Coperta: Eugen Stoian

SCRISORI
CĂTRE IOAN BIANU

Ediție de

MARIETA CROICU ȘI PETRE CROICU

VOLUMUL III

DOCUMENTE LITERARE

SECȚIA
LITERATURA

EDITURA MINERVA
București — 1976

ANTON NAUM[1]

1

Iași, 29 ianuarie 1897

Mult iubite domnule Bian,

Am primit scrisoarea din 27 la care mă grăbesc a-ți răspunde: mai întîi îți declar că nu m-am spăriet defel. Nu te îngriji a mi le trimite acele broșuri din *M[agnum] Etymologicum* în dublu. Nu pot să-ți spun cum, le am. Cine știe prin ce eroare se găsesc la mine.

În curînd ne vom vedea la București, unde am să-ți spun multe. În așteptare, primește îmbrățișările mele pentru d-ta și respectuoase închinăciuni pentru doamna Bian.

A. Naum

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58189. S 16 (1)/D IV.

[1] Anton Naum (1829—1917), profesor de limbă și literatură franceză la Universitatea din Iași, membru al Societății „Junimea" și, din 1893, membru al Academiei Române.

2

Iași, 5 septemvrie 1902

Iubite Biene, scump coleg, întors acum de la țară, vin să mă plîng pentru ceea ce mi să întîmplă acum de la april încoace la statele de prezență de la Facultatea noastră din Iași. Iată cum: știi că prin bugetul anului 1902—1903, aplicat de la april încoace, să prevede titulariului, profesor de limbă și literatură franceză, suma de 460 lei, din care, după toate reținerile, să cuvine a primi suma de 393 lei și 30 bani. Așa sînt plătiți toți profesorii de la toate celelalte Facultăți, prevăzuți cu suma de 460 lei. Pentru ce numai mie mi să plătește suma de 367 lei? să fie o eroare de birou? Dar această eroare să repetează acum necontenit de la april încoace. În mai am reclamat: nici un răspuns.

La fiecare lună, statele se întorc ciocîrtite numai pentru mine. Ce să fie? încep a crede într-o mistificațiune.

Am scris astăzi d-lui Haret. Te rog însă stăruie să mi se întregească suma după buget. Nu-i destul că este mizerabilă și așa. Au ajuns nenorociții profesori de universitate să fie mai rău plătiți decît *cinovnicii* din timpul Regulamentului Organic de pe la *isprăvnicii* și de pe la *eforii !*

Cine dracu are să mai intre în instrucțiune?

Am mai reclamat încă în luna mai trecut, dar nici un răspuns. Nu cumva este la minister (sînt prepuielnic, nu-i așa?) vreun individ dintr-ăi ce în contra cărora mi s-a întîmplat să fiu raportor în Academie pentru vreun premiu oarecare?

Ia informează-te, de curiozitate. [1]

Acum, te rog să mă ierți de supărarea ce-ți fac și să-mi răspunzi.

Respectuoase închinăciuni amabilei doamne Bian și gospodină — *hors ligne et parole.*

A. Naum

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58190. S 16(2)/ D IV.

---

[1] Însemnare marginală: „Se trămit statele pentru restul ce se cuvine de 30 lei pe lună de la 1 aprilie și pînă astăzi. Dem“.

3

În 5 februar 1905

Mult iubite și scump amic, astăzi am primit scrisoarea d-tale la care mă grăbesc a răspunde spre a te liniști.

Nu trebuie să ne trimeți nimic pentru că am mers la înmormîntarea regretatului bătrîn N. Ionescu ca delegați ai Academiei. Pentru d-nu Poni, nici vorbă nu poate fi; el e nepot, rudă de aproape a lui Ionescu; asemine cred că și pentru mine nu trebuie să-mi trimiți nimic. Pentru atîta diurnă ce iau în fiecare an cînd sînt la Academie, nu să poate să fac cîte un mic serviciu din cînd în cînd? Trăsura, de la Stațiunea *Galbenă* pînă la Brad și înapoi, am avut-o la dispoziție, apoi pentru 20—30 franci cheltuiți, ce treabă importantă și costisitoare este aceasta? [1]

Coroana a fost adusă la timp de către prefectul de Roman. Mă mir cum dl. Kalinderiu, scumpul nostru președinte [2], nu ți-a spus, căci eu i-am relatat prin o scrisoare amănunt cum s-a petrecut lucrurile acolo, ba încă i-am trimis în scris și puținele cuvinte ce am putut improviza, salutînd pe mort în numele Academiei.

Acum pentru indispozițiunea de care suferi, ne pare rău la toți și cam tot așa suferim și aice. De aceasta mă temeam mai mult, să nu capăt vreun junghi care este moartea bătrînilor, dar mulțămită lui D-zeu, că indispozițiunea de care sufăr și eu am căpătat-o cîteva zile după întoarcerea de la Brad.

În tot cazul, păzește-te de răceală, căci este acum epoca cea mai rea. Și femeia mea și copiii amîndoi sîntem suferinzi și așteptăm îmblînzirea timpului.

Asemenea dorim și rugăm pe D-zeu să ne treacă epoca alegerilor fără capete sparte, ochi scoși și mîni și picioare frînte. Aceasta este mai periculos decît răceala timpului și criza iernii.

Respectuoase închinăciuni d-nei Bian. Celui mititel, o mulțime de glume. Sper să ne vedem în curînd.

Te îmbrățișez,
A. Naum

Bibl. Acad. R.S.R., coresp. inv. 58191. S 16 (3)/D IV.

---

[1] Marginal se află următoarea notație: „Se vor trimite d-lui Naum suma de patruzeci lei, deși d-sa nu pretinde nimic".

[2] I. Kalinderu fost președinte al Academiei între 1904—1907.

4

Iași, 10 februar 1905

Mult iubite amice,

Răspund la scrisoarea d-tale din 8 februar. Ca să se mîntuie această *daraveră*, cum o numești d-ta, și numai ca să să facă pe voie magnificului nostru prezident, trimete la adresa mea acei 40 franci ca despăgubire pentru cheltuielele ce am făcut.

Magnificul nostru președinte, care ține așa de mult la nobila idee de a ne îmbogăți cît mai repede, ar trebui să se grăbească și să vadă cît mai curînd realizarea acei generoase înclinări.

Aștept dar mandatul!

Sînt astăzi cuprins de o adîncă melancolie văzînd împrejurul meu cele mai scandaloase viclenii, chiar din partea celora cară ne sînt datori cu recunoștință.

Multe am să-ți spun cînd voi veni la București.

Mîine avem alegere la Universitate. Din prietini chiar, mulți se bolnăvesc foarte la timp potrivit; altora le mor rudele prin provinții și sînt siliți să se absenteze, altora știu eu ce li se mai întîmplă?

Fac o bogată colecție de decepții pe care am să ți-o comunic la întîlnire.

Îmbrățișări pentru d-ta și respecte pentru d-na Bian.

A. Naum

Dar amicul Ștefănescu?

Mi-a părut foarte rău de neizbutirea numerică a d-lui Stelian. Dar ce vrei? De aici au lipsit cîțiva din cauză de boală sau din alte cauze. Îți voi spune cine sînt aceia.

Toţi mizantropii au dreptate: e greţoasă lumea aceasta!
Te rog să-mi răspunzi numai două cuvinte.

Apropo de articolul lui Iorga asupra lui N. Ionescu, nu cred că tocmai acum, a doua zi de înmormîntare a bătrînului acestuia, era timpul potrivit de a-l face; se vede că eruditul nostru amic nu şi-a adus aminte de: „*De mortuis nil nisi bene*".

Tot mizantropii au dreptate că lumea aceasta este foarte caraghioasă!

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58192. S 16 (4)/D IV.

5

Iaşi, 14 iuniu 1909

Mult iubite cucoane Ioane şi nepreţuit coleg, iartă-mă dacă n-am răspuns pînă astăzi la scrisoarea din 6 iuniu, pe lîngă care mi-ai trimes şi depeşa anagramizată a amicului şi fostului meu şcolar Iunius Lecca ot Bacău. Cauza este că, îndată după sosirea mea în Iaşi, băiatul meu cel mai mic, Teodor, un model de admirabil copil la învăţătură şi purtare, a căpătat un fel de lumbago sau sciatică, nu ştiu cum să o numesc, ceea ce ne cauzează nemulţumire, mie şi femeiei mele — căci sîntem amîndoi de o simţibilitate bolnăvicioasă — din cele mai neplăcute; fără de această contrarietate supărăcioasă am fi gia duşi la răzăşia noastră de pe Bistriţa, şi am fi scăpat de atmosfera nesuferită a Iaşului. Dar nu e făcut omul pe lumea aceasta numai pentru contrarietăţi şi pentru suferinţi? Nemulţămiri ne mai vin şi din alte împrejurări: an rău la răzăşie, ploi torenţiale, servitori răi şi, aşa ca să mă dau de gol singur, îţi voi spune că ai a face cu un pesimist nesuferit şi un exagerator în bine şi în rău care frizează adese ridicolul. Una din aceste himere nebune este şi aceea privitoare la Alexandru al meu, băietul cel mai mare! care a trecut acum licenţa în litere cu laudă la Universitatea noastră; iată un copil cu însuşiri şi cu oarecare talent literar: *nebunie din născare, niciodată leac nu are*, zice proverbul, care a pus în taşca sa o diplomă de licenţiat în drept şi alta de licenţiat în litere, care împlineşte în curînd 25 de ani şi care nu poate căpăta nimic.

Este aceasta o nemulţămire sufletească pentru un părinte pesimist şi timid pînă la prostie? Dar văd că faci un semn de neastîmăr şi tac. Trimetem d-nei Bian, eu, respectuoase închinăciuni, iar femeia mea îi trimete îmbrăţoşeri, căci mult i-a plăcut şi acum numai de Bucureşti îmi vorbeşte şi de primirea afectuoasă ce ne-aţi făcut.

Pe dulcele d-tale Alexandru îl îmbrăţişem,

A. Naum

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58193. S 16 (5)/ D IV.

6

Vădurelele, 28 iuniu 1909

Mult iubite și neprețuit coleg, foarte nimerit este proverbul: „Fă-mă, mamă, cu noroc, și pe urmă dă-mă-n foc“. Cînd am primit telegrama d-tale din Tecuci, eram încă la Iași, dar în ajunul de a mă duce la răzășie. Toate lucrurile erau strînse, împachetate, trăsura comandată pentru gara Buhuși unde ne coborîm, femeia mea amenințîndu-mă cu despărțenie, copiii ținînd ca lăstunii flămînzi să iasă din colbăitul [...] Iașului, în fine o poziție ce n-aș dori-o nici dușmanilor mei ... și cum și cît n-aș fi dorit să mă revăd cu d-ta, mai ales într-o inspecțiune din care, un agrarian minuscul și ridicul ca mine, aș fi putut mult învăța vizitînd stabilimentul școlar și agricol al Academiei nemuritoare, de la Moara Grecilor.

Dar dacă mama m-a făcut fără noroc! Știu de la colegul acestui Poni că nu este mulțămit de acea școală. Nu știu cum ai găsit-o d-ta, dar nu cred că ai rămas mulțumit. Mi-aduc aminte că am fost odată delegat la acea școală să asist la examene, dar este mult timp de atunce și era școala aceasta atuncea la începutul ei cu dl. Cotea. Ciudat nume, care în Moldova se dă numai la copoi, și încă la cei cari știu să scociorască șoldanii.

Dacă ți-aduci aminte că eu am cetit raportul anul acesta în Academie despre situația școalei pe care n-o cunoșteam defel de atîția ani, drept vorbind, trebuia să refuzez cetirea raportului, dar n-am vroit să nemulțămesc pe Poni și să fac să vă uitați la mine ca la un nemernic; singur numai Kalinderiu m-a găsit bine ... după boală.

Eu sînt și voi rămînea pînă la octomvrie la răzășie, unde este foarte rău anul acesta din cauza secetei din april și mai. Nici aice mama nu m-a făcut cu noroc, dar în foc tot am fost aruncat, căci consider existența ca un foc în calitatea mea de pesimist împăcat. Sper să văd pe Iunius Lecca pentru depeșa ce mi-ai trimes-o d-ta din partea lui schimonosindu-mi numele.

Așa pățeam și în tinerii mei ani cu franțejii la Paris, care-mi schimonoseau în tot feliul numele, pînă ce, la sfîrșit, au căpătat acum un ambasador cu numele scris așa: Naoum Pakha! și acum s-or fi deprins și ei să pronunțe corect numele acesta, deși scris cum nu să cuvine să fie; dar știi ce pățește lumea cu francejii cînd e vorba de numiri proprii și de localități.

Dacă vrei să-mi faci morală în privința pesimismului, primesc cu plăcere, căci aceasta este un fel de medicament moral care-mi face bine, mai ales cînd acele scrisori trec prin mîinile femeii mele.

Ai auzit și de moartea bietului Iorgu Sturza. Multe nenorociri au căzut anul acesta pe această familie demnă de un sfîrșit mult mai bun! Ce zic optimiștii? Tot pesimiștii, săracii, au dreptate în lumea aceasta.

Adresa mea este: Buhuș, pentru comuna *Socea-Cîndeștii-Vădurelele*, plasa Buhuși, jud. Neamț.

Sărutări de mînă d-nei Bian; îmbrățișări pentru d-ta și pentru dulcele Alexandru. Alexandru al meu îți mulțămește pentru binevoitoarele d-tale făgăduinți și așteaptă cu nerăbdare să-l chemi la București.

Te îmbrățișează,
A. Naum

Îmbrățoșeri din partea femeii mele pentru d-na Bian, și pentru dulcele Alexandru. Cît pentru caligrafie, caligrafie peste caligrafie, sîntem chit!

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58194. S 16 (6)/D IV.

7

Vădurelele, 13 august 1909

Mult iubite cucoane Ioane, de la 3/16 iulie, data scrisorii d-tale din urmă și pînă astăzi, mustrarea de cuget necontenit mă tortureaza de a nu fi răspuns încă la o epistolă plină de atîtea grațiozități pentru mine, și anume: că aș avea o adresă de *șapte coți*, ca aristocrații spanioli; că din cauza acestei lungimi ai fi nevoit a tipări plicurile ca să te scutești de toată *polilogha* etc.

Dacă am pus în largul ei adresa mea este că Vădurelele este o cotună a comunei Socea-Cîndeștii, și tot în acest județ al Neamțului, la o plasă de alăture cu plasa mea Buhuși, mai este un sat cu numele *Vaduri* și adeseori mi să întîmplă că scrisorile pentru Vaduri vin la Vădurele, iar cele pentru Vădurele merg la Vaduri.

Cît pentru fanfaronada înnăscută spaniolilor, cred că ar fi fost mult mai generos din partea unui optimist prin esență ca d-ta să nu-i mai iei în rîs tocmai acum, sărmanii, în urma înfrîngerii ce au suferit din partea marocanilor; iar cît se atinge de lungimea adresei mele, îmi ieu solemnă îndatorire a-ți scrie adresa mea în toată lungimea ei, înlesnind prin aceasta mulțămirea mare ce-mi face a primi scrisori de la d-ta. Ce vrei mai mult?

„La plus belle fille ne donne que ..."

Să-nțelege că mi-a părut rău că nu s-a potrivit să vin și eu la Moara Grecilor, mai ales că îndată am aflat din gazete că ai fost și la Roșiori și la Rădiana, pentru că te-aș fi întovărășit și pe acolo! Rădiana cred că este în drumul meu pentru că eu sînt departe de Bacău numai două oare, din care una drumul de fier; sper că aceasta se va întîmpla cu altă ocazie pentru plăcerea mea.

Da, mi-aduc aminte că la Moara Grecilor era lipsă de apă și acaretele erau în stare rea; nici coșere, nici magazii, deși material pentru asemene clădiri se găseau pe moșie, dar de atunci sînt ani.

Cînd ne vom întîlni îți voi spune pentru ce n-am fost mulțămit a ceti raportul, sau mai bine pentru ce nu l-a cetit celălalt coleg, care a șters cu mîna sa laudele ce se făceau unui domn de la Ministerul domeniilor trimes să inspecteze școala. Nu era deci cazul pentru *ușurarea conștiinței de greu mister*, cum zici d-ta.

Dar ce vrei?... Eu văd că, mai tîrziu sau mai degrabă, am să am neapărată nevoie de un proteguitor în contra d-tale. La aceasta demult mă gîndesc şi sper că-l voi găsi numai făcînd apel la generozitatea şi la iubirea de dreptate a d-nei Bian, care singură ar putea cu oarecare izbîndă — aşa cred — să ieie apărarea unui semen pesimist şi timid pînă la paralizie contra unui agresiv optimist ca d-ta. Vecinic cu creasta în sus şi cu unghiile ascuţite în aer, ca un cocoş învingător! Şi atunci ... dar numai atunci se va face dreptate.

Simt tare că scrisoarea mea devine de o lungime şi de o anostime obositoare. Iată că încetez nevoind a-ţi da arme de nemulţămire în contra mea.

În mai, ţi-am vorbit despre Alexandru al meu. Rugămintea a fost să-i dai un loc de impegat în Cancelaria Academiei. Mi-ai spus că pentru 1 septemvrie are să fie două locuri vacante.

Aş dori să fie sub mîna d-tale la începutul carierei lui; el este licenţiat în drept şi licenţiat în litere din anul acesta. Vrea să-şi treacă doctoratul în litere la Bucureşti, după care să concureze pentru vreo catedră secundară deodată.

Pot să ştiu ce apuntamente are să aibă? Eu voi sta la Vădurele pînă la sfîrşitul lui septemvrie, dar aş vrea să fii înştiinţat mai nainte ca să-l pregătesc şi să-l trimit la Bucureşti din timp. D-ta să-mi spui dacă trebuie să mă mai adresez şi la alţi amici colegi din Academie să mi se facă această îndatorire, sau preşedintelui nostru. Rog răspuns oricît de laconic ar fi.

Afectuoase salutări din partea femeii mele.

Te îmbrăţişez,
A. Naum

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58195. S 16 (7)/ D IV.

8

Vădurelele, luni 28 septemvrie 1909

Scumpe cucoane Ioan,

Dacă am întîrziet a răspunde la mult dorita scrisoare a d-tale din 20 septemvrie este că am suferit şi sufer încă de o mizerabilă bronşită, care pentru un octogenar răscopt nu e tocmai binevenită.

Vestea ce mi-ai dat despre Alexandru al meu nu a fost de natură să mă înveselească, precum singur, prieteneşte, mi-o spui. Iată un copil, cu bune moravuri, aplicat, cetitor neobosit, versificator corect, cunoscător a limbei sale, şi al altor limbi, avînd în regulă diploma de licenţiat în drept şi de licenţiat în litere, dar care întîmpină la intrarea lui în lume lipsa de noroc, adică numai norocul îi lipseşte. Negreşit că aş fi dorit să-l văd intrînd pe o cale.

Contrarietatea aceasta, ca să o numesc prin un eufemism, jigneşte un temperament de o simţibilitate bolnăvicioasă ca a mea, mai ales cînd te vei gîndi că, la 80 de ani, un om întreg este dator să aibă expeduit de mult tot ce au avut de expeduit în lumea aceasta şi în bună regulă!

Dar greşalele oamenilor sînt greşeli; unele se pot îndrepta, altele nu se pot şi greşeala — dacă greşeală se poate numi de a se însura cineva tîrziu şi de a se expune prin urmare la consecinţele acelor greşeli — sînt din acele greşeli care merită mult indulgenţa lumei. Eu cred că prieteşugul d-tale şi frazele de la sfîrşitul scrisoarei d-tale m-au încurajat spre aşteptare şi speranţă.

Eu, dacă bronşita mea nu mă va mai îngădui a sta la Vădurele măcar pînă la 7 sau 8 octombrie, mă voi întoarce la Iaşi, ca să mă caut cu medicul meu.

Femeia mea trimete cordiale îmbrăţoşeri d-nei Bian, iar din partea mea respectuoase închinăciuni. Mi-a părut foarte rău de pierderea bietului Tocilescu [1]. Iacătă, aşa cum era, mă iubea şi avea stimă pentru mine. Înlocuirea lui n-are să fie uşor de făcut, şi aşa de tînăr încă.

Îmbrăţoşez pe junele d-tale Alexandru,

A. Naum

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58196. S 16 (8)/D IV.

---

[1] Grigore Tocilescu a murit la 18 septembrie 1909.

9

Iaşi, vineri 23 octobrie 1909

Scumpe cucoane Ioane,

A trecut mult timp de cînd nu mai ştim multe lucruri unul de altul. Sînt la Iaşi de vro 15 zile, unde am aflat din gazetele româneşti că te-ai întors în ţară. Atunci, bine-ai venit în scumpa d-tale familie!

Eu am făcut mediocre, foarte mediocre, afaceri anul acesta la Vădurelele mele. Recoltă pe jumătate din cauza secetei, lăcuitorii plătind mai puţin de jumătate din ceea ce-mi datorau.

Alexandru al meu, văzînd că nu-şi poate realiza dorinţa venind la Bucureşti, obosit şi de examenele licenţei în litere, a cam tînjit la ţară în tot cursul vacanţelor şi a slăbit de ajuns; fie descurajare morală, fie slăbiciune fizică, mamă-sa de împreună cu mine ne-am pus pe gînduri triste, cum bine vei înţelege şi d-ta ca părinte.

Spre a-l scoate din toropeala aceasta ne-am hotărît să ne buzunărim şi să-i înlesnim o mică călătorie în sudul Franţei sau aiurea, undeva afară de ţara sa. Te rog dar să dispui de locul ce-i era menit şi făgăduit cu atîta interes şi prietenie de către d-ta, în caz cînd ar urma să se deschidă la cancelaria Academiei.

Acum deodată el îşi va pregăti încet, încet, teza de doctorat şi va aştepta timpuri mai favorabile, deşi să vaietă necontenit că împlineşte 25 de ani fără să i se fi deschis vreo carieră cît de mică şi cît de modestă.

Tare mă tem să nu cadă în defectele mele, în pesimismul meu mizerabil şi în mizantropia mea ridiculă.

Cu sănătatea o duc într-o ceartă de zi și de noapte; din toate sufăr, mai mult de gît, dar tot mă țin, sperînd o iarnă mai blîndă, și înfiorîndu-mă gîndind la cea de an; sînt condamnat a nu ieși.

Femeia mea îmbrățoșază cu dragoste pe d-na Bian și pe dulcele d-tale Alexandru, recomandîndu-ne cu toții suvenirilor d-voastră prietenești.

A. Naum

Ce este cu Maiorescu?

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58197. S 16 (9)/ D IV.

10

Iași, 12 iuniu 1911

Scumpe cucoane Ioane și iubit coleg,

Cu o zi mai înainte de a primi cuvîntul d-tale, primisem o scrisorică din partea d-lui Ducea și îndată i-am și răspuns trimețîndu-i și manuscrisul imnului meu, ba încă, prin o îndrăzneală și prin o indiscreție nemaiauzită în analele lungei mele existenți, am rugat pe dl. Ducea că, dacă să poate, să reguleze și imprimarea imnului în foi volante (100 exemplare pe cheltuiala mea) și să mi le trimată la Iași. Nu știu dacă aceasta este cu putință. Dacă nu este cu putință, nu va fi nici o supărare.

Ieri s-au împlinit 2 săptămîni de cînd m-am întors din București plin de tusă și de gărgăuni, tusa începe să se retragă, dar gărgăunii persistă; peste cîteva zile ne propunem să ne ducem la răzășie, iar Alexandru [1] și Teodor [2] se vor duce în alte părți pentru căutare de sănătate.

Multe și sincere urări pentru toate dorințele d-voastre din partea noastră a tuturor, și sănătate, care e mai bună decît toate, orunde vă veți găsi vara aceasta.

D-nei Bian respectuoasele mele închinăciuni, pe dulcele Alexandru îl îmbrățoșez.

A. Naum

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58198. S 16 (10)/ D IV.

---

[1] Alexandru Naum, scriitor, conferențiar de istoria artelor la Univ. din Iași.

[2] Teodor Naum (n. 1891), om de litere, profesor de latină la Universitatea din Cluj.

1

3 II 1913

Stimate domnule Bianu,

Din informațiile ce le am asupra ședinței de vineri seară atît de la d. Dimitrescu-Iași, cît și de la M. Dragomirescu, rezultă că „diferendul“ dintre mine și junimiștii colorați și decolorați (cum e C. R. Motru) amenință să rămînă iar deschis ... Și aceasta din pricină că membrii Senatului universitar, care aparțin „colaborării“ politice, par influențați de ea, iar majoritatea celorlalți nu iau o atitudine potrivit cu scopurile urîte pe care le urmăresc răuvoitorii mei, ba unii par înclinați să înlesnească jocul „coteriei“ junimiste, care a dovedit că e în stare să scoată pînă și inepția ca genialitate și necinstea patentă ca virtute. Dealtfel, pînă acum aceasta mi-a fost partea, în lupta ce-am dus 5 ani, spre a dobîndi o situație universitară care să-mi dea posibilitatea de a continua lucrările întreprinse — lucrări necesare universității și pentru care nu văd în prezent un altul pregătit, pe cînd gramatică la copiii de liceu poate preda orice student în litere. Se poate ca meritele muncii să nu iasă în lumina ce-ar merita-o, din cauza atmosferii de mistificare, în care se zbate la noi biata filozofie, sub influența din culise a șefului junimismului decadent, d. Maiorescu, și-a epigonilor săi; dar e clară ca lumina zilei sentința acestora (atîta vreme cu cea mai mare înlesnire înfăptuită prin sprijinul cîtorva oameni pe care nu i-au putut niciodată suferi: Haret, Dimitrescu-Iași, Bogdan) de a identifica interesele universitățtei cu ale coteriei lor și de a transforma în special Facultățile de litere în debușeie pentru „destinații“ și predestinații ... căsuțe înconjurate cu zid din str. Mercur, 1.

Cunoscînd sentimentele d-voastre, îndrăznesc să vă rog a interveni pe lîngă prietenii dv. politici din Senatul universitar, d-nii C. Nacu și V. Urseanu, precum și pe lîngă cei care par mai dispuși să se ralieze la o acțiune favorabilă mie: d-nii Cernoi, Atanasiu și poate dl. dr. Istrati, ca să ia mîne seară (luni) o atitudine hotărîtă în contra acelora care de mult trebuiau puşi la carantină. Sper mult de la această intervenire a dv.; de aceea fac rugămintea cu toată stăruinţa, asigurîndu-vă de sentimentele mele de recunoştinţă.

Devotatul d-voastre,
D. Nădejde
str. Poetului 34, etaj

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58185 S 14/D IV.

1

Hermeziu, 23 iunie 1910

Stim[ate] d[omnu]le Bianu,

Am primit scrisorile ce mi-ai scris şi îţi mulţumesc de toate ştirile ce-mi dai.

Negreşit că trebuie să fi fost mari căldurile în Bucureşti dacă aici erau nesuferite. Ce folos! După trei ani răi, acesta al patrulea a început cu o secetă ce a ţinut de la 18 aprilie pînă la 31 mai, cînd în sfîrşit a plouat! A scăpat acea ploaie ce a scăpat, dar acum, de cîteva zile, furtunile şi ploile grozave să ţin lanţ şi strică ceea ce nu stricase seceta. Ba sîntem ameninţaţi şi cu revărsarea Prutului!

Urez d-nei Bianu ş-apoi şi d-tale călătorie bună şi lui Alexandru succes deplin la Lausanne.

Te rugăm, nevasta mea şi cu mine, să ne scrii de-acolo şi să ne dai veşti bune. Nu mă îndoiesc că totul are să să petreacă în modul cel mai normal.

Eu am să vin pe la Bucureşti ceva după mijlocul lui iulie st. v. Voi sta pe loc cîteva zile şi în urmă vom pleca în străinătate, unde voi căuta să urmez şi cura la Ems contra vecinicului şi eternului meu catar bronhial. De-mi va folosi sau nu cura de la Ems este altă chestie.

Profit de liniştea de aici pentru a mă pune în curent cu toate publicaţiile mai noi de la noi. Foarte interesantă mi s-a părut cărticica tipărită de Nerva Hodoş: *Călătoriile* lui Dinicu Golescu, împreună cu prefaţa lui Hodoş[1]. Îi trimit prin d-ta toate complimentele mele. Bună este şi cartea lui Rădulescu-Pogoneanu despre Pestalozzi [2], deşi îmi pare că cuprinde prea multe detaliuri netrebuitoare, dar în total scrierea e interesantă.

La revedere, st[imate] d-le Bianu. Te rog să prezentezi omagiile mele d-nei Bianu, împreună cu salutările soţiei mele.

Amic devotat,
I. C. Negruzzi

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58202. S 19 (1)/D IV.

---

[1] Se referă la *Însemnare a călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825, 1826,* tipărită din nou şi însoţită de o introducere de Nerva Hodoş, Bucureşti, 1910.

[2] Ion A. Rădulescu-Pogoneanu, *Iohann — Heinrich Pestalozzi. Schiţă a vieţii şi a ideilor sale,* Buc., 1910.

2

HOTEL KÖNIGLICHES KURHAUS
WILHELM SCHALLER
BAD—EMS
(Imprimat)

30 aug./12 sept. 1910

Stim[ate] d[omnu]le Bianu,

Mă găsesc de vreo două săptămîni aici la Ems, unde am venit cu gînd să mai îmblînzesc catarul bronhial cronic de care sînt afectat. Pîn-acum, nu e vorbă, departe de a mă simți mai bine, mă simt mult mai îngreuiat decît cînd am sosit, mai ales că avem o stagiune grozav de ploioasă, care a făcut să răcim cu toții, dar fiindcă doctorul spune că trebuie avut răbdare și să sfîrșesc cura, m-am hotărît să mai stau alte două săptămîni aici și abia în urmă să mă îndrept încet, încet spre țară. La București voi fi dar în decada din urmă a lui septemvrie st.v. Socot că Academia, care poimîne își reîncepe activitatea, nu va avea nevoie neapărată de prezența mea [1].

Înainte de a pleca, am aflat că s-a făcut operația de apendicită fiului dv. Alexandru, că operația a reușit de minune, și că tînărul este bine, voios și viguros. M-am bucurat foarte mult de aceasta, precum și de bucuria părinților.

Nu știu dacă d. Haret a dat vreo urmare făgăduinței — nu e vorbă, cam vagi — de a veni cu mijloacele statului în ajutorul *Dicționarului* prin vreo mie de abonamente. Mi-ar părea f. rău de nu va fi făcut nimic. În acest caz am rămîne cam încurcați.

Murind unul din servitorii Academiei, s-a rugat o croitoreasă a soției mele, d-na Diaconescu, pentru sprijinirea bărbatului ei, care ar fi fost mi se pare în serviciul statului, s-ar fi purtat bine și ar fi doritor să ocupe acest loc. Pe de altă parte, d-na Zoe Bengescu, pe care am văzut-o înaintea plecării mele, la Sinaia, mi-a vorbit de o altă persoană (numele l-am uitat), care ar fi candidat și el, un om care a fost în serviciul palatului.

Nu știu dacă în lipsa mea s-a făcut vreo numire în locul răposatului. Dacă s-a făcut — sănătate! Dacă nu, poate ați mai aștepta întoarcerea mea ca să ne consultăm împreună.

Vă rog să transmiteți d-nei Bianu complimentele mele respectuoase și să primiți o strîngere de mînă afectuoasă de la

devotatul dv. coleg și amic,
I. C. Negruzzi

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58203. S 19 (2)/D IV.

---

[1] Din 1910 pînă în 1913 Iacob C. Negruzzi a îndeplinit funcția de președinte al Academiei.

SECȚIA LITERATURĂ

3

HOTEL CECILIE
UND BADHAUS
WIESBADEN
(Imprimat)

26 sept./9 oct. 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mă grăbesc să răspund la scrisoarea ce mi-ai trimis în 22 cor. și care mi-a sosit ieri seara. Am fost destul de bolnav. Nu fusesem prevenit că apele de la Ems și inhalațiile irită organele respiratorii, la început, și mai mult, și că trebuie trăit cu o pază extraordinară. De acea m-am îmbolnăvit și am căzut la pat. Vreo 3 săptămîni am stat cu friguri în pat, apoi m-am putut scula, deși foarte slăbit. După ce am ieșit din casă cîteva zile consecutiv am putut veni la Wiesbaden, unde am ordin să stau pînă mă voi mai întrema.

De 12 zile n-am mai avut nici o fierbințeală, ci temperatura normală, tusa și guturaiul sînt mai bine decît înainte de a veni la Ems și totuși nu sînt un om sănătos. Convalescența merge așa de încet: lipsa de apetit continuă, slăbiciunea tot e încă mare și capul cam greu. Și aici consult pe doctor care, negreșit, mă liniștește zicîndu-mi într-una ca Trahanache a lui Caragiale: „Aveți puțintică răbdare“. Nu pot fixa ziua plecării mele de aici, dar în tot cazul n-am să vin prașcă, ci *à petites journées* pîn' la Viena. De acolo, se-nțelege că voi face drumul fără a mă opri în Ungaria, tot contaminată de holeră.

Te rog f. mult, iubite d-le Bianu, să felicitezi călduros din partea mea pe d. D. Sturdza de definitiva sa însănătoșire. Foarte mult mă bucur să-l știu bine și voinic cum era înainte și-mi pare numai rău că n-am putut să-i ies înainte în persoană să-i strîng mîna și să-i urez din inimă bună venire și ani mulți!

Ai mare dreptate că e urgență să ne gîndim și să aducem îndreptare la nevoile Academiei. Dar ce e de făcut cu d. Haret? În întrevederea de un ceas întreg ce am avut-o cu dînsul în luna iunie trec[ut] am pus toată stăruința ca să ne ajute măcar cu abonamente la *Dicționar*. I-am dat toate argumentele imaginabile, am făcut apel la dînsul ca la un vechi coleg din Academie, dar ce folos? simțeam cum nu prinde nimic, ci totul lunecă fără oprire. Și cum era să facă efect cele ce-i ziceam eu, cînd am aflat că altul decît mine, regele în persoană, îi vorbise și stăruise fără rezultat! Mă întreb dacă Academia nu i-a greșit întrucîtva d-lui Haret, ținînd seamă că în toată sesiunea trecută s-a arătat o singură dată în mijlocul nostru și pe puține minute.

Am ajuns a crede că un ministru de instr. publ. străin Academiei ar aduce mai multe foloase și ar avea poate mai multă bunăvoință pentru noi, decît un confrate de-ai noștri.

În ceea ce privește clădirea ce trebuie plănuită și începută, m.s. regele, în audiența ce mi-a dat vara trecută, m-a asigurat că va stărui să se înscrie în budgetul viitor al statului pentru acest scop — 500.000 — ceea ce ar fi un bun început. La trebuință vom mai trimite regelui o călduroasă adresă în acest scop. Dar... întîi trebuie un plan general conceput și aprobat sau macar o schiță destul de completă pînă om păși la lucrări.

Nu mă îndoiesc că toate celelalte lucrări ale Academiei, de ex: la Țigănești etc. merg foarte bine. Cîtă vreme un stîlp puternic, cum ești d-ta, stai acolo, totul va prospera. Avem şi norocul ca în delegaţie să fie de astădată colegi f. zeloşi. Am ideea că d. coleg Hepites are multă tragere de inimă şi multă pricepere în chestiunile de administraţie. D. Hepites este în general un coleg foarte preţios.

Să ne vedem sănătoşi, iubite d-le Bianu.

Te rog să saluţi pe toţi colegii noştri f. călduros din partea mea, să prezinţi omagiele mele d-nei Bianu şi să primeşti o amicală strîngere de mînă de la amicul şi colegul devotat,

I. C. Negruzzi

Bibl. Acad. R.S.R., coresp. inv. 58204. 19 (3)/D IV.

4

HOTEL PRINCE DE GALLES
MONTE-CARLO
(Imprimat)

28 mart. /10 apr. 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Peste două zile au să fie trei săptămîni de cînd am plecat din Bucureşti şi de atunci nu mai ştiu nimic de la Academie. Am tras ce-i dreptul o bună emoţie cetind în *Universul* că ar fi murit colegul şi prietenul nostru Mişu Sutzo. Îl văzusem cu o zi înainte de plecare la înmormîntarea lui bietul Erbiceanu [1] şi îl felicitasem de mina lui cea bună, şi de-odată ... noroc că ştirea era falsă. Nici nu ştiu bine care din Şuţeşti a murit. N-o fi acel căruia îi ziceam *Tête de mort* şi care era ataxi?

Am mai cetit în jurnale despre duelul dintre Jenică de la Senat şi Babeş de la Academie. În privinţa asta, am părerile mele speciale. Negreşit nu cred ceea ce a afirmat senatorul socialist, dar nu cred nici tot cea a afirmat colegul nostru la Academie. „Nici toate ale doftorului, nici toate ale duhovnicului", cum zic grecii. Adevărul trebuie să fie cam la mijloc.

Venit-a încă vreo comunicare de la arhitectul nostru din Berlin? Dacă da, dacă devizul ar fi gata, poate că s-ar putea începe cîte puţin clădirea anul acesta, căci după cîte cetesc pare că aeropagul european ne-ar fi favorabil şi atunci, negreşit, de război şi mobilizări n-ar mai putea fi vorba.

Ce crezi?

După zisele oculistului Wiser, nevasta mea merge mult mai bine. Faptul este că aici cu sticle diverse şi superpuse ceteşte uşor şi fără greutate sau cu osteneală pînă la un ceas fără întrerumpere, dar după experienţa ce-am făcut, greutatea pare a fi de a compune ochelari care să corespundă întocmai cu aceste diverse sticle. Data din urmă opticianul n-a reuşit sau a fost o neglijenţă culpabilă, căci odată plecată, acasă n-a mai fost în stare să citească. Wiser zice că cu 8 luni înainte vederea femeiei mele era 1/4 normală; că acum este 1/2 normală şi că în curînd are să se apropie şi mai mult încă de normala deplină. Amin!

Eu, pentru a nu-mi pierde obiceiul, am răcit iarăşi zilele acestea şi am fost silit să stau cîteva zile în casă şi să chem doftorul. Clima de aici e destul de perfidă. Ziua cald, seara și noaptea rece. Mai pune că am avut mai multe zile de ploaie în șir în care umezeala te pătrundea pînă la oase.

Altfel, aici fac totul pentru a atrage lume.

Natura cea frumoasă, nu e vorbă, există și fără cazino-ul de aici, dar nesfîrșitele înlesniri sînt meritul administrației: trenuri la 1/2 ceas, tramvaiele la 1/4; funiculare, trăsuri și automobile splendide, aeroplane, hidroplane, hidro-aeroplane, vapoare zilnice, apoi teatru și concerte minunate, Muzeul oceanografic, unic în lume etc., etc. — toate acestea atrag stăini din toate părțile. Ș-aceștia cheltuiesc, cheltuiesc ..., căci într-o localitate unde jocul de noroc e ridicat la înălțimea unui principiu, banul nu mai are nici o valoare. Dar adevărul este că și pungi modeste găsesc aici chipul de a trăi bine și de a se bucura de frumusețea grădinilor și a mării.

Cum este sănătatea d-tale, d-le Bianu? Cînd te-am văzut ultima dată mi-ai părut cam îngrijat. Pe cît știu, nu e loc de îngrijire; o odihnă bună și totul reintră în starea normală.

Amic și coleg sincer,
I. C. Negruzzi

Rog să prezinți omagiile mele d-nei Bianu.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58205. S 19 (4)/ D IV.

---

[1] Constantin Erbiceanu murise în 7 martie 1913.

5

Călimănești, 25 iunie 1915

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mîni, vineri, trebuind să fie ultima ședință a Academiei Române înainte de vacanțe, te rog, cînd vei avea vreme, să-mi scrii două rînduri pentru a mă înștiința dacă totul s-a petrecut în bună regulă și în mod normal de la plecarea mea din București, lucru de care dealtminteri nu mă îndoiesc.

De două săptămîni și jumătate de cînd mă găsesc aici la otelul societății „Govora-Călimănești“ îmi merge — *un berufen* — foarte bine. Greutatea respirației de dimineață, tusa etc. aproape au dispărut. Umblu pe jos cu ușurință, dorm bine ... în sfîrșit, mă simt cu mult mai sănătos. Mare lucru este schimbarea aerului și se vede că înălțimea de 400 metri de aici, precum și uscăciunea aerului îmi convin mult mai bine decît înălțimea de la Sinaia și Predeal, precum și umezeala de la Sinaia ... Mai stau pe aici vreo trei săptămîni, iar apoi mă voi răpezi la moșia părintească, unde n-am mai fost de trei ani.

Dacă poți schimbă și d-ta aerul, ăsta e lucrul principal, și după cum te-am lăsat în București ai mare nevoie de aceasta.

Cetesc apelurile desperate ale *Acțiunii naționale* și mă întreb dacă zeci de oameni sînt proști, nebuni sau numai lehăiesc de dragul lehăiturii!

Nu-și dau ei deloc seamă de situație?

Rog să prezenți d-nei Bianu omagiile mele și să mă crezi

al d-tale f. devotat,
I. C. Negruzzi

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58206. S 19 (5)/D IV.

6

Comuna Hermeziu, jud. Iași, 22 aug. 1915

Stim[ate] d[omnu]le Bianu,

Am primit chiar astăzi o înștiințare neiscălită din partea Academiei prin care sînt invitat să asist la parastasul ce se serbează tot astăzi la Mircești. Să zbor la Mircești la 11 dimineața nu-mi este cu putință. Dar chiar dacă aș avea la îndemînă vreun aeroplan încă m-ar opri aici altă slujbă tristă, căci tot în ziua de 22 aug. 1890, la același ceas ca Alecsandri, a murit aici și un frate al meu, Gheorghe, și o datorie de pioasă amintire mă ține pe loc.

Eu trăiesc aici într-o deplină izolare, dar relativ sănătos.

Mărturisesc că nici am vreo atracție spre centrul nostru politic, unde cu mîhnire văd ce vînt bate. [...]

Am să lipsesc poate la cea dintîi ședință după redeschiderea Academiei. Cred însă că asta nu are importanță. În octomvrie, dacă împrejurările, vremea și sănătatea vor permite, am să-ți propun să facem împreună o raită pe la școlile Academiei din Tecuci și Vaslui.

Pîn-atunci, afectuasele mele salutări.

Amic și coleg devotat,
I. C. Negruzzi

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58207. S 19 (6)/D IV.

7

Constanța, miercuri 29 sept. [1915][1]

Domnule Bianu,

Iată opt zile de cînd am căzut bolnav aici de o foarte rea influență. Se vede c-așa mi-e scris să nu pot sfîrși vara fără supărări și necazuri. Nu e de gîndit ca să pot pleca acum îndată la București și deci nu voi fi la ședința de vineri. Te rog să mă înlocuiești ca de obicei și să prezinți salutările mele colegilor. Respecte d-nei Bianu.

I. C. Negruzzi

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58208. S 19 (7)/D IV.

---

[1] Anul preluat după marca poștei.

8

MARELE HOTEL CĂLIMĂNEȘTI
(Imprimat)

15 iunie 1916

Stim[ate] d[omnu]le Bianu,

Mîne se împlinește săptămîna de cînd am venit la Călimănești. În opunere cu anul trecut, n-am simțit de la început vreo înbunătățire a stării generale. Tot oboseală, vîjîială în cap etc., mizeriile obișnuite. Să vedem ce vor aduce băile de acid carbonic și aerul cel bun de aice mai tîrziu.

Sper că ai știri bune din Helveția și că d-na Bianu se află și se simte mult mai bine. Cred că răspunzîndu-mi ne vei da știri de tot favorabile despre starea sănătății sale. Cît despre Alexandru, nu mă îndoiesc că este sănătos tun. Socot că la Academie totul merge calea sa normală. Mai sînt două ședințe: poimîne și la 25, care, presupun, au să fie tot mai puțin frecventate. În ședința comisiunei Oteteleșeanu ai aflat că s-a discutat numai generalități, rămînînd ca hotărîri pozitive și definitive să se ia în ședințele următoare. Eu unul îmi mărturisesc incompetența în materie de instrucțiune secundară, mai ales în ceea ce privește școalele de fete. Dacă ar fi fost vorba de instrucțiunea și organizațiunea de școli superioare, aș fi avut scrupule să plec, dar în cazul ce vă preocupă acum multe lumini nu aș fi putut aduce. Cred că vei asista și d-ta la ședințele ulterioare și-mi vei comunica rezultatul deliberărilor, dacă se va ajunge la vreun rezultat.

Aici am găsit între alții pe Nicu Filipescu cu familia sa.

Nu pot spune cît mi-a părut de schimbat: palid, slăbit, îmbătrînit și mai distras ca oricînd. La sfîrșitul oricărei fraze ce-i spui îi vezi ochii rătăciți, parcă n-ar fi auzit ce-i spui.

Nu știu exact ce-i cu el, dar așa cum pare, nu-l cred capabil să-și *urmeze* pasionata sa activitate.

Cam pe la Sf. Ilie voi veni pe cîteva zile la București, de unde vreau să merg la Hermeziu, jud. Iași, dacă trebile rămîn pîn' atunci staționare.

Te salut cu toată prietenia, stim[ate] d-le Bianu, fiind al d-tale devotat,

I. C. Negruzzi

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58209. S 19 (8)/S IV.

9

Comuna Hermeziu, jud. Iași, 29 aug. 1916

Stim[ate] d[omnu]le Bianu,

Adresa oficială prin care mă înștiințați despre întoarcerea dv. din Helveția și reluarea ocupațiunilor la Academie a pus *5 zile* de la București aici și era expediată *înaintea* mobilizării [1]. De atunci putem zice că poștă nu mai avem și toate scrisorile ne vin de la întîmplare. Serviciul cenzurei cu care nu eram deprinși e probabil insuficient pentru munții de scrisori ce are să cerceteze. Ieri seara a sosit aici pe 3 zile nepoată-mea Ella și printr-însa am aflat ce se mai petrece la București.

Tot ea mi-a spus, spre marea mea bucurie, că s-a întors și d-na Bianu, care e sănătoasă pînă într-atît încît face chiar servicii la Crucea Roșie. Vă rog să-i prezentați toate omagiele mele.

Noi sîntem aici ca într-o insulă:“ *Nous sommes comme dans une île escarpée et sans bords*“, precum ar zice Boileau.

De la primăria comunei noastre aflăm, după comunicatele oficiale, ce se petrece pe cîmpul de război. În asemenea împrejurări, fiind dată și vremea frumoasă de care ne bucurăm, sîntem *relativ* liniștiți și avem de gînd să prelungim oprirea noastră aici. În tot cazul, așteptăm să treacă Sf-ta Maria (8 sept.), ș-atunci vom vedea în ce zi vom pleca.

Aflînd din București că birje nu se găsesc deloc la gară, și putînd sosi noaptea tîrziu, m-am gîndit să-ți cer următorul serviciu: dacă trăsura de la Măgurele nu este rechiziționată, aș ruga să vie la gară cu unul sau doi din servitorii Academiei ca să ne înlesnească mergerea acasă, unde nu am nici servitor nici rîndaș. Pe jos, fiind dată vîrsta noastră și emfizemul meu, e cu neputință să mergem acasă, de aceea apelul meu la ajutorul Academiei. În tot cazul, măcar servitorii să vie dacă nu este trăsură. Ne vom tîrîi cum vom putea la nevoie absolută.

Telegrame private nefiind deloc sigure, vă voi scrie cu mai multe zile înainte.

Trăim în timpuri turburi. Nu știu cum va fi dispoziția colegilor noștri vineri în 3 sept. cînd se vor redeschide ședințele Academiei. Presupun că după trecerea celor întîi zile de entuziasm, reflecția rece își va fi făcut efectul, precum nu mai puțin și bombele ce cad de sus peste bucureșteni.

Acum, cînd teza pe care n-o împărtășeam noi a fost adoptată, nu mai e nimic de făcut și trebuie să dorim izbînda. Ce va urma apoi, va fi o a doua problemă de dezlegat.

Un lucru doresc din toată inima: ca frații Brătianu să uite în aceste zile că sînt reprezentanții unui partid, ci că ei sînt țara. Să facă deci apel la toate capacitățile, oricare ar fi sau ar fi fost cutia politică în care erau băgați. Ion Brătianu tatăl ajunsese la această stare sufletească abia după opt ani de guvernare. Fie ca copiii lui să priceapă situația mai răpede.

Ce face Alexandru, fiul d-tale? Este în țară? Putut-a veni? Este concentrat? Un răspuns sigur tot prin Ella îmi va putea fi comunicat, dar neștiind cînd nepoata mea se va întoarce aici, cearcă și prin poștă, negreșit comunicîndu-mi ceea ce cenzura permite.

Amic și coleg f. devotat,
I. C. Negruzzi

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58210. S 19 (9)/ D IV.

---

[1] Mobilizarea generală s-a decretat în după-amiaza zilei de 14/27 august 1916. În seara aceleiași zile, România declara război Imperiului austro-ungar.

Com. Hermeziu, 5 oct. 1916

Stim[ate] d[omnu]le Bianu,

Am primit ieri seara scrisoarea d-tale cu data de 30 sept., împreună cu anexa ei: procesul-verbal al Acad. din 16 septemvrie. Negreşit că aderez cu toată inima la acel vot. În acest sens mi-am şi pus iscălitura pe lîngă ceilalţi. Am aflat cu plăcere că ai veşti bune de la Alexandru. Să dea Dumnezeu să fie bune pînă la urmă.

Eu stau de două luni de zile aici la moşie, unde avem veşti de cele ce se petrec în lume de trei, maximum patru ori pe săptămînă. Ca peste tot, nici aici viaţa nu e trandafirie. Aproape toate carele şi boii şi oamenii maturi au fost concentraţi la Iaşi, de unde, parte fac serviciul militar, parte cară la munte proviziuni pentru armată. Acum au început a chema şi băietani de la 15 la 19 ani, satul e pustiu şi bietele femei şi copii mici n-au cu ce căra pînea lor de pe cîmp, căci li s-a luat şi cea mai mare parte de căruţe şi cai. Cît despre sămănături, pentru recolta viitoare, nici vorbă.

Mă gîndesc cu groază la lipsa ce ne aşteaptă. S-au întors cîţiva răniţi în sat, unii şchiopi, alţii surzi. Învăţătorul de aici, subloc. în rezervă, a fost rănit în Dobrogea, unde regimentul lui (53) a ţinut cu multă vitejie pe loc pe germano-bulgari în Harabagi. Rănit la picior, el aproape s-a îndreptat de tot şi a şi plecat ieri înapoi la front. E unul din puţinii buni învăţători ce avem în ţară. Nefiind în stare casa noastră de aici de a ne adăposti peste iarnă, fiindcă cele mai multe sobe nu funcţionează şi nici se găseşte vreun sobar, am închiriat cîteva odăi la Iaşi pînă cînd va da Dumnezeu. Acele odăi nefiind însă libere decît la Sf. Dumitru, ne-am hotărît să petrecem zilele pîn' atunci la moşia Lungani (gara Sîrca, jud. Iaşi) la nepotul meu Const. Cerkez. Peste cîteva zile plecăm deci acolo.

Am pe suflet că n-am venit la Bucureşti unde datoria mea de secretar general mă cheamă, dar, înlocuit fiind de d-ta, ştiu bine că lipsa mea nu se va simţi la Academie. Cum era să venim? Cîte 20 de persoane în compartimentele C.F. de 6 persoane, fără perspectiva unei trăsuri la gară, astmatic cum sînt şi nervoasă cum e soţia mea? Amîndoi bătrîni şi slăbiţi, ce era să facem fără slugi, fără lemne... Perspectiva era teribilă. Mai pune şi aeroplanele inimice care a omorît vis à vis de casa mea pe bietul Eftimiu...

În Iaşi aud că este o adevărată invazie de bucureşteni. Acum, chiar plătind preţurile cele mai fabuloase, aud că nu se mai găseşte nici o odăiţă nici un pat... şi că alimentarea populaţiei astfel mărită este din cele mai anevoioase. Din vreme în vreme ne vin aici ştiri triste: căpitanul P. Carp, fiul cunoscutului om de stat, a căzut; P. Gane, maior de cavalerie, fiul fostului nostru coleg şi vechiul meu amic şi văr, N. Gane, căzut de asemenea, şi cîţi, şi cîţi...

Mă gîndesc şi la Academia noastră cu toată bogăţia ei de documente istorice, cărţi, manuscripte, monezi, peceţi etc., etc., şi mă întreb dacă la trebuinţă nu s-ar putea adăposti în lăzi, d. ex., la vreo monăstire? Statul a pus la dispoziţia Băncii Naţionale un tren special pentru transportul tezaurului la Iaşi; n-ar putea el face tot aşa şi cu transportul bogăţiilor Academiei?

Căci ce ar deveni istoria românilor dacă s-ar pierde documentele prețioase și în parte unice ce posedă Academia? Sînt eu oare pesimist cînd mă gîndesc la toate eventualitățile, chiar cele mai rele?

De, în zilele acestea e greu să vezi trandafiriu înaintea ochilor.

Rog să transmiți respectele mele d-nei Bianu care, nervoasă cum este, trebuie să trăiască cu multă grijă și enervare. Dar helbet, franțuzul zice: *Tout passe, tout casse, tout lasse.*

Devotat prieten și coleg,
I. C. Negruzzi

Soția mea e f. fericită că știe pe d-na Bianu sănătoasă acum și-i trimite cele mai afectuoase îmbrățișări.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58211. S 19 (10)/D IV.

11

Comuna Hermeziu, jud. Iași, 3 iulie 1924

Stim[ate] d[omnu]le Bianu,

Iată-mă de alaltăseară aici la moșia părintească, unde n-am găsit o perfectă regulă. Un rîndaș din Oltenia ne-a stricat într-o noapte la sfîrșitul iernei ferestrele, mi-a furat haine, rufe etc. Mi-a pus toate obiectele în cea mai mare neorînduială și a fugit fără ca jandarmeria și toată poliția din Iași să-i dea din urmă. Așa merge acum administrația la noi în țară. Dar vorba polițaiului care întrebat de ce dă drumul la talhari a răspuns: n-avem unde să-i mai punem, totul e plin.

Nu mai știu nimic din ceea ce s-a întîmplat la noi la Academie. Deși n-am primit încă jurnale aici mi s-a spus că amabilul Disescu a făcut un mare fiasco cu interpelarea lui. Dă! *Si tacuisses philosophus mansises.* Mi-a părut bine să văd că guvernul (Mîrzescu) cu tot guvernamentalismul lui Disescu a fost drept și ne-a apărat cum trebuia.[1]

Te rog însă ca răspunzîndu-mi să-mi dai cîteva detaliuri în chestiunea aceasta. De asemenea, nu știu absolut nimic din cele petrecute la Viena în chestiunea Elias. Se face împăcarea? Nu se face? Te rog foarte mult să-mi dai cîteva detaliuri și în chestiunea aceasta care interesează așa de mult instituția noastră. Presupun că *„una și mai boacănă"* de care vroia să vorbească Disescu în Senat era tocmai împăcarea cu rudele Elias, dar că aflînd că totul s-a făcut cu consimțămîntul lui Știrbei (cumnat cu I. Brătianu) și-a zis că este mai cuminte să nu mai pomenească despre aceasta.

Te rog să prezinți respectele mele d-nei Bianu și complimente la toți colegii noștri și sînt al d-ta amic și coleg vechi și sincer.

I. C. Negruzzi

Adresa: Com. Hermeziu, jud. Iași, prin gară

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58212. S 19 (11)/D IV.

---

[1] Începînd cu sîmbătă 21 iunie, în două ședințe consecutive ale Senatului, C. Dissescu învinuia administrația Academiei de a fi procedat nelegal în lichidarea succesiunii Vernescu. „Academia Română, se spunea în articolul *Neorînduielile de la Academie. Denun-*

ţul d-lui Dissescu, a vîndut anul acesta averea defunctului Vernescu, care consta din 10 000 hectare şi un palat la Şosea, cu suma de 13 milioane lei. Pentru vremurile actuale suma aceasta apare cu totul derizorie. Vînzarea s-a făcut fără autorizaţie şi fără licitaţie publică [...] Cumpărătorul este Banca românească! Iar vînzătorul, acela care şi-a arogat dreptul de a dispune astfel de bunurile Academiei, este d. Ion Bianu."

În 24 iunie, acelaşi ziar publica un *Comunicat oficial* al Academiei prin care se dezminţeau acuzele formulate. „Tratările, se spunea în acest comunicat, au fost conduse de delegaţiunea Academiei prin reprezentanţii ei în înţelegere cu d-na Vernescu, uzufructuara, reprezentată totdeauna prin părintele ei, dl. Costescu-Comăneanu". Averea fusese evaluată ca activ la circa 19 000 000 lei, iar datoriile la 14 000 000 lei.

În acelaşi număr, sub titlul *Ce ne scrie d. Bianu*, se publica o scrisoare, semnată de acesta, în care îşi exprima indignarea pentru învinuirile calomnioase ce se răsfrîngeau şi asupra instituţiei Academiei.

„Administraţia fondurilor Academiei? spunea semnatarul, dar ea s-a făcut totdeauna şi se face la lumina zilei, prin acte şi rapoarte publicate în analele instituţiunii. Dar ea a fost aşezată şi condusă de bărbaţi mari, de glorii ale neamului, ca Ion Ghica, D. Sturdza şi alţii — şi organizarea pusă de ei este continuată în acelaşi spirit de devotament dus pînă la sfinţenie. Academia Română este cea mai înaltă cetate culturală a neamului şi stă aşa de sus şi aşa de tare pe temeliile de granit moral pe care au aşezat-o şi o conduc fruntaşii culturali ai neamului încît atacurile unui Dissescu vor fi numai ca manifestările exterioare ale elementelor patologice aflătoare în organismul vieţii noastre publice.

Iar eu — de care se leagă? — mă bucur de marea fericire ce am avut de a da în serviciul acestei instituţiuni toate puterile vieţii mele — fizice, intelectuale şi morale — şi de a fi fost larg şi bogat răsplătit prin bunăvoinţa afectuoasă a tuturor conducătorilor ei în timp de peste patru decenii!"

La 1 iulie acelaşi ziar publica extrase din cuvîntările rostite în Senat în apărarea Academiei de către deputaţii Em. Pangratti, Costăchescu şi Mîrzescu, ministrul Justiţiei.

1

27 II 1923 — Plenița

Domnule bibliotecar,

De un rînd de vreme, neavînd de lucru, am tot strîns folclor, cu care nu știu ce să fac.

Să-l tipăresc? Dar asta nici prin gînd nu-mi trece! Atunci ce să fac cu el? M-am gîndit să-l trimet Academiei Române, care știu că dă însămnătate culegerilor de felul ăsta. De aceea întreb: dacă Academia Română dorește să ia în păstrare asemenea culegeri, vă rog răspundeți-mi și le voi trimete treptat, treptat după cum oi avea răgaz să le orînduiesc într-un fel oarecare, jiindcă n-aș vrea să le trimet așa alandala. [1]

Cu respect,
Nicolăescu-Plopşor

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1920 —1926, f. 222.

---

[1] Referitor la propunerea lui S. Nicolăescu-Plopșor, I. Bianu formula următorul răspuns: Academia a publicat înainte de războiu material de *folclor;* avuse chiar o publicațiune specială „Din viața poporului român", care a ajuns la 31 tomuri. Acuma, condițiunile de publicare fiind mult mai grele, continuarea acelei publicațiuni se va face mai încet și cu mai minuțioasă alegere a materialului, tipărindu-se numai acela care aduce într-adevăr elemente noi pentru cunoașterea vieței sufletești a poporului nostru.

Primiți salutările mele distinse,

Secretarul Secțiunii literare,
I. Bianu

Pe această scrisoare se află și o mențiune, care, potrivit grafiei, nu aparține lui I. Bianu dar la care S. Nicolăescu-Plopșor face aluzie în următoarea corespondență:

„Academia primește cu mulțumire culegerile d-voastre de folclor spre păstrare. Ele vor fi examinate și, în limita posibilității, materialul care va întruni condițiunile cerute va fi publicat. În orice caz, tot materialul va fi ținut la dispoziția cercetătorilor în Secțiunea manuscriselor".

14 martie 1923

Stimate domnule Bianu,

Răspunzînd celor scrise de către domnia-voastră în scrisoarea cu no. 559 din 10 martie, sunt vesel că Academia primește culegerile mele spre păstrare și că acest material *va fi ținut la dispoziția cercetătorilor în secțiunea manuscriselor.* Deocamdată trimet 50 de balade — cred că mai toate variante ale celor culese — pe care în mare parte mi le-au cules elevii gimnaziului Principele Mircea de aici. Le las așa cum mi le-au cules ei. Știu bine că, din multe puncte de vedere, au destule lipsuri, dar totuși, așa cum sînt, cred că vor putea fi de vrun folos cercetătorilor. [1]

Folclorul ce-l mai am pe aici îl voi trimete treptat, treptat, cînd oi avea răgaz să-l rînduiesc.

Odată cu aceasta, vă comunic că m-aș legătui bucuros să răspund Academiei despre orișice chestiune privitoare la trecutul și prezentul întregei plăși Plenița. Tot ce ar dori Academia să cunoască poate să-mi comunice, și voi răspunde.

Cu mult respect
Nicolăescu-Plopșor
Plenița

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1920—1926, f. 223—224.

---

[1] La 27 martie 1923 I. Bianu înapoia manuscrisele, motivînd că: „Ele, fiind scrise de elevi fără nici o pregătire și fără cultura strict necesară pentru a face cu folos asemenea culegeri, nu pot fi folosite în nici o formă“ *(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., dosar P — 4 — 1920—1924, f. 224).*

KRISTOFFER NYROP[1]

1

Copenhague, le 23 Août 1884

Mon cher ami et blagueur,

Me voici retourné à mon ultima Thule, il y a peu de temps, et je m'empresse de vous épater en vous envoyant une lettre imprimée; le secrétaire très chic de l'Académie ne peut produire rien de pareil, je suppose, mais pardon, j'y pense, ce n'est pas à l'Académie Roumaine qu'on a inventé la poudre, par paranthèse, je vous prie de ne pas vous offenser de cette observation purement historique et qui est, je vous l'assure, une fine vérité. Revenons à nos moutons, *in casu* ma lettre, en l'écrivant j'ai une double intention: je veux d'abord vous remercier de toutes vos bontés pour moi quand j'étais à București — je vous attends avec impatience à Copenhague, où nous rigolerons ensemble — et ensuite j'ai un petit service à vous demander. Vous vous rappelez le soir, où nous retournions d'Argesiu à Pitești, vous me chantiez des airs populaires, et je viens maintenant vous prier de vouloir bien vous donner la peine de m'envoyer les mots et la musique de la petite chanson roumaine. Je vais publier un livre sur mon voyage, et dans ce livre je vais mettre aussi des mélodies provençales, italiennes et roumaines, adică une danse populaire, une chanson que j'ai notée moi-même à Okna, et ensuite, s'il se peut, votre chanson. Je tiens beaucoup à l'avoir par ce que la mélodie était très belle et très caractéristique, et vous m'obligerez infiniment en me la procurant notée tant bien que mal. J'espère avoir de vos nouvelles.

Avant de finir je vous prie de vouloir bien présenter mes amitiés à MM. Balș, Caloianu et Ispirescu. Encore une fois, merci de toute votre ambilité et croyez-moi

Votre bien dévoué,
Kr. Nyrop

P.S. J'ai reçu le livre de Sweet et le petit roman de la reine,
Merci!

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58244. S 36 (1)/D IV.

---

[1] Kristoffer Nyrop (1858—1931), filolog danez, specialist în filologia romanică și îndeosebi în filologia franceză modernă. În 8 iunie 1926 Academia Română îl alege membru de onoare.

2

22/3 1886

Mon cher ami,

Je regrette infiniment que je vous aie importuné avec ma dernière lettre quand vous étiez malade, et j'espère que vous serez rétabli quand vous recevrez ces lignes. Ci-joint je vous envoie mon livre avec mes meilleurs remerciements de votre aimable assistance, vous verrez p. 180 que j'ai tenu compte de vos observations, je me permets seulement de vous faire observer que, d'après Hasdeu (v. mon livre p. 163) on trouve aussi *mare* au pluriel, et que je maintiens mon explication de *vino*, *ad-o* (p. 31, 179), jusqu'à ce que vous en aurez montré l'impossibilité, faites-le dans un compte-rendu ou dans une lettre privée.

J'ai encore cette fois-ci à vous demander un service: vous m'obligez infiniment si vous voulez rendre au destinataire, *personellement*, la lettre ci-incluse; je sais que j'abuse de votre bonté, mais il importe beaucoup que la lettre soit rendue entre les propres mains de M.C. sans l'intermédiaire de la poste; M.C. vous donnera une réponse et vous mettra au courant de l'affaire — ce qui m'est défendu. Soyez bien sûr que lui comme moi nous vous serons très reconnaisants de vos bons soins. J'en appelle à votre point d'honneur et vous prie de n'en parler à personne.

J'espère que ma lettre vous trouvera bien portant et bien disposé à me rendre ce service dont dépend le bonheur d'une homme.

Bien à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., *Coresp. inv. 58246.* S 36 (3)/D IV.

3

14/5 1886

Iubite prietine,

Cu cîtă bucurie am primit scrisoarea d-tale şi cărţile preţioase cari ai benevoit a mi le trimite. Văz că d-ta vei veni la noi, şi se înţelege că vei fi foarte binevenit, că mă vei găsi totdeauna gata a te sluji în toate, că venirea d-tale va fi o mare plăcere şi onoare pentru noi toţi etc., dar trebuie să schimb limba şi să scriu franţuzeşte pentru că merge prea rău şi prea încet pentru mine cînd scriu româneşte.

Eh bien donc, je suis on ne peut plus hereux de votre bonne nouvelle, voulez-vous que je fasse illuminer la cathédrale pour célébrer votre arrivée? ou préférez-vous que je convoque tous les juifs de Copenhague pour que vous puissiez leur serrer la main — car enfin il faut faire quelque chose d'extraordinaire quand vous venez. J'espère que vous me ferez savoir exactement l'heure de votre arrivée et je serai à la gare; et il faut aussi me dire d'où vous venez. Si vous passez par Stockholm, où il y aura un congrès de philologues le 9—12 août, je pourrai aller vous rejoindre là. Sapristi, comme je me réjouis d'avance de votre visite!

Maintenant, aux affaires.

Je vous remercie infiniment des deux paquets de livres; il me tarde beaucoup de pouvoir reconnaître ce bon service et de pouvoir vous rembourser; j'ai dejà commencé l'étude du *Dictionar* que je compte annoncer dans *La Romania.*

Selon votre souhait je ne vous dérangerai plus avec des lettres pour M.C.; la personne qui me les avait remises, avec la prière instante de les lui faire venir, a quitté Copenhague, mais tout-de-même je serais bien curieux de savoir quelque chose *de précis* de cette affaire, qui ne m'est pas trop claire, et de savoir ce que vous a dit M.C.

Encore une fois, merçi de toutes vos bontés, et écrivez-moi 1) si vous irez à Stockholm, 2) quand vous viendrez à Copenhague (il faut bien que je le sache pour que je suis de retour de la campagne), et 3) comment M.C. a reçu les lettres? A bientôt, mon cher ami, et au revoir à Copenhague je vous invite à dîner: 1) chez moi, 2) à Tivoli, 3) à Klampenborg etc., et me ferai votre *ombre.*

Bien à vous,
Kr. Nyrop

Predă, te rog, d-lui Ispirescu multe salutări din parte-mi.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58245. S 36 (2)/D IV.

4

[*Kobenhavn*], [*27 dec. 1886*] [1]

Dragă prietene,

Mă grăbesc a [...]* că va fi o mare onoare pentru mine de a fi colaborator la *Revista* d-tale și îți voi trimite în luna lui ianuariu un mic articol asupra unei cestiuni de morfologie franceză.

Cu dragoste și prietenie, devotat,
Kr. Nyrop

Mes meilleurs souhaits d'un succès épatant de votre entreprise courageuse et utile!

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58247 S 36 (4)/D IV.

[1] Data preluată după ștampila poștei române.

---

* Scrisoarea este deteriorată în acest loc.

5

[Kobenhavn], 10/6 1887

Cher ami,

Mes meilleurs remerciements de votre grandiose publication que, je n'en doute pas, est digne de tous les éloges et vous fera beaucoup d'honneur.

J'espère dans les vacances avoir le temps de l'étudier, maintenant je suis très occupé, et sans peu je dois partir pour la Norvège.

Quand viendrez — vous serrez devant la Cathédrale de Notre-Dame la main de votre ami.

Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58248 S 36 (5)/D IV.

6

Copenhague, le 15 mai 1888, 43, Kobmagergade

Mon cher ami,

Comme je suppose que vous n'avez pas tout à fait oublié mon épatant personnage, je prends l'extrême liberté et hardiesse de vous écrire d'abord pour vous faire savoir que je vis et me porte bien — tellement bien que je me suis fiancé avec une jeune Norvégienne, trés belle, trés aimable et très instruite — en deuxième lieu pour vous prier de me rendre un service. J'ai vu qu'on a commencé la publication du 2-e vol. du dictionnaire de Hasdeu, voulez-vous bien me faire inscrire chez Socec comme souscripteur de manière que je reçoive regulièrement les livraisons; dès qu'il m'aura envoyé ma note je m'empresserai de le rembourser, et vous me permettrez peut-être en même temps de m'acquitter envers vous, car je crois ne vous avoir jamais payé le I-er vol.

Comment ça va-t-il du reste? Vous rigolez toujours un petit peu? Et votre revue, paraîtra-t-elle? Si vous voyez M. Şăineanu, dites-lui de ma part que je n'ai pas oublié le compte-rendu de sa *Sémasiologie*, je l'ai commencé, mais je n'ai pas encore trouvé le temps de le finir — mais ça viendra. Oh, j'ai eu beaucoup, beaucoup à faire, publié une grande étude mythologique et un recueil de textes italiens modernes (si ça vous intéresse je vous en enverrai un exemplaire) et ensuite des occupations peu scientifiques — mais il faut vivre, et les gages de l'Université sont un peu maigres, surtout quand on a l'intention de se marier, et dans deux mois je partirai pour Bergen, connaissez-vous cette ville par hasard? où demeure ma fiancée, pour me marier; nous nous enterrerons ensuite dans une petite vallée norvégienne pour y passer les vacances.

Il paraît que les paysans de la ţara rumânească se sont révoltés; [...] ici on n'en sait rien, les journaux danois ne sont pas très bien renseignés sur les affaires de la Roumanie.

Si vous voyez la famille Maiorescu, veuillez bien lui dire bien des choses de ma part; je n'oublierai jamais toute la bienveillance que M. Maiorescu et vous et tout le monde là-bas m'ont montrée.

Si vous trouvez quelque jour le chemin de Copenhague je serai charmé et heureux de pouvoir vous montrer que l'hospitalité roumaine se retrouve en Danemark.

Tout à vous et une cordiale poignée de main,
K. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58249. S 36 (6)/D IV.

7

Copenhague, le 12 avril [1891], 89, Gl. Kongevej

Mon cher ami,

Vous êtes incomparable, et je suis très touché de votre dernier envoi que je me réjouis beaucoup d'étudier. Ça me donne toujours un vif plaisir quand je vois que mes amis de là-bas ne m'ont pas oublié; cet été M. Maiorescu a passé par notre ville, en revenant du ‹Nordkap — mais malheureusement je ne l'ai pas trouvé, il est venu chez moi et je n'y étais pas — quel guignon! Maintenant le tour est à l'aimable secrétaire de l'Académie. Copenhague se prépare à vous recevoir et M. et M-me Nyrop plus M-lle Hanka (1 1/2 an) se constitueront comité de la fête. Si vous ne venez pas je vous menace de venir encore une fois vous voir à Bucarest, et vous savez — libera nos, Domine, a furore Normannorum.

L'année passée j'ai fait une longue excursion en Espagne et je suis très content des résultats pratiques et théoriques de mon voyage, — reste maintenant le Portugal, et j'aurai visité toute la Romania, c'est très hurph, n'est-ce pas?

Je saisis l'occasion pour vous embêter, je veux dire vous demander un renseignement quelle est la valeur du livre de M[adame] Sevastos: *Nunta la români* et quel en est le prix? et où a-t-il été publié? Le sujet m'intéresse beaucoup.

Second embêtement: je suis passé à la dignité de rédacteur d'une revue de dialectologie et de traditions populaires danoises, dont je vous envoie la I-ère livraison en vous priant de vouloir bien en faire cadeau à la Bibliothèque de l'Académie ou de l'Université; les numéros suivants seront envoyés à l'adresse que vous voulez bien m'indiquer.

Bien à vous et hasta luego, votre bien devoué,
K. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58250. S 36 (12)/D IV.

8

23—8—1891, Hambourg — Kiel —Korsør —Copenh.

Mon cher ami,

En fin retourné de mon excursion en Norvège je trouve vos cartes postales et dépêches — et je regrette infiniment mon absence. Mais tout peut se réparer encore; vous partirez de Hamburg un de ces soirs à 8 en 9 h. je crois et le lendemain matin vous serez à Copenhague où je vous attendrai à la gare — je vous montrerai tout, vous déjeunerez, dînerez et souperez chez moi, et nous allons faire des excursions ensemble. Eh bien, la fameuse et épatante capitale de Copehnague attend votre arrivée ainsi que votre dévoué serviteur et ami. A bientôt, à bientôt, je me réjouis beaucoup à vous revoir.

K. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58251. S 36 (7)/D IV.

9

24 — 9 — 1891

Mon cher ami,

Permettez-moi de vous envoyer, de mon côté, une pièce à l'appui — et des plus graves. « In der Fremdenliste nicht verzeichnel » — eh bien, un employé de poste allemand ne ment jamais, vous savez, et alors votre séjour à Helgoland me paraît un peu douteux — seriez-vous par hasard un digne émule du brav général — un fumiste et un blagueur, ou avez-vous fait votre voyage incognito ? ? Bien difficile à décider !

Trêve de plaisanteries, je regrette infiniment de ne pas avoir été à Copenhague et d'avoir manqué votre visite, j'aurais été très heureux de pouvoir vous recevoir ici, et nous avions déjà fait, M-me Nyrop et moi, le menu d'un dîner de réception où je vous aurais présenté au monde savant de Copenhague ; et bien, rappelez-vous que le dîner vous attend toujours et que vous serez toujours le bienvenu chez nous.

Tout à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., 58252. S 36 (8)/D IV.

10

Kjøbenhavn 19 — 1 — 1892

Mon cher ami,

Merci pour votre aimable lettre de bonne année et vos trois précieux envois ; si ma réponse est un peu retardée, c'est que ma maison, depuis deux mois, est tout un hôpital. Ma femme encore alitée a été gravement malade d'une inflammation des veines, ma petite fille a eu une pneumonité violente et moi-même l'inévitable influenza, voilà le gai Noël que nous avons passé! Quant à moi-même je ne me suis pas encore remplumé et travaille peu. Pourtant, j'ai parcouru, cela va sans dire, votre éloquent discours qui m'a beaucoup intéressé; j'en dirai un mot dans la *Literaturblatt*, si vous voulez. Mais, dites, pourquoi employez-vous « curaj », n'y-a-t-il pas un mot roumain pour dire courage — *inimă*?

Le livre de Neuschatz est très amusant et me donne de nouveaux renseignements, épatants du reste, sur M. Maiorescu. Quant aux poésies de H. Vacaresco, j'en ai lu une seule, j'ai ouvert le livre au hasard — qui n'est qu'un pastiche et pas très reussi. Avez-vous vu la chrestomathie de Gaster? Le dictionnaire de Hasdeu est-il mort? Sur ce je vous salue et vous serre la main.

« Fetele să te-ndrăgească".

Bien à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58253. S 36 (9)/D IV.

11

Kjøbenhavn [7/11 1892][1]

Mon cher ami,

J'espère que vous avez vu le dernier no. de *Literaturblatt* où j'ai chanté vos louanges. Etes-vous content? J'ai tenu ma parole, quand tiendrez-vous la vôtre, la fameuse vous savez, celle de la cathédrale de Copenhague, réflechissez-y et parlez-vous bien.

Tout à vous,
K. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58254. S 36 (10)/D IV.

[1] Data preluată după marca poștei daneze.

12

København [24/10 1893] [1]

Mon cher ami,

Je viens de recevoir votre très précieux envoi et vous en remercie de tout mon cœur. Quant à la Dania, je vous ferai venir, tout ce que nous en avons publié et entre-temps je vous adresse ci-joint un petit compte-rendu qui a l'immense avantage de ne pas être écrit en danois, langue que mon grand ami M. Paul Meyer traite de « baragouin ».

A propos du Dictionnaire de Hasdeu, l'expéditeur s'est trompé, il m'a adressé deux exemplaires de la 2e livr. du IIe vol., et — en revanche — il a oublié de m'envoyer la 4e livr. du même vol. Veuillez bien, oh, aimable et charmant ami, faire rectifier l'erreur! Faut-il vous renvoyer la livraison surnuméraire?

Bien cordialement à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58255. S 36 (11)/D IV.

---

[1] Data preluată după marca poștei daneze.

13

Copenhague le 28/O-bre 1895

Mon cher ami,

Voilà au moins un siècle que je n'ai de vos nouvelles. Que faites-vous? comment vivez-vous si vous vivez, ce que j'espère bien, à quoi travaillez-vous? etc., etc. Pour essayer de vous faire parler je vous envoie aujourd'hui ces lignes et j'y joins deux petites publications; l'une, la mienne, est pour vous, l'autre un travail assez fort d'un de mes élèves est pour la Bibl. de l'Académie, le jeune auteur est assez indiscret de vous demander, par moi, si l'Académie veut bien lui envoyer comme échange le XIe vol. de ses *Annales* il paraît qu'il y a là un texte dont il a grandement besoin; soyez assez gentil de le lui envoyer (à mon adresse).

J'ai fait cet été un magnifique voyage avec ma femme, en Norvège, de là en Angleterre, puis en France, où G. Paris nous avait invités, et finalement en Italie. Dans deux ans je me propose d'aller en Portugal et dans quatre ans, si tout va bien, je viendrai vous serrer la main devant la cathédrale de Bucarest. Entre-temps je vous la serre par distance et vous envoie mes meilleurs vœux de bonne année,

Tout à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58256. S 36 (13)/D IV.

14

1/2 1896

Mon cher ami,

Vous êtes fier, oh très fier, et vous avez joliment raison de l'être, votre bébé est charmant et nous l'avons admiré à l'envi, ma femme et moi (et nous sommes connaisseurs, nous en avons trois!). Je vous félicite bien cordialement de votre joli début et vous prie de présenter mes compliments à M-mme Bianu dont je serai très heureux de faire la connaissance.

Il me tarde beaucoup de revoir votre intéresante capitale — mais si vuole tempo, comme disent les Italiens, et, j'ajoute, du quibus — mais qui vivra, verra; il me faut d'abord finir ma grande (très grande) *Hist. de la langue française* à laquelle je travaille depuis longtemps. Entre-temps je vous serre bien cordialement la main et fais les meilleurs vœux pour la santé et prospérité de votre petit prince charmant. Tantissimi assequi alla de Lei egregia Signora.

Tout à vous,
Kr. Nyrop

P.S. Merci de l'envoi de votre catalogue. M. Jensen est en voyage, je vous écrirai dès qu'il sera de retour.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58257. S 36 (14)/ D IV.

15

[21 iulie] [1896] [1]

Monsieur le sécretaire de l'Académie Roumaine et bien cher ami [2],

Ce que je deviens cet été? Je corrige des épreuves! Je publie en ce moment une chrestomathie italienne, le 1er vol. de ma grande *Historie de la langue française* et je surveille la traduction danoise de Joinville due à un de mes élèves. Puis je soigne ma femme qui est alitée — nous avons eu un fils, il y a quelques semaines (votre prince va bien?) Le reste de mon temps je le passe à regretter que je n'aie pas reçu la *Bibliographie Roumaine* [3] dont vous me parlez.

Bien a vous,
Kr. Nyrop

Je possède *Catal[ogue] des m-ss Roumains* — grâce a votre amabilité.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58263. S 36 (20)/D IV.

---

[1] Datele sînt preluate după ştamilele poştei române şi daneze.

[2] Deşi oficial Ioan Bianu nu deţinea în acea perioadă funcţia de secretar al Academiei, considerăm că scrisoarea îi este adresată, potrivit conţinutului ei.

[3] *Bibliografia românească veche.*

16

18/1 1897

Mon cher ami,

Merci de votre bon souvenir. J'ai été très heureux de voir que vous ne m'avez pas oublié et je m'empresse de vous retourner vos bons souhaits et vous prie de présenter mes hommages bien empressés à M-me Bianu, la petite princesse (n'est-ce pas, c'était une princesse) va bien? Elle sera grande fille quand je retournerai dans votre beau pays — car, décidement j'ai abandonné tout espoir de vous voir à Copenhague. Et votre fameuse poignée de main devant la Cathedrale!! Qu'est devenue votre belle promesse?

Des amis français et italiens sont venus me voir ici—les Roumains font toujours défaut.

Que faites-vous? votre revue paraîtra-t-elle? Ou votre petite princesse vous occupe trop pour vous laisser de temps pour la science? J'ai une proposition à vous faire: faisons quelque chose ensemble! S'occupe-t-on beaucoup en Roumanie de la lingua toscana? Si oui — existe-t-il un bon manuel pour les commençants? S'il n'en existe pas, serait-il possible de trouver un éditeur pour un tel libre? Si oui — voulez-vous vous faire mon collaborateur et traduire en roumain le livre que je vous envoie ci-joint?

Je serai très curieux de lire votre réponse.

Tout à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58258. S 36 (15)/ D IV.

17

[10/3 1897] [1]

Mon cher ami,

Merci de votre bonne et aimable lettre! Que de nouveautés agréables elle m'apprend et combien d'avancements! Le secrétaire de l'Académie devenu le secrétaire de M-me Bianu et en même temps député!! Et quand le portefeuille de l'Instruction publique? Entre-temps je prends la liberté de présenter à son Excellence (future), comme un humble hommage, la petite étude ci-jointe, précurseur d'une traduction danoise de la *Ch[anson] de Roland*.

Je vous tends cordialement la main,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58260. S 36 (17) / D IV.

18

19/6 1897

Mon cher ami,

Sont-ils farceurs, les Roumains!!! L'autre soir je vois sur une affiche «Orchestre roumain», j'entre tout de suite pour entendre encore une fois vos belle mélodies populaires que m'ont tant enchanté autrefois, je trouve tout près de la porte un homme costumé à la roumaine et je lui dis: — Cît se plăteşte? — Fünf und zwanzig Ören! Je m'adresse à un autre: — Bună sară, domnule! Wie meinen Sie? — Sprechen Sie nicht rumänisch? — Nein, ich bin von Hamburg! Tous les Roumains étaient des allemands et des Hongrois! Jugez de ma déception, et c'est pourquoi je me hâte de m'adresser à un véritable Roumain, un Roumain authentique et je viens même vous embêter en vous demandant trois services — oui, M. le député, trois services. 1) Voulez-vous me dire s'il existe un livre pas trop volumineux sur la littérature roumaine — je posséde Gaster, Rudow et Popu — mais cela ne suffit pas, on m'a demandé, pour une encyclopédie, un coup d'œil sur la litt. roumaine et je ne connais que la litt. populaire; 2) J'écris maintenant un joli petit livre pour les dames — sur l'osculologie, si vous connaissez des proverbes (dictons) caractéristiques roumains sur le baiser — je n'ai rien trouvé de bien intéresant dans Hinţescu — vous seriez bine [sic] bien aimable de me les envoyer; 3) Je dois porter dans une vingtaine de jours, à cause d'une solennité universitaire, la médaille d'or roumaine « Bene merenti» qu'on m'a envoyée dans les temps (ah! sont-ils farceurs là-bas, la médaille d'or est d'argent), mais je n'ai pas de ruban et ne puis en avoir ici, veuillez-bien m'en acheter ce qui suffit, le moins possible, le quart d'un mètre; ci-joint un échantillon.

Mes meilleurs remerciements anticipés, mes hommages empressés à M-me Bianu et un bon baiser à votre prince.

Bien à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58261. S 36 (18) / D IV.

19

29/9 1897

Mon cher ami,

Après beaucoup de pérégrinations en Norvège et en Suède, à cause de la mort de mon beau-père, je reviens enfin à Copenhague pour reprendre mes cours à l'Université et suis très heureux de trouver vos deux bonnes lettres. J'ai été très touché de voir votre charmant petit bonhomme, il me semble avoir l'air très intrépide et très éveillé — merci de votre aimable pensée, que j'apprécie beaucoup, et tous mes compliments à vous et à M-me Bianu — j'éspère bien pouvoir avoir l'honneur de les présenter personnellement quelque jour — avec mes meilleurs souhaits pour son avenir.

Je n'ai pas encore eu la visite de votre jeune ami — je me ferai une fête de le bien recevoir quand il viendra, si je pourrai aussi guider ses pas, je n'en suis pas bien sûr — je ferai mon mieux, mais ça dépend du jour où il vient — j'ai toujours de la besogne par-dessus la tête les trois premières semaines du semestre. Je vous serre bien cordialement la main et vous prie de vous contenter pour aujourd'hui de ces quelques lignes.

Tout à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58264. S 36 (21) / D IV.

20

[Înainte de 29 XI 1897]

Mon cher ami,

J'ai bien reçu vos aimables envois qui m'ont intéressé autant qu'ils m'ont touché le cœur; maintenant je m'empresserai de faire reproduire les photographies et je m'empresserai également de vous renvoyer tout — excepté, j'espère, la brochure sur Alecsandri que je voudrais bien incorporer dans ma bibliothéque.

À propos de *Hurmuzaki*, nous avons bien les *Documente*, mais il n'y a pas, dans notre collection, de vol. 6 publié en 1878 — le 1er vol. daté de 1881 je crois. Dans le *Suplementul* il y a un vol. 6, mais il concerne exclusivement la Roumanie moderne; j'ai trouvé une ancienne traduction allemande de Cantemir, elle contient son image, mais je ne sais si je la ferai reproduire, elle ne me paraît pas bien caractéristique.

J'ai le plaisir de vous adresser ci-joint le fascicule-spécimen dont je vous ai parlé et j'espère que cette fois il aura la chance de ne pas se perdre en route; je vous adresse également mon dernier volume — *L'histoire du baiser*, c'est un livre très savant et un peu léger; vous y trouverez du roumain p. 18, 42, 150 dans une ortographe impossible — mais c'est la faute de l'imprimeur; j'ai pris le vers roumain cité à la page 18 dans le petit recueil de Picot.

Merçi encore une fois de toutes vos bontés, et bien à vous,

Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58274. S 36 (31) / D IV.

21

[29 XI 1897] [1]

Mon bien cher ami,

Vraiment j'ai honte, je vous envoie un petit volume sur l'histoire du baiser, et vous m'envoyez la première partie d'un catalogue serieux [2] (oh, des plus sérieux) de vos manuscrits roumains. Pater, peccavi! La prochaine fois j'espère pouvoir vous envoyer la première partie de mon histoire de la langue française qui est on ne plus sérieuse. Tout à vous,

Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58259. S 36 (16)/ D IV.

---

[1] Data preluată după marca poştei daneze.

[2] E vorba probabil de *Catalogul manuscriselor româneşti din Biblioteca Academiei*, care a început din acest an să apară în fascicole.

22

[26/7 1898] [1]

Oui, mon cher ami, on a commis une faute à Copenhague, et une faute d'impression! C'est inouï! mais je n'y peux rien, j'ai corrigé les épreuves avant la mise en pages et je regrette infiniment de ne pouvoir vous envoyer encore 100 pages, je vous dédommagerai quand je vous enverrai le 1er vol. de mon *Hist[oire] de la langue française.*

Votre *Bibliographie* que vous m'avez si gracieusement envoyée me remplit d'admiration et je serai très heureux de lui donner une place d'honneur dans ma bibliothèque: elle est on ne peut plus jolie et intéressante. Dans une semaine je m'en irai à la campagne, et vous? De tout cœur votre,

Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58266. S 36 (23)/D IV.

---

[1] Data preluată după ștampila poștei.

23

[16 XI 1898] [1]

Mon cher ami,

Je viens de recevoir vos trés précieux envois et je m'empresse de vous en adresser mes meilleurs et bien sincères remerciements. Vous êtes incomparable heureux l'homme qui a un tel ami!! Je vous écrirai en detail un de ces jours — je suis très occupé en ce moment à cause de la visite de ma belle-mère et n'ai pas un moment à moi.

Bien à vous,
Kr. N[yrop]

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58265. S 36 (22)/D IV

---

[1] Data preluată după ștampilele poștei daneze și românești.

24

Copenhague, le 7 Mars [1899]

Mon cher ami,

Comment vous remercier de votre beau et précieux envoi? Je suis très heureux de vous avoir là, à côté de mon bureau, avec votre prince charmant; j'espère bien quelque jour avoir le plaisir de faire la connaissance personnelle de votre petit bonhomme et de pouvoir présenter mes hommages à M-me Bianu.

Pour moi, tout cet hiver a été très triste: il y a en tant de maladie dans ma famille, et dernièrement ma femme a été entre la vie et la mort; elle va un peu mieux maintenant, mais la convalescence damandera beaucoup de temps et de soins.

Faute de pouvoir vous envoyer ma photo ou celle de mes enfants, je vous enverrai dans un mois le 1er volume de ma *Grammaire historique de la langue française* [1].

Entre-temps je vous serre bien cordialement la main et vous prie de me croire votre affectuesement dévoué,

Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58275. S 36 (32) / D IV.

---

[1] *Grammaire historique de la langue française.* Tome I—VI, Copenhaga Leipzig, 1899—1930; 6 volume.

25

Gentofte, 6/8 1902

Mon cher ami,

Excusez mon silence prolongé — j'ai été malade — et merci de votre très intéressant volume (Mem. despre starea Moldovei etc.) Il m'a en effet vivement intéressé et je vous suis on ne peut plus reconnaissant d'avoir bien voulu me l'envoyer.

Votre toujours dévoué,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58267. S 36 (24) / D IV.

26

Gentofte, le 19 Juillet 1903

Mon cher ami,

Je réponds illico! Votre lettre m'a fait grand plaisir, et je ferai mon mieux pour vous être utile.

Si vous désirez une belle plage avec des bains excellents, du sable, des pins et une belle mer, je vous recommande *Hornbak*, à 12 kilomètres d'Elseneur. Si vous préférez un paysage plus souriant avec des fôrets de hêtres, je vous recommande *Humblebak*, au sud d'Elseneur — du reste pour les endroits, il y a embrarras de richesse, il veut mieux se décider à Copenhague et téléphoner pour savoir s'il y a des chambres libres. Le prix est assez variable mais généralement dans les bons pensionnats on paye 4 ou 5 kroner (1 krone — 1 fr. 33 cents) par jour tout compris (logement + nourriture), il y en a aussi à 3 kr ou 3 1/2 — je ne parle pas de Skodsborg qui nous demande 15 ou 20 kr. pour la chambre!

Installez-vous à Hornbak, de là vous pourrez faire de très belles excursions — les distances ne sont pas grandes!

Si j'y suis? Oui et non! Je finis cette semaine le 2e vol. de ma *Grammaire* (450 pages), et, la dernière épreuve corrigée , nous avions l'intention de nous envoler: mes deux fillettes se rendent à la campagne chez des amies et ma femme, mon garçon et moi nous devions aller en Suède le 3 août dans un château chez des amis — c'est convenu depuis long temps. J'ai moi-même grandement besoin de repos. Mais ma belle-mère est tombée malade, si son état s'améliore, nous partons, s'il s'aggrave — elle a 73 ans — ma femme ne pourra pas partir, et moi non plus, et je pourrai en ce cas partir avec vous à Hombak, vous installer, vous présenter à mes amis, bref vous être aussi utile que possible.

Ecrivez-moi à Gentofte (Danemark) — j'ai abandonné la capitale — et je vous invite dès maintenant à venir passer toute une journée chez moi dans ma villa. Nous ferons notre mieux pour bien recevoir le secrétaire de l'Académie Roumaine et Madame Bianu, à qui je vous prie de présenter mes hommages empressés, nous serons aussi très curieux de faire la connaisance de votre prince, à qui mon garçon se prépare à donner des leçon de danois.

Bien cordialement à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58268. S 36 (25) / D IV.

27

[Copenhague, le 13 oct. 1906] [1]

Mon bien cher ami,

Je viens de recevoir votre carte postale qui m'a fait un grand plaisir. Je suis heureux de voir que vous ne m'avez pas oublié, et la preuve que vous m'en donnez m'a vivement touché. Il paraît que votre fils est très grand, et ma femme dit que votre prince est aussi très beau. Toutes mes félicitations.

J'espère bien pouvoir le voir quelque jour, mais pour le moment une grave maladie des yeux m'en empêche malhereusement.

Encore une fois merci. Veuillez présenter mes hommages respectueux a M-me Bianu et croyez moi votre très dévoué.

Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58270. S 36 (27) / D IV.

---

[1] Data preluată după însemnarea lui I. Bianu: „Reçu de Copenhague le 13 oct. 1906".

28

30/6 1907

Mon cher ami,

Votre précieux envoi m'a fait un très vif plaisir; je vous en remercie cordialement ainsi que de votre dédicace dont j'ai été très touché et que je garderai soigneusement en faisant retier votre mémoire.

Ne me grondez pas trop, si je vous écris si tard, mais j'ai été très occupé: des examens (oh! quelle corvée), des dissertations à examiner, une longue visite de H. Schuchardt (quel homme enchanteur!) des épreuves continuelles et interminables de la nouvelle éd. du Ier vol. de ma *Grammaire* etc., etc. Maintenant je suis libre et je m'envole un de ces jours en Suède jouir des vacances.

Votre dévoué,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58269. S 36 (26) / D IV.

29

13/5 — 1920

Mon cher ami,

J'ai été très heureux d'avoir de vos nouvelles et de sentir que vous ne m'avez pas oublié. Du reste, je vous ai écrit immédiatement après l'armistice, mais je comprend que la cénsure a dû arrêter ma lettre quelque part. Pendant la guerre j'ai été en relations avec un certain nombre de roumains et on m'a envoyé des lettres à Copenhague en me priant de changer l'adresse et de les expédier dans un autre pays belligérant. Je n'ai pas été aussi inactif que vous croyez; au contraire, dès le premier jour, je me suis fait le défenseur en Scandinavie des pays romans contre les allemands. J'ai fait des conférences partout au Danemark, j'ai publié de nombreux articles de journaux et des livres. Mon petit volume *Françe* a été publié en 6 ou 7 langues comme livre de propagande. Vous recevez les publications de notre Académie; feuilletez donc les communications philologiques et vous y trouverez plusieurs articles que j'ai publiés en français. Je vous recommande notamment mes *Etudes de grammaire française*; vous y trouverez les titres de plusieurs de mes publications de guerre, ils sont presque tous paru en danois, en français, en anglais et en allemand; aussi l'Université de Paris et celle de Strassbourg viennent de me créer docteur honnorius. Mais assez parler de moi-même. J'ajouterai seulement quelques mots sur ma famille. Ma femme qui aime les pays romans avec enthousiasme m'a beaucoup aidé dans mon travail de guerre. Ma fille aînée, à qui je dicte cette letre, s'est mariée et a habitée la Chine pendant la guerre; elle est maintenant en vacances à Copenhague. Ma fille aînée s'est également mariée et habite le Jutland. Mon fils qui est ingénieur a assisté à la revolution à Petrograd; il est actuellement en Finlande où il dirige la reconstruction d'une grande usine. Quand à moi, je travaille de mon mieux, et j'ai repris maintenant mes études scientifiques, vous savez peut être que depuis 14 ans je ne vois plus; mais je me suis résigné, j'ai trouvé des méthodes pour travailler, je fais mes cours, je voyage etc; peu de temps avant la guerre j'ai même fait des conférences au Collège de France.

J'espère maintenant vous avoir donné tous les renseignements sur mon compte; si vous en voulez d'autres écrivez moi et je m'empresserai de vous répondre.

Je pense souvent à la Roumanie et aux mois si intéressants et si heureux que j'y ai passés autrefois. Je voudrais bien y retourner mais cele serait très difficile pour moi dans mon état actuel. Avant la guerre ma femme et moi allions tous les ans soit à Paris, soit à Florence, mes amis nombreux de ces deux villes me rendaient le séjour agréable et facile; en Roumanie, où maintenant je n'ai pas de connaisances, excepté vous, cela serait bien plus dificile.

Si je suis bien renseigné la situation en Roumanie est toujours très trouble; l'armistice n'a pas amené la paix — elle n'existe que sur le papier.

Encore une fois, merci de ne pas m'avoir oublié, j'espère que vous m'ecrirez de nouveau et je vous serre cordialement la main.

Votre vieil ami,
Kr. Nyrop
(avec H. N.)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58271. S 36 (28)/D IV.

30

Copenhague, le 12 octobre 1928

Mon cher ami,

Je viens de recevoir le dernier numéro de la *Romania*; j'y vois qu'on vient de vous fêter et qu'on a publié un gros volume en votre honneur. J'ai été très hereux de le savoir; mais je regrette que je l'aie su si tard, autrément j'aurais pu me joindre aux nombreux amis et élèves qui vous ont félicité.

Parmi les articles qui vous ont été dédiés il y eu a un qui m'intéresse tant particulièrement, parceque je me suis occupée et je m'occupe toujours du même sujet; c'est l'article de F.A. Candrea-Hecht sur les mots talons. Si M. Candrea-Hecht habite Bucarest, voulez-vous bien le prier de ma part de m'envoyer, si c'est possible, un tirage à part de son article; si'l n'habite pas votre ville, veuillez m'envoyer son adresse, afin que je puisse lui écrire directement.

Je vous prie d'excuser la peine que je vous donne, et croyez moi toujours votre très dèvoué.

Kr. Nyrop (g. F)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58272. S 36 (29)/ D IV.

31

Copenhague le 29 octobre 1928

Mon cher ami,

J'ai été très touché de recevoir hier le beau volume de *Mélanges* qu'on vient de publier en votre honneur et que vous avez si bien merité. Je m'associe de cœur à vos collégues et amis et je regrette beaucoup que je ne fusse présent au moins par une dépêche le jour où l'on vous a fêté; mais en tout cas je suis heureux de pouvoir me dédommager en partie en me faisant lire le petit livre si intéressant et si touchant intitulé *Sarbatorirea* et dont je vous remercie bien cordialement.

Mon secrétaire m'a déjà lu le petit mémoire de M. Candrea; j'y ai trouvé quelques petits faits que je ne connaissais pas — ses remarques sur le feu m'ont surtout intéressé; mais je crois que beaucoup des noms cités sont à expliquer d'une autre manière.

Je suis désolé de vous faire savoir que je viens de décliner mes fonctions; j'ai atteint la limite d'âge, et je ne fais plus de cours à l'Université; mais on a bien voulu me laisser ma demeure — une vieille maison universitaire — pour le reste de ma vie, et je vous envoie, sous ce pli, une petite photographie montrant ma maison du coté du jardin et de la cour.

J'espère que malgré votre «vieillesse», dont vous me parlez (c'est un vilain mot que je n'aime guère) vous vous portez bien; pour ma part, tout va très bien et je travaille plus que jamais; j'espère pouvoir finir dans six mois le 6ième et dernier volume de ma *Grammaire historique de la langue française*.

Une cordiale poignée de main de votre viel ami,
Kr. Nyrop

E. K.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58273. S 36 (30)/D IV.

32

[10 iulie] [1]

Mon cher ami,

Je vous adresse ci-joint trois exemplaires de ma petite étude sur la littérature roumaine; l'un d'eux est — comme vous verrez — pour vous, les deux autres pour qui vous voudrez (la Bibliothèque? et la famille de Negruzzi?). Je profite de l'occasion pour vous remercier encore une fois, bien cordialement, de l'amabilité avec laquelle vous m'avez aidé à écrire ce petit mémoire.

Tout à vous,
Kr. Nyrop

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58262. S 36 (19)/ D IV.

---

[1] Data preluată după marca poștei române.

MIHAIL OBEDENARU-GHEORGHIAD [1]

1

Roma, 5 noiembrie 1882

Mult stimate domnule Bianu,

Prima scrisoare a d-tale am primit-o la Napoli. Îmi ziceai că o să pleci, şi nici nu dedei adresa la Milan. Nu a fost dar cu putinţă să-ţi scriu.

A doua scrisoare cu portretul — de care-ţi mulţumesc *foarte* — am primit-o la Roma; dar şi în aceea spuneai că pleci. Ieri mi-a fost imposibil să-ţi scriu, căci nu ştiam unde să-ţi adresez epistola.

În fine, ieri primii adresa d-tale, adresă ce mult doream să am, căci îţi preparasem ceva de mai multe zile a-ţi trimite.

Iacă de ce este vorba. S-a tipărit nişte texte macedo-române, care au nevoie de corecţiuni. Am corectat trei exemplare, unul pentru dl. Picot, altul pentru Ascoli, şi al treilea pentru Miklosich.

Te rog: I. Să-mi dai adresa lui Miklosich; II. Îţi trămit un exemplar cu corecţiuni făcute în roşu pentru dialectul macedon, şi în violet pentru dialectul dunărean; acelaşi exemplar are nişte notiţe manuscrite. Pe acest exemplar te rog să-l dai lui Picot din parte-mi. Dar îţi mai trămit încă un exemplar în care numai dialectul dunărean are cîteva mici corecţiuni cu roşu. Acest din urmă exemplar (care n-are deloc notiţe manuscrite) este pentru d-ta. Însă, te rog ca, mai înainte de a duce domnului Picot exemplarul care-i este destinat, dumneata să faci pe exemplarul d-tale toate corecţiunile ce eu am efectuat pe exemplarul domnului Picot. Apoi să copiezi toate notiţele manuscrite ce eu am adăugit la exemplarul d-lui Picot.

Ţi-aş fi făcut şi pe exemplarul d-tale eu chiar toate corecţiunile şi ţi-aş fi copiat şi notiţele, dar ia cugetă că a trebuit să fac această lucrare deja pentru trei exemplare (Picot, Miklosich şi Ascoli) şi am şi alte multe de lucru. Dumneata mă vei scuza, sper!

După ce vei efectua aceste corecţiuni, cînd vei avea timp, să înveţi dialectul macedo-român, citind mereu una după alta texturile ambelor dialecte puse faţă în faţă. Cînd vei crede că ştii ceva, ceva, să ascunzi cu mîna dialectul macedon, şi citind *frază după frază* dialectul dunărean, să te uiţi apoi ca să vezi dacă ai zis bine, *pe dinafară*, dialectul macedon.

Cînd vei ști bine aceste două basme și 25 poezioare, vei ști *mai-mai* dialectul *macedon*.

Lucrările mele merg cu încetul dar merg. Am adunat tot materialul pentru dicționar. Am urmat așa metodă că cred că foarte, foarte puține vorbe a putut să-mi scape.

Vom vedea ce om putea face pentru Revista d-lui de [...] * Dar observă să vezi ce rău e imprimată cărticica ce-ți trimet; multe litere sunt abia vizibile!

Cum vezi, tot la Montpellier voi imprima și textele ce am preparat, și dicționarul.

Ți-am spus că în iarna trecută am fost așa de *lînget* (bolnav) că chiar în Italia mi-e teamă că o să o duc greu iarna ce vine!

Am avut un mare subiect de întristare! Judecă!...

Sturdza mi-a telegrafiat că mă roagă, că i-aș face mare plăcere, că i-aș aduce mare serviciu, dacă aș primi postul de Secretar general al Ministerului Afacerilor Străine.

Ce aș fi putut adăsta mai bun? Aș fi avut incomensurabilul avantagiu de a lucra sub direcțiunea lui maestrale!... Aș fi cîștigat mult în experiință. Aș fi arătat ce-mi plătește osul. După un an sau doi, aveam mare șanță să fiu numit ministru plenipotențiar la Roma. Și cîte servicii aș fi adus țărei în mica mea sferă!...

Dar cînd am cugetat la sănătatea mea ultra-delicată și la clima Bucureștilor, m-au apucat fiori. N-am avut curagiul să mă expui. Am refuzat! Cu adîncă întristare am refuzat. Parcă un negustor ar fi pierdut jumătate starea lui, așa mi-a părut rău că sum constrîns să refuz. Acum va lua pe altul. Acela-mi va trece înainte, și va fi numit ministru plenipotențiar naintea mea.

Nu mai am *nas* să mai scriu lui Mitiță al nostru.

Cînd ăi schimba adresa, fii bun de-mi spune. Dă-mi adresa lui Miklosich.

Pe Ascoli nu l-am văzut; se vede că șezuse puțin timp în Roma.

Răspuns-a ceva Academia relativ la copiarea documentelor de la Propagandă?...

Doamna Obedenaru ți-a văzut scrisoarea și a aflat cu cale că nu șade bine ca un român bun ca d-ta să zică *grabnic*, *îndeletnicire*. Deja tot și-aducea aminte că repetai adesea slavonul *гроазнік* cînd veneai la noi.

Îți urez sănătate deplină și succes bun în întreprinderi.

Să auzim de bine, și primește asigurarea sentimentelor mele amicale,

Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. românești 5536, S 53/D XII, f. 75—78.

[1] Obedenaru-Gheorghiad Mihail (1839—1885), medic, publicist și diplomat, carieră în care intră din 1874. Este succesiv prim-secretar al legației din Roma, de unde trece la Constantinopol, revine la Roma, pentru a fi în cele din urmă ministru plenipotențiar la Atena.

În 1871 este ales membru corespondent al Academiei Române. La moartea sa va lăsa Academiei întreaga avere și un bogat fond de manuscrise diverse, rod al pasiunii sale de colecționar. A publicat articole în revistele *Românul*, *Columna lui Traian*, *Transilvania*, *La nature*, *L'Alliance latine*, și în *Analele Academiei Române*, unde a tipărit studii privind relațiile țării noastre cu alte state.

---

* Cuvînt indescifrabil

În domeniul medicinii este cunoscut mai ales prin lucrări asupra malariei. Volumul de texte macedono-române, *Basme și poezii poporale*, apărut în 1891, a fost editat postum de I. Bianu, care îi semnează de asemenea prefața și glosarul.

2

Roma, 8/20 nov. 1882

Stimate domnule Biano,

Am făcut uz numai de trei vorbe străine, le-am însemnat cu ___ *

La 5 curent am avut plăcerea să-ți scriu și să-ți trimit I° un exemplar de mostre partea a II-a cu annotațiuni și corecțiuni manuscrite, pentru Picot, 2° un exemplar pentru d-ta, fără note.

În scrisoare te rugam să copiezi pentru dumneata annotațiunile și, după exemplarul destinat d-lui Picot, să corigezi și exemplarul d-tale, și apoi să dai d-lui Picot pe'ăl care-i este destinat.

Te mai rugam în scrisoare să-mi dai adresa lui Miklosich. Mi-e teamă să nu se fi pierdut scrisoarea aceea; căci nu numai n-am avut plăcerea a *primi* de la d-ta un răspuns și adresa lui Miklosich, dar d. Picot îmi scrie de curînd că te-a-*ntîlnit*, și că n-ai putut să-i spui unde am ajuns eu cu lucrările.

Fii bun de-mi răspunde.

Mitiță avut-a timp să-ți spună ceva despre copiarea documentelor de la Propaganda? ...

Doresc să știu dacă poci să pui să-nceapă a se copia, cu scop de a-ți da d-tale copiele pentru a le confrunta cu originalul cînd vei putea veni la Roma.

Primește, te rog, asigurarea sentimentelor mele amicale,

Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., *mss. românește*, *5536*, S 53/D XII, f. 79—80.

3

Roma, 22 dec. 1882

Mult stimate domnule Bianu,

Am aflat mijloc să putem scotoci în arhivele de stat ale Vaticanului.

Sunt *Regesta Pontificum*, registre de pergament unde se înscriau regulat toate bulele papilor. Sute de volume, începînd de la [al] IX[-lea] secol.

---

* În mss aceste cuvinte sînt subliniate cu linie albastră, în textul volumului ele sînt culese cursiv (n.a.)

Mai sunt arhivele; corespondența nunțiilor și legaților, negociațiunile etc. Abia 5% din bule sunt cunoscute sau publicate.

Putem duce acolo un român d-ai noștri, care să scotocească 3 $^1/_2$ ore pe zi, afară de zilele de sărbătoare și de vacanție. Copiarea s-ar face de către copiști ai arhivelor vaticane, însă cu spezele noastre.

Am să scriu d-lui Sturdza să-l întreb dacă vrea să trimită din partea Academiei pe cineva care să-nceapă a căuta în registre și arhive; însă înainte de a-i comunica aceasta, doresc să știu dacă ai fi dispus să părăsești Parisul pentru a veni să faci această lucrare, sau dacă preferi să rămîi acolo și să se trămiță aici pe altcineva. Și-n acest ultim caz nu știu, zău, pe cine să trimiță.

Pe vară, cînd sunt vacanții la Paris, dacă vii aici, și aici sunt vacanții. Va să zică, nu te aștepta să profiți aici de ceva în timpul vacanțielor. În zilele de sărbătoare (și la Roma sunt numeroase) ai avea timp să te ocupi de dialectele romanice.

Fii bun de-mi răspunde.

Mai fă-mi o comisiune.

În ce carte s-a publicat mai întîi bula lui Inocențiu III către Ioanițiu?...

Ascoli mi-a scris de primirea *Mostrelor*, partea a II-a. Miklosich nu mi-a scris încă de primire.

Așa cum este cartea, nu poate servi filologilor, dar poate servi mult, ca o carte de citire, elevilor macedo-români, căci aceștia ar citi facilmente în dialectul lor, și-ar învăța dialectul nostru. Altă carte de citire în dialectul macedon nu este. Daca ministeriul nostru ar cumpăra cărțile acestea pentru școlele existente, și dacă astfel s-ar vinde $^2/_3$ din edițiunea I, eu aș lucra o a doua edițiune **în regulă**, fără greșeli, tipărită la Roma sau Montpellier.

Ai luat seama că la imprimeria din București, deosebit de erori, mai sunt și altele: de exemplu, sunt unele litere abia imprimate, sau nicidecum imprimate, *quasi* invizibili.

Sănătate și frățillie, și să auzim de ghineață,
Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. românești, 5536, S 53/ D XII, f. 81—82.

4

Roma, 6 februoar 1883

Stimate domnule Bianu,

Ai văzut din ziare că ministeriul nostru nu știe încotro să se mai întoarcă de multa bătaie de cap ce-i dă Dunărea. Aștept să se mai liniștească lucrurile, cel puțin într-un mod relativ, pentru ca să scriu de planul nostru de documente. Acum, te rog d-un lucru: doresc să am: *La livraison no 134 de janvier 1883 de* **l'œuvre des écoles d'Orient.** Les bureaux de l'œuvre sont Rue du Regard, no 12. On peut trouver la publication aussi à la *librairie classique* Eugène Belin, no 52, Rue de Vaugirard.

Nu cer toate publicaţiunile, ci numai această broşură, acest fascicul. Te rog să o cumperi şi să mi-o trimeţi, însă să-mi spui ce te-a costat, şi să citeşti într-însa de la pagina 15 pînă la pagina 24, şi apoi să mi-o trimeţi.

Cum mergi cu sănătatea şi cu studiele?

Noi suntem presso a poco bene, ma non benissime.

Să auzim de ghineaţă şi de sănătate,
Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. româneşti, 5536, S 53/D XII, f. 83.

5

Roma, 15 aprilie 1883

Mult stimate domnule Bianu,

Ai noştri, cum vă spuneam, şi cum ştiţi foarte bine, mîncau Dunăre, beau Dunăre, se culcau pe Dunăre, se-nveleau cu Dunăre; dimineaţa cînd se sculau, pe ochi cu Dunăre se spălau. Nu mai aveau creieri şi urechi decît pentru a cugeta şi a auzi Dunăre.

Acum, cu alegerile şi modificaţiunea constituţiunii. Pînă nu vom modifica legile electorali, eu nu le scriu nimic de documente, nici de literatură, nici de cercetările ce sunt de făcut.

Însă, aceasta nu mă-mpedică de a mă ocupa eu de lucrurile ce ne interesează. Am pus să se caute gramatica trimisă de fraţii minori conventuali din Moldova în secolul trecut.

Este o carte în 8 volume: Farlati, *Illyricum sacrum.* O cunoşti? O are biblioteca noastră a Academiei? În al 8-lea volum se află toate scrisorile lui Inocenţiu III către Ioniţă, şi ale lui Ioniţă către Papa.

În ale acestui din urmă, am găsit locuţiuni de ale românilor macedoneni traduse în latineşte *ad litteram.*

Este descrierea călătoriei cardinalului Leon, a călătoriei episcopului român din Ternova, descrierea ceremoniei încoronării etc. Este biografia martirilor şi episcopilor din Măcin (Marcianopoli); din Silistra, din Constanţa (Tomi) etc.

Am vrut să cumpăr cartea şi să o fac prezent Academiei. Nu se află în comerciu. Ultimul exemplar s-a plătit în anul trecut 800 franci, şi s-a trămis episcopului latin în Constantinopol.

Am pus dar să se copieze părţile interesante şi să le trămit Academiei. Crezi să aibă Academia această carte?

Cu lucrarea mea lingvistică merg înainte.

Doftoru Gaşter (de unde o fi răsărit?) înşiră tranca-fleanca în revista lui Tocilescu, ca să probeze că prin arnăuţi au primit românii multe vorbe latineşti! Dacă ar şti puţin dialectul din Macedonia şi Epir, ar vedea că multe forme, pe cari le crede venite de la arnăuţi, nu exista la românii din Epir, adică la cei cari locuiesc alături cu arnăuţii, ci există la Dunăre şi-n Transilvania. Ce minte pocită trebuie să aibă un om ca să admită o influență a arnăuților asupra limbei românilor de la frontiera Ungariei, pe cînd ăi arnăuți n-au influențat mai deloc limba românilor din Epir!

E la modă *Albanezomania.*

Dacă Hahn [1] ar fi publicat *Rumäno-Macedonische Studien* în loc de *Albanesische Studien*, astăzi toți imitatorii, [...] cari speculă asupra lingvisticei, ar fi găsit influență macedo-română în toate gergurile din Peninsula Balcanică și în toate Subdialectele italiene!

Multe transformări ale unor litere, transformări pe care Gaster (de unde o fi mai ieșit?) le găsește că sunt trecute de la arnăuți la români, le afli în sudul Franciei și în Italia.

Tot arnăuții le-a dus în Provența?...

Pentru a contribui și eu la luminarea acestor chestiuni, țiu și eu să lucrez la ce am început, căci studiul dialectului macedon și al dialectelor provensali va închide gura la mulți fantazini *albanezomani.*

Arhivarul Propagandei început-a să copieze ceva? Să o știu și eu, ca să nu pui să copieze tot aceleași lucruri pe care ți le-o fi copiat el.

Fii bun de-mi spune mai curînd ce știi despre Farlati, căci, de l-ar avea, Academia, n-aș mai pune să se tragă copii de pe o carte imprimată.

Am trimis lui Miklosich, *asăparea ali Dine;* dar nu știu d-a primit-o, nici dacă a primit, în decembrie trecut, *Mostre* partea a II-a cu corecțiuni manuscripte de mine.

De sănătate suntem ca totdeauna, adică delicați, slăbuți, plăpînzi la frig.

Să fii sănătos și să auzim de bine!

Al d-tale devotat,
Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. românești, 5536, S 53/DXII, f. 85—87

---

[1] Se referă la istoricul Johann Georg von Hahn, autorul lucrării *Albanesische Studien.*

6

Roma, 24 mai 1883

Stimate domnule Bianu,

Vă trimit numerile de ziar care tratează despre *jocurile florali* de la Montpellier. Amicii mei d-acolo știau cam ce fel de lucrare prepar eu despre dialectele noastre românești. Mi-au scris poate de șase ori ca să mă roage cu insistență mare să iau parte la concursul de anul acesta, trămițînd nu opera-ntreagă, dar o parte ca mostră. Am refuzat pe motivul că lipsește să trămiță cineva la concurs opera sa cînd este mai, mai terminată, pe cînd eu nu știu dacă oi putea da la tipografie primul fascicul d-aci într-un an.

Iară m-au mai rugat, ba încă au pus pe consiliul municipal de la Montpellier să voteze un premiu de 300 franci (afară de 200 dați de *societate*) pentru lucrarea cea mai bună a unui autor străin. Era cu scop să mi se dea mie. Am refuzat din nou.

Pentru viitorul concurs (1886) voi concura.

Am văzut ultima publicațiune a lui Miklosich. Amestecă ambele dialecte și amestecă dialectele *naturali* cum le vorbește popolul, cu limba factice, care încă nefiind fixată se prezintă cu diferite grade de evoluțiune. Suntem departe de perioada de fixare a limbei. Ceea ce se scrie astăzi nu o să dureze. Noi, românii, lipsește să arătăm dialectele și subdialectele așa cum sunt. [...]

Aveam necesitate de cîteva curse de făcut în Paris; și fiindcă te știu foarte ocupat, am dat zi după zi, crezînd că doar oi găsi pe altcineva. Văz că nu găsesc pe nimeni, și m-am decis să-ți dau d-tale cinstirea de a-mi face aceste curse.

Pentru una din ele, aștept încă o adresă, și apoi o să te rog să-mi cumperi ceva.

Dar acum te rog de ceea ce urmează: la biblioteca Facultății de medicină (unde poți merge cu vreun student), sau la biblioteca națională, să ceri: *Gazette hebdomadaire de médecin et de chirurgie*, année 1876. Cam pe la lunele apriliu, mai sau iunie este inserat un articol de mine *Sur les eaux minérales de Lamalou-le-Haut*. Te rog să-mi copiezi acel articol și să mi-l trimeți.

Mulțumirile mele vii și anticipate.

Al d-tale mult devotat,
Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. românești 5536, S 53/D XII, f. 88—89.

7

Roma, 12 iuliu 1883

Mult stimate domnule Bianu,

Să nu te miri de distracțiunea mea, că aveam aici pe ministrul nostru, care mă fierbea-n oală; de 3 și de 4 ori trebuia să reîncepem o notă. Cum ai văzut anul trecut, compturile consulatelor de peste 40 de pagine de compturi, unde lipsea să nu se facă o greșeală de cifră măcar, căci nu e permis nici a se rade nici a se-ndrepta o cifră în comptabilitate, așa aveam și anul acesta să lucrez. Într-o așa zi, unde aveam atîtea hîrtii pe masa mea, m-am pus de am trimis ziare din Montpellier la mai multe persoane din Paris, din Italia și din România; și astfel am pus *Bucarest*, în loc de Paris.

Am așteptat cu nerăbdare articolul asupra Lamalou-le-Haut; nu atît pentru articol, cît pentru dumneata. Îmi spuseseși că ești *lînget* și pe cît timp articolul nu venea, mă temeam că ești tot suferind.

Tante grazie, adesso.

Am pus de mi s-a adus ultimul fascicol al lui Miklosich. Acum în urmă el mi-a trimes pe cîteși patru. I-am scris de i-am mulțumit.

Dacă la întoarcere m-aş putea opri în Viena, aş face-o numai ca să-l văz şi să-i citesc cîteva pasage în dialectul macedo-român.

Să tot studie cineva un dialect; nu-l poate judeca bine dacă nu l-a auzit pronunciat *exact*.

La Bucureşti o să vorbesc cu d. Sturdza pentru trămiterea d-tale să iei copii de pe documentele de la Propaganda.

Peste 60 documente **inedite** scoase da tirarsi din Arhivul de Stat al Vaticanului mi-au fost promise.

Che ne dice Lei ? ...

Papa a pus să scotocească, după ce a citit un memoriu al meu. A citit chiar parte din cartea mea imprimată.

Nu te mira nici de epitetul de *savant* dat lui Taşcu. E foarte nemerit. Ăl care a scris nu cunoştea pe Taşcul adevărat, ci pe autorul broşurei cu *Dincé*. În fascicol, se dă explicaţiuni asupra vorbelor din limba română care seamănă cu ale din limbile neo-latine, şi vorbelor care nu seamănă cu nimic etc. Broşura e subsemnată *Taşcu;* deci la Montpellier s-a vorbit de *Taşcu* autorul fascicolului, al poeziei şi al notelor, aşadar s-a vorbit de un savant.

Am dus chiar eu cele *cinque* lire monsignorului Borgia.

Davilla e de 3 luni în Bruxelles. S-a purtat uşurel de tot aici. Ducea viaţă neregulată prin cafenele; pierdea la cărţi; făcea multe datorii. A trebuit să vie tat-so să-l ie.

Bine că ne-am scăpat de el, căci devenise o piedică aici.

Mai îţi fac o rugăciune. Îţi trimit prin mandat poştal 40 fr.; poimîne îţi voi trimite prin *colis postal* un *vestmînt vechi* care să serve de model. Îndată ce-i putea, te rog să te duci cu vestmîntul la *Belle jardinière*, adică unde este un imens magazin de vestminte foarte cunoscut, cam între *le quai et le boulevard de Sébastopole*. Acolo să ceri: une jaquette en alpaga comme le modèle, c'est-à-dire de la même forme et de la même étoffe et de la même dimension que le modèle, avec cette seule différence que les manches doivent être un petit peu plus longues, et la jaquette doit être un peu plus large d'épaules. Bref, pour ce qui est des manches et de la largeur des épaules, la jaquette neuve doit être **un numéro plus haut** que le modèle.

Nu-mi aduc aminte dacă costă 50 ori 40 de franci. D-ta să dai cît o fi, şi să-mi scrii cîţi bani ai cheltuit, şi voi trimete restul.

Te rog să pui într-un pachet postal (cum vei vedea pachetul ce eu îţi trimet) jacheta a nouă şi cea veche, şi să-mi trimeţi le colis postal la Bucureşti, cu adresa:

Monsieur Obédenare
No 66, Callea Vacaresci, Bucarest.

Căci eu plec în ziua cînd vei trămete vestmîntul.

La orice oficiu de poştă din cartierul d-tale poţi afla ce formalitate este de făcut pentru trămiterea pachetului postal.

În scrisoarea ce vei binevoi a-mi trămite ca să-mi spui cît ai cheltuit, fii bun de-mi spune cam ce comisiuni ai să-mi dai în Bucureşti.

Al d-tale mult obligat amic,
Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. româneşti 5536, S 53/D XII, f. 90—93.

8

Roma, 12 nov. 1883

Stimate domnule Bianu,

Ai avut bunătatea de a trimite la Legaţiune un *glosariu*. A ajuns în lipsa mea. Nu l-am aflat aici; e probabil că junele Kogălniceanu (2[-l]ea secretar), l-a luat la dînsul, crezînd poate că i-a fost trimes de Academie. El acuma e în congediu.

Iată pentru ce te rog să trimeţi alt exemplar din *glosariu* la adresa Legaţiunii; sub bandă, ca ziar, dar legat cu sfoară şi recomandat. Am zis lui De Gubernatis [1] să trimită un prospect al *Revistei internaţionali* ce o să publice în limba franceză.

Sănătate şi frăţie, şi să auzim de ghine,
Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. româneşti 5536, S 53/ DXII, f. 94.

---

[1] Angelo Gubernatis de (1840—1913), profesor de sanscrită, filolog şi scriitor, membru de onoare al Academiei Române.

9

Roma, 5 ianuariu 1884

Stimate domnule Bianu,

S-a-nceput copiarea documentelor din Arhivă. Pe cînd se lucrează, am dat *un calpo d'occhio* în Biblioteca Vaticană. Am aflat într-un codice o relaţiune asupra unei conjuraţiuni în contra principelui Transilvaniei, şi o mică relaţiune asupra Moldovei şi România. Am pus să le copieze şi p-alea. Dacă din întîmplare ai copiat d-ta aceste documente din Biblioteca Vaticană cînd ai fost p-aici pe la noi, fii bun de-mi trimete două rînduri cît mai curînd ca să nu mai fac să se copieze inutilmente acestea, ci să pui pe copişti să lucreze altăceva.

Scrii că Baluzius datează de 200 ani. Am cumpărat un exemplar pentru a-l face dar Academiei.

Îmi pare rău că domnii impiegaţi cari ţin comptabilitatea Academiei, n-au dat autorităţilor superioare informaţiuni exacte.

I. Nu am primit decît o dată Dicţionarul şi Glosarul.

II. Am supus Academiei ideea să se dea gratis Dicţionarul şi Glosariul: a) Legaţiunii la Roma, b) Legaţiunii la Constantinopol, c) Seminarului unit din Roma, unde se află români, d) Institutorului şcoalei româneşti din Constantinopol.

Apoi aceste exemplare nu trebuiesc să fie înscrise ca cînd ar fi date tot mie; căci cînd am plecat din Roma la 1879, am lăsat Legaţiunii cărţile acelea şi, cînd am plecat din Stambul, iar am lăsat Legaţiunii Dicţionarul şi Glosariul.

În toamna trecută, ţi-aduci şi d-ta aminte că n-am cerut pentru mine personal Glosariul, ci am adus două fascicole cari aparţineau Legaţiunii, pentru că lipsea o coală; lipsea de cînd s-au legat (broşat) fascicolele de către legător. Am adus ambele fascicole ca să se constate că coala lipsea, fiindcă nu se afla nici la finele unui fascicol, nici la începutul celuilalt. În asemenea caz, domnul impiegat al magaziei de cărţi trebuia să-mi ia fascicolele şi să-mi dea în locul celui incomplet altul complet; şi pentru acesta nu mai avea necesitate să derangeze autorităţile, căci, o mai repet, eu aduceam simplicemente un exemplar incomplet din cauza legătorului.

Ţi-aduci aminte că în loc să-mi schimbe fascicolul, mi s-a zis: „Da mai bine să vă dăm un Glosar întreg, că n-avem ce face cu ele". Vezi că nu eu am cerut gratis un nou exemplar, şi vezi că chiar ceea ce mi se dedea era pentru Legaţiune, iar nu pentru mine.

Eu pot să mă duc la librar să cumpăr cărţi *pentru mine*, însă cum rămîne exemplarul Legaţiunii? Incomplet?

Au rămas la Academie acele două fascicole. Cer să se restituie Legaţiunii. Ce s-or fi făcut fascicolele? şi cer să mi se dea şi coala care lipseşte.

Am scris lung, dar am voit să explic că eu nu am luat mai mult de un exemplar, şi că ceea ce ceream era completarea exemplarului care aparţine Legaţiunii.

Te rog răspunde-mi mai curînd relativ la manuscriptele din Vaticana, şi primeşte asigurările sincere de sănătate şi fericire.

Să auzim de ghine,
Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. româneşti 5536, S 53/ D XII, f. 96—98.

10

Roma, 29 mart 1884

Stimate domnule Bianu,

Aveam să trimet Academiei — după cum am comunicat domnului preşedinte — două volume ale lui Baluzius, 2° un manuscript relativ la corecţiunile textelor lui Theiner, şi 3° patru fotografii.

Fiindcă doream ca darul meu să fie complet, am făcut cu spesele mele şi fotografiele şi lucrarea de corecţiune de către un paleograf, şi cumpărarea cărţilor. Tot aşa voiam ca şi transportul să fie cu spezele mele. Pachetele poştale se plătesc în locul expediţiunii, şi destinatarul n-are a plăti decît l[ei] 0,25 de pachet. Am făcut trei pachete poştale; însă la poştă n-a primit decît pachetul cu fotografii şi cu manuscript. Pachetele cari conţineau pe Baluzius n-au fost acceptate, căci fiecare volum trecea de 3 kilograme.

Ori lipsea să rup în două fiecare volum, şi să fac 4 pachete (şi ar fi fost păcat să stric legătura antică), ori, ceea ce am şi făcut, să pui pachetele într-o cutie de lemn şi să o trimet prin drum de fier.

Însă drumurile de fier italiene n-au convențiune cu ale noastre. Nu știe aici la Roma cîți bani să ia, și pentru aceea nu primește pachete cu poștă plătit.

Am fost dar constrîns să trimet pe Baluzius fără să plătesc portul. Te rog să ai bunătatea să spui d-lui președinte pentru ce nu am făcut darul deplin, pentru ce Academia va plăti însă și transportul cărților dăruite. Dealtmintrelea o să vezi că este o carte rară.

N-ai fi auzit ce s-o fi făcut cu propozițiunea unui iezuit, Innsbruck, care întreba dacă Academia se pronunță pentru 100 exemplare la o publicațiune asupra românilor?...

Dacă d. Barițiu este în București, prezintă-i închinăciunile mele, și spune-i că i-am trimis și d-sale la Sibiu cîte un exemplar de pe fotografiile de carte geografice de care am trămis Academiei.

Nu mi-ai spus dacă ai luat copia din Biblioteca Vaticanului de pe un manuscript relativ la o conjurațiune din Transilvania. Căci ar fi inutil să iau eu copie, dacă ai luat d-ta. [...]

Multă sănătate și -nchinăciuni și să auzim de ghineță,

Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., *mss. românești 5536,* S 53/D XII, f. 99—101.

11

Roma, 14 dec. 1884

Mult stimate domnule Bianu,

Vă mulțumesc foarte de gentilețea ce ați pus a-mi răspunde fără întîrziere; însă ca să vă rog să-mi trimeteți o traducțiune în românească modernă a pasagiului din faptele apostolilor; fiindcă are arhaisme și forme subdialectale multe. Prof. Monaci îmi cere traducțiunea în italienește și chiar în româneasca actuală. Vă declar că nu pot traduce în românește modernă, căci multe vorbe nu le înțeleg. Sunteți la sorgintea erudițiunii, puteți să vă consultați și cu alți lingviști și să-mi trimeteți mai curînd o traducțiune completă a paginelor (din faptele apostolilor) 82 și 83.

Pagina 82 începe: „însă fără de legăturile acesta ..." și termină cu „fuse notămu noi întru Italie". Pagina 83 începe: „pridadină Pavel..." și termină „re se-i nemerească. Deci de aco-".

Cum oi primi pe Theiner [1], mă pui pe lucru.

Primiți asigurarea sentimentelor mele amicale,

Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., *mss. românești 5536,* S 53/D XII, f. 103—104.

---

[1] Augustin Theiner (1804—1874), istoric și profesor la Propaganda Fide. Între anii 1855—1870, prefect la Arhiva Vaticanului, cînd este suspendat. În 1872 publică *Monumenta spectatia ad unionem Ecclesiae graecae et Romanae.*

12

Roma, 28 dec. 1884

Stimate domnule Bianu,

Nu am primit încă volumele lui Theiner, fiindcă vin prin mesagerii, şi pun astfel 15 zile.

Numai de ar fi fost trămise cu poşta propriu-zisă, sau cu colet poştal veneau pînă acum.

Cum le voi primi, încep să pui pe paleograf şi pe fotograf să lucre.

Deja am citit la Arhivele Vaticanului o relaţiune interesantă a nunţiului trimisă din Praga în 1601, asupra morţii lui Mihai Bravul. După vacanţie, copistul o să mi-o copieze. Mai am aflat şi alte documente.

Dar vezi că sunt numeroase documentele din Theiner cari au nevoie de colaţiunare şi fotografiare. Oamenii *mei* nu fac aceasta *într-una*, continuu, dacă nu e aci cineva să-i însărcineze.

Dacă aş pleca eu d-aci, nu ştiu cum o să meargă lucrurile. Ce păcat că nu sum lăsat în Roma.

Pe Bunea l-au pus membru în Capitol. I-am scris zilele acestea ca să-mi dea o listă de cărţi liturgice româneşti pentru un ecclesiastic din Vatican.

M-am pus de am descifrat şi tradus ale două pagine din faptele apostolilor. Îţi trimet şi traducţiunea şi pasagele asupra cărora cer academicianilor explicaţiuni, ca să pot da lui Monaci o traducţiune a documentului, şi mici explicaţiuni asupra vorbelor uzate în zisele documente. Te rog, arată d-lui Hasdeu alăturata noţiţă, însemnează ce-ţi va spune, şi trimite-mi răspunsul, ca să meargă lucrarea pentru Monaci.

Eu de aici n-am putut afla nimic asupra numirilor la Atena şi la Roma. Vezi dacă afli ceva de la cei mai aproape-stătători de fîntîna noutăţilor, să-mi comunici şi mie.

Sănătate şi amiciţie şi să auzim de bine,

Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., *mss. româneşti 5536*, S 53/D XII, f. 105—106.

13

Roma, 29 dec. 1884

Mult stimate domnule Bianu,

Astă-dimineaţă ţi-am trimes scrisoarea cu traducţiunea ce făcusem eu, şi astă-seară primii pe aceea ce datoresc amabilităţii dumitale. Ştiu (că am văzut de atîtea ori ce lucrai) cît eşti de ocupat şi nu te-aş fi mai deranjat cu cereri de felul acesta; însă ce să facem dacă profesorul Monaci ne roagă să-i dăm documentele însoţite de traducţiuni şi mici explicaţiuni asupra unor cuvinte.

Iacă de ce te rog şi de astă-dată să-mi trimeţi explicaţiunile ce am cerut în scrisoarea mea de ast-dimineaţă.

Îți reîntorc traducțiunea pentru ca să o compari cu a mea. Mai te rog o dată să nu te superi că-ți cer așa multe explicațiuni, fiindcă scopul este ca textul împrumutat de Academie să apară în străinătate însoțit de explicațiuni suficiente.

Primește asigurarea sentimentelor mele amicale,

Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. românești 5536, S 53/ D XII, f. 107—108.

14

Roma, 18 ian. 1885

Stimate domnule Bianu,

Este posibil, şi încă mult, ca să fiu mutat din Roma. Ar fi păcat să plec nainte de a termina corecțiunea lui Theiner. Te rog dar ca să faci posibilul să arăți d-lui Sturdza aceste două raporturi şi să iei un răspuns spre a mi-l comunica cît se va putea mai fără întîrziere.

Nu mi-ai răspuns încă la întrebările asupra unor vorbe din faptele apostolilor.

Pentru Legațiune mi s-a trămis Hurmuzache, fragmente în nemțeşte, vol. III. Pentru mine personal, mi s-a trimes numai vol. IV, partea II, din Documente, iar în nemțeşte [al] III[-lea] volum nu mi s-a trimes.

Primeşte, te rog, stimate domnule Bianu, asigurarea sentimentelor mele amicale.

Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. românești 5536, S 53/ D XII, f. 109.

15

Roma, 1 martiu 1885

Mult stimate domnule Bianu,

La 6/18 ianuariu am rugat pe Academie să-mi spună daca pot să pui să se *litografieze* numele proprii din documentele Vaticane ce am pus să se colaționeze, şi am dat aproximativ prețul.

Nu mi s-a răspuns.

Fii bun de spune maiestrului nostru că-l rog să mă onoreze cu un răspuns ca să ştiu ce să fac. Timpul trece.

Primeşte, te rog, asigurarea sentimentelor mele amicale,

Obedenaru

Bibl. Acad. R.S.R., mss. românești 5536, S 53/D XII, f. 111.

16

Roma, 4 aprilie 1885

Mult stimate domnule Bianu,

Abia acum după Paşte se va începe lucrarea ălor *facsimile*. A trebuit demersuri pe la cardinali, şi autorizaţiunea dată de Pontifice ca să se facă *facsimile*.

Scrisorile ce-mi trimeseseşi mai nainte, se vede că au avut soarta altora cari ne-au fost furate de la poştă de celebrul Mitilineu. Ar fi prea lung să-ţi istorisesc cum acest *escroc* a ajuns să ne fure din corespondenţa noastră chiar la poştă.

Fii bun de-mi spune dacă pe Virgiliu Popescu l-au făcut să fie numit ajutor de bibliotecar *o presso a pocco*, *qual cosa din simile.*

S-a deschis în Vatican o şcoală *practică* şi teoretică de paleografie. Au adus pe un distintissim paleograf din Sicilia.

Să vedem dacă s-ar putea să admiţă acolo şi un elev român (bursier, ori al ministerului, ori al vreunei fundaţiuni).

De rămîneam eu ministru la Roma, mă însărcinam eu cu locuirea şi nutrirea unui june român care să o fi studiat paleografia.

Împing pe paleograful şi pe litograful ca să termine colaţionarea şi litografarea documentelor lui Theiner, *Hungaria*, pînă să nu plec eu de aici.

Cît pentru aflarea altor documente inedite, în felul ălor ce am mai luat, nu e cu putinţă să aflăm pe cineva care să facă această lucrare pentru acum.

Perticari doreşte să mă urmeze pe drumul acesta, însă are nevoie de cam doi oameni pentru ca să ştie atîta italienească încît să citească manuscrise încurcate din 1500 prin arhive. Despre aceasta oi spune eu tot în detaliu, maiestrului, în iuliu, cînd oi veni la Bucureşti.

Cînd trimeţi ceva de preţ cu pachet poştal, eu recomand pachetul şi, dacă s-a pierdut, am dreptul să cer indemnitate.

Am trimes ceva d-lui Sturdza; am asigurat pachetul, şi nu ştiu dacă domnia-sa o fi primit lucrul. În caz că l-ar fi primit, aruncă recepisa asigurării, şi sum liniştit. În caz cînd n-ar fi primit mă pui să fac cercetări pe la poştă. Fără ca să derangezi deloc pe d-nu Sturdza, *fără ca să-l întrebi*, fii bun de-mi spune dacă ai aflat cumva că d. Sturdza a primit de la Roma o pietricică săpată *(pietra incisa)*, ca anticele ce se pun la inele, şi care poate servi ca sigil, căci face pe ceară *una impunta.*

E posibil să o fi arătat asta la Academie, în particular.

Primeşte, te rog, expresiunea sentimentelor mele amicale.

Obedenaru

Adresa: Foro Traiano, nr. 1

Bibl. Acad. R.S.R., mss. româneşti, 5536, S 53/D XII, f. 113—114.

17

Roma, 22 mai 1885

Stimate domnule Bianu,

Trimeț compturile și recepisele de spezele făcute pentru Academie. Doresc însă să nu mi se trimiță banii aci la Roma, căci e posibil să ajungă după plecarea mea. Mai șez aici cît va ține conferința, și apoi plec pentru Atena.

Ajungînd în Grecia, vă voi scrie, și atunci mi se va putea trimite suma în Atena.

Primiți, vă rog, expresiunea sentimentelor mele amicale.

Obedenaru

Fiți bun de a-mi da de știre de primirea celor două colete poștale, ca să nu le mai duc grija.

Adresa mea: Foro Traiano, nr. 1.

Bibl. Acad. R.S.R., mss. românești, 5536, S 53/ D XII, f. 115.

1

Luni, 12 martie 1877

Domnule Bianu,

Nici astăzi n-o să pot veni la Facultate, fiind bolnav în pat. Te rog vestește pe studenți ca să nu mă aștepte [1].

Totdeodată te rog, dacă cumva dl. Sion a sosit, să-i spui din parte-mi că-l rog a cere de la d. Adamescu vreo 60 franci, pentru mine, și a mi-i trămite prin aducătorul acestor rînduri. Dacă dl. Sion n-a venit încă, spune d-ta d-lui Adamescu ca să dea omului meu acea sumă cerută, oprind chitanță, pe care o alăturez aci.

Încă te rog să întrebi pe d. Costinescu dacă nu s-ar putea amîna pe altă zi operațiunea ce era să se facă astăzi în camera din fund a Bibliotecii statului, căci fiind silit să stau în pat, așa de tare sînt biruit de trocnă la piept, nu voi putea să vin pe acolo.

Vestește-mă asemeni, te rog, dacă cu adevărat Senatul a votat deja legea privitoare la Academie.

Primește, te rog, salutările mele,
al d-tale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. Inv. 58281. S 3 (1)/ CDLXXXIII.

[1] În 1874 T. Maiorescu, în calitate de ministru al Instrucțiunii Publice, înființează pentru A. Odobescu catedra de arheologie la Universitatea din București.

2

București, 26 [oct.]/7 nov. *1879*

D[omnu]le Biene,

Pe lîngă cele două cufere ale mele, din care unul este destinat a mi se trimite la Geneva, după a mea cerere, te rog să mai primești încă și 2 lăzi ce ți se trămit astăzi, și pe care asemeni te rog a mi le expedui cînd îți voi scrie ca să le reclam [1].

Primește salutările mele,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58283. S 3 (2) / CDLXXXIII.

[1] După ce la 12 oct. 1879 Odobescu cerea un concediu de 3 luni din funcţia de secretar general, la 23 octombrie, motivînd că este nevoit să plece pentru tratament la Geneva şi Paris, solicita preşedintelui Academiei să depună la acest for, în grija lui Ioan Bianu, două biblioteci, trei cufere cu cărţi şi alte lucruri. O cerere asemănătoare înaintase Odobescu la 16 dec. 1877 ministerului Instrucţiunii, de a i se aproba depunerea cărţilor din biblioteca sa la Biblioteca Centrală a Statului. (Cf. Alexandru Odobescu, *Opere*, I, p. 569, note de Tudor Vianu şi Virgil Cândea.)

3

Geneva, 10/22 nov. 1879

Domnule Biene,

Am primit ieri scrisoarea d-tale şi îţi mulţumesc de ştirile ce îmi dai despre Academie, deşi ele nu prea sînt înveselitoare. Acelui domn Ionescu de la Iaşi, ce-mi scrie, ar trebui să-i răspunzi d-ta că eu lipsesc din ţară, că-i voi răspunde însă, dar că pînă una alta ar face bine să-şi trimită gramatica la concursurile academice înainte de 31 decembrie. De la d. Ispirescu am primit coalele tipărite din *Anale*, pînă la ultima şedinţă inclusiv. Eu însă nu le dasem *Imprimatur*. Cine le-a dat? Mă voi ocupa în curînd a revizui totul spre a compune şi a trimite *Tabela materiilor*, precum şi *Înştiinţarea detaliată* pentru *Concursuri* şi *Lista membrilor*. D. Ispirescu să facă bun a se ocupa de Tabelele metereologice. Dl. Damé trimis-a traducţiunea franceză a *Statutelor* şi *Reglementului*? Aminteşte-ţi, te rog, despre aceste. Mulţumesc d-lui Iuga pentru abonamentele la ziarele *Timpul* şi *Indépendance Roumaine*, pe care le şi primesc regulat. O să-i scriu d-lui. Deocamdată însă roagă-l din parte-mi să-mi comunice dacă a primit vreo sumă pentru mine de la d. C. A. Rosetti sau de la d. A. Pencovici. Apoi, încă îl rog să se ocupe a *aduna* şi a-mi *porni* cît va putea mai curînd (chiar şi cu anticipaţiune dacă se poate) cele trei sume lunare ale mele pe novembre, adică: 200 l. de la Academie, 215 l. de la Facultate, 95 l. de la Tabelele Intuitive. Aş dori să am aceşti bani peste vreo 10, mult 12 zile, adresaţi în grop *mie* la Geneva, poste restante.

Ce mai face d. Hasdeu? Spune-i complimente din parte-mi. Cum merg cursurile la Facultate?

Dobrescu trebuie să ştie. Bătrînul Laurian întorsu-s-a la Bucureşti? Face sau nu lecţiuni? Cine îl înlocuieşte la catedra de latineşte?

Ziarele spun că d. I. Ghica este greu bolnav. Adevărat să fie? Mi-ar pare tare rău.

Ceea ce însă scrii despre nenorocita pierdere a cuţitului, la care ţineam aşa de mult, m-a minunat. Cine a putut să te facă să crezi că eu te-aş fi învinovăţit de altceva decît de o imprudenţă, al cărei rezultat neplăcut a fost furtul obiectului [...]? Îmi pare tare rău de aceasta, dar nu va să zică că te-aş fi bănuit pe d-ta. Aşadar, pune-ţi inima la loc şi continuă a vedea în mine un om binevoitor, carele, după putinţa sa, îţi va da totdauna sprijin sincer şi poveţe folositoare. Scrie-mi fără întîrziere, te rog, îndeplinind comisiunile de mai sus şi primeşte ale mele cordiale salutări, cu care să împărtăşeşti şi pe colegii d-tale, d. Iuga şi Dobrescu.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58284. S 3(3)/CDLXXXIII.

4

Geneva, 30 n. / 12 d. 1879

Domnule Biene,

Ieri am primit o scrisoare a d-tale fără dată, dar care, după timbrul poștei, am putut înțelege că era expediată la 7 decembrie.

Într-însa am văzut că Academia noastră tot lîncezește, că i s-a deschis și o rană prin deficitul ce s-a descoperit în buget, că nimeni nu se ocupă de lucrările prescrise, în fine, că nu merge bine. Singurul lucru ce m-a mai mîngîiet este de a afla că în curînd va apare (în 200 exemplare deocamdată) volumul așa mult așteptat al *Analelor*. Te rog să mi-l trimiți îndată; dar nu la Geneva, ci la *Paris, rue de Naples, n. 72*, unde voi sta provizoriu pînă îmi voi găsi un domiciliu potrivit în Paris.

De acolo nu voi întîrzia a trimite textul ce mai trebuie adaos la volumul *Analelor* pe 1879, ca să poată apare și acela.

Despre *Pomelnicul de la Bistrița*, roagă cu stăruință din parte-mi pe d. Hasdeu ca să-mi trămită copia pentru vreo zece zile îndată ce va fi terminată. Sper că aceasta nu va întîrzia.

De la Paris, cred, voi lua mai largi informațiuni asupra diferitelor Academii și Societăți literarii cu care ne-am putea pune în relațiuni, voi trămite și scrisoarea cu care le vom împărți acelora volumul nostru din *Anale*.

Aș dori să aflu cît o să îmi ceară d. Teclu pentru alte 500 exemplare din ambele cromolitografii?

Nu mi-ai trimis lista cărților ce s-au propus la concursurile Năsturel, Eliad și Lazăr.

Expediază-mi, te rog, volumele din Memorul meu *(Novo-Cerkask)* [1], cîte au rămas nevîndute la clubul Junimei (prin d. A. Pencovici) și la Cameră (prin d. C. A. Rosetti). Sper că s-au regulat socotelele în bani și cărți cu acești doi domni, deși ultima scrisoare a d-lui Iuga îmi anunță că nimic nu este făcut între aceasta.

Dar ce n-aduce anul aduce ceasul, și poate că ceasul norocos va fi sosit.

Altmintrelea, bine nu este, căci la Geneva pătimesc mult de picioare și de aceea poimîne mă duc de aci. Peste vreo nouă săptămîni o să ne revedem la București.

Complimente tuturor și d-tale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58282. S 3 (4)/CDLXXXIII.

---

[1] *Cununa mare din tezaurul de la Novo-Cerkask cu privire asupra unor giuvele scitice din Muzeul Ermitajului de la St. Petersburg*, în: *Analele Societății Academice Române*, Seria I, tom XI, Secțiunea II, Memorii și notițe, p. 197—332. Și în extras, precedată de titlul *Antichități scitice*.

5

Paris, 52 rue La Boétie, 3/15 ianuarie 1880

Domnule Biene,

A trecut foarte mult timp de cînd n-am mai scris nimărui pe la București. Cauza a fost că m-am simțit tot mai indispus și cu mare temere de a mă revedea în starea în care mă aflam în toamna trecută la București. Despre stomac nu mă aflam cîtuși de puțin solid și pe lîngă aceasta se adăugau ne-ncetate dureri de picioare, provenite din cauza frigului și care m-au oprit mult timp de a-mi continua băile. Toate acestea au făcut că ultimele zile de la Geneva și mai toate cele de cînd sunt în Paris, le-am cheltuit în neplăcuta trîndăvie a boalei. De aceea n-am putut scrie.

Acum, de vreo două zile mă simt mai bine; dar nu voi să mă laud; căci, cine știe, poate mîne voi simți din nou dureri la picioare și tulburări la stomac. Doamne ferește!

Dacă n-am putut în tot timpul acesta să scriu scrisori, cu atîta mai puțin m-am putut ocupa de alte lucrări mai serioase. Iată pentru ce însă n-am răspuns la cele ce m-ai întrebat prin cîteva scrisori, și pentru ce n-am mai trimes nimic d-lui Ispirescu. Dar și una și alta se va face, mai ales dacă printr-un repede răspuns, încă vei prennoi *una cîte una*, toate cererile ce îmi ai adresat în trecut.

D-lui Ispirescu mulțumește-i din parte-mi pentru felicitările sale de Anul nou, la care îmi propun a răspunde într-un moment cu mai bune dispozițiuni. D-lor de la Academie, d-lor Ghica, Hasdeu, Sion, Aurelian etc., etc. arată-le asemeni felicitările mele de noul an. D-lui Iuga, făcîndu-i și d-sale parte din acelea, spune-i te rog că-i mulțumesc pentru gropul de 500 fr. pe care l-am primit. Sper că în fine va fi primit și d-lui de la Cameră cei 180 și nu 165 lei. Altmintrelea ar trebui să se adreseze d-a dreptul către dl. C. A. Rosetti.

Pachetul cu volumele mele asemeni l-am primit. În fine, am primit, acum vreo 5 zile și lada mea cu cărți, pornită la plecarea mea din București, și între care, pe lîngă alte multe cărți și obiecte, unele în stare bună, altele sparte sau strîmbate, am găsit... ghicește ce?.. Vestitul *cuțit de fildeș*, pentru care am avut eu atîta părere de rău și d-ta așa multă și nebizuită mîhnire... Tot d-ta trebuie să-l fi pus în ladă și ai uitat. Vezi urîtele efecte ale distracțiunei!

Manuscriptele traducțiunii din elinește (Herodoți sau Plutarhi) poți să mi le trimiți, ca să le revăd și eu. Dar oare ținutu-s-a seama în procesele-verbale de ședințele consacrate acestui stadiu de reviziune? Știi că așa prescrie regulamentul nostru.

În dezbaterea d-lui Hasdeu cu d. Ștefănescu pentru operele prezentate la concursurile anuale eu sînt cu totul de părerea celui dintîi, care este întru toate conformă cu Regulamentul nostru, votat acum un an.

Este probabil că în viitoarea mea scrisoare îți voi cere să-mi expediezi la Paris lada no. 2 rămasă la Academie, precum și picturile de antichități scitice. Nu răspund însă la cele pretinse de Teclu pentru cromolitografii, căci prețul m-a speriat. Eu cred că discursul lui N. Teclu s-ar putea trimite d-lui Babeș[1], dacă nu s-a și făcut. Dar ceilalți făcut-au discursurile lor?

Aștept răspuns grabnic și te salut pentru astăzi și pentru tot anul cel nou cu cordialitate,

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58285. S 3(5)/ CDLXXXIII.

---

[1] N. Teclu a fost ales membru al Academiei în sesiunea din 1879. Discursul de recepție intitulat: *Relațiunile între chimia organică și anorganică* l-a rostit în 9 aprilie 1880. I-a răspuns Vincențiu Babeș.

6

Paris, 52 rue La Boétie, 7/19 ianuar 1880

Domnule Biene,

Astăzi am primit scrisoarea d-tale cea grabnică și iată că îndată și răspund.

Mai întîi trebuie să te mustru pentru cele ce zici într-însa, plîngîndu-te că ești obosit de multă muncă și de puțin spor.

Cred că mai bătrîn decît de vreo 21 de ani nu poți fi, și părerea mea este că nu la această vîrstă trebuie să se plîngă omul de multă muncă și de puțin succes, cînd se vede într-o pozițiune ca aceea în care te afli și în care depinde numai de buna d-tale voință pentru ca să mergi tot mai departe pe calea înaintării în cunoștințe și în opinia publică. Așadar, rău faci de te plîngi și privești la umbre deșarte, pe cînd ții în mînă pozitivul și putința de a-l îmbunătăți treptat.

Părerea mea ar fi ca să te silești a dobîndi licența în litere la București și apoi să concurezi pentru una din bursele în străinătate.

Sînt convins că ai reuși, dacă ai depune stăruința necesarie. Cît despre ceea ce-mi spui în privința d-lui Kretzulescu, lucrul mi se pare cu totul nerealizabil. Lasă că eu nu m-aș însărcina a cere ceva de la dl. Kretzulescu, de care am cuvinte de a fi cu totul *nemulțumit;* apoi și altmintrelea, în orice legațiune diplomatică în străinătate nu pot intra ca impiegați decît persoane care știu să scrie și să vorbească curent cel puțin limba franceză, uzitată ca limbă comună în diplomație.

Iată prima cauză care deocamdată îți ține închisă cererea la care te-ai gîndit.

Apoi încă, acea carieră, trebuie să mărturisesc, cere mijloace pecuniare personale mai mari decît leafa (oricare ar fi) pe care o acordă guvernul. Rău te-ai socotit la dînsa. Crede-mă, stai la Academie; prepară-ți și trece licența în București; apoi prezintă-te la concurs pentru o bursă în străinătate. Studiind cu seriozitate în Germania, Franța or Italia, vei ajunge la mai bune rezultate pe cîmpul literaturii, decît îmblînd *haimana* (iartă-mi expresiunea cam crudă) după florile mărului diplomației.

Ți-am scris acestea cu toată francheța unui om care a trecut prin multe în țară la noi, și care, cu toate acestea, a conservat destulă afecțiune pentru patria sa ca să voiască binele ei și al acelora cari o pot servi cu succes.

Eu te socotesc printre aceștia și de aceea mă îndeamnă cugetul a te povețui într-astfel.

Primește dar povețele mele împreună cu cordialele mele salutări,

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58286. S 3 (6)/ CDLXXXIII.

7

Paris, 52 rue La Boétie, 14/26 ianuarie 1880

Domnule Biene,

Iată azi o scrisoare plină de comisiuni, pentru care reclam toată silința și bunăvoința d-tale. Să le înșir pe rînd, cu numere speciale:

1. Te rog să iei 25 bani de la d. Iuga, să cumperi cu ei un timbru, să mergi la Ministerul Cultelor, să ceri o petițiune a mea pe care am adresat-o chiar azi de aci, spre a cere o prelungire de concediu pînă la 12 martie, și să lipești pe acea petițiune timbrul, ca nu aceasta să devină o lipsă prejudicioasă de formalitate.

2. Eu mă ocup acum cu multă stăruință cu pregătirea cursului meu de estimp, în care voi trata, de 2 ori pe săptămînă, cîte 1 1/2 oră, despre *arheologia elenă*. Cu această pregătire și cu băile ce fac, timpul îmi este tare ocupat. Sînt dar silit să las la o parte pe Cantemir [1] și orice altă lucrare. Una însă trebuie neapărat făcută, și la aceea mă poți ajuta d-ta, adică să te apuci să faci, după modelul *Analelor* din 1878, secțiun[ea] I, cele trei lucrări următoare:

a. Lista detaliată a concursurilor propuse de Academie. N. B. Pentru aceasta trebuie să citești tot volumul *Analelor* pe 1879.

b. Lista membrilor activi, onorari etc., de copiat pe cea din volumul cel mic al Statutelor, cu schimbare întru ceea ce privește familia Cihac tatăl și fiul.

c. Tabla materielor din volumul *Analelor* pe 1879, după modelul celei făcută de mine la secțiunea I din volumul pe 1878. N.B. Observă că fieșce materie nouă în ședință este despărțită de precedenta prin o linie albă.

Făcînd aceste trei lucrări și scriindu-le cu *ortografia* întrebuințată în volumul *Analelor* pe 1879, le vei da Ispirescului ca să le tipărească, recomandîndu-i totuși ca să-mi trimită corecturile mie; cel puțin *prima corectură*. N.B. Aștept desigur de la d-ta acest ajutor, *grabnic* și *bine* făcut, căci știu că știi să lucrezi *iute* și *bine* cînd vrei.

3. Nu cunosc adresa acelui june basarabean, care a fost la București, d. Onciul* (mi se pare); dar d-ta o știi; te rog dar să-i scrii și să-l rogi ca cu tot dinadinsul să mă informeze d-a dreptul la Paris despre următorul fapt:

---

* Lecțiune probabilă.

„Am auzit că s-a descoperit de curînd în Crimeea, la o localitate numită *Belecen*, un cadavru purtînd pe umeri nişte *fibule* (chiotori sau agrafe) de aur cu pietre. Aş dori să am detaliuri despre acea descoperire, despre forma, dimensiunele, dispoziţiunea şi materia acelor fibule. Şi orce alte obiecte din acel mormînt. De s-ar putea căpăta descrierea despre ele, aş fi cît se poate de fericit. Aş dori să dobîndesc acestea cît mai curînd, adresate d-a dreptul mie la Paris, 52 rue La Boétie. Totdeodată aş vrea să ştiu dacă d. Onciul a confruntat extractele luate de d-lui din manuscriptul slavono-românesc al lui Varlaam, pe care eu îl public, cu vechile ediţiuni slavone ale acestei scrieri.“

4. Cursul meu mă preocupă acum foarte mult. Mi-e grijă că lipsa de monumente elene în muzeul nostru şi de opere cu desemnuri mari va fi o piedică pentru inteligenţa materielor ce voi expune în lecţiuni repezi şi mult cuprinzătoare. De aceea aş dori să suplinim la aceste lipsuri prin achiziţiunea din partea Bibliotecei Statului a unor stampe arheologice de cel mai mare interes, cu care să servă profesorii de acea materie, şi în Germania şi aici. Acele stampe s-ar putea comanda îndată d-lui Socec, ca să le găsesc acolo cînd voi sosi. Eu voi scrie chiar mîne d-lui Laurian [2] în această privinţă, dar te rog şi pe d-ta să mergi la d-lui să-i vorbeşti în acest sens, să grăbească comanda la Socec şi să-mi scrii rezultatul obţinut de la d. Laurian. Acele stampe sînt cam scumpe. Colecţiunea formată pînă acum poate să se urce la preţul de 300 franci şi mai bine; dar sînt lucruri de primă necesitate pentru instruirea junimei asupra antichităţii elene şi romane. Iată Citatul publicaţiunii:

Launitz, E., *Vandtafeln zur Veranschaulichung antiken Lebens u. antiker Kunst* (I. Grundriss des griech. Theaters, 8 fr. — II. *Ansicht des Innern eines griech.* Theaters, 24 fr. — III. Kimiker, 3 fr. 50 c. — IV. *Aelteste Paludien*, 2 fr. — V. *Allmähliche Ausbildung der griech.* Tenpel, 10 feuilles, 8 fr. — VI. *Sogen. Tempel der Themis zu Rhamnus*, 24 fr. — VII. *Tragische Maske*, 5 fr. — VIII. *Hoplit*, 15 fr. 35 c. — IX. *Röm. Soldaten : a)* Centurio. *b)* Legat oder Tribun. *c)* Legionarius, a 20 fr. — X. *Barbar*, 13 fr. — XI. *Togatus*, 20 fr. — XII. a.b. *Symposion u. Triclinium*, 18 fr. — XIII. *Saiteninstrumente*, 12 fr. — XI. *Blasinstrumente*, 12 fr. — XV. *Palästra und Thermen*, 8 fr. — XVI. *Grammat. Unterricht*, 12 fr. — XVII. *Akropolis von Athen*, 24 fr. — XVIII. *Akropolis von Athen*, südl. Ansicht, 32 fr. — XIX. *Akropolis von Athen, entworfen von A. Michaelis*, 20 fr. — XX. *Röm. Gewandstatue* (Vestalin), 8 fr. — XXI. *Eirene u. Plutos*, 8 fr. In-fol., Cassel, 1871—78 . . . 336.85.

Insistă, te rog, foarte tare pentru ca să se facă această preţioasă achiziţiune.

În alte privinţe particulare, voi scrie pe la toţi, azi d-lui Iuga, deşi mi-a istovit mîna scriind. Aşadar, în curînd o altă scrisoare îţi va mai împărtăşi şi alte cereri ale mele.

Salutări cordiale,
Odobescu

Adaog însă tot aci no. 5. Printre obiectele lăsate de mine la Academie sînt: 2 tăblițe; fragmentare de gips reprezentînd basorelievuri ale Cabirilor din Dacia și 2 statuiete curioase tot de gips (acestea 2 statuiete sînt reproducerea duplă a aceluiași obiect din muzeul de la Cluj). Așadar, cele 2 tăblițe, fragmentarele și una din statuiete te rog să le înfășori cu cea mai mare grijă, 1-a în hîrtie de matase; a 2-a în 3-4 sau 5 foi de vată, fiecare separat; a 3-a în hîrtie groasă bine legată cu sforicică. Toate aceste pachete să se așeze frumos într-o mică cutioară de lemn, cît se poate mai ușoară și mai redusă, pentru ca să o primească poștia. Acea cutioară să mi-o expediezi la adresa mea cît mai curînd, luînd toată îngrijirea ca să nu se strice prețioasele obiecte de gips ce ea le va conține.

Pentru toate acestea primește mulțumirile mele anticipate.

O

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58287. S 3 (7)/ CDLXXXIII.

---

[1] În ședința Academiei din 6 aprilie 1880 se decide a i se notifica lui Odobescu „să termine publicațiunea glosarului și a tratatului despre viața lui C. Cantemir și a Colecțiunii orientale cu care e însărcinat" (p. 455). Odobescu nu a mai realizat însă traducerile proiectate.

[2] În ian. 1880 A. T. Laurian era ministru al Instrucțiunii publice.

8

Paris, 52 rue La Boé[tie], 30 ian/11 fev. 1880

Domnule Biene,

Ieri am primit de la d. Iuga un grop care cuprindea 25 napoleoni, deși pe adresă era declarată valoarea de 525 franci. Aștept scrisoarea d-lui ca să mi se explice această contradicțiune; pînă una alta, mulțumește-i din parte-mi, căci banii au sosit la momentul culminant. Mai dinainte, primisem de la d-ta o scrisoare cu desemnele cabirice, și acum aștept tăblițele și statuieta de gips; pentru toate îți mulțumesc. De sigiliele Academiei m-am ocupat și în curînd voi scrie în privința lor d-lui președinte. Deocamdată spune d-lui Ghica că-i mulțumesc pentru prelungirea congediului. Și de la minister am primit congediul cerut. Prin urmare, voi trăi aci în pace pîn pe la 20/2 martie, cînd mă voi porni spre țară.

Aștept corecturele de la anexele *Analelor* pe 1879, pentru a căror elaborare îți mulțumesc.

Află te rog ocaziune a aminti d-lui Fr. Damé promisiunea ce-mi făcuse de a traduce franțuzește *Statutele și Regulamentul.*

Mă bucur că am să găsesc la București stampele necesarii pentru cursul ce pregătesc.

Am avut ocaziune a vedea zilele din urmă o fășioară din *Dicționarul biografic* al lui d. Gubernatis, în care se află biografia *cu portret* a lui *Ha-*

ralambie Grandea[1], unde se zice, spre a lui laudă, că editorul *Războiului* îi plătește 1 000 lei pe lună. Negreșit că nici d. Hasdeu, nici eu, cred că nici Obedenaru (căci pe noi 3 ne dă d. ca autori ai informațiunilor primite după literați români) n-am comunicat în Italia biografia și mutra acelui trist cavaler.

Ne-a făcut de rîs desigur d. Gubernatis. Ce zice d. Hasdeu despre această faptă?

Pe altă dată altele, acum sănătate și frățești salutări,

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58288. S 3 (8)/CDLXXXIII.

---

[1] Grigorie Haralamb Grandea (1843—1897), profesor și ziarist, editor al cîtorva gazete și reviste. Contemporanii îl socoteau fără cultură („necuitul Grandea", spune B. P. Hasdeu în *Conspectul studiilor arheologice în legătură cu istoria universală și a românilor*).

9

Paris, 52 rue la Boétie, 2/14 febr. [1880]

Domnule Biene,

Acum primii scrisoarea d-tale de la 16/28 febr., conținînd biletul meu de întoarcere și răspund îndată pentru ca să nu să comită eroarea de a se convoca Academia mai tîrziu decît *marți la 18/30 martie*, căci nu eu, ci A. Ștefănescu se înșeală, din cauză că d-lui și d-voastră n-ați observat că art. 7 din Statute zice că „*30 zile* înainte de ziua patimilor se vor aduna membrii în *sesiune generală*, cari însă va ține 25 zile de ordinar", și care se poate prelungi conform articolului 24 din Regulament.

Această cestiune netezată, comptez pe d-ta pentru ca volumul *Analelor pe 1879*, cu toată meteorologia lui bucureșteană și brăileană (deși aceasta nu este hotărîtă pren nici un vot al *corpului* Academic anterior), împreună și cu *tabela materielor* și cu *lista corectată a publicațiunilor* pe dosul copertei, să fie dat în mînile membrilor cel mai tîrziu la prima întrunire a sesiunii generale.

Alaltăieri am primit de la d-ta o telegramă în care mă vestești — mi se pare — că o parte din banii ceruți de mine mi i-ai trimis prin poștă, și altă parte prin bancher. Pînă azi n-am primit nimic, și-aș fi dorit a căpăta prin telegraf *banii*, și nu numai scrisoarea despre expeduirea lor. Sper că banii și scrisoarea d-lui casier îmi vor sosi cît mai curînd.

Nu știu dacă ai făcut bine a-mi trămite probele de traducțiuni din elinește. Acum sînt foarte aproape de plecarea mea de aci, și nu știu de le voi putea examina. Totuși le aștept.

Aștept mai ales cărțile cerute ca să pot cere și eu de la Academia și ministerul de aci să ne dea altele în schimb. Am uitat să adaog că mi-ar trebui vreo 2 sau 3 exemplare *mai mult* din *Analele* complete pe 1878.

Caută, te rog, printre cărțile mele un volum de dizertațiuni felurite asupra *runelor*, însă toate de *Fr. Dietrich.* De nu mă înșel, este un volum cam gros, în 8°, legat cu piele gălbuie şi cu titlul tipărit pe piele albastru deschisă. Prin poştă, expediază-mi, te rog, acel volum îndată.

Zoreşte pe d. Damé pentru traducţiunea franceză a Statutelor şi Regulament. Fă-l să-ntrevadă aureola unei numiri de corespondent pentru acest serviciu. Aceasta însă fă-o cu discreţiune şi fără de a ne compromite prin promisiuni exprese. O ediţiune franceză este foarte utilă pentru răspîndirea cunoştinţelor noastre în străinătate.

Sănătate şi bună voie vă urează tutulor.

Cu cordial salut,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58289. S 3(9)/CDLXXXIII.

10

Paris, 52 rue La Boétie, 27 [ian.]/15 fev. 1880

Domnule Biene,

Acum scriseř d-lui Ghica în privinţa publicaţiunilor de cerut de la academiile şi Ministeriul din Paris, pentru biblioteca noastră. Dacă se va putea realiza ceea ce-i cer în scrisoarea mea — şi aceasta cît mai repede — cred că am putea căpăta un bogat şi preţios contingent la avuţiile noastre bibliografice.

Am primit al II-lea volum al *Cuvintelor din bătrîni* şi mi-a produs, dintru o scurtă răsfoire, o impresiune tot atît de bună cît şi de variată.

Corecturile *Analelor* le-am trămes d-lui Ispirescu, care trebuie să le fi primit de mult. Dar tabela materielor spui că este pe drum în momentul de faţă, şi că încă mai-nainte ca să sosesc eu la Bucureşti va apare volumul din *Anale*.

De la dl. Iuga n-am primit nici o scrisoare. Spune-i însă, te rog, că aştept cu nerăbdare ca să-mi împlinească cererea din ultima scrisoare, chiar mai nainte (dacă va putea) de termenul fixat de mine, adică 20 al curentei luni.

Pe d. Picot nu l-am văzut aceste ultime zile ca să-i comunic cele ce-mi spui despre scrisoarea ce ţi-a adresat. Îl voi vedea probabil mîne.

Nici pe generalul Adrian nu l-am văzut de cînd sînt aci. Locuim foarte departe unul d-altul. Însă nu voi pleca fără a fi regulat cu d-lui cestiunea ofrandei d-sale anuale.

Dacă vezi la şedinţă pe d. Urechia, spune-i că peste puţine zile îi voi trămite vreo 30 sau 40 pagini pentru *Albumul macedo-român*. Mi-au promis articole pentru acelaşi album d-nii Picot şi Fr. Lenormant. Dar ţine-se însă de cuvînt? Iată ce nu pot afirma.

Rog încă pe d. Laurian să nu uite comanda de tabele şi harte pentru care m-am adresat la d-sa. Mi-ar veni foarte greu a fi lipsit de ele, în cursul ce voi să fac la întoarcere.

Sănătate şi voie bună îţi urez — şi aştept scrisoarea d-tale din săptămîna viitoare.

Cordiale salutări,
Odobescu

P.S. O împrejurare cu totul neprevăzută mă face să deschid această scrisoare spre a te ruga să spui d-lui Iuga ca banii ceruți prin ultima mea scrisoare, adică 1100 fr., plus 650 fr. pentru sigile să mi-i expeduiască *cît de tîrziu* la 20 fevruarie, prin bancherul Zerlendi, făcînd pe contul meu cheltuiala expedierei prin telegramă.

Lucrul este urgent.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58290. S 3 (10)/CDLXXXIII.

11

Paris, 52 rue La Boëtie, 1 martie 1880

Domnule Biene,

Azi am primit și tot azi înapoiez corecturile de pe ultimele pagine ale *Analelor* pe 1879, adică tabla materiilor. D-ta, te rog să îngrijești ca numerele paginaturei să fie exacte.

Și totdeodată să revezi anunțiul de pe pagina a 4-a a copertei, în care să adaogi, să scazi și să corectezi tot ce trebuie.

Astfel cred că peste foarte puține zile va putea ieși acel volum, căci gîndesc cum că tabelele meteorologice sînt deja gata.

Roagă atunci din parte-mi pe d. Damé să nu neglije[ze] traducțiunea franceză, pe care aș dori să o capăt aci cît mai neîntîrziat spre a o tipări și a o împărți pe la persoanele din străinătate care s-ar interesa de Academia noastră.

Aceasta mi-ar trebui ca să obțin mai lesne schimburi de publicațiuni, cestiune de care mă ocup acum cu activitate în Paris, și care va fi înlesnită mult prin trămiterea de cărți despre care tratează ultima epistolă către dl. președinte.

Atît deocamdată, cu adaos numai de salutări cordiale.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58291. S 3 (11)/ CDL XXXIII.

12

Paris 24 fevr./7 mart. 1880

Domnule Biene,

Primii acum o scrisoare de la dl. Ghica, la care am și răspuns, rugîndu-l să insiste a obține exemplare din volumele Hurmuzaki pe care Ministerul le are depuse la d. Socec. Totdeodată să îngrijești, te rog, a completa colecțiunea de cărți ce-mi vei trimite cu *toate* publicațiunile *vechi și noi* ale arhivelor, ale oficiului statistic etc., etc.

Aş dori să fie cît se poate mai multe opere de *ştiinţe exacte şi naturale*, căci mi-e frică să nu se întîmple ca din cauza sărăciei noastre, Academia de ştiinţe de aci să ne refuze publicaţiunile ei.

D-lui Iuga să-i spui, te rog, că banii de la Zerlendi i-am primit, precum şi epistola d-sale, în care totuşi nu se cuprinde şi contul meu, pe care comptam. Sper a primi curînd şi gropul ce mi-a trimis. Pentru toate acestea, te rog, mulţumeşte din parte-mi. Asemene mulţumeşte din parte-mi şi d-lui Laurian pentru comanda ce a făcut la Socec în privinţa tabelelor arheologice cerute de mine.

Eu cred că de astăzi peste 18 zile voi fi în Bucureşti şi atunci voi avea a pregăti raportul general pentru sesiune. Te rog însă pe d-ta ca încă de acum să te apuci a-mi [...]*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58292. S 3 (12)/ CDLXXXIII.

13

Paris, Vineri 7/19 martie 1880 52 rue la Boétie,

Domnule Biene,

Am primit succesiv lada cu cărţile din care azi predau cele destinate Academiei de Inscripţiuni şi Belles-Lettres, care ne-a acordat mult în schimb.

Apoi am primit volumul lui *Dietrich*, scrisoarea d-tale cu *convocarea* şi, în fine, azi, *comptul meu* trimis de dl. Iuga.

Socoteam să plec din Paris dumineca viitoare, dar iată-mă oprit aci printr-o cu totul neprevăzută şi foarte neplăcută încurcătură, provenită tot din drăguţul de Bucureşti, unde de nu s-ar afla acolo *Academia* şi *Facultatea*, aş fi foarte fericit a nu mă mai întoarce. Am scris tot acolo ca să mi se trămită nişte chestii indispensabile spre a regula această afacere, care mă ţine pe loc.

Îndată ce voi scăpa, sosesc; dar dacă nu voi fi acolo pentru deschiderea sesiunii, roagă pe d. Hasdeu să binevoiască a face raportul general, precum d-lui a avut complezenţa a-mi îndeplini şi celelalte sarcine de secretar. În acest caz voi înapoia îndată şi traducţiunile din elineşte ca să le poată avea în vedere Academia.

Eu mă ocup aci cu activităţi a obţine schimburi şi de la alte secţiuni ale Institutului Franciei. *Analele statistice*, publicaţiunile Ministerului de Finanţe, *Convorbirile economice* ale d-lui Ghica, şi apoi dacă (dacă s-ar putea) un exemplar din *Harta cea mare a României.* Cărţi de drept naţionale (*Pravila cea mare a lui Matei Basarab*, spre ex.), toate acestea mi-ar servi mult pe lîngă Academia de ştiinţe morale şi politice. În privinţa Academiei de ştiinţe matematice şi fizice, am scris mai alaltăieri d-lui Ghica. Cum vedeţi, eu profit de timp spre a înavuţi cel puţin biblioteca noastră academică şi a ne pune în relaţiune cu corpurile savante de aci.

---

* De aici scrisoarea fiind ruptă, textul nu se poate citi.

Te rog, cată printre cărţile mele un mic mititel şi subţirel volum legat, conţinînd în limba italiană o discuţiune despre tezaurul aflat la Berseva. Autorul e Zaberoni. Pune-l îndată sub bandă şi trimite-mi-l la adresa mea aci.

Nu mi se pare cu totul nimerită publicarea proceselor-verbale ale ședințelor ordinare ale Academiei, în *Monitor*, mai nainte de a avea un vot al completului asupra acestei cestiuni. Dacă la anul nu s-ar mai ține ședințe ordinarii, nu ne-am face oare de rîs?

Mi se pare că Aricescu mai publicase la Arhive un volum de *Hrisoave* și o *listă de domni* care nu mi s-au trămis — cercetează, te rog.

Ieri am dat Academiei de Inscript[ions] și Belles-Lettres exemplarele mele din *Cuvintele din bătrîni*, fiindcă le și anunțasem printre operele ce au să vină din București.

Salutări cordiale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58293. S 3 (13)/ CDLXXXIII.

14

Paris, 52 rue La Boétie, 9/21 martie 1880

Domnule Biene,

La scrisoarea d-tale ce primii acum şi în care îmi vorbeşti de inscripţiunea trebuitoare pentru monumentul lui Papiu, răspund îndată că n-am aci elemente biografice necesarii spre a redacta sau *redige* această inscripţiune.

Aşadar, roagă din parte-mi pe d. preşedinte ca să pună cestiunea în dezbaterea Academiei în şedinţa de vineri; şi cred că persoana cea mai aptă pentru a face inscripţiunea ar fi d. Laurianu. Redacţiunea d-sale s-ar putea supune la aprobarea Delegaţiunii, care ar transmite fără întîrziere d-lui Coner textul necesar, *foarte curat şi distinct prescris* cu ortografia transilvană.

Am priimit de la Academia de Inscriptions şi Belles-Lettres de aci notificaţiune oficială despre donaţiunile ce ni se fac. Mîne voi trimite să ridice volumele ce ni sînt pregătite şi care se urcă la vreo 50 volume in folio, însă şi cu 8°, costînd peste 700 franci.

Acestea formează opurile:
Compte-rendus, 1865—1879;
Histoires des Croisades ;
Mémoires des savants étrangers ;
Mémoires de l'Académie, Toms 27, 28 et 29.

(N.B. Tomurile anterioare s-ar găsi toate în diferitele porţiuni răsipite ale bibliotecii mele.)

Din toate voi face o ladă în care, băgînd poate şi manuscriptele de traducţiuni din elineşte, o voi expedui la Bucureşti cu *iuţeală medie.*

Aceeaşi Academie din Paris mai are şi alte multe publicaţiuni, pe care nu ni le-a acordat deocamdată, precum:

— *Mémoires sur l'histoire de France;*

— *Histoire lettrani de la France;*

— *Notices et manuscrits de la Bibliothéques;*

— *Historiens de la France* etc.

Dar toate aceste se urcă la sume considerabile, în schimbul cărora noi n-avem mai nimica a da. Totuşi, în şedinţa de vinerea trecută s-au primit cu mulţumiri 30 volume de-ale noastre, din lada ce mi-aţi trimis. Aştept de la Blaj şi de la Bucureşti completarea colecţiunei pentru Academia de Inscript[ions] şi Belles-Lettres, precum şi material cu care să încep campania la Academia de ştiinţe exacte şi la cea de ştiinţe morale şi politice.

Azi era ziua în care hotărîsem să plec la Bucureşti. Dar iată că stau legat aci prin afaceri neplăcute, pentru a căror dezlegare aştept hîrtii şi acte de la Bucureşti. Exprimă d-lui preşedinte şi colegilor cît de mult regret a nu mă putea afla la timp în Bucureşti. Sper însă că voi reuşi să apuc prima, sau cel puţin *una din primele* şedinţe ale sesiunii generale.

Deşi azi eram să plec, Stern nu-mi aduse încă sigiliile; mi-a promis însă că vor fi gata în cursul săptămînii ce urmează. Dacă le voi căpăta, mult înainte de epoca la care voi putea însumi să plec de aci, le voi expedia prin poştă.

Mulţumeşte încă din parte-mi d-lui Laurian pentru aducerea tabelelor lui Launitz. Nu îmi spuseşi însă dacă şi hartele antice ale lui Kiepert le însoţesc.

Acestea toate îmi vor înlesni lecţiunile asupra antichităţilor grece. D. Urechia îmi propusese să facă d-lui în locul meu cîteva lecţiuni de arheologie la Facultate pînă la venirea mea.

I-am răspuns că primesc cu recunoştinţă. Făcut-a ceva? Nu mi-a mai scris.

Salutări cordiale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58294. S 3 (14)/CDLXXXIII.

15

Paris, 52 rue La Boétie, 22 mart./3apr. 1880

Domnule Biene,

A trebuit să întîrziez vreo trei zile a răspunde la ultima d-tale scrisoare, căci n-am fost sănătos în acest timp, şi prin urmare puţin dispus a scrie.

Acum însă — deşi poate prea tîrziu — răspund la cestiunea grabnică ce-mi adresezi.

Eu cred că *Analele* din 1879 trebuie să poarte pe titlu:

Seria II, Volum I.

Căci nu mai sînt ale *Societăţii Academice*, ci ale *Academiei.*

Cînd va ieşi volumul, sper să-l primesc în mai multe exemplare, pentru mine, şi pentru Institutele de pe aci.

Gîndesc că aţi primit sau curînd veţi primi cărţile deja expediate prin agenţie.

Eu am primit de la Bucureşti lada cu *Statisticile*, şi din Transilvania două exemplare din I-ul volum al *Gramaticei d-lui Cipariu*. Aştept cărţile de ştiinţe şi harta, pe care mi le-ai anunţat.

Sper să primesc în curînd de la d-ta o scrisoare care să-mi spună cum s-a petrecut deschiderea sesiunii şi lucrările din următoarele zile.

Eu n-am speranţă să pot pleca de aci mai nainte de 10/22 ale lui aprilie. Am avut în aceste ultime timpuri mari supărări care mi-au tulburat şi intenţiunile şi sănătatea.

Aş dori să capăt din Bucureşti (daca va fi încă timp) *fotografiile* şi *desemnurile* dupe *inscripţiunile elenice* care sînt în muzeul nostru. Cîte un exemplar din aceste fotografii este depus — pare-mi-se — de mine în Biblioteca Academiei; altul trebuie să se afle la dl. Teclu, formînd o secţiune specială de fotografii şi desemnări a opului epigrafic ce pregătim. Cată a-mi căpăta una sau alta din aceste colecţiuni (N.B. mai bine încă cea de la d. Teclu, care e mai completă) şi mi-o expediază *presto prestissimo* prin poştă, făcînd din el un pachet sub bandă, însă *recomandat*, cum am făcut eu pentru manuscriptele de traducţiuni din elineşte, care sper că v-au şi sosit.

Fiindcă am dat Academiei de aci exemplarul meu din: *Cuvinte din bătrîni*, pe care nu ştiu deloc să le fi mai prezentat acelui corp şi domnul Bréal, aş dori să capăt pe seamă-mi un alt exemplar; sper că Arhiva nu va fi atît de geloasă de tezaurile sale publicate spre a mi le refuza.

Cît de păcătos este catalogul de documente al lui Aricescu aş dori să-l am aci în îndoit, ba şi în întreit exemplar.

Să nu se ruşineze, dar directorul Arhivei a scris că trămite. Răspunderea nu poate în nici un chip să cadă asupra-i.

Dealtminteri, arată, d-sale şi celorlalţi domni colegi, complimentele mele şi primeşte cordiale ale mele salutări.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58295. S 3 (15)/ CDLXXXIII.

16

Paris, 52 rue La Boétie, 17/29 aprilie 1880

Domnule Biene,

Chiar astăzi am expediat prin comisionarii Waldner şi Fraenckel, la adresa d-lui preşedinte al Academiei Române, în Bucureşti, şi cu iuţeala mare (grande vitesse), o lădiţă conţinînd sigiliile Academiei, lucrate de gravorul Stern, şi adică un sigil pentru ceară, altul cu cutia lui pentru stampagiu colorat, 1 clişeu xilografen şi 2 pe zinc pentru tipografie. Tipul acestor sigilie este cel aci alăturat. Aceeaşi lădiţă conţine hîrtia de scrisori şi plicurile comandate pentru dl. președinte Ion Ghica, căruia le vei preda. Apoi mai este tot acolo și volumul din *Memoriile* Academiei de Inscriptions și Belles-Lettres care lipsea cînd s-au trămis celelalte; prin poștă, sub bandă, voi trămite ultima fașcioară din *Compte-rendus* pe 1879, pe care o citesc acuma. Spune, te rog, domnului președinte că am cercetat la Stern despre condeie și mi-a recomandat cele numite *Humboldt*, pe care le vinde și Socec, apoi ca cerneală mi s-a recomandat cea numită „de la petite Vertu"; dar m-am temut să pun cîteva butilci în ladă, fiind foarte expuse la spargere, ceea ce ar fi distrus tot conținutul lăzii; cu altă ocaziune, voi trămite cerneala. Sigiliele au costat tocmai 650 franci. Deși n-am prea fost în stare bună de sănătate, m-am ocupat în ultima săptămînă de a ne pune în relațiuni cu Academia științelor morale și politice de aci. Președintele ei, dl. professeur E. Levasfevr, a fost foarte amabil; neputînd eu merge să asist la ședința în care s-a tractat despre cererea adresată de mine d-lui, mi-a scris ieri spre a-mi spune: 1. Că mi s-a acordat de acea Academie colecțiunea *Memorielor* ei, în 4°; voi ști cîte sînt volumele cînd mă voi putea duce pe acolo, adică, sper, săptămîna viitoare; 2. Că dările de seamă *(Compte-rendus)* în 8° (care însă sînt încă foarte interesante pentru noi), nu ni se pot da, căci ele aparțin editorului, de la care Academia le ia cu abonament. Tot astfel am trebuit să facem și noi ca să ni le procurăm. 3. Că însuși d-lui E. Levasfevr s-a angajat dinaintea Academiei a face un memoriu despre lucrările statistice pe care i le-am comunicat, spre a se oferi Academiei. Însă din analele statistice ce mi s-au trimis lipsesc cele 5 prime volume, publicate pînă la anul 1861. Știu că oficiul nu le mai are; totuși ele se mai găsesc pe la buchiniștii evrei. Te rog cu tot dinadinsul să cauți pentru Academia de aci un bun exemplar, pe care să mi-l trămiți cît mai neîntîrziat împreună cu *Conferența statistică* a lui Bibicescu și cu un volum de statistică (rezumat făcut în limba franceză de un D. Petrescu mi se pare). Acestea le-am promis d-lui Levasfevr, care, de n-ar fi estimp prea tîrziu, ar trebui denumit membru onorar al Academiei noastre. Harta cea mare îmi va servi de introducere la Academia Științelor, de unde sper să dobîndesc asemeni cărți pentru biblioteca noastră, și poate încă și mai mult voi obține de la Ministerul Instrucțiunei, unde am izbutit a-mi deschide căi bune. Toate acestea ar fi mers mult mai repede dacă sănătatea îmi ar fi acordat mai mult timp liber pentru scriptele și alergăturile ce trebuiesc făcute. Din toate corespondențele mele cu diferitele autorități de aci, în această privință, eu formez un dosar pe care i-l voi trămite Academiei. Din norocire, am regăsit alaltăieri buletinul procesului-verbal, pe care mi l-ai cerut adesea și pe care îl rătăcisem; îl voi redacta mîne, poimîne și ți-l voi expedia, ca să nu rămînă lacună. Am primit succesiv de la d-ta darea de seamă a d-lui Hasdeu de la deschiderea sesiunii; apoi raportul d-lui Maiorescu despre ortografie. Mi se pare că de m-aș fi aflat acolo, d-nii Laurian și Fontanin m-ar fi numărat adesea alături cu d-lor. Din ziare și din scrisorile d-tale am văzut asemeni că dl. Hasdeu a luat premiul Heliade [1], dl. Sion pe cel Năsturel [2]; pe amîndoi, felicită-i, te rog, din parte-mi. Sper că d. Brândză va fi luat și d-lui premiul Lazăr [3]; în asemenea caz, spune-i asemeni complimente de la mine. În ultima-ți scrisoare am văzut lista discursurilor de recepțiune și a răspunsurilor. Aș dori să citesc aceste discursuri;

trămite-mi, te rog, foaie cu foaie, după cum se vor tipări. Apoi mai spune-mi dacă sînt și alte elaborate, despre ce materie tratează și de cine sînt făcute? Vorbește-mi și despre raportul pe care cred că d. Densusianu l-a prezentat asupra misiunei sale[4]. În fine, pre cît se poate, trămite-mi și o schiță despre bugetul votat. Sper că nu s-a uitat a se înscrie sumele necesarii ca să pot continua în anul ce vine tipărirea operelor *Cantemiriene* și vieții lui Varlaam, cu care sînt însărcinat.

Asemeni, te rog, înștiințează-mă care sînt subiectele puse la concursuri pentru anii viitori.

Toate aceste cestiuni, ce-ți fac în această epistolă, te rog să le aduni cu îngrijire din confuza mea enumerare, și să-ți dai osteneala a-mi notifica un răspuns precis la fiecare din ele.

Eu am fost foarte mîhnit de a nu fi putut asista la această sesiune. Dar toate mi-au stat împotrivă; m-a oprit a merge la București teama ca nu [cumva] acolo să mă văd redus a sta culcat într-o cameră de otel, cu neputința de a-mi îndeplini datoriile nici la Facultate, nici la Academie. Dl. Urechia, carele a avut bunăvoința a regula situațiunea mea actuală și viitoare (pînă la începerea anului școlar 1880—1881) față cu Ministerul, a adus, cred, la Academie testimoniul medical, care arată cauzele împiedicătoare ce m-au ținut și mă țin aci pe loc. Nu știu ce deciziune s-a luat în sînul Academiei în cauza lipsei prelungite a secretarului general. Eu am scris, este aproape o lună, d-lui președinte spre a-l ruga de a invita pe Academie a proceda la o nouă alegere de secretar general, dacă absența mea este o piedică prea mare la lucrări; neprimind pînă acum nici un răspuns de la d[omnia]-lui (ceea ce provine negreșit din ocupațiunile ce l-au absorbit), te rog pe d-ta ca, în particular, să-i dai citire despre această epistolă și apoi să-mi comunici regularea ce se va fi făcut în privința absenței mele. Dacă cumva nu s-a ales alt secretar general, atunci aș face rugăciune ca unul din cei trei secretari de secțiune, sau d. Hasdeu, sau d. Maniu, sau d. Ștefănescu să binevoiască a lua sarcina aceasta pînă la toamna viitoare, dispunînd, precum este și drept, de remunerațiunea mea lunară. D-lui Hasdeu îi sînt tare mult obligat de ostenelile ce și-a dat pentru mine. Îi voi adresa mulțumirile mele d-a dreptul îndată ce voi afla ce dispozițiuni s-au luat pentru viitor, ca să știu dacă numai pentru trecut sau încă și cu anticipațiune am să-i arăt a mea gratitudine.

După comptul ce mi-a trămis dl. Iuga, ni se pare că d[omnia]-lui n-a luat de la Minister onorariile mele pe martie, cu care este a se acoperi o parte din banii ce mi s-au trămis acum vreo 6—7 săptămîni. Dacă pentru primirea acestor bani lipsește formalitatea subscrierei mele pe statul Facultății, te rog să ceri de la dl. Șaegiu un stat special pe martie pentru mine, să mi-l trimiți aci ca să-l subscriu, și cu acela să poată d. Iuga primi apuntamentele mele pe martie, precum și remunerațiunea lunară de 100 lei, ce mi se cuvine de la minister pe martie pentru lucrările comisiunei de tabele intuitive. Dl. Iuga, după ce va primi acei bani, va binevoi a-mi mai arăta cum stă situațiunea mea bănească față cu Academia, ca să avizez a o regula definitiv. Acum, cînd lucrările lui Stern sînt terminate și expediate, aceasta va fi mai simplă. Gravorul a întîrziat mai mult de o lună decît cum îmi promisese.

Această scrisoare este așa de lungă încît o să mă opresc astăzi la cele scrise pînă aci, cu rezerva însă de a-ți cere prin altă epistolă, mîne sau poimîne, oarecare servicii personale privitoare la lăzile mele și ale soției mele, care sînt în păstrarea d-tale. Acum însă, te rog numai să recapitulezi cu atențiune toate cele ce sînt coprinse în aceste zise pagine; să le comunici d-lui președinte și celor despre care se ating, și să răspunzi, la toate cu de-amăruntul, pre cît vei putea mai curînd. Cu acestea sfîrșesc și-ți trămit cele mai cordiale salutări.

Al d-tale,
Odobescu

P.S. Cu plăcere aș revedea ultima corectură a tot ce se tipărește din *Analele* pe 1880.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58296. S 3 (16)/CDLXXXIII.

---

[1] B. P. Hasdeu concurează cu volumul *Cărțile populare ale românilor în secolul XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă (Cuvente din bătrîni*, tomul II, 1879) pentru premiul Năsturel și Heliade. Va lua premiul Heliade (raportor Gh. Barițiu).

[2] G. Sion va primi pentru volumul *Dramatice* (raportor Ion Ghica) premiul Năsturel-Herescu.

[3] Dr. D. Brîndză primește în 12 aprilie (după un al doilea scrutin), pentru volumul *Prodromul florei române sau enumerațiunea plantelor pînă astăzi cunoscute în Moldova și Valahia*, Partea I (Raportor P. S. Aurelian), premiul Lazăr.

[4] Vezi nota 4 la G. Barițiu din vol. I *Scrisori către Ioan Bianu*, p. 56.

17

Paris, 52 rue la Boétie, 3/15 mai 1880

Domnule Biene,

Acum primii scrisorica d-tale de la 29 april, în care mă vestești despre dispozițiunea luată de Delegațiune în privința secretarului general. Ea este foarte echitabilă, întru aceea că pune pe dl. Hasdeu — după cum este și drept — în condițiunile legale ale postului ce îndeplinește, dîndu-mi și mie foarte prețioasă dovadă că Academia nu mă leapădă cu totul dintre diregătorii ei [1]. Din parte-mi, chiar de departe, mă voi sili să lucrez pentru înaintarea ei; și iată cum: Osebit de lucrările *Cantemiriane* și *Varlaamice* pe care le împing încetinel tot înainte, voi continua a lucra spre a obține de pe aci tezaur pentru înavuțirea bibliotecei noastre. Și apoi încă — dacă vor sta disponibile vreo cîteva sute lei pentru tipăriri — îmi propun a imprima aci o broșură conținînd, în limba franceză, dispozițiunile noastre legale și reglementare; personalul nostru; o scurtă dare de seamă despre natura activității Academiei noastre; o listă de premiile propuse; în fine, un mic volum care să pună pe străini în deplină cunoștință despre existența și viața noastră. Te rog ca — după această scrisoare — să dai cunoștință de această a mea intențiune d-lui președinte, d-lui Hasdeu și celorlalți membri ai Delegațiunii, pentru ca să pot începe a o pune în execuțiune, dacă ea va obține asentimentul d-lor. Am pornit la începutul acestei săptămîni, prin expeditorii Matthieu și Fraenckel (petite vitesse) 15 volume în 4°, dăruite nouă de Academia științelor morale și politice. Aștept pentru președintele acestia, dl. Levasfevr, publicațiunile de statistică avute de mine și anunțate de d-ta în penultima-ți scrisoare. Acum mă ocup a obține cărți de la Academia de științe de la Ministerul Instrucțiunii Publice.

Sper că sigiliile și harta d-lui Ghica au și sosit. În privința achitării, n-am a vă trămite nimic alt decît chitanța care va figura în dosarul ce țin aci pentru lucrările mele relative la Academie. Banii i-am primit încă din martie trecut.

Am primit *tirages à part* din discursurile d-lui Ghica — Hasdeu și Bacaloglu — Ghica [2]; astfel și pe cele următoare. Voi trămite fără întîrziere procesul-verbal al ședinței, ce este la mine. Însă în privința tipăririi *Analelor* pe 1879—1880, voi aci să supun Delegațiunii și ideea mea, care este cea următoare:

1. Păstrîndu-se formatul cel adoptat în ultimele două volume, adică 4° mic, să se aleagă o hîrtie mai bună și uniformă peste tot volumul.

2. Să se compună un *singur volum* din toate procesele-verbale (ale ședințelor ordinare și ale sesiunii) și din toate *memoriile*, *discursurile*, precum și din *anunțurile* obicinuite.

În acest volum, procesele verbale să fie tipărite cu *cicero* (corp 12); iar anexele (discursuri) cu corp 10 *(garmond)*; sau vice-versa, fără însă d-a se despărți unele de altele. Daca însă ceea ce s-a tipărit pînă acum (adică discursurile) s-a tras și în edițiune definitivă, atunci este indispensabil ca să se facă 2 secțiuni la același tom, care ar fi: „Seria II, Tom. II, anul 1879—1880". Nu văd însă pentru ce să se facă 3 volume, care în definitiv n-ar fi decît trei broșure groscioare. Așadar, părerea mea este: sau un volum cu text continuu, distinct numai prin litere de tipar diferite (garmond și cicero); sau un volum în două secțiuni, una pentru *procese-verbale*, *anunțuri și liste;* alta pentru *discursuri*, *memorii*, *tabele meteorologice* etc.

3. Aș vrea să revăd, în ultima corectură, tot ce se tipărește din *Anale*; chiar de mi s-ar trămite 2 și 3 coale deodată, mă angajez a nu le ține aci mai mult decît 48 ore *maximum.*

Bine ar fi să se facă facsimile după inscripțiunile de la Bistrița, Tîrgoviște, Dobrogea etc. Însă, întru aceasta, trebuie să-ți aplici toată atențiunea, ca să fie fidele. Sper că și d. Hasdeu va binevoi a controla, cu cunoscuta d-sale pătrundere paleografică, aceste lucrări, dacă se fac.

E foarte de regretat ceea ce s-a petrecut cu raportul d-lui Densușianu. Vezi numai să nu se piardă cu totul.

Ar trebui să te ocupi a compune și a tipări un tabel pentru organizațiunea Academiei, cu oficiile și cu comisiunile ei pe anul 1880—1881, după modelul celui întocmit de mine în anul trecut. Într-însul se va lăsa *vacant* (adică în alb) locul referatului *A. D. Mocioni.* Iată pentru la anul alegere de făcut în Secțiunea noastră istorică!!!

Asemeni, trebuie *cît mai curînd* anunțată prin foile publice din Principat și din Țările Române lista completă a premielor propuse pentru anii următori. Ții minte că în anul trecut am publicat-o în rezumat, prin ziare:

tot astfel mi se pare că ar trebui făcut și astăzi, dar *cît mai neîntîrziat*. Premiul *Lazăr* pe 1883, mi se pare cam vag. Dar premiul Năsturel, care este: *Istoria tipografiei române?* sau *Mișcarea literară sub Matei Basarab?*

Din manuscriptul *Vita Cantemirii* este neapărat ca, înainte de înapoierea manuscriptelor la Rusia, să se tragă o copie completă de către cancelaria noastră (Dobrescu și d-ta) controlînd-o cu deplină atențiune; asemeni cred că veți fi colaționat textul copiat după *Istoria Imperiului Otoman;* Ce s-a făcut cu texturile arabe? Dl. Ghica spunea că secretarul legațiunii otomane a primit această sarcină.

Manuscriptele cantemiriane ce ne-au venit de la Rusia, fiind *copie* și nu *originalele* autorului, eu cred că facsimile nu sînt necesarie.

Pe Tocilescu îl văd cam rar; stăm foarte departe unul de altul. El este tare ocupat cu cursurile lui. La 15, 20 zile vine însă să mă vadă. Îmi spunea că a trămis mai tot textul pentru volumul lui despre Dacia.

Astfel că d. Iuga să-mi trămită socotelile cerute de mine, și, dacă cumva mai este vreun prisos, să-mi trămită și ceva parale, căci stau rău, nemaiprimind acum nimic din țară de două luni și mai bine. Cum a regulat d[omnia]lui primirea banilor mei de la minister pe martie? Pentru lunile următoare, aștept să mi se dea un răspuns de la București, ca să pot regula prin cine și cum are să se primească și să mi se trămită banii de subzistență.

Peste cîteva zile, trămițîndu-ți procesul-verbal cel întîrziat, am să te rog să-mi faci și oarecare servicii personale, prin expediarea de lăzi și cărți de-ale mele, care stau depuse la Academie. Întru aceasta îți voi da detalii foarte explicite într-o scrisoare specială și privată; căci cea prezentă are mai mult raport la afaceri oficiale ale Academiei.

Voi căuta să văd pe generalul Adrian[3].

Pe Damé, lasă-l în plata Domnului.

Află, te rog, dacă d. C. A. Rosetti este la București sau în țară și scrie-mi. Aștept la toate grabnic răspuns și-ți trămit cele mai cordiale salutări.

Odobescu

Negreșit că Delegațiunea va fi expus familiei Mocioni tînguirile ei oficiale.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58297. S 3 (17)/ CDLXXXIII.

---

[1] Din octombrie 1879 Odobescu era suplinit în funcția de secretar general al Academiei de B. P. Hasdeu, căruia îi revenea această sarcină în calitatea sa de secretar al secției literare (cf. *Analele Acad. Rom.*, Seria II, tom II, Secț. I, partea administrativă și dezbaterile, p. 36—37).

[2] I. Ghica ține discursul de recepție, intitulat *Ioan Cîmpineanu*, în 28 martie 1880. Îi răspunde B. P. Hasdeu, iar Em. Bacaloglu *Despre Calendar*, în 20 martie 1880, cu răspuns de Ion Ghica.

[3] George Adrian (1820—1889), general român, între anii 1867—1868 a fost ministru de război.

18

Paris, 52 rue La Boétie, 14/26 mai 1880

Domnule Biene,

Deşi ţi-am scris ieri o foarte lungă scrisoare şi cu toate că am a-ţi mai scrie în curînd alta foarte lungă privitoare la oarecare din lăzile mele pe care aş dori să le capăt aci, azi îţi adresez aceste cîteva rînduri cu întreit scop:

1. Te rog să-mi capeţi şi să-mi trămiţi următoarele timbre poştale româneşti: 6 timbre negre de 1 $^1/_2$ bani; 6 timbre roşii de 30 bani; 6 timbre galben închis de 50 bani. Dl. Iuga va avea bunătatea a solda cheltuiala.

2. Află de la Biblioteca Statului pînă la ce volum inclusiv s-au primit volumele din *operele lui Borghesi*, ca să pot căpăta şi expedia de aci Bibliotecii cele următoare, căci au ajuns la al IX tom.

3. Află de la d. Hasdeu dacă d-sa şi colegii săi din Comisiunea Bibliotecii sînt dispuşi a-mi cumpăra pentru Biblioteca Academiei cîteva opere din cărţile mele, cum de exemplu: *Corpus Inscript. Graecorum* complet, Blovet, *Expediton en Morée* şi altele. Recomand şi operele mari de arheologie arhitectonică care sînt la dl. Lecomte. Dacă d-lor sînt dispuşi, îi rog să facă d-a dreptul sau prin d-ta alegerea operilor ce li se par folositoare Academiei; să întocmească o listă, să pună în faţa fiecării cărţi preţul ce propun. Acea listă te rog să mi-o expediezi *cît mai curînd*, şi eu voi nota pe dînsa cărţile pe care le pot ceda şi voi exclude pe cele ce-mi mai sînt necesarii. Aş dori ca să am un răspuns grabnic la această cestiune, de la care depinde foarte mult dispoziţiunile ce am a lua pentru întrebuinţarea stagiunii de băi din această vară. Cată să îngrijeşti de toate mijloacele spre a mă pune mai bine în picioare.

Operile de statistică pentru dl. Levasfevr n-au sosit încă. Mă mir, căci mi-ai scris că le-ai şi expediat.

Destul pentru astăzi.

Îţi las mai mult timp spre a te ocupa cu cele necesarii spre a-mi da cel mai grabnic răspuns la cestiunile de mai sus.

Salutări cordiale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58298. S 3 (18)/ CDL XXXIII.

19

Paris, 52 rue La Boétie, 14/26 mai 1880

Domnule Biene,

Nu pierd nici un moment spre a răspunde la scrisoarea d-tale din 10 mai, şi recapitulez materiele în ea cuprinse.

Micul volum francez despre Academie nu pot şti cît are să coste pînă ce nu va fi textul gata; iar pentru aceasta trebuie să capăt procesele-verbale întregi ale anului 1879—1880 şi ale sesiunii din 1880. Aşadar, cată să fie gata mai întîi Secţiunea I din *Analele* ce se tipăresc acum. În orice caz, voi face ca cheltuiala volumelului să nu treacă peste 500 lei. Cred că *Analele* se vor tipări repede şi bine. De cînd ştiu că d. Hasdeu a primit a se însărcina cu corectura, nu mai am nici o grijă despre ele (fără ca aceasta să fie un blam pentru d-ta personal), şi prin urmare recunosc însumi că nu este de nici o utilitate a se întîrzia lucrarea prin trămitere de corecturi la Paris. Aş dori numai să capăt succesiv coalele din ambele Secţiuni, îndată ce ies de sub presă, ca să mă pun în curent de ceea ce s-a făcut. Fiindcă s-a croit lucrul pe 2 secţiuni, ca în anii trecuţi, eu sînt de părere să se continuie tot astfel, şi să nu se facă pentru 1879—1880 3 volume în loc de 2, ci să se menţină forma din anii trecuţi, deşi ambele secţiuni au să fie de proporţiuni diferite, aceasta nu strică întru nimic; din contra se va vedea, din mărimea secţiunii II, că Academia acum mai mult scrie şi lucrează decît discută; ceea ce este semn bun. Eu pînă acum am primit *Separat — Ausgaben* din discursurile Ion Ghica — Hasdeu, şi Bacaloglu — Ion Ghica; apar încă coalele 9—17 dintr-un articol despre vegetarium (al d-lui Vasici presupun, căci nume de autor nu figurează pe el).

Stăruisem a crede că titlul trebuie să cuprindă însemnările:

Seria II. Tomul II, Secţiunea I şi II.

Despre reproducerea redusă a Inscripţiunilor, d. Hasdeu va putea să te povăţuiască tot aşa de bine şi poate chiar mai bine decît mine. Aşadar, rămîne la dispoziţiunea d-tale de a face sau nu să figureze acele facsimile în *Analele* de estimp, unde eu unul le-aş vedea cu mare plăcere.

Toate sînt bine în privinţa copiilor Cantemireane.

Voi căpăta pentru Biblioteca Statului operele lui Borghesi, volumele cîte îi lipsesc.

Procesul-verbal care este la mine, precum şi contul Stern sînt deja expediate. Completîndu-ţi acel proces-verbal, cred că se poate tipări (de este zor) chiar mai nainte ca să-l fi subscris eu.

În privinţa cumpărărei de cărţi, aştept cu nerăbdare un răspuns, căci de la aceasta depind deciziunile mele pentru căutarea sănătăţii ce voi putea întreprinde în stagiunea de vară. Orice întîrziere este dar pentru mine ca şi o piedică.

Voi scrie însumi d-lor, de la care aceasta atîrnă direct, însă comptez mult pe d-ta ca să faci alegerea cărţilor şi preţuirea lor pe care să o propui Comisiunei. Astfel cred că s-ar alege ceva, mai iute, din afacerea în cestiune. Pachetul cu statistica l-am primit; dar tot lipsesc vol. I din *Anale* şi cartea cea franceză.

Acestea fiind deocamdată cestiunile despre care tratează scrisoarea d-tale şi cele ce mi se par de o urgentă importanţă, închei scrisoarea mea de astăzi, repeţind că aştept un grabnic răspuns la ultima din ele şi adaogînd uzitatele cordiale salutări.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58299. S 3 (19)/ CDL XXXIII.

20

Paris, 52 rue La Boétie, 4/16 sept. 1880

Domnule Biene,

Am primit succesiv scrisorile d-tale de la 10 și 12 septembrie, precum și foile cu *Discursul* d-lui Brîndză [1] și, în fine, volumul *Martirii crucii* [2], pentru care toate îți mulțumesc.

Poate în curînd să primești indirect de la mine o scrisoare care o să-ți dea ceva bătaie de cap. Te previn fără a-ți explica; dar dacă va fi să fie, atunci te rog să depui întru ceea ce-ți cer prin acea scrisoare tot zelul și discrețiunea posibile.

Cărțile date de Ministerul de aci încă nu le-am pornit, căci în ele am observat oarecare defecțiozități și spre a mi se schimba exemplarele pentru altele bune trebuie să aștept întoarcerea din congediu a șefului de serviciu care mi-a înlesnit toată această tranzacțiune. Cred că ele vor pleca (Borghesi este printre ele) deodată cu cărțile ce vom aduce pentru cursul meu din iarna ce vine.

Am primit și exemplarul din *Moți* [3], care conține mai multe greșeli de tipar decît prima edițiune; dar răspunsul d-lui Socec încă îl aștept.

Iar despre tabelele intuitive, deoarece n-are să lucreze, este de prisos a trămite eu de aci programe care nu se vor pune în lucrare decît după sosirea mea.

Eu aștept rezultatul a unor afaceri cu Ministerul, pentru care cred că prezența mea acolo nu este indispensabilă, și apoi voi pleca de aci, aștept ca de Sf. Dumitru să fiu în București.

Nu știu cu preciziune ce fel și cîte lecțiuni a făcut d. Urechia în clasa de arheologie. Iar eu am de gînd să tratez în acest an *Antichitățile elenice*.

Îmi pare rău că lipsesc *Hartele lui Kiepert* (medievale și antic), pe care sînt sigur că le-am asociat cu tabelele arheologice în epistola mea către d. Laurian.

Am văzut în *Romånul* raportul d-lui Densusianu asupra misiunii sale. Cred că d[omnia]lui, spre a-l publica, a obținut consimțimîntul Delegațiunii, căci altmintrele foarte m-ar mira o asemenea procedere, tocmai din partea d-sale, carele se indignase cînd unele ziare române de dincolo au tipărit fără știrea Academiei unele rezultate ale descoperirilor sale.

Înțeleg că impaciența d-a face cunoscută publicului lucrările sale să-l îndemne a face prin ziare o *dare de seamă* de ceea ce a lucrat; dar *raportul* este un act oficial, de care nu poate dispune decît autoritatea care l-a provocat.

Pentru d. Costinescu vei găsi aci o scrisoare pe care te rog să i-o înmînezi cît mai neîntîrziat.

D-lui Iuga spune-i te rog că am primit alaltăieri gropul de 600 fr. ce mi-a trămis, și-i mulțumesc.

Despre moneta lui Ștefan va decide d. Sturdza; eu personal nu sînt amator, nici voi da cărți de-ale mele în schimb.

Volumul primit de la Bruxelles, te rog să-l ții acolo.

Despre Școala superioară normală mi-au venit și mie ceva spuse; dar nu în sensul celor ce-mi scrii d-ta. Aș dori însă să capăt oricare deslușire mai lămurită asupra naturii acestei şcoale. De-ai putea să-mi transmiţi lucrările oficiale ce s-au făcut pînă acum m-ai îndatora foarte.

Aci am dat în toamnă; timpul se răcoreşte tare şi plouă mereu, ceea ce foarte îmi displace.

D-lui Haşdeu arată-i din parte-mi salutări de bună întoarcere. Asemene, te rog spune din parte-mi complemente d-lui preşedinte şi celorlalţi d-ni colegi şi amici din Academie.

Nici pe d. Ispirescu să nu-l uiţi.

În fine, pentru d-ta, cele mai cordiale salutări.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58300. S 3 (20)/ CDLXXXIII.

---

[1] Este vorba de discursul de recepţie intitulat: *Vegetaţiunea României şi exploratorii ei*, pe care D. Brîndză l-a rostit la 11 aprilie 1880. I-a răspuns Gr. Ştefănescu.

[2] Constantin D. Aricescu, *Martirii crucii din ambele Dacii*. Cu o prefaţă de C. D. Aricescu, Buc., 1856.

[3] Volumul *Moţi şi curcani. Două conferinţe ţinute la Ateneul din Bucureşti*. a cunoscut două ediţii: ediţia I în 1878 şi ediţia a II-a în 1890, imprimate în tipografia Socec.

21

Paris, 52 rue La Boétie, 16/28 sept. 1880

Domnule Biene,

Prin scrisorica d-tale de ieri îmi spui că d. Costinescu ţi-a dat, fără de nici o scrisoare, 4 liste de cărţi, cerîndu-ţi ca să le însemnezi preţurile la toate şi adaogi că această lucrare nu o poţi face fără ajutorul meu.

Mă mir că listele ţi-au venit fără scrisoare; dar apoi iar mă mir că n-au ajuns explicaţiunile ce conţin chiar acele liste, şi mai cu seamă cele 2 mici.

Şi adică:

I. Este o listă făcută de d-ta, căreia am mai adaos şi eu cîte mi-am adus aminte din acele opuri, din care o parte, mai mult sau mai puţin însemnată, este deja în posesiunea statului. Acea listă să o denumim A.

II. O listă mică conţine un extract din lista A, cu însemnare de preţurile celor mai importante din opurile listei A. Am adaos ca NB, că volumele prin care este să se completeze lipsurile la aceste opuri pot fi considerate ca constituind 1/5 a preţului lor total. Deşi nu este completă, însă deja această listă (să o numim B) produce un contingent de 5000 franci.

III. Am întocmit o a treia listă de cărţi ce voiesc a ceda din biblioteca ce este încă în posesiunea mea şi în păstrarea d-tale (fie această listă C.) şi

IV. O altă mică listă (fie D) care conţine numai o parte din opurile listei C, cu preţurile lor enunţate; iar pentru cele netrecute în lista D am arătat şi afirm că mai că nu se afla într-însa vreun volum care (nelegat, şi NB sînt mai toate bine legate) să valoreze mai puţin de 8 franci; însă multe, *foarte multe zecimi* din volumele trecute în lista C şi neînscrise în lista D preţuiesc cîte 15, 20, 30, 40 ba şi 50 franci.

Aşadar, totul constituie în total o sumă de 25.000 pînă la 30.000 fr. valoare necontestabilă.

Aceasta este un fapt pozitiv. Eu nu posed aci copie după liste, ca să pot executa lucrarea de preţuire în detaliu. Iar d-ta, bazîndu-te pe noţiunile *particulare şi generale* date în prezenta scrisoare, ai putea (daca se insistă cu tot dinadinsul a se cere acea preţuire amănunţită) să faci un calcul de împărţire, care să corespundă cu indicaţiunile de mai sus.

Eu totuşi sper că această lucrare nu va fi necesarie spre a se termina afacerea, pentru care ar fi mai bine să se urmeze cu celeritate, fiind asigurat statul că *numai dînsul* este avantajat, în proporţiune considerabilă, prin tranzacţiunea de faţă.

Cele aci coprinse, te rog să le comunici d-lui Costinescu, împreună cu complimentele mele; dar iarăşi te rog ca *numai* d-tale să le comunici.

Am avut ocaziune să preţuiesc cordialul devotament ce mi-ai arătat pînă acum şi sper că mi-l vei păstra intact, în schimb cu simţimintele de afectuoasă stimă ce-ţi port.

Scrie-mi degrab tot ce se va fi făcut cu scrisoarea d-tale.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58302. S 3 (21)/ CDL XXXIII

22

Paris, 23 sept. /6 oct. 1880 52 rue La Boétie,

Domnule Biene,

N-am scris de cîteva zile, căci înturnarea ploilor şi timpului rece m-a azvîrlit încă pentru vreo patru zile în pat.

Azi însă primii ambele d-tale epistole de la 20/2, împreună cu listele din ele şi mă grăbesc a răspunde.

Mă mir că n-ai primit scrisoarea ce însoţea listele şi care am pornit-o prin d. avocat M. Ştefănescu; dar în ea nu era nimic decisiv.

Ca să corespundă cu cererea d-tale am făcut chiar azi o conştiincioasă listă de preţuri:

a) Cea pentru opurile de completat o vei afla pe o foaie nouă anexată la lista cea veche scrisă de d-ta.

b) pentru cărţile de cedat, am însemnat cu creionul de lături preţurile cele mai reduse; pe pagina 16 a acelei lungi liste am făcut o recapitulaţiune totală a preţurilor, cu oarecare observaţiuni, de luat în consideraţiune.

Nu pot şti cît are să iasă suma volumelor din lista A., adică cele de completat; însă şi aci trebuie să observ că, de cîte ori ceri librarilor să-ţi completeze un op cu *anume volume*, preţul acelor volume creşte în mod considerabil. Eu pe lista anexată am însemnat preţurile normale ale volumelor. Deci d-ta cu d. Costinescu veţi binevoi a verifica numărul volumelor prin care se completează opurile noastre, veţi face comptul după preţurile însemnate în lista mea şi apoi veţi chibzui dacă se cuvine sau nu să adăogaţi (după uzul librarilor) un plus de 20% pentru operaţiunea de completare.

Precum mă ştii, eu la neguţătorie nu mă prea pricep, şi defectul meu a fost totdauna d-a nu socoti pagubile ce aş putea resimţi voind să fac pentru alţii şi mai ales pentru statul meu bine şi mai frumos decît oricine. Aceasta mi-a atras mai totdauna nu laude şi recunoştinţă, ci numai defăimări şi însemnate pagube personale. Aşa poate voi să urmez şi în cazul de faţă; însă fiindcă aflu în d. Costinescu şi d-ta amici mai înţelepţi şi mai îngrijaţi de foloasele mele personale decît cum sînt eu însumi, atunci mă las cu totul pe seama d-voastră ca să alegeţi din lista cea pe 16 feţe atîtea opuri cîte trebuiesc spre a completa suma rămasă disponibilă din 8500 franci, după ce veţi fi ales partea rezervată completării opurilor...

Cred că acum toate mijloacele spre a executa aceste operaţiuni complicate de preţuire sînt la dispoziţiunea d-tale şi că bunăvoinţa ce-mi dovedeşti nu va mai fi împiedicată de nici un scrupul de a-mi jigni interesele.

Eu de mai nainte, pentru tot ce veţi face, vă mulţumesc cu deplină cordialitate şi d-tale şi d-lui Costinescu, căruia te rog să-i comunici sau să-i citeşti (d-ta eşti mai dedat cu cacografia mea) aceste pagine, a căror pornire o grăbesc cît pot.

Aş dori să capăt rezultatul cît mai curînd, ca să pot reveni în Bucureşti, unde nu starea sănătăţii, nici viaţa cea bună mă recheamă, ci împlinirea atîtor datorii la Facultate şi la Academie.

Aş dori mult ca peste 15, mult 20 zile de astăzi, să pot avea aci în Paris suma rezultată din tranzacţuirea bibliotecii. Atunci m-aş găti îndată de pornire.

Nu voi să încerc alte subiecte în această scrisoare, rezervată afacerii pendinte; însă aş avea de zis mai multe asupra misiunii în Dobrogea, care s-a cam făcut în pripă, după a mea părere [1].

Aş dori să capăt prin d-ta sau prin d. Dobrescu, de la minister, o copie după toate *voturile* şi *lucrările* ce s-au făcut în privinţa Şcoalei normale superioare.

Cercetează te rog dacă a sosit la Decanatul Facultăţii de litere o epistolă a mea conţinînd programa curselor ce-mi propui a face la iarnă; şi ce s-a făcut cu ea? Ce ore mi s-au însemnat în orariu?

Aştept cu mare nerăbdare să-mi anunţi terminarea afacerii cu biblioteca în mod satisfăcător şi te rog şi de astă-dată să primeşti cordialele mele salutări.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58301. S 3 (22)/ CDL XXXIII.

23

Paris, 52 rue La Boétie, 25 sept./7 oct. 1880

Domnule Biene,

Spre a nu pierde un moment, ieri ţi-am înapoiat listele trămise, cu însemnările de preţuri ce mi-ai cerut.

Această lucrare am făcut-o în pripă şi mai mult din amintire, însă cu o *vrută tendinţă* de a sta totdeauna mai prejos de preţurile reale. Lista pe care d-ta o păstraseşi, din cele 4, a fost însă făcută după documente pozitive, şi fiindcă ea conţine parte din opurile cele mai consecinte, te rog să o iei de normă pentru acele opuri, mai de preferenţă.

Încredinţat fiind că acea afacere are să meargă acum iute şi bine, graţie obligantei d-tale activităţi, şi a concursului ce vei da întru aceasta d-lui Costinescu şi autorităţilor, mă las asupra-vă; şi să vorbim acum şi de al ele. Sînt foarte intrigat de a şti pentru ce atîta furie în deciziunea Academiei noastre, relativă la exploraţiunea arheologică a Dobrogei.

Din ce anume fond s-au dat acei 2000 lei?

La ce epocă se va face aceasta?

Mă mir că d. Hasdeu, singurul mai competent în această materie, să-şi lase deocamdată ocupaţiunile la Facultate, la Arhive, la Academie, în cabinetul d-sale şi la tipografie, ca să meargă în Dobrogea.

Apoi un diletant aşa amator şi colector pentru sineşi, ca d. Kogălniceanu, îndura-se-va a lăsa Academiei descoperirile ce s-ar face cu banii Academiei? Oare nu se va întîmpla şi acum ca în timpul exploraţiunilor bietului Bolliac?

Cît despre d. Ştefănescu, d[umnea]lui negreşit va merge pentru geologie şi, sub acest raport, nimic mai nimerit decît alegerea sa în acea Comisiune.

Scrie-mi, te rog, îndată, cînd are să se facă acea lucrare; căci, aici, ştiu că impiegaţii Legaţiunii aşteaptă pe d. Kogălniceanu peste puţine zile.

Apoi încă scrie-mi dacă s-au început cursurile la Facultatea de litere? În ce stare este venerabilul nostru decan? Vezi-l, te rog, şi arată-i din parte-mi salutări pline de afectuoasă consideraţiune.

D-lor Hasdeu, Urechia, Aurelian şi alţi confraţi, complimente amicale.

Şi d-tale, ca totdeauna, cordiala mea atenţiune,

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58303. S 3 (23)/CDL XXXIII.

24

Paris, 52 rue La Boétie, 29 sept. /11 oct. 1880

Domnule Biene,

Acum mă sculai din pat dupe 48 ore petrecute cu picioarele înfăşurate în flanele, care nu puteau, cu toată a lor căldură, să-mi aline durerile. Toate acestea sînt triste prognostice pentru la iarnă.

Dar să vorbim de altele. Primii dar pe cînd mă sculam din pat ultimele coale trămise din *Anale*, adică 9, 10, 11 și 12 din Secțiunea I; și 42—46 din Secț. II.

La cele dintîi voi face observațiunile următoare:

1. Hîrtia acestor ultime coale mi se pare a fi cu mult inferioară celor din coalele anterioare.

N-ar trebui să fie așa.

2. Mai nainte de a se începe procesele-verbale ale *sesiunii generale*, ar fi trebuit să se tipărească o față, purtînd titlul următor:

Partea II
Sesiunea Generală din anul 1880

Adevărul este că aceasta se poate face însă printr-o față intercalată, precum s-ar introduce și îndată după titlul general al volumului o altă față cu titlul:

Partea I
Ședințele ordinare din anul 1879—1880

Astfel ar fi oarecare confuziune neplăcută în ordinea ședințelor.

În privința Secțiunii II (Discursurile) m-am speriat de proasta (mizerabila) calitate a hîrtiei pe care a ajuns a se tipări ultimele coale trămise ... din care, mai cu seamă coala 46, este tipărită pe hîrtie curat vînătă, abia bună de înfășurat în ea icrele și măslinele de la băcănie.

Spune, te rog, d-lui Ispirescu că am să mă cert foarte rău cu d[omnia]lui, din aceste cauze, cînd mă voi întoarce.

D-tale, în particular, îți recomand afacerea mea cu biblioteca. Pe cînd îmi scriai că nu mai ai trebuință de listele cu prețuri, eu chiar în acea zi ți le înapoiam.

Sper că totul va fi spre bine și se va termina iute, căci sînt în mare neastîmpăr.

Boala și grija întoarcerii mă muncesc rău deocamdată.

Salutări cordiale,
Odobescu

Răspunde-mi la cele din scrisoarea precedentă.

Nu lipsi a mă ține în curentul lucrărilor din ședințele Academiei.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58304. S 3 (24)/ CDLXXXIII.

25

Paris, 52 rue la Boétie, 2/14 oct. 1880

Domnule Biene,

Primind scrisoarea d-tale de la 9 oct., am constatat că prevederile mele în privința comisiunii de explorațiuni dobrogene au fost curînd împlinite ...

Mi se pare că așa este mai puțin prejudiciu decît cu o prea mare pripă.

Din toate documentele epigrafice ce mi-ai trămis, nimic n-am putut alege pînă acum, căci mai toate (mai ales ale lui Weickum) sînt deja publicate şi cunoscute în lumea cultă a Occidentului. Aşadar, le voi aduce cu mine, dacă nu cumva vă sînt reclamate îndată. În acest caz, le voi expedia la prima cerere. D. Tocilescu în adevăr a fost şi este cam bolnav de *piatră*. A venit să mă vadă mai dăunăzi: trecuse vreo 6 săptămîni de cînd nu-l mai văzusem: dar şedem foarte departe unul de altul şi nici eu n-am prea ieşit din casă, căci am fost cînd şubred, cînd serios bolnav în pat.

Aştept cu nerăbdare rezultatul definitiv al afacerii cu biblioteca; sper că-mi vei putea trămite şi o listă cît de prescurtată a celor 294 volume pentru care am să primesc 8579 franci. Tare aş dori ca totul să fie terminat cît mai curînd, ca să-mi văd visul cu ochii şi să pot lua o deciziune repede în privinţa întoarcerii mele în ţară.

În lista operilor *reduse*, am uitat să trec vreo 2 volume din operile lui Voltaire în 72 vol. Aceste două volume sînt între cărţile mele. Ţi le semnalez. Negreşit că cu timpul îmi voi aduce aminte şi alte opuri, pe care le voi putea completa. Vă mulţumesc şi d-tale şi d-lui Costinescu pentru bunele şi amicalele servicii în acesta şi alte prilejuri.

Aci în scrisoare vei găsi o foiţă coprinzînd o propunere pe care vei comunica-o din parte-mi d-lui preşedinte I. Ghica, iar d-lui o va împărtăşi în şedinţă, dacă va socoti-o ca bună.

Sănătate îţi urez, salutîndu-te cu cordialitate,

Odobescu

D-lui Urechia să-i spui, te rog, că-i voi scrie peste trei, patru zile. Îl salut cu amiciţie.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58305. S 3 (25)/ CDL XXXIII.

26

Paris, 52 rue La Boëtie, 8/20 oct. 1880

Domnule Biene,

La scrisoarea d-tale, începută la 10 şi urmată la 16 oct., pe care o primii acum, răspund îndată, mulţumindu-ţi pentru toate soluţiunile ce-mi dai într-însa la întrebările mele. Mai cu seamă însă voi să-ţi spun aci că întîrzierea afacerii cu cărţile mă pune în mare grijă şi învălmăşeală, căci contam foarte mult pe acele fonduri în primele zile ale lunii curente, ceea ce m-ar fi pus în măsură a mă întoarce mai curînd la Bucureşti. Acum, zău nu mai ştiu cum merg şi cum vor merge lucrurile. Orişicum, spre a lămuri pre cît se poate situaţiunea, îţi adresez aceste rînduri, conţinînd oarecare recomandaţiuni, pe care te rog să le comunici şi d-lui Costinescu.

1. Aş dori ca expedierea banilor rezultaţi din vînzare să nu fie mai tîrzie (maximum) de *15/27 ale acestei luni*, şi să se facă sau în grop de aur, sau prin bancher, dacă va fi ceva dificultăţi spre a căpăta aur.

2. Dacă mandatul și banii vor fi primiți de d. Costinescu (deoarece-mi spui că mandatul se va face pe numele Direcțiunii Bibliotecii), atunci îl rog pe d-lui să dea din ei d-lui avocat N. Ștefănescu o sumă de 300 franci, pentru diverse speze făcute de d. Ștefănescu pentru mine; iar restul să mi se expedieze la adresa mea din Paris.

NB. La caz de a se primi întreaga sumă de d. Ștefănescu, se va face d-sale recomandațiunea cuprinsă sub nr. 1, 2 și 3.

3. Totdeodată, în ziua acelei expiedieri, d-ta să-mi faci cunoscută acea expediare printr-o telegramă, zicînd numai:

Odobesco Paris 52 La Boétie

Expedié (cifra exactă a sumei trămise) **livres (nature)** (dacă e grop)
sau
par (numele bancherului din Paris; adresa lui e inutilă) **Bian**

D. Iuga va avea obligența a plăti telegrama.

D-lui Iuga te rog să-i spui că am primit (și-i mulțumesc) 400 fr. mai dăunăzi, și-l rog ca printr-o scrisoare să-mi facă cunoscută situațiunea mea financiară actuală față cu d-lui.

Încă o comisiune: află, te rog, dacă dl. A. Xenopol se află în București, și dacă, precum am auzit pe aci, d-lui este decis a se stabili ca avocat în capitala noastră, părăsind Iașii.

Am mai primit nouă coale din *Anale*, tipărite de astădată pe hîrtie bună.

Cred că și Secțiunea II înaintează la tipografie.

Nu uita, te rog, că aștept să-mi comunici și mie *(aci, prin scrisoare)* o listă a cărților cedate ministerului. Aceasta îmi importă mult.

Primit-ai scrisoarea rătăcită care conținea lista opurilor date nouă de Ministerul francez? Săptămîna viitoare vom expedia acele opuri, acum completate, pre cît s-a putut.

Aștept cu febrilă nerăbdare rezultatul *definitiv și efectiv* al afacerii bibliotecii.

Salutări cordiale,
Odobescu

Nu mi-ai spus nimic despre ultima ședință a Academiei.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58306. S 3 (26)/CDL XXXIII.

27

Paris, 15/27 oct. 1880

Domnule Biene,

Astăzi primii alte noi coale din *Anale.* Văd că discursele de recepțiune sînt terminate la pag. 388. Aș crede dar că e bine să se taie cele patru pagine următoare (389—392) care, *fără de nici un titlu special și fără de numerotațiune la articole*, încep partea a 2-a a acestei a II-a secțiuni; și să se broșeze această *primă parte* a Secțiunii a II-a cu titlurile aci alăturate, punîndu-se astfel îndată în circulațiune.

Memoriile să se continuie cu paginatura consecventă, astfel ca la finele lor să se pună *tabela materiilor generale* a Secțiunei a II-a, iar titlul acelei părți a II-a va fi urmat de o pagină pe care se va scrie titlul articolului d-lui I. Ghica, pentru no. 1.

Adică:

I
Semințiile, soiurile
sau rasele
de
Ion Ghica
membru al Academiei

cum s-a făcut la discursurile de recepțiune.

Tot astfel se va urma pentru toate memoriile și notițele care vor urma în acest volum.

Supune, te rog, părerea mea Delegațiunii și, dacă o adoptă, pune îndată să facă titlurile pentru această primă parte, precum și coperta, și scoate volumul la lumină.

Eu aștept cu anxietate mare rezultatul, vai! prea mult întîrziat al afacerii cu biblioteca. Dealtmintrelea, de 4 zile stau în pat cu *guturai* și cu *podagră*. Sînt de plîns.

Salutări cordiale,
Odobescu

Pagina 1 a textului și coperta:

ANALELE
ACADEMIEI ROMÂNE

Seria II. — Tomul II
Sesiunea anului 1880
Secțiunea II:
Discursuri, memorii și notiție
București

Pag[ina] 3:
PARTEA I
DISCUR[SUR]I DE RECEPȚIUNE
ale

MEMBRILOR ACADEMIEI ROMÂNE

rostite
în
Sesiunea generală
a anului
1880

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58307. S 3 (27)/ CDL XXXIII.

28

Paris, 52 rue La Boétie, 20 oct./1 nov. 1880

Domnule Biene,

Sînt astăzi opt zile de cînd tot aştept să primesc de la d-ta o depeşă care să îmi anunţe terminarea sau cel puţin anularea prea — foarte — mult prelungitei afaceri a bibliotecei.

Cu toate acestea, nici chiar obicinuita d-tale scrisoare săptămînală nu am primit-o; şi de aceea stau în mare grijă şi îndoială.

Nici o săptămînă n-a mai rămas pînă la St. Dumitru, cînd cugetam să fiu şi eu sosit în Bucureşti, şi prevăd că nici chiar după St. Dumitru nu voi putea pleca, lipsindu-mi cele necesarii, cu care aveam să îmi dispun pornirea de aci.

Nu pot deloc să-mi explic această tăcere, a tutulor, adică şi a d-tale şi a d-lui avocat Ştefănescu. Oare schimbatu-s-au deciziunile ministerului, care, din înalte regiuni, mi-au fost asigurate ca favorabile tranzacţiunii propuse? Au prelungirea lor excesivă făcut-au să răsară obstacole de care mă temeam?

Nu pricep nimica şi te rog ca, *pre cît vei putea*, *mai iute*, să mă luminezi cu ce ştii, ca să pot lua şi eu o deciziune oarecare, conformă sau contrarie regulărilor ce făcusem, bazat pre speranţa reuşitei afacerii în cestiune.

Nici de la d. Iuga n-am primit scrisoarea cerută prin care să mi se explice situaţiunea financiară exactă a mea faţă cu d-lui. Roagă-l însă din parte-mi că, *dacă nu se va face nimic cu afacerea bibliotecii*, *spre a mi se trămite sumele ce mi-a promis*, dl. Iuga însă să-mi expedieze atunci *cît mai neîntîrziat* onorariile mele pe octombrie, împreună şi cu un bilet de liberă circulaţiune între Vîrcerova şi Bucureşti. Voi cerca — *deşi nu prea sper a reuşi* — ca cu aceste mici ajutoare să plec la Bucureşti.

Greu, vai, greu merg treburile pe la noi.

Dar de-ar fi toată lumea în aşa stare, apoi negreşit Londra şi Parisul n-ar sta mai presus de Tombuctu.

Salutări cordiale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58308. S 3(28)/CDL XXXIII.

29

Paris, 27 oct./8 nov. 1880 52 rue Le Boétie

Domnule Biene,

Adineauri primii scrisoarea d-tale de la 23 corent, care mi-a adus oarecare linişte asupra afacerii mele aşa de lung timp pendinte; deşi întîrzierea de patru zile de la pornirea ei din Bucureşti, spre a primi depeşa d-tale vestitoare despre expedierea banilor, îmi cauzează încă îngrijiri. Ce va mai fi şi aceasta?

Aştept cu o nerăbdare nespusă să văd terminată această afacere, care îmi pricinuieşte adevărate friguri de vreo şase săptămîni încoace.

Crezînd, după cele ce mi se scriau acum vreo 7—8 săptămîni, că ea are să se sfîrşească îndată, eu am luat aci *grave* angajamente, la care neputînd corespunde la timp, m-am aflat şi mă aflu încă în foarte mare perplexitate. De aceea am şi fost nevoit a cere de la d. Ştefănescu avocatul să-mi trămită cu telegramă 2500 fr. pe care i-am primit la finele lui octombrie, stil nou, şi pentru care i-am dat d-lui o chitanţă ca să ia acei bani, plus alta 300 fr. de la persoana care va încasa mandatul cărţilor.

Cred că aceasta s-a şi executat, şi că eu voi primi (dar cînd, o, Doamne) restul de 5614 fr. cu scăzămîntul costului lor de transport. Cînd? Cînd?... Acestea toate m-au făcut să întîrziez aci peste toate măsurile. Acum aştept banii şi, din cauza întîrzierii lor cu totul neprevăzute, voi fi silit să întîrziez cu 8, mult 10 zile, pornirea mea din Paris în urma primirii acelor bani.

Deci, întoarcerea mea depinde cu totul de epoca acelei primiri.

D-lui Iuga, mulţumesc pentru timpuria trămitere a banilor mei pe octombrie, pe care i-am şi primit. Acum mai aştept şi biletul de liberă circulaţiune între Vîrcerova şi Bucureşti.

În listele de cărţi ce mi-ai trămis (şi pentru care îţi mulţămesc încă) am observat oarecare anomalii asupra cărora nu pot trece cu vederea, mai mult din punctul de vedere al reputaţiunii la care d-ta aspiri ca bibliograf.

De ce urcaţi aşa mult pe Banduri (30 f. în loc de 10 f.), pe Sallengre (40 f. în loc de 10 f.), pe Graevius (50 în loc de 10 f.) etc., etc., etc.

Apoi, iar, ce scăzăminte fenomenale şi neraţionale sînt următoarele?

Unde, Doamne!, vei găsi volumele din *Real Museo Borbonico*, pe 15 fr. în loc de 60 fr.? Unde vei afla *Arheologia* engleză pe 14 fr. în loc de 60 vol.? Unde, *Revue Archeologique* cu 12 fr. volumul? Unde *Annales Archeologiques*, cu 15 vol.? Unde *Perrot et Chipiez* cu 160 vol. în loc de 400 fr.? În fine, este ridicol a preţui pe *Gailhabaud*, *Monuments*, 4 vol. în 4° pe suma de 60 fr. cînd el valorează 600 fr. ca o para.

Acestea însă le notez numai pentru instrucţiunea d-tale personală. Altmintrelea, rezultatul fiind acelaşi, ca şi cînd preţuirile ar fi fost mai juste, nu cred că este necesariu a schimba nimic la preţuirile din liste.

Asemeni d. Costinescu poate fi asigurat că eu voi stărui ca angajamentul ce d-lui a luat faţă cu Ministerul să fie îndeplinit chiar peste măsură.

Nu înţeleg însă de ce s-au exclus din lista operilor de completat unele care se aflau acolo înscrise de mine şi s-au adaos altele pe care nu ţin a le ceda (cum bunioară Platon, Welcker şi altele).

La venirea mea în Bucureşti voi regula toate acestea astfel ca să nu se facă nici un prejudiciu Colecţiunii Statului.

Nu ştiu cum o să reuşeşti a citi ieroglifele mele de astăzi, dar simt în privire junghiuri care mă fac să tresar aşa tare încît abia pot scrie.

Aştept să-mi mai dai ceva scris de la Academie.

Salutări cordiale,
Odobescu

Am primit cu mare plăcere fotografia.
La revedere

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58309. S 3 (29)/ CDLXXXIII.

30

Paris, 52 rue La Boétie, 28 oct./9 nov. 1880

Domnule Biene,

Expeduisem ieri scrisoarea mea, cînd am primit seara depeşa prin care îmi anunţi că mi s-au şi expediat 8155 fr.

Mai întîi de toate cat să mulţumesc tutulor celor ce au contribuit la această trămitere, şi aceste mulţumiri sînt cu atîta mai vii cu cît întîrzierile acestei afaceri îmi făceau viaţa din ce în ce mai anevoioasă.

Acum am să aştept probabil pînă sîmbătă pentru ca să primesc banii. Precum ţi-am scris ieri, nu voi putea să plec de aci mai nainte de dumineca următoare. Aceasta te rog să o anunţi şi la Academie şi la Facultate, ca să nu creadă lumea pe acolo că m-am înstrăinat cu totul de ocupaţiunile şi de datoriile mele.

Dupe cum înţeleg, din banii luaţi de la Minister s-au dat numai 300 fr. (şi nu 2800 fr.) d-lui Ştefănescu. Am însă a-ţi face rugăciune ca d-ta să caţi a te întîlni cît mai iute cu d-lui spre a-i spune că suma datorită îi voi aduce-o eu la sosirea mea în Bucureşti.

Te rog încă să rogi pe d. Iuga a cumpăra pe contul meu şi a expedia sub bandă, la adresa mea, un exemplar bun şi frumos din *Albumul macedo-român*, care, şi plecînd eu de aci, voi să-l las familiei.

Săptămîna aceasta voi trămite la Bucureşti cărţile Academiei ce le-am căpătat de la Minister, şi în aceeaşi ladă voi pune oareşcare cărticele noi ale mele care-mi vor fi necesarie pentru curs şi alte lucrări.

Aşadar, mult a fost, puţin a rămas şi voi putea să exprim din grai, d-tale şi tutulor celor ce au avut grija binevoitoare pentru mine, ale mele mulţumiri.

Pînă atunci, cordiale salutări,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58310. S 3 (30)/CDL XXXIII.

31

Paris, 14/26 ianuar 1881, 47 rue de Berri

Domnule Biene,

Iată două luni trecute de cînd nu ţi-am mai scris; iar d-ta, în acest răstimp, nu m-ai lăsat cu totul fără ştiri. Pentru aceasta îţi mulţumesc şi te rog să urmezi, pe cît voi mai fi pe aci, căci ceea ce-mi scrii despre Academie şi despre d-ta mă interesează totdeauna foarte mult.

Îmi tot propun a scrie şi d-lui preşedinte, căruia de mult am rămas dator cu un răspuns la o foarte amabilă scrisoare ce d-lui mi-a adresat în luna trecută. Sper să-mi împlinesc în curînd şi această datorie. Pînă atunci te rog să arăţi d-lui I. Ghica ale mele complimente pline de stimă.

Mi-ai scris într-un rînd ca să îmi ceri a comanda două sigile pentru Academie. Azi mi le-a adus şi le voi expedia îndată prin comisionerul obicinuit.

Deocamdată trămit aci comptul lui Stern. Dl. Iuga (căruia [îi] mulțumesc pentru cele 2 gropuri și pentru scrisoarea sa din luna decembrie) va regula acest mic compt, expediindu-mi suma, împreună cu alți bani, dacă îi va fi posibil a-mi mai trămite vreo sumă pe ianuarie 1881. Despre aceasta îl rog să mă informeze la timp.

Eu stau acum aci ca pasărea pe ramură. Mi s-a tot spus să stau, și încă azi am primit știri din țară care nu-mi dau povața de a mă întoarce, în speranță că mi se va regula o pozițiune care să îmi permită a rămîne pentru un timp cît mai îndelung în străinătate. Atunci, întru aceea ce privește catedra Facultății, regularea ei va fi lesne, căci, după toate probabilitățile, Tocilescu se va întoarce în București la fevruarie și el va lua orișicum supleanța mea regulată. Pentru Academie, vom aviza atunci asemeni, spre a se trece definitiv sarcinele mele asupra d-lui Hasdeu sau altcuiva, dacă d-sale nu-i convin.

Cît despre d-ta, încă o dată îți mulțumesc pentru multele osteneli ce-ți dai cu corecturile. Aceste osteneli însă îți vor fi profitabile, căci te vor deprinde cu o lucrare care este și mai anevoioasă acelora cari nu s-au dedat cu dînsa din tinerețe.

Dar (à propos de *Anale*) de ce se tipăresc așa încet?

Apoi, încă, de ce nu se expediază (mie și altora) al III-lea volum din *Documentele Hurmuzaki*, care am auzit că au apărut?

Aș dori foarte mult să capăt și eu (cum a căpătat d. Picot) un exemplar complet din foile *Psaltirei lui Coresi*, retipărită.

Cu altă ocaziune îți voi mai scrie și despre alte cărți, care îmi sînt de mare necesitate; căci să nu vă închipuiți că aci trîndăvesc. Mărturisesc chiar că, după atîția ani de viață necăjită în țară, lucrarea liniștită aici este cea mai vie a mea plăcere, pe care aș dori să o pot prelungi cît mai mult.

Cu toate acestea, mi-ar face asemeni plăcere a revedea puținele persoane cărora eu nu [le] sînt cu totul indiferent în țară.

Aceasta cred că se va și realiza sau printr-o întoarcere a mea definitivă, sau printr-o vizită ce am de gînd să vă fac, spre a mai regula bulendrele mele rămase în a d-tale păstrare.

Răspunde-mi, te rog, iute.

Al d-tale cu cordialitate,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58312. S 3 (32)/ CDL XXXIII.

32

Paris 47 rue de Berri, 23 ian./4 fev. 1881

Domnule Biene,

Scrisoarea d-tale din 19/31 ian., pe care o primii astăzi, mi-a produs o impresiune mîhnitoare, văzînd că nu ești mulțumit de sarcinele, îngreuiate, ale Academiei. Drept să-ți spun însă, n-am avut încă timpul să mă gîndesc la un paleativ serios. Îți promit însă a cugeta *cum* și *ce fel* s-ar putea ușura, *şi chiar îndrepta*, toate cele de care te plîngi. Pe lume tot omul îşi are păsurile sale, şi cred că nici eu nu sînt lipsit de nevoi. Poate chiar şi mai mari aş avea acum, dacă nu m-aş afla într-un loc depărtat de neajunsurile Bucureştilor, şi foarte înstrăinat de cîte se spun şi se cred despre mine pe acolo. De aceea las imaginaţiunii bogate a compatrioţilor cîmp liber de a interpreta cum le vine mai bine stăruinţa mea prelungită în străinătate. Cînd voi putea să mă întorc fără griji în ţară, o voi face-o cu mare plăcere. Dar ziua în care aceasta se va întîmpla nu o pot preciza încă; poate va fi chiar peste cîteva săptămîni; poate mai tîrziu. Fii dar cu răbdare; mai scrie-mi despre nevoile d-tale şi tot ce voi putea face de aproape sau *de departe*, te asigur că-l voi face.

Am avut plăcere a vedea aci, mai alaltăieri, pe d. Sturdza, căruia i-am vorbit mult de ale mele şi de ale Academiei. Pe d. Urechia asemeni l-am văzut în Paris. Aceste două vizite mi-au făcut mare plăcere.

Acum să răspund la cele din scrisoarea d-tale.

Nu primesc *Monitorul*, deci nu văd procesele-verbale ale Academiei.

Regret aceasta, dar n-am ce face.

Sigiliele, deja pornite, sînt dupe forma şi mărimea celor uzitate la Institutul Franciei.

Pe dl. Iuga îl rog ca, vreo 2, 3 zile după ce vei primi această scrisoare, să meargă la Minìsterul Cultelor spre a lua informaţiuni, căci am adresat chiar astăzi o epistolă Ministerului, la care aştept răspuns. Îl rog asemeni să mă înştiinţeze îndată dacă pot sau nu să sper remuneraţiunile mele pe ianuar şi fevruar şi, în caz afirmativ, să facă bine a mi le expedia la termenii uzitaţi în trecut.

Aştept cu nerăbdare pachetul de cărţi ce mi-ai trimis pentru mine şi pentru Institutul de aci. Te voi vesti cînd le voi primi.

Te rog însă să-mi mai trămiţi din biblioteca mea şi cu cea mai grabnică ocaziune un volum legat urît şi inform, care sub o învelitoare de format în 8° conţine o amestecătură de broşuri diverse precum *Asachi*, *Le Glaneur; Bolliac*, *Călătorie arheologică; Sion*, *Călătorie în Basarabia; Izvorul lui Clăvări* etc., etc., etc.

Dacă e prea gros pentru poştie, rupe-i scoarţele, împarte-l în mai multe fragmente şi porneşte-le sub bande.

Printre cărţile mele nelegate este, pare-mi-se, un calendar al popii Musceleanu, care conţine notiţe despre *Monastirile Moldovii* (să nu-l confuzi cu alt calendar tot al popii Musceleanu, unde sînt numai fleacuri sub titlul de *Monumentele străbunilor*[1]. Popa Musceleanu a scos 3 calendare:

1 — unul cu notiţe despre Monastirile Valahiei (nu-l am din nenorocire);

2 — altul cu notiţe despre Monastirile Moldovei (mi se pare că-l am şi acesta îl cer):

3 — altul pe care îl am desigur, dar care nu e bun de nimica.

Te rog să-mi spui dacă în lipsa mea s-a primit, pe numele meu: *Convorbirile literare* din Iaşi, *Familia* din Pesta.

Dacă *da*, apoi fă-le un pachet şi mi le expediază, urmînd tot astfel (cu numărul) pe viitor.

Cartea d-lui *Xenopol*, venită pentru mine, te rog să mi-o trămiţi, arătînd d-lui preşedinte că d. Xenopol mi-a propus-o pentru concursul din estimp.

Dă-mi ştire despre opurile ce s-au mai prezentat la diversele concursuri pe 1881.

Informează-te la d. August Hechl, bunchiar în palatul Dacia, şi corespondentul comisionarului de aci A. Matthieu şi Fraenckel dacă se poate însărcina a-mi expedia pe mare lada mea cu cărţi ambalate de d-ta la plecarea mea.

Spune-mi, te rog, dacă printre cărţile mele cedate Bibliotecii Statului sînt coprinse aceste 2 opuri:

Le Beau, *Histoire du Bas-Empire*.

Hammer, *Histoire de l'Empire Ottoman?* (volumele lor erau parte la mine, parte la Odobeşti).

Oare nu s-ar putea ca d. Dobrescu (dacă d-lui mai este la Academie) să facă pentru mine o despuiare a dosarului *Mehedinţilor*, atingător de *Cestionarul arheologic?* Întreabă-l din parte-mi; această despuiare ar trebui făcută tocmai în felul notelor no. 11 et Squ ce însoţesc articolul meu despre *Romanaţi* în *Analele* din 1877 [2], tom. X, Secţ. II, p. 178—200. M-ar îndatora foarte mult.

Prevăd că, în puţine zile, voi mai avea şi altele să-ţi scriu; dar nu te speria şi crede în afectuosul interes ce-ţi poartă al d-tale,

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. Inv. 58311. S 3(31)/CDL XXXIII.

---

[1] Preot Gr. Musceleanu, *Monumentele străbunilor din România (toate originale culese dupe pietre monumentale), urmate de un tablou cronologic dublu pentru 651 ani, de la 1215—1866, fiind aşezaţi în cea mai bună regulă: anii creaţiunii vis a vis de cei de la Christos spre a cunoaşte fiecine anii cei vechi care adesea se găsesc pe monumente.* Partea I, Buc., 1873.

[2] La 21 august 1871 Odobescu comunica în şedinţa de lucru a Secţiunii istorice că în iarna trecută a difuzat prin intermediul Ministerului Instrucţiunii Publice în rîndul institutorilor primari urbani şi rurali un *Chestionar* redactat de el, pe temeiul căruia se putea realiza consemnarea şi descrierea tuturor monumentelor antice ce se aflau pe pămîntul ţării. Pînă la acea dată sosiseră dosarele cuprinzînd răspunsurile din districtele Botoşani, Iaşi, Neamţ, Roman, Bacău, Bîrlad, Fălciu, Covîrlui, Bolgrad, Buzău, Prahova, Vlaşca şi Teleorman. Odobescu se angaja să examineze şi să rezume aceste dosare într-un raport către ministru, din care şi publicase în *Monitorul Oficial* din 1871 pe acela asupra districtului Dorohoi (cf. *Analele Societăţii Acad. Rom.*, Seria I, tom IV, p. 142).

În *Analele Societăţii Academice*, Seria I, tom X, Secţiunea II, Memorii şi Notiţe, Sesiunea anului 1877, p. 173, Odobescu reproducea cu unele modificări „raportul" *Relaţiune despre localităţile semnalate prin antichităţi în judeţul Romanaţi*, publicat în *Monitorul Oficial al României*, nr. 152 din 13/25 iulie 1871. În acelaşi volum al *Analelor*, p. 328-tipărea şi *Tabela sinoptică despre aşezămintele antice din judeţul Romanaţi.*

La 1 sept. 1878, Odobescu depunea dosarele *Chestionarului arheologic*, pe care Ministerul Instrucţiunii Publice le ceda prin el Academiei, iar în *Analele Societăţii Academice*, tom XII, Secţiunea I, partea administrativă şi dezbateri. Anexa H, p. 87 se publica: „Tabela dosarelor formate după *Cestionarul arheologic*, cu adresa d-lui Odobescu".

De asemenea, sub titlul: *Antichităţile judeţului Romanaţi, Cuvîntare rostită în şedinţa din 20 septembrie 1877 a societăţii Academice şi acum însoţită cu note, anexe şi desemnuri,* articolul s-a publicat în Extras din *Analele Soc. Acad. Rom.*, Buc., 1878.

33

Paris, 47 rue de Berri, 1/13 fevr. 1881

Domnule Biene,

Alaltăieri am primit scrisoarea d-tale atingătoare de teza licenței și mi-a trebuit două zile ca să mă mai pun în curentul celor mai noi publicațiuni asupra materiei alese.

Cred însă a fi găsit, și-ți trămit chiar azi sub bandă, prin poștă, o mică carte cu care poți, în puține zile și fără nici o greutate, să îndrugi o prea bunicică și prea frumușică teză. Aceasta este traducerea franceză (adaosă) a *Istoriei literaturei latine* de germanul *Teuffel.* Din nenorocire n-au apărut pînă acum decît cele două prime volume pe care le vei primi. Spre a suplini însă pe al treilea și ultim, eu cred că în București (sau la d. Angel Dumitrescu, sau la G. Theodorescu) vei afla edițiunea a III-a germană sau poate și traducțiunea italiană.

În cele 2 volume ce-ți trămit am însemnat în colțuri, la pagine și cu creionul, locurile ce trebuiesc consultate și utilizate de d-ta. Le vei găsi însemnate și-n tabelele materiilor. Nu trece cu vederea foarte importanta dezbatere asupra *satirei* din prefața primului volum.

Apoi, cît despre edițiunile principalilor autori satirici, și anume: *Eunius*, *Varro*, *Lucilius*, *Horațiu*, *Persius*, *Juvenalis* etc., vei afla între cărțile mele (la stat, iar pentru *Horațiu* la mine), edițiuni critice foarte bune, astfel încît pot crede că nu va fi neapărat necesariu să-ți procuri altele mai noi. Asemeni vei găsi *Istoriele literaturei latine* de *Bachr* și de *Berubordy*, în cari n-ai ce găsi, de vreme ce vei avea pe *Teuffel.* Dar ca critici de gust, vei afla volumele lui *Patui* și *Lahtte* (despre satiră) pe care ți le recomand.

Cu această ocaziune am recitit și mica mea încercare juvenilă asupra satirei [1]. Osebit de ceva erori pe la sfîrșit (și NB aceea cu *Misofogonul*, scris grecește de Împăratul Iulian apostolul), ea mi s-a părut încă a fi un rezumat foarte succint și mult coprinzător, pe care d-ta l-ai putea dezvolta. După cum îmi ceri în scrisoare, eu alăturez aci ca un schelet al tezei d-tale, vei vedea dacă-ți convine.

Mă bucur că ești așa aproape de a-ți termina studiile literare în București. Dar apoi, ce ai de gînd să faci? Răspunde-mi dacă ți-ar place să dobîndești o bursă pentru străinătate? Și unde: în Paris? Germania? în Italia?

Aș face și eu ce mi-ar sta prin putință ca să reușim. Dar, mai întîi, spune-mi dacă ești *naturalizat*, spre a putea concura la bursele statului? Dacă ai alte gînduri și dorințe pentru viitor, comunică-mi-le și mie, căci ți-am promis (și mă voi ține de vorbă) să contribui după toate putințele a-ți îmbunătăți soarta și a-ți deschide o mai mănoasă carieră decît acea de la Academie.

Ieri am primit pachetul cu cărți. Groaznic de murdărite înlăuntru sînt exemplarele din *Psaltirea lui Coresi*; iar mai ales acele pe care e scris numele meu. Ori este întru aceasta vreo intențiune din partea editorului, adică cum să mai zic, eu nici nu merit?

Sînt încredințat că mai nainte de răspunsurile d-tale la această scrisoare voi primi altele la cele ce ți-am cerut prin cele două precedente ale mele scrisori.

D. Tocilescu pleacă de aci peste vreo 10 zile. Pentru mine, aceasta va fi o privaţiune, căci, cînd ne mai întîlneam pe aici, tot mai vorbeam româneşte despre materii literare. Din tinerii noştri de aci, puţini se ocupă serios, mai ales de ramurile noastre. Abie văd vreo 2, 3, şi aceia sînt departe de a egala diligenţa şi instrucţiunea d-lui Tocilescu. Poate că vei veni d-ta a-i lua locul. Ce zici?

Sub acest plic vei găsi unul adresat d-lui Sturdza; nu ştiu dacă d-sa a şi sosit în Bucureşti; şi de aceea nu i-l adresez d-a dreptul, ca să nu se piardă. Te rog însă să grăbeşti a i-l înmîna îndată ce va fi sosit în capitală, că este urgent.

Sfîrşesc scrisoarea mea cu aceasta a 6-a pagină, deşi mai am cîteva a-ţi spune; dar va fi pe altă dată şi în curînd.

Complimente la toţi cei ce se interesează de mine. Al d-tale.

Cordiale salutări,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R. Coresp. inv. 58313. S 3 (33)/ CDLXXXIII.

---

[1] *Satira latină. Studiu istoric, critic, literar*, publicat în *România literară*, nr. 35, 36, 37,/1855.

34

Paris, 47 rue de Berri, 5/16 fevruar 1881

Domnule Biene,

Cu dl. Tocilescu, carele pleacă din Paris de duminica viitoare într-o săptămînă, voi înapoia Academiei toate ce mi s-au trămis relative la antichităţile din Dobrogea.

Nimic important nu are nou pentru lumea cultă de aci; deci n-am tras nici un folos din ele. Cînd se vor completa în mod mai ştiinţific notiţiele, negreşit că va fi ceva de făcut.

Aştept de la d-ta şi de la d. Socec răspuns la penultima mea scrisoare. Sper că pe cea despre teza d-tale ai primit-o împreună şi cu cartea. Aşa e că e bună?

Despre trămiterea lăzii mele cu cărţi nu decid încă nimica căci încă nu ştiu pozitiv cît o să prelungesc şederea mea aci. Dar în orice caz sînt oarecare cestiuni relative la cărţile mele, a căror soluţionare te rog să cerci a o căpăta d-ta; şi adică: dupe cum simţ, trebuie să mai fie multicele opuri, rămase împărţite între Biblioteca statului şi a mea particulară.

Eu cred că s-ar putea regula completarea acelora prin schimburi fără mari formalităţi; în adevăr, printre cărţile mele trecute în posesia statului sînt multe opuri care în Biblioteca publică trebuie să se afle deja, şi care mie îmi sunt de mai mare necesitate decît acelui stabiliment ca dublete; în schimb, i s-ar da volumele ce-i lipsesc din alte opuri, cum bunăoară: *Le Beau, Histoire du Bas-Empire* etc., etc., etc., iar eu în schimb aş lua (adică d-ta ai lua pentru mine) alte cărţi, dintre care îmi aduc aminte deocamdată de cele următoare, pe care aş fi foarte mulţumit să le am acum aci în Paris; anume:

— *Melchisedec: Cronica Romanului; Huşului; Lipovenismul.*
— *Uricariul* lui Codrescu, 5 volume;
— *Arhiva română* a d-lui *Hasdeu* (N.B. Pentru aceasta însă caută te rog dacă nu cumva se va fi aflînd printre cărţile mele de la d-ta);
— *Analele statistice* vechi şi noi (foarte îmi trebuiesc);
— *Condica visteriei* şi *Registrul de documente*, publicate de *Aricescu;*
— *Istoria lui Tudor Vladimirescu* de *Aricescu;*
— *Brezoianu*, *Monastirile închinate;*
— *Negri*, *Memoriile* (2) *asupra Monastirelor închinate;*
— *N. Suţu*, *Statistica Moldovii*, ediţiunea franceză şi cea română. [1]
— *Sulzer*, *Ge*[*schichte*] [*des*] *Tran*[*salpinischen*] *Dacie*[*ns*], 3 vol.
— Vaillant, *La Roumanie*, 3 vol.

Vor mai fi şi alte cărţi româneşti ce nu-mi vin deocamdată în minte. D-ta vezi dacă această tranzacţiune este posibilă şi scrie-mi.

Tot despre cărţi te rog încă să mă veseşti dacă cumva dl. Le Comte — afară de cele 2 volume asupra Rusiei, despre care mi-ai scris — ţi-a mai adus nişte mari opuri d-ale mele despre arhitectura rusă, greacă, bizantină, georgiană etc. Despre acest domn nu mai am nici o ştire încă de pe cînd se afla acum un an în Paris. Tot prin ţară se află? A sfîrşit biserica de la Argeş?

Din Secţiunea a II-a a *Analelor* de mult n-am mai primit nimic. Oare n-ai putea să-mi spui: 1. cîte coale are să fie cu totul în secţiun[ea] I? şi cîte în secţiunea II? 2. Fi-vor amîndouă volumele gata pînă la deschiderea sesiunii generale?

D-ta eşti meşter a găsi cărţi rare româneşti. Fă, te rog, pentru mine ce vei şti spre a-mi găsi şi a-mi trămite cele două calendare ale popii Muscelean despre *Monastirile Munteniei* şi ale *Moldovei.* Apoi asemenea aş dori să capăt, prin d. Socec, o *hartă a României întregi* de Filipescu Dubău. Ştiu că a devenit foarte rară; dar cred că nu este imposibil a o găsi. Exemplarul meu a rămas cu totul uitat şi mult îmi lipseşte.

Apoi încă dintre cărţile mele, te rog să-mi cauţi şi să-mi trămiţi:

I. Ionescu: Dorohoiul; Mehedinţii; Putna; Dobrogea. Aurelian: Bucovina. Isambert: Guide en Orient, 1 vol., precum şi tot ce vei găsi din: *Buciumul* lui *Codrescu.* Mi se pare că aveam toate făscioarele de pînă la plecarea mea din ţară.

Informează-mă totdeodată dacă această publicaţiune mai continuă, şi la ce moment a încetat, dacă nu continuă.

M-ar interesa a avea aci totul.

Multe ţi-am cerut, prea multe pentru o dată — de aceea mă opresc. Însă tot o să te mai întreb: se face oare despuierea dosarului de Mehedinţi? Dacă da, mulţumesc şi rămîn al d-tale cu cordialitate,

Odobescu

P.S. Sfîrşesc rîndurile de mai sus, cînd primii un mandat de 400 fr., pentru care mulţumesc d-lui Iuga, aşteptînd şi scrisoarea d-tale, precum încă primii şi epistola d-tale din 12 febr. Deşi d. Socec ţi-a promis că-mi va scrie, d-ta te rog mai cercetează din cînd în cînd (pînă se va face) dacă d-sa a îndeplinit făgăduiala, căci este distras adesea prin alte ocupațiuni.

Dacă dl. Sion (pe carele îl salut cu amicie) nu a înapoiat cartea în 8° intitulată: *La Rusjie epique*, apoi trebuie să fie printre *nelegatele* mele: Caut-o rogu-te, și mi-o trămite sub bandă sau deodată cu celelalte.

Despre Dobrescu n-am mai avut alte știri decît ce-mi spui. Oare cine l-a înlocuit la Academie?

Văd din ziare că sînt mari turburări în corpul profesoral din țară din cauza noii legi. Dar Academia? Ea stă liniștită, nu e așa? De local nou mai este vorba? D. Sturdza mi-a spus mari lucruri pe aci, proiecte colosale. Ce are să iesă oare din ele?

Salutări,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58314. S 3 (34)/ CDL XXXIII.

---

[1] Este vorba de *Notiții statistice asupra Moldaviei*, de N. Suțu, volum apărut la Iași în 1849. S-a publicat și în limba franceză: *Notions statistique sur la Moldavie.*

35

Paris, 47 rue de Berri, 18 feb./2 martie 1881

Domnule Biene,

În scrisoarea d-tale relativă la proiectele-ți viitoare ești așa de puțin explicit încît nici eu nu prea știu cum să te povățuiesc.

Oricum, bine faci de te silești a obține cît mai iute licența d-tale în București.

Apoi iar trebuie să stărui cu tot dinadinsul a ți se recunoaște *indigenatul*, căci altmintrele nici nu poți concura la o bursă de ale statului.

Din parte-mi, nu știu de fel care este starea burselor statului și ale Facultății, în momentul de față, d-ta ar trebui să iei informațiuni și să mă înștiințezi care sînt acelea care se află sau care în curînd vor fi vacante.

Totuși, pînă la alte dispozițiuni, eu te povățuiesc să adresezi cît mai curînd o epistolă *foarte respectuoasă* — în care vei expune dorința și neputința d-tale actuală de a te prezenta în studii — către d. N. Kretzulescu [1]:

A Son Excelence Monsieur N. Kretzulesco

Envoyé extraordinnaire et Ministre plénipotentiaire de Roumanie en Italie etc., etc., etc. à Rome. Dl. Kretzulescu te cunoaște și n-are, cred, nimica în contra d-tale, apoi d-lui dispune de fonduri de la Biserica Kretzulescu, din care, cînd voiește să dea burse, dă cîte 2500 fr. pe an pentru juni la studii în țară și în străinătate. Iată ce ai putea cere de la d-lui, invocînd nobilele și generoasele d-sale simțiminte, precum și înalta și luminata protecțiune ce această ilustră familie o acordă, din vechime pînă acum, luminării și progreselor națiunii române etc., etc., etc.

În epistola d-tale, să nu menționezi nimic despre mine; intervenirea mea va veni mai tîrziu, de va fi necesariu.

Altă cestiune importantă.

Trebuie să te hotărăşti ce anume ramură voieşti a aprofunda. După cît eu te cunosc, cred că ai face prea bună treabă în filologie; deci, dacă ai putea să vii în Paris, eu aş crede că n-ar trebui să te preocupi a lua aci licența şi doctoratul la Facultate, ceea ce ar necesita un studiu amănunțit (şi inutil) al limbei literare al stilului clasic francez.

Mai bine ai face să urmezi cursurile filologice (foarte erudite şi profitabile) la Şcoala practică de Inalte Studii (École practique des Hautes Études); şi dupe ce vei obține acolo titlul de *Éleve diplomé*, să mergi undeva în Germania ca să iei acolo *pro forma* o diplomă de *doctor*. Aceasta e o cale practică şi folositoare.

Scrie-mi ce ți se pare despre aceste propozițiuni.

Cred că la primirea acestei epistole vei fi şi văzut pe dl. Tocilescu, carele a plecat duminecă seara din Paris. Aştept şi de la d-lui ca să-mi scrie.

Acum cîtevà comisiuni: (mulțumesc pentru pachetul cu cărțile lui Ion Ionescu pe care le-am primit).

Te rog continuă a-mi expedia cu numărul *Convorbirile* şi *Familia*. Aş dori, de e posibil, să capăt şi numerele din *Convorbiri* din anul trecut care-mi lipsesc.

Cată cu tot dinadinsul a obține de la Arhive *registrele de documente* publicate de Aricescu (2 făscioare pe cît ştiu) şi a mi le expedia sub bandă.

Aş dori să capăt (şi poate autorul ți-o va oferi pentru mine) cartea d-lui Manliu *Curs de literatură* [2]. Cît mai curînd.

De la d. Socec am primit *Calendarele*. Mulțumeşte-i — nu însă epistola privitoare la *Moți*. Şi mai ales la *Doamna Chiajna*. Te rog mai vezi-l şi *insistă cu amenitate*.

Dobrescu mi-a scris; i-am răspuns şi, te rog, la caz de trebuință, să-i comunici şi lui opera lui Teuffel.

Aştept cu nerăbdare lucrarea sa asupra Mehedinților.

Vezi oare pe d. Densusianu?

Aş dori să-i adresezi din parte-mi o rugăminte, şi adică: printre cărțile mele devenite ale statului, este un volum 8° mic şi legat, în limba maghiară, conținînd *Memoriele prințului ardelean Kemeny Ianos*.

Acestea sînt cît se poate de importante pentru țara noastră. Nu sînt prea voluminoase şi tare aş dori să le am traduse în limba română, spre a le şi publica la timp oportun. Oare dl. Densusianu (sau vreun tînăr ardelean, sub direcțiunea d-sale) voi-va să ia asupră-şi această lucrare?

Întreabă-l te rog din parte-mi şi-mi dă răspunsul său îndată. Pe lîngă întrebare adaogă şi salutările mele cele mai cordiale.

Oare sună-se ceva prin Academie despre împlinirea celor două vacanțe deja existente în Secțiunea istorică, şi despre alte două (d-nii Laurian şi Fontanin) pe care mi le prezenta unii ca probabile, în Secțiunea literară?

Ar trebui ca Delegaţiunea să te ajute, prin stăruinţele sale, ca să fie scoase la lumină, pînă la deschiderea sesiunii, volumele *Analelor* pe 1880—1881. Cu o viitoare epistolă îţi voi trămite nişte *note preliminarie* şi *provizorie*, care se vor pune în capul volumelor ce aşteaptă de acum doi ani după întinsele lucrări critice ce n-am putut încă termina. Astfel vor putea apare, cum au apărut *Psaltirea lui Coresi.*

Salutări cordiale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58315. S 3 (35)/ CDL XXXIII.

---

[1] În 1881 N. Kretzulescu era ministru plenipotenţiar al României la Roma.

[2] Profesorul Ioan Manliu publica în 1881 volumul *Curs elementar de literatură. Noţiuni de logică, stilistică, retorică, cum şi o colecţiune de bucăţi şi fragmente din scriitorii secolilor XVI, XVII, XVIII şi XIX ; alfabetu şi ortografia cirilică* ... Buc., 1881.

36

Paris, 47 rue de Berri, 19 april/1 mai 1881

Domnule Biene,

Cu toată încetarea secretariatului meu, eu sper că îmi vei mai scrie din cînd în cînd spre a-mi mai da ceva ştiri despre Academie. Spre exemplu, în momentul de faţă, cum s-a regulat lucrul de cînd secretarul nostru general este devenit ministru?

Aceasta însă n-ar trebui să facă a se întîrzia cu anii nici tipărirea *Analelor* pe 1880—1881, nici mai ales anunţele concursurilor, între care trebuie să se aibă în vedere votul dat de Academie în ultima şedinţă a sesiunei generale, care determină, pentru *toate concursurile în genere*, ziua de 31 decembrie ca termen de intrare.

Mai mulţi tineri de pe aci m-au cercetat despre concursurile viitoare; ar fi necesar ca publicaţiunile să se facă mai iute prin ziare.

Asemeni,te rog să-mi trămiţi seria I din *Analele* pe 1879—1880, pentru Institutul şi Biblioteca de aci; precum şi celorlalţi membri de pe aci ar fi bine să expediaţi acel volum.

Te las cu sănătate, domnule Biene, şi aşteptînd răspuns sînt cu aceleaşi simţiminte cordiale.

Al d-tale,
Odobescu

Venit-a de la dl. Hecht să ia lăzile mele? Şi cam în ce zi?

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58316. S 3 (36)/ CDLXXXIII.

37

Paris, 47 rue de Berri, 10/22 iunie 1881

Domnule Biene,

Tocmai aveam de gînd să-ţi scriu astăzi, cînd primii scrisoarea d-tale anunţîndu-mi că ai trecut cu succes examenul de licenţă. Te felicit, deşi pot zice că, după cercetarea tezei ce mi-ai trămis (şi care, osebit de oarecare neîndemînari de stil, mi s-a părut a fi mult mai bună decît tezele obicinuite la Facultatea noastră), eu cam prevedeam acest rezultat.

Din ziare am văzut că ţi s-au recunoscut toate drepturile de român. Deci, grăbeşte-te a profita de ele şi prezintă-te atît la concursul pentru catedra de limba română, cît şi, mai tîrziu, la cel pentru bursa din străinătate. Foarte bine te-ai gîndit; iar din parte-mi, deşi depărtat de ţară, am şi mai puţine mijloace de sprijinire decît am cînd sînt acolo — voi face tot ce-mi va fi posibil spre a-ţi înlesni reuşita la acel al doilea concurs.

Pînă va fi însă să pleci din Bucureşti, gîndesc că vei rămîne la Academie. Nu ştiu de unde a aflat d. Picot că nu mai eşti acolo. Negreşit este o eroare. Dl. Picot a terminat cursul său şi este dus la băi. D. Frémiet, sculptor renumit, a terminat statua ecvestră a lui Ştefan cel Mare, în proporţiuni colosale. Am văzut-o ieri, lucrată din humă, după care apoi se va turna în bronz. Este o operă magistrală, destinată oraşului Iaşi. [1]

Oare a 2-a serie din *Analele* pe 1879—1880 nu s-a tipărit încă? Dar raportul despre premiile din primăvara asta? Era vorba să se tipărească osebit. Eu n-am văzut acea ediţiune. Spune, te rog, d-lui Ispirescu că în curînd îi voi scrie; să mă ierte de întîrziere. Aflu că d. I. Ghica va fi în curînd aci şi mă bucur să-l văd.

Salutări cordiale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58317. S 3 (37)/ CDL XXXIII.

---

[1] Vezi nota 1 la Nic. Densusianu, vol I, *Scrisori către Ioan Bianu*, p. 407—408.

38

Paris, 47 rue de Berri, 1/13 iulie 1881

Domnule Biene,

Viind vacanţele, mi-e teamă că ai să pleci şi d-ta din Bucureşti, şi aş dori să capăt ceva ajutoare de studiu, pe care d-ta vei putea poate — în orice caz mai bine decît oricine altul — să mi le procuri.

Mai întîi — şi aceasta este mai lesne — aş vrea să am şi eu un exemplar din teza de licenţă a d-lui N. Barbu, precum şi broşura d-lui Jiga în stil ţărănesc, de care am auzit vorbindu-se.

Ce este mai greu însă, iată-l:

Am citit în *Românul* din *17 iunie* 1881, ca extras din *Pester Lloyd*, că la Grădiştea, în Haţeg, s-ar fi aflat o inscripţiune romană de cel mai mare interes. Eruditii de pe acolo au închipuit că ea vorbeşte de zei daci;

este însă mai probabil că zeii într-însa numiţi sînt palungreni şi siriaci. Dar transcripţiunea din *Românul* este supusă unor mari îndoieli — oare n-ai avea d-ta mijloace de a cere de unde se va fi aflînd inscripţiunea (articolul din *Românul* precizează locul unde ea se află acum) şi de a-mi expedia aci cît mai curînd o **decalcare** exactă?

Iată cum o transcrie *Românul*:

DIIS PATRIIS
MALAGBELET BEBELLAHA
MON ET BENEFAL ET MANA
VAT. P. AEL. THEIMESII VIRAL
COL TEMPLVMHOC FECITSOLOET
INPENDIOSVO PROSESVISO
OMN I BVS OBPIETATE IPSORVM
CIRCASEIVS SVABI PSISFECIT
ET CYLINAMSVBIVNXIT.

Oare nu poţi face minunea să-mi capeţi ceea ce-ţi cer?

Înştiinţează-mă cum mergi cu concursurile la care te pregăteşti. Mult doresc ca să reuşeşti mai ales la acele care îţi va da mijloacele de a veni să-ţi completezi studiile aci. În vederea reuşitei, ar trebui să nu neglijezi, printre pregătirile ce faci, deprinderea în limba franceză la vorbă şi chiar la scris.

Aştept să-mi răspunzi cu exactitatea ce te distinge dintre toţi iubiţii mei compatrioţi.

Salutări cordiale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58318. S 3 (38)/ CDL XXXIII.

39

Paris, 47 rue de Berri, 30 aug./11 sept. 1881

Domnule Biene,

E timp cam îndelung de cînd am primit ultima d-tale scrisoare adresată îndată după întoarcerea d-tale în Bucureşti, şi tot dînd zi după zi, apoi iar neavînd ceva interesant a-ţi spune, am întîrziat pînă acum spre a-ţi răspunde. Nu doară că acum am ceva de importanţă a-ţi comunica, dar îmi face plăcere a avea prin d-ta ştiri despre lucrările sau nelucrarea Academiei, despre celea ce te ocupi personal, despre cele ce se mai petrec în restrînsul cerc al ocupaţiunilor literare în ţară.

Aştept dar să-mi mai scrii, cînd ai timp, despre toate acestea.

Ce se mai face pe la Academie?

Început-ai a-ţi pregăti cursul de limba română? Cum ai să-l faci? Ce speranţe ai pentru bursa din străinătate?

Pot şi eu să-ţi fiu de vrun ajutor la izbutire? Şi în ce mod?

Pe d. Tocilescu l-am văzut de vro 2 sau 3 ori, cît a stat în Paris. Mi-a promis că-mi va trămite decalcarea inscripţiunei descoperite la Haţeg. Mai dă-i şi d-ta zor întru aceasta.

Ce ai mai descoperit interesant în călătoria ce ai făcut în timpul vacanţelor? Adunata-i cel puţin ceva inscripţiuni de pre pereţii sau de pre mormintele din bisericele vechi ale Moldovii?

Ştii bine că toate acestea mă interesează mult; prin urmare, îmi vei face mare plăcere scriindu-mi despre ele şi scriindu-mi des.

Ale mele salutări cordiale,

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58319. S 3 (39)/ CDL XXXIII.

40

Paris, 12/24 sept. 1881

Domnule Biene,

Mai nainte de a răspunde la ultima d-tale scrisoare, am scris cui se cuvine spre a te recomanda cu *insistenţă* pentru una din bursele în străinătate, şi anume la Paris (pentru studii filologice); sper că rezultatul va fi bun.

Aşa ar fi cel puţin dacă el va reuşi a fi conform cu dorinţa mea. D-ta totuşi trebuie să te cam îngrijeşti şi despre un suplinitor la catedra liceală ce ocupi.

Sînt foarte curios de a şti ce isprăvi ai făcut prin Moldova.

Deci, te rog să găseşti timp spre a mi le descrie pre larg. Tot asemenea aştept să-mi trămită şi d. Tocilescu o relaţiune despre ultima-i călătorie în Dobrogea.

Aş dori încă să aflu:

De ce nu ies la lumină volumele întîrziate ale *Analelor* pe 1879 şi 1880.

Tot gravurele sînt de vină? Dar pentru anul 1880? Acolo nu sînt gravure.

Eu sînt încă foarte culpabil către d. Ispirescu. Spune-i din parte-mi că-mi recunosc vina, şi bunii creştini zic că cei ce-şi mărturisesc păcatele sînt pe jumătate iertaţi. Cealaltă jumătate de iertăciune voi căta a o cîştiga lucrînd pe viitor pentru d. Ispirescu.

Te rog să-mi spui dacă cumva a mai rămas la Academie vreo ladă din ale mele sau dacă *toate* au fost transportate la d. Tocilescu? În zorul încărcării, la plecarea mea din Bucureşti, am rătăcit un manuscript al meu, la care ţineam foarte mult. Îl aveam totuşi acasă la mine. Adică la otel. Nu ştiu cum de nu-l mai pot găsi aci. Răspunde-mi iute şi primeşte ale mele cordiale salutări,

Odobescu

De ce mi-ai trămis un al 2-lea exemplar din broşura d-lui Ispirescu? Aş vrea să văd cărţile lui Chepopci şi Vizanti.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58320. S 3 (40)/ CDL XXXIII.

41

Paris, 47 r. de Berri, 29 IX/11 X *1881*

Domnule Biene,

Am primit de mult scrisoarea d-tale din Milan şi azi cartea poştală.

Nu ţi-am răspuns încă pentru că am avut tot felul de ocupaţiuni răsipitoare de timp. Dar azi e duminică; e dimineaţă şi înainte de a mă duce la capelă, ca să mai întîlnesc din compatrioţi, am să-ţi dau semn de viaţă şi să-ţi mulţumesc pentru indicaţiunea relativă la *Varlaam şi Ioasaf.*

Scrie-mi cît costă acele fascicule; îţi voi trămite suma ca să mi le expeduieşti, căci eu tot nu m-am lăsat cu totul de acei fericiţi.

Pe aci mai nou:

D. Picot a făcut marţea trecută o lecţiune despre începuturile literare ale României, a vorbit mai mult de limba slavonă în Dacia. În prelegerea viitoare, adică de marţi într-o săptămînă, va vorbi despre Neagoe vodă, scrierile şi tipăririle lui. Apoi din 15 în 15 zile, marţea, va urma cu istoria literară.

Sîmbetele continuă cu istoria Moldovii.

De la Bucureşti ne vine ştire că este mare ceartă la Academie, între părintele Melchisedec, care a descoperit în Bucovina un portret, pe care el îl crede al lui Ştefan cel Mare, şi d. Hasdeu, care pretinde că portretul este al lui Petre Rareş. Densusianu a fost trămis la faţa locului ca să adeverească.

Mai spune-mi pe larg ce studiezi şi cum trăieşti la Milan?

D. Ghica încă n-a sosit aci. Nu-nţeleg de ce întîrziază aşa mult.

Cu sănătate şi noroc te salută cordial,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58321. S 3 (41)/ CDL XXXIII.

42

Paris, 1/13 mai 1882, 29 rue des Ecuries D'Artois

Domnule Biene,

Cu mare am primit mulţumire cea din urmă a d-tale trămisă scrisoare, şi cu toate că sînt în toiul mutării (adresa mea cea nouă este scrisă în capul paginei) îţi răspund aceste cîteva rînduri spre a te îndemna să-mi mai scrii curînd şi îndelung.

De la d. Tocilescu nu primesc nici azi răspunsuri regulate, dar ştiu că se ocupă de cele ce mă privesc. De aceea nu voi lipsi a-l vesti că ai să-i ceri oarece şi nu cred să aibă vreo pică pe d-ta.

Şi eu şi d. Picot — poate încă şi alţii — dorim a te vedea cît mai curînd sosit şi lucrînd în Paris. Vezi bine că însuşi Ascoli este de părere că d-tale îți trebuie a petrece cîtva timp într-un centru mare. Deci după ce-ți vei face *tornata* italiană, vino aci. Te așteptăm cu plăcere.

De la București primesc acum rare știri. Este oare vreo pagubă? Nu prea; deoarece ele n-ar avea să-mi vină printr-o persoană simpatică.

Sănătate și noroc bun!
Al d-tale cordial devotat,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58322. S 3 (42)/ CDL XXXIII.

43

Paris, sîmbătă 4/16 XII 1882

D[omnu]le Biene,

Ionescu îți va comunica ceva din parte-mi.

Spre realizarea cererii mele alege ziua în care nu vei fi împovărat de cursuri.

Dacă ai luat exemplare din *Le Bois du blés* de la redacțiune, expeduiește cîte unul:

A.s. excellence M. Jean Brătianu, president de Cancel. du ministre și
A.s. ex. M. D. Sturdza, ministre des Aff. Etrangeres.

Mai gîndește-te și la alții, asupra cărora acel articol ar putea produce un efect oarecum folositor cauzei.

Salutare,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58323. S 3 (43)/CDL XXXIII.

44

LEGATION DE ROUMANIE
EN FRANCE
(Imprimat)

Paris [26 sept/]8 oct. 1883

Domnule Biene,

Încă din ziua cînd am primit scrisoarea d-tale, am voit să-ți răspund ca să-ți spun îndată cîtă plăcere mi-ai făcut reluînd vechiul obicei de a-mi scrie, și tot cu acest mijloc să te îndemn a nu întîrzia cu a 2-a d-tale epistolă. Dar, una dupe alta s-au strecurat orele și zilele, ba și săptămînile, fiecare cu nevoile, cu preocupațiunile și cu trîndăviile lor. Tocmai așa trîndav n-am prea fost însă în aceste din urmă vremuri; căci am revăzut cu atențiune voluminoasele dosare cu documente culese de doi ani de mine de la Ministerul Afacerilor Străine de aci, și am scris un destul de lung raport asupra lor, pe care l-am și trămis prin d. Balș, atașatul Legațiunii, la București. Să vedem unde au să se înfunde acele lucrări, de care cu părere de rău m-am despărțit. [1]

Eu am arătat dorința ca să fie date în păstrarea Academiei; ergo, a d-tale.

Familia mea încă la Versailles se află, unde vor stărui poate mult mai îndelung decît aveam de gînd. Însă, la mutare, am să fac o reviziune generală a cărților și hartelor mele și atunci voi alege tot ce este al Academiei la mine, spre a trămite acele cărți și hărți la București. Îmi pare bine că m-am descărcat asupra d-tale de lucrurile ce nu erau date. Acum ocupă-te, te rog, a cerceta care este suma de care trebuie să mă descarc.

Cela me presse.

Aflai azi cu mare mîhnire moartea bietului Lambrior [2]; îl cunoscusem numai dupe lucrările sale. Este o nouă pagubă pentru filologia română. Deh! Cată acum să-ți întețești puterile, ca să-i prinzi și locul lui.

Vestitul nostru Sion este încă în *viatorii* prin Elveția și Italia cu junele Cuza. Alte știri de pe aci, puține. Abia acum se mai întorc răsipiții pe timpul verii.

Scrisoarea aceasta a fost întreruptă de o lungă vizită a lui Eugen Ionesco, care mi-a vorbit de călătoria d-sale în Ardeal. Închei cu pretenească salutare, sănătate și noroc.

Scrie mult și iute,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58324. S 3 (44)/ CDL XXXIII.

---

[1] Cele 3 volume de *Documente culese din arhivele Ministerului Afacerilor străine din Paris* au apărut între 1885—1889 ca supliment la Colecția de documente Hurmuzaki.

[2] Alexandru Lambrior, filolog român, a murit în 20 septembrie 1883.

44

Paris, 5/17 X^bre 1883

Domnule Biene,

Sperînd că despre sănătate și altele te afli bine, și urîndu-ți ca tot așa să fie, dacă este, sau altmintrele, dacă nu este, te vestesc că nici noi, pe aci, zău, nu sîntem mai mult bine, cu toate că ar putea fi și mai bine. Despre Academie, citesc azi în ziarele din București că d. A. Pap[adopul] Călimach are să citească o lucrare asupra Mavrocordaților [1]. Aceasta trebuie să turbure mai ales pe amicul Gion, carele pe de o parte tipărește o carte mare în București, iar de altă parte se tot gătește a merge să se doctorească la Bruxelles.

Mai scrie-mi și d-ta, cînd vei avea timp, ce se mai petrece prin București. Arată-mi, te rog, dacă ai vreo știre despre soarta documentelor ce am trimis acolo. Ministeriul pînă acum nu mi-a răspuns nici laie nici bălaie.

Să-ți mai dau o comisiune, și anume: te rog treci pe la Socec și ia-mi vreo *două* calendare *americane* (în foi ce se desprind) și poate chiar și un

Almanah românesc în volum — cel mai interesant negreşit, adică nu nuvele de-ale lui Năiţă Popescu [2]. Ia, te rog, şi 3 exemplare din *Rumänische Skizzen*, ale d-nei Mite Kremnitz, 1877 (unde este *Mihnea-Vodă* al meu) [3].

Toate acestea trămite-mi-le *iute*, şi spune-mi ce te-au costat, ca să-ţi înapoiesc cheltuiala. Scrie-mi, fii sănătos şi voios.

Cu prietenească salutare,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58326. S 3 (46)/CDL XXXIII.

[1] Alexandru Papadopul-Calimach citeşte comunicarea sa *Despre Alexandru Mavrocordat Exaporitul şi despre activitatea sa politică şi literară. (Analele Acad. Rom.*, VI, I, p. 6; VI, II 111—124.)

[2] N. D. Popescu (1843—1921), scriitor, autor al unor romane istorice, schiţe şi nuvele, editor de almanahuri şi calendare. Pînă în anul 1883 publicase printre altele: *Radu al III-lea cel Frumos*, *Neagoe Vodă* şi *Meşterul Manole sau zidirea mînăstirii Curtea de Argeş*, *Domnul codrilor sau domnul oraşelor sau Miul căpitan de haiduci*, *Prizonierul român de la Plevna* şi romanul *Maria Putoianca*.

[3] *Rumanische Skizzen. Eingeleitet und ubersetzt de Mite Kremnitz*, Bucureşti, 1877 în care a apărut şi *Mihnea-Vodă*.

45

LÉGATION DE ROUMANIE
EN FRANCE
(Imprimat)

Paris, 5 nov. 1883

Domnule Biene,

Cîteva cuvinte azi în pripă, ca să te îndemne a nu pune stavilă lăudabilului zel ce ai avut pînă acum în corespondenţa noastră.

Mai dăunăzi am văzut un românaş, în calea sa prin Germania, pe dl. D. Sturdza. I-am spus păcatele mele şi în privinţa publicaţiunilor începute de mine (nu le-aş mai fi început!). Şi a rămas înţeles între noi că le vei da d-ta la lumină acoperind cu cel *mai opac nor* numele meu.

Despre cărţi, tot nu am părăsit gîndul de a le extrage de prin dulapuri şi a ţi le trămite. O să te pomeneşti într-o zi cu ele.

Mai scrie-mi ce se zice şi ce se aude prin Bucureşti.

Fă-mi relaţiuni fidele şi întinse despre ce se petrece cu şedinţele şi în culisele Academiei.

Pe aci, nimic nou. Gion, călătorul, încă nu a sosit. Noi, tot pe la Versailles mai mult decît în Paris. Şi fiind ora trenului direct, sfîrşesc această epistolă cu cele mai cordiale salutări.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58325. S 3 (45)/ CDL XXXIII.

46

Paris, 4/16 ianuar 1884

Domnule Biene,

Am întîrziat mult a-ţi răspunde astă-dată, fiindcă de două săptămîni sînt tot bolnav de picioare, şi în rîndul acesta a fost mai rău decît oricînd.

M-a pus podagra în pat şi pe gînduri. Azi m-am sculat mai teafăr şi iată îţi scriu ca să-ţi urez şi an bun şi blagoslovenie din partea patronului d-tale S-tul Ion, a cărui zi a fost — nu este aşa? — tocmai ieri [sic!]

Un Iuliu Cezar francez, cu note şi traducţiuni a lui Lomandre, îţi trămit azi prin poştă. Ţi-am pierdut printre recete scrisoarea şi nu-mi aduc aminte cîte parale am să-ţi mai trămit. Mulţumesc pentru cărţile ce mi-ai expediat. Mulţumeşte, te rog, din parte-mi şi d-lui Socec. Cu aceeaşi ocaziune întreabă-l dacă este dispus a tipări un volumior în care să intre: *Mihnea-Vodă*, *Doamna Chiajna* şi poate încă ceva mărunţişuri.

Spezele pe seama sa şi mie îmi va da numai 1/3 din preţul exemplarelor ce va vinde. Dacă-i convine, apoi pe d-ta te rog să faci cum vei şti şi să-mi dibuieşti undeva un exemplar din volumul meu în 16: *Mihnea-Vodă* şi *Doamna Chiajna*.

Eu nu-l am; nu ştiu cine mi l-a ciupit aice. Şi trebuieşte să-l prescriu cu litere latine. Chiar dacă d. Socec nu s-ar îndupleca la propunerea de mai sus, eu tot te rog cu tot dinadinsul ca să îmi afli şi să-mi trimiţi cît mai degrabă acel volum.

Dacă se poate, trămite-mi şi ceva ce s-a tipărit despre conferinţa d-lui Urechia, în care a vorbit de documentele adunate de mine.

Sper — dacă mă va ierta podagra — să merg şi eu la Bucureşti pentru sesiunea academică. Dar mai întîi trebuie să cam ştiu care sînt lucrările şi cărţile care s-au propus la concursuri.

Astă treabă o să mi-o faci tot d-ta.

Aştept răspuns grabnic şi-ţi strîng mîna cu cordialitate.

Al d-tale devotat,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58327. S 3 (47)/ CDL XXXIII.

47

Paris, 21 ian./2 fev. 1884

Domnule Biene,

Bine ai făcut de mi-ai scris; bine o să faci să-mi scrii şi de aci înainte, des şi multe.

Scrisorile d-tale sînt cele mai preţioase şi mai copioase raporturi ce primesc despre cele ce mă interesează în ţară. Deci continuă şi vei avea şi recunoştinţa şi *blagoslovenia* mea.

Un *Rabelais* ți-am trimis azi prin poștă. Nu știu încă cît costă; dar cînd voi ști, îți voi scrie cu ce sumă mai stau deschis pe condica d-tale.

Despre Socec trebuie să ne înțelegem pentru ca d-ta să tractezi cu dînsul pe cale diplomatică. Și adică: scrieri noi azi n-am, ori nu voi să dau; am alte intențiuni mai pretențioase asupra unor așa trufandale. Dacă Socec voiește, putem să compunem un volum cu *opere alese*, precum: *Mihnea-Vodă*, *Doamna Chiajna*, *Poeții Văcărești*, *Cîteva ore la Snagov*, *Conferința despre timpii preistorici în România*, ba chiar și *Kynegetikosul* revăzut și purificat.

Cearcă, te rog; vezi, vrea ori nu vrea ... și scrie-mi.

Încă o treabă, te rog să-mi faci; sper că cu dl. Sturdza, ministrul și președintele nostru, stai bine și-l vezi. Fă-mi dar serviciul de a-i duce cît mai neîntîrziat alăturata scrisoare și, dacă îți vine bine, spune-i că dacă cumva nu are timp să-mi răspundă însuși la cele într-însa cuprinse, d-ta te pui cu totul la dispozițiunea d-sale spre a-mi comunica cele ce va socoti d-sa de cuviință.

Aș mai avea poate și altele să-ți mai povestesc, dar mă cam strînge timpul astăzi și astfel abia pot, printre vizite și afaceri d-ale Legațiunii, să mîzgălesc aceste urîte rînduri.

Deci, salutare și frăție, sau altmintrele sănătate și noroc.

Aștept grabnice răspunsuri.
Al d-tale cu cordialitate,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58328. S 3 (48)/CDL XXXIII.

48

Paris, 11/23 aprilie 1884

Domnule Biene,

De mult nu mi-ai mai scris, dar nici eu nu ți-am răspuns *batăr* ca să-ți mulțumesc pentru cele două volume [...]* ce am primit la timp. Dar știam cît trebui să fi fost de ocupat cu daraverile și calamitățile ordinare și extraordinare ale Academiei.

Acum cred că vei fi mai liniștit și, dacă n-ar fi să vin cu în curînd la București, ți-aș cere să-mi scrii și să îmi arăți ce-ți sînt dator pentru cărți. Deci, dorința și intențiunea mea este de a mă porni cît mai curînd de aci către București.

Dar pentru ca aceasta să se poată face, cată să-mi dai oarecare deslușiri, sau prin scrisoare, sau — și mai bine — prin *faptă*.

Prințul Ghica, trecînd pe aci, la Londra, și apoi dl. Aurelian, prin scrisoare, m-au înștiințat că Academia a vorbit a mi se da o sumă de 5000 lei pentru lucrarea (făcută? sau de făcut?) de mine cu adunarea documentelor istorice.

---

* În mss. indescifrabil.

Aş dori ca să primesc aci cît mai neîntîrziat acei bani, atît spre a acoperi cheltuielele deja făcute cu această lucrare, cît şi spre a mă putea pune pe cale spre Bucureşti.

De la cine depinde activarea acestei afaceri? Zău, nu ştiu, că nu mai sînt defel în curentul afacerilor academice.

Te rog sau să lucrezi — dacă poţi — în sensul cererilor mele, sau să mă veseşti îndată cum stau lucrurile şi la cine trebuie să mă adresez.

Aşteptînd grabnic rezultatul, îţi strîng mîna cu cordialitate.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58329. S 3 (49)/ CDL XXXIII.

49

Paris, 25 april /7 mai 1884

Domnule Biene,

În momentul acesta am primit ultima d-tale scrisoare, prin care îmi anunţi că suma votată de Academie pentru colecţiunea mea de documente îmi poate sosi curînd. Voi vorbi azi despre dînsa şi cu dl. Sturdza, pe care l-am văzut ieri şi-l aştept încă şi azi. Îl aştept, fiindcă mă aflu bolnav de mai multe zile, bolnav de gălbinare, ceea ce mă opreşte a ieşi din casă şi a mînca, dar nu şi de a lucra deşi sînt foarte slab şi obosit. Cu toate acestea sînt lucrări şi proiecte care mă preocupă foarte mult. Unul din acestea este Congresul de Antropologie şi Arheologie preistorică de la Bucureşti în septembrie 1885. Din toate părţile lumii am acum peste 50 de cereri şi adeziuni la această întrunire ştiinţifică pe care savanţii din toate ţările o doresc şi o aşteaptă cu nerăbdare, spre a studia la faţa locului populaţiunile şi rămăşiţele străvechi din valea Dunării de jos. Pe cînd toţi străinii sînt aşa doritori de a ne cunoaşte de aproape, de ce oare noi să ne codim şi să ne furişăm?

N-avem ce le arăta? Toţi răspund: nu puteţi să fiţi mai nepregătiţi la asemenea studie decît cum au fost la 1876 portughezii, cînd ne-au chemat la Congresul din Lisabona. N-aveau nimic, „nici muzeu“, nici bărbaţi speciali, nici dezgropări (fouilles). Totuşi au adunat congresul la ei. Li s-a adus ştiinţa şi curiozitatea ştiinţifică de străini, şi de atunci Portugalia a intrat în concertul ştiinţific al antropologilor şi arheologilor. Tot cam aşa spun toţi şi despre Ungaria, unde a fost congresul la 1874.

Eu, aci, mult am vorbit cu d. Sturdza de această cestiune, mult l-am stimulat şi cu toate că este preocupat deocamdată cu afacerile reviziunilor i-am dovedit că nu este aceasta o cauză spre a neglija un mare interes ştiinţific şi naţional, cu atît mai mult că avem dinainte-ne un an şi jumătate şi negreşit reviziunea nu se va prelungi aşa de mult.

În scrisoarea d-tale îmi arăţi că au să fie mari greutăţi la realizarea proiectului şi că îmi aprind însumi paie în cap. Cred că ai dreptate; dar cu acea temere nu s-ar mai face nimic pe lume, şi mulţi — ba chiar eu însumi — mă acuz că prea mă dezinteresez de tot ce poate fi de folos ţării.

În cazul de față, cat să mărturisesc că eu nu sînt altceva decît organul foarte numeroșilor doritori străini de congres în București.

Apoi sper că studiile antropologice, raportate asupra tipurilor moderne și rămășițele antice din țara noastră, vor elucida mult acea chestiune roesleriană care încîlcește așa tare mințile străinilor. La fața locului, se vor convinge mai bine de elementele care constituie miezul și fondul naționalității române.

Mai sînt și alte chestiuni, al căror centru de studiu se află chiar în țară la noi, și anume (printre altele) *țiganii* și epoca venirii lor în Europa. *Evreii* și îndoita lor origine, prin două tipuri diferite: cei roșii, și cei oacheși.

În fine, s-au făcut de Koperenchi și de Obedenar oarecare studie de cronologie antică, care se pot dezvolta, prin noi cercetări, de acum pînă la toamna 1884. Asemeni se pot *verifica* și *controla* localitățile în care Bolliac a făcut săpături și descoperiri de un interes mai mare decît se crede în genere la noi.

Rămîne numai a se *controla cu știință* ceea ce el a dezgropat d.e. la *Buruezica*, cum se zice.

Două, trei persoane, avînd această însărcinare (bunăoară M. Suțu, Gr. Tocilescu și tinerii ce se vor mai fi format, avînd direcțiune dată de cei mai experimentați) vor putea face asemeni lucrare, care, publicîndu-se la timp, vor da material de studiu local pentru congres.

Cu același prilej s-ar aduna la un loc și ce brumă de obiecte preistorice avem în muzeu (amforele de la Bolliac); ar mai aduce și cei care mai au asemenea obiecte, Butculescu, Sturdza, Papazoglu etc. și s-ar face o colecțiune pentru ochi, negreșit mai considerabilă decît aceea ce s-a prezentat la Lisabona și care nu conținea, cu mic cu mare, nici 300 de obiecte ... Numai ale lui Bolliac sînt mai numeroase.

În fine, adaogă că la aceste congrese se tratează și cestiuni străine țării și aduse pe tapet de savanți din alte localități.

Deci eu cred că are cu ce se ocupa congresul la noi și că el va da rezultate foarte folositoare țării și pentru cunoașterea ei de către străinii luminați și pentru progresarea studielor în sînul ei.

Așadar zic: *Nihil desperandum*, și povățuiesc pe toți cei tineri și inteligenți ca d-ta a pune umărul din răsputeri pentru realizarea proiectului. Aș dori ca și ziarele noastre să se ocupe de această cestiune. Întru altele, aș vrea să atragi asupră-i atențiunea d-lui Ștefan Mihăilescu, carele negreșit va primi ideea cu mulțumire.

Îndată ce guvernul ar admite-o — și aceasta d. Sturdza este foarte dispus a o face, adică îndată ce m.s. regele va primi patronajul, iar Consiliul de Miniștri va conceda vreo 20 sau 30 mii franci pentru lucrările pregătitoare, va trebui să se constituie la București Comitetul organizator, carele desigur va avea ce să lucreze, ca să pregătească și sus-arătatul material științific al congresului, și dispozițiunile pentru înlesnirile de călătorie, de trai, de excursii locale și de studii ale străinilor în acele opt zile cîte vor avea să petreacă la noi. Totodată va trebui să se facă o bogată colectă de contribuțiuni (15 sau 20 lei de persoană) atît cu țara, cît și cu străinătatea.

Eu unul pot să răspund că din Francia vom avea cel puțin 250 cotizațiuni. Princepele Ghica va putea să obțină multe în Anglia și Obedenaru asemeni în Italia. Nu mai puțin vor da Germania, țările Scandinave. Despre Rusia răspund încă. Vezi dar că lucrurile ar putea merge bine, cînd cu toții am pune piept bărbătesc.

După ce vei descifra toate aceste pagini ieroglifice — dacă ele vor reuși a-ți transmite cîtuși de puțin din marele dor ce m-a atins — fă-te apostolul ideii și *propovăduiește* în tinerime, profesori și studenți. *Sursum corda* și Doamne ajută!

Dl. Sturdza va mai sta cîtva pe aci, căci bătrînul Mihai Vodă este la agonie.

Răspunde și mă crede cordial mult,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58330. S 3 (50) CDL XXXIII.

50

Paris, 9/21 mai 1884

Domnule Biene,

De n-aș fi încă bolnav, mai curînd încă ți-aș fi expediat cele ce-ți pornesc azi sub bandă, despre Biblioteca Națională din Paris și anume:

1. Montreul, La Bibl. Nat. sur origine et [...]* jus'que á nos jours, 1878, Notice Historiques, 1 vol. 8°.

2. *Catalogue alphabettique des ouvrages mis à la disposition du public dans la table de travail de la Bibliotteq. Nat.*, 1 vol. în 16° 1879.

3. Fășcioară pe martie 1884 a publicației periodice: *Bulletin mensuel des récentes publications, françaises, extrases a la Bibl. Nat.*

Din aceste toate publicațiuni, te vei dumiri pe deplin de tot mecanismul acelei Bibilioteci și vei ști că buletinele se scriu pe hîrtie de orice fel, fără rubrice imprimate.

Una la mînă!

Eu tot aștept, și cu mare nerăbdare, cei 5000 fr. anunțați. Dacă lucrul depinde de la d. Sturdza, apoi nu prea știu cînd am să-i capăt, căci d-lui e cufundat în descurcarea testamentului principelui Sturdza. Deocamdată este dus la înmormîntare în Baden; dar cred că are să se mai întoarcă pe aci. Toate acestea mă împing foarte departe, și tare mă costă. Ceea ce-mi spui despre congres mă înfiorează, căci, după cum văd, nimic în cinci ani nu s-a făcut la noi spre a se deștepta ocupațiunile și gusturile științifice. Eu totuși nu pierd speranța și cît voi fi pe picioare, după această lungă boală, mă voi sili a-mi realiza proiectul. Pe cît puteți, rog să mă ajutați.

Cu cordiale salutări,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58332. S 3(52)/CDL XXXIII.

---

* Text indescifrabil.

51

Paris, 13/25 mai 1884

Domnule Biene,

Tare mult m-a bucurat ştirea ce-mi dai că are să se publice un articol asupra proiectului de congres. Acum aştept ca, îndată ce va apare, să-mi trămiţi acel articol. Dl. D. Sturdza pleacă peste cîteva zile din Paris, cu hotărîrea de a interveni în Consiliul de Miniştri de pe lîngă m.s. regele ca să se decidă convocarea acelui congres pentru la anul, 1885 (sept. — oct.), şi să se dea de către stat spre începerea lucrărilor o sumă de 30 din 40 mii lei. Pe de altă parte, şi eu am să lucrez pre cît voi putea într-aceasta, şi deci fiind a merge la Bucureşti, în cursul lui iuniu viitor, voi cerca să fac propagandă, ba şi chiar poate o conferinţă la Ateneu în favoarea congresului.

Şi cum să nu facem toate acestea, cînd am în mînă peste 60 scrisori de la savanţi, din Franţa, Anglia, Germania, Elveţia, Belgia, Spania, Olanda, Portugalia, Italia, Suedia, Norvegia, Danemarca, Polonia, Rusia, Finlanda, şi Ungaria, cari toţi doresc şi aşteaptă cu nerăbdare acest congres!

Ar fi ruşine din parte-ne să ne codim dinaintea unor aşa amabile şi favoritoare îndemnuri.

Cu venirea mea în ţară, voi vedea şi-ţi voi spune ce sînt dar cu cuvintele de cari îmi vorbeşti; căci memoria nu mă ajută deloc. Negreşit ochii vor înlesni-o.

Mult aş dori să nu mai întîrzie pornirea acelui mic subsidiu de 5000 lei.

Sănătate şi noroc!
La revedere,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58333. S 3 (53)/ CDL XXXIII.

52

Paris, 19/31 mai 1884

Domnule Biene,

Te rog să înştiinţezi pe d. Iuga şi pe cine se mai cuvine că, spre a accelera trămiterea acelor 5000 fr. pe care îi aştept cu nerăbdare, spre a mă porni de aci în spre Bucureşti, am dat bancherului S. Halfon şi fiii o procură ca să primească dînsul acea sumă de la Academie şi să mi-o transmită telegrafic.

După cîte mi-ai scris, înţeleg că întîrzierea provine din lipsa din ţară a d-lui Sturdza, cu carele am şi vorbit de această cestiune, promiţîndu-mi d-lui a termina afacerea îndată ce va fi în Bucureşti. Aceasta se va întîmpla, cred, în duminica ce va urma primirea acestor rînduri, căci, deşi d-lui a plecat alaltăieri din Paris, va trece însă prin Iena, Berlin şi Viena şi astfel va întîrzia ceva în cale.

Tot d. Sturdza are să se ocupe activ de proiectul congresului, despre care am scris d-lui Tocilescu şi altora. Eu am tot atîta speranţă, cît şi dorinţă ca acest proiect să reuşească. Sînt încredinţat că reuşita lui va face un bine însemnat țării. Va fi o serbare, care deșteaptă spiritele și va încălzi inimile în favoarea ocupațiunilor serioase și intelectuale. Mă ocup a face un raport detaliat ministrului Instrucțiunii despre acel proiect.

Cu cordiale salutări,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58331. S 3 (51)/CDL XXXIII.

53

Paris, 5 iunie 1884

Domnule Biene,

Adineauri, fiind la masă, primii — cu Fulgerul-Orient, negreșit — scrisoarea d-tale din 1 ale lunii, și fără întîrziere răspund.

Ciudat neam de oameni sînt și iubiții mei compatrioți! Tot ce vine din țară pare destinat a amorți orice dorință de a face ceva bine și folositor pentru țară. Așadar, egemonia advocăţeilor a adus la culme apatia intelectuală și au reușit să stîrpească orice altă preocupațiune decît aceea de a face *părale*, cum zicea bietul răposatul moșneag Laurian! Așa îmi spunea și dl. Sturdza.

Acestea mă spărie, dar tot nu mă las; nu mă dau încă bătut. Chiar acum am la copiare un lung raport către Ministrul Instrucțiunii Publice asupra proiectului de congres, care s-a întețit foarte printre invitații de pretutindeni. Ce doară! atîtea silințe n-au să zdrobească apatia românilor? Eu pe toată ziua scriu la tot felul de oameni din țară, spre a *propovădui* foloasele congresului. Răspunsuri încă n-am primit; dar abia ar fi și fost timp să-mi vină, căci pre cît timp am stat bolnav în pat n-am putut scrie. Singurul care a și aprobat cu entuziasm este pînă acum Obedenaru din Roma. Am scris, și-am scris larg, d-lui Tocilescu, și tare m-aș mira ca tocmai dînsul să stea împotrivă: orișicum, mi-e degrabă să vin și eu pe acolo, pentru ca, sau să înving, sau să mă întorc aci cu sacul de cenușă pe cap, dezgustat cu totul de astădată și desperat de a mai cerca ceva cu generațiunea actuală. Să deie domnul să nu fie așa!

Eu tot sper și nu mă pot decide a crede într-așa mare scădere în simțul moral și în inteligența tinerimii române. Nu pot admite că în pustiu voi striga *sursum corda!*

Dar ce este oare acea mișcare revoluționară ce aud că se face printre studenții Universității noastre? Mi se spune că junimea s-a pus sub direcția nebunului de George Bibescu și al papinei de franțușcă, nevasta lui?

Mă crucesc aflînd astfel de năzdrăvănii! Pare că un vîrtej nebunesc a sucit minţile tuturor. Unde mergem? Aș vrea să am glasul tare, spre a putea să strig, în auzul tutulor, acea veche sudalmă țărănească: „Ho! țară, ho!“

Despre buletinurile Bibliotecii Naționale m-am convins și ți-am și scris, că nu există nici un format, nici o hîrtie specială; orice bucată de carton le este bună spre a transcrie pe dînsul tilurile astfel cum stau însemnate pe lista tipărită mensuelă ce ți-am expediat. Deci, n-am altă informațiune de dat în această materie.

Ai primit negreșit scrisoarea în care te rugam să vestești pe cine să cuvine că am însărcinat pe Casa de Bancă Halfon ca să primească cei 5000 lei de la Academie și să mi-o expedieze prin telegraf.

Revin la congres. Eu am scris despre acesta persoanelor care urmează: Esarcu, Urechia, Butculescu, Gr. Marcu, Tocilescu, Grigore Ștefănescu, T. Maiorescu, M. Suțu și poate încă și altora. Ce doară! nimeni nu va răspunde? Nimeni nu va aproba? Gion de la Berlin are să trămită *Românului* un articol asupra acestui subiect. Apoi chiar și în România are să se scrie. Surdă să fie țara și tot ar auzi atîta zgomot.

Ce devine oare d. Hasdeu, din partea căruia mă aștept la o mare împotrivire, deși rolul său ar putea să fie foarte strălucit în acel congres?

Cu sănătate, sfîrșesc urmînd numai bine.

Cordiale salutări pînă la revedere,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58335. S 3 (55)/CDL XXXIII.

54

Paris, 5/17 august 1884

Domnule Bianu,

Sănătate și noroc bun îți urez începînd aceste rînduri și apoi trec îndată și fără tranzițiune la obiectul principal al epistolei, care este o cerere grabnică ce am a-ți face, și anume:

Printre cărțile, foste ale mele și trecute sau în posesiunea statului sau a Academiei (aceasta nu-mi pot aduce aminte), se afla 1 volum folio mic și subțire legat cu negru, care conține fotografiele făcute la South-Kensington Museum dupe obiectele tezaurului de la Pietroasa și alte antichități românești, însoțite cu un mic text în limba engleză [1].

Această carte — totdeauna rară — a devenit negăsibilă, deoarece ultimele exemplare au ars într-un recent incendiu. Nu a putut să mi-o procure amabilul Nedeianu, căruia m-am adresat; deci, de la d-ta aștept să-mi împlinești curînd lipsurile, și adică să-mi trămiți îndată, transcris, cît vei ști și vei putea mai lizibil și mai curat:

1. Titlul complet al cărții, din capul foii pînă jos de tot.
2. Lista fotografiilor relative la tezaurul de la Pietroasa, în ordinea în care ele figurează în carte și cu titlurile ce poartă fiecare fotografie.
3. *Dacă nu este prea lung* (și mi se pare că nu e) o transcripțiune citeață după textul relativ la tezaurul în cestiune.

Să te vedem, voinice; fii ager și *pripelnic.*

Ce mai faceți pe acolo?

Te rog, scrie-mi. Ce face Gion? Ar trebui să-mi scrie ceva și dînsul.

D. Hasdeu, întorsu-s-a în țară? Dacă da, întreabă-l dacă îi trebuie curînd despuierea literei A, în cîteva din elucubrațiunele mele. Mi-a cerut-o, în calea noastră întovărășită. Nu știu cu cine să trămit manuscriptele Cantemiriane care sînt la mine, adică *Istoria ieroglifică*, care este de mare importanță pentru lucrarea d-lui Hasdeu.

Ce faci cu documentele mele? Începînd de la finele lui septembrie (s.n.) am să-ți expediez suplemente foarte însemnate.

Încă o dată, sănătate și noroc bun. Trămite-mi curînd ceea ce-ți cerui la început.

Cu cordială amicie,
Al d-tale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58337. S 3 (56)/ CDL XXXIII.

---

[1] În noiembrie 1867, tezaurul de la Pietroasa era împrumutat, prin mijlocirea lui Odobescu, de Muzeul South-Kensington din Londra, unde a fost expus vreme de șase luni.

55

Paris, 27 august/8 sept. 1884

Bravo, bravissimo, voinice Biene! Am primit azi toată copia așa mult dorită.

Imposibil în păcătosul acesta de Paris de a găsi acea carte engleză. Am scris la Londra; acolo nu mai sînt exemplare, au ars în incendiul bibliotecii de la South-Kensington.

Văzînd că mai multe zile nu dai semn de viață, am scris mai deunăzi d-lui Tocilescu, rugîndu-l să-mi trămită la Paris unul din exemplarele din București, căci, osebit de textul pe care acum grație d-tale îl posed, îmi importă mult a avea sub ochi și fotografiile, unicele care reprezintă obiectele astfel cum au fost în urma restaurațiunilor ce li s-au făcut la 1868 în Paris, și înainte ca Pantazescu să le fi distrus și mai rău [1].

Adevărat este că acest mizerabil a fost împușcat de o sentinelă. *Il ne l'aurait pas volé.*

Deci mulțumiri pentru copie, dar cu acestea să nu oprească trămiterea exemplarului de către dl. Tocilescu.

Voi cugeta la expedierea manuscriptelor Cantemiriane și nu voi întîrzia mult a pune în execuțiune cugetarea, în sensul dorit de d-ta.

Deocamdată îți strîng mîna cu cordialitate, de mai multe ori. Cîteva din aceste Shake hands, te rog să le comunici lui Gion.

Rămîneți, sănătoși, și norocoși.

Salutări amicale,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58338. S 3 (57)/ CDL XXXIII.

---

[1] Descoperit în 1837 de doi țărani într-o carieră din muntele Istrița de lîngă satul Pietroasele, Județul Buzău, tezaurul, cuprinzînd 22 de piese, a fost vîndut de aceștia zidarului Verussi, care a topit 10 din piesele componente. După ce a trecut în posesia statului, în 1875 tezaurul a fost furat de studentul teolog Pantazescu, care i-a produs noi deteriorări. A fost restaurat la Paris în 1867, și la București în 1886. (Cf. D. Tudor, *Alexandru I. Odobescu arheolog*, în: A. I. Odobescu, *Istoria arheologiei*, Editura Științifică, 1961, p. 30).

56

Paris, 5/17 sept. 1884

Domnule Biene,
Această epistolă are de scop a te ruga să faci să parvină alăturatul plic la adresa lui, adică la d. pictor Mirea, care nu știu unde șade.

Nu știu ce ți-aș mai putea zice în aceste pagine: poate că aș găsi, dacă aș avea timp; dar mă aflu tare ocupat.

Voi să dau zor cărții mele asupra tezaurului de la Pietroasa [1], și îi consacru diminețile.

Aș fi foarte fericit să primesc și eu cîte o foaie din cele ce se tipăresc din colecțiunea de documente franceze, chiar și din ale d-lui Tocilescu.

După o întrerupere consacrată altei lucrări ce-mi ceruse d. Sturdza, m-am reapucat acum de Documentele de la 1812, 13, și 14, care vor fi terminate, cred, peste vreo 3 sau 4 săptămîni. Cu toate acestea, vor mai rămîne multe alte fonduri de examinat în arhivele de aci.

Sper vești, cu o cordială salutare,
Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58339. S 3 (58)/ CDL XXXIII.

---

[1] *Le trésor de Pétrossa. — Historique. — Description. — Etude sur l'orfevrerie antique...*, tom I—III, Paris, 1889—1900.

57

Paris, 29 sept./11 oct. 1884

Domnule Biene,
Un mic serviciu, te rog.

Mi se pare că printre cărțile cedate de mine Academiei se află și un mic almanah francez format cu 12, publicat la București în anul 1842, sub titlul: *Annuaire de la Principauté de Valachie, Boukarest*, 1842. Dacă nu se află la Academie, trebuie să fie la Biblioteca Statului.

Găsește, te rog, această cărticică, și constată dacă într-însa se vorbește, precum mi se pare, de tezaurul de la Pietroasa; în cazul afirmativ, ia, te rog, indicațiuni bibliografice exacte, adică însemnează sub ce titlu este acel articol, la ce pagină se găsește tipărit și cam ce se zice într-însul.

Și acestea, *presto prestissimo?* trămite-mi-le într-o foarte apropiată scrisoare.

Dealtmintrelea, toate merg pe aci nici bine, nici rău. La cele ce ți-am scris în urmă, adică la întrebările de adresat d-lui Hasdeu, nu mi-ai răspuns.

Totuși, nu te-am pus la urgie, ci din contra te salută cordial,

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58340. S 3 (59)/ CDL XXXIII.

58

Paris, 16/28 mai 1884

Domnule Biene,

Am primit ieri articolul din *Rom*[*ânia*] *lib*[*eră*] şi azi scrisoarea d-tale; şi unul şi alta mi-au făcut plăcere; aş fi dorit numai ca numele meu să nu fi figurat în primul şi ca în a doua să nu găsesc părerea de rău din parte-ţi de a te fi pus în relaţiuni neplăcute cu un om îngîmfat de puţina sa ştiinţă. Dar ce vrei? Aşa e lumea pretutindeni, şi la noi mai mult decît oriunde. Tocmai de aceea insist aşa de mult ca să punem odată pe oamenii noştri — buni, răi, cum sunt — în prezenţă cu celebrităţi ştiinţifice ale lumii şi nu, de astădată, ca şcoleri sau călători prin ţări străine, ci ca gazde primind la sine pe corifeii ştiinţei. Această situaţiune va face pe ai noştri să simtă mai bine cît de mult au încă a învăţa, spre a ajunge să devină modeşti cum vei vedea că sînt adevăraţii învăţaţi.

Deci, nu pregeta şi, pe cît poţi, lucrează înainte, fără de a te spăimînta sau a te amărî de neajunsurile ce vei întîmpina în propagarea ideii noastre. Precum ţi-am scris, mi se pare — d. Sturdza pleacă azi din Paris hotărît a propune guvernului patronajul congresului. Cînd va fi d-lui la Bucureşti, te rog fă să mi se trămită cît mai curînd acei bani, ca să pot veni şi eu acolo.

Sănătate şi ispravă bună,
Odobescu

Eu am scris multor altora din ţară despre congres.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58334. S 3 (54)/ CDL XXXIII.

59

Paris, 4/16 mart 1885

D[omnu]le Biene,

Am primit stenografica-ţi epistolă din care se constată că, osebit de copiele ce d-na Odobescu va adăoga pe lîngă cele deja primite de d-ta, îţi mai lipsesc două facsimile. Cu mutarea mea din strada des Écuries D'Artois 29, la 15 aprilie viitor, în alt loc (?), voi revizui toate hîrtiele mele şi negreşit se vor regăsi acele fasimile, dacă nu cumva — întorcîndu-mi-le Woneberg, care le-a litografiat — nu vor fi fost deja înapoiate Academiei. Vom vedea.

Te rog, în momentele scurte ce-ţi rămîn libere, scrie-mi ce se petrece în sesiune şi mai ales între ceea ce priveşte lucrările mele.

Ce a ieşit din nota ce ţi-am trămis pentru secretarul general?

Tipărirea opului meu asupra tezaurului merge înainte şi-mi dă multă muncă, dar şi multă satisfacţiune. Cum au părut pe acolo cele 5 coale specimine ce am expediat?

Aştept prompt răspuns, şi-ţi strîng mîna cu cordialitate.

Odobescu

Mă aflu acum în congediu şi profit de convalescenţă spre a activa tipărirea mea. La documente stagnaţiune completă?

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58341. S 3 (60)/CDL XXXIII.

60

Paris, 173 rue de Courcelles, 27 XII 1886/8 ian. 1887

Domnule Biene,

În contra deprinderei mele, am întîrziat foarte mult timp, de astă-dată, a răspunde la scrisoarea d-tale din 12/24 decembrie trecut. Cauza a fost că mă aflam tare întîrziat cu lucrarea culegerii de documente.

Începusem cercetări pentru alegerea lor înaintea vacanţiilor Arhivei ministeriale; dar am fost silit să le întrerup, ca toate celelalte ale mele lucrări, în tot cursul lungei boale care m-a ţinut ne-ncetat în pat de-a lungul lui august, septembrie şi octombrie.

Apoi m-au ajuns tot felul de mîhniri şi de supărări; astfel încît abia au avut copiştii ceva puţin material de decopiat.

În urma scrisorii d-tale însă m-am înhămat din nou la cercetări şi am reluat pe copiştii mei, strîns de dîrlog. Deci, cred că pe la finele lui ianuarie al nostru voi fi în măsură de a trămite vreo 25 sau 30 de caiete noi. Poate că voi găsi timp mai tîrziu să redactez şi o mică notiţie biografică asupra generalului de Langeron, a cărui activitate s-a întins mult mai departe decît cercul afacerilor româneşti. Ele ocupă aproximativ a şasea parte din memoriile scrise de dînsul.

Dar mă aflu acum împovărat şi de lucrare şi de supărări. Din ţară nu pot obţine, întru nimic, nici un ajutor. De 18 luni de cînd m-am întors în Paris, d. Tocilescu (între alţii) nu mi-a scris nici *batăr*, o dată, deşi, în nenumărate rînduri, i-am cerut d-sale, precum şi altora, ceva desluşiri asupra restauraţiunii tezaurului de la Pietroasa.

Poate că d-ta, fiind după cum te ştiam odinioară mai activ şi nu încă, sper, cu totul atins de intoxicaţiunea indiferentismului bucureştean pentru tot ceea ce nu este *moft*, îmi vei da acum, în acea stăruitoare a mea îngrijorare, adică tezaurul de la Pietroasa, un răspuns răspicat şi lămurit. Oare în urma restauraţiunei nu s-au făcut fotografii, pe care tare aş dori să le capăt dacă vor fi existînd?

Cu tipărirea textului meu sînt acum în miezul zecimei a treia de coale, dar lucrul merge încet şi greu ca şi carul tare încărcat. Sper totuşi că dacă mă vor ajuta timpul, sănătatea şi guvernul nostru ca să termin opera, astfel precum am croit-o acum, ea nu ne va da de ruşine nici pe statul român care o publică cu spezele sale, nici pe mine păcătosul care o scriu.

Ce se face Ionescu-Gion? Sînt şase, şapte luni de cînd nici o *bună-vreme* nu mi-a dat.

Aş dori ca anul în care am intrat, sau intrăm, să ne fie tutulor priincios, căci, cît despre mine, toate calamităţile m-au bîntuit în cel încetat.

Ţi-l urez dar pe acesta bun şi norocos.

În aşteptarea ca d-ta să-mi răspunzi iute, după cum mai bine te vei pricepe, iar ca eu să-ţi gătesc cît mai curînd material pentru a doua jumătate din volumul al III-lea de documente istorice, te salut, domnule Biene, cu cea mai deplină cordialitate.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58342. S 3 (61)/ CDL XXXIII.

61

Paris, 173 rue de Courcelles, 10/22 [ianuar 1887

Domnule Biene,

Ca să nu las timp prea îndelung tiparnița în adăstare, am dat strașnic zor, și iată azi pun la poștă un pachet cu 29 caiete din *Memoriile lui Langeron*, cu speranță ca să mai aduc o cîtime egală la sesiunea Academiei.

Nu știu nimic despre biografia rusească de care îmi vorbești. Aș dori să capăt de la d-ta o informațiune bibliografică precisă sub acest raport, căci nu voi întreprinde a scrie nimic pînă nu voi vedea ce zice biograful rus.

Altă rugăciune ce am să-ți fac este ca să mă înștiințezi dacă *veriga cea cu inscripțiuni de la Pietroasa*, pe care Pantazescu a redus-o la două crîmpeie încovoiate, a fost sau nu *lipită* sau *completată* de către restaurator.

O vizită de o clipă la muzeu te va pune în măsură de a-mi da această informațiune ce-mi este urgent necesarie, și pentru care de mai nainte îți mulțumesc.

Arătîndu-ți totdeodată cele mai cordiale ale mele salutări,

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58343. S 3 (62)/ CDL XXXIII.

62

Paris, 15 rue Faraday (les Terms), 6/18 sept. 1888

Domnule Biene,

Rîndurile acestea au de scop a-ți cere un foarte *grabnic*, dar puțin ostenitor serviciu pe care singur poți să mi-l faci.

Îmi este cu neputință să regăsesc printre hîrtiele mele copiele ce am luat la Academie după răspunsul cel francez și cel rusesc venite la Academie de la dl. Kieserichy, directorul Ermitajului din S. Petersburg în privința antichităților de la Concești, și tocmai acum am necesitate a folosi acel răspuns.

Te rog, deci, foarte mult, pune *în grab* să se scoată acele copie [1] (chiar și cea rusă, *cum s-o putea*) și expediază-mi-le *presto prestissimo.*

Îți voi rămîne tare îndatorat și ce știi! poate într-o zi ne va fi de a bună!

Cu aceeași ocaziune spune-mi, te rog, în scris dacă fotografiele promise după vasele Concești de la Ermitaj au sosit cumva la Academie.

Primește, te rog, ale mele bune salutări și mulțumiri anticipate.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58344. S 3 (63)/CDL XXXIII.

---

[1] Marginal I. Bianu notează: „trimisă în original“.

63

Paris, 15 rue Faraday, 12/24 sept. 1888

Îţi mulţumesc domnule Biene, pentru graba ce ai depus spre a-mi trimite documentele ce-mi erau necesarii. Am redecopiat scrisoarea rusească şi vei găsi originalul cuprins chiar aci.

Chiar azi ţi-am telegrafiat spre a-ţi cere fotografiele pe care aş fi fost foarte mulţumit să le am cu cîteva săptămîni mai nainte. Nu ştiu sigur dacă acum le voi putea întrebuinţa îndată în publicaţiunea mea; dar, orişicum, dacă ele mi se vor trimite „tot o să le găsesc locul“ mai tîrziu.

Aşadar, cu mulţumiri anticipate îţi trămit ale mele bune salutări,

Odobescu

Sper că s-au primit la Academie alte 10 caiete de copie ce le-am trimis prin Ministerul Instrucţiunii Publice. Eu primii azi noul volum din colecţia Hurmuzaki.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58345. S 3 (64)/ CDL XXXIII.

64

TELEGRAMA [*Paris, 12/24 sept. 1888*][1]

Si possibile, expédiez immédiatement photographie Concesti.

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58346. S 3 (65)/ CDL XXXIII.

[1] Data preluată după însemnarea lui I. Bianu: „Trimise recomandat 12/24 sept. 88“.

65

[*23 nov. 1889*][1]

D[omnu]le Biene,

Te rog mai trămite-mi fără întîrziere:

Engelmann, *Bibliotheca graeca* (cea mai nou ediţiune).

Hermann (?) *(Bibliografia autorilor eleni)* (mi se pare un gros volum legat roşu din cărţile mele. Poate însă că va fi la Biblioteca Statului. Rog pe d. Cozzeva a verifica).

Mă vei îndatora mult. Primit-ai de la minister adresa pentru formarea unei comisiuni însărcinată a face o programă amănunţită a limbei române în clasele liceale V, VI şi VIII, comisiune în care este cu d[om]nii Teodorescu, Şăineanu şi Panu? Sper că veţi face lucrarea *iute* şi *bună*.

Salutările mele,

Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58347. S 3 (66)/ CDL XXXIII.

[1] Data adăugată de I. Bianu

1

[f. d.]

MADAME S. ODOBESCO, roagă pe domnul Bianu să facă bine să treacă pe la d[um]neaei cum se va înlesni.

D[um]neaei șade în casele d-lui Ștefan Greceanu, no. 2, Bulevardul Academiei.

Mii de salutări cordiale.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58351. S 46 (2)/ CDL XXXII.

2

Luni dimineață [f.a.]

Domnule Bianu,

Ieri, duminică, am sperat să te văd, dar în zadar. Poți crede însă cît mă interesează tot ce se petrece la Academie și totodată să știu dacă v-ați gîndit la bietul bolnavul meu.

De aceea, de vei avea un minut, mai vino pe la mine ca să-mi spui ce să scriu la Odobescu, care — deși departe de noi este — cu gîndul și cu inima este aci.

La revedere dar, și mii de salutări cordiale,

S. Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58350. S 46 (1)/ CDL XXXII.

3

Hotel Kiriazi, 29 ianuarie 1898

Mult stimate domnule Bianu,

Nu știu de-ți mai aduci aminte de mine; eu însă am avut ocazie să-mi reamintesc de timpuri cînd te vedeam mai des; și asta mai ales din niște scrisori ce le-am găsit în hîrtiele răposatului și mult regretatului meu soț, și în care se poate vedea cîtă prietenie era între d[om]nia ta și d. Odobescu.

În puterea acestor amintiri și acestui prieteșug vin să te rog să-mi sacrifici cîteva momente, sau primindu-mă la Academie sau venind pînă la mine, la Hotel Kiriazi, unde voi sta pînă sîmbătă.

Deși bătrînă și aproape oarbă, voi veni chiar eu la Academie, dacă timpul nu-ți va permite să vii pînă la mine. Te rog însă să-mi spui dacă ești dispus să mă primești și cînd și la ce oară.

Sperînd că vei binevoi a-mi da un răspuns, profit de această ocaziune spre a te încredința despre deplina stimă ce-ți păstrează, a d-tale veche cunoscută,

S. Al. Odobescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58349. S 46 (3)/ CDL XXXII.

1

[29 decembrie 1905

Domnule profesor,

Nu ştiu dacă domnul profesor N. Iorga, pe care îl rugasem să vă vorbească, a avut ocazia să vă spună dorinţa noastră de a vă ruga să ne ţineţi conferinţe în seria viitoare, care să deschide luni 9 ianuarie? Doamna Ecaterina Cantacuzino, preşedinta Societăţei Femeilor Române, fiind absentă, vin să vă rog să binevoiţi a trece la mine mîine, vineri, de la 6 la 7 seara — sau sîmbătă dimineaţă între 11 şi 12.

În speranţa că veţi avea acea bunăvoinţă, vă rog, domnule profesor, să primiţi încredinţarea osebitei mele consideraţiuni.

Adina Gr. Olănescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58357. S 42 (1)/ D IV.

2

31 dec. 1905, ora 12

Domnule profesor,

Am fost cît se poate de mîhnită că v-aţi deranjat degeaba ieri seara şi vă rog să primiţi toate regretele mele.

Îmi pare, pe de altă parte, foarte rău că nu puteţi, deocamdată, să ne ţineţi conferinţe.

Primiţi vă rog, domnule profesor, încredinţarea deosebitei mele consideraţiuni,

Adina Gr. Olănescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58358. S 42 (2)/ D IV.

DIMITRIE C. OLLĂNESCU-ASCANIO[1]

1

[12(?) martie 1893]

Ionică Făt-frumos,

Primesc în acest moment o telegramă semnată: Hiatu (?), pe care inima mea, către tine cu dragoste plecată, îmi spune că tu mi-ai fost trimis-o. Drept aceea te rog a primi călduroasele mele mulțumiri pentru buna și neașteptata izbîndă ce-mi vestești, rugîndu-te, pînă voi putea-o face eu însumi, să mulțumești cu recunoștință din parte-mi Președintelui și Secretarului general al Academiei pentru îndoita onoare întrunită pe capul meu, din partea înaltului acestui Institut. Mă voi sili să fiu demn de această mîndră recompensă și, mai înainte de orice, îmi voi da osteneala să cîștig pe lîngă simpatiile ce mi s-au arătat și încrederea că, pe viitor, mă voi sili să fac mai bine.

Ca taxă [de] intrare sper să fac Academiei un dar prețios de niște copii după manuscripte foarte importante ce am luat la Constantinopole din Biblioteca Patriarhatului și despre care ți-am vorbit, pare-se, la București. Voi trimite aceste acte împreună cu o notiță asupra autorului și a cuprinsului lor, cum și a epocei despre care tractează.

Deocamdată mă îndeletnicesc cu pregătirea materiei volumului al II-lea din Horațiu *(Satirile)*, dintre care am trimis ceva specimene la *Convorbiri*. Sînt neimitabile, bre omule, și mi-au dat și mie avîntul de a mă arunca în cevașilea satirismos, în contra unor hibe de strîmbătăți de pe la noi. Așa am făcut prima satiră contra actualului curent bolnav al poeticei noastre și nu numai bolnav, ci prost, fals, pernicios și pornografic.

A doua pe care o lucrez acum e contra falsei educațiuni și a nenorocitelor urmări ce o învățătură fără cultura inimei, în același timp, poate să aibă atît la fete cît și la băieți. [...]

Quarta, contra politicianilor gheșeftari din Japonia. Quinta, contra criticilor fără de știrea lui D-zeu. Sexta și ultima în sezonul acesta, contra sau mai bine asupra năravurilor ce ne bîntuie.

Und damit, basta! că mi se urăşte şi mie. Ce mai faci, răule şi berbantule? Vezi de mai scrie ceva că m-ai pus la ciochina uitărei. Bravos! pentru discursul ce ai ţinut în ziua de Sf. Sava. Bine simţit, bine zis, bine înţeles sper că va fi. Ce mai nou pe acolo? Să ne vedem sănătoşi.

Al tău din inimă iubitor,

Ascanio

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58361. S 43 (3)/ D IV.

---

[1] Dumitrie C. Ollănescu-Ascanio (1849—1908), poet, publicist şi diplomat. După o scurtă perioadă de magistratură, a fost primar al oraşului Tecuci, apoi prim-secretar al Legaţiei române din Constantinopole, secretar general în Ministerul de Externe şi ministru plenipotenţiar la Atena. Membru al societăţii *Junimea*, membru al Academiei Române din 11 martie 1893, iar în 1900 comisar general al guvernului român la expoziţia universală deschisă la Paris.

2

12 decembrie [1893]

Sărut ochii, puiule,

La scrisoarea ta pre cît de nostimă, cît şi de interesantă, pre atît de bine primită şi de preţuită, nu *prea m-am grăbit* a-ţi răspunde, aceasta din 99 de pricini, dintre care cea dintîi este că n-aveam încă ... (pe celelalte să ţi le mai spun?).

Acum însă, fiind în posesiunea documentului ce mi-a cerut alde coconu Alecu, te fac cunoscător să ştii că ori d-lui n-a ştiut ce-mi cere (adică a crezut că-mi cere un lucru importantisim), ori că precis păcătoşi în toate cum sînt, nici măcar la cele neînjghebate cu banii lor nu au dat băgare de seamă, fiindcă întreaga listă a cărţilor greceşti-bisericeşti tipărite la noi se mărginesc în vreo 16 bucoavne pe care aci alăturat ţi le înaintează să le remiţi boierului cu ale mele prea călduroase şi amicale îmbrăţişeri. I le-aş fi trimis de-a dreptul, dar neştiind unde sigur să-l apuce (scrisoarea) am preferit a ţi le trimite ţie, carele cel puţin eşti statornic ... cu locuinţa!..

La § 2 al scrisoarei tale răspund asemenea că am dat intendentului meu poruncă să remită 75 fr. lui Göbl contra celor 5 volume ale patronului, pe care însă nu le-am primit pînă acum aici. Nu-mi este nici o mirare de asta, de vreme ce o sobă Meidinger ce mi s-a expediat din Bucureşti a pus *9 săptămîni* pînă să ajungă aici, şi un colis poştal pune *16 zile* de la Viena la Athena!!!

La coada scrisoarei tale, cred că nu mai am nevoie a răspunde de vreme ce în acest moment Agenţia Havas îmi anunţă că Ministerul ciocoiesc şi-a primit vot de blam de la Cameră şi că m.s. va aviza! Bre! mare balamuc. Unde dracu au să iasă oamenii ăştia, frate, dacă în 3 ani 8 ministere au schimbat (negăsind pe nici unul bun, fireşte) şi ce au de gînd să mai schimbe de acum încolo, de vreme ce toţi căpăţînoşii s-au prefirat pe la cîrmă? Le lipsea numai Take, sau Tache, cum îi zic gazetele, să le pună moţu şi sper că de astă dată le-ar fi pus moţul *et puis ils iront se coucher ailleurs* ...

Ce mai faci, cum petreci, cu copilele cum o duci, berbantule? Vezi mă, de te-nsori pînă mai ești încă de vreo treabă, că pe urmă te duci de rîpă, vai de tine, și ar fi păcat, căci ai putea face copii care să-ți semene... în cele bune naturalmente, că la cele rele... ești tu destul de meister.

Rogu-te amintește-mă Patronului și doamnei Sturdza cu bine și cere domniei ei voie din parte-mi să-i scriu, căci dacă nu i-am mai scris de atîta vreme apoi pricina a fost că n-am avut îndrăzneală a o mai derangia, căci i-am scris de 3 ori la București, o dată cînd era bolnavă în străinătate și la nici una din aceste *misive* n-am primit măcar un cuvînt de îndemn, o dovadă de amintire din parte-i. Tu, cu vorba ta dulce și cu graiul tău *îndibăcit* întru descifrarea enigmelor, vezi, deslușește și pe aceasta și mă pune pe o cale bună, căci de am greșit cu ceva, poate să mai fie chip de îndreptare... de *s-o mai putea.*

Aceasta, vezi tu, îți dă obligații să-mi mai scrii, răule, știind bine că ai tu stenahorie de scris, dacă o povară sufletească ca aceasta nu ți-ar apăsa de pildă hiba de conștință ca să-ți iei condeiul... la mînă.

Cu dragoste și călduroase îmbrățișeri, al tău bun și devotat prieten,

Ollănescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58360. S 43 (2)/ D IV.

3

COMMISSARIAT GÉNÉRAL
DU GOUVERNEMENT ROYAL
ROUMAIN
À L'EXPOSITION UNIVERSELLE DE 1900
CABINET
DU COMMISSAIRE GÉNERAL
À PARIS.
(Imprimat)

Paris, le 14 mai [1900]

Dragă Ionică,

Răspund îndată scrisorii tale, primită azi, pentru ca să înțelegi cît preț au la mine cele ce-mi semnalezi tu și cît țiu a-ți da asigurare că reclamația lui Göbl, făcută în urma celor ce i s-au relatat de către Buzeianu de aici, nu sînt conforme realității.

Primesc în acest moment și o lungă hîrtie de la Göbl în care mi se plînge tot de aceleași lucruri (considerentele și botezul politic mai puțin) ca în scrisoarea ta și căruia voi răspunde oficial în același sens ca cele aci cuprinse.

Dl. Göbl a fost pus nici mai jos, nici mai sus decît d. Socec, ci *pretutindeni alături.* Ceva mai mult, hîrtiile lui Göbl au fost singurele atîrnate pe pereți, pe cînd ale lui Socec, nu.

Pentru cromolitografiile d-sale nu am avut loc să le pun pe zid nici în pavilion, nici la Secția Belelor Arte (unde literalmente nu ar fi avut nici loc, nici putința, din cauza defavorabilei sale pozițiuni), căci nu am expus nici o cromolitografie acolo, opunîndu-se francezii. Nici Socec, nici Göbl nu sînt deci reprezentați în acest articol la Belle Arte.

Cu toate acestea, am așezat mapa lui Göbl pe un pupitru special, de pe care publicul va putea, cu mult mai bine și mai ușor, vedea și deci aprecia aceste lucrări; pe zid, oricît și oricum ar fi fost de bine expuse, tot nu ar fi făcut bun efect.

Vezi dar că nici chestia de *colectivist*, nici anunțul *zeloșilor proști* (cum numea pe împiegații Comis[iei] G[öb]l!) nu a stat la mijloc pentru a priva expoziția universală de conspectul cromolitografiilor (foarte puțin reușite și frumoase, dealtfel) ale lui Göbl, amicul nostru. Cu toate acestea, am ales din ele pe cele mai de vază și le-am țintuit în perete tocmai la intrare unde pot fi admirate și judecate de puhoiul de lume care se îmbulzeau prin galeriile pavilionului nostru.

Știi că ți-am făgăduit să te pun în juriul internațional spre a-ți da — după cum mi-ai declarat — chip de a aduce pe doamna Bianu și pe micul Alexandru la Paris. Iată însă cum s-au prezentat lucrurile: juriul clasei de învățămînt în care erai tu destinat a început (din cauza aglomerației materialului enorm expus) încă de la finea lui april (st. nou) și noi nu am avut un delegat în acea clasă (învățămînt secundar), așa că grupul învățămîntului (7 clase) să fie gata cît mai repede, adică pînă peste cîteva zile.

Tu nu ai fi putut deci veni (chiar de am fi avut delegat) din cauza propriilor tale ocupații în țară, iar pentru celelalte clase mi-ai trimis delegați din București foarte puțini, din lipsă de parale. Această lipsă chiar contribuie ca mulți să nu [se] poată urni din loc (35 fr. pe zi și 600 lei drumul dus și întors) și trebuie să caut a încropi lucrul cu persoane din colonia de aici. Celelalte clase nu ți-ar fi convenit, căci toate cată să fie gata pînă la iunie și pentru un loc sînt zece amatori. *Juge un peu!*

Am ținut a-ți face acestea cunoscute pentru a nu crede că te-am uitat, nici să bănuiești — dacă chiar ți-aș fi făcut oficial propunere — că ți s-a făcut — în asemenea condiții — pentru ca să fii silit a o refuza.

Colecția Academiei a fost așezată la *loc de onoare*, în dulap frumos, și bine alcătuite. Legătura este admirabilă și admirată. Întreabă toți dacă e făcută aici? Auzi gogomanii?!..

Ce mai nou pe la Academie și cum o duci cu vremurile, cu oamenii și cu nevoile?

Te rog a prezenta omagiile mele domanei Bianu, a îmbrățișa pe mititelu din parte-mi, precum fac eu pentru tine cu toată dragostea și prietenia ce-ți port,

Ollănescu

Rogu-te, unde e d. Poni? I-am scris la Iași și mi-a venit scrisoarea înapoi. Am vrut să-i aduc primul meu omagiu cu ocazia deschiderii pavilionului nostru, început de el.

Respectuoase omagii domnului și doamnei Sturdza, căruia te rog să-i spui că nu mi-am încărcat sufletu cu „Cloșca cu puii“, care e pusă la Louvre.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58359. S 43 (1)/ D IV.

1

Cernăuţi, 15 oct. 1886

Iubite d[omnu]le Bianu,

Abia acum pot să-ţi răspund la scrisoarea primită de la d-ta, căci ocupat cu şcoala şi alte afaceri n-am putut isprăvi mai curînd comisiunile ce mi le-ai dat.

Lucrul de pictură l-am acordat cu diaconul Ianovici, neaflîndu-se la noi om mai meşter într-acestea.

Dînsul cere pentru fiecare exemplar de facsimile cîte 10 fl., iar pentru zugrăvirea fotografiilor cîte 15 fl. pentru cele mai mari şi cîte 10 fl. pentru cele mai mici, şi se îndatoreşte a executa lucrul bine şi exact. Modelele paleografice din text cred că ar fi mai bine să se fotografieze, decît să se facsimileze, căci ar ieşi mai ieftine şi mai exacte. Deci binevoieşte a-mi scrie cum să fac.

Cît pentru m-ssul de la Mitropolie, cred că înţelegi pe cel cu portretul lui Ştefan cel Mare fără barbă. Pe acesta l-a cercetat odată episcopul Melchisedec, şi s-a luat şi o copie de pe portret prin pictorul Bucevschi. [1]

Deci te rog să mă înştiinţezi, dacă ceea ce mi-ai scris se referă la acest manuscris şi dacă în acest caz trebuie copiat portretul de a doua oară. Celelalte le voi face orişicum.

Cu fotografarea s-a început îndată după plecarea d-tale. Pîn-acuma s-au fotografat toate obiectele de la Putna, de pe cari am scos şi inscripţiile istorice, fie fotografate sau nu.

Fotografiele au reuşit destul de bine. Un lucru nu s-a putut însă face după dorinţa d-tale: obiectele cele mari nu s-au fotografat în două jumătăţi, precum ai dorit, căci fotograful zicea că astfeli fotografiele nu vor fi frumoase. Dar aceasta n-are a face nimica, căci inscripţiele se pot citi şi aşa foarte bine. Afară de obiectele desemnate de d-ta, am mai dat să fotografeze şi un epitrahil de la Voroneţ cu portretul lui Ştefan cel Mare fără barbă şi al doamnei sale Maria. Cele de la Suceviţa şi Dragomirna le dau la fotograf de mîne înainte.

Alăturat trimit consemnarea tuturor obiectelor de pe cari au să se ieie fotografii, facsimile sau inscripţiuni. [2] Iau cu plăcere asupra mea îndatorirea de a îngriji toate acestea, și dacă ai mai dori ceva, binevoiește numai a-mi scrie. B[a]r[onu]l Mustazza de cinci zile nu este aici, căci a plecat în afacerile fondului religionar la Cîmpulung, unde va rămîne încă vreo săptămînă.

Aș mai avea încă să-ți comunic că pictorul Ianovici cere un avans de 50 fl, pentru a-și procura materialul necesar.

Cererea pentru publicațiunile Academiei o voi trimite după ce voi fi isprăvit bine lucrul cu care m-am îndatorit.

Aștept răspunsul pentru m-ssul de la Mitropolie, cum și pentru efectuarea modelelor paleografice.

Dorind să vă pot mulțumi deplin, te salut din inimă frățească,

al d-tale,
D. Onciul

P.S. Stihariul diaconesc, despre care zicea călugărul că ar fi de la Ștefan cel Mare, este după inscripție de la Ștefan Tomșa din a. 1614. Nu știu dacă plătește să fie fotografat, precum ai zis. Deci binevoiește a-mi scrie și despre acesta, ori de să-l dau la fotografat sau nu.

Salutare,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., inv. 58376. S 46 (1)/ D IV.

---

[1] Pictorul Epaminonda Bucevschi (1843—1891) fusese angajat din 1881 de consistoriul episcopal din Cernăuți pentru bisericile din Bucovina.

[2] La scrisoare se află anexată următoarea listă:

1) Acoperămînt pentru tetrapod de la Ștef. M. Fotogr. măr. II.
2) Idem de la Bogdan, măr. II.
3) Idem de la Ileana lui Petru Vodă, măr. II.
4) Văzduh de la Șt. M., măr. II.
5 }
6 } Două acopereminte mici dela Șt. M., măr. II.
7) Epitrahil cu inscripție de la Șt. M., partea de jos, măr. II.
8) Orariu cu portretul lui Șt. M. și Maria D., partea de jos, măr. II.
9) Portret de la Maria D., măr. I.
10) Aer de la Șt. M. măr., I.
11) Adormirea Maicei D-lui., măr. I.
12) Portretul lui Bogdan de pe no. 11, măr. II.
13) Repidă de la Șt. M., măr II (inscripția de pe mănunchi copiată).
14) Panaghieriu de madreperlă, măr. II.
15) Evanghelie, măr. II. și un facsimile.

Sucevița

16) Portretul lui Ieremie Movilă, măr. I.
17) Portretul lui Simion Movilă, măr. I.
18) Aer, măr. I.
19) Orariu, partea de jos, măr. II.
20) Două naracvițe, măr. II.
21) Tava pentru colivă, măr. III (inscripția copiată).

22) Stihariu diaconesc de la Ştefan Tomşa, a. 1614, pe două părţi, măr. I (Inscripţie copiată).
23) Evanghelie fot., măr. II. Două facsim. col.
24) Evanghelie fot., măr. II. Două facsim. col.
25) Evanghelie fot., măr. Patru facs. col.

Dragomirna

26) Văzduh de la Anastasie Crimca, măr. II.
27) Aer, măr. I.
28) Adormirea Maicei D-lui., măr. I.
29) Orariu, partea de jos, măr. II.
30) Liturgheriu fot., măr. II. Două facs. col.
31) Liturgheriu fot., măr. II. Un facs. col.
32) Evanghelie, fot., măr. II. Un facs. col.
33) Evanghelie, fot., măr. II. Un facs. col. şi un facs. simplu.
34) Epitrahil de la Voroneţ cu portretul lui Şt. M. şi Maria D., măr. II.

Inscripţiuni de pe două cruci şi o cadelniţă de la Putna, o cruce de la Dragomirna şi un chivot de la Suceviţa.

D. Onciul

2

Cernăuţi, 2 noiem. 1886

Iubite d[omnu]le Bianu,

După ce primii scrisoarea d-tale pentru preţurile facsimililor, am cercat împreună cu b[a]r[on]ul Mustazza [1] la profesorul de desemn de la şcoala reală de aici. Şi acesta a cerut 10 fl. de bucată pentru miniature, iar pentru modelele paleografice, despre cari nu tocmisem cu Ianovici, zicea că va face alte preţuri. I-am zis că vom scrie la Academie, să vedem dacă consimţiţi, şi aşa l-am lăsat.

Apoi am cercat la un pictor tînăr, Schiller, despre care ştiam că este desenator bun. Acesta mi-a cerut cîte 5 fl. pentru miniaturele mai simple şi cîte 8—10 fl. pentru cele mai grele de executat şi cu mai mult aur. În sfîrşit, m-am înţeles cu dînsul pentru toate într-una cîte 6 fl. de bucată; modelele paleografice mai simple le va face însă mai ieftin.

Cît pentru colorarea fotografiilor, nu se prinde nime (acum nici Ianovici) să le facă, fiind lucru foarte greu, mai ales la desemnul cu aur.

Pe Ianovici l-am lăsat, exprimîndu-i părerea noastră de rău pentru preţurile d-sale, cu toate că făcuse acum un facsimile de probă şi scăzuse la urma urmei preţul, mai mult de ruşine, la 6 fl.

Şi Schiller a făcut acum un facsimile, şi văd că lucrul lui e mai bun. Deci cred să rămînem la acesta. Dacă doreşti, pot să-ţi trimit probele de la amîndoi.

Fotografiele sînt gata şi au reuşit foarte bine, după cît se putea. Am cerut de la fotograf sama, care ţi-oi trimite-o în curînd, îndată ce o voi căpăta.

Cartea de la Mitropolie este cea cu portretul lui Ștefan. În aceasta se află o notiță contimpurană despre proveniența cărții, care va fi facsimilată, și alta mai tîrzie, care o voi copia eu. Din acest ms. aș crede să se mai ieie un facsimile de ornamentică, cum și de pe unele inițiale mai frumos executate, cari se vor pune pe o foaie; deci ar fi doi facsimili cîte 6 fl. și unul (cel cu notița) mai ieftin. Din celelalte cărți, am copiat notițele ce nu vor fi facsimilate, și ți le voi trimite împreună cu copiele inscripțiunilor.

Acum, despre altele: b[a]r[onu]l Mustazza se scuză că nu ți-a răspuns încă, căci s-a întors de la Cîmpulung numai de cîteva zile și este mult ocupat.

Deocamdată îți comunică prin mine că începe a da de urma lui Nerset Marian. Persoana, ce a îngrijit tiparul, era venită de la București și păstra un incognito strict.

Venea singur la fotograf după probele pentru corectură și le aducea însuși înapoi; de asemenea, singur a luat exemplarele tipărite, cărîndu-le cu birja în mai multe rînduri.

Avea aparență de iezuit, deși se purta civil. Cît pentru nume, Mustazza au aflat de un *Felix Rabon* și întreabă dacă nu se află pe la d-voastră o asemenea persoană.

Cercetările începute le urmează mai departe și crede că va avea succes.

Mai multe, altă dată.

Scrie-mi cum ești mulțumit cu cele ce am dispus în privința facsimililor.

Voi căuta să se facă cît se poate mai bine și mai ieftin.

Te salut frățește,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58377. S 46 (2)/ D IV.

---

[1] Nicolau Mustazza (1839 — ?), baron, jurist și om politic bucovinean.

3

Cernăuți, 9/XI 1886

Iubite amice,

Alăturat trimit sama fotografului pentru fotografiele făcute. După cum vezi, a ieșit lucrul cam scump; dar cel puțin veți putea fi mulțămiți cu executarea, căci e reușit de tot bine.

Neputîndu-se trimite lucrurile la România cu rembursament, binevoiește a trimite suma cutare sau la adresa mea (Dr. D.O., Reș. Arhiep.), sau la adresa fotografului Köning, Strada Hurmuzaki, no. 13, ca să se expedieze fotografiele.

Totodată te fac atent că ar fi bine să se scrie din partea d-voastră către șeful vămii de la Ițcani, ca să nu despacheteze expediția la vizitare, pentru că ar putea să se strice clișeurile, și dacă vor face vizitarea, să fie cu băgare de seamă.

Facsimilele se lucrează şi cele două de pîn-acuma au reuşit foarte bine. Pictorul cere însă un avans de cel puţin 30 fl., avînd cheltuială cu procurarea materialului.

Pentru lucru îţi pot garanta, după cît văd pîn-acuma, că va fi bun.

Cred că vei fi primit scrisoarea, prin care te-am înştiinţat despre noile dispoziţiuni ce am făcut în această privinţă.

Ianovici cere înapoi exemplarul de probă, despre care îi spusesem că l-am trimis Academiei spre hotărîre. Mi-a zis că ţi-a scris şi d-tale. Dacă-i răspunzi, apoi scrie-i că mi-l trimiţi mie şi eu i-l voi întoarce, şi scrie-mi şi mie cînd am să i-l întorc. Exemplarul de probă nu ţi l-am trimis, pentru că n-am aflat de lipsă, după ce am văzut lucrul mai bun a lui Schiller; dar lui Ianovici am trebuit să-i spun astfel pentru ca să pot scăpa mai uşor de dînsul.

Aştept în curînd răspunsul şi te salut cordial.

Al dumitale amic,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R , Coresp. inv. *58378.* S 46 (3)/ D IV.

4

Cernăuţi, 16/28 nov. 1886

Iubite d[omnu]le Bianu,

Astăzi am primit deodată cele trei scrisori ale d-tale datate 23 oct./ 4 nov., 30 oct. şi 13/25 nov.

Mult mă mir cum de s-au împiedecat cele două dintîi aşa că au ajuns aici deodată cu a treia, după cum arată data timbrului poştal din Cernăuţi, 27 nov. De bună seamă s-au oprit la Bucureşti, căci şi data poştală de acolo e la tustrele aceeaşi, anume 26 nov. Dar fie cu curiozitatea aceasta, orişicum va fi bine că am primit în sfîrşit mult aşteptatul răspuns al d-tale.

Cît pentru fotograf, presupuneam eu că seama dată de el te va surprinde în cîtva, dacă nu-ţi vei fi calculat, după consemnarea ce ţi-am trimis-o mai înainte asupra obiectelor designate pentru fotografare, suma preţurilor acordate de d-ta pentru numărul exemplarelor cerute. Toate obiectele ce mi le-ai numit d-ta, afară de un stihariu ce nu se plătea a fi fotografat, s-au fotografat în formatul cerut, unele chiar în format mic, şi în atîtea exemplare cîte ai hotărît, cu preţurile ce le-ai acordat d-ta cu fotograful, anume: întîiul exemplar de la fiecare fotografie cîte 15 fl. (f.I.), 10 fl. (f. II.) şi 8 fl. (f.III.), iar celelalte patru exemplare şi negativele cîte 3 fl. (f.I), 2 fl. (f.II) şi 1 fl. (f.III). Cu toate sînt deci *5 exemplare* de fotografii de la fiecare obiect (3 pentru Academie şi 2 pentru mitropolitul şi Mustazza), cu negative, ceea ce face la un loc 712 fl.

Relativ la această sumă, am vorbit cu fotograful şi el mi-a răspuns că preţurile lui sînt fixe, precum le-a şi acordat, deci nu încape nici o neguţare. Atîta am putut numai influenţa asupra lui, că mi-a promis să fotografeze *gratis* încă o pagină din evanghelia lui Ştefan cel Mare, în 3 exemplare, pentru Academie, ca model paleografic. Pentru a vă scădea spezele, aş da de cunoscut mitropolitului şi b[a]r[onu]lui Mustazza ca să-şi plătească înşişi exemplare destinate pentru d-lor; dar aşa ceva nu mi se şade a face, şi nici nu cred că ai pretinde, deşi ar fi poate de dorit. Deci acum trebuie primit lucrul aşa cum este.

Schiller a sfîrşit două facsimile şi amîndouă au reuşit foarte bine. Dar acum a întrerupt lucrul, zicînd că n-are colorile trebuincioase, şi aşteaptă avansul de 30 fl. ce l-a cerut pentru a şi le procura. Deci binevoieşte a-i trimite această sumă cît mai curînd ca să poată merge lucrul înainte.

Ca modele paleografice care să facă numai astfeli de facsimile, unde se află decoraţiuni în colori sau iniţiale colorate; de acestea vor fi vro 4 sau 5. Dacă doreşti mai multe, se pot face. Dacă doreşti însă şi facsimile de pe pagine nedecorate, numai ca simple modele paleografice, atunci ar fi mai bine să se fotografeze, căci vor fi mai exacte. Şi prof. Kałuzniacki este de această părere. Pentru asemenea fotografii ar trebui formatul II cu 10 fl. pentru întîiul exemplar şi 2 fl. pentru cele următoare, sau la unele mai mici formatul III cu 8 fl. şi 1 fl. Deci te rog să mă înştiinţezi precis cam cîte exemplare de modele paleografice să se facă şi în care mod.

Facsimile de miniatură sînt de făcut 12 cîte 6 fl. = 72 fl. Apoi mai sînt două facsimile de pe notiţe cîte 4 fl. = 8 fl.

În sfîrşit, un exemplar (sau, dacă doreşti, două) cu mai multe iniţiale colorate, ceea ce va costa de asemenea 6 fl. de exemplar. La acestea ar fi să se mai adauge alte modele paleografice, cît vei pofti. Dacă ai să observi ceva în această privinţă, te rog să-mi scrii de cu vreme şi precis, ca să nu fie pe urmă iarăşi bănat. Pun cu plăcere serviciile mele la dispoziţiune, dar doresc să şi le fac spre mulţumirea d-voastră, în una privinţă, ca şi în alta.

Aşteptînd la timp răspunsul d-tale, te salut cordial ca al d-tale amic,

D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58379. S 46(4)/ D IV.

5

Cernăuţi, 6 dec. 1886

Iubite Biane,

Am primit scrisoarea d-tale privitoare la *Columna lui Traian* şi cea cu banii pentru Schiller. Banii i-am dat destinaţiunii lor, şi lucrul merge acum înainte.

Cît pentru *Columna* rediviva, am să-ţi răspund următoarele. Proiectul d-tale de a continua foaia după programul arătat mi-a făcut multă bucurie, şi nu pot decît să te felicitez pentru această folositoare întreprindere. Cu drag mă îndatoresc a conlucra după putinţă la realizarea scopului propus şi prietenul meu Popovici [1] de asemenea. Dar cu un lucru amîndoi nu sîntem înţeleşi.

E vorbă de punerea numelor noastre pe frontispiciul foii, ca conredactori. Noi credem că ar fi mai bine să-ți pui numai d-ta singur numele ca redactor, iar pentru colaboratori este destul dacă sînt numiți la fiecare articol al lor. Dar, în sfîrșit, cu ceilalți domni fă cum știi d-ta și cum le place d[omnii]lor sale. Noi doi renunțăm la această cinste, care nu poate fi de folos nici foii și poate că nici nouă: foii nu, pentru că nu avem încă acel nume literar, care ar putea să fie un feli de recomandație pentru dînsa; nouă nu, pentru că după solidaritatea arătată astfeli, am avea să purtăm în cîtva răspundere pentru toate ce se vor scrie, ceea ce în unele cazuri ar putea să ne cadă cam greu. Nu uita că sîntem cetățeni austriaci și că trebuie să aspirăm ceva și pentru pozițiunea noastră personală. Ei bine! Arătîndu-ne solidari cu d-voastră, ce să facem atunci față cu lucrări — *ut exemplum detur* — de feliul lui *Horea* a lui Densușianu? [2]

Deci, în orice caz, nu dorim să fim numiți între conredactori. Conlucrarea va fi însă din partea noastră, după cît ne va fi cu putință.

Popovici voiește să scrie acum un studiu juridico-istoric asupra documentului lui Mihai Viteazul, despre care a scris Xenopol în numărul din urmă al *Convorbirilor literare.* Acest studiu îl destinează pentru revista d-tale, și-l vei putea avea chiar pentru numărul întîi.

Neavînd însă la mînă textul documentului, te roagă să binevoiești a-i trimite volumul respectiv din *Revista* lui Tocilescu (vol. IV), care nu se poate căpăta aici.

Și eu voiesc să fac o scurtă recenziune asupra cărții lui Pič: *Zur rumänisch-ungarischen Streitfrage* [3]*;* și poate voi scrie ceva și despre noul pamflet a lui Hunfalvy [4]: *Neuere Erschei nungen der rumanischen Geschichtschseibung.*

Acestea vor fi pentru *Columna.* Pe urmă mai am de scop să scriu un studiu despre Asanești și Basarabești ca întemeietori ai statului român, la carele mă gîndesc acum mai demult, dar nu l-am putut încă isprăvi. Mai vro două recenziuni, și aceasta ar fi totul ce aș putea da pentru un an. Sînt prea ocupat cu școala, ca să-mi rămînă timp pentru mai mult lucru.

Te-aș mai face atent la ceva. Nu știu dacă veți avea cu ce împle paginile foii pe fiecare lună, voind a publica numai lucruri serioase și bine studiate.

Poate ar fi mai bine să apară foaia tot la două sau eventual la trei luni, dar ceva mai voluminoasă. Pe fiecare lună și bibliografia ar fi cam săracă. Deci cugetă ceva asupra lucrului!

În sfîrșit, să-ți mai comunic ceva și în afacerea fotografului. După ce d-ta însuți ai acordat cu el prețurile, vei înțelege că eu n-am putut să mă negoț cu dînsul pentru a le scădea.

Spunîndu-i părerea d-tale, el s-a cam supărat, așa că am avut chiar puțină neplăcere cu dînsul. A consimțit însă să mai facă o fotografie gratis, ca model paleografic. Pe urmă am mai mers la dînsul și l-am înduplecat să urce numărul fotografielor gratuite la *cinci*, în cîte trei exemplare, împreună cu negativele. Toate cinci vor fi modele paleografice cîteva din cele ce avea să le facsimileze Schiller, așa că spezele pentru acesta vor fi cu atîta mai puține.

Astfeli cred că vei fi mulțumit. Fotograful n-a primit încă banii, pentru a putea expeda fotografiele. Aștept să se sfîrșească lucrul acesta cît mai curînd.

Te salut frățește, al d-tale,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58380. S 46 (5)/ D IV.

---

[1] Eusebie Popovici (1838—1922), profesor de teologie la Institutul de studii teologice din Cernăuți. Decan și rector al Universității.

[2] Se referă la volumul lui Nicolae Densușianu, *Revoluțiunea lui Horea în Transilvania și Ungaria, 1784—1785, scrisă pe baza documentelor oficiale*, Buc., 1884.

[3] Se referă la cartea romanistului ceh Iosif Ladislau Pič, *Zur rumänisch-ungarischen Streitfrage. Skizzen zur ältesten Geschichte der Rumänen, Ungaren und Slaven*, apărută la Leipzig, în 1886.

[4] Pál Hunfalvy (1810—1891), filolog și istoric magiar, care în cîteva din lucrările sale a elaborat teze eronate în legătură cu formarea limbii și a poporului român.

6

Cernăuți, 12 dec. 1886

Iubite Biane,

Ieri s-au expediat fotografiele la adresa exc. s. ministrului Sturdza, precum ai scris. Notițele trebuincioase le-am scris la cîte un exemplar pe dosul cartonului.

Cu privire la *Columna lui Traian*, am a-ți răspunde că nu avem nimica în contra ca să ne numești ca colaboratori în *anunciul* despre reapariția foii. Aceasta se putea înțelege de sine, după răspunsul ce ți l-am dat că primim cu bucurie îndatorirea de a colabora după putință. Cît despre recenziunea asupra cărții lui Pič, voi urma după dorința d-tale.

Lucrul cu facsimilele merge cam încet, dar bine. Odată cu acestea ți-oi trimite și copiele de pe inscripțiele ce le-am luat.

Salutare frățească,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58381. S 46 (6)/D IV.

7

Cernăuți, 10 ian. 1887

Iubite Bianu,

Întorcîndu-mă de la feeriele Crăciunului, aflu scrisoarea d-tale, prin care mă înștiințezi despre sosirea atît de tîrzie a fotografielor. Mă mir unde s-au oprit atît de mult; cred însă că se vor fi împiedecat cumva la vamă. Dar bine că le-ați primit în sfîrșit și că sînteți mulțumit cu ele!

Cred că şi cu lucrarea lui Schiller vei fi asemenea mulţumit. Lucrul merge însă cam încet; pîn-acuma a făcut numai şapte facsimile din trei cărţi, şi mai rămîn încă pe-atîtea de făcut. Îl mai zoresc din cînd în cînd, dar totuşi nu merge mai iute.

Din partea mitropolitului şi a b[a]r[onu]lui Mustazza am a-ţi comunica mulţumirile d-lor sale pentru fotografiele prezentate.
Sînt foarte mulţumiţi cu ele.

Mitropolitul le-a destinat pentru muzeul arhiepiscopal ce voieşte să-l întemeieze.

Primeşte sincere urări de Anul nou şi frăţească salutare de la al d-tale,

D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58382. S 46 (7)/ D IV.

8

Cernăuţi, 7 mart 1887

Iubite Bianu,

În sfîrşit pot să-ţi trimit copiele aşteptate [1]. Sînt şi unele din cele ce ţi le-ai scris d-ta la expoziţie, dar nu toate; cred că le vei avea pe acelea. Am scos tot ce se afla între lucrurile ce au fost aici. Alăturat îţi trimit şi fotografia lui Eudoxie Hurmuzaki [2], care mi-a dat-o Doxuţă [3] chiar astăzi, după ce l-am întrebat de n-are să-ţi spună nimica. Cît pentru iscălitură, pîn-acuma n-a putut afla nicăire una românească; în actele Comitetului ţării, unde răposatul a fost mai mulţi ani căpitan, se află subscris numai cît nemţeşte. Voi mai cerca însă.

Schiller, bată-l naiba, tot nu e încă gata cu toate. A fost întrerupt lucrul din cauză că se angăjase a zugrăvi pentru o beserică care trebuia s-o gătească în grabă. La urmă mi-a fost însă prea mult şi l-am apucat din gros; pînă în două, trei zile trebuie să fie acum gata. N-ai crede cît năcaz am cu dînsul. Dar să sperăm că se va sfîrşi bine şi aceasta.

Te felicitez pentru *Psaltirea lui Dositei*, despre care am aflat din jurnale cu ocaziunea sesiunii Academiei. Aştept cu nerăbdare şi publicarea relaţiunii d-tale despre arhivele din Galiţia.

Îţi doresc Paşti fericite şi te salut frăţeşte,

al d-tale,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58383.

---

[1] La scrisoare sînt ataşate următoarele inscripţii:
Panaghiariu de la Putna de madreperlă, legat în argint aurit, diametru 12 cm.

Inscripția pe ambele cercuri ale legăturei:

† съи панагиꙗрь сътвори іѡнь
текличь исъ подрꙋжна его текла.
и даде его въ за д҃ /
† шие себѣ и родителевь своихь.
и козми братꙋ текли. въ молда =
вици влато ҂ѯ҃ѯа г҃ (Genarie)

Cruce tribrahială de la Putna, de lemn, legată în argint aurit, 45 cm. înaltă.

Inscripția împrejur:

† їѡ стефан воевода бж҃їею мл҃тїю
гп҃дръ земли молдавскои сн҃ь бог =
дана воеводы сътвори и окова сън
кр҃сть цр҃кви своеи ѡт пꙋтенскаго
мѡнастырѣ идеже ест храм ꙋспенїе
прѣсвѣтѣи бц҃и вл҃то ҂з҃аі а
гс҃двего лѣто м҃ и на седмо текъще
е м҃сца ѡх҃ ѕ҃

Cruce tribrahială de la Putna, de lemn, legată în argint aurit, cu rubine, 48 cm. înaltă.

Inscripția împrejur:

† сін крстъ ѡкова пань іѡань
банньскыи пръкалабь ѡрхенскін.
и жꙋпаница его мріа и даде ѧ
въ мьнастири ѡ пꙋтни идеже е
храмь ꙋспение прчстіѧ бце и
принодвѣи (prisnodêvêi) марие влто.
҂з҃од. авгꙋ к҃.

Icoană de la Putna reprezintă nașterea lui Cristos, cadrul de lemn ferecat cu argint aurit.

Inscripția de sus într-un rînd:

† рожд҃сто га҃ нашего іѵ҃ ха҃

Inscripția de jos, în două rînduri:

† сꙗ иконѫ сътвори и ѡкова
епкпъ анастасіе ромаскы
и даде ѧ монастирꙋ ѡт пꙋтнои
идеж ест храм ꙋспенїе пртѣи бци
влато зои ма фев н҃і

Cruce de la Dragomirna, de lemn, legată în argint aurit, 45 cm. înaltă.

Inscripția împrejur:

† сън крсть ѡкова тома[ѩ] вистѣр =
ник. и даде ѧ въ зад҃шїе себе
и своих си. въ хвала и въ ...
мѧ ст҃го велико мчнка и по =
бѣдоносца геѡргїа — въ мон =
стирь ѡт воронець в҃то ҂зн҃(7050)

Evanghelie de la Putna, ms. de pergament, legată în argint, 37,5 cm. lungime, 27 cm. lărgime. Cu miniature.

Inscripţia pe păretele dinapoi:

† іѡ Богьдань воевода бж҃їею
милос/тію господарь земли мол =
давс/кои ѡкова сын тетрь =
еѵг҃ль мо/настирю своемꙋ
пꙋтенскомꙋ/идеже есть храм
ꙋспеніе бц҃и/въ за дꙋше
ст҃ꙋпочившаго родителѣ /
своего стефана воеводи
и за свое здравіе / и спасеніе.
вл҃то. ҂з҃еі мс҃ц е҃ ~

Cruce de la Dragomirna, de lemn, legată în argint aurit, 46 cm. înaltă.

Inscripţia pe mănunchi:

† сън чс҃тніи ї ст҃їи крсть сът =
вори смѣ/реніи архїепискпь
кир анастасїе крим/ковїч. и мї =
трополит сꙋчавскїи и да/де ѧ
въ новосъздана своего монас/
тир драгомирна идеже ест храм
съ/шесвие ст҃го дх҃а. влто. ҂з҃рлв-
ю҃л. и҃.

Adormirea Maicei Domnului de la Putna, brodată cu aur şi argint, 234 cm. lungime, 175 cm. lărgime, cu portretul lui Bogdan Voevod (haina şi coroana de aur; sabia, poalele şi închietura dinainte de argint)

Inscripţia la capătul de sus în două rînduri:

† благочс҃тивы и хрс҃толюбивы іѡан
богдан воевод бж҃ею мл҃стїю гдр҃ъ
земли молдавской сн҃ь стефана
воевод. внꙋк радꙋла воевод сътвори
гр҃дь сїѧ въ црк҃ви съ заднѣи./
ѡт него благодителѣ въ пꙋтенской
монастири идеже ест храм ꙋспенїе
прчс҃тѣи бц҃и. влѣт ҂з҃иі. а гд҃ва своег
лѣто з҃. и на седмо текѫще мс҃ца
аѵг҃ еі҃ ~

Cadelniţă de la Putna, de argint, aurit 1 3/4 ocă grea.

† сїа каділниц сътворена есть
ѡт іѡана стефана воеводы госпо =
дарѣ земли молдавской влѣто
҂ѕ҃цои ап҃ ві днь

Stihariu diaconesc de la Sucevița.

Inscripția la grumaz împrejur:

† сън стихар сътвори бл҃гочсти =
вїн гп҃днь іѡ стефан воевода
т. ш҃овч҃. (Tomșovici) възадш҃ѧ
его и родителе ег и чѧд ег. в҃лт
҂з҃ркв мр҃т н̀і.

Repidie de la Putna, de aur, diametrul 37 cm., mănunchiul 23 cm.

Inscripția pe globul de la mănunchi 23 cm.:

† іѡ стефан воевода. бж҃їею млⷭтїю
гп҃дрь зе / мли мѡлдавскои. сн҃ь
богдана воевѡды. сътвори с./іѧ
репидѧ. въ монастири ѡт пꙋтнои.
идеже ест храмь. / ꙋспенїе прѣст҃ѣи
бц҃и. вл҃тѡ ҂з҃е. ге҃н дї҃

Liturghier de la Dragomirna, ms. de pergament, legat în argint aurit, 24 cm lung, 17 cm. lărg. Cu miniaturi.

Notiță pe 17 pagine de la început, scrisă în cîte un rînd în josul fețelor.

сън лѵ҃тргїи сътвори смѣренїи
архїепскп҃ъ анастасїе / кримкович.
митрополит сѵчавскыи. въ памѧт
дш҃а своеѫ / и рѡдителем своим
іѡан кримка и крстина. и даде
и въ нов / създанїи свои
монастиръ драгмирна. идеж ест храм
съше/ствїе пр҃стаг дх҃а. въ дни҃
бл҃гочстиваг гсп҃дна іѡ҃ / константінь
мѡгила вое҃да гсп҃дръ земли мѡлдав =
скои / и аще кто хощет покоу =
сит сѧ и възѧти ѡт ст҃го /
м настирѣ без блⷭвенїа. да имает

с⁝ перник г҃ь наш / іс҃ хс҃ и прчⷭтѫѧ
ег мт҃ръ и въсѣх стх҃ь на страшннѣм /
сѫдищи аминъ: — / влѣто ҂з҃рні:

Urmează imediat această notiță scrisă de altă mînă, cu cerneală albită și greu de cetit.

Катерина Гсп҃ждо Гп҃дрю Іѡ Василїе
Вѡевѡд Бжїею / млⷭтїю Гп҃дръ
земли молдавскои. искꙋпи сїа /
литѵргїе окованаа сребром и
позлащена ѡ воиска Козаком /

егда звоѕвал и пограбил
тимꙋш хатман казатскїи. ст҃о /
монастирѣ драгомирна. Влꙋ҃то
҂з҃рѕв мц҃а сеп кн҃ дн / і даде
ѧ паки въ тожде мнастир
драгомрина

Notiță pe a 10-a pagină din urmă:

Повелѣнїемъ въсестѣйш҃аг
архїеп҃скпа кvр анастасїа /
кримкович. и митрополит земли
молдавлахїискои: / И съписа с
рѫкоѫ мнѡг грѣшнаг дvмиташко
дїакъ / вѣлинскїи пришлец: —
влѣто ҂з҃рн҃ї: ~

Liturghier de la Dragomirna. Ms. perg. legat în argint aurit. 21 cm. lung. 15 cm. larg. Cu miniaturi.

Inscripția de pe păreți fotografată.

Notiță pe cele 17 pagine dintăi, scrisă în josul fețelor.

† Сїа ст҃аа литꙋргїѧ сътвори
и живо/писа. и окова и позлати.
смѣренїи / архїеп҃скпь Анастасїе
кримкович и митрополит / молдавски =
ми земли. въ памѧт д҃ша своего
и въ памѧт д҃шам родителем его.
іѡаннь кримка. / и кр҃стина. и да =
де и въ новосъзданнаго своего /
монастир драгомирна. идеж ест храм
съшествїе / ст҃го д҃ха. и аще кто
хощет възѣти или / оукрасти
или продати ѡт ст҃го монастирѣ. /
тъи да бѫдет проклѧт анаѳема/
маранаѳа. ѡт г҃а б҃а. и ѡт пр҃чистыѧ
ег м҃трь. / и ѡт вьсѧх ст҃ых. и да
имает съперник. / ѡ҃тць и с҃нь и
ст҃ыи д҃хь на страшнѣм ег сѫдищи
амин: — / При д҃ни іѡ алеѯандрꙋ
могила воеводы. / и брат его
іѡ богдань воевода. и съ м҃тре
своих. / пжда ... лисавети ...
оконнаго --- ѡ -- ремїа / În rîndul acesta cuvintele subliniate sînt ceva rase, inițialele lipsesc la toate) могила воевода. Влѣт ҂з҃ркд мс҃ца ю҃н ѕ҃: —

Urmează această notiță pe 15 pagine, scrisă cu cerneală gălbenită și cu altă scrisoare:

Сїѧ ст҃а летѵргїѧ бышебо ѡт
ст҃аа мн҃стрȣ гл҃голема драгомир =
наа / а егдаж пр’шол тїмȣш хмелнитскї,
съ козаки / и съ здрада прѧльснаѧ
(în loc de прѣльстнаꙗ) плѣн’ше /
мн҃стрѵ. и възѧл бых и сїѧ кныга.
а ѡт них / поднѧкаа ꙁрѧмꙗ. егдаж
ѡбрѣтх (ѡбрѣтах) ѧ ȣзелі козачскі
пан саȣлꙗ (*asaul* căpitan căzăcesc
în oaste) велменіски бгові / много =
гѧшни и съ кнѣгінѣе. еріна /
и дал за неѧ г҃ї полобоки медо
пріснїе и паки ѡтдал тамо до
ст҃аа мн҃стрȣ / Драгомірною.
да бȣдет им въ вѣкі памет ꙗко
и въ задш҃і родітелі их. аж
тїн стї҃н / кноці иж там бȣдет
прѣбівателнїі. / да помѣнȣет
въ стїн помѣник / и въ бжствни,
жіртьвнік в҃л ҂з҃рѯд — юн — в —

Evanghelie de la Dragomirna. Ms. perg. cu miniaturi.
Inscripția de pe păreți cu *a. 7120 iunie 8* fotografată.
Notiță scrisă la început în josul fețelor cîte un rînd pe pagină.

† Съи тетьревглъ сътвори и живо =
писа и ѡкова и позлати. / см’ѣ =
ренїи архїепскпъ анастасїе
кримкович и митрополит сѵчавскїи /
въ памѧт себѣ и родителим ето.
іѡан кримка и крстина. и даде
и въ нѡвосъзда / ннаго своего
монастир. нарицаемаго драго =
мирна. идеж ест храмъ / съшествїе
ст҃го дха. въ дни бл҃гоч҃стываго
г҃дна. іѡ константин / могила воевода.
снъ іѡ еремїꙗ могила воевода.
и аще кто хѡщет покȣсити /
възѧти ѡт ст҃го монастирѣ
без бл҃свенїа въсего събѡра. тъи
да ест проклѧт / и тръклѧт ана =
ѳема маранаѳа и да имает
съперник / сам ѡтц҃ъ и снъ и ст҃ыи

дхъ. и пр҃чстѫѧ его мт҃ръ и
въсѣх ст҃их — / на страшнѣм его
сѫдищи амин вл'ѣт ҂з҃рні.
мсц҃а сеп а҃. ~

Evanghelie de la Dragomirna. Ms. perg. cu miniaturi.
Inscripția de pe păreți cu *a. 7122 Iunie* 1 fotografată.
Notiță scrisă la început în josul fețelor cîte un rînd pe pagină.

Съи тетроевглъ сътвори. и жи
вописа. и ѡкова. и позлати. /
смѣренїи архїеп҃скпъ анастасїе
кримкѡвич и митрополит сꙋчавскїи. /
въ памѧт себѣ и родителим его.
іѡан кримка и крстина. и
даде и в'ъ нѡво / създаннаго сво =
его монастирь — нарицаемаго дра =
гомирна. идеж ест / храм съшествїе
ст҃го дх҃а. въ дни благочьстиваго
гна. іѡ стефан воеводы томшевич /
и аще кто хощет покꙋсити
възѧти ѡт ст҃го монастирѣ.
без бл҃свенїа / въсего събѡра.
тъи да ест проклѧт и тръклѧт.
анаѳема маранаѳа. / и да имает
съперник. самъ ѡтц҃ъ и снъ и ст҃ыи
дхъ. и пр҃чстѫѧ его мт҃ръ. / и
въсѣх стых. на страшнѣм его
сѫдище. амин: ~ / вл'ѣт ҂з҃ркд. сеп҃ ѕ҃: ~

---

[2] Eudoxiu D. Hurmuzachi (1812—1874), istoric și om politic, participant activ în revoluția de la 1848. Membru al Academiei (1872). Cele peste 3000 de documente istorice strînse de el au fost editate de Academia Română în 8 tomuri cu 11 volume sub titlul: *Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzachi*, publicație ce s-a permanentizat apoi prin editarea, ca suplimente, a noi volume de documente adunate prin strădania altor cercetători și istorici.

[3] Doxuță G. Hurmuzachi (1845 — ?), nepot de frate al lui Eudoxiu Hurmuzachi, a fost la rîndu-i om politic activ în lupta pentru drepturile românilor, fiind între 1887—1897 președinte al Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina.

9

Cernăuți, 11 mart. 1887

Iubite Biane,

Dacă nu ți-am scris de atîta timp nu e pentru că aș avea „răul obicei de a fi bolnav" — căci slavă D[omnu]lui sînt deplin sănătos —, ci parte; pentru că n-aveam timp, fiind foarte ocupat cu niște lucruri urgente, parte pentru că nici n-aveam ce-ţi scrie. Acum vin însă să-ţi răspund la scrisoarea d-tale ce am primit-o de vreo două zile.

Schiller, bată-l păcatul, n-a sfîrşit încă lucrul ştiut, cu toate că am înteţit destul asupra lui. Acuşi se încurcă cu una, acuşi cu alta, primind alte angajamente, şi astfeli a întîrziat. Dar acum mi-a promis că va căuta să facă cît mai curînd capăt.

Cît pentru copiele mele, credeam să ţi le trimit deodată cu picturile lui Schiller. Dacă ai însă grabă cu ele, pot să le trimit şi mai curînd, numai să mă pun să le scriu curat, ceea ce n-am făcut încă. Scrisoarea pentru publicaţiunile Academiei mi-o rezerv pînă după ce voi fi mîntuit lucrul luat în seamă. Dar mai ştii, poate că s-ar putea să fiu dispensat de suplică, dacă — fie voie glumei — m-aş face membru corespondent. Aici s-ar găsi încă mai multe lucruri pentru Academie, precum inscripţii, portrete de domnitori şi alte picturi în frescă de pe la bisericile noastre vechi, cari ar trebui copiate cît mai în grabă, pînă ce se mai păstrează.

Numerele din *Czernowitzer Zeitung*, pentru care-mi scrii, ţi le trimit sub bandă, şi cred că le vei primi deodată cu scrisoarea aceasta. Cu Doxuţă Hurmuzaki am vorbit chiar astăzi. El a fost vro două săptămîni la Viena, de unde s-a întors numai de cîteva zile. Acum este ocupat cu asentarea ce se face pe la districte, şi n-are timp să isprăvească lucrul pentru care i-ai scris. După ce va sfîrşi asentarea, nu va întîrzia a-ţi răspunde; acuma n-o poate face pentru că trebuie să plece, în afacerea cutare, mai întîi la ţeară, spre a-şi scoate hîrtiele trebuincioase. Deci te rog să-l mai îngădui puţin.

Fotografiele le-am predat mitropolitului, şi b[a]r[onu]lui Mustazza ca din partea *Academiei*, precum mi-ai şi spus întîi, şi nu ca din partea d-lui Sturdza.

Din partea d-tale au primit d-lor acum *Curtea de Argeş* prin b[a]r[on]ul Victor Styrcea. [1]

Te salut frăţeşte,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58384. S 46 (9)/D IV.

---

[1] Victor Stîrcea (c. 1840— ?), baron, om politic bucovinean. A fost preşedinte a Societăţii pentru cultura şi literatura românească în Bucovina.

10

Cernăuţi, 7 mai 1887

Iubite Bianu,

Lucrul lui Schiller este acum gata şi aşteaptă numai să fie expediat. Te rog deci să mă înştiinţezi la care adresă am să trimit. Eu cred că ar fi bine să se trimită şi aceste lucruri la adresa ministrului Sturdza.

Facsimilele, pot să zic că au reuşit foarte bine. Sînt de toate 10. Pentru acestea ai trimis un avans de 3 fl., deci mai rămîne de plătit 30 fl., fiind fiecare bucată cîte 6 fl. Numărul facsimilelor a ieşit mai puţin decît calcularea întîi, pentru că o notiță din *Evanghelia de la Humor* ce avea să fie copiată s-a fotografiat gratis, iar notița din *Evanghelia de la Putna* e publicată acum în facsimile de Melchisedec în *O vizită la cîteva mănăstiri din Bucovina.*

Probele de miniatură din *Evanghelia de la Humor*, anume o probă de desemn decorativ și alta de inițiale, nu s-au făcut, pentru că la întrebarea mea nu mi-ai răspuns destul de hotărît, dacă să se facă sau ba.

Dacă dorești, ele se pot face încă și expedia mai pe urmă, căci evanghelia cutare se află aici la Mitropolie.

Copiile ce ți le-am trimis înainte de Paști, cred că le vei fi primit. Aștept răspunsul d-tale împreună cu restul banilor pentru Schiller, ca să se poată expedia lucrul mai curînd.

Te salut cordial,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58385. S 46 (10)/ D IV.

11

Cernăuți, 16/28 mai 1887

Iubite Bianu,

Primește mulțumirile mele pentru plăcuta înștiințare ce mi-ai făcut cu privire la publicațiunile Academiei, cum și pentru ceea ce ai contribuit din partea d-tale în această treabă. Datoria față cu Academia o voi împlini îndată ce voi primi expedițiunea.

În lista ce mi-ai trimis, văd că seria I a *Analelor* e ștearsă, va să zică nu mi-o trimiteți. Poate nu se poate căpăta mai mult? Din această serie mi-ar trebui mai ales scrierea lui Tocilescu: *Dacia înainte de romani* (Tom. X, secț. II, fasc. II). Dacă să poate, te-aș ruga să binevoiești a face ca să mi se adauge și această mînă de grăunțe la mierță.

Ești mulțumit cu facsimilele trimise? Doream să-ți scriu imediat după expedierea lor, dar n-am apucat a o face, împiedecat fiind prin ocupațiunile mele.

Văzînd anunțată de curînd aparițiunea *Semasiologiei* [1] lui Șăineanu, mi-am adus aminte de lista ce mi-ai trimis-o mai demult, și de care uitasem. Voi căuta să scot vro două, trei prenumerațiuni, cîte se pot face aici, și apoi ți-oi trimite lista cu rezultatul obținut, dacă o voi mai afla între hîrtiele mele.

Fii sănătos și salutat cu dragoste frățească de la al d-tale,

D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58386. S 46 (11)/ D IV.

---

[1] Lazăr Șăineanu, *Încercare asupra semasiologiei limbei române. Studie istorice despre tranzițiunea sensurilor, cu o alocuțiune prefațată de B. P. Hasdeu,* Buc., 1887.

12

Cernăuţi, 3 noiemvrie 1887

Iubite d-le Bianu,

Vin să-ţi comunic o rugare din partea b[a]r[onu]lui Mustazza. E vorba de fotografiele obiectelor mănăstireşti ce le-ai comandat aici pentru Academie.

Mustazza a trimis pe ale sale la expoziţia de astă-vară din Viena, şi acolo ele au produs mult efect. Pe urma aceasta, dr. Schüttger, capitular la Colonia, s-a adresat către dînsul, ca să-i împrumute fotografiele în scop de studiu, ceea ce Mustazza a şi făcut. Acum s-a adresat către dînsul şi secretarul Academiei de la Madrid, Don Ruño cu cererea ca să-i procure un exemplar pentru Academia de acolo.

Deci Mustazza te roagă ca să binevoieşti a dispune ca după negativele ce se află la Academie să mai capete, pentru acest scop, un exemplar de fotografii. Totodată te roagă să-i comunici şi preţul efectuirii, care l-ar trimite imediat.

Cred că se va putea face aceasta, şi te rog şi eu special, ca să aibi bunăvoinţa a dispune cele necesare.

Cu tînărul Creţeanu, care mi l-ai recomandat, m-am întîlnit aici şi i-am arătat toate ce era vrednice de văzut. Mi-a plăcut foarte bine băiatul. L-am făcut cunoscut cu familia Styrcea, unde a făcut de asemenea bună impresie; l-am dus şi la Hurmuzaki, dar nu l-am aflat acasă. În Paris va putea conveni cu tînărul Styrcea, care a plecat încolo; poate vor face prietenie.

De aici n-am a-ţi comunica nimic deosebit. Doară că cu poşta de astăzi îţi trimit o mică broşură ce am publicat-o de curînd [1]; trimit două exemplare: unul pentru d-ta, altul pentru Academie. Sînt curios cum vei fi mulţumit cu cuprinsul.

Acum sînt ocupat cu alt lucru, care-l vei putea ceti pe la sfîrşitul anului sau pe la începutul celui viitor.

Cît pentru altele, mi-ar merge bine dacă aş avea mai multă ticnă şi siguranţă în aşezare, care de cînd cu reducţiunea şcoalelor au ajuns a fi pusă cam la îndoială. Dar trebuie să privim lucrurile cum sînt şi nu cum le-am dori.

Ce mai faci d-ta? Te salut din inimă frăţească, al d-tale,

D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58387. S 46 (12)/ D IV.

---

[1] În 1887 D. Onciul publica în *Mittheilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung. Ergänzungsband, II, 2: Zur rumänischen Streitfrage* şi *Zur Geschichte der Bukowina,* datate iulie 1887.

13

Cernăuţi, 1/13 febr. 1888

Iubite Bianu,

Îţi mulţumesc foarte frumos pentru trimiterea documentelor publicate de Ulianiţki. Văd că sînt editate şi acelea ce le-aţi trimis lui Kałužniacki.

Cu toate acestea, ediţiunea pregătită de Academie va avea să mai adauge ceva şi afară de traducerea latină.

Observ că la Ulianiţki lipsesc inscripţiunile de pe sigile, care la documentele mai vechi sînt destul de importante. La documentele de la Kałuzniacki am văzut că pe sigiliul lui Roman I şi al lui Ştefan I se află *Io* înaintea numelui, ceea ce, cît ştiu, este cea dintîi adeverire a acestui prenume la domnitorii Moldovei. Astfeli se confirmă părerea ce mi-o formasem mai înainte că Muşăteştii au introdus în Moldova prenumele *Ion* în titulatura domnitorilor, adus împreună cu boieriele şi alte instituţiuni din Valachia, unde se pare că e moştenit de la Asaneşti.

Cu drag m-aş pune să scriu o scurtă dare de seamă asupra cărţii ce mi-ai trimis, dar sînt foarte ocupat cu alte lucruri, încît nu-mi rămîne timp de a confrunta documentele cu cele de la Dogiel [1], pentru a putea spune ceea ce rezultă nou din această nouă ediţiune. Dacă nu va face-o altul mai curînd, cred că voi putea face lucrul acesta la vară.

Te salut frăţeşte, al d-tale,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58388. S 46 (13) D IV.

---

[1] Mahias Dogiel, *Codex diplomaticus Regni Polonice et Magni Ducatus Lituaniae in quo pacta, Foedera, tractatus pacis ... aliaque omnis generis publico nomine actorum, et gestorum Monumenta nunc primum ex archivis publicis eruta ac in lucem protracta, rebus ordine chronologico dispositis exhibentur, Tomus I ;* IV—V, Vilnae, Extypographia Regia, et Republicae, Colegii Scholarum Piarum, 1758—1764.

14

Cernăuţi, 18/30 mart 1888

Iubite Bianu,

Vin să-ţi comunic din partea profesorului Kałuzniacki că ediţiunea de documente ce o îngrijeşte pentru Academia Română nu poate să fie gata pentru tipariu mai curînd decît la sfîrşitul lui mart st. v. [1] Traducerea unor documente, mai ales a celor din colecţiunea lui Miklosich *(Monumenta Serbica)*, îi face greutăţi neaşteptate cu privire la precizarea înţelesului din textul original, care în multe locuri e şi defectuos sau chiar greşit. Astfeli îi trebuie mai mult timp decît credea înainte, pentru a scoate lucrul bine la capăt.

Ediţiunea lui Kałuzniacki, după cîte am văzut, va fi exemplară şi neasemănat mai superioară celei a lui Ulianiţki. I-am împrumutat-o şi pe aceasta din urmă s-o confereze şi a aflat mai multe lipse; a aflat încă că la Ulianiţki se află şi cîteva documente privitoare la istoria noastră, care nu se află între copiile primite de la Academie. Cred că ar fi bine să se îndrepte această lipsă înainte de a se începe tipărirea.

Zilele acestea am primit din noile publicaţiuni ale Academiei tomul VIII şi IX din *Anale* (secţiunea II), tomul II din operele lui Costin, prin care s-a glorificat Ureche[2], și *Psaltirea lui Dosofteiu* pentru care te felicitez. N-am primit însă tomul IX din Secția I a *Analelor*, care l-am văzut la Hurmuzaki. Te-aș ruga deci să binevoiești a dispune ca să mi se trimită și acest tom (IX, secț. I). De asemenea, n-am primit nr. 2 al *Revistei noi*, unde se află tocmai articulul d-tale despre Cipariu; aș dori s-o am completă și nu știu cum aș face să capăt acest număr, căci prețul abonamentului nu-l pot trimite din modestele mele mijloace, și fără de acesta nu pot reclama n-rul neprimit. Aștept cu nerăbdare și articolul lui Hasdeu despre Argeș, despre carele am citit că se va publica în n-rul care nu l-am primit încă.

Noroc bun la sesiunea Academiei ce vine să înceapă!

Te salut frățește, al d-tale,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58389. S 46 (14)/ D IV.

---

[1] Aemilianus Kałužniacki, *Monumenta linguae paleoslovenicae collecta in lucem edita. Cura et opera Aemiliani Kałužniacki.* Tomus I. Vindobonae et Teschenae: Sumptibus Caroli Prochaska, 1888. Tomus I: *Evangeliarum Putnanum.*

[2] Se referă la ediția: Miron Costin, *Opere complete după manuscripte cu variante și note, cu o recenziune a tuturor codicelor cunoscute pînă astăzi, bibliografia, biografia lui Miron Costin, un glosariu lucrat de d. L. Șăineanu, portrete, facsimile diverse, de V. A. Urechiă ... Tipărită sub auspiciile Academiei Române.* Tom. I—II, Buc., 1886—1888.

15

Cernăuți, 19/31 mai 1888

Iubite Bianu,

Primesc acuma a doua admoniare de la *Revista nouă* ca să trimit prețul abonamentului. Te rog deci să binevoiești a da deslușiri la Administrație în ce feli ai dispus ca să mi se trimită foaia.

Cît despre colaborarea mea, regret că pîn-acuma n-am avut timp a trimite ceva. Sînt prea grămădit cu lucru, atît la școală cît și cu unele lecțiuni private ce sînt silit a le ține, încît abia îmi rămîne timp pentru a ceti ceva din publicațiunile curente, necum pentru a scrie. Și la *Convorbiri* sînt dator cu un articol promis mai demult, care n-am ajuns încă a-l scrie. Abia în vacanțe voi putea lucra ceva. D-voastră de acolo mai că n-aveți închipuire cît lucru avem noi aici la școalele medii, în urma căruia nu e de mirat că sîntem așa de sterpi. La anul cred că mi-a merge mai bine. Căci în urma publicațiunilor mele în limba germană am obținut pentru anul viitor un stipendiu de la stat, spre a mă pregăti pentru habilitare ca docent privat la universitate. Atunci, fiind concediat, voi avea și timp de a scrie. Dar cum va fi mai pe urmă, nu știu. Pricina pricinelor e pînea de toate zilele!

No. 2 al *Revistei noi* **nu** l-am primit încă.

Ți-oi fi mulțumitor dacă l-aș căpăta.

Te salut cordial, al d-tale,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58390. S 46 (15)/ D IV.

16

Viena, 18 febr./2 mart. 1889

Iubite d[omnu]le Bianu,

De mult acum nu ne-am scris unul altuia, şi mi-ar părea rău să nu continuăm corespondenţa începută cu atîta dragoste şi prietenie. Deci cu bucurie vin să ieu iarăşi firul depănăturii întrerupte, fără de-a mai cerca să-ţi cer scuze pentru îndelungata mea tăcere. Vina, dacă nu e a mea, e a păcatelor mele — aşa cum le înţelege românul în fatalismul său — a păcatelor de-a fi căzut bolnav astă-toamnă, ceea ce m-a silit să tac şi unde nu vream, rămîind astfel înapoi şi cu scrisul şi cu lucrul. Din această cauză am trebuit să amîn şi călătoria, despre care pare-mi-se că ţi-am scris cîndva că aveam s-o întreprind ast-toamnă.

La urmă mi-am luat concediu de la şcoală pentru semestrul de vară, şi acum de două săptămîni mă aflu în Viena. Aici voi rămînea pînă la Paşte pentru nişte cercetări prin arhive, apoi gîndesc să plec la Germania pentru a cunoaşte universităţile de acolo, mai ales cea din Berlin. Făcîndu-ţi ştire despre aceasta, te rog frumos să aibi bunăvoinţa de a dispune ca, în caz să mi se trimeată ceva din publicaţiunile Academiei pînă la Paşte, să-mi trimeată încoace la adresa ce ţi-o comunic mai jos. De la toamnă n-am primit încă nimica de la Academie; dar nici n-am cetit să fi apărut alta decît Memoriile ce ies separat.

Cît pentru lucrul meu de aici, te va interesa să afli că în arhivele Ministerului de Război am dat de mai multe acte privitoare la ţările române, care nu se află în colecţiunea lui Hurmuzaki. Mai ales pentru timpul Mariei Tereziei şi a lui Iosif II, documentele inedite sînt relativ destul de numeroase şi merită a fi scoase la lumină. Păcat numai că timpul ce am să-l petrec aici nu-mi va ajunge pentru a scoate tot ce ar fi de aflat. Dacă mi-ar succede să capăt concediu şi pentru semestrul următor, aş sta aici pentru a face acest lucru. Afară de documentele păstrate, se mai află în protocoalele registraturii o mulţime de extracte din actele ce nu mai sînt, dintre cari nu puţine ar putea să aibă destulă valoare pentru a împlea unele lacune. Numai din anii 1650—1654 am aflat 27 de atari extracte privitoare la ţările româneşti. Mai departe n-am urmat însă acest lucru împreunat cu prea multă pierdere [de] timp, ci am început a mă ocupa mai întîi cu originalurile inedite ce-mi trebuiesc pentru un anumit studiu.

Dar să vorbim şi de-ale d-tale! Ce mai faci, amice dragă, şi cum îţi merge? Te cred sănătos şi cu voie bună. M-am bucurat mult cînd te-am cetit între candidaţii pentru locurile vacante din Academie, şi doresc şi aştept ca în curînd să te pot felicita pentru înaintare în rîndul „nemuritorilor".

Pînă atuncea, te salut şi te îmbrăţişez cu frăţească iubire şi stimă,

al d-tale,
D. Onciul

P.S. Aş mai avea să-ţi comunic ceva din partea lui Kałužniacki. Fiind la dînsul înainte de plecare, mi-a spus că n-a primit încă probele pentru corectură de la documentele sale, şi m-a rugat ca, dacă ţi-oi scrie, să-ţi aduc aminte că el *doreşte să îngrijească însuşi corectura*. I-am spus că poate nu veţi fi început încă tipărirea, şi aceasta va fi cauza că n-a primit nimica.

Salutare,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58391. S 46 (16)/D IV.

17

Berlin, 1/13 mai 1889

Iubite d[omnu]le Bianu,

Schimbîndu-mi iarăşi domiciliul, vin să-ţi comunic noua mea adresă pentru cazul că ar fi să mi se trimită ceva din partea Academiei.

Am venit încoace cu scopul de a mai cunoaşte şi universitatea de aici, înainte de a face paşii pentru abilitare la Universitatea din Cernăuţi. Pe lîngă aceasta, voi căuta să capăt intrare şi în arhivele de aici, unde poate să găsesc ceva de interes pentru istoria noastră. În Viena am găsit foarte mult material inedit, dar din lipsă de timp am trebuit să mă mărginesc numai la actele privitoare la anexarea Bucovinei din cari mi-am făcut excerpte.

La începutul lui august gîndesc să mă întorc înapoi la Viena pentru a continua lucrul pînă cînd voi avea concediu. Dacă Academia ar fi dispusă a acoperi spezele pentru copişti, eu aş îngriji atunci bucuros luarea copielor de pe actele mai importante; singur însă nu pot copia, pentru că aş pierde prea mult timp. Ce gîndeşti d-ta despre aceasta?[1]

Îţi mulţumesc pentru trimiterea decretului de membru corespondent[2] la Viena, de care m-am bucurat mult. Acum aş dori să şi fac ceva pentru Academie, ca să nu port numai în dar acest titlu onorific. De la mine, cît mi-or permite puterile şi mijloacele, nu va lipsi; această asigurare ţi-o pot da, scump coleg!

Despre impresiile mele de aici ţi-aş putea scrie multe şi late; dar nu vreau să fac abuz de indulgenţa d-tale la cetirea unei asemenea scrisori, nici istravă de timp.

Pînă la altele, te salut şi te îmbrăţişez cu frăţească iubire,

al d-tale,
D. Onciul
Berlin N. Augustrasse, 29. I

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58392. S 46 (7)/ D IV.

---

[1] Marginal I. Bianu notează: „Vremuri grele! Să ia însemnări precise după cari mai tîrziu să se poată procura copiile — I. Bianu".

[2] D. Onciul a fost ales membru corespondent al Academiei Române în 1 aprilie 1889, la propunerea făcută de Odobescu în şedinţa din 29 martie. (Cf. *Analele Academiei*, seria Dezbateri, XI, 1888—1889, p. 134.)

18

Cernăuţi, 18/30 mart 1890

Iubite Bianu,

De cînd m-am întors în ţeară, n-am apucat pînă astăzi a-ţi scrie aşteptînd pînă ce voi fi trimes Academiei documentele promise din cele ce am cules în arhivele din Viena şi Berlin. Acum vei şti poate că în zilele din urmă am trimes la adresa d-lui Sturdza ceea ce am aflat din corespondenţa lui Grigore Ghica, cu destinaţiunea de a fi publicat de Academie, cum se va afla de bine. În caz de publicare aş dori să îngrijesc eu însumi corectura pentru tipariu şi te rog deci să ai bunăvoinţa de a nota ca la timpul său să mi se trimeată probele.

Cu poşta de astăzi îţi trimet 4 exemplare dintr-o broşurică ce am scos-o de curînd ca extras din *Romänische Revue* [1], unul pentru Biblioteca Academiei, iar celelalte pentru d-ta, dl. Sturdza şi direcţiunea *Revistei noi*. În partea apărută şi în n-rul 1 de la *Romänische Revue* au trecut unele erori de tipariu, care în ediţiunea separată sînt corectate.

Cît pentru altele, am a te mai ruga să binevoieşti a dispune ca de acum înainte să mi se trimeată publicaţiunile Academiei la adresa jos însemnată.

Urîndu-ţi Paşti fericite, te salut frăţeşte,

al d-tale,
D. Onciul
Strada Rezidenţei 11.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58393. S 46 (18)/ D IV.

---

[1] Este vorba de *Zur Geschichte der Romanen in Marmorosch*, apărută în *Romänischen Revue*, VI, Jahrgang, 1 şi 2, 1890.

19

Cernăuţi, 6 iulie 1890

Iubite Bianu,

Astăzi am primit partea a II-a din volumul I al documentelor şi m-am bucurat mult văzînd că volumul acesta a reuşit atît de bine şi frumos. Mai ales partea editată de Kałužniacki cu facsimilele alăturate nu lasă nimica de dorit, fiind în adevăr o ediţie model în toate privirile.

În partea editată de Densuşianu îmi pare rău de a nu afla unele documente cunoscute. Aşa de pildă lipsesc diplomele regelui Ludovic din a. 1349 şi 1355 privitoare la Bogdan şi Dragoşeşti; diploma din a. 1365 privitoare la Balc e publicată în extras după Fejer, pe cînd Şincai a dat textul întreg după Wagner ş.a. E păcat că acest volum atît de important şi altfeli atît de bine reuşit nu e complet cu privire la timpul său, căci cine ştie cînd şi cum se vor putea îndeplini lipsele. Orişicum însă e un cîştig foarte mare pentru studiul istoriei noastre de a avea adunate într-un singur corp aceste documente, a căror folosire a fost împreunată pînă acuma cu multe dificultăţi, cîștig pentru care trebuie să fim recunoscători.

Mai am să te rog pentru ceva. Din volumul III al suplementelor am primit numai făscioara I, și din raporturile Academiei aflu că a apărut acum și făscioara II. Deci te rog să binevoiești a dispune ca să mi se trimeată și această făscioară, ca să am volumul întreg.

Timpul vacanțelor, începînd de la 15 iulie pînă la sfîrșitul lui august st.n., îl voi petrece la țeară, și anume în *Vicov* lîngă Rădăuți. Dacă ai avea să-mi comunici ceva, te rog să-mi scrii în timpu cutare la adresa de sus.

Unde cugeți să petreci d-ta timpul de vară? Aș dori să-ți știu adresa, în caz că ai petrece mai mult timp afară de București.

Vara asta aveam de gînd să fac o călătorie în România, dar acum văd că trebuie să renunț la aceasta pînă pe altădată. Mă voi bucura mult; dacă ceva mai curînd voi putea fi în pozițiunea de a te vedea și îmbrățișa.

Dar poate, pînă voi veni eu la d-voastră, veți mai pofti d-voastră pe la noi. Să sperăm deci în revedere! Pînă atunci, te sărut frățește,

al d-tale,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58394. S 46 (19)/ D IV.

20

Cernăuți, 23 dec. 1890, Strada Rezidenței no. 11

Iubite amice,

Fiind foarte ocupat, n-am apucat pînă astăzi să-ți răspund la scrisoarea din urmă, ca să-ți adeveresc primirea portretului lui Hurmuzaki.

Cît despre cele ce-mi scrii cu privire la premiul Cuza, regret și eu foarte mult că nu s-a prezentat nici o lucrare la concurs. Îmi zici că o așteptai din părțile Bucovinei. Dar aici cine are de lucru la școala secundară, unde-și consumă puterile și timpul cel mai prețios, nu poate întreprinde asemenea lucrare, lipsindu-i timpul și liniștea recerută. Sub alte împrejurări, de bună samă lucrarea n-ar fi lipsit. Dar așa cum stăm, numai cu cîrpeli ne putem ajuta. Pînă nu se vor concentra puterile, va fi slab Doamne-ajută pentru istoriografia noastră. Această încredințare cred că o vei avea și d-ta.

Despre lucrările mele aș avea multe a-ți spune; dar cu puțin te alegi pînă ce nu vezi isprava. De aceea tac mai bine.

Mai scrie-mi cîte ceva cînd ai timp, și fii asigurat că-mi faci cu aceasta multă bucurie. Îndeosebi ți-aș fi foarte recunoscător dacă m-ai informa cîte ceva despre trebile de pe la d-voastră, cari pot să mă intereseze. Te rog încă să binevoiești a dispune ca să capăt publicațiunile din urmă ale Academiei care nu le-am primit.

Dorindu-ți sărbători plăcute și an nou fericit, te salut și îmbrățișez cu frățească dragoste.

Al d-tale,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58395. S 46 (20)/ D IV.

21

Cernăuți, 29 august/10 septembrie 1892

Iubite amice,

Întorcîndu-mă din vacanțe, vin să înnoiesc firul corespondenței noastre. De astă-dată am să-ți adresez și o rugare pentru un tînăr de-ai noștri, Grigore Hostiuc, băiat foarte bun și talentat, care a trecut gimnaziul cu excelență prin toate clasele și, voind să-și urmeze studiele la Universitatea din Viena, a solicitat un stipendiu de la Societatea Transilvania.

Pîn-acum, aceste stipendii s-au dat, cît știu, numai la studenți din Ardeal și Ungaria; dar nu mai puțin și bucovinenii au lipsă de sprijin și încurajare în această privire, și mai ales băieți ca acesta. Deci ți-l recomand cu toată căldura și te rog să aibi bunăvoința de a lucra pentru dînsul, doară ar căpăta stipendiul cerut. Poți fi încredințat că băiatul se va alege bine și, dacă-l veți sprijini, veți face un lucru de mult folos. În caz că ar fi de trebuință să scriu și președintelui Societății, te rog să-mi comunici adresa, căci nu știu care este acum.

Cum ai petrecut vacanțele și ce mai faci acum? Eu, după puțină recreație, am intrat iarăși în jugul școalei și mă gîndesc cum să-mi sclipuiesc puțină vreme pentru alte lucruri mai de seamă.

Mulțumindu-ți denainte pentru bunăvoința ce vei avea de a lucra pentru un rezultat favorabil cu privire la rugarea mea,

te salut frățește,
D. Onciul
Strada rusească no. 12

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58396. S 46 (21)/ D IV.

22

Cernăuți, 20 noiembrie/2 decembrie 1892

Iubite amice,

Profesorul Kałužniaki a adus din călătoria sa prin Bulgaria și Serbia, făcută astă-vară, un mic glosar slavo-român, cel mai vechi din cîte sînt cunoscute pînă acuma, și voiește să-l publice în *Archiv für Slavische Philologie* [1]. Cerînd în acest scop unele informațiuni de la mine, i-am comunicat studiul lui Bogdan din *Convorbiri literare* asupra glosarului slavo-român aflat în Rusia. Acum dorește să mai afle de au apărut glosarul lui Crețu, despre care vorbește Bogdan în studiul său [2].

Eu n-am știre de aparițiunea acestui glosar. Dar pentru mai multă siguranță, te rog să binevoiești a-mi comunica pînă unde au ajuns tipărirea lui, căci, după Bogdan, el se afla pe atunci sub tipar, fiind gata cu litera *a*. În caz să nu fi apărut încă complet, poate ai putea mijloci la Crețu ca să capăt ceea ce s-au tipărit, pentru ca să pot comunica lui Kałužniacki măcar un specimen din acest glosar.

Ți-oi fi recunoscător pentru acest serviciu prietenesc.

Cît pentru altele, n-am ce-ți comunica nimic îmbucurător din partea mea. Am durerea de a fi pierdut, sînt acum șapte săptămîni, pe scumpul meu tată, carele mi-a fost un părinte iubitor cum rar se găsește altul, un părinte care, cu sacrificarea sănătății sale, a trăit numai pentru chemarea și familia sa, pentru ca să sfîrșească cu o cumplită suferință de nervi, care mai mult de un an l-a chinuit grozav. E o nespusă durere de a pierde, în asemene împrejurări, pe cel mai mare binefăcător și cel mai scump om ce l-ai avut pe lume.

Fii sănătos și salutare cu frățească dragoste de al tău,
D. Onciul
Strada Rusească, 12

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58397. S 46 (22)/ D IV.

---

[1] Se referă la E. Kałužniacki, *Zur Literatur der Visionen in der Art der „Visio Funali"* [*Uber ein Kirchenslavisch-rumänisches vocabular. — Uber zwei noch unbekannte Abschriften der serbischen Analen*], publicat în *Archiv fur slavische Philologie*, XVI Band, f.a.

[2] I. Bogdan, *Un lexicon slavo-român din secolul XVII*, *Convorbiri literare*, XXV, 1891, p. 193—204. Într-o notă a studiului său, I. Bogdan consemna că, după cum i-a făcut cunoscut I. Bianu, Gr. Crețu și Ghenadie Enăceanu tipăreau un lexicon slavo-român. Se referea probabil la Mardarie Cozianul, *Lexicon slavo-român, 1659. Tipărit... după mss-ul original aflător în Biblioteca Academiei de Grigorie Crețu.*

23

Cernăuți, 8/20 iulie 1893

Iubite amice,

Îți mulțumesc pentru broșurile ce mi le-ai trimis. Le-am împărțit între cei ce au interes pentru acest lucru.

Grădișteanu [1] a stat la noi vro 10 zile, în care timp a vizitat și Suceava și unele sate. A făcut cea mai bună impresie asupra tuturora cu care s-a întîlnit. Mie mi-a plăcut mai ales seriozitatea prin care se distinge în mod atît de favorabil dintre cei mai mulți de-acolo, firește, în observațiunea cu care știe să pătrundă lucrurile, și mai ales entuziasmul cald și totodată liniștit pentru cauza națională. Odată cu dînsul a fost vro 4 zile și Săulescu [2], carele de asemenea a plăcut foarte bine. Cît despre materialul istoric al lui Wickenhauser, am început a lucra la el.

Relațiunea o voi face după vacanțe, pe cînd se va fi întors și dl. Sturdza.

Peste o săptămînă cred că voi putea întreprinde călătoria de care ți-am scris.

Ne-am înțeles cu Grădișteanu să ne întîlnim sau la moșia lui sau la Sinaia. De acolo am de gînd să plec la Ardeal. Mi-ar părea bine să ne întîlnim undeva cu această ocaziune.

Te salută frățește, devotatul amic,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58398. S 46 (23)/ D IV.

---

[1] Este probabil Petre Grădișteanu (1839—1921), om politic liberal, avocat și ziarist, a fost și președinte al Ligei pentru Unitatea culturală a tuturor românilor.

[2] Probabil Mihail N. Seulescu (1861—1929), prof. univ. la Facultatea de drept din Buc., deputat și ministru de finanțe (5. III. — 24.X.1918).

24

Cernăuţi, 2 noiembrie 1893

Iubite amice,

Am petrecut tot materialul istoric rămas de la Wickenhauser, şi vin să-ţi fac ştire despre ceea ce am aflat.

Partea cea mai mare şi mai de valoare sînt documentele, care se află parte în copii exacte după textul original, parte în manuscripte originale.

Documente originale sînt 34, şi anume: 1 slavon din sec. 16; 3 slav. din sec. 17; 10 rom. din sec. 17 şi 20 rom. din sec. 18.

Copii de documente în textul original sînt *208*, şi anume:

I. slav din sec. 14 (român)
II. slav. din sec. 15
I. în trad. rom. din sec 15
21 slav. din sec. 16
34 slav. din sec. 17 (între cari 1 extern)
16 rom. din sec. 17
122 rom. din sec. 18
2 rom. din sec. 19.

Copiile sînt făcute, după cît am putut vedea, cu multă acurateţă. Pagubă numai că nu este arătat unde se află originalele. De la familia răposatului am aflat însă că cele mai multe originale le-a aflat în arhivele din Viena şi Liov; şi, în adevăr, pe mai multe documente şi acte originale ce le-am aflat în materialul lui am găsit signatura arhivelor.

Pe lîngă documentele acestea originale şi copiate mai sînt multe traduceri nemţeşti, parte ale documentelor de sus, parte ale altora ce nu le-am aflat în textul original. Apoi mai sînt mai multe facsimile de iscălituri şi sigile din documente, tabele genealogice ale unor familii boiereşti numite în documente şi cîteva copii de inscripţiuni de pe la biserici şi mănăstiri.

Material prelucrat, parte terminat (însă inedit încă), parte numai început, se află despre mănăstirile şi locurile: Dragomirna, Suceviţa, Sînt-Ilie, Iţcani, Voroneţ (urmare), Putna (urmare), Cernăuţi (urmare), Suceava, şi materialuri pentru diverse părţi din istoria Bucovinei. Acest material nu cred însă că poate avea oarecare valoare pentru Academie, fiind lucrat în felul publicaţiunilor lui, în cari, cum ştii, numai documentele sînt de valoare.

Valoare incontestabilă au documentele: cele originale, prin ele înseşi; cele copiate, prin aceea că prezintă textul original al celor mai multe documente publicate de dînsul în traducere nemţească şi al altor inedite. În tot cazul, Academia ar trebui să caute ca să capete aceste documente, atît cele originale, cît şi copiile, împreună cu facsimiliile şi tabelele genealogice.

O relaţiune detailată, numind fiecare document cu data lui şi cu numele dătătorului, o pot face îndată ce voi fi provocat din partea Academiei. Deci binevoieşte a face ca să mi se trimită această provocare. Poate ar fi bine să fiu şi însărcinat a cerceta dacă unele din documentele copiate nu se află aici în ţeară şi în original, ceea ce pînă acum n-am constatat.

Spre acest scop aş trebui să petrec toate documentele păstrate aici în direcţia bunurilor fondului religionar şi la Tabula Ţării, pentru care lucru mi-ar trebui mai mult timp. [1]

Te salut frăţeşte,
D. Onciul
Strada Domnească, 28

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58399. S 46 (24)/D IV.

---

[1] Marginal I. Bianu notează: „Mss-ele Wickenhauser. 28 oct. 93. Răsp.: să se informeze cu ce preţ s-ar putea cumpăra acel material".

25

Cernăuţi, 28 dec. 1893 v.

Iubite amice,

Călindarele cerute le pot trimite abia acum, fiindcă cel pentru anul nou n-a apărut decît la Crăciun şi l-am primit tocmai ieri. Din anii trecuţi am putut căpăta numai acestea ce le trimit; celelalte nu se mai capătă. În *Gazeta Bucovinei* a fost vorbă de cel pe a. 1894, pentru care se ceruse aprobarea Consistoriului, înainte de a fi dat în tipar. Cu călindarele trimit şi un *Almanach* al Societăţii studenţilor ruteni de aicea.

Cît despre preţ, nu ţi-l pot comunica acuma, căci n-am primit încă sama din partea Societăţii „Beseda", de la care le-am căpătat.

Îndată ce voi primi sama, ţi-oi trimite-o.

Cu această ocazie trimit pentru biblioteca Academiei şi *Îndreptariul ortografic* pentru şcoalele noastre.

Mai multe exemplare nu pot trimite, căci n-am căpătat. Sînt curios cum va fi primit în România.

Mulţumesc pentru discursul d-lui Sturdza, care l-am citit cu mult interes.

Ce se face în privirea materialului lui Wickenhauser?

Cu urări de Anul nou, te salută cordial, amicul devotat,

D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58400. S 46 (25)/. D IV.

26

Cernăuţi, 4 iulie n. 1894

Scumpe amice,

Cu poşta de astăzi trimit d-lui Sturdza scrisoarea pentru subvenţia de la Academie, despre care am avut vorbă, fiind în Bucureşti.

Te rog să te interesezi ca să obţin un rezultat bun şi neîntîrziat, pentru ca să pot prezenta cererea pentru concediu încă în luna aceasta, înainte de ședința Consiliului școlar. Ședința următoare va fi tocmai pe la finea lui august, și apoi aș trebui să încep la 1 septembrie școala, pînă ce mi-ar veni deciziunea pentru concediu.

Vacanțele le voi petrece, cu puțină întrerupere, aicea, ca să lucrez ceva. Unde ai de gînd să le petreci tu?

Dorindu-ți să te folosești de ele cum mai bine cu noul regim de care te bucuri, te salut frățește, al tău amic devotat.

D. Onciul
Strada Domnească 28

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58402. S 46 (27)/ D IV.

27

Cernăuți, 9/21 sept. 1894

Scumpe amice,

După lungă așteptare am primit în sfîrșit știre despre rezultatul cererii mele pentru concediu. Ieri am aflat că a sosit deciziunea Ministerului, prin care mi se dă concediul pe un an, cu condițiunea ca să plătesc supleantul.

Îndată am și scris d-lui Sturdza, rugîndu-l să dispună ca să primesc cît mai curînd răspunsul Academiei, pentru ca să pot începe la 1 octombrie st.n. concediul și să mă pun neîntîrziat la lucru. Se înțelege că fără subvențiunea știută n-aș putea primi concediul așa cum mi s-a dat, neavînd mijloacele pentru trai.

Ca lucrul să nu sufere întîrziere, te rog și pe tine să binevoiești a griji cum vei ști mai bine, ca afacerea cu subvențiunea să fie regulată pînă la sfîrșitul lui septembrie n.

Despre sumă am scris d-lui Sturdza că sînt mulțumit cu 200 lei pe lună, cum îți vei aduce aminte că avusesem vorbă astă-primăvară. Cele mai de aproape le vei afla de la dl. Sturdza.

Acum să-ți scriu de altele. Văduva lui Wickenhauser a murit de două săptămîni. În privința materialului istoric rămas de la soțul ei n-am făcut nemic, așteptînd ca fratele ei, a cărui fiică o moștenește, să facă începutul, deoarece avea știre de ceea ce vorbisem cu bătrîna pentru Academie. Pînă astăzi însă nu s-a adresat cătră mine, și eu n-am voit să încep, ca să nu facă și el prețul ce l-a cerut ea.

Dar am aflat, sînt acum 2—3 zile, că a cercat la Comitetul țării. Întîlnindu-mă cu b[a]r[onul] Mustazza, el mi-a comunicat că voiește să cumpere materialul lui Wickenhauser, și că Comitetul țării va cere să dau părerea asupra valorii lui. Eu i-am spus că am tratat cu bătrîna pentru Academie, și că lucrul a rămas încă nehotărît din cauza prețului prea mare ce l-a cerut. Confidențial îți mai pot comunica că la observarea mea că trebuie să fac știre Academiei despre stadiul în care a ajuns afacerea, mi-a spus că să nu fac concurență Comitetului țării.

Eu cred însă că acest material va fi mai bine alocat în Academie. Voi griji deci ca Comitetul țării să nu facă concurență. Scrie-mi așadar ce am să fac mai departe, ca să corespund dorințelor Academiei. Dacă voi începe vorbă cu moștenitorii, aș trebui să știu ce preț le pot oferi.

Aș mai avea să-ți scriu și despre altele; dar tîrzie noapte e acum și pana nu mai are drum. Deci las pe altă dată, și te salut frățește.

Al tău devotat amic,
D. Onciul
Strada Domnească 28

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58403. S 46 (28)/ D IV.

28

Cernăuți, 6/18 oct. 1894

Scumpe amice,

Primește mulțămirile mele pentru partea ce ai contribuit-o ca să obțin sprijinul Academiei, prin care mi s-a dat posibilitatea de a lua concediul știut [1].

După ce am terminat acum toate ce aveam a regula și pregăti aici, voi să plec, în săptămîna viitoare, la Viena, pentru ca să pot lucra în mai multă liniște și cu mai bun spor în adunarea materialului. Dar pînă atunci aș trebui să primesc suma pe trimestrul întîi, fără de care n-aș putea pleca. Pînă astăzi n-am primit decît scrisoarea Academiei prin care am fost înștiințat despre deciziunea Delegațiunii.

Te rog deci să binevoiești a face ca să primesc fără întîrziere suma încuviințată, pentru ca să nu fiu împiedecat prin această lipsă. Banii se pot trimite în plic la adresa mea ca membru corespondent al A.R. Dacă va fi de lipsă să dau o adeverință, fă-mi știre.

Dacă te interesezi să știi cum am pornit lucrul, îți pot comunica că planul îl am gata și părțile pentru cercetare aranjate. Împărțirea materiei este:

1. Un capitul introductiv despre țările de la Dunărea de Jos la părăsirea Daciei.
2. Timpul invaziunilor pînă la întemeierea imperiului bulgar.
3. Timpul imperiului bulgar și formarea națiunii române cu începuturile ei de mici state în stînga Dunării.
4. De la cucerirea Ardealului prin unguri și căderea imperiului bulgar pînă la Asanești.
5. Imperiul româno-bulgar al Asaneștilor și românii din stînga Dunării.
6. Originile principatului Țării Românești.
7. Întemeiarea principatului Moldovei.

O bună parte din material o am culeasă de la studiile dinainte; acum e lipsă numai să-l completez, pentru ca să încep cu expunerea. Deci, Doamne ajută!

Cît pentru documente, cred că voi putea face ceva și în această privință, cum am scris d-lui Sturdza.

Mi-ar plăcea să aud și părerea ta asupra acestor comunicate.

Așteptînd răspunsul cu ceea pentru ce te-am rugat, te salut frățește.

Al tău devotat amic,
D. Onciul
Strada Domnească 28

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58404. S 46 (29)/ D IV.

[1] La scrisoare sînt atașate următoarele documente:

I

COPIE — Scrisoarea d-lui dr. D. Onciul

Cernăuți, 22 iunie (4 iulie) 1894

Domnule președinte,

Publicațiunea de documente privitoare la istoria română făcînd în timpul din urmă, sub auspiciile Academiei Române, un progres așa însemnat și îmbucurător, e de așteptat că în curînd, lîngă seria atît de înaintată a documentelor externe, vor veni la rînd și documentele interne ale României, fîntîne indispensabile pentru studiul istoriei naționale. În vederea acestui lucru atît de dorit, pe cît de necesar, îmi permit a prezenta onoratei Academii Române, cu privire la documentele aflătoare în Bucovina, propunerea și rugarea ce urmează:

În Bucovina se află, parte în arhivele diferitelor oficii, un număr însemnat de documente de la domnitorii Moldovei, din care mai nimic nu s-a publicat pîn-acum în textul original și în mod corespunzător exigențelor unei edițiuni critice. Negreșit, aceste documente, între cari unele sînt din cele mai vechi și importante, vor trebui să facă parte din colecțiunea de documente interne ale României, care mai curînd sau mai tîrziu va fi să se publice de Academia Română. Pînă atunci, cred că ar fi de lipsă ca să se facă de timpuriu copiile necesare, pentru ca la timpul său publicațiunea să nu aibă dificultăți din cauza materialului incomplet.

Ca bucovinean doresc să plinesc această lucrare și datorie către țară, făcînd mai întîi copiile și traducțiunile documentelor slavonești. Dar oficiul meu de profesor, care îmi ocupă tot timpul potrivit pentru asemenea lucru, nu-mi permite să aduc la îndeplinire lucrarea intenționată, cum și alte studii începute asupra istoriei naționale. Aș trebui să iau concediu pe un an, spre a putea realiza această întreprindere. Concediul îl pot însă obține pentru asemenea scop numai cu carența salariului pentru supleant, care ar să fie acoperit din salariul meu.

Încurajat prin munificența Academiei Române întru sprijinirea lucrărilor de acest fel, îmi permit a vă adresa respectuoasa rugare: ca onorata Academie Română să binevoiască a-mi încredința lucrul menționat și a-mi înlesni îndeplinirea lui, acordîndu-mi o subvențiune amăsurată, din care să pot acoperi salariul pentru supleat pe un an și celelalte speze ce le-aș avea cu investigațiunile necesare.

Primiți, vă rog, domnule președinte, încredințarea celei mai vii recunoștințe la care mă veți îndatori, cu expresiunea înaltei mele stime și venerațiuni.

Dr. *Dimitre Onciul*
Membru corespondent al A.R.

II
COPIE

ACADEMIA ROMÂNĂ
No. 6711

București, 19 sept. 1894

Delegațiunea
Proces-verbal no. 36

Avînd în vedere scrisoarea d-lui membru corespondent dr. Dimitre Onciul, înregistrată la no. 6706, prin care propune să fie însărcinat a cerceta și decopia pentru Academia documentele istorice române aflătoare în Bucovina prin arhivele diferitelor oficii, pre la mînăstiri și pre la particulari;

Considerînd deplina competință a d-lui dr. D. Onciul în lucrările istorice;

Considerînd deosebita valoare istorică a documentelor cari se pot afla în Bucovina;

Delegațiunea decide:

A se da d-lui dr. D. Onciul însărcinarea propusă de d-sa pentru timp de un an, începînd de la luna octomvrie 1894;

Pentru acest timp a se da d-lui Onciul din fondul publicațiunilor istorice Hurmuzaki lei 200 (două sute) pe lună, în rate trimestriale.

Documentele să fie decopiate separat; cele slavone să fie însoțite de traducere română.

I. C. Negruzzi, D. Sturdza, dr. Brîndză, V. A. Urechia.

Plata s-a făcut în modul următor:

1)	sept. 28/1894	= cu ordon. no. 2833	lei 600 pe	oct. — decemvrie	1894 a 1 200
2)	ianuarie 14/1895	= „ „ „ 2881	„ 600 „	ianuar — martie	1895 a 1 200
3)	aprilie 14/1895	= „ „ „ 2732	„ 600 „	april — iunie	1895 a 1 200
4)	iulie 24/1895	= „ „ „ 3039	„ 600 „	iulie — septemv.	1895 a 1 200
			L. 2400		

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58404. S 46 (26)/ D IV.

29

Cernăuți, 10 ian. 1895 n.

Scumpe amice,

Necunoscînd adresa lui Aurel Popovici, te rog să aibi bunăvoința de a-i trimite scrisoarea alăturată, ce i-o adresez în trebuința *Gazetei* noastre.

De la Viena m-am întors pe la Crăciunul catolic, și rămân acum aici.

Ce am avut să isprăvesc acolo, am isprăvit, și acum urmează ceea ce am să fac. Am luat și unele copii de pe documente din arhive. În arhiva Ministerului de Război am dat de urma documentelor episcopiei de Rădăuți, dar originalele nu le-am găsit; au fost date Ministerului Cultelor, și acolo li s-a pierdut urma, pagubă destul de regretabilă.

Scrisoarea ce ți-am adresat-o din Viena, cu datele cerute de Academie, cred că o vei fi primit. Cît pentru adresarea celor ce au să mi se trimită de la Academie, te rog să dispui ca să se facă ca mai nainte.

Primește urările mele cele mai vii pentru Anul nou, cu frățească salutare, de la al tău amic devotat,

D. Onciul
Strada Domnească 28

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58405. S 46 (30)/ D IV.

Cernăuți, 12/24 ian. 1895

Scumpe amice,

Mă întrebi de scrisoarea ce ți-am trimis-o din Viena. Este cea cu care ți-am trimis datele biografice și bibliografice cerute de Academie.

Cît despre treaba de care zici ca să mă pun serios pe lucru, fii asigurat că așa și fac. Dar cu cît mai mult pătrund chestiunea, cu atît mai grea se prezentă. Numai cu românii din dreapta Dunării se poate restabili continuitatea istoriei. Totuși cred că voi reuși să potrivesc lucrurile cum se va putea mai bine.

Pînă astăzi n-am primit trimestrul ianuarie-mart. Sînt în nedumerire, ce să fie, și totodată în nevoie de cauza lipsei ce-mi strică liniștea trebuincioasă. Trebuie să știi că, pe lîngă salarul pentru supleant, mi se trage din salar și un avans ce am luat pentru călătoria la Viena, așa că am rămas de tot pe jos.

Te rog dar să faci ca să se reguleze afacerea.

Primește mulțumirile mele pentru înmînarea scrisorii adresate d-lui A. Popovici, și te rog să-i aduci aminte de răspunsul ce-l aștept.

Cu frățească salutare, devotatul amic,
D. Onciul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58406. S 46 (31)/ D IV

N. ONCU[1]

1

Arad, 18 mai 1902

Prea stimate domnule Bianu,

Da — în adevăr că vă aşteptam pe sărbătorile de Paşti —, cu mult dor şi dragoste.

În locul d-voastră îmi sosiră însă preţioasele d-voastră órduri de la 6 mai — unde ne anunţaţi vizita d-voastră pe mai tîrziu.

Cred că este superflu ca să vă asigur cît de mult doresc eu şi prietenii mei să avem plăcerea să vă vedem la noi.

Dar — dacă soarta a dispus altcum pentru astă-dată —, cel puţin eu sper să ne întîlnim peste vară în Karlsbad, unde trebuie să merg în fiecare an să-mi caut de sănătate.

À propos, eram să uit să vă spun că tînărul nostru cu trecerea prin Arad s-a oprit şi mi-a predat broşura d-voastră. Vă asigur că această broşură şi lectura ei ne-a făcut o deosebită bucurie. În valul furtunilor vieţii şi a muncei noastre, ne cade atît de bine o hrană spirituală — o carte atît de instructivă şi edificatoare.

Şi opera — şi autorul — e admirabil. Şi dacă vor mai apărea asemenea opere — şi d-voastră sunteţi bogaţi în oameni mari — ne-ai face deosebită bucurie să ne mai trimiţi şi broşurele ce vor apărea după vremuri.

Noi acum suntem foarte ocupaţi. Cu ajutorul lui D-zeu credem şi suntem siguri că vom învinge. Ştiu că şi d-voastră luaţi parte la luptele şi durerile şi bucuriile noastre, — şi pentru aceea vă suntem foarte recunoscători.

Nevasta mea e veselă de aducerea aminte a d-voastră, şi vă trimite prin mine multe complimente.

Iar eu vesel şi fericit de prietenia d-voastră, pe care o solicităm şi de care sîntem mîndri — rămîn al d-voastră stimator şi prieten devotat,

dr. *Nic. Oncu*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58417. S 48 (1)/ D IV.

---

[1] Nicolae Oncu (1846—1913), jurist, director al Băncii „Victoria“ din Arad. A fost unul din comanditari ziarului *Tribuna*. După 1905, cînd în Partidul Naţional din Transilvania s-au accentuat deosebirile de opinii privind tactica de luptă, N. Oncu s-a situat în rîndul aripii radicale, a „oţeliţilor“ (după expresia lui Ilarie Chendi), care se angajaseră într-o vehementă campanie de primenire a metodelor de acţiune pentru înfăptuirea vechilor deziderate naţionale ale românilor.

2

Arad, 5 ian. 1904

Iubite d[omnu]le Bianu!

Regret şi am regretat foarte mult că din cauza boalei mele nu am putut merge la Sinaia.

Am pierdut astfel şi plăcerea să vă văd, şi ocazia să dezlegăm chestia oarecum pendentă dintre noi, — chestia cu cărţile promise şi de cari am lipsă atît de mare în biblioteca înfiinţată de mine [1], şi sprijinită de amicii mei din Arad.

Şi fiindcă eu nici acum nu pot merge, şi fiindcă prietenul nostru R. Ciorogariu în zilele acestea se va abate pe acolo şi în alte afaceri, vă rog să interveniţi pe la domnii autori, să adunaţi şi să predaţi d-lui R. Ciorogariu toate cărţile adunate şi destinate pentru biblioteca noastră din Arad. Cu aceasta ne veţi face nouă nespusă bucurie şi nespus serviciu cauzei culturale a poporului nostru din aceste părţi.

Har Domnului! Aici mă simt bine — de-abia aştept ocazia să vă pot vedea, şi pînă atunci vă salut cu dragoste şi respect.

Al d-voastră,
Nic. Oncu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58418. S 48 (2)/ D IV.

---

[1] Nicolae Oncu fundase în Arad „Casa naţională", aşezămînt cultural-politic.

3

Arad, 7 IV 1904

Vă felicit din toată inima la succesul strălucit de duminecă, dobîndit în faţa regelui, şi a întregei romănimi.

Sărbători fericite, şi mulţi ani de glorie.

Al d-tale afecţionat,
dr. *Nic. Oncu*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58419. S 48 (3)/ D IV.

4

Arad, 19 oct. 1905

Stimate domnule şi frate,

Astă-vară, cînd a sosit aici răvaşul d-voastră, eu eram dus de acasă în vacanţie, unde am primit apoi şi răvaşul, cu deosebită satisfacţie. Vă mulţumesc pentru atenţia d-voastră.

Fiind eu tare departe, m-am înțeles cu cel în drept, în cauză, și astfel a mers amicul nostru B.V., adecă V.M., în locul meu, ca să discute afacerea și toate detaliile, și anume la locul și timpul hotărît, de unde a venit încîntat și cu cele mai bune speranțe de reușită pentru celălalt prieten al nostru cu întreprinderea, care ar merge foarte bine, dacă ar avea clientelă și buni sprijinitori.

Vă avizăm acuma că prietenul nostru, pe bazele stabilite, a zidit o casă anume pentru întreprinderea sa, și acuma vrea și trebuie să o instaleze, modest, dar precum cer interesele întreprinderei.

Vorba e principalminte de extinderea afacerilor și asupra părților d-voastră, unde speram să afle mulți cumpărători articole cari se produc aici.

Pentru aceea, vă rugăm să faceți și d-voastră ceva comande mai însemnate, ca să putem pune pe omul nostru pe picioarele sale proprii, capabil să lucre și să poarte concurența puternică de aici. Dacă doriți și puteți să o faceți, oricare dintre noi cu plăcere este gata să convină cu d-voastră orișicînd și orișiunde, — la locul hotărît de d-voastră ca să vă putem informa în caz de lipsă și verbal despre toate detaliurile.

Sunt foarte vesel că vă știu bine și sănătos, și numai un dor mai am: să vă pot vedea și să vă pot strînge mîna cît mai degrabă.

Păcat că distanța este atît de mare între noi — dar trecem noi și peste asta. Cu atît mai de aproape ne sunt sufletele noastre. Dar păcat e și aceea că nu ne-am putut întîlni la Sibiu, unde am fost și eu pe cîteva zile, și unde credeam să vă pot întîlni.

Un lucru e însă sigur,că eu, în 1906, vin la jubileul d-voastră, unde mă duce un mare dor.

Prietenii noștri sunt cu toții bine și toți vă salută călduros, pe d-voastră și amicii noștri de acolo.

Eu cu nevasta mea vă rămîn intim și adînc stimator,

Nicu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58420. S 48 (4)/ D IV.

5

28 IV 1906

Domnule Bianu!

Vă recomand pe dl. Sever Bocu, trimisul nostru de la *Tribuna*, exclusiv pentru cîștigarea de abonamente.

Spre toamnă vin și eu la voi la expoziție [1].

Nic. Oncu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58421. S 48 (5)/ D IV.

---

[1] Regele Carol I aniversa cu mare fast, în 1906, 40 de ani de domnie, organizînd cu acest prilej o expoziție jubiliară opulentă, în contrast cu situația disperată a păturilor nevoiașe orășenești și a țărănimii.

6

Menton, 4 III 1908

Onor. d[omnu]le Bianu,

Dați-mi voie să vă recomand în atențiunea și dragostea d-voastră ziarul nostru *Tribuna* și pe dl. S. Bocu care vine să lucre în interesul foii. Aici mă simt bine acuma și vă salut respectuos și cu dragoste.

Al dv.
N. Oncu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58422. S 48 (6)/ D IV.

7

febr. 1909

Cu plăcere profit de ocazie și vă trimit cele mai călduroase salutări din partea mea și a soției mele.

Al d-voastre devotat,
N. Oncu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58423. S 48 (7)/ D IV.

8

„VICTORIA"
INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII ÎN ARAD[1]
(Imprimat)

Arad, 12 martie 1911

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

În aceste zile de urgie, cu nespusă bucurie am primit și nu știu cum să vă mulțumesc pentru prietenia și dragostea ce ne-o arătați nouă în stim. d-voastră de la 10 l.c.

Am fost la Cluj singur, cînd am dus lupta cu întreg Comitetul [2].

Acuma veți cunoaște d-voastră din *Tribuna* și acțiunea mea în sînul Comitetului, și veți vedea cît de loiali și cît de îngăduitori am fost noi, numai ca să putem să ne înțelegem și să facem pace.

Dar asta este acuma absolut imposibil. Oamenii aceștia sunt de o parte formal turbați și terorizați, mai ales de arădani, iar de altă parte, se pare că se razimă pe „frații de dincolo".

Dealtmintrelea, clopotul, tunul cel puternic este totdeauna, și de data asta, dl. Maniu, care pare a fi un fel de oracol și care este factorul tuturor relațiilor de astăzi.

Eu i-am și spus, că el singur este responsabil pentru toată nenorocirea ce bîntuie azi neamul nostru.

El a zîmbit una, şi a mers mai departe.

Da — numai singur Maniu s-a putut şi [a] avut curajul să-mi facă mie acea celebră propunere de capitulare[3].

Fiţi siguri însă că noi în veci nu-i vom primi.

Pe d-voastră vă rugăm să luminaţi lumea de acolo, şi mai vîrtos să faceţi ce puteţi ca să li se închidă izvorul de unde vor ei să se adape şi să făurească arme necinstite pentru distrugerea noastră — pentru că noi aşa susţinem, că nu poate să existe român şi om de cinste care să contribuie la distrugerea noastră.

Cu acestea te salut cu nespusă dragoste şi devotament.

dr. *Nic. Oncu*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58424. S 48 (8)/ D IV.

---

[1] Instituţia de credit „Victoria" din Arad îşi inaugurase operaţiunile la 1 noiembrie 1887.

[2] Este vorba de consfătuirea din 6 februarie 1911 a Comitetului central al Partidului Naţional Român ce s-a ţinut la Cluj şi care a avut ca principal punct pe ordinea de zi chestiunea aplanării disensiunilor între tribunişti şi comitet, situaţie calificată de ambele părţi drept „criză".

[3] În articolul *Contribuiri la istoria tristelor noastre vremi,* publicat în *Tribuna* din 24 februarie/ 9 martie 1911, N. Oncu informa asupra discuţiilor ce s-au purtat la consfătuirea din Cluj pentru restabilirea păcii între Comitet şi tribunişti, calificînd propunerea lui Iuliu Maniu, formulată în termeni drastici: („Fiind averea *Tribunei* avere naţională şi prin urmare destinată a fi în serviciul Partidului Naţional Român această avere o pune la dispoziţia Comitetului naţional, ca singur reprezentant legal al Partidului Naţional Român"), drept o somare de capitulare a *Tribunei.* „Comitetul voieşte să ne scoată din casa noastră proprie (...) şi să se aşeze el stăpîn aici", conchidea N. Oncu în încheierea articolului.

9

Arad, 23 mart 1911

Mult stimate domnule Bianu!

Vă mărturisesc că nu am cuvinte şi nu ştiu cum să vă mulţumesc pentru atîta dragoste — asta nu este mai mult interes, ci adevărată dragoste ce ne arătaţi d-voastră nouă, cauzei noastre şi îndeosebi persoanei mele.

În grabă, vă asigur că noi vom ţinea seama de sfaturile înţelepte şi amicabile ce aţi binevoit a ni le da în toate direcţiunile.

Vă mulţumim şi pentru primirea frumoasă făcută lui Bocu.

Azi trebuie să răspund lui Maniu la articolul îndrăzneţ ce l-a publicat azi în *Românul*[1].

Eu aşa sper că veţi fi mulţumit cu răspunsul meu.

Dealtmintrelea noi suntem foarte veseli de veştile bune şi de speranţele ce le-au adus Bocu cu sine.

În fine, pe april voi veni şi eu la Bucureşti. D-voastră cunoaşteţi cauza. Pînă atunci eu vă salut cu cel mai profund respect.

Nic. Oncu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58425. S 48 (9)/ D IV.

---

[1] În *Românul*, an. I, nr. 56 din 10/23 martie 1911, p. 1—2, Iuliu Maniu semna articolul *Adevărurile d-lui dr. Oncu şi „Tribuna“*. Pe un ton violent, caracteristic polemicilor dintre cele două tabere, Maniu contesta tribuniştilor vreun pretins merit în schimbarea tacticii pasiviste, decretată în 1881, şi adoptarea de către întregul partid, în conferinţa din 11 ianuarie 1905, a tacticii activismului parlamentar, sau vreo influenţă binefăcătoare asupra evoluţiei politice în Transilvania, învinuindu-i de stagnarea luptei politice prin dezorientarea şi neîncrederea reciprocă provocate. (V. şi nota nr. 2 la Sever Bocu.)

10

SOCIETATEA GOVORA – CĂLIMĂNEŞTI
HOTEL CĂLIMĂNEŞTI
(Imprimat)

Călimăneşti, 25 iuniu 1912 n.

Dragă domnule Bianu!

Stînd aici în Ţară, pentru căutarea sănătăţii mele, cu o extremă bucurie am cetit anunţul despre alegerea şi confirmarea d-voastră în postul de decan al Facultăţii de litere de la Universitatea din Bucureşti.

Din rîndul nenumăraţilor d-voastră stimători, vă rog să primiţi şi pe ale mele calde şi sincere felicitări pentru această distincţie binemeritată, dimpreună cu urările mele de bine pentru d-voastră şi adorabila d-voastră familie.

Al d-voastră stimător şi devotat,
dr. *Nic. Oncu*
Hotelul Statului

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58426. S 48 (10)/D IV.

11

Călimăneşti, 4 iulie 1912 n.

Mult stimate d[omnu]le Bianu!

Extremă bucurie mi-a făcut călduros d-voastră răspuns la adresa mea — cel mai mic dintre nenumăraţii d-voastră admiratori.

Mă grăbesc să vă avizez că eu mai stau încă aici la cură, încă cel puţin două săptămîni, şi voi avea o deosebită plăcere şi cinste dacă d-voastră veţi putea veni să ne întîlnim aici, unde aş avea apoi să vă fac mulţime de împărtăşiri importante cari sigur vă pot interesa şi pe d-voastră.

Aş dori mult, dar regret că de astă-dată nu pot să merg eu să vă văd la Bucureşti; voi veni eu însă mai tîrziu, după ce îmi voi limpezi sau chiar pentru limpezirea situaţiei mele, creată de curînd împrejurul meu.

În tot cazul, chestia asta este importantă şi merită atenţia d-voastră.

Eu sunt în toate zilele liber şi vă aştept şi stau cu nespusă bucurie la dispoziţia d-voastră — afară de dumineca viitoare cînd vine şi colegul Cosma din Sibiu la inaugurarea vilei lor, unde mă voi muta şi eu încă sîmbătă ce vine.

Aşteptînd răvaşul d-voastră, vă rog să primiţi complimentele mele călduroase.

Al d-voastră,
dr. *Nic. Oncu*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58427. S 48 (11)/D IV.

12

Arad [*f.d.*]

Te felicit din tot sufletul de ziua onomastică. Cu drag îmi aduc aminte de momentele plăcute petrecute cu d-voastră; nu le voi uita niciodată.

Încă o dată te felicit şi salut, al d-voastră,
N. Oncu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58428. S 48 (12)/ D IV.

13

[*F. d.*]

Cu permisiunea d-voastră, fără de a numi pe autor, să poate că vom publica în *Tribuna* unele părţi din scrisoarea dv. — atît e de frumoasă şi înălţătoare.

Oncu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58429. S 48 (13)/ D IV.

1

19 iunie 1923

Mult simate domnule Bianu,

Sînt în Franța de aproape două luni. Am fost mai întîi la Lyon, unde am făcut la Universitate o serie de 8 lecții despre arta populară și arhitectura noastră religioasă, apoi am venit la Paris. Aici mă aștepta o scrisoare de la Drimu, în care îmi spunea, după recomandația ce i-am dat de a-mi deschide corespondența, că a venit o scrisoare de la d-voastră, unde mă felicitați pentru volumul din „Țara noastră“ [1].

Vă mulțumesc din suflet și vă asigur că aprecierile și aprobările unui om ca d-voastră îmi sînt infinit de scumpe. Sînt oarecum la debutul carierei mele de publicist și vă închipuiți ce curaj simt să văd că nu m-am înșelat nici în drumul ce mi-am ales, nici în metoda și felul de a trata subiectele ce mă interesează.

Teza de doctorat am susținut-o și am speranța că nu vă va displace. Va fi publicată în curînd în Buletinul d-lui Pușcariu [2]. Am tratat despre Eliade Rădulescu și Franța[3] și am găsit cred, lucruri interesante. Voi încerca să duc, de front, cercetările cu privire la lit. franceză sau la influența franceză la noi, și cercetările de istoria artei, cele din urmă avînd preferința mea.

Dacă vă pot sluji de aici din Paris cu ceva, aș fi bucuros să o fac. Stau în 3 Rue de l'Estropade.

Vă rog să primiți încă o dată mulțumirile mele recunoscătoare și sentimentele de respectuoasă simpatie ce vă port.

G. Oprescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58489. S 54 (1)/ D IV.

---

[1] *Arta țărănească la români*, Cultura Națională, 1922, colecția „Țara noastră“.

[2] *Dacoromania, buletinul Muzeului limbii române*, revistă de filologie română, ce apărea anual la Cluj, din 1920, sub direcția lui Sextil Pușcariu.

[3] *Eliade Rădulescu și Franța. Studiu de literatură comparată*, în *Dacoromania*, Cluj, III (1922—1923), p. 1—128.

2

SOCIETÉ DES NATIONS
LEAGUE OF NATIONS[1]
(Imprimat)

28 dec. 1927, Geneva

Mult stimate domnule profesor,

N-am primit încă confirmarea oficială a recomandărei mele la catedra de Civilizaţie franceză, însă secretarul m-a informat că Consiliul Facultăţei a fost pentru mine [2]. Ţin să vă mulţumesc din inimă pentru toată partea pe care aţi avut-o în această soluţiune şi să vă asigur de recunoştinţa mea.

Pe de altă parte, catedra de Istoria artelor este de asemenea vacanţă. Nu ştiu ce curs vor lua evenimentele, însă mie personal mi-ar conveni chiar mai bine decît cea de civilizaţie franceză. Veţi zice poate că sînt cam lacom. Adevărul e altul: catedra de istoria artelor este a noastră, are rangul ei determinat, iar titularul e un profesor ca toţi ceilalţi.

Pot îndrăzni să vă cer un cuvînt de răspuns cu privire la această chestie?

Cu cele mai calde urări pentru Anul nou. La mulţi ani cu sănătate!

Devotat,
G. Oprescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58490. S 54 (2)/ D IV.

---

[1] Din decembrie 1923, G. Oprescu era secretar al Comisiei de Cooperaţie intelectuală a Ligii Naţiunilor Unite la Geneva.

[2] De la 1 februarie 1931, G. Oprescu ocupă catedra de Istoria civilizaţiei franceze, creată de guvernul francez pe lîngă Universitatea din Bucureşti, iar de la 1 ianuarie 1931, prin concursul susţinut în 1930, este numit agregat, apoi titular (iulie 1932) la catedra de Istoria artei de la aceeaşi Universitate. (Cf. *Omagiu lui George Oprescu, cu prilejul împlinirii a 80 de ani,* Editura Academiei, 1961 p, XXVI.)

3

SOCIETÉ DES NATIONS
LEAGUE OF NATIONS
(Imprimat)

Genève, 18 Juin 1928

Monsieur le professeur,

Il y a deux jours, j'ai dîné chez un ami avec le Recteur de l'Université de Genève, le professeur Rappard. Celui-ci m'a parlé d'un étudiant roumain qui doit passer avec lui une thèse de doctorat. Il s'agit, je crois, du doctorat économique. Il n'a pas su me dire exactement le nom de cet étudiant, mais il a ajouté que cette thèse ou des travaux de lui, antérieurs à la thèse, avaient été publiés par l'Académie roumaine. M. Rappard, qui n'aime pas particulièrement la Roumanie, a ajouté ceci: „J'ai été surpris de voir que cet étudiant, en citant mon ouvrage *La Révolution Économique*, avait toujours remplacé le mot « révolution » par le mot « évolution ». Lui, ayant demandé de changer cela, il m'a dit: « Non Monsieur, je ne peux pas, malheureusement, parce qu'en Roumanie, il est interdit d'employer le mot révolution".

Je ne sais pas qui est cet étudiant, mais vous pouvez vous rendre compte vous-même de l'effet qu'une telle affirmation, inexacte et stupide, doit produire sur les étrangers. Si vraiment son travail doit être publié par l'Académie Roumaine, je vous serais infiniment reconnaissant de la regarder de très près et peut-être même, étant donné l'audace qu'il a eue, de faire cette affirmation au professeur Rappard, de lui en interdire la publication [1].

Je me permets de vous donner ce renseignement à titre confidentiel et je ne puis pas vous exprimer l'indignation que j'ai ressentie lorsque j'ai appris cette histoire. Je ne pouvais pas m'imaginer qu'un de mes compatriotes pouvait être aussi peu intelligent ou d'aussi mauvaise foi pour donner à l'étranger l'impression que notre pays se trouve dans la situation dans laquelle se trouvait l'Empire turc sous le règne d'Abdul-Hamid.

Convaincu que vous partagerez mes sentiments, je vous prie d'agréer, Monsieur le professeur, l'assurance de mes sentiments les plus dévoués.

G. Oprescu

Ce s-a făcut cu congresul de arte populare? S-a completat comisiunea? Ce hotărîri ați luat? V-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ați trimite cîteva informațiuni. În acelaşi timp, vă trimit, pentru informația d-voastră — pînă acum acest document nu e încă public —, un raport al Institutului din Paris, ca să vedeți ce au făcut alte țări pînă acum, şi ce numeroase comunicări au anunțat.

Cu cele mai respectuoase sentimente,

G. Oprescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58491. S 54 (3)/ D IV.

---

[1] Însemnare marginală: „25.VI.1928 — Răspuns. Trimit scrierea Anastasiu publicată şi premiată de Academie. Este evident că afirmarea arătată este un act de nebunie bine caracterizată. În volumul tipărit la Academie nu este nici o urmă de asemenea schimbare — I. Bianu. P. 29, nota 1: W. Rappard, *La révolution* ...; p. 143, nota 1: W. Rappard *La révolution ...;* p. 206, la Bibliografie: W. Rappard, *La révolution* ...".

4

SOCIÉTÉ DES NATIONS
LEAGUE OF NATIONS
(Imprimat)

20. VI. 1928

Stimate domnule profesor,

Am înaintea mea o carte pe care aş dori mult s-o vedeți şi d-voastră. Din nefericire nu-mi aparține, dar o puteți comanda. Sînt cele mai noi dispoziții americane cu privire la biblioteci. Se numeşte *Library planning Bookstocks and Shelving.* E publicată de The Snead & Company, New Yorks, Jersey City, New Jersey, U.S.A. Cred că dacă ați face o cerere vi s-ar trimite chiar gratis.

Cu cele mai devotate sentimente,
G. Oprescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58492. S 54 (4)/ D IV.

5

SOCIÉTÉ DES NATIONS
LEAGUE OF NATIONS
(Imprimat)

Genève, le 30 juin 1928,

Monsieur le professeur,

J'ai bien reçu la publication de M. Anastasiu que vous avez bien voulu m'envoyer, et votre lettre du 25 Juin 1928. Je commence à comprendre mieux la question dont je vous ai entretenu dans ma lettre précédente. Je vois qu'en réalité il s'agit d'un autre travail que celui qui a été déjà publié par l'Académie roumaine. C'est probablement la thèse de doctorat de M. Anastasiu. Je n'ai pas le plaisir de le connaître personnellement, mais j'aimerais tout de même attirer son attention sur le fait qu'en agissant comme il avait agi avec le recteur de l'Université de Genève, il donne de son pays une idée fausse, je dirais même stupide.

Je regrette beaucoup qu'on n'ait pas fait de progrès en ce qui concerne la préparation de la Commission chargée de représenter la Roumanie au Congrès des Arts Populaires. Je crois deviner les raisons de ce retard. J'ai cependant beaucoup de confiance en votre bonne volonté et en celle de M. Tzitzeica. J'espère beaucoup que, quoique un peu tard, nous finirons tout de même par faire bon visage au Congrès des Arts Populaires, pour laquelle plus de 300 communications ont déjà été annoncées. Inutile de vous dire que la Roumanie figure avec une seule communication concernant les Oeufs de Pâques. C'est un peu maigre.

Croyez, je vous prie, Monsieur le professeur, à mes sentiments les meilleurs [1].

Le Secrétaire de la Commission
de Coopération intellectuelle,
G. Oprescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58493. S 54 (5)/ D IV.

---

[1] Însemnare marginală: „Am înapoiat recom. caietul cu acte despre Congr. Internaț. Arte pop. Praga."

6

SOCIÉTÉ DES NATIONS
LEAGUE OF NATIONS
(Imprimat)

Genève, 9 Juillet 1928

Monsieur le professeur,

J'ai bien reçu votre lettre du 5 Juillet et je vous remercie beaucoup de la peine que vous vous êtes donnée pour répondre à ma lettre antérieure. J'avais pensé moi-même que la meilleure chose aurait peut-être été de prier M. Anastasiu de venir converser un peu avec moi, mais malheureusement il est parti. Du reste, j'apprends sur son compte toutes sortes de choses désagréables. Un autre étudiant roumain m'a informé que M. Anastasiu, ayant donné un des ses ouvrages à un professeur de l'Université de Genève, et ce professeur ne lui ayant pas donné une mention trop satisfaisante à un examen, il lui a écrit pour lui redemander son livre. C'est un procédé que malheureusement je ne puis pas m'empêcher de qualifier de balkanique [1].

Je suis extrêmement heureux d'apprendre qu'il vous sera possible de venir à Prague. J'y serai moi-même. Peut-être si vous vous trouvez à Paris au début du mois d'octobre, nous pourrions nous voir là-bas un peu avant le voyage de Prague, bien que je ne vois guère comment je pourrai quitter Genève à ce moment, en raison des travaux de L'Assemblée.

Je vous remercie d'avance pour la communication que vous m'annoncez au sujet de la décision du Conseil de la Faculté.

Croyez, je vous prie, à mes sentiments les plus dévoués,

G. Oprescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58494. S 54 (6)/ D IV.

---

[1] Însemnare marginală a lui I. Bianu: „nu — de nebun".

7

SOCIÉTÉ DES NATIONS
LEAGUE OF NATIONS
(Imprimat)

Genève, 2 août 1928

Monsieur le professeur,

J'ai bien reçu votre lettre du 26 Juillet 1928 et dix jours avant la lettre de la Faculté des Lettres de l'Université de Bucarest. Je vous en remercie bien sincèrement.

Je n'ai pas pu répondre à la lettre de la Faculté parce qu'elle m'est arrivée en pleine session de la Commission de Cooperation intellectuelle, à une époque où j'étais pris, pour les travaux de la Commission, depuis huit heures du matin jusqu'à huit heures du soir. J'ai voulu attendre et vous écrire ma réponse à tête reposée; je vous l'enverrai donc dans un jour ou deux.

En ce qui concerne votre propre lettre, je me réjouis beaucoup de savoir que vous irez bientôt à Paris. J'y serai moi-même pour un court séjour à partir du 28 septembre. Cependant, il est peu probable que j'aie le temps de vous voir puisque je dois être à Prague dès le 1er octobre pour une autre réunion et pour me rendre compte des préparatifs du Congrès des Arts Populaires.

M. Dupierreux, ou quelqu'un qui le remplace à l'Institut de Coopération Intellectuelle (2, rue Montpensier, Paris), sera enchanté d'avoir une conversation avec vous au sujet du Congrés des Arts Populaires. J'écrirai moi-même à M. Dupierreux, je lui donnerai l'adresse de votre fils et je l'engagerai à vous fixer un rendez-vous au sujet de cette affaire. Personnellement, j'aurais désirais que les communications roumaines fussent aussi importantes que possible. Il est certain que le domaine de l'art populaire est l'activité nationale que j'apprécie le plus et certainement l'une des manifestations roumaines les plus importantes. Je sais que la Délégation hongroise sera nombreuse et que les personnalités qui la composent seront de premier plan: il y aura le comte Zichy entre'autres et Béla Bartok; rien que le nom de ce dernier vous prouve combien sérieuses seront ces communications. J'aurais voulu que la Roumanie présentât des communications d'un même niveau, car je suis certain qu'il y a chez nous beaucoup de personnes capables de le faire. Il ne serait pas nécessaire, d'ailleurs, que tout le monde aille à Prague. On pourrait tout simplement envoyer ces communications et les faire lire par un membre de la Délégation. Ce qui importe est que devant un forum international tel que celui qui sera réuni à Prague nous nous présentations dignement. Je crains, cependant, que mes observations ne viennent trop tard et que les communications fournies par la Roumanie ne soient moins importantes que je l'aurais désiré et espéré.

Croyez, je vous prie, Monsieur le professeur, à mes sentiments les plus dévoués.

G. Oprescu

P.S. Am cîteva autografe interesante pentru Academie, pe care vi le voi da cînd voi veni în ţară: de la Bergson, Lorentz, Einstein, Paul Valéry şi Galsworthy.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58495. S 54 (7)/ D IV.

8

SOCIÉTÉ DES NATIONS
LEAGUE OF NATIONS
(Imprimat)

25.IX.1928

Stimate domnule profesor

Voi fi la Paris, la institut, joi şi vineri de la 10—12 $^1/_2$ şi de la 3—6. Cum însă voi mai avea şi alte curse de făcut, este mai probabil că joi mă voi mai absenta. Aş fi foarte bucuros, dacă îmi puteţi telefona, să ştiu cînd mergeţi la Praga. Eu voi pleca încă de sîmbătă 29, căci înainte de Congres am o altă întrunire în acelaşi oraş.

Cu cele mai devotate sentimente,
G. Oprescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58496. S 54 (8)/ D IV.

VASILE PALLADI

1

13 mai 1903, Iaşi, str. Gîndu 3

Iubite amice,

Mă iartă că nu ţi-am răspuns pe dată la scrisoarea din 6 mai, care, după tine, ar fi cuprins ştiri cari nici prin gînd nu-mi puteau trece, de bună seamă, pentru cuvîntul că domiciliez în strada Gîndu. Află însă că din momentul ce am încredinţat documentele în cestiune d-lui Sturdza şi ştiind că ele pe urmă trebuiau să treacă pe la tine, [eu] unul nici o clipă n-am avut bănuială că se vor pierde, şi întotdeauna am avut convingerea că se vor găsi, şi că pe dată voi fi avizat, aşa că scrisoarea ta, cu arătarea adresei mele, m-a pus pe dată în bănuială că în fine ai găsit ceea ce nu se poate pierde, şi că voiai să-mi spui această plăcută descoperire.

Cauza pentru care nu ţi-am răspuns pe dată cred că o cunoşti: din păcate, şi după cererea amicilor politici din localitate, a trebuit să-mi pun candidatura la colegiul I judeţean din judeţul nostru, în care din nenorocire liberalii nu puteau conta cu siguranţă decît pe $^1/_4$ din totalitatea alegătorilor, aşa că eu şi amicii mei a trebuit, în decurs de mai bine de zece zile, să stăm într-o cumplită şi energică activitate şi încordare, pentru ca cel puţin să cădem cu onoare.

Odată lămurite aceste cestiuni prealabil, trec la cestiunea principală din scrisoarea ta.

D-na Măcărescu a murit încă din ianuarie trecut, şi eu sînt de curînd numit de Tribunalul judeţului Năsăud tutore al casei defunctului ei soţ Vasile Măcărescu. Pe urma defuncţilor părinţi Măcărescu au rămas cinci copii: patru fete majore şi un biet minor.

Prin urmare, ca să pot răspunde la întrebarea d-tale, dacă consimt că documentele în cestiune să rămînă la Academie, trebuie ca mai întîi să consult pe succesorele majore în persoană, şi pe consiliul de familie în ce se atinge de succesorele minor şi să obţin o deciziune a Tribunalului în ce se atinge de avizul consiliului de familie; dar o asemenea consultare implică de sine cunoaşterea condiţiunilor în care se propune cedarea documentelor: cedare gratuită, sau cedare în schimbul unui preţ, şi atuncea care ar fi preţul?

Deci nu-ţi pot răspunde la întrebare, decît cu întrebările de mai sus.

Cît despre părerile mele personale, ele sînt următoarele: documentele în cestiune trebuie să rămînă Academiei, pentru motivele următoare:

1) Documentele în cestiune, şi mai cu seamă documentul român de la Petru Vodă, este un preţios document din punctul de vedere limbistic şi lexicografic al ţărei;

2) Pentru că toate aceste documente ne dau hotărnicia colosalului domeniu al Hangului, care pînă la începutul secolului trecut era în întregime proprietate a desfiinţatei monăstiri de călugări Hangu, şi care de atunci în cea mai mare parte a devenit de fapt, nu ştiu prin ce împrejurări, proprietate privată a fostului domn Mihai Sturdza, şi acuma a fiului său Dim. M. Sturdza, nemairămînînd în proprietatea Statului decît aproape porţiunea numită moşia Pîngăraţi;

3) Pentru că colosalul domeniu Hangu, hotărnicit prin documentele în cestiune, are o fruntarie dinspre Transilvania de 40—50 kilometri, şi aceste documente, în cazuri eventual ar putea folosi mult guvernului pentru revendicarea în contra încercărilor de încălcare a fruntariei noastre dintră Austro-Ungaria;

Dacă defuncta d-nă Eufrosina Măcărescu reclamă de la mine, în perioada 1897—1899, cu atîta insistenţă acele documente, aceasta a provenit din faptul că persoane influente din administraţiunea domenielor principelui Dim. Mih. Sturdza aflînd că d-sa era posesoarea unor asemene documente, fie că vroiau să utilizeze datele lor la redicarea hotărniciei şi planului economic al moşiei Hangu, pe care le aveau în lucrare, fie pentru a pierde orice vestigii de aceste, prin cari s-ar fi putut revendica de stat proprietatea acelei moşii, îi făcuseră propuneri de cedare a documentelor în schimb de vreo 3—4 mii lei.

Întru cît aceste propuneri erau serioase şi realizabile, nu cunosc. Totuşi, cred că ar fi bine ca d-ta şi dl. Sturdza să examinaţi condiţiunile de cedare către Academie a celor 5 documente sub triplul punct de vedere, semnalat de mine mai sus ...

Din parte-mi, fii sigur că voi stărui atît către succesoarele majore, cît şi către Consiliul de familie ca cedarea să se facă, de se va putea cu totul gratuit, iar de nu, cel puţin în condiţiunile cele mai puţin costisitoare pentru Academie.

Cît despre însărcinarea ce-mi dai faţă cu d-ra Adela Neculcea Mutu, cu părere de rău mă văd silit a o declara: mai întîi d-ra. Neculcea Mutu pentru moment nu se află în Iaşi şi nici nu ştiu dacă d-sa e în ţară sau în străinătate.

Dealtfel lista documentelor sale, dacă-mi aduc bine aminte din cele ce d-sa mi-a spus la 1895, este întocmită de dl. profesor Tanoviceanu, care i-a sugerat ideea că va putea lua pe documentele sale o sumă atît de mare, aşa că ar fi ridicul din parte-mi să fac demersuri pe lîngă ea pentru a-i oferi suma de 120—150 lei, adică mai puţin de un leu de document.

Tot ce-aş putea face în această privinţă, ar fi să mă informez de adresa actuală a d-rei Adela Neculcea Mutu, şi să vi-o transmit, rămînînd ca Academia să intre în directă corespondenţă cu d-sa.

Mulţumindu-ţi din inimă pentru stăruinţa ce ai pus pentru reaflarea documentelor d-nei Eufr[osina] Măcărescu, prin care în adevăr mi-ai uşurat sufletul de o grea preocupaţiune, şi rugîndu-te să-mi comunici cît mai curînd propunerile Academiei pentru achiziţionarea acelor documente, te rog, totodată, să primeşti cele mai călduroase salutări de la vechiul d-tale prieten,

V. Palladi

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58550. S 15/ D V.

1

Tîrgoviște, C. A. Rosetti 16, 2 april 1908

Mult stimate domnule Bianu,

La 8 april c., împlinindu-se șase luni de cînd am trimis onor. Academii Române o colecțiune de *Ghicitori*, pentru a contribui la întregirea colecțiunei editate de onor. Academie, prin d. A. Gorovei, vă rog să binevoiți a dispune să fiu înștiințat dacă s-a primit.

Expirînd cele șase luni, nu voi mai putea reclama poștei în caz cînd acel manuscris nu s-ar fi primit.

Primiți, vă rog, domnule Bianu, asigurarea deplinei mele considerațiuni și recunoștințe ce păstrez domniei voastre.

Sublocotenent *T. Pamfile*

Arhiva Acad. R.S.R., P. 4 — 1907—1913, f. 38.

---

[1] Tudor Pamfile (1883—1921), ofițer și scriitor, a fost un pasionat culegător al folclorului românesc. Împreună cu învățătorul I. M. Lupescu, a înființat în 1908, la Bîrlad, revista *Ion Creangă*, în care, pînă în 1920, cînd își încetează apariția, publică articole închinate creației populare. Editează de asemenea revista *Miron Costin*, ce apare în același oraș, între august 1913 — august 1916, și ianuarie — mai 1919, revistă prin care își propune să publice cercetări și mărturii istorice. Totodată, tipărește numeroase culegeri și lucrări, care, prin tematica diversă, explorează pe multiple laturi sfera vieții folclorice și etnografice a satului, cea mai mare parte din ele editate sub auspiciile Academiei Române: *Cimilituri românești* (1908), *Jocuri de copii* (1909), *Cîntece de țară* (1910), *Industria casnică* (1910), *Sărbătorile de vară la români* (1910), *Cromatica poporului român* (1913), realizate în colaborare cu M. Lupescu ș.a. Așa cum reiese și din corespondența sa, Ioan Bianu i-a acordat un sprijin susținut.

2

Bîrlad, 28 sept. 1908

Prea stimate domnule Bianu,

Stringîndu-mă și eu după drumuri, adecă isprăvind manevrele și școlile de toamnă și nădăjduind că complicațiunile din Balcani se vor îngădui cu odihna trebuincioasă, mă mai gîndesc și la cîte ceva.

Întîi, cred că [nu] fac rău dacă caut să vă vestesc apariţia revistei de limbă, literatură şi artă populară *Ion Creangă*, izvorîtă din sentimente cari se găsesc nu aşa de deseori pe cuprinsul pămîntului nostru, izvorîtă fără nici un cuget necurat, fără nici un dor de interes egoist.

Dacă va merge bine, dacă va aduce cuiva vreo jignire, e vina noastră. Îmi îngădui dară de a vă ruga să binevoiţi a ne sfătui şi a ne ajuta cu cunoştinţele d-voastră preţioase. Scrisul d-voastră l-am primit cu mare plăcere.

Apariţia ei este asigurată şi plusul ce rezultă din încasări se depune pe numele lui *Ion Creangă* spre a-i putea aduce mai tîrziu îmbunătăţirile pe cari le visăm.

Al doilea, v-aş ruga să faceţi să aflu despre rostul *Cimiliturilor* mele, cari au ieşit de la tipar la 1 august şi de cari nu m-am mai putut învrednici să mă interesez.

Nu puteţi să dispuneţi să mi se trimită colecţiunile apărute din publicaţia înfiinţată de d-voastră pînă în prezent? Plătesc dealtfel *foarte* cinstit.

Al treilea, aş dori să-mi procur Dicţionarul nou al Academiei, dar n-am de unde afla chipul cum s-ar putea. Dispozaţi iarăşi şi voi fi următor în toate.

Acuma pregătesc materialul pentru *Jocuri de copii*, mem[oriul] III, cu care închei şi apoi voi aranja materialul pentru restul de *Sărbători* rămase nedescrise de răp[osatul] păr[inte] Marian.

Facem şi noi ce putem şi ni se umple inima de bucurie cînd vedem că puţina noastră roadă cade pe pămînt sănătos. Vor veni mai tîrziu cei mai harnici şi mai pricepuţi decît noi, dar pînă atunci vom cerca să nu ne impute nimic inimile noastre.

Iar cînd cumva rătăcim, e de datoria celor în drept să ne îndrepte.

Cu tot respectul şi cu toată recunoştinţa ce v-o datoresc, primiţi respectuoasele mele salutări.

Sublocot. *T.* *Pamfile*
Reg. 3 Roşiori, Bîrlad

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp inv. 58561.

3

[*după 28 sept. 1908*]

Mult stimate domnule Bianu,

Primind rîndurile domniei voastre şi cetindu-le tovarăşilor mei [1], ne-am umplut sufletul de bucurie şi de nădejde. Fiţi sigur, domnia-voastră, din partea marelui Aşezămînt, că ne vom da toată silinţa, că nu vom cruţa nimic din ceea ce avem spre a ne face datoria către cei din cari ne tragem, prin urmare către noi înşine.

Vom asculta de bunele poveţe pe cari le vom primi, cînd vor fi curate şi drepte.

Nădăjduim să muncim mult, atît cît ne-or îngădui puterile şi celelalte îndeletniciri oficiale cari ne dau pînea de toate zilele.

Jocurile le trimit acum; și fiind cel din urmă mănunchi, cred că se vor tipări în aceleași condițiuni ca și Memoriul II. Cu toate că cuprinde multe părți de împrumut, spre completarea colecțiunei mele, sunt de nevoie să fie date la lumină.

Eu vă mulțămesc pentru mine și pentru ai mei, și pentru multe, foarte multe, de pînă acum și de acum înainte.

Sublocot. *Pamfile*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58567.

---

[1] Se referă probabil, în primul rînd, la colaboratorii săi apropiați M. Lupescu și L. Mrejeriu, alături de care semna la 1907 volumul *Carte pentru tineretul de la sate*, tipărit la Bîrlad.

4

16 martie 1909

Prea stimate domnule Bianu,

Interesul mă poartă iar prin fața domniei-voastre, acel interes care mi-l cunoașteți și care numai în parte e al meu propriu.

La 1 aprilie, Ministeriul de Război mă detașează pentru *patru luni* de a urma cursurile și aplicațiile „școalei de tragere" a Infanteriei din Dadilov. N-am nimic de obiectat, ci, dimpotrivă.

Nu-mi convine, însă, gîndindu-mă la apariția regulată a lui *Ion Creangă.* Nu credeți însă că v-aș ruga să interveniți pentru a fi dispensat. Mă duc cu bucurie, dar bine, bine ar fi să pot face două treburi în același timp.

Mi-i greu să las redactarea în mîna altuia, iar cu tipografiile de provincie e foarte greu de lucrat prin poștă, căci de multe ori, vă rog să mă credeți, mă duc singur și așez paginile și numerotația.

Pentru aceasta trebuie să viu des pe la Bîrlad și împrejurul acestei chestii se învîrtește rugămintea care v-o îndrept.

Cînd *Ion Creangă* va fi mai bătrîn, voi cere de la d. Haret un bilet de liber drum pentru culegeri de material; acum, parcă n-aș prea avea nas de-o asemenea cerere.

Și cum, cred, apariția regulată cu materia sistematic aranjată, este și de-un interes general, vă rog pe domnia-voastră, *dacă se poate*, să interveniți spre a mi se acorda, unuia între atîția, de către ministeriu, un bilet de drum, permanent, pe 4 luni, pe linia București—Bîrlad.

Mă adresez domniei-voastre fiindcă vă știu cu trecere pe lîngă d. Haret și apoi fiindcă vă știu lămurit asupra felului cum gîndesc și înjgheb și eu cîte ceva.

Iar în cazul cînd această favoare îmi va fi acordată, pe lîngă mine vor mai fi mulți ca să vă mulțămească.

Sublocot. *T. Pamfile*
Bîrlad

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58562.

Bîrlad, str. Ştef[an] c[el] M[are] 50, 6 april 1909

Prea stimate domnule Bianu,

De obicei sunt multe la noi cari merg pe dos. Cînd mă găteam de a pleca la şcoală mi-a venit telegramă că şcoala s-a contramandat pentru 6 april;

Cînd să mă urc în tren să plec la 5 april, îmi vine ordin să plec la 1 mai;

Apoi, în loc de 4 luni, să fac două şi în loc de două, una: e sigur pînă *acuma* că voi lipsi din Bîrlad numai luna mai.

Acestea, ca amănunte de interes public.

Jocurile, III, sunt sfîrşite de corectat şi acum mă îndeletnicesc cu glosarul său. „Progresul" merge foarte încet şi dă corectura în pageni, aşa că dacă e ceva de scos sau de adăugat — lucru des de multe ori şi neapărat trebuincios — nu se poate face.

În interesul lucrărilor cari le tipăriţi acolo, v-aş ruga, dacă credeţi nimerit, să spuneţi să se deie întîia corectură autorilor în şpalturi şi a doua în pagini, căci cred că şi alţii simt chestiunea ca şi mine.

La *Jocuri* văd că prefaţa nu s-a mai numerotat, ceea ce nu e îndestul de bine, din punctul meu de vedere. Acolo spuneam oarecari lucruri de interes pedagogic şi naţional pentru educaţia trupească a tinerilor noştri şi întregeam toată bibliografia *Jocurilor* cunoscute la noi.

Acea prefaţă, adăugată la copertă, ar mai face 2 foi, care deşi ar costa mai mult ...

În curînd voi avea plăcerea să vă trimit un volum de poveşti tipărite într-o editură oarecare [1].

(Pe mine d. Iorga m-a certat că publicam poveşti în răposata revistă a d-lui Chendi; nu-mi trece prin cap că d-voastră mă veţi certa că-mi scot poveştile în editura „Neamului românesc". Dealtfel, tratativele şi închegarea lor este anterioară acelor neplăceri pe cari le-aţi avut. Dacă ele ar fi avut loc înaintea acelor neplăceri, fiţi sigur că v-aş fi înştiinţat. Dealtfel sunt încredinţat că d-voastră nu puneţi în legătură aceste chestiuni cari n-au mult comun între ele.

La *Sărbătorile poporului român*, „Sărbătorile de vară" (Dumineca Mare — Pintilie călătorul) lucrez de mai mult timp şi cred că pînă la sfîrşitul acestei luni să le închei ca să vi le trimet. Aştept numai ceva din Dolj.

Creangă al meu merge bine, dar lumea e grozav de ticăloasă (parte). „Stîlpii şi făcliile etc, etc." lasă mult de dorit. Cu toate acestea, nici o primejdie.

Încolo, sănătate şi voie bună pretutindeni.

Cînd voi trece prin Bucureşti mă voi abate şi pe la d-voastră, ori voi veni după deschiderea sesiunei, ca să vă rog pentru nişte clişee pentru *Ion Creangă.*

Cu cel mai adînc respect,
Sublocot. *Pamfil*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58563.

---

[1] Este probabil cartea *Feţi-Frumoşi de-odinioară*, apărută în 1910, în tipografia Neamul Românesc.

6

Bîrlad, str. Țarigrad, 20 april 1909

Stimate domnule Bianu,

Odată cu aceasta vă trimit la Academie manuscrisele *Sărbătorilor* împreună cu cererea către domnul preşedinte.

În acelaşi pachet veți găsi şi o *Geometrie* franțuzească editată în Haga, la anul 1761, care cred că prezintă oarecare interes general; o donez Academiei.

Aş fi mai putut să vă trimit şi cîteva documente şi hîrtii ale satului meu, pe cari le-am găsit acum în urmă; după ce am învățat descifrarea cirilicilor, acum mă îndeletnicesc cu copiarea lor, nădăjduind mai în urmă să întocmesc cu ajutorul lui Dumnezeu istoria satului meu, înzestrat de voevodul Ştefan cel Mare.

La vară, dacă voi avea răgaz, voi mai scotoci să mai aflu lucruri noi.

Volumul meu de *Poveşti*, anunțat de aproape două săptămîni, încă nu l-am putut dobîndi şi-mi pare rău că nu mă pot (ține) pînă acum de făgăduință.

Administrația revistei mele îmi scrie că d. Haret ne-a ajutorat cu 150 lei; nu ştiu însă în ce condițiuni. De aceşti bani, acuma, nu era neapărată nevoie; îi voi depune dar, căci aş vrea să văd dacă o revistă ca a mea, aşa de puțin interesantă, poate trăi prin ea însăşi.

Acuma, mă pregătesc să-mi las casa şi familia şi să plec pentru o lună la şcoală pentru luna mai; mai sunt însă trei zile pînă atunci şi nu se ştie ce se poate întîmpla.

De la Dadilov voi avea cred vro zi răgaz să mă abat şi pe la domniavoastră, să mai aflu cîte una, alta.

Al domniei voastre devotat,
Sublocot. Pamfil

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58564

7

Bucureşti, 7 V 1909

Prea stimate domnule Bianu,

Mi-era oarecum frică, atîta timp cît am stat în biroul domnieivoastre, lucru care m-a împiedecat să mă gîndesc la o soluțiune în privința *Industriei*. Pricina — ocupațiunea d-voastră care nu mai are sfîrşit, cînd, fireşte, nu mă puteați asculta.

Am prins a mă gîndi însă în urmă şi mi-am adus aminte de chinul pe care l-am răpus cu prilejul scrierii acelei lucrări, mi-am adus aminte de acele figuri cari-mi luau cîte 2—3 zile de migăloasă puchinare şi mi-am pus înainte hotărîrea d-voastră de a reface lucrarea în două părți şi prin urmare de a o copia din nou atît de mult.

După cum am înțeles, d-voastră vă îngrijiți de marea cheltuială la care v-ar angaja tiparul lucrării așa cum v-am prezentat-o.

Desigur că, dacă n-ar fi această cestiune, ați dori s-o publicați în întregime. Pentru aceasta nu puteți d-voastră interveni pe lîngă Ministerul Agriculturei ca [să] vă dea acei bani cîți ar necesita partea din lucrare cu caracter economic?

Pe lîngă înlesnirea mea (de care pînă la urmă nu trebuie să se țină socoteală), ar fi un mare folos, căci:

1) Prezintă un *tot* sub toate fețele sale, lucru care nu s-ar putea face prin împărțirea lui în două.

Într-adevăr, în dezvoltarea unui capitol se întîmplă că partea decorativă să se repete și să fie în cea mai strînsă legătură cu partea economică. Pentru a stabili linia de unire între două faze, trebuiește pomenită și partea economică — copulativă. Aceasta ar trebui s-o fac atît într-o parte, cît și în cealaltă; vra să zică, ar trebui repetări în rezumate, repetări de mici introduceri și astfel, pe lîngă știrbirea unității, scade și valoarea lucrărei.

2) Ca în orice din lume, clasificările sunt imposibile. Elementele unui șir, cît de departate ar fi ele pe o scară, se vor apropia cu atît mai mult cu cît se cercetează mai mult înrudirea din acel șir sau familie. Văd dară că ar fi ceva primejdios chiar clasificarea sau despărțirea în două, dacă aș dori să păzesc unitatea fiecăruia.

3) Pentru folosința lexicografiei, ar trebui — dacă d-voastră veți porunci — două glosare, numai de prisos în loc de unul.

V-aș ruga stăruitor dară să faceți cum veți crede cu cale de a vă lua în sarcină întreaga lucrare și ca răsplată vă făgăduiesc ca (dar tot cu sprijinul d-voastră) să scriu, după o scurgere de ani, viața economică a poporului român, pe îndeletniciri, cît de pe larg, cu tot vocabularul existent, pentru Ministerul de Agricultură. Acestea vor fi supuse onor. Academiei, iar d-voasstră veți refera Ministerului.

Este multă dreptate în această rugăminte și vă rog mult să țineți seamă de dînsa. Și aș fi minunat de mulțămit dacă veți conveni. În orice caz, vă rog stăruitor să pierdeți un sfert de minut și să mă înștiințați.

Mulțămindu-vă pentru multe de toate, vă rog să primiți respectuosul meu devotament.

Al domniei voastre,
Sublt. *T. Pamfile*
Școala de tragere Mihai-Bravul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58565

8

Bîrlad, str. Țarigrad, 4 iunie 1909

Prea stimate domnule Bianu,

Aflînd de prin gazete, dar mai ales primind astăzi înștiințarea oficială despre premiarea lucrărei mele[1] sufletul mi s-au umplut de o mare bucurie.

Şi poate nu m-aş fi bucurat atît de mult, dacă m-aş simţi singur în ogorul unde lucrez. Am cu mine mulţi, mărunţi ca şi mine, dar oameni harnici, care-şi dau seama de sporul ce-l aduc, în mod instinctiv.

M-au îmbrăţişat cu căldură nu pentru folosul ce-l trag eu, ci pentru izbînda care-i şi a lor şi a mea.

Suntem, înainte de toate, oameni norocoşi şi, pentru aceasta, vă rog să primiţi cele mai curate mulţămite ale mele şi ale lor.

Banii, domnule Bianu, *ajută* şi dau pînă la un punct siguranţa unei neatîrnări. Prin mijloace, omul se poate mişca; banii însă cu nici un chip nu pot răsplăti, nu pot fi căutaţi ca o răsplată.

De pe cînd începusem să-mi cresc colecţia populară nu mă gîndeam că voi putea arăta şi altora părţi din ele; îmi ziceam atunci: să adun tot ce-i în primejdie de a se pierde, să dau aceste comori, la bătrîneţe undeva spre a sluji ca temelie studiilor. Astăzi, surghiunit din partea tuturor dacă aş fi, aş rămîne tot cu acest gînd.

Cu atît mai bine dacă folosesc şi eu: mai mult curaj în mine şi în valoarea ce-o recunosc în materia apreciată de onorata Academie.

Mi se spune în adresă că manuscriptul *Industriei* vă este încredinţat ca împreună să-i aducem modificările cerute în secţiune.

Domnule Bianu, nu ştiu, dar îmi închipui că domnia-voastră cunoaşteţi — căci vă aduceţi aminte de-o viaţă de ţară — de dincolo; aţi mai văzut-o apoi şi aici: nimic nu-i străin în lucrarea mea de îndeletnicirea ţărănească. Sunt acolo numai capitole de industrie *specială:* olăria, *ferăstraiele* ş.a., cari s-ar putea scoate. Dar, după cum găsim gospodine cari nu ştiu *ţese* ori *înflora*, tot astfel găsim şi gospodari cari măcar nici n-au văzut *ferăstrăul.* Asta nu însemnează că ţesutul, înfloratul şi joagările nu sunt capitole ale industriei de ţară.

Dacă *trebuie* să micşorăm volumul, trebuie să prescurtăm acele părţi unde ar fi un prisos de informaţii. Pentru unitatea subiectului, aş fi de părere ca toate capitolele să fie reprezentate.

Aceasta o zic eu, dar domnia-voastră aveţi tot cuvîntul să dispuneţi. Faceţi ce veţi socoti şi trimiteţi-mi şi mie manuscrisul, dacă credeţi de nevoie. Ce-aş putea eu face „în unire cu colegul" domnului Ştefănescu decît ceea ce tot ce domnia-voastră veţi spune!

În orice caz, vă sunt la dispoziţie cu orice [2].

Primiţi, vă rog, domnule Bianu, respectuoasele mele salutări şi mulţămiri.

Sublocot. *Pamfil*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58566.

---

[1] T. Pamfile trimite (în mai 1909) Academiei Române manuscrisul lucrării *Industria casnică la români*, pentru concursul de premiere. La 19 mai 1909, Secţia literară a Academiei luînd în discuţie lucrarea, apreciază valoarea ei informativă şi documentară şi hotărăşte să fie distinsă cu premiul Neuschatz. În referatul de premiere (cf. Arhiva Acad. *R.S.R.*, Dosar A-3-1909, f. 336), semnat de Ioan Bianu, Ioan Puşcariu şi I. G. Sbiera se fac propuneri de modificări în structura volumului şi se recomandă autorului eliminarea capitolelor care nu ţin de „industria decorativă". Volumul *Industria casnică la români* s-a publicat în anul 1910, în colecţia „Din viaţa poporului român".

[2] Însemnare marginală: „15 iunie 1909. Răspuns: la toamnă. I.B."

9

1911, martie 16

Iubite domnule Bianu,

Am primit scrisoarea d-tale şi mi-a părut foarte rău de cele întîmplate. Însă sunt circonstanţe atenuante aşa de tari, încît vinovăţia dispare.

Am primit numirea mea la 10 februarie, datorită numai d-tale. Mi s-a părut că să-ţi scriu şi să-ţi mulţumesc nu e destul, şi mi-am zis, şi Alecu mi-a zis, că vei veni şi de alegeri. Soţia mea, după alegeri, într-una spunea de venirea la Bucureşti, venire care s-a amînat irevocabil peste 8 zile — şi atunci vroiam să-ţi mulţumesc *de vive voix*. Cum serviciul care mi l-ai făcut e prea mare, nici nu mă încerc să-ţi mulţumesc prin scrisoare, dar cînd voi veni să te văd peste 8 zile.

Nu am făcut raportu la Academie, am întrebat şi pe Cardaş şi mi-a spus că nu e nevoie. Raportu îl voi face azi şi faţă cu un director ca Cardaş. Cred încă că nu e nevoie de raport.

Te rog arată sărutări de mîni doamnei Bianu, complimente lui Bianu-junior, iar d-lui Bianu senior — mii şi mii de complimente.

T. Pamfile

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58568.

10

Bîrlad, 24 decembrie 1912

Prea stimate domnule Bianu,

Am găsit notiţa d-voastră despre cromatică, în plic, atunci. Fireşte, am avut toată dorinţa ca să fie depusă cromatica după regulele stabilite. Mai mult decît am făcut, însă, nu s-a putut. Fiind deci surprins faţă de dv., nu mai pot spune ceva.

Scriţi că, la o repede ochitură, se poate să fie bună. Eu, şi cu tovarăşul meu I. M. Lupescu, spunem altceva: lucrarea noastră va fi cea mai bună din cîte vor veni la onor. Academie, fără ca prin aceasta să avem pretenţia de-a o socoti ca bună. După cîtă trudă, după cîte parale, şi mai ales după cîtă răbdare s-au închegat ştirile cuprinse în acel manuscript, ne socotim fără protivnici.

Cromatica-i aproape cu desăvîrşire dispărută, şi culegerile ce s-au făcut sunt strînse din memoria bătrînelor mai ales.

Constatarea aceasta dureroasă m-a făcut să mă gîndesc încă de-acum trei ani la un plan mai larg pentru culegerea folclorului şi materialului etnografic românesc. L-am sucit în fel şi chip şi am ajuns la unul care ni se pare cel mai sistematic şi mai cuprinzător. Am căutat să-l public, dar m-am temut.

Acum doi ani şi jumătate venise în Bîrlad răposatul Haret. M-a chemat şi m-a întrebat două ceasuri în privinţa unor jocuri de copii pe care voia să le introducă în şcoli, alături de oină. Atunci mi-a spus cum, introducînd o catedră de cromatică populară la o şcoală, a trebuit să o deie pe mîna unui grec pe care l-a prins folosindu-se de anilinile jidoveşti şi pe care apoi l-a dat afară. Atunci mi-a spus şi despre organizaţiunea unei comisiuni folclorice-etnografice pe lîngă Ministerul Şcoalelor, ca şi cea istorică. Dar iarna guvernul a căzut şi de atunci nu l-am mai văzut. Vă spuneam, cînd am fost prin Bucureşti, că la o nouă venire a sa în fruntea Instrucţiunii, îi voi reaminti acel plan. Azi însă, moartea lui pune cruce şi acestui lucru.

Ştiu că aveţi prea multe începuturi ca să mai chibzuiţi şi asupra altora. Totuşi mi-am luat îngăduinţa să vă trimit odată cu aceasta memoriul meu, care însoţeşte dezvoltarea celui dintîi capitol din plan: „Povestea lumii de demult". De vor fi aflate bune, mă rog pentru publicarea lor laolaltă. Ceea ce ar fi şi mai bine, ar fi că memoriul să provoace o lămurire hotărîtoare în privinţa culegerilor de folclor şi de etnografie. Sunt două neajunsuri mari ale vremii de azi:

1. Nu se culege ceea ce-i mai ameninţat să se piardă şi
2. Nu se culege cu o sistemă.

După un timp, neajunsul 1 nu va mai avea nici un leac, iar al 2-lea va mări tot mai mult babilonia care deja există în culegerile de pînă acum.

Domnul Jarník îmi scrie că se îndeletniceşte cu zor cu o lucrare despre *Poveşti*.

Rugîndu-vă să nu vă supăraţi niciodată de supărările ce vi le fac deseori, mă plec respectuos şi vă urez petrecere frumoasă de sf. sărbători şi multă sănătate.

Devotatul d-voastră,
Lt. *Pamfil*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58569.

11

Bîrlad, 31 decembrie 1912

Prea stimate domnule Bianu,

S-a întîmplat aşa: am dat la tipografie să-mi împacheteze manuscriptele, că eu n-am pecete pentru fracte şi acolo mi-a pierdut plicul cu cererea mea. Am făcut-o din nou, cu toate că-mi pare acea dintîi mai lămurită decît aceasta de acum. Dealtfel nici nu-i nevoie să lămuresc eu ce d-voastră ştiţi mai bine decît mine. Şi dacă-i vorba de o formă, d-voastră veţi fi buni şi veţi trece peste dînsa.

Noi stăm gata, ca şcolarii cari aşteaptă trenul de vacanţe: aşteaptă în gară şi trenul nu mai soseşte. Şi e acesta un chin grozav, mai ales cînd stai în provincie unde toate mahalagioaicele trimit ultimatumuri şi fac mobilizările de cîte trei ori pe zi. Gazetele se înţeleg la noi în cea mai aspră notă a lor şi se ştie cît de mult caută gazetele noastre să aibă note senzaţionale. În astă-seară, duminică, la un ceas după sosirea trenului, nu se mai află o foaie undeva.

Alaltăieri, luceafărul de seară strălucea foarte frumos spre s-s-v, însă din cînd în cînd faţa i se întuneca de o uşoară scamă de nouri. Ei bine, toate răspîntiile și piețile erau pline de lume care privea înspămîntată acest ... aeroplan austriac care chiar ... huruia, pentru anumite urechi.

Și astfel de comedii, cîte poftiți.

Ceea ce lipsește însă populațiunei noastre orășene, chiar, e o desăvîrșită lipsă de orientare. „Va fi război“, dar pricina n-o știe.

A fost o discuție strașnică astăzi într-un cerc de intelectuali: faptul că presa poporului, pe care noi o rugăm în genunchi pe toate cărările ca să vină să ne ție conferințe ori să scrie despre noi, cu plată cît de grasă, — presa aceea ne este ostilă.

Încolo, e bine! Și cîte-s rele, s-or drege la vremea lor. Azi am primit din jud. Teleorman un cîntec haiducesc de prin Mehedinți, în care un haiduc își lasă nevasta și copiii și pleacă la codru spunînd la sfîrșit:

Că de-a fi, ce-a fi,
Nevast-oi găsi,
De-a fi țara-n pace,
Copii-oi mai face!

Cu toate plecăciunele, devotatul d-voastră,
Lt. *Pamfil*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58570.

12

Bîrlad, 3 martie 1913

Stimate domnule Bianu,

Într-adevăr că la corectura I rămîn unile greșeli, cu toată sîrguința mea ca să le scot pe toate; dar nu știu cum se face că apar și altele după ce tipografii le culeg pe cele însemnate.

Dacă s-ar culege notele subliniare la locul lor în șpalturi, n-ar mai avea nevoie paginatorii * de manuscris. Li-l dau și la paginare, fiindcă fără el n-ar putea pune notele unde trebuie. Pentru a controla felul cum ele s-au pus, am cerut și la corectura II manuscriptul.[1]

Am primit de la Iași, am primit scrisoarea unui școlar în care arată că un profesor de liceu, dl. Scriban, în cursurile sale de limba română, numește literatura populară: „*literatura golanilor și-a mojicilor*“, iar pe mine, deoarece i-am arătat prin *Ion Creangă* greșelile ce le face în broșurica d-sale despre o ortografie specială a d-sale, mă numește „*bot gros*“!

V-am executat comanda de-a pune sabia-n teacă! La drept vorbind, nu știu dacă se comandase „sabia afară“, ceea ce înseamnează mult — cel puțin o jumătate de curaj.

Primiți, vă rog, respectuoasele mele plecăciuni,
Lt. *Pamfil*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58571.

[1] Pe scrisoare se află următoarea însemnare: „D-le Petre, cetește și înapoiază I. Bianu“.

---

* În mss.: „n-ar mai avea nevoie paginatorii nevoie“.

13

[1913 iulie] [1]

Stimate domnule Bianu,

Vă întrebasem dacă pot procura Academiei cópii fotografice de pe actele slavone cu preț de 4—10 lei bucata. Domnia-voastră ați spus că-i neauzit de scump. Atunci a rămas așa: să trimit acele 17 acte Academiei, care cu mijloacele sale să-și ia cópii și apoi să-mi înapoiască actele, ca să le dau stăpînului.Din cele 17 acte, 2 sunt fotografiate și vi le-am dat (una la venirea mea, alta la cîteva zile după). Rămîne să vedeți de le mai scoateți și dv., ori ba.

Tot așa stă treaba și cu cele 2 monete: una romană și alta grecească, pe care le însoțește notițele unui bilețel.

Devotatul d-voastră,
Lt. *Pamfil*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58572.

---

[1] Carte poștală militară. Pe verso, T. Pamfile scrie: „Din marșul militar în Bulgaria — 1913". Data adăugată de I. Bianu.

14

Bîrlad, 13 iunie 1914

Prea stimate domnule Bianu,

Executînd porunca dv., aveți aici pag. 157 din *Crăciunul* făcută de tipografia unde mi se tipărește *Ion Creangă*, și *Miron Costin*, precum și oferta lui C. D. Lupașcu.

Cu privire la tipograful Slobozeanu, am ținut să vă spun că eu n-am știut de rugămintea lui dintăi și ca atare, nici cu privire la acea ofertă, nu-mi pot avea o părere a mea. Rămîne totul la chibzuința d-voastră pentru a o primi sau refuza, ca și pe prezenta.

Încercările singure spun cuvîntul hotărîtor, dar numai celor ce au vremea să se îndeletnicească cu dînsele. Cunoscînd, mai ales pe Lupașcu, eu aproape aș fi sigur că va face treabă bună. Totuși numai dv. veți hotărî.

A uitat să spună în ofertă că clișeile trebuie să i le trimită Onor. Academie.

Al domniei voastre devotat,
Lt. *Pamfile*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1914—1919, f. 49.

15

Bîrlad, 28 august 1914

Prea stimate domnule Bianu,

Am să îngrămădesc în rîndurile acestea mai multe lucruri, pentru cari dv. mi-aţi scris.

Ceramica a fost adunată de pe un bot de deal de pe teritoriul tîrgului Puieşti, jud. Tutova, numit de localnici „la cetate". În raita care am tras-o duminică pe acolo, mi-am luat însemnările trebuincioase ca să scriu cîteva şire privitoare la această staţiune antică. Mi-ar folosi dacă aş şti vechimea acelor rămăşiţi, ca să văd ce legături aş putea face cu alte staţiuni, pe a căror urmă sunt, dacă vremea de astăzi mi-ar da răgaz. De astă dată alătur şi o fotografie a altor rămăşiţi tot de-acolo, cam prost făcută; din ea se vede limpede mai ales acel vas deschis la amîndouă părţile şi o jumătate de *idol* (partea de jos). Celelalte sunt toarte de vase şi un corn petrificat.

La o nevoie s-ar putea aduce d-lui Pârvan, de-a fi chip.

Tipograful meu se laudă cam prost. Mobilizarea parţială îl împiedică; făgăduieşte însă că se va ţine de vorbă. Vă trimite colile tipărite pînă acum.

Trimit glosarul *Crăciunului* [1]. În *Adaos* nu fac nici o polemică personal. Îmi pare că d. Al. Viciu este tîrgoveţ şi ar fi păcat să se ia drept bune cîteva mici lipsuri care le are colecţia d-sale, după credinţa mea. Al doilea adaos priveşte iarăşi pe cei ce-au răspîndit teorii false, din oraş, cu privire la viaţa de ţară, pe care n-o cunosc.

Dumneavoastră însă veţi chibzui şi veţi hotărî.

Cetisem *Pentru lămurirea situaţiei*, pe care, printr-o mare bunăvoinţă, o primesc astăzi; coincidenţă frumoasă este că un domn din Iaşi, tot azi, îmi trimite întrebător numele autorului pe care se vede că nu l-a găsit în analele parlamentare şi electorale.

La noi în regiment, fireşte, se pălăvrăgeşte mult asupra situaţiei; fiindcă *a se discuta*, nu se poate. Discuţia cere cunoştinţe, fond, şi de, cam lipseşte asta, şi nu cu multă pagubă, avînd în vedere că noi suntem unelte credincioase cari izbim unde suntem îndreptaţi.

Din acest punct de vedere, îmi plac şi soldaţii noştri nepăsători; la nevoie li se vor spune, *vor crede spusa*, şi vor merge înainte.

Dintre toţi ofiţerii noştri, al doilea colonel are exact părerile d-lui Frunză: cînd vorbeşte, convinge, dar îndată întreabă toată lumea dacă este nădejde în biruinţa francezilor. [...]

Şi, în împrejurările de astăzi, mai este o pricină; românul are suflet bun; deci se-ntreabă: „cine a pornit războiul? Neamţul! deci, lui să i se întîmple dezastrul!" La asta se adaugă *vaga* ură împotriva Austriei! Şi astfel, unde te-ntorci vezi cîte un mic diplomat!

Cum v-am spus, însă, chiar cu păreri greşite, nu-i nici o primejdie; după cum s-au făcut — cu uşurinţă şi fără statornicie —, tot cu aceeaşi uşurinţă se vor şi schimba, cînd va veni porunca. Românul este disciplinat şi supus prin fire. Dacă aş trimite 10 soldaţi să aducă o sarcină de paie dintr-un loc, după 10 paşi numai, ei şi-au ales deja pe cel mai mare dintre ei, căruia i se supun fără să-şi dea samă.

Se înţelege, nu-i bine că ofiţerii şi trupa nu ştiu care-i interesul adevărat al ţării. Veţi recunoaşte însă, cred, şi d-voastră, că e peste putinţă de făcut orientarea cea bună din cauza poziţiunii noastre geografice. Şi atunci, este cu putinţă să nu se pornească curente felurite? E cu putinţă să nu-şi dezlege fiecare taina care trebuie să aibă o dezlegare?

Iată, dl. Frunză zice tare frumos şi drept pînă la urmă, dar cine se poate mulţămi cu cuprinsul ultimului rînd, *pentru sine*. Eu cred orbeşte că nu pot judeca o astfel de chestiune nici pentru nota 2; totuşi, e cu putinţă să nu-mi fac ipoteze şi să-mi dau dezlegări?

Cred că împotriva ruşilor, statornic, nu ne-am putea împotrivi; cred că coaliţia Austro-Germană va fi doborîtă prin încătuşare mai mult decît prin izbire şi cred că dacă noi am lovi peste munţi am putea grăbi pacea şi am rămîne cu Ardealul şi poate şi cu cea mai mare parte din Bucovina, ajutaţi în viitor de *Viitoarea mărire* şi acel *noroc*, care, dacă zădărniceşte cele mai amănunţite planuri ale ticălosului, ajutoră şi cea mai slabă nădejde a celui ales.

Deci în această supoziţie, nu va fi bine de noi? Nu va putea, să zic, Anglia, opri pe tovarăşa sa de azi, de a năzui spre Bosfor? [...]

Şi aşa poate judeca orişicine, fără nici o primejdie pentru slăbirea patriotismului, şi fără a primejdui lumina pe care mîni, *cei ce ştiu*, vor răspîndi-o peste toţi şi pentru toţi.

Dragostea de franţuzi doar nu-i nouă, ca să se atragă cu îngrijorare acum atenţia publică asupra ei. Nu este însă nici conştientă, ca să motiveze o grea campanie împotriva ei. Ea provine din slăbiciunea noastră de a umbla întotdeauna cu ochii peste gardurile vecinilor, după zări mai senine; şi cînd şcolile se vor deprinde altfel, vom rămîne cu privirile la noi.

Dealtfel ne-am pregătit cu totul, cu mult mai multe peste cele ce pînă acuma se credeau îndeajuns. Şi dacă nu vom lua-o prea nebuneşte (ca să ne rupem de cei din urmă), vom călca fiece pas pe pămînt sănătos.

Cînd şi unde?

Şi cu cît ne vom întreba mai mult, cu atît vom fi mai neastîmpăraţi şi vom primi mai cu bucurie răspunsul celor de sus!

Vă rog, acuma, să-mi iertaţi alunecarea celui ce „ca la un pahar“ ...

Devotatul domniei-voastre,
Lt. *Pamfil*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58573.

---

[1] Se referă la volumul *Sărbătorile la români. Crăciunul*, apărut în 1914.

16

Bîrlad, 30 XI 1914

Prea stimate domnule Bianu,

După planul meu de lucru, publicat în *Povestea lumii de demult*, p. 4, am avut materialul gata pentru descrierea *Văzduhului*, deci a *Meteorologiei* populare și a unei părți din *Mitologia* noastră.

Împreună cu altele erau sorocite pentru vara viitoare să vi le trimit spre aprețiare, însă, față de împrejurări, dorind ca la orișice întîmplare să nu rămînă risipită o muncă pe care am simțit-o, m-am apucat și am coordonat-o, cu gîndul ca la o plecare să rămîn gata.

Acum, văd că aceasta, de va fi, se amînă și, prin urmare, nu mai au ce căuta la mine acele manuscripte. Îmi îngădui să le trimit Onor. Academiei, ca să hotărască, după ce am dat în prefețe puntele mele de vedere, cari, cel puțin dînsele, nădăjduiesc că vor fi susținute de domnia-voastră, rămînînd să se vadă dacă le-am urmat pînă la urmă.

Cu aceasta, și ca întotdeauna, mă închin și rămîn al d-voastre devotat,

Lt. Pamfile

Arhiva Acad. R.S.R., P. 4 — 1914—1919, f. 66.

17

Bîrlad, 5 II 1915

Prea stimate domnule Bianu,

Odată cu aceasta veți vedea că tipograful vă roagă respectuos să binevoiți a-i mai da 500 lei asupra lucrărilor. La domnul Gorovei are 19 coale tipărite și 2 trimise la corectură. Astfel, cu alte 4 coli, lucrarea va fi sfîrșită. La mine de asemeni mai are 3—4 coli.

V-aș ruga și eu ca să-i înlesniți ca și în trecut, căci văd că depozitele de hîrtie îi cer și lui bani înainte.[1]

Al domniei voastre devotat,
Lt. Pamfile

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1914—1919, f. 64.

---

[1] Pe scrisoare se află următoarea mențiune: „9 II 1915. Acont nu se poate; s-a dat unul, restul se va plăti cînd cartea va fi gata și predată. Trebuie să-l lase să termine pe Gorovei și apoi să-i dea în lucru pe a sa: *Cerul și podoabele*. I. Bianu."

18

Bîrlad, 5 martie 1915

Prea stimate domnule Bianu,

Alăturat aveți:

Din *Cerul și podoabele lui* — cele 4 p. ale Prefeței; coala 12-a; 1/2 coala 13.

Din glosar mai e pag. 201, și pe verso cuprinsul.

Astfel, această lucrare va avea VI + 202 p. Vă rog, acum:

1. Să aprobați pagina titlului interior după cum se anexează, sau să îndreptați ce veți crede;
2. Să stabiliți prețul care, împreună cu chenarul obișnuit, se va pune pe pagina I a copertei.
3. Să dispuneți dacă alăturata listă a numerilor publicației urmează să se pună numai pe pag. [a] II-a a copertei, numai pe pag. II a textului, sau pe ambele.

Din lucrarea d-lui A. Gorovei aveți alăturat:

1. Titlul interior, care se va tipări cu sau fără lista numerilor publicațiunei, după cum veți hotărî mai sus;
2. Prefața;
3. Întîile 2 pag. din Glosar. Dacă dv. veți aproba urmarea tiparului sub această formă, și această lucrare va putea fi gata la sfîrșitul săptămînii viitoare. Atunci vi se va trimite restul colilor pentru fixarea prețului.

Am primit și trimis d-lui N. Apostol dovada de primirea documentului. Un altul de la Antonie Ruset vv., vi-l voi trimite peste cîteva zile. Aceasta îndreaptă o greșeală a diacului făcută în cel trecut, unde, socrul tatălui lui Miron Costin este numit și Ionașco și Roman Scoarteș Comisul, rămînînd sigur numai numele de Ioniță.

Al domniei-voastre devotat,
Lt. *Pamfil*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58574.

19

Bîrlad, 7 VII 1915

Prea stimate domnule Bianu,

Tovarășul meu de la *Ion Creangă*, M. Lupescu, directorul Orfelinatului „Ferdinand“, fostul învățător din Broșteni-Suceava, unde acum 25 de ani se afla și dl. Gorovei judecător, îmi trimite, cu simțimintele firești, alăturata foaie din Monitorul Oficial, unde se vede chipul cum Ministerul Școalelor *știe* istoria *Șezătorii*. O numește, cum vedeți, „singura revistă de folclor“; crede că a înființat-o dl. Gorovei, numai, fără tovorășia celor cîțiva învățători suceveni și, mai ales, fără Lupescu, și, în sfîrșit, Ministerul crede că

Şezătoarea a fost întreţinută cu cheltuiala d-lui Gorovei, ceea ce nu-i adevărat. Mii de lei i-a dat răposatul Haret şi subvenţiile anuale de cîte o mie de lei nu i-au lipsit, pentru cele 15 volume, decît poate 4—5 ani.

Mă gîndesc că lucrurile acestea îşi au importanţa lor, şi ca atare aş dori să le pun în nr. viitor din *Ion Creangă;* pentru o anumită socotinţă, însă, vă întreb mai întîi pe d-voastră şi *dacă veţi crede că nu trebuie s-o fac, îmi veţi face semn.*

Am fost dăunăzi în Bucureşti şi am fotografiat „Biserica cu sfinţi"; poate să mă duc zilele acestea la Cîineni, unde, astă-vară, mi se pare că am mai văzut o asemenea biserică.

Dl. prof. N. Apostol din Roman mi-a mai trimis 3 documente pentru *Miron Costin*, cari, după transcriere, vi le voi trimite pentru Academie. Le-a aflat la negustorul evreu Locîr de-acolo. Unul din ele e un act de danie pentru logofătul Miron Costin.

Rămîn al dv. devotat,
Căpit. *Pamfil*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58576.

20

Bîrlad, 17 august 1916

Prea stimate domnule Bianu,

Mi-a părut foarte rău că la venirea mea prin Bucureşti v-am găsit mîhnit. Nădăjduind că acele neajunsuri v-au părăsit, mă rog lui Dumnezeu să vă dea toată voia cea bună pentru fericirea d-voastră, ca şi pentru bucuriile cari aţi ştiut şi veţi şti să le aduceţi şi altora.

Astăzi, trebuind să plec acolo unde datoria şi simţirea ne cheamă pe toţi [1], îmi fac o duioasă plăcere să vă urez: să rămîneţi sănătoşi! şi — îmi convine iarăşi să vă zic: să vă găsesc sănătoşi!

După aceasta, îmi fac iarăşi o plăcută datorie să-mi rînduiesc o parte din agoniseala muncii mele — acea care vă poate interesa — pentru orişice întîmplare care m-ar face să nu vă mai pot scrie şi vorbi.

I. Veţi putea lua din păstrarea soţiei mele, pe care am legat-o în acest sens, pentru colecţiunile Academiei Române, căreia îi sunt recunoscător pentru atîtea binefaceri — fără nici o plată:

1. Un pachet cu documente ale satului meu Ţepu, jud. Tecuci, strînse de mine. (Le am şi transcrise pentru o plănuită monografie istorică, dar nu cred să vă fie de folos.) 2. Un pachet cu documente amestecate. 3. Chitanţierul revistei *Miron Costin* şi cu materialul istoric ce urma să fie publicat, transcris după documentele pe cari le-am înapoiat stăpînilor. 4. Mai multe pacheţele cu documente de-a căror stăpîni n-am putut da de urmă în timpul dincoace. 5. Un pachet sfert de coli cu material felurit istoric şi folcloric. 6. Un pachet optimi de coli, tot aşa. 7. Un pachet optimi coli cuprinzînd

restul de material de la *Cîntece de țară*, II, din care n-am tipărit decît 11 coli (în 200 exemplare). 8. Un pachet cu mape verzi, jumătate coli cuprinzînd materialul destinat a se tipări în *Ion Creangă*. 9. Un plic de pînză cu material la fel. 10. Două condici legate-n pînză (descusute) cuprinzînd manuscripte ale mele în majoritate folclorice (ce e tăiat cu creionul, e publicat). Pe scoarțe au însemnarea I și III. 11. Un registru de foi la fel, însemnat IV, cuprinzînd material pentru *Ion Creangă*. 11. Un pachet jumătate coli îndoite în lung cuprinzînd concepte de viitoare lucrări, cari, fiind prost scrise, pe scurt și cu felurite însemnări, nu pot folosi la nimic. 12. Un registru, la fel cu cel de la punctul 10, intitulat II, cuprinzînd material pentru *Ion Creangă*.

II. După acestea, las următoarele lucrări și culegeri gata de tipar. Ele însă vor fi plătite soției mele din oficiu (fără tîrguială), putînd sau nu fi publicate de Academia Română:

1. *Dragostea* (se află depusă la Academie). 2. *Urări și binețe românești*. 3. *Pămîntul* (vol. III din *Mitologia românească*). 4. *Tutunul*. 5. O culegere de datini și credinți, legată în pînză peste tot. 6. O culegere de povestiri împărțită în 3 despărțiri (legende, povestiri morale, tradiții istorice). 7. *Boli și leacuri la oameni* etc. vol. II, din care n-am putut transcrie decît vreo 15 fețe.

III. Academia va putea lua, plătind prețul de librărie, orice lucrare din biblioteca mea, pe care n-o v-a fi avînd-o (cărți străine), iar în lipsă de indicare a prețului, va plăti orice sumă, din oficiu (fără tîrguială).

IV. Las o mare colecție de horbotele (împletituri de igliță) cu menirea de a rămîne la obiectele de muzău și a nu fi cedată altor așezăminte.

V. De bună înțelegere cu tovarășul meu, dl. M. Lupescu, am hotărît că lipsa mea va fi socotită ca o piedică de apariție a Revistei, socotind bătrînețea iubitului meu tovarăș și mai ales starea sănătății lui, ca urmare, agoniseala noastră, pe care niciodată n-am socotit-o ca aparținîndu-ne, ci ca un ajutor al revistei pentru vremuri grele, și care va trece peste 5000 lei, devine proprietatea neatacabilă a Academiei. Această sumă se află: 2000 lei în bonuri ale împrumutului național, în păstrarea soției mele, care sumă va fi dată la cerere, iar restul în păstrarea d-lui Lupescu.

Această sumă se va putea spori cu 1100 și ceva, fondul ce am putut strînge pentru un bust al lui Ion Creangă în Bîrlad, aflat de asemeni în păstrarea soției mele (cf. *Ion Creangă* copertă).

Venitul acestui *Fondul Revistei „Ion Creangă" (prin T. Pamfile și M. Lupescu)*, 1916, după scăderea reținerilor obișnuite ale Academiei, se va da în fiecare an, la 2 sau mai mulți ani, sau cum va crede Academia, ca răsplată pentru orice lucrare folcloristică, culegere de literatură sau artă populară, scriere în grai țărănesc sau despre viața de țară. Acestea trebuie să fie tipărite de autor (nu de instituțiuni), iar premiul trebuie cerut. Totuși Academia îl va putea da și autorilor cari din neștiință sau alte pricini nu l-au cerut, dar despre cari Academia ar avea cunoștință că sunt oameni nu bogați. Oricum, premiul nu va putea trece peste suma de bani care ar fi costat tiparul lucrării. Resturile din venit, întîmplător neplătite, se vor capitaliza la venit.

Arătîndu-mi încă o dată toată recunoștința pentru d-voastră și pentru instituția ce o slujiți, vă rog să primiți acest salut al meu, încă o dată. Să rămîneți sănătos! Să vă găsesc sănătos! Să trăiască România mărită!

Căpit. *Pamfil*

P.S. Soția mea îmi va comunica acest scurt răspuns al dv.: „Am primit scrisoarea recomandată a căpitanului".

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58575.

---

[1] La 14/27 august România declarase război Austro-Ungariei, iar în 15/28 august armata română trecuse Carpații în Transilvania începînd operațiunile militare.

21

1918, decemvrie 16

Prea stimate domnule Bianu,

Nu mi-i cu putință să vin prin București, cu toate că am destulă treabă. Am tot văzut prin gazete vorbindu-se de manuscriptele și colecțiile de documente ale Academiei, și cred că nu s-au așezat încă la locul lor pentru ca o osteneală de drum pe-această vreme să fie răsplătită cu cîteva zile de lucru la d-voastră.

Cam de pe la plecarea d-voastră din Iași, am trecut la „fostul" Comisariat, serviciul cultural, unde mi s-a dat în seamă biroul publicațiilor de răspîndit și încurajat în Basarabia. Va fi de prisos să spun că timpul și mijloacele sunt cu totul potrivnice acestei foarte importante însărcinări; nu strică dacă voi adăogi că și „omul" caută din toate puterile să pună piedice acestei opere.

În pragul Anului nou, m-am repezit pe acasă și iar de mîni încep lucrul vechi. *Ion Creangă* și *Miron Costin* reapar la zi întîi. Apoi, aici s-a pus temelie și unei reviste literare *Florile dalbe*, care se lucrează. Pentru revistele dintîi voi îngriji să scot și volumele respective pe anii 1917 și 1918, ca să nu rămîie știrbită curgerea lor. Fiindcă din altă parte nu am nici o nădejde, mă gîndesc numai la Dumnezeu.

Vă rog să binevoiți a-mi da, pe domnul care aduce acest răvaș, publicațiile apărute după august 1916; între ele intră și *Meșteșugurile de prins pește* ale d-lui Antipa. Vă rog să adăogați și *Chilia și Cetatea-Albă* de Iorga, pe cari n-o pot afla și de care am mare nevoie.

Nu va fi, nădăjduiesc, prea tîrziu cînd voi putea veni la București; atunci cred să pot dobîndi pe „Hurmuzaki" și „Sturdza-Ghenadie-Vartic" în schimbul unor cărţi străine privitoare şi la istoria noastră, cari cred că nu vor fi în colecţiile Academiei.

Trimit două lucrări pentru „Din viaţa poporului român“; mai este la d-voastră şi al treilea *Dragostea*. Aş dori să le ştiu de soartă şi m-aş bucura să le văd rînduite la tipar, atunci cînd acest lucru se va putea începe.

Vă doresc sănătate şi voia cea bună. Al d-voastră devotat,

Maior *T. Pamfile*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1920—1926, f. 128.

22

[F. d]

Prea stimate domnule Bianu,

Îndeplinii îndată porunca d-voastră. Vă fac ştiut însă că dacă patronul tipografiei Slobozeanu s-a referit la mine în ofertele sale, a făcut-o fără ştirea mea. Cu el n-am nici o legătură. Eu tipăresc pe *Ion Creangă* şi *Miron Costin* la altă tipografie. Astfel fiind, d-voastră veţi hotărî.

Totdeauna devotat al d-voastră,

Lt. *Pamfile*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1914—1919, f. 64.

EMIL PANAITESCU[1]

1

11 oct., st. n. 1908

Mult stimate domnule profesor,

Împovărat cu prea multe, anul acesta văd, cu oarecare îngrijorare pentru mine, că puterile nu mă vor ajuta ca să le îndeplinesc pe toate așa cum mă îndeamnă conștiința și cum datoria cere.

Pe lîngă slujba de la Academie și orele de la Seminarul pedagogic — pentru care, dacă nu altceva, măcar sîrguința mea de tînăr în învățămînt îmi va lua mult timp — , pe lîngă acestea mai am și grija examenului de capacitate, situația zilei de mîine nefiind pe deplin hotărîtă pentru mine.

Mă gîndesc și la lipsurile culturii mele, pentru care nu mi-ar mai rămîne deloc timp și nici sănătatea mea nu mi-ar mai îngădui-o. Astă-vară n-am avut norocul să mă bucur de marea d-voastră bunăvoință și să întrebuințez întreg concediul pentru băi. Am fost nevoit să rămîn în București pînă pe la 13 iulie, am plecat apoi la Lacul Sărat, acolo m-am îmbolnăvit de friguri și la 20 iulie a trebuit să plec în altă parte, ca să mă îndrept. Și iată, acum mă tem că durerile reumatismale mi se vor întoarce.

Slujbașii trebuie să-și îndeplinească slujba în toată regula, fără schimbări sau îngăduiri; cît mi-a fost cu putință, nu m-am abătut de la această regulă. Acum văd că nu mă voi putea ține de ea. Și pentru a nu face acte nepermise conștiinței mele, împotriva datoriei, și neplăcute d-voastră mă văd silit să renunț la slujba pe care mi-ați încredințat-o.

Părerea de rău pe care o am, constatînd că puterile îmi sînt mai slabe decît le-am crezut, este mică față de părerea de rău cea mare și cea mai adîncă pe care o am pentru necazul, cît de mic, pe care vi l-am pricinuit. Bunăvoința d-voastră, chiar dacă nu va reuși să îndepărteze această grijă a mea. [?]

Al d-voastră, cu aceleași sentimente de admirație pentru devotamentul și jertfa pe care o depuneți pentru cea mai înaltă instituție culturală românească.

Em. Panaitescu

Demisia voi înainta-o pe ziua de 1 oct. Pentru luna de concediu mă oblig, pe cuvînt dat în această scrisoare, s-o fac în una din lunile viitoare.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58580. S 20 (1).

---

[1] Emil Panaitescu (1885 — ?), istoric, profesor de istorie antică la Universitatea din Cluj, director al Institutului de studii clasice din Cluj (între 1929—1932). Membru a numeroase societăţi şi academii ştiinţifice internaţionale din alte ţări. În două rînduri deputat (1920—1922 şi 1927—1928). Din 1929 succede lui G. G. Mateescu la direcţiunea Şcolii române din Roma, corespondenţa sa cu I. Bianu limitîndu-se la această misiune pe care i-a încredinţat-o Academia.

2

Cluj, 7 noiembrie 1927

Prea stimate domnule Bianu,

N-aş putea să-mi permit vreo apreciere asupra recomandării făcute pentru Romă [1], dar nu mă îndoiesc că cel care deploră mai mult o asemenea recomandare nu puteţi fi decît d-voastră care, într-un timp atît de scurt, aţi putut să vă daţi seama precis de rostul nostru ca ţară şi ca popor în lumea de înaltă cultură de la Roma. Ca fost membru al Şcoalei, să-mi îngăduiţi numai să-mi exprim marea mea durere şi întristare — şi-mi iertaţi cuvîntul — pentru această faptă rea cu consecinţe dezastruoase nu numai pentru direcţia Şcoalei, dar şi pentru bunul nume al României.

Fiindcă domnul Iorga a găsit calea să aducă în discuţie şi numele socrului meu, într-o formă foarte puţin corectă, îmi permit să vă trimit în copie scrisoarea pe care i-am adresat-o spre a mă apăra pe mine şi familia mea de o gravă ofensă [2]. D-voastră personal sînteţi în măsură de a şti exact adevărul cuprins în această scrisoare.

Cu sentimentul respectului deosebit ce vi-l păstrez, al d-voastră,

Em. Panaitescu

Arhiva Acad. R.S.R. Dosar A—105—1915—1931, p. 34—35.

---

[1] Se referă probabil la recomandarea lui G. G. Mateescu pentru funcţia de director al Şcolii de la Roma.

[2] Socrul lui Em. Panaitescu, Alex. Em. Lahovary, era, între 1917—1928, ministru al României la Roma. În scrisoarea adresată lui N. Iorga, considerînd că natura conflictului este politică, Em. Panaitescu spunea:

„De cîtva timp, adică exact de cînd sînt deputat liberal, d-voastră mă combateţi în diferite împrejurări cu o mare furie şi înverşunare, dar şi cu o dureroasă lipsă de eleganţă, amestecînd numele socrului meu într-o discuţie unde nimenui nu-i poate fi permis să-l amestece, sub nici o formă.

Astfel aţi făcut şi la ultima şedinţă a Academiei, cînd s-a discutat asupra direcţiei Şcoalei de la Roma.

Sînt foarte puține luni de cînd d-voastră și doamna Iorga ați fost la Roma oaspetele foarte călduros primit al socrului meu. În acele zile ați fi putut avea prilejul să cunoașteți de cîtă rară delicatețǎ și distincțiune este capabil ministrul României de la Roma și ați fi putut aprecia că acest om, care de 45 de ani este în serviciul țării în posturile cele mai importante, nu merită să-i fie amestecat numele în discuții degradatoare de o urîtă și meschină origină politică.

La numirea mea ca titular, socrul meu era la Roma și pot să vă asigur că niciodată nu a știut și nu s-a interesat de situația mea universitară.

Cît de mare este insulta pe care mi-o aduceți mie și socrului meu ați putea să vă convingeți de la dl. I. Bianu. Fiind în congediu la București, dl. Al. Em. Lahovary, în calitate de girant al afacerilor administrative de la Școala din Roma, a trebuit să vadă, dintre membrii Academiei, de două ori pe I. Bianu, dar în conversațiile avute dl. Bianu vă poate mărturisi că socrul meu s-a ferit să facă și cea mai mică aluzie privitoare la viitorul director al Școalei de la Roma.

Este o gravă insultă adusă unui om cu totul în afară de chestiunile în discuție.

Eu tot nu pot crede că profesorul meu, dl. N. Iorga, ar putea să fie capabil de asemenea acte față de mine și față de familia mea, și aș dori din suflet ca să nu fie nimic adevărat din ceea ce mi s-a spus, și să pot scrie o scrisoare, inspirată de vechea afecțiune și admirație a fostului elev către profesorul său. Dar dacă, ceea ce din diferite părți mi s-a afirmat, este adevărat, atunci n-aș putea decît să arunc împotriva acestor josnicii toată indignarea și tot disprețul sufletului meu cinstit, pe care d-voastră l-ați cunoscut, uneori cu elogii l-ați apreciat și au fost momente în viață cînd v-a folosit. [...]

Privitor la studiile mele, țin să amintesc că specialiști ca: Ameluny, Paribeni, Dunoy, Carcopino, Reinach, Lehmann-Hartleben și alții și-au spus cuvîntul lor de o deosebită prețuire, și acest cuvînt mă pune la adăpost de toate calomniile și infamiile unei licheluțe pripășite pe lîngă d-voastră" *(cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar A — 105—1915—1931, p. 36—37).*

3

Cluj, str. Minerva 5, 13 noiembrie 1927

Prea stimate domnule Bianu,

Vă sînt foarte recunoscător pentru buna d-voastră scrisoare primită chiar acum. Am fost mișcat și fericit să știu care sînt sentimentele d-voastră față de ministrul nostru de la Roma, sentimente de care niciodată nu m-am îndoit.

Vă rog să primiți mulțumirile mele din inimă și vă asigur de respectul deosebit ce vă păstrez,

Em. Panaitescu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar A—105—1915—1931, p. 24.

4

Cluj, 8 ianuarie 1931

Mult stimate domnule Bianu,

Merit pe deplin dojenirea d-voastră atît de părintească şi vă mulţumesc din inimă pentru interesul viu şi continuu arătat tabulaei mele.

Vreau să mă ştiu legat de pe acum. La 15 ianuarie plec la Roma, unde voi rămînea pînă la 15 martie. La 18 martie voi fi la Cluj şi de la această dată pînă la 5 aprilie (vacanţa de Paşti) aţi putea fixa, cînd aţi voi, comunicarea: *Diplomata militaria Daciae* (fireşte mai bucuros cu fotografii şi desenuri în proiecţii).

Plec la Roma cu un nou volum tipărit: *Diplomatarium Italicum, II.* Îl veţi primi zilele acestea la Academie. Pînă la sfîrşitul anului aş dori să apară un nou volum din *Ephemeris* (V) şi astfel să-mi închei activitatea ca director, timp de doi ani, cu trei volume tipărite.

Cu mari sforţări şi cu unele supărări, clădirea nouă a Şcolii de la Roma s-a ridicat pînă la acoperiş şi a fost complet tencuită în exterior. Pînă în toamna 1931 va trebui să fie terminat şi interiorul, dar nu ştiu cum ne vom putea muta. N-avem mobilier şi nici o posibilitate de a avea cea mai simplă instalaţie şi de a întreţine o asemenea clădire, cu adevărat monumentală.

În noul buget, Şcoala a fost trecută cu 200.000 lei mai puţin. Nu ştiu cum să tocmesc lucrurile mai înţelept şi mai economicos ca să pot apărea în lume cu faţa curată. Toate încercările mele de a forma un comitet de financiari-bancheri, care să subvenţioneze Şcoala, au fost primite bine, dar cu rugămintea de a amîna chestiunea pentru vremi mai prielnice.

Greutăţi mari şi multă risipă de vreme am avut şi am şi la Cluj: cu Institutul şi cu Muzeul. Sforţări imense ca să faci un lucru, pe care toată lumea îl socoteşte bun, sau să ţii o rînduială riguroasă spre folosul tuturor.

De multe ori am aflat o încurajare gîndindu-mă la munca dv. şi la pasiunea pe care aţi pus-o ani de-a rîndul în slujba devotată pentru cea mai înaltă instituţie de cultură a ţării noastre. Această pildă mi-a fost de ajutor. Respectuos devotat,

Em. Panaitescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58581. S 20 (2).

5

Cluj, 2 iunie 1931

Mult stimate domnule Bianu,

Aflu că n-o duceţi tocmai bine cu sănătatea şi de aceea îmi iau permisiunea să vă fac o propunere, pe care vă rog să n-o respingeţi, deoarece este făcută cu adevăratul respect pe care vi-l port şi este pornită din inimă curată.

La Şcoala din Roma este liberă locuinţa directorului, în luna iunie căldura nu este încă insuportabilă, grădina Borghese este în apropiere, departe de lucrările zilnice v-aţi putea odihni mai bine, cerul Italiei v-ar aduce linişte şi seninătate, iar eterna Roma, maica noastră Roma, v-ar da noi puteri de muncă!

Ce ziceţi? Să-i scriu lui Lugli să vă aştepte? Chiar dacă n-aţi putea primi propunerea mea, vă rog să nu vă supăraţi şi să mă credeţi ca totdeauna, respectuosul d-voastră devotat,

Em. Panaitescu

În noua clădire am rezervat două camere speciale pentru membrii Academiei, sau profesorii universitari care ar dori să rămînă 1—2 luni pe an la Roma, pentru studii, sau chiar numai pentru cunoaşterea Romei.

Em. P.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58582. S 20 (3).

6

Cluj, 30 ianuarie 1932

Prea stimate domnule Bianu,

Vă rog să mă iertaţi dacă îmi permit să vă trimit în copia alăturată o scrisoare de la G. de Sanctis [1] prin care mă anunţă că am fost ales membru corespondent al Academiei Pontificale din Roma.

Din altă scrisoare am fost informat că am fost ales în acelaşi timp cu L. Curtius, directorul Institutului german. Erau două locuri libere şi au fost cinci candidaţi în discuţie. Candidatura mea a fost sprijinită de către G. de Sanctis.

Ştirea nu m-a mîndrit, ci mi-a amintit răspunderea pe care o am faţă de lumea ştiinţifică şi mi-a adus doar o consolare pentru ticăloşiile publicate sau orale pe care atîţia sînt gata să le răspîndească împotriva mea.

În ultimii ani Şcoala de la Roma şi Institutul de la Cluj mi-au absorbit toate sforţările pentru rezultate care mulţi ani vor fi de folos multor generaţii. Munca mea va rămînea anonimă şi nici nu trebuie să fie altfel. Am îndeplinit-o cu devotament, cu iubire, chiar cu pasiune.

În anul trecut am fost cinci luni serios suferind, dar şi aşa am făcut în vară 13 călătorii la Bucureşti în interesul Şcolii de la Roma. Dacă n-aş fi făcut aceste drumuri Şcoala nu s-ar afla acum în casa nouă din Valle Giulia.

Acum sînt mai liniştit şi în martie vă aduc la Academie memoriul cu diplomele militare.

Supărarea pentru întîrziere o simt aspru împotriva mea. Mi-am uitat de lucrările mele personale numai să pot aduce la îndeplinire ceea ce mi s-a părut cea mai urgentă şi mai utilă îndatorire. Era şi o făgăduinţă făcută către Academia Română şi trebuia s-o ţin la termen: la 1 ianuarie 1932 Şcoala a fost mutată în edificiul propriu.

Primiţi, vă rog, prea stimate domnule Bianu, asigurarea respectului meu.

Em. Panaitescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58583. S 20 (4).

---

[1] Gaetano de Sanctis, istoric şi profesor italian, membru de onoare al Academiei Române, bun cunoscător al istoriei noastre.

7

Cluj, 8 februarie 1932

Mult stimate domnule Bianu,

Am fost la Bucureşti, vineri 5 februarie şi mi-am dat avizul favorabil pentru Lambrino.

Ştiam că aveţi şedinţe extraordinare şi de aceea am socotit că nu erau ceasuri potrivite ca să trec pe la d-voastră. La reîntoarcerea la Cluj am aflat buna dv., scrisoare care m-a mişcat mult. Vă mulţumesc din toată inima, cum vă mulţumesc mult pentru invitaţia la dejun.

M-a bucurat mult să aflu că staţi bine cu sănătatea şi aştept să mă anunţaţi cînd veţi putea merge la Roma.

Un mic apartament: două camere, baie şi un *ingresso* este rezervat oaspeţilor. Cel dintîi şi cel mai iubit şi respectat oaspete n-ar putea fi decît preşedintele Academiei. Fireşte că este loc şi pentru fiul dv.

Mi-ar părea bine dacă aţi putea veni la inaugurare: sfîrşitul lui aprilie, sau prima săptămînă din mai, în vacanţa de Paşti. Ar fi foarte frumos şi aţi spori prin prezenţa dv. prestigiul sărbătoarei.

La începutul lui martie voi veni iarăşi la Bucureşti şi desigur că nu voi lipsi de a trece pe la dv. Respectuos devotat,

Em. Panaitescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58584. S 20 (5).

8

Cluj, 25 mai 1932

Mult stimate domnule Bianu,

M-am întors astăzi de la Roma şi cel dintîi gînd îl am pentru dv. Mi-a părut foarte, dar cu adevărat foarte rău, că n-am avut norocul să vă văd la Roma. Vă aşteptam cu nerăbdare şi cu bucurie. Aş vrea ca o dată un om de autoritate şi cu simţul dreptăţii să poată vedea ceea ce am reuşit să fac la Roma, nu numai ca organizare materială, dar şi ca directive spirituale. Să afle la faţa locului de ce nume se bucură Şcoala noastră şi, dacă îmi este permis, aş adăuga şi ce reputaţie are directorul Şcolii de la Roma printre învăţaţii străini.

În împrejurările groaznice de acum, Şcoala a fost terminată, mobilată şi instalată, numărul membrilor a sporit, publicaţia şcolii a apărut regulat, încrederea în forţele culturale ale României a sporit şi o atmosferă de stimă, de respect şi de prietenie în lumea culturală internaţională pentru poporul nostru a fost dobîndită graţie activităţii şi ţinutei spirituale a Şcolii de la Roma. Se va putea face şi mai mult. Anii trec şi o năzuinţă pentru bine şi perfecţionare trebuie mereu susţinută.

Pe cînd cîteva zile de mulţumire în Valle Giulia pentru d-voastră? Aş vrea să fiu la Roma. Aş veni să vă întîmpin la Veneţia, iar la Roma aş vrea să ştiţi chiar de acum că veţi putea avea aceleaşi condiţii de dietă ca la Bucureşti, numai să spuneţi cum sînt prescrierile.

La începutul lui iunie voi veni la Bucureşti şi îmi voi lua permisiunea să trec pe la dv. Respectuos devotat,

Em. Panaitescu

Bibl. Acad. R.S.R. Coresp. inv. 58585. S 20 (6).

9

ŞCOALA ROMÂNĂ DIN ROMA
ACADEMIA DI ROMANIA
VALLE GIULIA
(Imprimat)

Roma, 4 decembrie 1932

Mult stimate domnule Bianu,

Am decis inaugurarea la 4 ianuarie şi am trimis invitarea oficială pentru Academie [1]. Aş fi fericit să vă văd pe d-voastră la această sărbătoare mare a culturii româneşti la Roma, căci ştiu că adevărată bucurie, pornită din inimă curată şi conştiinţa înaltă, se va vedea în ochii d-voastră. Dar dacă s-ar întîmpla ca să nu puteţi veni, vă rog mult să stăruiţi, cu toată autoritatea d-voastră personală, ca să vină un reprezentant al Academiei. Aş dori mult ca solemnitatea să fie sobră, demnă şi fără prea multă vorbărie. Simţirea nu se exprimă numai prin cuvînt.

Este întîia dată cînd sărbătorim o faptă de o nobilă şi rară generozitate ca aceea a Băncii Naţionale şi este întîia dată în istoria noastră, cînd în cetatea eternă a originilor noastre va fi sărbătorită priceperea ştiinţifică şi talentul artistic al poporului nostru. Academia Română desigur că nu va lipsi de la această solemnitate ca să ne dea încurajarea pe care Şcoala de la Roma o merită.

Vă rog să-mi comunicaţi dacă este posibil să avem un dar de cărţi româneşti, istorice şi literare pentru biblioteca noastră. Publicaţiile Academiei le primim şi sîntem recunoscători pentru trimitere, dar am dori, dacă ar fi posibil, să avem şi din alte publicaţii pe care Academia le-ar poseda în mai multe exemplare.

Al d-voastră respectuos devotat,
Em. Panaitescu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar A — 105 — 1932—1938, p. 21—22.

---

[1] Se referă la inaugurarea noului local al Şcolii Române din Roma, a cărui construcţie se terminase acum.

10

Cluj, 21 februarie 1933

Mult stimate domnule Bianu,

În timpul pregătirii festivităților de la Roma am primit de la d-voastră trei scrisori și într-un plic un articol semnificativ în legătură cu Școala franceză din *Figaro*.

Toate au fost pentru mine, în momente de sforțări serioase și hotărîtoare, ca și în clipele de amărăciune — au fost destule și din acestea —, încurajări adînc simțite care m-au mișcat mult. V-am simțit alături de mine, cald și entuziast, îndemnîndu-mă, sprijinindu-mă și arătîndu-mi cît de mult ține Academia Română să fie sobră și frumoasă ziua de 10 ianuarie.

Din inimă țin să vă aduc și la prezentarea raportului mulțumirile mele cele mai respectuoase. Am adăugat la raport și discursul meu, care n-a fost publicat în nici o gazetă românească în întregime. L-am gîndit, l-am scris și l-am pronunțat în italienește și numai în zilele astea, la Cluj, l-am tradus în românește.

Știu că dv. vă face plăcere și de aceea îmi permit să alătur în copie și scrisoarea pe care am primit-o imediat după festivitate de la Etore Pais. [1] [...]

Entuziasm pentru o operă frumoasă și dar din inimă nu se poate face decît de cei care au prisos în inima lor pentru a dărui și altora. D-voastră mi-ați dăruit din entuziasmul dv. și eu vă sînt adînc recunoscător și vă rog să primiți, încă o dată, mulțumirea și respectul meu,

Em. Panaitescu

Bibl Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58586. S 20 (7).

---

[1] Ettore Pais (1856—1939), profesor de istorie la Universitatea din Roma. Membru de onoare al Academiei Române din iunie 1924.

11

Cluj, 19 mai 1933

Mult stimate domnule Bianu,

Pe adresa oficială a d-lui Președinte al Academiei Române am trimis recomandat raportul din acest an privitor la mersul Școlii de la Roma. Acest raport, împreună cu raportul privitor la inaugurare, înaintat la 21 februarie, cuprinde o bună parte din activitatea dezvoltată la Roma în acest an.

Despre activitatea mea personală, ca şi despre diferitele distincţii ştiinţifice, sau alte onorificenţe, n-am socotit potrivit că merită să amintesc.

Cum în sesiunea aceasta ar trebui să se decidă din nou asupra directorului de la Roma, poate că ar fi potrivit să fie aduse la cunoştinţa membrilor Academiei: amîndouă rapoartele din acest an. Mi se pare că astfel s-a procedat şi în anii trecuţi.

Primiţi, vă rog, mult stimate şi scumpe domnule Bianu, asigurarea respectuosului meu devotament,

Em. Panaitescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58587. S 20 (8).

ERMIL A. PANGRATTI[1]

1

UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI
FACULTATEA DE ŞTIINŢE
(Imprimat)

Bucureşti, 27 sept./10 oct. 1906

Iubite coleg,

Figurezi în juriul Expoziţiei pentru înaltele stabilimente de cultură (grup 56) alături de dr. Marinescu[2], Miculescu[3], Voinov[4], Atanasiu[5], Hurmuzescu[6], eu (şi Găvănescu[7] — care nu vine).

N-ai venit şi n-ai răspuns nimic.

Eu socotesc că ai face bine şi ne-ai face mare cinste să vii. Cine să judece universităţile şi înaltele stabilimente de cultură, dacă Haret, Maiorescu, Voinov, d-ta, eu şi ceilalţi vom refuza?

Acele instituţii au participat la expoziţie; deci trebuiesc judecate. De aceea socotesc că vei răspunde favorabil la convocarea noastră pentru mîni, joi 28 c., ora 2 1/2 pm.

Devotat coleg,
E. A. Pangratti

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58596.

---

[1] Ermil A. Pangratti (1864—1931), inginer şi matematician, profesor de geometrie descriptivă la Facultatea de ştiinţe, precum şi la Şcoala superioară de Arte şi Meserii din Iaşi, apoi profesor la Facultatea de ştiinţe din Bucureşti şi la Şcoala Superioară de arhitectură al cărui director a fost din 1900. În diferite rînduri, a fost inspector general a învăţămîntului secundar, delegat ca inspector general al institutelor şi laboratoarelor universitare, locţiitor de secretar al ministerului Cultelor. Între 1905—1910 a fost decan al Facultăţii de ştiinţe, iar la 1911 şi 1928 rector al Universităţii din Bucureşti. Între 28 martie şi 14 octombrie 1912, ministru al lucrărilor publice.

[2] Gheorghe Marinescu (1863—1938), medic, neurolog, fondatorul şcolii româneşti de neurologie. Din 1897, profesor de boli nervoase şi electroterapie la Universitatea din Bucureşti. Membru al Academiei Române şi al mai multor academii şi societăţi de ştiinţă din străinătate.

[3] Constantin Miculescu (1863—1937), fizician, profesor titular de fizică moleculară, acustică şi optică la Facultatea de ştiinţe de la Universitatea din Bucureşti.

[4] Dimitrie Voinov (1867—1951), biolog, profesor de zoologie și morfologie generală la Facultatea de științe din București. Membru al Academiei Române.

[5] Probabil Ion Athanasiu (1868—1926), fiziolog și medic veterinar. Între 1904—1926 este profesor de fiziologie generală și comparată la Facultatea de științe din București, rector al Universității din București și membru al Academiei Române.

[6] Dragomir Hurmuzescu (1865—1954), fizician, profesor universitar la Iași și București, membru corespondent al Academiei Române.

[7] Ion Găvănescul (1859—?), profesor de pedagogie la Facultatea de litere și filozofie din Iași.

2

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE ȘTIINȚE
(Imprimat)

București, 28 sept./11 oct. 1906

Iubite Bianu,

Îți scrisesem ieri. Scrisorile noastre s-au încrucișat pe drum. Pentru a d-tale cred că trebuie să-ți răspund.

Convocările ce ai primit nu erau pentru diferite specialități și feluri, ci pentru una singură: învățămîntul și înaltele instituții culturale (Academia). La acestea te pricepi foarte bine și trebuie să te pricepi. Cei chemați să le judece să chemau Poni, Maiorescu, Haret, Hasdeu, Marinescu, Miculescu, Atanasiu, Voinov, Hurmuzescu, Bianu și Pangratti, plus cei doi iluștri pedagogi ai țării. Dar aceștia, Poni, Maiorescu, Haret, Hasdeu nu vin. Noi, cei mai tineri, dacă nu vom veni, se vor căuta alții, — *alții*, ca să le judece, ... dar de unde să-i găsești? Și ce vei găsi?

Vidul în jurul expoziției?

Ei, eram și eu de ideea aceasta. Dar cu prilejul acestei expoziții, și *numai cu prilejul ei*, s-au făcut unele manifestări naționale care nu le poate ignora nimeni, și care înseamnă, scurt, că expoziția nu mai este a guvernului, a lui Istrati [1] și nici chiar a regelui, ci a *neamului*. Eu nu mai cred că este posibil unui român cu sufletul curat să se țină de-o parte de această expoziție, care va fi avînd multe păcate, dar are și un mare merit.

Așa cred și, dacă păcătuiesc, păcatul să fie al meu.

Îmi pare rău că refuzi să fii alături cu noi. Dar nu primiseși scrisoarea mea de ieri și nici pe asta. Eu tot păstrez o nădejde și te aștept.

Prieten devotat,
E. A. Pangratti

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58597.

---

[1] Constantin Istrati (1850—1918), reputat chimist și medic, profesor de chimie organică la Universitatea din București. La 1890 a înființat Societatea română de științe al cărei președinte va fi. În 1906 organizează expoziția generală din Parcul Carol, acum amenajat spre acest scop. A fost de mai multe ori ministru, deputat, senator și primar al Capitalei. Membru al Academiei Române, președintele ei între 1913—1916.

3

UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI
FACULTATEA DE ŞTIINŢE
(Imprimat)

Bucureşti, 18/31 dec. 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit chitanţele. Mulţămesc. Aş fi mulţămit înzecit dacă primeam şi cărţile.

Am să dau d-lui Myller[1] o chitanţă scrisă şi subscrisă de mine pentru cele două cărţi cerute. Rog să i le remiteţi cît de neîntîrziat; căci, după cum spuneam în scrisoarea mea, cărţile trebuiesc — pentru o conferinţă universitară — în zilele de azi — joi (20 dec.) curent.

Cred că interpretezi prea aspru regulamentul asprei Academii, care nu se îndulceşte decît *„pentru profesorii, agregaţii şi docenţii universitari“*. Dl. Myller este *profesor universitar suplinitor (!)* Aşadar, ceva mai mult ca un docent şi prezintă garanţii morale superioare chiar unora dintre titulari, a căror pete din esenţa fur-luărei nu le acopere bine marile Sgalţ al Marelui ordin ş.c.l. Dar, om al disciplinei, mă supun cu dragoste regulamentului despre care pomeneşti.

Cu acest prilej, să pomenesc şi eu despre făgăduinţa articolaşului pentru *Conv. lit.* Ce bine mi-ar părea să-l primesc chiar odată cu cărţile cu pricina de mai sus.

Cu cea mai prietenească dragoste,
E. A. Pangratti

Încă o mulţămire: pentru notiţele asupra manuscriselor de cursuri.

E. P.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58598.

---

[1] Alexandru Myller (1879—1956), matematician, conferenţiar de matematici la Bucureşti şi profesor titular la Universitatea din Iaşi. Membru al Academiei de ştiinţe din România şi membru onorar al Academiei Române.

4

UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI
CABINETUL RECTORULUI
(Imprimat)

7 ianuarie 1928

Iubite şi mult stimate domnule Bianu,

Colegii d[om]niei tale au voit să încununeze strălucita d[om]niei tale carieră profesională chemîndu-te la demnitatea de decan, şi astăzi, împreună cu foştii d[om]niei tale elevi, sărbătoresc aniversarea vîrstei şi a numelui d[om]niei tale, oferindu-ţi prinosul lor de dragoste şi recunoştinţă.

Regret din suflet că starea sănătăţii mele nu-mi îngăduie să iau parte personal la această serbare; dar voiesc cel puţin ca prin scris să-ţi exprim sentimentele mele personale de dragoste și înaltă stimă; iar ca Rector al Universității, sentimentul de recunoștință către un profesor care, în curgerea uneți vieți întregi, și-a închinat munca, priceperea și conștiențiozitatea sa pentru o ilustră catedră de literatura română.

Cu știința d[om]niei tale vastă, ai fost un învățător vrednic al tinerelor generații; cu conștiențiozitatea d[om]niei tale, le-ai fost un adevărat educator.

Într-un alt așezămînt de înaltă cultură, la Academia Română, ai fost organizatorul și privighetorul statornic al propășirei acestei înalte Instituțiuni și ai condus marea Bibliotecă a Academiei Române, făcînd dintr-însa cea mai importantă, pot zice chiar singura Bibliotecă generală a României.

Toți cei care te apreciază și te iubesc îți urează ani mulți și sănătate deplină în munca rodnică pentru cultura națională.

Să trăiești!
E. A. Pangratti

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58599.

1

[23 decembrie 1908] [1]

Mult stimate și iubite domnule Bianu,

Un semi-resuscitat îți scrie și, fiindcă nu e înviat cu desăvîrșire, de aceea a pus pe un altul să-ți scrie în locul lui, lucru de care îți cer iertare. [2]

Am început să fac o lucrare asupra claselor rurale din România [3]; îmi trebuie deocamdată lucrarea domnului Bogdan, *Despre cnejii români*, publicată în *Analele Academiei Române*, vol. 26. Mi-ar mai trebui *Arhiva istorică* a lui Hasdeu.

N-ai fi bun d-ta să-mi înlesnești aceste cărți pentru două sau trei zile? Mă vei îndatora mult.

Aștept ziua — dacă ea va veni — ca să-ți pot strînge mîna, venind să te văd, rămîn al dumitale prietin,

G. Panu
Str. Poliției no. 11 bis

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58604.

---

[1] Marginal I. Bianu notează: „Date exemplarele mele personale. 23 dec. 1908. Cerută la 26 februarie 1909". Pentru cronologia scrisorii am preluat prima dată consemnată de I. Bianu.

[2] Grafia acestei scrisori și a celei din 17 ianuarie 1909 diferă de cea din 27 februarie 1909.

[3] Este vorba probabil de lucrarea *Cercetări asupra stării țăranilor în veacurile trecute*, I, 1910.

2

Sîmbătă, 17 ian. 1909

Stimate domnule Bianu și amice,

Eu îmi permit a recurge la bunătatea d-tale — scriu un studiu „asupra claselor rurale în România". De aceea ți-am solicitat *Arhiva istorică* și *Cnejii* de Bogdan, cărți pe care le păstrez cu sfințenie. N-ar fi bine să-mi împrumutați *Cronica Hușului și cea a Romanului* de Melchisedec? Dacă nu o ai, nu poți să mi-o procuri? Am mare nevoie de aceste două cărți.[1]

Eu le-am avut, odată am avut tot ce s-a tipărit cu privire la istoria ţărilor, dar în lipsa mea din ţară biblioteca mi-a fost ca să zic aşa devalizată. Iar anticarii îmi cer astăzi 100 lei pe amîndouă volumele!

Te rog nu te supăra că fac apel la d-ta şi rămîn

al d-tale amic,
G. Panu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58605.

---

[1] Marginal I. Bianu notează: „G. Panu. Răsp[uns]: n-am cărţile; nu le pot împrumuta de la Academie“.

3

27 februarie 1909

Stimate domnule Bianu,

Mă iartă, dar am încă nevoie de *Arhiva istorică* şi de *Cnejii* d-lui Bogdan.

Sunt pînă în gît vîrît în lucrarea care o fac.

Se înţelege că cunosc uvrajele d-lui Rosetti, dar în lucrarea care fac am să combat cu energie părerile extravagante pe care acest autor le expune asupra cîtorva puncte principale. Sunt departe de a aborda în sensul cărţei *Pămîntul, sătenii şi stăpînii.*

O chestie: d-nu Sturdza m-a înscris de mult, de pe la anul 1893, mi se pare, pe lista celora cărora li se trimite publicaţiile Academiei. De la 1900 n-am mai primit nimic. Te rog fii bun şi cercetează.

Pe la 15 martie voi veni la Cameră; trebuie să vin şi eu o dată sau de două ori, mai ales că numirea mea de cenzor la Bancă a rămas neavenită, aşa a hotărît Consiliul de administraţie a[l] Băncei.

Te salut afectuos,
G. Panu

Bibl. Acad. R.S.R. Coresp. inv. 58606.

ALEXANDRU PAPADOPUL—CALIMACH [1]

1

Tecuci, 9 aprilie 1887

Iubite amice,

Pe cînd am venit acasă, am răcit pesemne, şi sînt bolnav di gît. Dar astăzi începe a-mi fi mai bine, şi sper să fiu de tot bine peste vreo cîteva zile, mai ales că timpul începe a fi mai cald.

Pe la 19, mult 20 ale curentei, eu voi veni la Bucureşti, unde voi sta cîteva zile. Atunce îţi voi da sfîrşitul disertaţiunei mele despre Kiselef [2] şi voi trece în revistă şi partea care este dată Academiei.

La revedere dar, şi o strîngere de mînă amicală,

A. Papadopul — Calimach

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58608.

---

[1] Alexandru Papadopul — Calimach (1833—1898), istoric și om politic, a militat pentru unirea țărilor române. A fost ministru de externe (octombrie 1865—februarie 1866) și ministru al cultelor (1868). Din 1867, membru al Academiei Române.

[2] Se referă la scrierea *Generalul Pavel Kiselef în Moldova și Țara Românească*, apărută în 1887 în *Analele Academiei Române, Memoriile Sect. Istorice.*, Tom IX.

2

Tecuci, 24 ianuarie 1889

Iubite,

Cînd va ieşi *Revista nouă* cu articolul meu despre legile somptuarii, te rog să-mi trimeţi un exemplar. Şi fiindcă timpul trece aşa de repede, apoi nu uita să cereţi de la Minister cărţile noastre de liber parcurs ca să venim la Bucureşti pentru sesiunea Academiei şi să ne şi putem întoarce acasă.

Dacă vei intîlni pe d. Tocilescu, spune-i, te rog, complimentele mele amicale şi că-l rog să-ţi deie articolul meu ce-i dădusem pentru *Revista* d-sale, deoarece aceasta nu mai apare.

Al d-tale devotat prieten,
A. Papadopul — Calimach

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58609.

PERICLE PAPAHAGI[1]

1

Giurgiu, 28 febr. 1904

Stimate domnule Bianu,

Ieri am trimis manuscrisul *Basme aromâne*, în număr de 119, însoţite de o cerere către Academia Română, pentru a le tipări cu cheltuiala sa.

Îmi permit a vă ruga să insistaţi în favoarea acceptării cererii mele, ca unul care faceţi parte din Secţiunea literară şi ca unul care ştiţi cît de mult a trebuit să umblu şi să mă trudesc pînă a le culege. Am convingerea deplină că stăruinţa d[omni]ei voastre va fi luată în considerare, şi vă asigur că nu unui nerecunoscător veţi face binele acestea.

Ştiţi foarte bine că nu un cîştig material urmăresc prin publicarea *Basmelor aromâne*, deşi culegerea lor m-a costat şi bani nu puţini, faţă de mijloacele slabe ale mele.

Din colecţiunea *Basmelor aromâne* trimisă lipseşte numai introducerea, care va forma cîteva pagini şi pe care o voi supune aprobării onor. Academiei, în cazul cînd voi avea mulţumirea de a mi se aproba cererea făcută.

În speranţa că veţi binevoi a vă interesa, vă salut cu toată stima.

Al dv. devotat,
Per. Papahagi
(str. Mică 13)

Arhiva Acad. R.S.R., P. 4 — 1897—1906, f. 188—189.

---

[1] Pericle Papahagi (1872—1943), dialectolog şi folclorist de origine aromână, profesor şi director al Liceului român din Bitolia şi din Silistra.

Pînă la această dată, Pericle Papahagi publicase un număr însemnat de lucrări consacrate folclorului şi graiurilor aromân şi meglenoromân: *Jocuri copilăreşti*, culese de la românii din Macedonia, Bucureşti, 1893; *Din literatura populară aromână*, 1898; *Românii din Meglenia* (Texte şi glosar), 1900; *Din literatura populară a aromânilor*, 1900; *Meglenoromânii*, 2 vol., 1902. Culegerea la care se referă în scrisoare a apărut în 1905, sub titlul *Basme aromâneşti şi glosar*.

Tot în 1905 publică *Graie aromâne*, în *Anal. Acad. Rom.*, *Mem. Secţ. Lit.*, tom. XXVII.

2

Giurgiu, 10 februarie 1905

Stimate d[omnu]le Bianu,

Ieri am trămis, pe adresa tipografiei, *Introducerea* la basme. Am scris ca să vi se prezinte, pentru a vă da părerea asupra ei. Mi-ar părea bine dacă ați aproba să se publice așa cum am întocmit-o. Am ținut să figureze și *Literatura basmelor aromâne*, și am căutat să caracterizați prin cîteva cuvinte valoarea fiecărei colecțiuni.

Lucrarea fiind spre sfîrșit, vă fac cunoscut că la timp am tras atenția d-lui Ionescu, șeful atelierului *Carol Göbl*, asupra pag. 573—576 din glosar, în care litera majusculă *Č* s-a tipărit în unele cuvinte ca *C*. Deși dl. Ionescu m-a asigurat că greșeala a provenit din cauza mașinistului și a promis că se va îndrepta, am ținut să vă înștiințez ca să știți.

Îmi permit totdeodată să vă rog ca să binevoiți a insista pentru o răsplătire meritată a muncii depusă în această lucrare.

Cu toată stima și recunoștința anticipată.
Al dv. devotat,
Per. Papahagi
(Str. Mică no.13)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58628.

3

Leipzig, 12/25 dec. 1905

Iubite d[omnu]le Bianu,

Te rog călduros ca să binevoiești a ordona să mi se trimită cîte cinci exemplare din *Basme aromâne* și *Graie aromâne*. Este ultima dată cînd te mai supăr cu asemenea însărcinări, pentru care te rog să mă ierți.

În același timp, reînnoiesc rugămintea mea în privința răsplatei ce onor. Academie Română obicinuiește a da pentru lucrările ce se publică în *Analele Academiei*. Mi-ai promis la Comana că pentru *Graie aromâne*, mi se va da o răsplată conform noilor dispozițiuni ale onor. Academii. [1]

Fac un apel la bunăvoința d-tale, care întotdeauna te-ai arătat mai mult decît binevoitor față de mine, ca să intervii în favoarea mea în această privință. Este de prisos a-ți reaminti că d-tale și numai d-tale voi datora totul în această chestie.

Odată cu mulțumirile mele anticipate, te rog să crezi în neclintita considerațiune ce-ți păstrez.

Al d-tale devotat,
Per. Papahagi
(Kreuzstrasse 16 II)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58629.

---

[1] Mențiune marginală: „14 dec. 1905. O să trimit 7 *Basme* (toate cîte le mai are) 5, *graie.* Plata de autor *nu.* I.B.“

4

Leipzig, 9 st. n. martie 1906

Stimate d[omnu]le Bianu,

Dl. Weigand mi-a propus ca să lucrăm în colaborare un dicționar etimologic macedo-român, ceea ce și am primit. În privința aceasta, d-sa și-a luat însărcinarea să facă o cerere către on. Academie, ca să-și ia asupră-și cheltuielile necesare. Terminul în care dicționarul va trebui să fie gata este de patru ani. D-ta apreciezi îndestul însemnătatea unei asemenea lucrări pentru a mai fi nevoie de a te mai ruga, ca să intervii spre a fi acceptată cererea.

Tot ce te pot asigura e că lucrarea va fi gata la terminul indicat și munca depusă va fi conștiincioasă, pentru a da o lucrare care să merite sacrificiile onor. Academii Române.

Decît dl. Weigand îmi spune, acum în urmă, că propunerea este făcută pentru timpul cînd *Atlasul geografic* al d-sale va fi terminat, adecă cam după doi ani. Cred că mi se va face un act de dreptate pentru munca depusă pînă acuma pe terenul dialectului aromân, dacă subsemnatul voi fi însărcinat chiar de pe acuma cu această lucrare tot pe același termin de patru ani, după cum am luat înțălegere cu dl. Weigand, rămîind ca munca mea să fie combinată după doi ani cu cea a d-lui Weigand. Am toată speranța în intervenirea binevoitoare a d-tale. Socotesc că nu-i rău deloc ca și filologia română să fie reprezentată și de români, cînd și aceștia reușesc a dovedi aceeași conștiinciozitate și seriozitate ca și învățații străini.

Cu acest prilej îți fac cunoscut că, de la 1^{iu} aprilie a.c., pe lîngă seminarul român se creează și o secție de seminar bulgar. Dl. Weigand a reușit să intereseze pe guvernul bulgar și să-l convingă, ca să prevadă o sumă de 5000 lei pentru întemeierea unui seminar bulgăresc. O cerere identică a adresat dl. Weigand și către guvernul grecesc și sîrbesc, dar pînă acum n-a căpătat un răspuns prin care să i se notifice că și acestea prevăd vreo sumă oarecare pentru întemeierea de seminarii grecești, sîrbești. Dl. Weigand totuși nu disperă și va reuși, crede, ca mai curînd sau mai tîrziu să preschimbe seminarul român în seminar balcanic. Numai așa vede d-sa elucidarea a o mulțime de chestiuni istorico-lingvistice.

Sper, stimate d-le Bianu, într-un răspuns încurajator din partea d-tale. Crede în sentimentele mele de devotament sincer.

Cu stimă și afecțiune,
Per. Papahagi

(Inselstrasse 12 I)

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1897—1906, f. 297—298.

5

Leipzig, 15/28 mai [1906]

Stimate d[omnu]le Bianu,

Vă rog de iertare dacă vă răspund aşa tîrziu la c. poştală a dv. din urmă. Cauza e că n-am fost aici. Am fost la Viena, chemat de Soc. *România jună*, ca să răspund d-lui Nicolaïdes Cleranthès, care, într-o conferinţă ţinută în faţa membrilor Soc. *Leo*, a căutat să dovedească imposibilul, că n-am fi români, ci greci şi cîte alte bazaconii. Tot în faţa aceloraşi membri ai Societ. *Leo* am ţinut conferinţa răspuns reducînd la nimic neadăvărurile publicistului grec.

N-am nimic de adăugat la ce-mi scrieţi, decît că sînt perfect de aceeaşi părere.

Mă simt pe deplin satisfăcut de sentimentele româneşti de care-i pătrunsă Acad. Română şi de hotărîrea ei ca pe viitor să fie preferiţi românii în lucrările româneşti, cînd ar fi să se facă. E şi timpul ca să lucrăm *noi*, în socoteala *noastră*, căci mai toţi străinii cari se ocupă de noi, numai în socoteala noastră nu se ocupă.

Al dv. devotat,
Per. Papahagi
(Inselstrasse 12 I)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58630.

6

Leipzig, 30 iunie 1906

Stimate d[omnu]le Bianu,

Azi am expediat pe adresa onor. Academii un mic manuscript, conzistînd din notiţe etimologice [1]. Cu toată căldura vă rog să binevoiţi a-l prezenta în proxima şedinţă onor. Academiei spre a fi luat în cercetare şi, dacă va fi posibil, să se publice în *Analele Acad.*, în memoriu sau ediţie aparte.

După cum vă puteţi convinge din cetirea materialului, sînt unele articole mai mult sau mai puţin interesante şi menite poate să schimbe unele păreri de pînă acuma.

De pildă: *măgúră* (măgură), s-a considerat pînă acuma în română ca alb[anez], pe cînd de fapt e romănesc latin: *magulam*. *Bucurare*, de asemenea, nu-i decît traducerea latinului *osculari* (din *osculum*, guriţă), ca şi *bucurare* din *buccula*, guriţă, diminutivul lui *bucca* gură: *sborare*, *aburare*, care de asemenea poate foarte bine veni din *a -volare* (cf., *sburare* ca forma arom. *burare* etc). Apoi *arăkişurare* (arom.), *alunecare* şi altele.

Se aduc noi exemple de legea fonetică română că $a + nn > \acute{a}n$ în română: *an*, *cană*, *cánură*, *angár* etc.

Se arată clar dezvoltarea semasiologică a lui *dezmăţat*, se stabileşte adevărata etimologie a lui *dezbinare* (ast. *dezglinare*) şi, cred, că tot lumină aruncă *gavins*, *guvins* asupra derivării lui *Gam* etc., despre care s-a vorbit într-atîta.

Tot aşa e cu *a înfiorá* < *(fibulare)* şi cu altele. *Stăpîn* din alb. *stapı* încă-i sugestiv, deşi prefacerea sa nu-i pe deplin clară.

Astea şi altele, cred că sînt destul de importante pentru a putea fi primite de on. Acad. de a se tipări în *Analele* sale. Dacă se va admite aceasta, voi preceda lucrarea de o mică introducere de una sau două pagini.

În cazul cînd nu se va admite, vă rog să aveţi bunăvoinţa şi să predaţi lucrarea toată tipografiei *Göbl*, cu rugămintea de a o supune imediat în lucrare şi a-mi trimite cît mai neîntîrziat corecturi. Hîrtia poate fi simplă, cea ieftină: formatul însă să fie al publicaţiunilor on. Academii, precum şi litera. Plata o voi răspunde jumătate la apariţie şi jumătate după o lună. Cred că-mi va face preţul cel mai ieftin prin stăruinţa dv.

Sper că veţi binevoi să mă învredniciţi cu un mic răspuns.

Din partea d-lui Panţu [2] am primit lucrarea sa şi vă mai mulţumesc şi d-voastră încă o dată.

O singură rugăminte. În cazul cînd onor. Acad. Română dispune de mai multe exemplare din *Magnum Etym[ologicum]* al d-lui Hasdeu şi de *Dicţionarul* lui *Cihac*, v-aş fi foarte îndatorat dacă aţi stărui să mi se trămită şi mie cîte un exemplar.

Cu toată stima, al dv. devotat,
Per. Papahagi
(Inselstrasse 12 I)

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1897—1906, f. 317—318.

---

[1] Lucrarea *Notiţe etimologice* a apărut în 1907, în *Anal. Acad. Rom., Mem. Secţ. Lit.*, tom XXIX.

[2] Probabil I. C. Panţu, nuvelist şi profesor.

7

Leipzig, 6 ianuarie 1907

Prea stimate d[omnu]le Bianu,

Recunosc că aveţi toată dreptatea. Nici însumi nu mi-am închipuit că voi face atîtea îndreptări. Socotesc însă că, faţă cu necesitatea faptului, se va trece cu vederea la micile supracheltuieli ce reclamă osteneala lucrătorilor tipografi, şi că on. Academie va fi indulgentă de astă-dată cu subsemnatul. Greşeala mea a fost că n-am revăzut manuscriptul înainte de a-l fi dat la tipografie. Vă asigur că pe viitor nici din parte-mi nu se va mai întîmpla aşa ceva.

Azi vă înapoiez lucrarea cu îndreptările făcute, potrivit observaţiilor dv. Găsesc că toate notele corespund textelor. Numai nota 1 de la pagina 225 trebuieşte trecută ca notă II pe pagina 224 şi nota 6 de la pag. 241 să devină 7, iar 7—6, după cum se remarcă la locurile citate.

La pagina 222 mi-am permis să adaog 1/2 de rînd, fiind loc, pentru îndreptarea unei erori strecurate la dl. Puşcariu. Se va menţine dacă credeţi de cuviinţă. Importanţă capitală nu prezintă.

Alte erori, afară de cele îndreptate, nu cred să mai existe; aşa că după corectura de faţă s-ar putea da „bun de imprimat“. Mi-ar părea bine să primesc numerile ce mi se cuvin cît mai curînd posibil.

Exprimîndu-vă încă o dată toată recunoştinţa mea pentru bunăvoinţa ce-mi arătaţi, sînt al dv. foarte devotat,

Per. Papahagi
(Kramerstr. 3 II)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58631

8

Bucureşti, 1 martie 1909

Prea stimate d[omnu]le I. Bianu,

Ştiţi prea bine că dacă am plăcerea de a-mi vedea numele figurînd pe lucrarea *Scriitorii aromâni*, aceasta se datoreşte în cea mai mare parte extremei d[omn]ei voastre bunăvoinţe, care, chiar din ziua în care aţi comunicat Academiei Române descoperirea lui Ucuta, aţi şi opinat ca să fiu însărcinat cu prepararea unei ediţii atît a acestui scriitor, cît şi a contimporanilor săi Cavalioti şi Daniil [1].

Neştiind prin ce alt mijloc să vă pot exprima omagiile mele de recunoştinţă, respectuos rog să binevoiţi a-mi face deosebita onoare de a primi să vi se închine această modestă lucrare.

În speranţa că dorinţa mea va fi acceptată, sînt al dv. prea devotat,

Per. Papahagi
(str. Şincai 5)

Bibl. Acad. R.S.R., coresp. inv. 58632.

---

[1] Constantin Ucuta, scriitor de origine aromână care a trăit în secolul al XVIII-lea, autorul lucrării *Nea Paidagogia*, apărută în 1797 la Viena. A fost editat de Pericle Papahagi în volumul: *Scriitori aromâni din sec. XVIII: Cavalioti, Ucuta Daniil*, apărut în 1909.

9

DIRECŢIUNEA LICEULUI ROMÂN
BITOLIA–TURCIA
(Imprimat)

Bitolia, 20 nov. 1910

Stimate d[omnu]le Bianu,

Dl. Miti Dimonie îmi face cunoscut printr-o scrisoare că este dispus să predea manuscriptul său *Codex Dimonie* Bibliotecii Acad. Române. Tot din scrisoarea d-sale văd că-l oferă pentru o sumă mărişoară, vreo 15.000 lei. Din parte-mi n-aş fi stat un singur minut la îndoială a-l oferi gratuit Acad. Române. Se vede însă că nu toată lumea simte la fel. Părerea mea este că

Academia Română nu trebuie să-l lase, căci se prea poate ca manuscriptul să se piardă, după cum era să se întîmple chiar în vara aceasta, cînd i s-a furat de un *învățat* prof. universitar de botanică la Viena, dl. Adamovici, și cînd numai unei împrejurări se dadorește regăsirea lui. Dacă nu treceam eu pe la Salonic și nu mă interesam de manuscris, astăzi era pierdut. Grație interesului arătat de subsemnatul, a simțit dl. Dimonie dispariția lui făcută cu o zi două înainte, s-a pus pe cercetat și a reușit să-l regăsească. Astăzi manuscrisul se află la mine. Dacă Academia Română se hotărăște a-l cumpăra, să nu uite că moștenitori sunt ambii frați Dimonie. Cred necesar a vă da acest amănunt, pentru a nu avea daraveli de procese mai tîrziu. Celălalt frate, Iancu Dimonie, se află în București, și este vînzător de jurnale la un chioșc lîngă Liceul Lazăr. El s-ar mulțumi și cu mai puțin.

Vă fac cunoscut, în același timp, că am dat peste un vas de faianță, cam de vreo sută douăzeci de ani, pe cari stau scrise cu *litere grecești* vreo cîteva versuri *aromânești*. Primul vers sună: *Călăritu a meu, beà v̄in ca pe-a teu* (Călăritul meu < = român din Călăreți pe gr. καλαcιчκς > , bea vin ca pe al tău etc.). Vasul este în bună stare. Cu primul prilej îl voi expedia la București, ca să fie păstrat ca un document fie la Academie, fie la vreun muzeu.

De asemenea am găsit două documente, scrise aromânește, cu litere slavonești. Documentele se găsesc în păstrarea d-lui Netkof, consul al Bulgariei, care mi-a promis că mi le va da chiar în zilele acestea. Vă voi trimite asupra *Analelor* cîteva pagini, pentru a face o comunicare la Academie, cu fotografia atît a vasului, cît și a documentelor. Sper că veți stărui să se publice în *Anale.*

Primiți, vă rog, încredințarea sentimentelor mele de devotament,

dr. *Per. Papahagi*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58633.

10

DIRECȚIUNEA LICEULUI ROMÂN
BITOLIA—TURCIA
(Imprimat)

Bitolia, 4 mai 1911

Stimate d[omnu]le Bianu,

Știu că acum doi ani ați avut amabilitatea de a mă propune ca membru corespondent al Academiei Române și că în fața candidaturei d-lui I. Bassarabescu eu n-am putut fi ales.

Cunoașteți toată activitatea mea filologică și etnografică mai bine ca oricine. În nenumărate rînduri v-ați exprimat în modul cel mai măgulitor despre lucrările subsemnatului în sînul Academiei, fapt pentru care vă reînnoiesc aci toată recunoștința mea.

Îmi iau curajul și de astă-dată să solicit sprijinul d[omni]ei voastre. Anume: dacă se poate, ținîndu-se seamă de cele 11 lucrări ale subsemnatului, de aprecierile foarte măgulitoare cu cari au fost întîmpinate de diferiți critici, într-un cuvînt luîndu-se în considerare munca depusă de mine, să binevoiţi a stărui pe lîngă colegii d[omni]ei voastre, ca să fiu de astă-dată onorat cu demnitatea de membru corespondent al on. Academii Române.

În speranţa că rugămintea mea va fi ascultată de cel care m-am obişnuit a-l considera de binefăcător al meu, primiţi, stimate d-le I. Bianu, expresiunea sentimentelor mele de stimă şi respect [1].

dr. *Per. Papahagi*
Director al Liceului român

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58634.

[1] Marginal I. Bianu nota: „Nu este nici un loc vacant la Secţ. lit."

11

Silistra, 16 mai 1914

Prea stimate d[omnu]le I. Bianu,

Îndrăznesc a vă face o rugăminte. Mi-aţi făgăduit de mult, ca o încurajare pentru munca depusă pe terenul dialectului aromânesc, că veţi binevoi a stărui să fiu ales membru corespondent al Academiei Române.

Vă rog, nu luaţi în nume de rău dacă vin să vă reamintesc de această promisiune, de care, sincer vă declar, mă simt foarte onorat.

Mă cunoaşteţi îndestul de bine ca să fie nevoie să revin asupra activităţii mele. Cred totuşi necesar a vă trimite, aci alăturat, o copie după raportul făcut lucrărilor mele, cu prilejul recomandării subsemnatului pentru examenul de abilitare ca docent în folclor şi etnografie a popoarelor balcanice pe lîngă Facultatea de litere a Universităţii din Iaşi, de către dl. Al. Philippide şi Ilie Bărbulescu.

Examenul s-a ţinut în zilele de 2, 3 şi 4 luna aceasta şi reuşita a fost deplină.

Rugîndu-vă încă o dată în modul cel mai călduros ca să binevoiţi a-mi acorda toată solicitudinea d[omni]ei voastre, termin cu asigurarea încredinţării stimei şi consideraţiunei ce v-am păstrat întotdeauna.

Al dv. devotat,
Per. Papahagi
(Director al Liceului român)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58635.

12

Silistra, 24 februarie 1928

Stimate domnule Bianu,

Un sentiment de recunoştinţă îmi impunea să nu lipsesc din *Omagiul* ce vi s-a închinat. Regret că comitetul care a luat iniţiativa nu s-a adresat şi subsemnatului.

Totuși nu voi uita niciodată că, în afară de Hașdeu și Bogdan, dv. sunteți cel care m-a sprijinit statornic în raporturile mele cu Academia Română. Țin deci să vă exprim, pe această cale, profunda-mi recunoștință, odată cu omagiile mele pentru serviciile mari ce ați adus culturii naționale și pentru interesul cald arătat întotdeauna cauzei aromânești.

Organizator constant al marii biblioteci a Academiei Române, pe care ați înzestrat-o cu toate publicațiile și manuscrisele privitoare la neamul nostru de pretutindeni, cine ar fi românul care să nu se descopere în fața dv. și să nu vă păstreze recunoștință?

Fie ca munca dv., consacrată culturii naționale, să servească de pildă tuturor acelora pentru cari numele de român nu-i vorbă deșartă.

Urîndu-vă, din adîncul sufletului, viață cît mai lungă, vă rog să credeți, așa cum am mai spus, că vă voi păstra deplină recunoștință pentru totdeauna.

Cu privire la biografia mult-regretatului meu unchi I. Caragiani, firește că mă însărcinez s-o fac. Vă rog însă să nu fiu prea zorit, ca să pot face ceva vrednic de istoricul aromânilor. Eu chiar de azi încep să-mi strîng materialul și după o săptămînă sper să vă comunic rezultatul. Binevoiți însă a-mi spune în cît timp mi se cere aceasta.

Dacă nu vi-i cu supărare, îmi permit să vă fac o întrebare: ce gîndește Academia Română să facă cu manuscriptele și cu notele unchiului meu? Este cumva hotărîtă să le tipărească? În posesia mea se află un capitol întreg, în românește, despre așa-zisa slavizare a Moreei, care nu-i decît *românizarea* ei, după cum dovedește Ion Caragiani. Negreșit că-l țin la dispoziția on. Academiei, dacă cumva lipsește din manuscriptele mai sus-amintite.

Cu adînci mulțumiri pentru interesul arătat și cu acest prilej unchiului meu, rămîn al dv. devotat,

dr. *Papahagi Per.*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58636.

1

Miercuri, 11 ianuar 1922

Domnule prof[esor] Bianu,

Mă găsesc în comuna Ieud, unde s-a găsit tipăritura despre care mi-ați [spus] ca să vorbesc cu d. avocat Florent Mihali — chestiune pe care am și tranșat-o cu d. Mihali la Sighet. [2]

Nu regret deloc că am venit aici în Maramureș și pe vremea aceasta: deși zăpada e mare și iarna grea, totuși am reușit să culeg lucruri interesante — unele foarte prețioase din anumite puncte de vedere. Pentru aceasta [sînt] dator să vă mulțumesc mult pentru cuvîntul d-voastră spus în secția literară ca să mi se acorde suma de lei 1.500 — sumă care, dealtfel, e cu totul *insuficientă* pentru asemenea cercetări din multe și variate motive.

Ca orice fel de cercetări, și acestea — cele de grai și folclor — au și ele, pe lîngă părțile bune și folositoare, neajunsuri și neplăceri. Cu toate acestea, țin să vă fac cunoscut și în scris că nu mi-ar [veni] să cred că onor. Academia Română ar putea găsi mulți care, ca și mine, să se dedea unor asemenea studii cu atîta devotament și conștiinciozitate, înfruntînd, pentru atingerea scopului, orice piedici. Pentru aceasta, sper că Academia mă va avea în vedere întotdeauna și că nu va întîrzia mult ca să binevoiască să-mi publice *Graiul și folclorul Maramureșului*. [3]

În ceea ce privește tipăriturile vechi, vă voi comunica verbal la întoarcere.

Cu deosebită stimă și recunoștință,
Tache Papahagi

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1920—1926, f. 207—208.

---

[1] Tache Papahagi (n. 1892), lingvist, folclorist și etnograf de origine aromână. Profesor la Universitatea din București.

În specialitatea sa a adus importante contribuții prin lucrări ca: *Antologie românească* (1922), *Graiul și folclorul Maramureșului* (1925), *Images d'ethnographie roumaine*, 3 volume (1928, 1930, 1934), *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic* (1963, ed. a II-a, 1974), *Poezia lirică populară* (1967) şi *Paralele folclorice* (greco-române), ed. a II-a, ş.a. Este laureat al premiului de stat.

[2] Pe scrisoare adnotarea lui I. Bianu: „La dosar 18, lîngă celelalte relative la însărcinarea lui Papahagi".

[3] Volumul *Graiul şi folclorul Maramureşului* va apărea în 1925.

2

26 mai 1927

Domnule prof[esor] Bianu,

Nici eu nu pot să-mi explic îndeajuns de ce amărăciunea mea crescîndă mă îndreaptă cu încredere mai mult spre dv. O mică speranţă mă face să cred că poate tocmai dv. veţi fi acela care să mă liniştiţi şi să mă uşuraţi.

După opt ani de asistenţă, cu definitivat în acest post, cu doctoratul şi docenţa trecute, eu va trebui să hrănesc şi de acum înainte pe bătrînii mei părinţi şi pe sora mea — studentă la litere — cu leafa tipului 11 din legea armonizării. Cu aceeaşi leafă eu va trebui să fac şi cercetări pe teren de dialectologie, folclor şi etnografie, în timp ce alţii, care nu au nici doctoratul — cazul cu d-ra *lector* a d-lui Mîndrescu — sînt puşi la gradul 14 din aceeaşi lege. Ceva mai mult: amărăciunea-mi devine copleşitoare şi mă tot bate gîndul să părăsesc postul de *asistent* în care sînt împotmolit şi, odată cu el şi Bucureştii, chiar dacă ar fi să devin institutor rural.

Întreaga rugăminte o adresez dv. Întrucît sînteţi decanul Facultăţii, vă rog să faceţi tot posibilul ca să-mi transformaţi asistenţa în *conferenţă* — dacă altfel nu se poate. Transformarea aceasta a aprobat-o şi directorul seminarului pe lîngă care funcţionez, d. Densusianu [1].

Sînt cel dintîi care-mi stigmatizez acest pas al meu de a mă ruga de cineva pentru o situaţie uşurătoare. Dar greul zdrobitor al vieţii, precum şi sforţările mele de a produce ceva, mă determină să fac acest pas.

Cu deplină încredere în bunăvoinţa şi intervenţia dv., rămîn cel mai devotat,

Tache Papahagi

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58638.

---

[1] De la 1 ianuarie 1928 Tache Papahagi este numit conferenţiar la Universitatea din Bucureşti.

IOAN N. PAPINIU[1]

1

Constantinopole, 2/15 martie 1908

Iubite domnule Bianu,

După cererea ce mi-ai făcut trimet mîine manuscrisele turcești lăsate pentru traducere în păstrarea mea.

Pentru procurarea unui exemplar complet din *Ecsalcodastiki Alithia* am dat vorbă unui librar anticar — spre a-l avea în condiții mai ușoare — și mi s-a promis că mi se va găsi. Asemenea, fiindcă d-ta cînd ai venit aici, în toamna 1906, cu dl. Sturdza, mi-ai vorbit de o colecție pentru Academie a ziarului *Le Courrier d'Orient*, același librar mi-a zis că speră a procura.

Pentru *Messager d'Athènes* am scris interpretului nostru de acolo, ce e atașat la Legația italiană, să se ocupe și să mă informeze. Deci, toate sunt puse la cale întru cît mă privește.

Acum dă-mi voie să te rog a-mi spune dacă Academia a primit copiile turcești, de tractate și firmane trimese încă de cînd dl. Trandafir Djuvara era cap de misiune aici. Te întreb despre aceasta, fiindcă dl. Sturdza mi-a zis că pe lîngă acte din secolii XVII și XVIII ce se adună de noi aici, să stăruiesc să mi se dea și din cele mai vechi, din sec. XIV, XV și XVI. Dar dl. A. Lahaille îmi spune că încă din 1897, 1898 s-au procurat asemenea piese.

Pe de altă parte, vizirul, care voiește să ne servească, voiește să-i procurăm o listă de actele ce dorim ca ele să fie găsite cu înlesnire în arhivă. Aceasta, bineînțeles, nu exclude trimiterea și a altor piese ce s-ar găsi aici. Din operele acelora ce voiți să aveți, te rog dar să întocmești o astfel de listă de se poate, și să mi-o înaintezi cît de curînd.

În cartea lui Gabriel Effendi Nouvedinagh *Recueil d'actes internationaux relatifs à l'Empire Othoman*, 4 vol., se indică cronologic actele noastre vechi, însă după sorginte străine. Nu știu dacă ele se află în Arhivele imperiale. Dacă pe acelea le voiți, scrie-mi ca să le solicit.

Acum, o rugăminte personală: din ordinul d-lui Sturdza mi s-a trimes acum cîțiva ani volume din *Acte și documente privitoare la renașterea Romă-*

niei. Din acea colecție n-am primit decît cinci și mult aș dori să am și restul. Din lista ce posedați la Academie d-ta ai putea vedea ceea ce nu mi s-a trimes.

Mulțumindu-ți de acum pentru acest serviciu, rămîn al d-tale devotat prieten.

I. N. Papiniu

P.S. Iau voie a vă semnala pentru Biblioteca Academiei lucrarea foarte prețioasă, în curs de publicațiune, a d-lui dr. A. Kuijper, fost prim-ministru al Olandei, și care cuprinde un studiu asupra României și a cestiunei evreiești. Partea I, în 2 vol., a apărut la Amsterdam. Titlul este: *Onem/de Oudewereldzee.* Casa Martonus Nejhof din Haga vă o poate procura.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58639.

[1] Ioan Papiniu (1853—?), diplomat, din 1879, la început cancelar la Consulatul din Salonic și apoi secretar de legație la Constantinopol. Din 1884, consul general tot la Salonic și șef al diviziei consulare din Ministerul de Externe. În 1891, secretar general în Ministerul de Externe, pentru puțin timp, apoi consul general la Budapesta și la Sofia; în 1896, ministru plenipotențiar la Belgrad.

2

LEGATION DE ROUMANIE
(imprimat)

Constantinopole, 30 oct/12 XI 1909

Iubite amice,

La scrisoarea d-tale din 27 octombrie mă grăbesc a răspunde exprimînd respectuoasele mele mulțumiri d-lui D. Sturdza pentru oferirea *Actelor și documentelor* și *Charles Ier*. Din cele dintîi am primit mai multe volume, din care însă o parte se află în biblioteca mea din Ploiești, iar altele aici la mine, astfel încît nu pot spune acum dacă am întreaga colecție, I—X. Îmi rezervez a vă informa despre aceasta la primăvară, cînd voi merge la Ploiești.

Cît pentru lucrarea: *Charles Ier* nu o am, și aș fi încîntat dacă mi s-ar trimete.

Profit de această împrejurare pentru a vă ruga, de se poate, să-mi trimeteți și mie un exemplar din noua ediție a Academiei din *Cronicul româno-moldo-vlahilor* de principele Dimitrie Cantemir. Cu aceasta, mult m-ai îndatora.

Cu amicale salutări,
I. N. Papiniu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58641.

3

Constantinopole 23 V/5 VI 1910

Iubite domnule Bianu,

Deşi tîrziu, vin totuşi să-ţi răspund la scrisorile din urmă, prin care-mi cereai mai multe numere din *Messager d'Athènes*, ce lipsesc din colecţia Academiei, precum şi un exemplar din proiectul de buget al statului turcesc pe anul trecut.

Pentru cele d-întîi am scris la Atena şi am fost informat că tocmai peste o lună voi avea răspuns, dacă voi avea, căci directorului i se pare că acele numere sunt sfîrşite în colecţiile sale.

Pentru buget, Ministrul de Finanţe, Djavid Bey, ca şi secretarul său, mi-au declarat că nici Ministerul nici d-lor nu mai au nici un exemplar. Cu toate acestea, am luat notă de dorinţa d-tale şi dacă se va ivi undeva vreun exemplar îl voi solicita pentru d-ta.

Cu amicale salutări, al d-tale
I. N. Papiniu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58642.

1

Brașov, 31 decembrie 1932

Mult iubite și onorate d[omnu]le Bianu,

Scrisoarea dv. — atît de caldă și inimoasă —, pe care am primit-o în pat, unde zăceam de o enterocolită dureroasă (rezultat al banchetelor de la sărbătorire [1]), mi-a făcut atîta plăcere, și m-a făcut să-mi dau seama că sentimentul de recunoștință și de iubire admirativă pe care vi-l port are ecou și în inima dv. largă, generoasă și înțelegătoare.

Tocmai tîrziu mi-am dat seama că severitatea aparentă a profesorului era tocmai o dovadă de interesul ce-l purtați elevilor cu posibilități, dar cam leneși, cum eram eu.

Cînd se face azi elogiul marelui nostru profesor de odinioară, suntem mîndri să spunem: Ion Bianu a fost profesorul nostru la Sfîntu Sava, și dacă unii din noi am cules cîțiva lauri în literatură, ei trebuie să înalțe parfumul lor și tămîia recunoștinței spre cel care le-a format gustul și le-a înfrumusețat gîndirea, obișnuindu-i de mici cu disciplina ideilor și a formelor de artă.

Sora mea, d-na Smaranda Florescu, care a fost o fată inteligentă și sîrguitoare, dar nenorocită printr-o căsătorie nepotrivită cu N. Florescu de la Universitatea din Cernăuți (om ingrat, fără educație și fără inimă), mi-a scris că ați fost cu ea de o extremă bunătate și v-ați reamintit de vremea cînd erați și profesorul ei.

Figura dv. ilustră o evocăm adeseori atît eu, cît și ea, și o învăluim într-o aureolă de lumină care nu se poate stinge decît cu viețile noastre.

E drept că părerea bună pe care o aveți de mentalitatea brașovenilor e meritată și sărbătorirea mea în cadrele *Astrei* a fost impresionantă.

D-na Valeriu dr. Căliman, născută Braniște, a făcut o conferință plină de originalitate și de elocință asupra liricei mele și a analizat caracterul idealist al poeziei mele față de femei și atitudinea filozofică pe care am luat-o față de marile întrebări ale existenței.

Toată această serbare m-a emoționat mult și m-am gîndit la părinții mei buni și iubitori, care ar fi fost așa de fericiți să poată asista la succesul fiului lor.

Mă folosesc de acest prilej ca să vă urez, de anul care începe, viață încă lungă și rodnică pentru mărirea patriei noastre și înflorirea culturei, de care sufletul național are atîta nevoie în vremile turburi de azi.

Să trăiți dar ani mulți fericiți, sănătoși și glorioși!

Cincinat Pavelescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58770.

---

[1] În acest an Cincinat Pavelescu împlinea vîrsta de 60 ani, fapt ce a prilejuit *Astrei* sărbătorirea poetului.

N. PĂSCULESCU[1]

1

14 II 1923, Huși

Prea scumpul meu profesor,

Prin aceste rînduri, viu a vă ruga următoarele:

Am adunat ceva folclor și anume:

a) Descîntice peste 180 capitole, considerînd și variantele. Toate în comparație cu altele din alți autori;

b) Chiuituri și strigări în horă, asemenea peste 1500. Variantele sunt puține. Toate sunt din două versuri; patru și pînă cel mult opt versuri;

c) Doine haiducești din Oltenia. Numărul versurilor nu l-am socotit pînă acuma.

d) Cîntece amoroase asemenea, destul de multe și variate.

Rog răspundeți dacă Academia mai tipărește asemenea lucrări ori nu; dacă chiuiturile le pot pune dupe conținut ori nu?

Primiți, prea scumpe magistru, respectul și stima mea,

N. Păsculescu
al dv. elev

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1920—1926, f. 220.

---

[1] N. Păsculescu, folclorist și profesor la Tîrgoviște și Huși. În anul 1910 publică, în colecția „Din viața poporului român“, volumul *Literatura populară românească*, cu arii notate de G. Mateiu.

2

16/3/1923, Huși

Prea scumpul meu profesor,

Îmi permit prin aceste puține rînduri a vă ruga următoarele:

Am lucrat ceva folclor. Sunt gata peste 1000—1800 strigări și chiuituri la horă, din toată România veche, puține însă din Basarabia și Bucovina.

Planul lucrărei mele este așa:

a) Variantele sămănate ici şi colo: pentru a produce mai mult efect. Ele sunt un fel de rachete multicolore şi se deosebesc prin fond şi formă gramaticală.

Majoritatea strigăturilor şi chiuiturilor sunt numai din 2—6 versuri. Foarte puţine sunt de 8—12 versuri. Sunt scrise conform legilor folclorului.

b) Dacă admiteţi domnia-voastră, aş putea să schimb planul, făcînd trei diviziuni, dupe conţinutul logic;

a) Chiuituri cu conţinut filozofic;
b) Chiuituri cu conţinut satiric;
c) Chiuituri cu conţinut amoros.

Scopul rugămintei mele este, mult stimate al meu profesor, să fiţi aşa de bun şi să-mi răspundeţi, care din aceste două moduri este mai bun: sau cel global — toate la un loc şi variantele sămănate ici şi colo — sau divizate după conţinutul logic între diviziuni? Asemenea dacă aveţi fonduri de tipărire ori nu; am auzit că Academia e cam săracă?!...

Asemenea am gata 160 descîntece şi peste 70 jocuri de copii, rămînînd să transcriu poeziile populare. Dintre acestea am adunat foarte multe şi din toată România veche.

Ţin să spun că am peste 150—200 basme, care nu se găsesc nici la Ispirescu, nici la Stăncescu, şi nici la fraţii Grimm.

Deocamdată vă cer planul de strigări şi chiuituri, ca să le scriu pe curat. Depunîndu-le la domnia-voastră, să nu aveţi mult de lucru la corectare.

Primeşte, vă rog, prea scumpul meu profesor, asigurarea sincerului meu devotament.

Al d-voastră elev,
profesor *N. Păsculescu*

P.S. Dorinţa mea veşnică este ca printr-o sforţare supraumană şi printr-o îngrijire aleasă din partea scumpului meu profesor, să produc ceva mai bun ca cea de odinioară.

Păsculescu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1920—1926, f. 221.

1

2 ian. n. 1905

Stimate domnule profesor,

Ajuns cu bine la Jena, pe ziua de 22 dec. n., am mers la Facultate să mă înscriu. Spre norocul meu secretariatul funcționa încă; cursurile fuseseră închise încă de mai înainte.

Aducînd scuza că am suferit de boala numită aici Lehramtsprüfung, pînă în decembrie, și că deci din această pricină am întîrziat, am reușit ca pe ziua de 31 dec. să fiu înmatriculat — nepierzînd astfel semestrul.

Prof. Schroder [1] e bine, sănătos. Am avut o scrisoare la el de la d. Bogdan. Scrisoarea dv. către d. căpitan Sturdza n-am putut-o folosi, și dacă vă voi spune de ce, sînt dinainte sigur că-mi veți da iertare. Duminică după amiazi, în ajunul plecărei, trebuia ca la $4^1/_2$ să merg la d. Sturdza. Înainte de aceasta însă trecui pe la d. Evolceanu să-mi iau rămas bun. D.E. însă nu-mi dădu drumul, ci, reținîndu-mă și la masă, mă opri puțin — închipuiți-vă — aproape de 9 sara. Și eu încă nu fusesem la d. Bogdan. Am alergat atunci să-mi iau rămas bun și de la d-sa, și cu acest prilej îmi dădu și un bilet către Schrader. Astfel nu mai amînai plecarea, căci țineam să ajung cît mai repede spre a mă putea înscrie.

Cu acestea, și cu mențiunea că acum învăț pe capete nemțește, cred că pot încheia primul raport pe care la plecare i-ați poruncit să vi-l facă, cel puțin lunar, al domniei voastre mai mic,

Vasile Pârvan

Jena, Lutherstrasse, 24, I

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58846.

---

[1] Otto Schrader (1855—1919), filolog german, profesor la Universitatea din Jena (1890) și Breslau (1900), membru corespondent al Academiei Române (1891).

2

Jena, 21 febr. st. v. 1905

Stimate domnule Bianu,

Precum vedeți, al doilea *raport* al meu e cam întîrziat. Vina nu-i a mea. Nu voiam să vi-l trimet fără „anexe". Și tocmai pentru că aceste anexe au luat o proporție mai mare decît credeam, bietul raport a întîrziat.

Dealtfel, tare mi-i frică să nu am ce vă spune. Că am făcut excursii pe la Weimar și Altenburg, că am vizitat colecții și muzee, că acum o rup binișor nemțește, că n-am neglijat de fel nici ocupațiile cu anticăria — sînt lucruri cari mai mult sau mai puțin se pot și subînțelege; noutăți propriu-zise n-am a vă comunica.

Într-o vreme mă apucasem să scriu cîte ceva pentru *Voința* [1]. Primul articol a apărut; al doilea s-a prăpădit pe drum — că de, nu-i glumă de-aici pînă la București! — al treilea și următoarele așteaptă să fie sau, mai exact, să nu mai fie scrise.

Trecînd la anexele acestui raport, *Tabelele alfabetice*, adică, la *Catalog*, țin să vă rog un lucru: după ce li-ți cerceta singur și-ți da afară din ele ce-ți crede că-i de prisos, dați corectura lui Lapedatu: ca la orice tablă de măruntișuri istorice, un istoric e mai în măsură a controla diferitele chițibușuri pe care, eu aici, fără nici cea mai mică cărticică de istorie românească, eram în neputință de a le controla. Vă rog de-aceasta, deoarece *filologul* Caracaș cred că nu m-ar putea înlocui cu succes *și* în această verificare.

Eu nu mai stau aici în Jena decît pînă pe la 8 martie st. v. Așadar de la această dată înainte trebuie să așteptați noua mea adresă din Berlin, dacă doriți a-mi comunica ceva. Trag nădejde să vă pot trimete chiar înainte de plecare și *Tablele cronologice* la *Catalog;* în orice caz, le veți avea și pe ele în cel mai scurt timp posibil.

Cum veți primi *indicele* pe care-l expediez acum, odată cu această scrisoare, puneți, vă rog, pe cineva să-mi răspundă de primire: nu de altă, dar îi duc grija pînă l-oi ști ajuns.

Al domniei voastre devotat,
Vasile Pârvan
Lutherstrasse 24 I

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58847.

---

[1] Din 1903, Vasile Pârvan colaborase la cotidianul liberal *Voința națională* cu cîteva articole de specialitate și recenzii. (Vezi și Vasile Pârvan, *Corespondență și acte*, ediție îngrijită de Alexandru Zub, în colecția „Studii și documente", Editura Minerva, București, 1973, pg. 16.)

3

Berlin N. 4, april, s.v. 1905

Stimate domnule profesor,

„În sfîrşit" vă trimet şi indicele cronologic la *Catalogul manuscriselor:* cîrpit, petecit, murdar, ca vai de capul lui. Desigur, de cîte ori v-aţi adus aminte de mine acum în timpul din urmă, un sentiment de groază amestecată cu rezignare v-a cuprins, faţă de cel mai leneş şi mai nerecunoscător individ nu numai de pe suprafaţa Europei, dar chiar a globului terestru: suptiscălitul.

Şi acuma însă cred că-mi veţi ierta întîrzierea şi anume pentru că eu nu sunt decît indirect vinovat de ea. Precum ştiţi, în fiecare primăvară ochii mei se pun în grevă: fie că-i la modă, fie că în adevăr sunt nemulţămiţi de stăpînul lor. Deşi ceva mai tîrziu, totuşi, şi în acest an n-au lipsit de la ... datorie (aşa-şi înţeleg ei datoria!), şi iată-mă constrîns ... etc. Căci ce să mai continuu răpindu-vă vremea: ştiţi de-acum ce vreau să spun.

Cu privire la însuşi corpul delictului, am de observat următoarele: Indicele cronologic, aşa cum se prezenta în fişe, era un monstru. Pentru anume ani, din secolul al XIX-lea mai ales, sute de fişe, multe cu aceeaşi dată de lună şi zi, şi care în fond spuneau cam acelaşi lucru. Atunci, cu toată durerea inerentă acestor operaţiuni, am *asimilat* şi *fuzionat* cu cea mai mare „diligință" tot ce era fără folos pentru cercetători sau de prisos, şi am ajuns la proporţiile *ceva* mai modeste ale celui alăturat.

Dacă în opera de *cîrpaci* cronologografic am fost şi pe placul d-voastră, să-mi scrieţi. În orice caz, sper că-mi veţi răspunde de primirea lui. Îi port grija, mare lucru, nu altceva. Un aşa odor mai rar. Mai ales cînd îl veţi deschide o să vă puneţi mînile-n cap de frumos la faţă ce e.

Dar iarăşi vă cer iertare şi pentru aceasta şi rămîn al domniei voastre devotat,

Vasile Pârvan
Paşti fericite!
Invalidenstrasse 105, III 1.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58848.

4

Berlin, 20 mai s.v. 1907

Stimate domnule profesor,

Vă rog, iertaţi-mi îndrăzneala de a vă fi trimes d-voastră această petiţie pentru d. Haret, în loc s-o trimet la minister. Ştiţi însă vorba că pînă la Dumnezeu te mînîncă sfinţii: ea se potriveşte şi la Ministerele noastre: pînă la ministru te aşează, cum le place, domnii copişti, subşefi de birou etc. Mai ales dacă au vreun prietin pe care trebuie să-l servească. Procedeul probabil că-l ştiţi şi dv.: opresc neînregistrată o bucată de vreme, ori chiar fac pierdută petiția „adversarului“ și treaba e pe jumătate făcută pentru client. Și eu personal am încercat acest tratament.

M-am gîndit dară că dacă v-oi ruga frumos (cum zic aredelenii) n-o să-mi luați în nume de rău îndrăzneala și o să fiți așa de bun să faceți să ajungă petiția mea direct în mînile d-lui Haret. Cît privește vreo vorbă bună de-a d-voastră, ca *Begleit-Schreiben* a petiției mele, aceea va rămîne la aprecierea dv. Lucrul însă stă așa: ceea ce cer eu e drept și formal și de fapt (anume ca să nu mi se dea orele mele altuia sub cuvînt că eu, prin suplinitorul meu, nu le îngrijesc bine)... [1]

Totodată, vă vestesc că o să vă mai supăr o dată cu o altă petiție către d. ministru. Dacă vreți să scăpați de mine, puteți încă de pe acum să-mi exprimați supărarea d-voastră. Și anume trebuie să cer prelungirea concediului pe un an și aprobarea aceluiași suplinitor ca pînă acum: punctul al doilea (colosal de important pentu mine), deși drept, poate fi nețintut în seamă. Ca să fie deci ținut voi apela atunci iară la ajutorul d-voastră.

Mulțămindu-vă dinainte pentru toate, rămîn al d-voastră devotat,

Vasile Pârvan
băiet de treabă

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58849.

---

[1] De la 1 septembrie 1906 V. Pârvan fusese numit profesor provizoriu de limba latină și istorie la liceul din Bacău.

5

Roma, 31 ianuarie s.v. 1908

Stimate domnule profesor,

Anul acesta 1907/1908 n-am avut noroc. Am venit în vară în țară să mă îndrept de reumatism și mai rău m-am îmbolnăvit. Întors la Berlin, cînd îmi era lumea mai dragă și lucram mai cu spor, a venit o vreme strașnic de rea și reumatismul m-a atăcat din nou, așa de violent încît, în ultimul timp, la Berlin, nu mai vedeam aproape de fel cu ochiul stîng, care, cum știți, totdeauna a suferit mai mult din pricina boalei. A trebuit astfel să fug, nu să plec, în Italia. Aici îmi merge iară bine și am reînceput lucrul. Deși nu cu aceeași intensitate cu care l-aș fi făcut dacă aș fi fost deplin sănătos.

Aici va trebui să stau pînă se face iar cald la Berlin, adică pînă prin mai. Sper ca să pot isprăvi pînă atunci cu lucrarea despre negustorii romani, care nu-mi va servi ca teză decît cu un capitol al ei, rămînînd ca întreagă — e o lucrare mare — să apară apoi sub altă formă. Dacă nu vor interveni complicații, cred să dau și examenul de doctorat la Berlin, în vară.

Cît privește călătoriile arheologice în Grecia și prin țările Apusului, cu colecții mari de antichități, aceea atîrnă de bunăvoința d-lui ministru, căruia de-aici, la 1 martie s. nou, îi voi înainta o petiție-memoriu, rugîndu-l să-mi acorde o subvenție științifică în felul celei avute de d. Murnu. Ce să fac, dacă Universitatea din București a socotit că unui pierde-vară ca mine nu trebuie să i se prelungească bursa pe cît a cerut-o (şi pe cît se dă chiar celor ce n-au şi călătorii de făcut), adică pînă la 5 ani şi a crezut că-mi-s prea de-ajuns patru ani (respectiv 3 $^1/_2$) şi pentru studii şi pentru călătorii? Dacă d. ministru îmi va da ajutorul, voi lucra cu toată sîrguinţa ca să nu-i pară rău de banii daţi, dacă nu, voi face şi eu ce-mi va fi cu putinţă faţă de lipsa de mijloace, ca să nu fie zadarnici anii de studii trecuţi aici în Apus [1].

Al domniei voastre devotat,
Vasile Pârvan

Via Venti Settembre 98—B. Pensione Wilma (adresa e stabilă!).

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58850.

---

[1] Pe scrisoare I. Bianu consemnează: „Răsp[uns] 10/23 febr. 1908“.

6

Roma, 17 febr. 1908

Stimate domnule profesor,

Mulţămindu-vă din toată inima pentru bunăvoinţa cu care şi de data asta îmi oferiţi ajutorul d-voastră, îmi iau libertatea să vă trimet odată cu aceasta şi petiţia pentru cerere de subvenţie ştiinţifică, adresată, împreună cu un memoriu explicativ alăturat, domnului ministru al Instrucţiei. Vă trimet d-voastră petiţia atît pentru motivele pe care ştiţi că în general le au cei ce au de cerut ceva la Minister şi li-e teamă să nu se piardă petiţia, cît şi pentru ca să citiţi şi d-voastră memoriul şi să-mi puteţi ajuta pentru împlinirea cererei mele în deplină cunoştinţă de cauză [1].

În scrisoarea d-voastră mă întrebaţi că de ce vă scriu despre bursa mea de la Universitate, atunci cînd acolo mai sînt şi domnii Bogdan şi Onciul. În privinţa bursei eu vă dădeam numai o informaţie de ordin pur teoretic, deoarece altfel la Universitate nu e nimic de făcut: bursa nu mi se mai prelungeşte în nici un caz, căci *stă scrisă la reglement* cutare şi cutare sfîntă hotărîre ...

În ce priveşte sfaturile ce-mi daţi, mă voi sili să le urmez întru cît studiile îmi vor da răgaz la aceasta, fără ca să sufere prea mult din pricina îngrijirei părţii pămînteşti a eului meu(!) ...

Al domniei voastre devotat,
Vasile Pârvan

Via Venti Settembre 98 B, Pensione Wilma

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58851.

---

[1] Menţiune marginală: „Trimis ministrului Haret. 21 febr. 1908“.

7

Roma, 10 martie s.n. 1908

Stimate domnule profesor,

Vă mulțămesc din inimă pentru părinteasca scrisoare cu care îmi răspundeți la trimiterea petiției și memoriului către d. ministru și pentru binevoitoare intervenire. Cît privește sfaturile de îngrijire a sănătății mele șovăitoare, vă voi spune numai un lucru: pornirea internă spre creație dezvoltă pînă la cea mai mare intensitate viața *pur* sufletească; încurajarea silințelor, de către acei cărora ele le fac plăcere ori chiar le folosesc, deșteaptă *și* grija pentru o viață trupească mai îndelungată spre a răsplăti acele încurajări ori speranțe ale lumii pentru care trăim. Prin urmare, atîta vreme cît puținul pe care-l fac va găsi aprobare, voi căuta să mă țin în bună stare ca să fiu cît mai multă vreme folositor țării mele. Nu-i așa că sînteți mulțămit cu acest răspuns? Căci, slavă Domnului, dacă n-am o răsplată zgomotoasă a silințelor mele, am o alta mult mai trainică, a dragostei ce mi-o poartă cei cîțiva, foarte puțini, cari au nădejde în mine.

Acum trăiesc intens și trupește — căci e clima splendidă a Italiei care mă întărește — și sufletește, căci *retrăiesc* vremurile despre care odată voi avea să vorbesc tinerimii noastre studioase, cu atît mai mult foc și cunoaștere de-aproape, cu cît voi învăța mai mult chiar din cartea vremii și faptelor învecinicite ale oamenilor vechimei.

Cînd vă scriu acestea, am pe masa de lucru o întreagă literatură asupra *catacombelor*, pe care zilele trecute am început a le vizita sistematic.

Antichitățile păgîne din care pleacă cele creștine le-am văzut deja în linii mari de mai înainte.

Cu fiești mulțămiri, rămîn al domniei voastre devotat,

Vasile Pârvan

Roma, Via Venti Settembre 98—B Pensione Wilma.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58852.

8

[Capri], 15 III 1908

Stimate domnule profesor,

Din Capri, unde m-au adus antichitățile dimprejurul Neapolului (mîine plec la Paestum) vă trimet multă sănătate. Frumos tare pe aici!!...

Al dumneavoastră,
Vasile Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58853.

9

7 dec. v. 1908

Stimate domnule profesor,

Cel mai vestit băiet de treabă din Dacia Traiană a luat *magna cum laude* doctoratul la Universitatea din Breslau, nănaş fiindu-i |profesorul Conrad Cichorius. Cu multă plecăciune şi închinăciune vă aduce dar la cunoştinţă fericitul eveniment, al d-voastră devotat,

Vasile Pârvan

De Crăciun soseşte şi teza, proaspătă de la teasc!

Breslau, Vorwerksstr. 61 III. r
sau Berlin, Elsasserstr. 75 III

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58854.

10

Berlin N., 16 dec. v. 1908

Stimate domnule profesor,

Vă mulţămesc din inimă pentru caldele urări ce-mi trimiteţi.

Cum voi avea acum iară timp mai mult, ca să mă ocup şi cu antichităţile noastre, pe care în ultimul an a trebuit să le mai las la o parte, aş vrea să ştiu de la d-voastră, dacă, în cazul că aş vrea să trimit ceva la Academie pentru *Anale*, pot avea nădejdea de a scăpa cu bine printre şi din ghiarele ştiutului balaur...

Lucrul e pentru mine de cea mai mare însemnătate, căci ca să mai tipăresc pe cheltuiala mea, cum am făcut pînă acum, nu mai merge: deja acum trebuie să împrumut bani de la prieteni ca să pot tipări teza. Reviste, unde să tipăresc măcar în fragmente studiile mele, nu avem. Aşa că, în afară de *Anale*, nu văd alt loc unde, *dacă trebuie ca în adevăr să lucrez mai departe*, iar nu să mă pun la îngrăşat, aş putea tipări ceva.

Îmi veţi spune că de ce nu scriu în nemţeşte, să public aici: apoi fiecare ţară îşi are *şi în ştiinţă* interesele ei. Şi ca dovadă e că nemţii nu scriu mai nimic despre Răsărit, pe cînd englezii numai asta fac. Un articol despre antichităţi de-ale noastre ar aştepta cu anii pe la revistele de-aici, şi la urmă *n-ar fi citit de nimeni* — pe cînd la noi fiecare doreşte să afle ceva mai lămurit spus asupra acestor lucruri...

Nu mai insist dară, căci ştiu că sînteţi de aceeaşi părere cu mine. Şi totuşi mă gîndesc la atîtea lucruri bune pe care aţi mai vrea să le faceţi pe lîngă cele ce vă e îngăduit să faceţi şi nu puteţi din pricina celor răi. De aceea vă şi întreb întîi dacă credeţi că e bine să trimet ceva la Academie ori nu; d-voastră singur îmi puteţi spune şi sigur şi sincer ce pot şi ce nu pot să fac acum — poate chiar nu numai ca ştiinţă — în ţară.

Cu dragoste,
al d-voastră devotat,
Vasile Pârvan
Berlin N., Elsasserstr. 75 III

N.B. Concediu în străinătate am până la 1 octombrie 1909; bani nici pînă la 1 ianuarie 1909. Şi totuşi sunt destul de idealist să cred că nu va trebui să mă întorc în ţară înainte de ce să se fi isprăvit concediul.

V. P.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58855.

11

Bucureşti, în 5 noiembrie 1909

Stimate domnule profesor,

Luni, 9 noiemvrie c., ora 11 a.m., voi deschide, în calitate de profesor suplinitor, cursul de istoria veche [1], cu o prelegere despre „*istoria culturală antică:* natura, izvoarele, metoda şi problemele ei".

Permiţîndu-mi a vă aduce aceasta la cunoştinţă, adaog că m-aş simţi foarte onorat de prezenţa domniei-voastre la lecţia mea inaugurală.

Cu deosebită stimă,
Vasile Pârvan
Izvor 95.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58856.

---

[1] După moartea lui Tocilescu, la 18 septembrie 1909, V. Pârvan va fi numit suplinitor la catedra de istorie antică şi epigrafie a Universităţii din Bucureşti. Titular al catedrei este numit în 3 iunie 1910.

12

23 aprilie 1915

Iubite prietene,

Trebuind să plec astă-seară la Mangalia pentru săpături — sunt lucruri urgente de revăzut — îţi trimet alăturata declaraţie, pe care te rog s-o citeşti *din partea mea* (lepădîndu-te de orice răspundere, dacă nu o împărtăşeşti!) — ca serviciu strict formal, o apărare a cauzei, mai cu temei, rămînîndu-ţi firește liberă, *dacă crezi oportun!* În caz că îți e greu să o citești, roagă pe alt coleg; în orice caz, țin ca ea numaidecît să fie citită mîine, spre a nu se interpreta lipsa mea ca o jenă ori teamă de a apare în mijlocul colegilor mei, după ce am fost decretat și executat — cu încuviințare tachistă — drept trădător de neam.[1]

Cu dragoste și mulțumiri anticipate,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58587.

---

[1] În 20 aprilie 1915 V. Pârvan a fost atacat pe stradă de mai mulți indivizi necunoscuți, care l-au acuzat de trădare de neam. Scrisoarea la care se referă este publicată în vol.: V. Pârvan, *Corespondență și acte*, p. 179, cu adnotarea lui Alex. Zub că a fost citită de I. Bianu în ședința din 24 aprilie 1915, cînd se adoptă și o moțiune de solidarizare cu istoricul.

13

28 aprilie 1919

Iubite domnule Bianu,

Citește, te rog, alăturata cerere[1] și dacă crezi că interesează și Academia adaugă și o hîrtie oficială din partea ei, și trimite-o d-lui general Văitoianu, acasă, printr-un om al Academiei. Dacă ți se pare că e de ordin pur particular, înapoiază-mi-o, te rog, cu omul care a adus-o și care așteaptă răspunsul.

Sper că ai primit rapoartele mele și manuscriptele, precum și cartea mea.

Cu cele mai bune salutări, al dumitale,

V. Pârvan

Arhiva Academiei R.S.R., Dosar A—7/1919, f. 85.

---

[1] Este vorba de o cerere adresată lui Arthur Văitoianu, ministru de Război, prin care solicită ca evidența asupra obligațiilor sale militare să fie transferată din sarcina Consiliului militar al orașului Tecuci, în raza căruia recrutase, asupra Consiliului Militar al Capitalei, unde prezența sa era cerută de lucrările Academiei. Cererea, care a primit aviz favorabil, este susținută de o adresă oficială din partea Academiei.

14

6 ianuarie 1921

Iubite domnule Bianu,

Amicul nostru Țițeica a făcut ieri o mică încurcătură: trimițîndu-i biletul d-tale ca să-mi fixeze un timp, la care să-i răspund de pot și eu veni, el a fixat fără răspuns ora 5 seara, la care tocmai și eu aveam o întîlnire cu Gusti și Marin Simionescu-Rîmniceanu, la mine.

Dacă pleci undeva de sărbători, atunci ar fi să ne vedem azi pe la 5 (numai eu cu d-ta), altfel şi azi sunt foarte prins, aşa că mi-ar fi mai plăcut să ne întîlnim după Crăciunul nostru.

Odată cu aceasta îţi trimet din tirajele excepţionale ale volumului meu ultim [1], unul de lux pentru d-ta şi unul de lux şi unul vechi pentru bibliotecă.

Cu cele mai bune urări de sărbători, al d-tale vechi,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58858.

---

[1] Se referă, desigur, la volumul *Idei şi forme istorice. Patru lecţii inaugurale*, apărut în 1920 la editura Cartea românească.

15

ŞCOALA ROMÂNĂ DIN ROMA
ACADEMIA DI ROMANIA
VIA EMILIO DEL CAVALIERE 11

Roma, 7 mai 1923

Iubite domnule Bianu,

Ocupat pînă în ultimul moment aici şi la Viena, voi sosi în ţară abia la 24, spre a putea fi a doua zi, la 25, prezent la deschiderea sesiunii generale.

Precum poate vei fi aflat, participarea României la Congresul istoric şi la Academia Internaţională a fost foarte onorabilă. La aceasta din urmă ţara noastră a avut chiar plăcerea de a fi aleasă în birou, în persoana „tînărului" d-tale prieten.

Dacă scrisoarea mea îţi soseşte la vreme, atunci, te rog, pune în programul sesiunii generale încă şi următoarele două puncte:

1. Raportul d-lui V. Pârvan asupra participării Academiei la al V-lea Congres internaţional al Ştiinţelor Istorice, şi la a IV-a sesiune anuală a Uniunii Academice Internaţionale, ţinute la Bruxelles în aprilie 1923.

2. Raportul d-lui V. Pârvan asupra activităţii Şcoalei Române din Roma, în anul 1922/23.

Dealtfel, vineri dimineaţă, la 25 mai, mă voi prezenta la d-ta pentru a afla tot ce mai am de făcut pînă la predarea puterii în mîinile noului preşedinte ce vom alege. [1]

Din motive pe care le vei înţelege uşor, eu nu voi spune nimic, din partea mea, la deschiderea sesiunii, ci voi da cuvîntul Secretarului nostru general, spre a citi el raportul *său* general.

De la Gusti n-am primit nimic, deşi fusese vorba să găsesc aici, la 1 mai, discursul său, spre a-i putea face răspunsul. [2]

Prietena noastră Marta Bibescu e acum din nou la Mogoşoaia. Probabil că la primirea scrisorii mele o vei fi şi văzut. E, fireşte, foarte satisfăcută de primirea, în adevăr excepţional de bună, pe care a avut-o *Izvor* la Paris. Rar s-a scris atîta bine despre o carte a unei femei.

Cît am fost împreună la Paris, printre alte isprăvi, am fost împreună cu Henry de Jouvenel[3] şi cu ea la curs la ... Iorga („delegatul oficial la Congresul bibliotecarilor şi bibliofililor“!), pentru a ne face o idee de lecţiile la Sorbona ale colegului nostru, aşa de omniprezent şi de multicelebru.

Cu toată dragostea al d-tale vechi,

V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58859.

---

[1] Preşedinte al Academiei fusese Dimitrie Onciul, care decedase la 20 martie 1923. Va fi ales ca preşedinte Iacob Negruzzi, care pînă la această alegere îndeplinea funcţia de secretar general.

[2] La 10 iunie 1923 Dimitrie Gusti rostea la Academia Română discursul de recepţie intitulat *Fiinţa şi menirea Academiilor*, cu răspunsul lui Vasile Pârvan.

[3] Henry de Jouvenel (1876—1935), publicist şi om politic francez.

16

Roma, 18 dec. 1923

Iubite domnule Bianu,

Am cetit proiectul de Statut al prietenului Antipa pentru *Fundaţia Elias*. Ca proiect de lege de trecut prin Parlament e excelent: poziţia Academiei în raport cu Comitetul viitoarei Fondaţii e bine şi frumos stabilită; chestia e cît scandal vor face cei direct interesaţi ca acea Fondaţie să fie o eforie *absolut independentă* ...

Preşedintele secţiei literare a Academiei din Amsterdam, Boissevain, îmi scrie că nu au primit nimic de la noi de la război încoace. I-am răspuns imediat că vinovaţi sunt diferiţii reprezentanţi diplomatici ai ţărilor respective, cari nu vor să-şi ia asupra lor expedierea publicaţiilor noastre, şi că atîta vreme cît schimbul nostru va rămîne defavorabil să nu aştepte continuarea; te rog să-mi confirmi aceasta special pentru Olanda, după ce I. Şova îl va mai soma încă o dată pe ministrul Olandei pomenindu-i atît de Salverda de Grave, cît şi de Boissevain.

Şcoala engleză de aici (*British School at Rome*, Valle Giulia) a primit din *Bulletin de la Section Historique* numai primele două volume. Cred că e bine să-i trimetem şi restul pînă azi.

Şcoala noastră merge bine. Chiar aseară, prima zi a venirei mele, ne-am pomenit cu franţuzii în vizită la noi. Directorul lor cel nou, Mâle, a venit şi vom relua şi relaţiile oficiale, aşa de călduros susţinute pe vremea predecesorului său, Carcopino — care continuă a sta de la Paris în raporturile cele mai amicale cu noi .

Cu toate cele bune, al d-tale devotat,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58860.

17

18 ianuarie 1924

Iubite domnule Bianu,

Să le luăm la rînd:

1. Iarna: aici s-a isprăvit şi deci nu mai tratăm despre o chestiune aşa de unilaterală ...

2. La premiile Academiei e o jale! Iar la premiul Păcuraru-Bianu un dezastru.

3. Păr[intele] Palmieri cu Giannini şi alţi fabricanţi de Europe Răsăritene au fost avuţi în vedere în felurite chipuri: sunătoare pentru volum şi strălucitoare (cel puţin aşa am fost asigurat) pentru fracurile lor.

4. À propos de Marinescu tînărul [1], am văzut interview-ul lui Marinescu bătrînul, la întoarcerea de la Paris: foarte monumental; v-a făcut vreo dare de seamă?

5. Moş Sutzu să ne dea, dacă are chef, ceva pentru *Buletinul francez*, tom. XI: asta pentru a-l împăca pe el, iar nu pentru nevoile Europei!

6. La punctul „schimb cu străinătatea" adaog azi o nouă clientă, bulgăroaică: Societatea Arheologică Bulgară transformată în *Institut Archéologique Bulgare*, Sofia, str. Patriarh Eftimi, 12, director prof. dr. Bogdan Filow. Te rog să dai ordin să li se trimeată: *Buletinul Francez* al secţiei istorice *complet*, şi *Memoriile secţiei istorice* cu începere de la 1900 (de cele dinainte de 1900 dacă vor avea nevoie le vor găsi la Academia lor).

Aceasta pentru că ei ne trimet *toate* publicaţiile lor în dublu: un rînd la Academie şi *altul la Şcoala din Roma*, unde avem mare nevoie de ele pentru „Tracologia" (!) noastră.

Filow îmi scrie că le-a şi trimes, chiar înainte de a le trimete noi pe ale noastre. Aşa încît vezi, [...] — *noblesse oblige* ...

Pe aicea, noi învăţăm carte de zor: tineri şi bătrîni deopotrivă. E o hărnicie teribilă. Totuşi zilele trec foarte repede şi sporul nu e în raport cu timpul ... Mă gîndesc cu oarecare antipatie că trebuie să mă întorc în sîcîiala şi zăpăceala din Bucureşti, unde nu se poate lucra ştiinţific nici a mia parte ca aici.

Altfel, toate bune: prietenie şi colaborare la cataramă cu franţuzii şi englezii — mai puţină cu americanii că-s tocmai în capătul celălalt al Romei.

Cu toate cele bune, al d-tale vechi,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58861.

---

[1] Constantin Marinescu, geograf şi istoric, conferenţiar de istorie universală la Universitatea din Bucureşti, între 1923—1925. Membru corespondent al Academiei Române.

18

Roma, 21 ianuarie 1924

Iubite domnule Bianu,

Îţi transcriu textual ce-mi scrie aici bibliotecarul Institutului Franţei, d. George Seure, un arheolog de-al nostru, foarte respectabil:

« Je sais que vous êtes non seulement membre, mais secrétaire de l'Académie Roumaine. À ce titre je m'adresse à vous pour que les publications de la Section historique soient offertes si possible à la Bibliothèque de l'Institut de France (23 Quai Conti à Paris VI-e) oú je les demande vainement ».

E adevărat? Ce să-i răspund?

Cu dragoste,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58862.

19

Roma, 27 ianuarie 1924

Iubite domnule Bianu,

Cunosc chestia Şova [1]. Eu însumi sunt puţin jignit de atitudinea lui. Deoarece, dacă ar fi să iau tragic diferitele declaraţii ce mi-a făcut în diferite timpuri, concluzia ar fi aceasta:

La Academie lucrurile nu merg bine pentru că Boteni [2] face, şi Vergu [3] drege... Am avut (eu Şova) speranţa că d-ta (Pârvan) vei pune ordine... Pentru că însă văd că m-am înşelat îmi dau, *mi-am dat* chiar, demisia... eu neputînd suporta mai departe această situaţie pe care d-ta o tolerezi şi ... oarecum o acoperi...

Mă ştii moş-bătrîn: am mai văzut eu multe de astea în viaţă. Una din două: sau Boteni îşi face afacerile pe spatele Academiei şi atunci — *cîteva probe* — şi cetăţeanul va zbura pe geam, sau d-ta (Şova) eşti ipohondru!..

Prin urmare, fii liniştit, cere-le la toţi dovezi de acuzările ce-şi aduc, eventual demisiile la toţi. Nu piere Academia: înlocuim întreg serviciul cu suplinitori... bărbaţi şi mai ales femei, ca la marile societăţi pe acţiuni, şi treaba va merge strună...

Te rugasem să pui să le trimeată bulgarilor, pe adresa lui B. Filow, directorul Institutului arheologic bulgar, anume publicaţii; dacă nu s-a făcut, te rog mult să se facă, pentru că ei au şi trimes şi am primit tot aici lucruri foarte bune!

De asemenea ţi-am trimes o ciudată întîmpinare de la Paris. Spune-mi cum e cu acest caz?

Eu lucrez de zor, dar vremea trece și nu pot prididi; probabil voi mai rămîne vreo săptămînă-două și după 15 fevr., data ce fixasem pentru întoarcerea mea. Fericiți oamenii cei de aici: *au un lucru* de care se ocupă, nu *o mie*, ca la noi; și de aceea acela unul îl fac bine, în vreme ce noi facem de toate cele o mie prost.

Cu dragoste, al d-tale,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58863.

[1], [2], [3] Funcționari la Academia română în acest timp.

20

Roma, 18 februarie 1924

Iubite domnule Bianu,

Mi-ai făcut o mare bucurie cu știrile ultime asupra simpatiei guvernului pentru Academie. Eram tocmai la cină cînd mi-a sosit scrisoarea și am cetit-o îndată tinerilor noștri amici; știi, noi suntem aici un fel de mînăstire; directorul și membrii iau masa împreună ...

În special ar fi o mare mulțămire pentru noi toți să vedem, în sfîrșit, începîndu-se clădirea localului, fără de care suntem în cea mai oribilă primejdie de foc în fiecare clipă.

Peste două săptămîni ne vedem. Am și cumpărat biletele de tren. Firește, rămîne atît aici încă nefăcut. Dar și la București mă așteaptă atîtea.

Cu toate cele bune, la revedere,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58864.

21

25 februarie 1924

Iubite domnule Bianu,

Am început să-mi fac catrafusele. Din programele alăturate vei vedea cam ce am pus la cale pe aici. Plec la 5 martie, ajung la 8, seara. A doua zi ne vedem.

Am primit regulat toate scrisorile d-tale, în special ultima, care ne-a făcut mare bucurie la toți și la care ți-am și răspuns imediat.

Nu-mi mai trimete nimic aici, deoarece nu mai poate ajunge înainte de plecarea mea.

Cu dragoste,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58865.

22

Roma, 10 febr. 1925

Iubite domnule Bianu,

Întîi afacerile:

Viciu a fost pus de o parte de acord cu d-ta, nu cu intenţia de a ne ... suprapune secţiei literare, ci de a convinge pe Sextil că e păcat de banii Academiei. Dacă desperezi de a-l convinge, atunci, iată, eu scriu chiar azi lui Marin [1] să-i dea drumul!..

Pentru comunicarea lui Iorga trimite poruncă la Muzeu să ţi se prezinte la raport secretarul meu, Metaxa [2], dă-i m-ssul cu explicaţiile necesare şi el va îngriji prin băieţii noştri copiarea (specialist în materie de paleografie iorgaidală e asistentul meu Vladimir Dumitrescu!).

Aici lucrăm: eu fac curs la şcoală despre originile artei italice (Villanova—Etruscă) *pe italieneşte* (ca să înţeleagă şi ne-românii); iar iluştrii noştri amici din Roma: italieni, englezi, americani vin de ne fac seria de conferinţe pe care o găseşti pe foaia alăturată: tot *grossi pezzi*, care mai de care!

Timpul aici e de gen feminin: la donna e ... nici nu-i frumos, nici nu plouă solid. Dealtfel, regulat la ora 6 seara electrica se stinge, ca la Bucureşti, pentru că turbinele electrice de la munte nu mai au apă — n-a plouat de pe vremea lui Noe — şi uzina merge cu cărbuni din Anglia, care sunt plătiţi în sterline ... deci întuneric şi întristare.

Printre alte necazuri (nici reumatismul nu-mi dă pace de fel!), sunt mereu în căutarea unui local pentru secţia de Arte a şcolii noastre; deşi erau enorme, totuşi nimic n-a împiedecat chiriile din Roma ca să devină şi mai ... enorme! Prin urmare, înţelegi: vreau să fac omletă fără să stric ouă!

Sunt mirat că nu-mi scrii nimic de confuzia generală politică din ţară Maniu + Iorga + Averescu + Mehedinţi + ∞ = Turnul Babilonului; „*acolo* şezum şi plînsem“!!

Ce mai face comisia „Eliade“? Antipa a plecat la Paris?

Cu toate cele bune, al d-tale vechi,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58869.

---

[1] Marin Simionescu-Râmniceanu, scriitor şi critic de artă.

[2] Harilaux Metaxa, custode în Muzeul Naţional de Antichităţi.

23

27 febr. 1925

Iubite domnule Bianu,

Poate că e chiar mai bine că eu nu sunt la Bucureşti pentru chestia „Eliade“ [1]. Antipa, „Andrei“ [2] şi Gusti au anume talente, care, aplicate respectivilor „*triumviri auro argento flando feriundo*“,ar putea da rezultate superioare celor provocate de noi doi. Ce avem de salvat în chestiunea noastră e: I demnitatea și prestigiul Academiei, și II tributul de 20—25%. Amănuntele nu interesează. Ia dar o atitudine de Padreterno, indiferent și rece la toate formulele indispensabile, imutabile și sacrosancte ale juristului, care se vor bate cap în cap cu șurubăriile și șmecheriile reale ori imaginate pe care ar fi să le combată. Țițeica îți va fi în această direcție de mare ajutor. Sper și Balș. Președintele va fi, dimpotrivă, de ținut din scurt cu m'en ficheismul lui suveran, ca să nu treacă prea ușor peste anume poduri...

Aici a reînceput polemica de presă în chestia Basarabiei. [...]

V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58870

---

[1]. Este vorba de lucrările comisiei pentru premiul Eliade Rădulescu.

[2] Andrei Rădulescu (1880—1959), profesor de drept civil la Academia de înalte studii comerciale din București, membru al Academiei Române. În acest an era membru al Comisiei pentru decernarea premiului „Eliade Rădulescu".

24

Roma, 2 martie 1925

Iubite domnule Bianu,

Toate complimentele mele pentru rezultatele obținute pînă acum în tratativele cu membrii comitetului Elias. Așteptările ce puneam, în scrisoarea trecută, în Antipa ca diplomat, și Andrei ca jurist, n-au fost înșelate. Iar cît ești d-ta acolo la cîrmă, e o glumă să insiști ca să fiu și eu de față.

Cred că deocamdată sunt mult mai folositor aici decît acolo. Luna aceasta sunt în orice caz nevoit a mai rămîne aici. Voi sosi în primele zile (3—4) ale lui aprilie.

Nu e cred, de fel zorit să convocați o sesiune extraordinară de trei zile exclusiv pentru chestia „Eliade", punînd firește iară la 25 mai, ca de obicei, sesiunea generală ordinară, care și așa fusese rău așezată anul trecut.

Grăbirea lucrului cu Elias mai e importantă și din alt punct de vedere: odată expuse vederile noastre și în linii generale primite, nu trebuie să mai lăsăm loc la reveniri și interpretări de ... părere de rău, plus, la *intrigi*.

Sunt și eu absolut de acord cu d-ta, Țițeica și Andrei că sub nici un cuvînt noi nu putem renunța la prelevările de 20%, tocmindu-ne ca zarafii, ba o fi 10%, ba 15%. Așa scrie la „Statute", așa rămîne, și orice discuție din partea adversă e o lipsă de amiciție față de noi.

Ai făcut foarte bine cu darea afară a imbecilului de la Sascut, iar chestia bacșișului de 500.000 lei nu e o prea mare nenorocire, deoarece vom mai avea nevoie de ... familie (!) la Viena.

Dacă vezi pe Moisil roagă-l să-mi dea de la arhive nu numai ce are de prisos din Hasdeu, dar toate publicaţiile în plus de la Comisia Istorică a României şi cît mai multe dublete. „Medieviştii" de la şcoala noastră o duc foarte greu din cauza lipsei de cărţi româneşti de control, în număr suficient...

Cu toate cele bune, al d-tale devotat,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58871.

25

Vineri, 6 martie 1925

Iubite moşule,

În calitatea mea de băiat cuminte şi virtuos (care nu vrea să facă „păcate mari", ci numai mai mici) *voi fi prezent la apel.*

Plec de-aici luni, la 16, sosesc, nu ştiu la ce oră, joi la 19, şi vineri de dimineaţă te trezeşti cu mine spre a-mi da ... *des tuyaux* pentru şedinţa de după masă.

Cu dragoste şi toate cele bune,
V. Pârvan

P.S. Cînd a auzit mama Roma că e vorba de făcut front comun pentru „prelevările daco-traianice", mi-a acordat imediat *laisser ... aller ...*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58872

26

Roma, 29 martie 1926, Via Emilio del Cavaliere 11

Iubite domnule Bianu,

Între 20 şi 25 aprilie va veni la Bucureşti, să facă lecţii la Univ[ersitate] şi la Inst[itutul] Sud-Est European, amicul nostru, senatorul etc., etc. Ettore Pais. Cu acest prilej, el prepară şi o comunicare ştiinţifică pentru Academie: i-am spus că e bine să-şi ia locul în Academia noastră cu ceva de mîna întîi, care să fie apoi publicat în memoriile noastre. [1]

Eu nefiind în ţară, fireşte, d. N. Iorga va lua asupra sa a fi mentorul d-lui Pais în ce priveşte lucrurile de la noi, desigur cu o strălucire orbitoare ... Eu cred, şi te rog să-mi dai răspunsul cu întoarcerea poştei, că n-ar fi totuşi inutil ca d-ta să primeşti pe Pais la d-ta (dacă eram la Bucureşti, el ar fi locuit la mine), şi cum el doreşte, după sugestia lui Mussolini, să sondeze terenul în chestia aprovizionării Italiei cu petrol, grîu, lemne etc.

importate de la noi, ai convoca la d-ta pe Mrazek și Antipa și ei i-ar da toate detaliile dorite ... Iar d-ta l-ai instrui pe Pais în cele ale trecutului ... Natural e o simplă părere, poate prea împovorătoare pentru d-ta, dar, în *același sens*, s-ar găsi poate alte soluții, egal de utile, și mai puțin plicticoase pentru doamna Bianu și pentru d-ta.[2]

Cu cele mai bune salutări, al d-tale,
V. Pârvan

P.S. Am primit azi scrisoarea a II-a a d-tale și o scrisoare de la Marin[3], amîndouă deopotrivă de melancolice în ce privește înțelepciunea *politică* a poporului român ... săracă țară „unită", „întregită" etc., pe ce mîini e amenințată să ajungă grație ... *specialiștilor noștri în politică!*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58866.

---

[1] La 12 iunie 1924, Ettore Pais este ales membru de onoare al Academiei Române.

[2] Marginal I. Bianu notează: „pr. și răsp. 3.IV.1926. 9.IV. cer precizări: ziua sosirii; cîte zile va sta aici".

[3] Marin Simionescu-Râmniceanu.

27

Roma, 6 IV 1926

Iubite domnule Bianu,

În continuare la scrisoarea despre Pais, îți trimet aici o conferință a lui ținută la Roma în 1915, pentru ca eventual să o dai vreunuia dintre gazetarii amici spre a-i face o prezentare față de publicul nostru, care habar n-are cine e Pais. Conferința e foarte bine făcută și cu multă simpatie pentru noi.

Am văzut afară de lista noului guvern și celelalte două liste de foști viitori miniștri: ideea de a le publica pe toate trele a fost excelentă: deoarece de-abia așa a putut înțelege și subsemnatul anume chestiuni extrem de palpitante pentru ambițiile protipendadei noastre intelectuale, greco-romane.

Cu toate cele bune. Al d-tale,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58867.

28

Roma, 14 IV 1926

Iubite domnule Bianu,

Pais — care îți trimete ca omagiu poza lui — va sosi duminică 25 c. la ora 11 dim.

Va sta circa 6—7 zile.

Este mare galactofag: bea lapte toată ziua și nu mănîncă decît o dată la amiază, foarte ușor, în schimb nu refuză cafelele cu lapte oricîte ar fi zilnic!

Chestia cu petrolul, grîul etc. nu e chiar așa ciudată cum pare, el e *senator* de mulți ani, și e *istoric*. Informația nu și-o cere pentru a învăța carte pe cei de la guvern, ci *pentru a vorbi și a scrie după bune informații* despre relațiile *economice* dintre Italia și România, iar comunicările pe care i le va face lui Mussolini la întoarcere, chiar de vor fi de caracter pur teoretic, vor fi de mare folos.

Cu toate cele bune. Al d-tale,
V. Pârvan

Rog rezervați pentru Pais ședința de *vineri* 30 aprilie, cînd va face o importantă comunicare științifică despre Pyrrhus, pe care te rog să i-o iei ca să o publicăm în *Bulletin* [de la] Sect[ion] Historique.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58868.

[1] De fapt, în ședința din 7 mai 1924 Ettore Pais citește comunicarea *Noi portrete ale lui Pyrrhus și alți regi macedoneni și originea elenă a monumentelor din Pompei.*

29

2 VIII 1926

Scumpe moșule,

S-a împlinit o lună de cînd stau la închisoare și microbii lui Pfeiffer nu se dau bătuți; doftorul nu-mi poate spune cît o să mai dureze: o săptămînă, o lună, ori mai mult. Reacție în organism în aerul păcătos de la București nu se poate produce, iar să ies din casă nu se poate etc. etc.

Astfel, puținelor hîrtii ce-mi vin de la Academie le dau drumul regulat, corecturile la *Getica* merg înainte: Cantabrigia, idem. Dar toate astea slăbesc și ele organismul și lungesc boala; deci etc.

Deci *carpe diem Predelensem* și vino cît mai tîrziu la București, că aici nu-i nici o fericire.

Cu respectele mele doamnei Bianu. Al d-tale vechi,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. 58873.

30

21 IX 1926

Iubite domnule Bianu,

Eu fiind de cîteva zile bolnav, nu pot ieși. Dacă poți trece un moment pe la mine, îți voi demonstra încă o dată și oral necesitatea plecării d-tale, și nevoia, ca dacă nici Banca Națională nu funcționează, să se facă o încheiere a Delegației pentru completarea sumei ce ai obținut de la Instrucție.

Cu toate cele bune, al d-tale,
V. Pârvan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58874.

1

11 septembrie 1912

Stimate domnule Bianu,

Conform răspunsului d-lui Ghica, care a binevoit să-mi răspundă de-acum două zile, astăzi la ora 11 a.m. m-am prezentat la domnia-sa.

Am luat lecția în condițiile preconizate de domnia-voastră și de bunăseamă că o voi începe în preajma lui 1 octombrie. Aș dori — întrebuințînd laconismul vechilor lacedemonieni — să fiu în nota justă de tălmăcire a sentimentelor mele de mulțumire.

Sunt mulțumiri care sunt expresia atîtor glasuri, încît de teama de a nu le putea armoniza și a nu jigni prin disonanța lor nedisciplinată — deci sinceră — suntem îndemnați să recurgem la laconism.

Primiți, vă rog, domnule Bianu, asigurarea unei sincere mulțumiri. [1]

Dumitru S. Panaitescu
student an III

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58588. S 21 (1)/ D V.

---

[1] În anul 1912 Perpessicius era student în anul al III-lea al Facultății de litere din București, cînd prezentîndu-se la un concurs pentru obținerea unei burse, din a cărui comisie făcea parte și Ioan Bianu, acesta apreciind temeinicia pregătirii concurentului îi recomandă ca preparator al nepoților lui Ion Ghica.

2

Arad, 23 dec. 1919

Stimate domnule Bianu,

Depărtarea, ca și multul timp trecut, nu pot să răpească acestor cîteva rînduri caracterul de spontaneitate pe care li-l dă sufletul meu, pus într-o muncă nouă și amintindu-și de răstimpul trecut la Academie, sub binevoitoarea dvs. conducere. [1]

Cu atît mai mult cu cît, relaţiunile pe care mi le-aţi dat, în ultima întrevedere, despre lucrurile de aici sunt de o exactitate de amănunt.

Desigur nu e în aceste rînduri mărturisirea unei nemulţumiri pentru această muncă de ziler didactic.

Singur gîndul că viitorul neamului se clădeşte şi-n această margine de ţară [...] ar fi deajuns ca să susţie o muncă şi mai mare.

Şi totuşi, munca de cu totul altă natură decît aceea cu care mă deprinsesem şi satisfacerea atîtor nevoi sufleteşti pe care numai Bucureştiul ţi le poate da, m-au făcut deseori să mă gîndesc — de ce n-aş recunoaşte-o — la vitregia vieţii care te îmbrînceşte de-atîtea ori, în viaţă, pe drumuri de muncă — nobilă desigur —, dar lipsită de graţiile pe care numai o bibliotecă ţi le poate da.

Deci cu cîtă melancolie mă gîndesc cîteodată la viaţa trăită la Academie, cu atîta, însă, bucurie mă gîndesc întotdeauna la bunăvoinţa dvs. dintotdeauna şi mai ales — îmi plătesc o datorie pe care o voiam achitată mai din vreme — de frumoasa scrisoare pe care mi-aţi trimis-o în Moldova înainte de întoarcerea mea din refugiu.

Pentru tot atîtea motive care trăiesc cu o parte frumoasă din viaţa mea, permiteţi-mi să vă trimit, de aici, salutările mele de — întîrziată, dar — pururea proaspătă aducere aminte.

Cu deosebită stimă,
Dumitru S. Panaitescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58589. S 21 (2)/ D V.

---

[1] După obţinerea examenului de capacitate în 1919, la cererea sa, Perpessicius este numit profesor la Liceul Moise Nicoară din Arad, la deschiderea căruia rosteşte discursul inaugural.

3

Duminică, 29 octombrie 1922

Stimate domnule Bianu,

Sunt cîteva zile de cînd, după ce mi-aţi vorbit în cabinetul dvs., port cu mine un mare regret. Mai mult în dorinţa şi în nevoia de a-l limpezi vă rog să aveţi bunăvoinţa de a ceti cele următoare:

Întotdeauna am fost sub vraja timpului trăit la Academie şi — oricît ar părea clişeu retoric — în sufletul meu a trăit intensă mireasma de sihăstrie harnică care mi-a încîntat ceasurile de slujbă între zidurile Academiei (dacă mi-aţi da voie aş reaminti şi rîndurile pe care vi le scriam şi din Moldova — în vremea războiului — şi din Brăila, rînduri sincere care arătau, în simplitatea lor, bucuria cu care m-aş fi reîntors, asemeni fiului risipitor).

Dacă acest vis al meu — al reîntoarcerii — ar fi numai de domeniul unui trecut îndepărtat, dacă l-aş fi fost uitat de-a pururi, desigur că această scrisoare nu şi-ar mai avea rostul.

Deci, cînd mi-ați vorbit acum cîteva zile, o bucurie a tresărit în mine la gîndul că voi putea iarăși lucra în tihna de la Academie, dar, mi s-a părut că propunerea dvs. (mai mult: abia pot să percep dacă a fost sau nu o propunere) era altoită cu o mare îndoială despre mine, care m-a durut și m-a amuțit de n-am putut să mă reped la ea cu toată dorința mea.

De aceea port de trei zile regretul de a nu-mi fi văzut visul cu ochii și pentru clarificarea lui — indiferent de rezultate — vă răpesc timpul scriindu-vă.

Dacă aș avea certitudinea că dvs. vă îndoiți despre capacitatea mea de lucru (e vorba de lucrul cu stînga) desigur scrisoarea aceasta ar urmări o consolare platonică numai. Nu am această certitudine și de aceea mă rezum în următoarele:

Dacă socotiți că aș putea îndeplini (bunăvoința și modestia mea chiar îmi spun că aș putea) slujba de corector despre care aminteați, acum trei zile, eu din parte-mi vă asigur de extrema mea dragoste de a lucra, de o deosebită rîvnă pe care aș pune-o în îndeplinirea (și asimilarea) slujbei și mai ales de nemăsurata bucurie ce aș simți reintrînd în rîndurile slujbașilor Academiei.

Primiți, vă rog, stimate domnule Bianu, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Dumitru S. Panaitescu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58590. S 21 (3)/D V.

4

TELEGRAMĂ [*7 I 1928*][1]

D-lui I. Bianu — Academia Română
Urări de sănătate și fericire de la ucenicul dvs.

Perpessicius

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58591. S 21 (4)/ D V.

---

[1] Data a fost preluată după ștampila poștei.

1

6 iunie 1930

Mult stimate domnule Bianu,

Cutez a scrie, cu nădejdea că-mi va fi iertată obrăznicia și nerăbdarea mea prea tinerească... Se întîmplă că, după o lipsă de trei luni în străinătate, sunt obligat să plec cît mai repede acasă, la țară, ca să mă apuc de lucru. De aceea îndrăznesc să vă rog a dispune ca formalitățile oficiale ale premiului cu care m-ați onorat, [1] să mi se urgenteze prin excepție, ca să pot părăsi Bucureștii cît mai curînd, mai ales că a treia ediție din *Întunecare* fiind sub tipar, vreau să remaniez și să reduc textul în liniște, în vederile sfaturilor d-voastră atît de juste și binevoitoare.

Încă o dată vă rog să-mi iertați lipsa mea de modestie și rămîn al d-voastră supus:

Cezar Petrescu
Hotel Esplanade, Bul. Academiei

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58790

---

[1] În ședința Secției literare din 22 mai 1930, la discuția pentru decernarea premiului Eliade Rădulescu, în valoare de 50.000 lei, Sextil Pușcariu propunea premierea romanului *Întunecare*, acum la a II-a ediție. În încheierea Raportului său de recomandare, referentul spune : „Academia a premiat întîiul volum de novele, *Scrisorile unui răzeș*, în care se cuprindeau în germene diferitele aspecte ale viitorului scriitor. Propunînd Academiei premierea cu marele premiu Eliade Rădulescu a romanului *Întunecare*, deși nu fusese prezentat de autor la concurs, aș vrea, înainte de toate, să aducem un omagiu marelui său talent de scriitor, dar în același timp aș vrea să arăt autorului că, între operele sale atît de numeroase, Academia Română prețuiește cu deosebire cele două volume premiate, preferîndu-le celor de felul lui *La Paradis* sau *Miss România*". *(Cf. Acad. R.S.R., Dosar A—3—1930, f. 153).*

În urma discuțiilor, i s-au acordat lui Cezar Petrescu 40.000 lei din premiu, restul revenindu-i lui Damian Stănoiu, pentru ediția a II-a a volumului său *Călugări și ispite* (raportor C. Rădulescu — Motru). *(Cf. procesul verbal al Secției literare din 22 mai 1930, Arhiva Acad. R.S.R., Dosar A—3—1930, f. 49.)*

Anton Naum

Anton Naum către Ioan Bianu

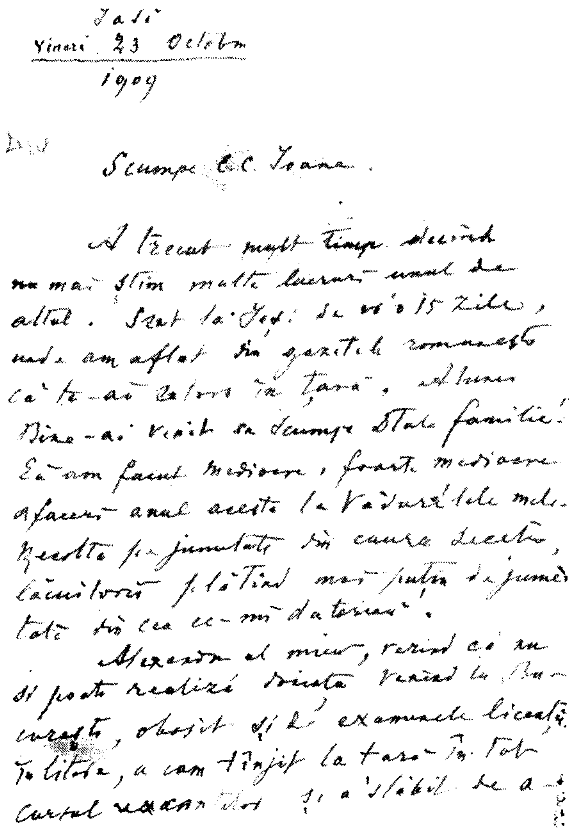

Iaşi
Vineri 23 Octobre
1909

Scumpe D-le Ioane.

A trecut mult timp de cînd nu mai ştim multe lucruri unul de altul. Stat la Iaşi de vr'o 15 zile, unde am aflat din gazetele romaneşti că te-ai întors în ţară. Atunci Bine-ai venit cu scumpa D-tale familie! Eu am făcut mediocre, foarte mediocre afaceri anul acesta la Vădurelele mele. Recolta pe jumătate din cauza secetei, cumpărătorii plătind mai puţin de jumătate din cea ce-mi datorau.

Alexandru al meu, văzind că nu-şi poate realiză dorinţa venind la Bucureşti, obosit şi de examenele licenţei în litere, a cam tînjit la ţară în tot cursul vacanţelor şi a slăbit de a-

Autograf Anton Naum. Ultima filă
a scrisorii din 23 oct. 1909

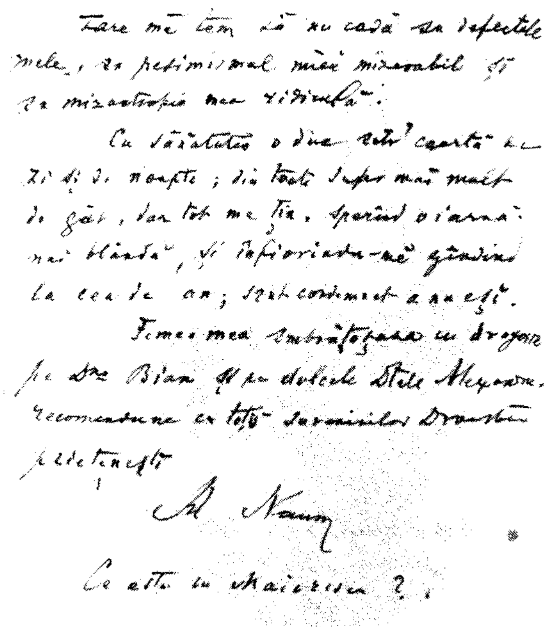

Tare mă tem să nu cadă pe defectele mele, pe pesimismul meu mizerabil şi pe mizantropia mea ridiculă.

Cu sănătatea o duc rău, caută de zi şi de noapte; din toate sufer mai mult de gât, dar tot mă ţin. Sperând o iarnă mai blândă, şi înfiorîndu-mă gîndind la cea de an; sunt convins a nu eşi.

Femeea mea îmbrăţişează cu dragoste pe D-na Bian şi pe dulcele D-tale Alexandru, recomandu-ne cu toţii serviciilor D-voastre [illegible]

A. Naum

Ce este cu Maiorescu?

I. C. Negruzzi

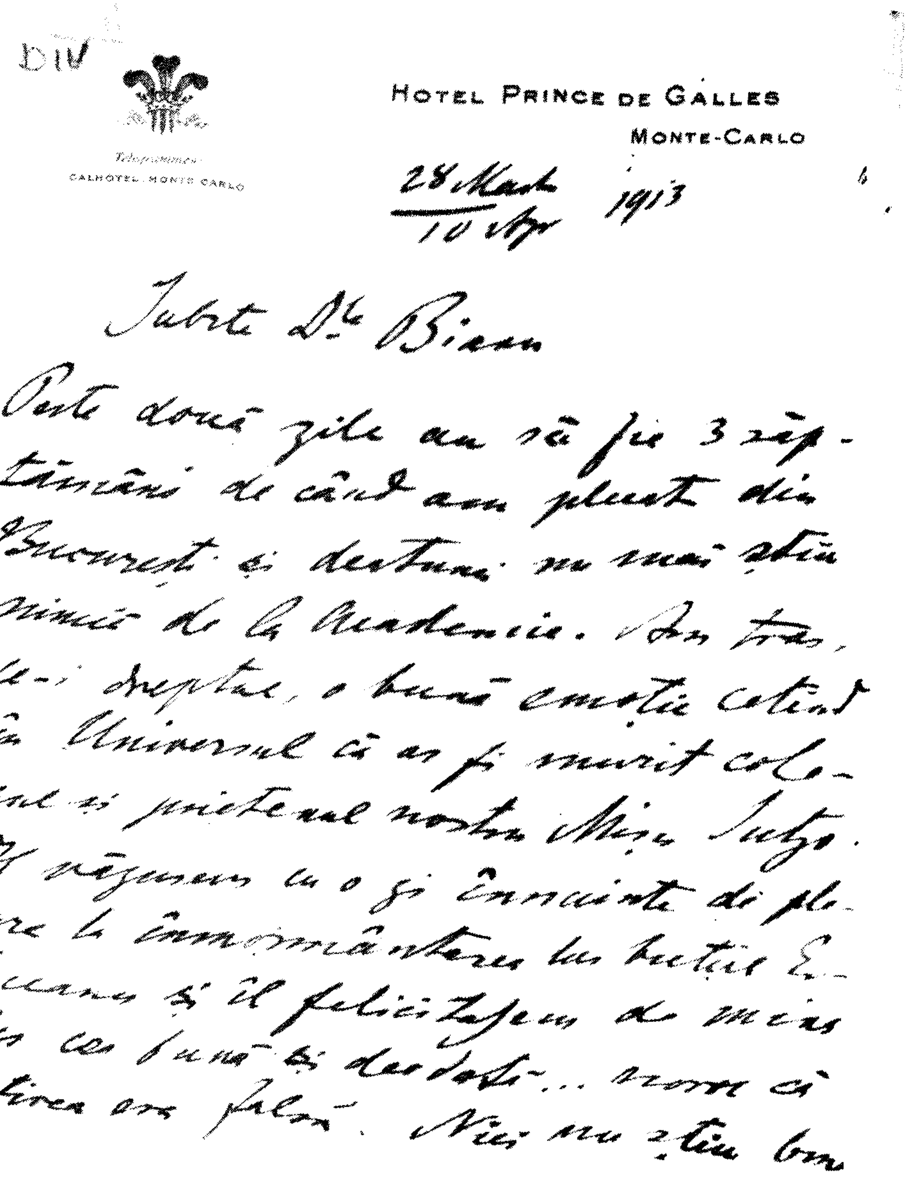

DIV

HOTEL PRINCE DE GALLES
MONTE-CARLO

Télégrammes:
CALHOTEL MONTE CARLO

28 Mart / 10 Apr 1913

Iubite D-le Bianu

Peste două zile au să fie 3 săptămâni de când am plecat din Bucureşti şi de atunci nu mai ştiu nimic de la Academie. Am tras, ce-i drept, o bună emoţie cetind în Universul că ar fi murit colegul şi prietenul nostru Mişu Sutzu. Il vedeam cu o zi înainte de plecare la înmormântarea lui bietul Eficeanu şi îl felicitasem de mina lui cea bună şi deodată... noroc că ştirea era falsă. Nici nu ştiu bine

I. C. Negruzzi către Ioan Bianu

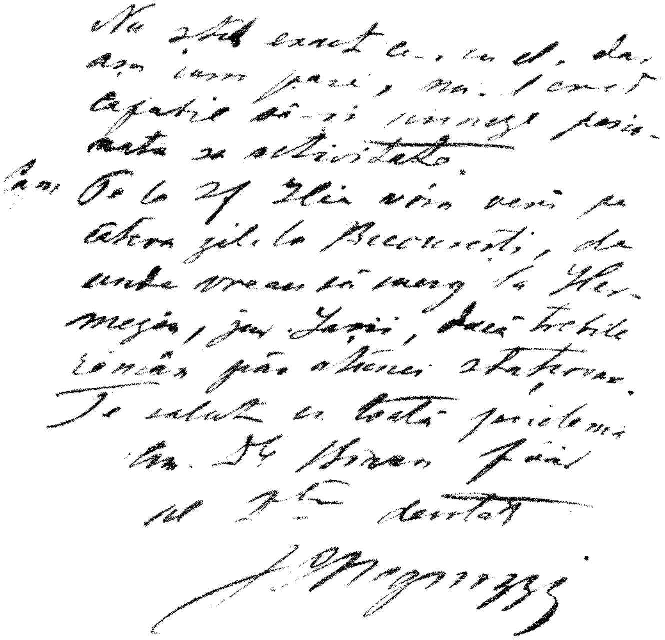

Nu știu exact [illegible], dar
acum [illegible]
[illegible] pasio-
nata sa activitate.
Pe la 24 Iulie voiu veni pe
câteva zile la București, de
unde vreau să merg la Her-
mezău, prin Iași, dacă trebile
rămân până atunci [illegible].
Te salut cu toată prietenia
[illegible] Bianu [illegible]
al D-tale devotat
I. Negruzzi

Autograf I. C. Negruzzi. Ultima filă a scrisorii din 15 iunie 1916

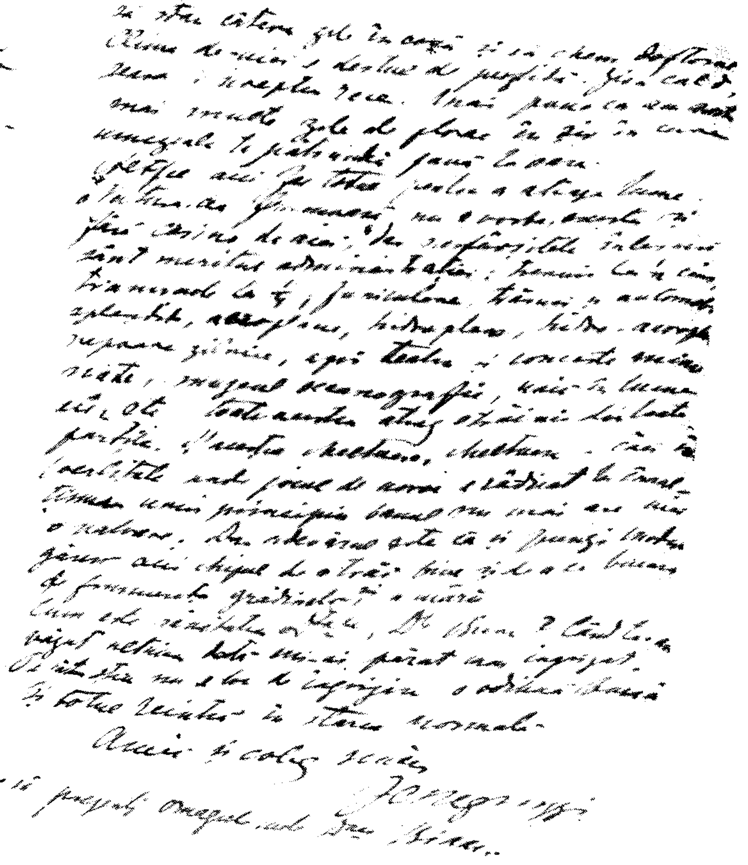

să stau câteva zile în casă și să chem doftorul
[illegible]
[illegible]
mai multe zile de ploaie în șir [illegible]
[illegible]
[illegible] aeroplane, hidroplane, hidro-aeroplane [illegible]
[illegible]
[illegible]
I. Negruzzi
Te rog să prezinți omagiile mele Doamnei Bianu.

Filă din scrisoarea adresată de I. C. Negruzzi la 3 iulie 1924 lui I. Bianu

Kr. Nyrop către I. Bianu.
Scrisoarea din 7 martie 1899

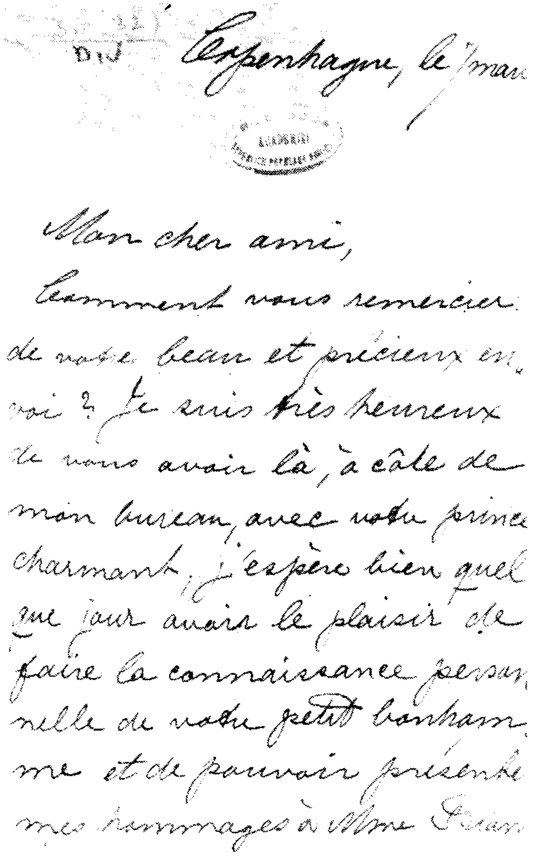

Copenhague, le 7 mar

Mon cher ami,

Comment vous remercier de votre beau et précieux envoi? Je suis très heureux de vous avoir là, à côte de mon bureau, avec votre prince charmant; j'espère bien quelque jour avoir le plaisir de faire la connaissance personnelle de votre petit bonhomme et de pouvoir présente mes hommages à Mme Bian

Autograf Kr. Nyrop.
Finalul scrisorii din 19/6 1897

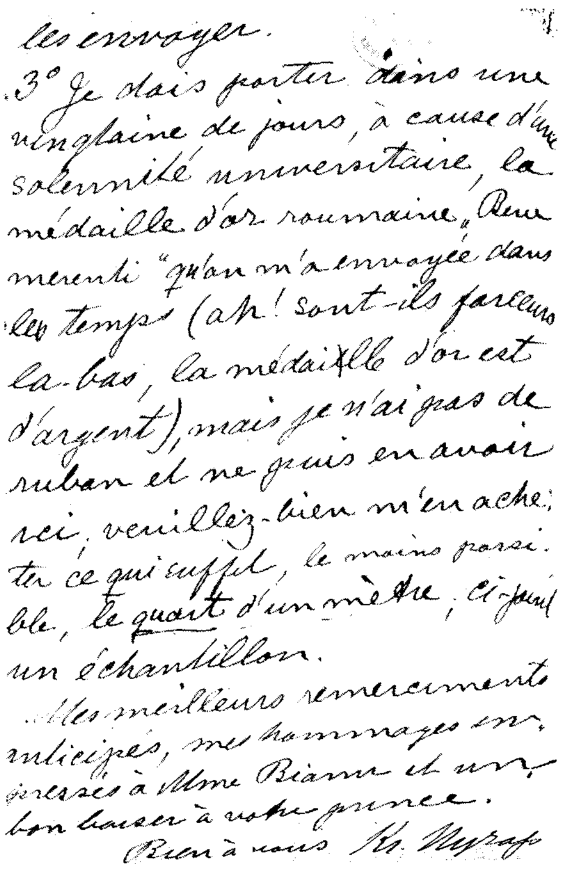

les envoyer.

3° Je dois porter dans une vingtaine de jours, à cause d'un solennité universitaire, la médaille d'or roumaine „Bene merenti" qu'on m'a envoyée dans les temps (ah! sont-ils farceurs là-bas, la médaille d'or est d'argent), mais je n'ai pas de ruban et ne puis en avoir ici; veuillez bien m'en acheter ce qui suffit, le moins possible, le quart d'un mètre; ci-joint un échantillon.

Mes meilleurs remerciments anticipés, mes hommages empressés à Mme Bianu et un bon baiser à votre prince.

Bien à vous Kr. Nyrop

A. I. Odobescu

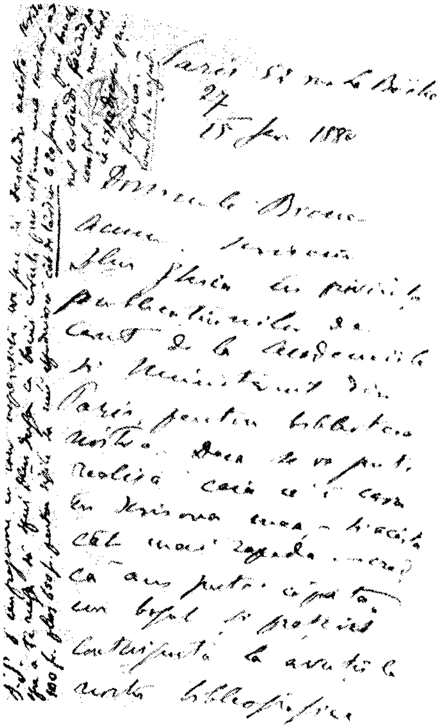

Domnule Bianu

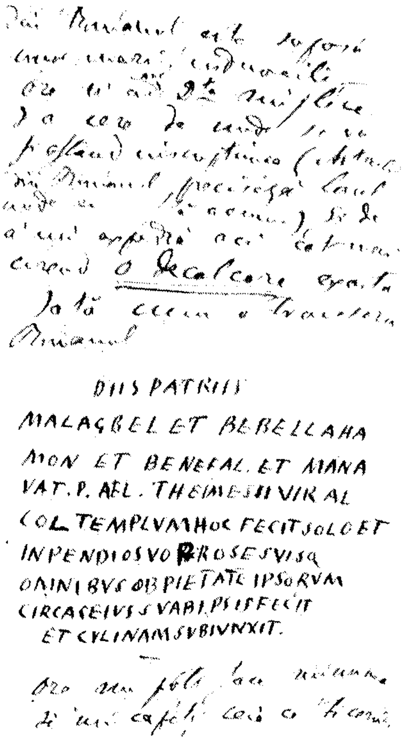

DIIS PATRIIS
MALAGBEL ET BEBELLAHA
MON ET BENEFAL. ET MANA
VAT. P. AEL. THEIMESIIVIR AL
COL. TEMPLVMHOC FECITSOLOET
INPENDIOSVO PROSESVISQ
OMNIBVS OB PIETATE IPSORVM
CIRCAEIVS SVABIPSIS FECIT
ET CVLINAMSVBIVNXIT.

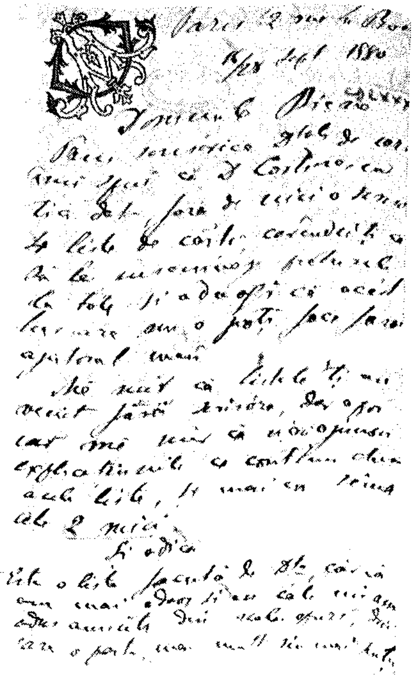

Domnule Bianu

1 | 2
| 3

1—2. A. I. Odobescu către I. Bianu. 3. Filă din scrisoarea pe care Odobescu o trimetea la 1/13 iulie 1881 lui I. Bianu

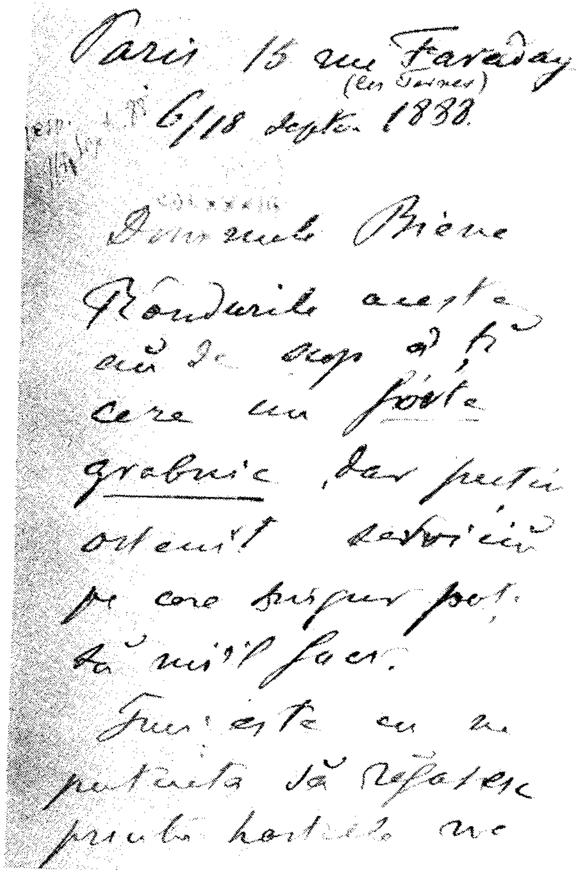

Paris 15 rue Faraday
(les Ternes)
6/18 septbr. 1888.

Domnule Biane

Rîndurile aceste
aŭ de scop a-ți
cere un fórte
grabnic, dar pentru
omenit serviciŭ
pe care sperez poți
să mi-l facĭ.

Fiind-că eŭ nu
putusem să răsfoesc
prin hârtiele ne-

A. I. Odobescu către I. Bianu

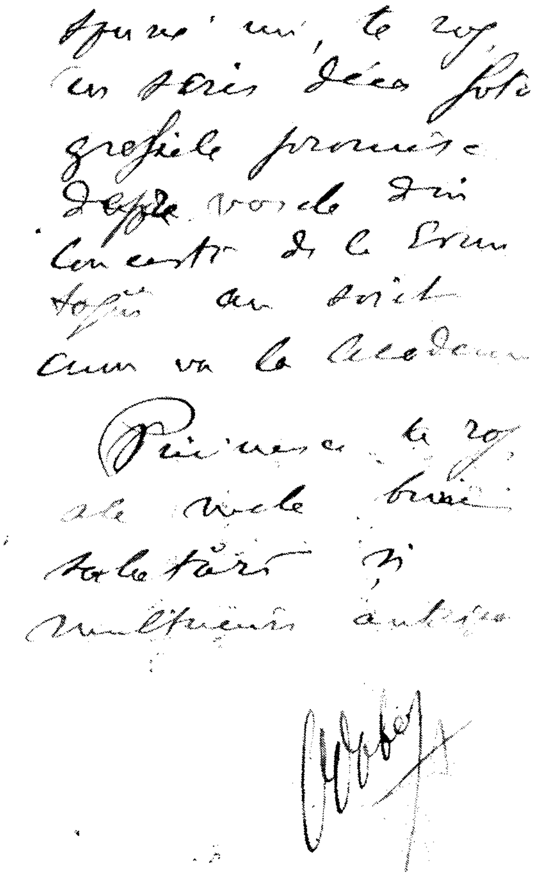

Spune'mi, te rog,
în scris déca foto-
grafiele promise
despre vasele din
Concesti de la Ermi-
tagiu au sosit
cumva la Academie.

Primesce, te rog,
ale mele bune
salutări și
mulțumiri anticipate.

Odobescu

Autograf Odobescu. Ultima filă a scrisorii
din 6/18 sept. 1888

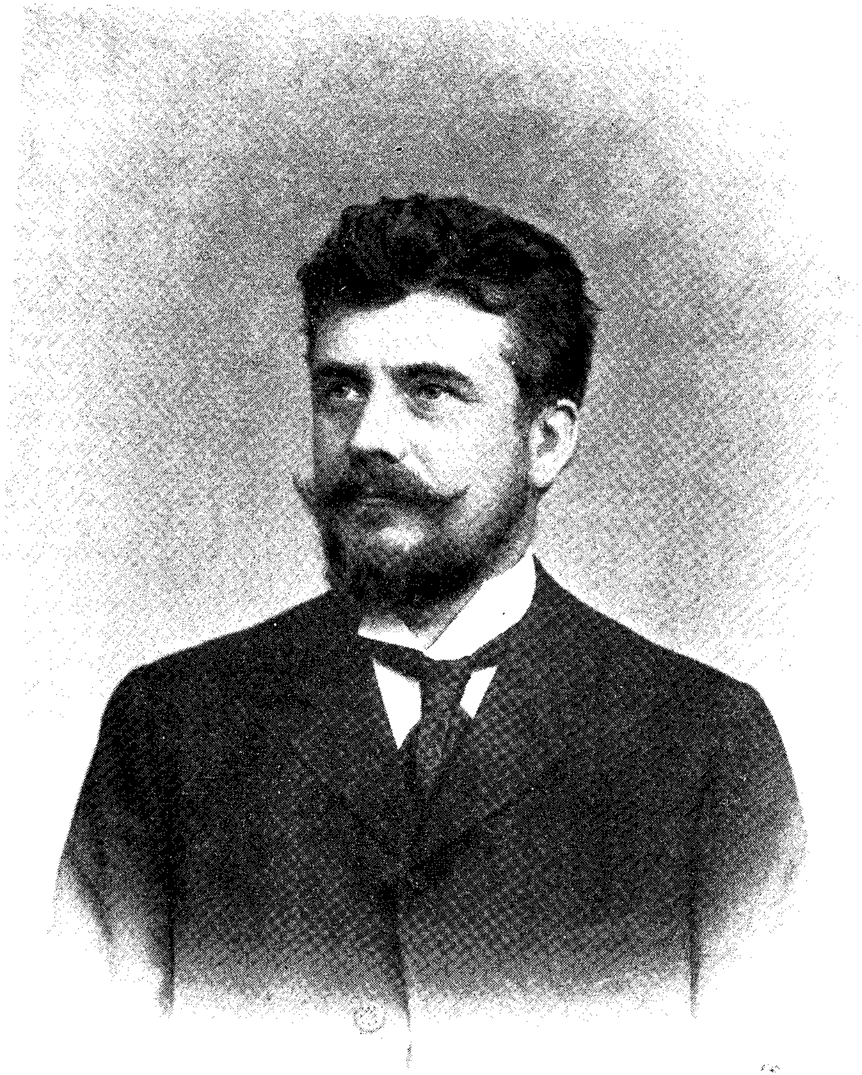

Dimitrie Onciul către Ĭoan Bianŭ

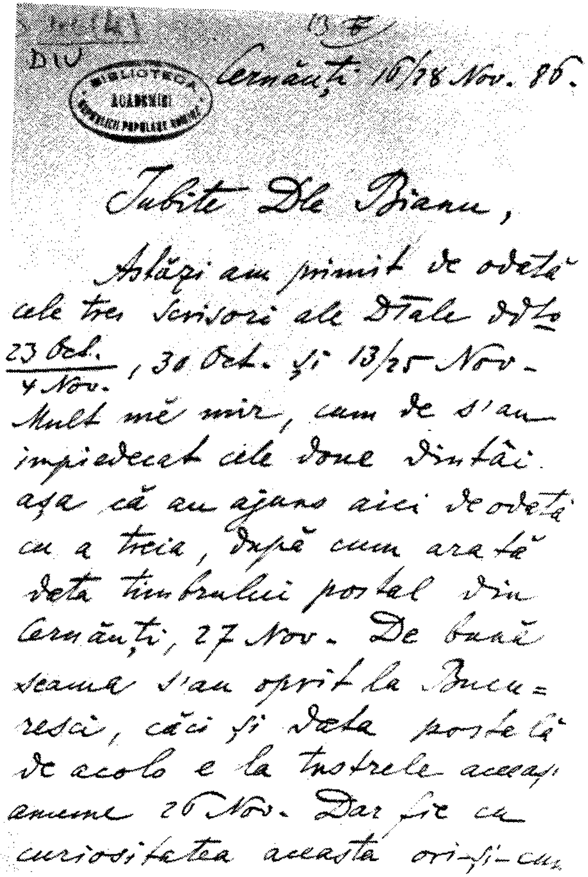

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

Cernăuţi 16/28 Nov. 86.

Iubite Dle Bianu,

Astăzi am primit de odată cele trei scrisori ale Dtale dto 23 Oct./4 Nov., 30 Oct. şi 13/25 Nov. Mult mě mir, cum de s'au împiedecat cele doue dintâi. aşa că au ajuns aici deodată cu a treia, după cum arată data timbrului postal din Cernăuţi, 27 Nov. De bună seamă s'au oprit la Bucuresci, căci şi data postală de acolo e la tustrele aceaşi anume 26 Nov. Dar fie ca curiositatea aceasta ori-şi-cum

D. Onciul către I. Bianu

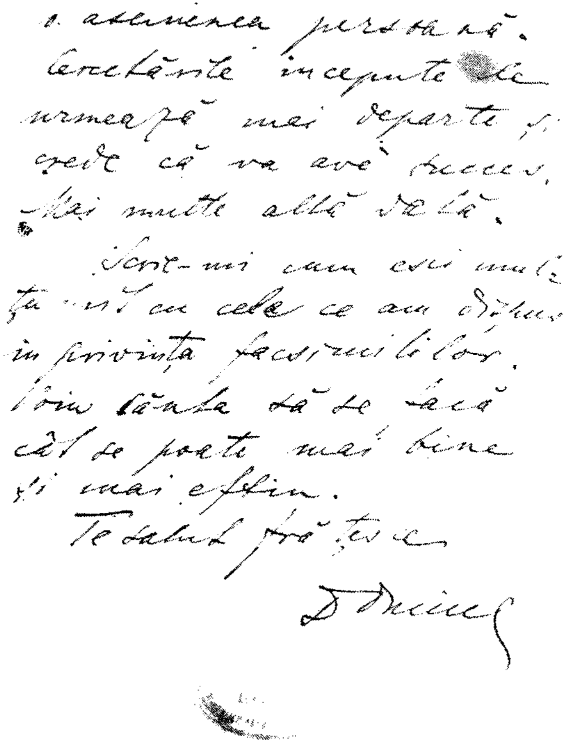

o asemenea persoană. Cercetările începute de urmează mai departe şi cred că va ave succes. Mai multe altă dată.

Scrie-mi cum esci mulţămit cu cele ce am scris în privinţa facsimilelor. Voiu căuta să se facă cât se poate mai bine şi mai eftin.

Te salut frăţesce

D Onciul

Autograf Dimitrie Onciul. Ultima filă a scrisorii din 2 noiembrie 1886

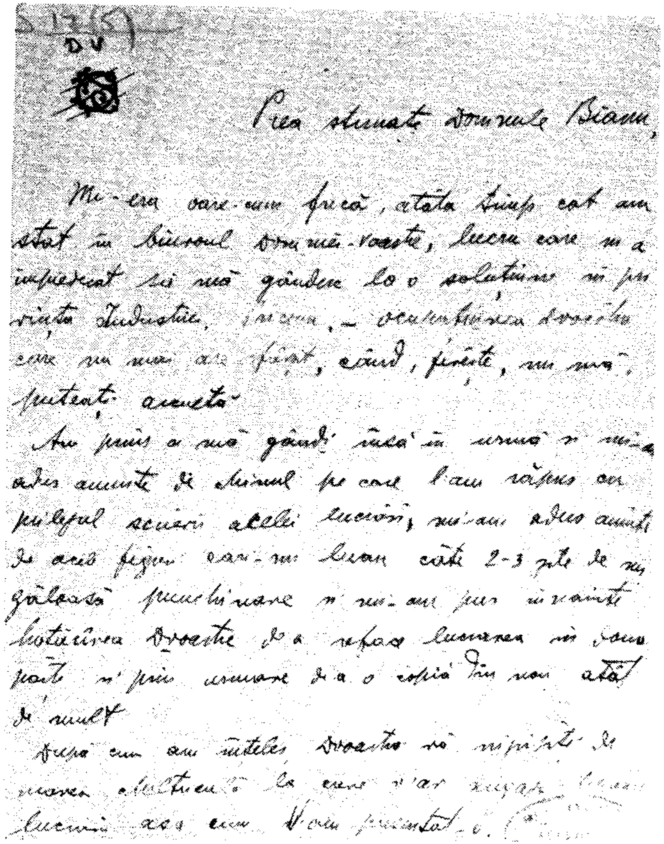

Tudor Pamfile către Ioan Bianu.
Scrisoare din 7 mai 1909

Prea stimate Domnule Bianu,

Mi-era oare-cum frică, atâta timp cât am stat în biuroul Domniei-voastre, lucru care m-a împiedicat să mă gândesc la o soluțiune în privința Industriei, [illegible] — ocrotirea Domniei-voastre care nu mi-ar fi fost, când, firește, nu mă puteați ajuta.

Am prins a mă gândi însă în urmă și mi-a adus aminte de chinul pe care l-am răpus cu prilejul scrierii acelei lucrări; mi-am adus aminte și acele figuri care-mi luau câte 2-3 zile de migăloasă prelucrare și mi-am pus înainte hotărârea dreaptă de a reface lucrarea în două părți și prin urmare de a o copia din nou atât de mult.

După cum am înțeles dreapta să [illegible] [illegible] la care s-ar [illegible] lucrări așa cum v-am prezentat-o.

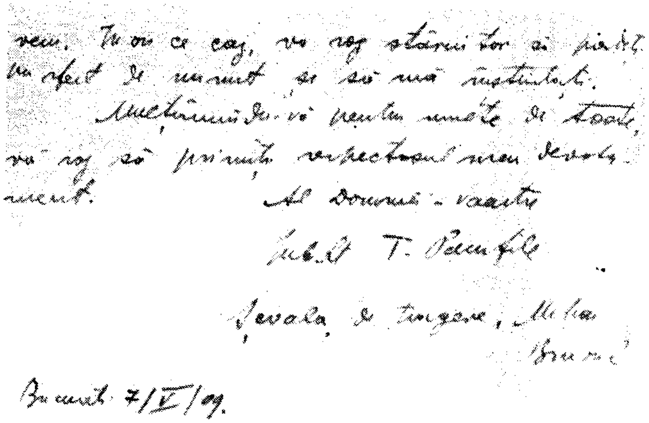

Autograf T. Pamfile

nou. În orice caz, vă rog stăruitor să [illegible] în vedere de curând și să mă înștiințați.

Mulțumindu-vă pentru multe de toate, vă rog să primiți respectuosul meu devotament.

Al Domniei-voastre
[illegible] T. Pamfile

Școala de [illegible], [illegible]

București 7/V/09.

George Oprescu

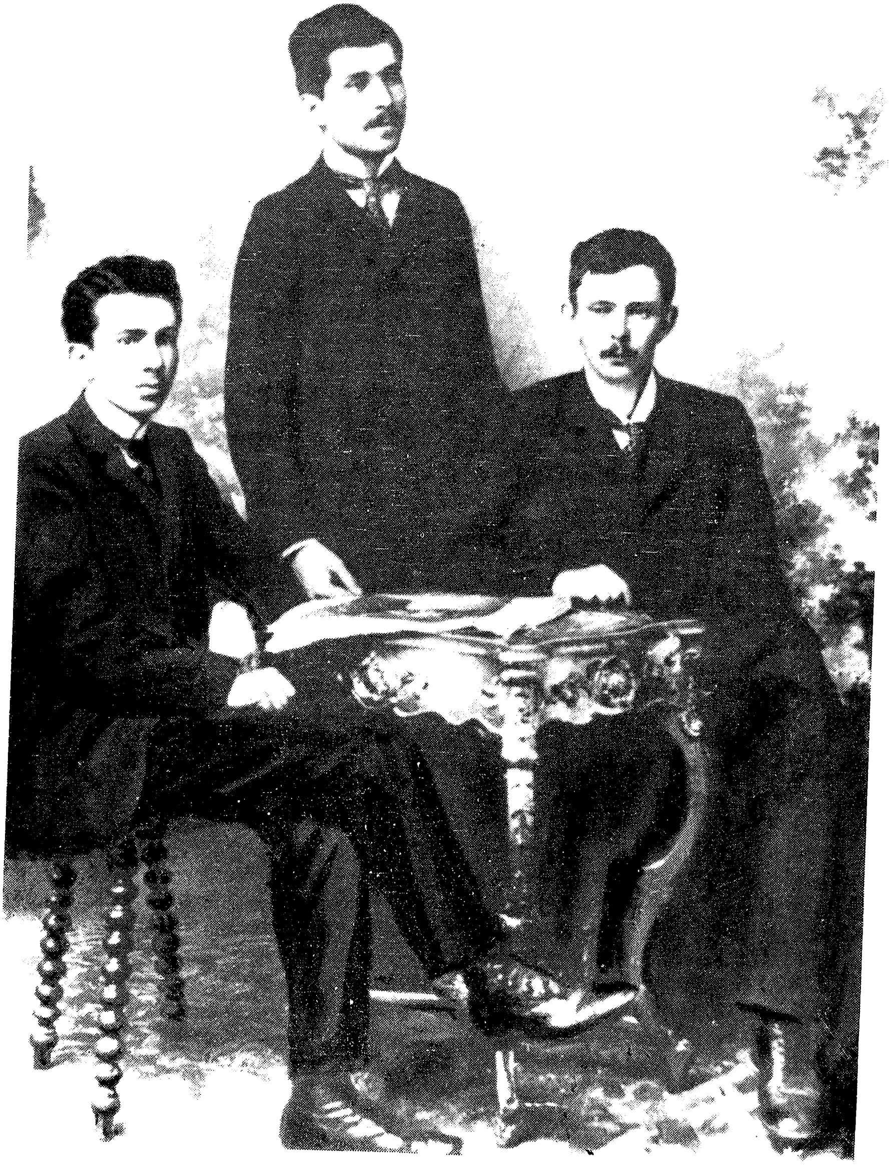

Vasile Pârzan (stînga), G. Oprescu (dreapta) și P. Grimm.
(Cabinetul de stampe al Bibl. Acad. R.S.R.)

Vasile Pârvan

Vasile Pârvan către Ioan Bianu

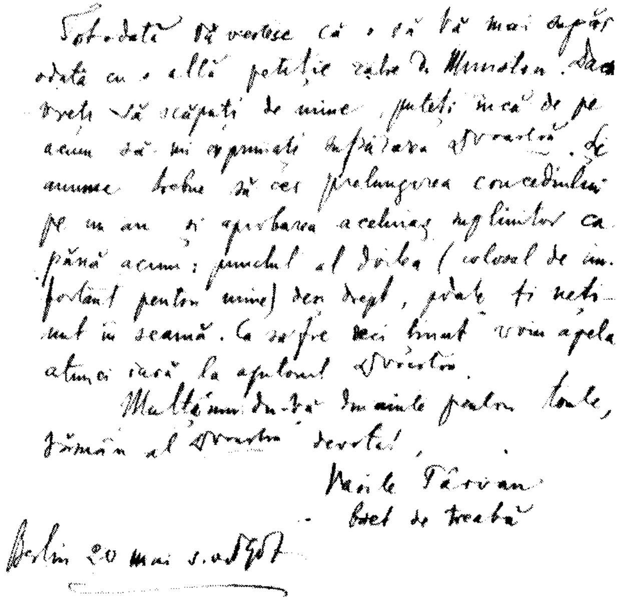

Totodată Vă vestesc că o să Vă mai supăr odată cu o altă petiţie către d. Ministru. Dacă vreţi să scăpaţi de mine, puteţi încă de pe acum să-mi expuneţi părerea Dvoastră. Şi anume trebue să cer prelungirea concediului pe un an şi aprobarea aceluiaş supliment ca până acum: punctul al doilea (colosal de important pentru mine) deci drept, poate fi netinut în seamă. La [illegible] vom apela atunci iarăş la ajutorul Dvoastră.

Mulţumindu-Vă înainte pentru toate, rămân al Dvoastră devotat,

Vasile Pârvan
— băiet de treabă

Berlin 20 mai s.n. 1907

Prima filă a scrisorii lui Vasile Pârvan către I. Bianu, datată 20 mai s.v. 1907

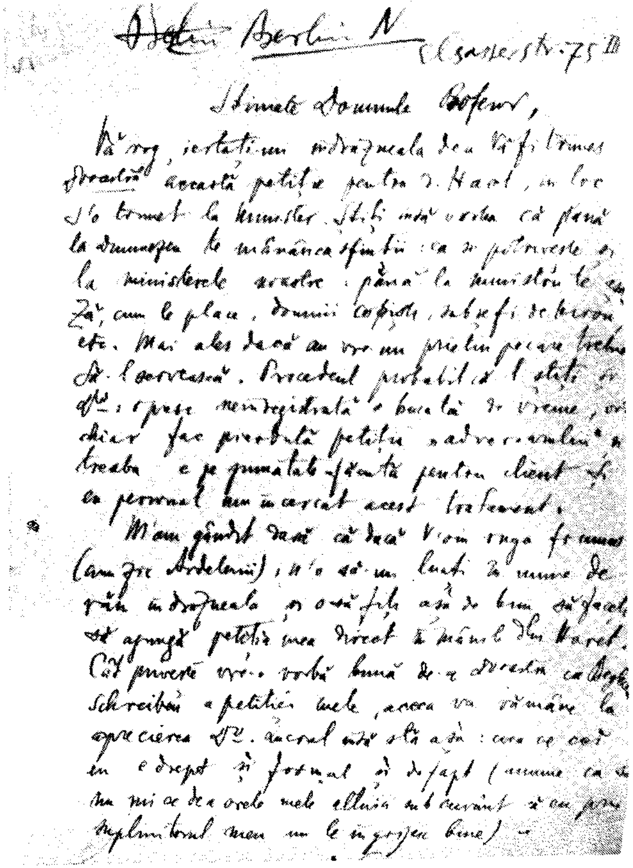

~~[illegible]~~ Berlin N (Elsasserstr. 75 III)

Stimate Domnule Profesor,

Vă rog, iertaţi-mi îndrăzneala de a Vă fi trimes Dvoastră această petiţie pentru d. Haret, în loc s-o trimet la Minister. Ştiţi mai bine ca mine că până la dumnealui te mănâncă sfinţii: ca şi pretutindeni la ministerele noastre: până la ministru te [illegible] cum le place, domnii copişti, subşefi de birou etc. Mai ales dacă au ceva un prieten pe care trebue să-l servească. Procedeul probabil că-l ştiţi şi Dvoastră: opresc neînregistrată o bucată de vreme, ori chiar fac pierdută petiţia [illegible] treaba e pe [illegible] pentru client. Şi eu personal am încercat acest tratament.

M-am gândit dar că dacă V-oi ruga frumos (cum fac Ardelenii), n-o să-mi luaţi în nume de rău îndrăzneala şi o să fiţi aşa de bun să faceţi să ajungă petiţia mea direct în mâna d-lui Haret. Cât priveşte vre-o vorbă bună de-a Dvoastră [illegible] a petiţiei mele, aceea va rămânea la aprecierea Dvoastră. Lucrul însă stă aşa: ceea ce cer eu e drept şi formal şi de fapt (anume ca să nu mi se dea orele mele altuia [illegible] suplinitorul meu nu le îngrijea bine) —

1

Iași, 11 martie [1911]

Prea stimate d[omnu]le Bianu,

În momentul în care vă scriu, Senatul universitar de la Iași și-a dat avizul în ce privește catedra de Istoria filozofiei, Morală și Sociologie la care, după cum știți, concuram și eu... Anume s-a opinat în *unanimitate* ca Morala și Sociologia să fie încredințate lui D. Gusti, cu rangul de agregat, iar Istoria filozofiei vechi, împreună cu o materie detașată de la catedra d-lui Găvănescu (care în momentul de față face singur cursurile care la București le fac doi, și odată trei profesori) să alcătuiască o catedră deosebită, la care am fost recomandat eu, tot ca agregat. Cum această soluțiune, care a izvorît din convingerea că atît candidatul Gusti cît și eu suntem elemente utile Universității, după cît îmi aduc aminte, cadrează și cu convingerea dv., care am simțit că ne apreciați pe amîndoi — cu o deosebire numai de grad — mi-am luat permisiunea să vă scriu, rugîndu-vă să dați concursul dv. la săvîrșirea acestei sciziuni de catedră, care trebuie făcută prin parlament. Fac apel la bunăvoința dv., fiindcă *putința* știu că o aveți. O astfel de scindare — care atrage după sine, în fapt, prevederea unei catedre în plus — nu necesită mai întîi de toate aproape nici o sporire bugetară. Fiindcă se găsește deja în buget locul meu de conferențiar de filozofie, care, înlocuindu-se cu un loc de agregat, n-ar cere decît un adaos de 70 de lei lunar. Apoi, la București sunt 4 catedre de filozofie, pe cale de a deveni chiar 5, iar la Iași numai 3, cu toate că trebuiesc să se propuie toate materiile ce se propun la București. Cum vedeți, dorința caldă (fiindcă după cît știu e cald exprimată) a unanimității Senatului universitar de aci ar putea fi satisfăcută foarte ușor. Cînd m-am gîndit la o intervenire personală, m-am gîndit fără înconjur la dv. Aveți și puterea și mi-ați arătat altă dată și bunăvoința. Rămîne să spuneți un cuvînt d-lui ministru, mai înainte de întocmirea bugetelor, și sunt convins că lucrul se va face. Oricum va sta lucrul, de ceva am să vă rog. Anume să mă vestiți printr-un cuvînt, de ce credeți a face, fiindcă am convingerea că nu există vreme mai pierdută decît aceea pe care o trecem legănîndu-ne în speranțe irealizabile ...

Al dv. devotat,

I. Petrovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58795

[1] Ion Petrovici, născut la Tecuci în 1882, m. 1972, filozof, om politic și profesor de istoria filozofiei moderne și logică (din 1 ianuarie 1912) la Universitatea din Iași. Decan între 1923—1926, apoi profesor la Universitatea din București. Deputat și ministru în mai multe rînduri. Membru al Academiei Române din 1934.

2

Iași, 8 decembrie 1911

Prea stimate d[omnu]le Bianu,

Încep prin a vă mulțumi călduros pentru votul pe care mi l-ați dat dăunăzi, pentru întărirea pe care ați dat-o acelui raport ce merita după a mea părere să aibă o soartă mai bună pentru el și pentru mine.

Dacă n-ați putut salva prin autoritatea dv. o situație la care aveam dreptul să sper, aveți totuși posibilitatea astăzi a-mi acorda un sprijin foarte însemnat, și în care îmi pun toată speranța.

Știți că eu am fost recomandat în unanimitate de Senatul de la Iași, și potrivit cu legea dl. ministru are dreptul a mă numi cu o singură recomandare. Este ceea ce s-a făcut de curînd cu numirea d-lor Murnu, Mihăileanu etc.

Vă rog mult a interveni pe lîngă dl. Ștefan Ioan a conchide în Consiliul Permanent în favoarea mea. Votul său — alături de al d-lui Virgil Arion, care mi-a declarat formal că o face — va fi de o imensă însemnătate.

În acest mod s-ar putea repara nedreptatea ce mi s-a făcut, precum și șubrezimea situației mele.

Vă mărturisesc că mă aflu într-o stare puțin de invidiat. Dacă voi fi nevoit să abandonez Universitatea, nu rămîn cu nimic. Aceste gînduri ucigătoare m-au adus într-o situație morală deplorabilă.

Contez mult că iubitul meu fost profesor nu îmi va refuza acest concurs care e în măsură a mi-l da ca nimeni altul și care concordă totodată cu votul ce l-a dat în Senat.

Îmi pun toată nădejdea și nu mă îndoiesc că, în urma intervenirii dv., voi obține acest lucru de care am neapărată nevoie.

Cu mulțumiri anticipate și asigurarea unei durabile recunoștințe [1].

I. Petrovici

P.S. Chestiunea vine la Consiliul Permanent săptămîna asta sau cea viitoare.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58794.

[1] La 1 ianuarie 1912 Ion Petrovici era numit profesor agregat de Istoria filozofiei moderne și logică.

ALEXANDRU PHILIPPIDE[1]

1

Iași, 13 iunie 1897

Onorate domnule,

La scrisoarea d-voastră de la 11 iunie am onoarea de a răspunde că în ziua de 17 iunie oarele 4 p.m. voi fi la București[2].

Primiți, vă rog, încredințarea înaltei mele considerații.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 17 — 1897—1903, f. 17.

[1] Alexandru Philippide (1859—1933), erudit filolog și lingvist, profesor de istoria limbii și literaturii române la Universitatea din Iași (1893—1933), din 1900 membru al Academiei Române. Urmînd primei pleiade a cărturarilor deschizători de drum pe tărîmul studiilor lingvistice în țara noastră, Alexandru Philippide s-a afirmat ca veritabil continuator al lor, atît prin năzuința și strădania de a elabora în cuprinsul unor lucrări practice și a unor studii teoretice fundamentale, istoria limbii române, gramatica și dicționarul ei, cît și prin importantele contribuții ce au deschis noi căi de cercetare în aceste domenii.

Deși multe din concluziile la care a ajuns în istoria limbii române au fost infirmate de cercetarea ulterioară, iar istoria literaturii, pe care a conturat-o fără o temeinică analiză, este apreciată mai mult ca o lucrare bibliografică conștiincioasă, opera sa *Introducere în istoria limbii și literaturii române*, publicată la 1888, anticipează, nu fără anumite merite, exegeza lui Ovid Densusianu, *Historire de la langue roumaine*, al cărei prim volum a apărut abia în 1901, monumentala *Bibliografie românească veche* a lui Ioan Bianu și Nerva Hodoș, cu apariție, în fascicole, începînd din 1898, și remarcabila *Istoria literaturii române* de N. Iorga, apărută în 5 volume, între 1901—1909.

Caracteristic pentru spiritul și metoda ce stă la baza operei sale este faptul că a respins exagerările latiniste „reușind să se mențină pe linia dezvoltării istorice a limbii și literaturii noastre“ (D. Macrea, *Lingviști și filologi români*, Ed. Științifică, Buc., 1959, pg. 153).

La 1897, după ce B. P. Hasdeu, a cărui metodă, în elaborarea prodigiosului *Etymologicum Magnum Romanie*, l-a împins pe o cale fără finalitate, silindu-l în fapt să abandoneze lucrarea, prestigiul de care se bucura la acea dată Alexandru Philippide, autoritatea sa cîştigată prin erudiţia, rigoarea şi disciplina metodică pe care se întemeiau studiile sale, a determinat Academia să-i încredinţeze lui misiunea de a conduce lucrările dicţionarului limbii române, unul din principalele ţeluri constitutive ale înaltului for cultural *(cf. Procesul— verbal nr. 2 al Comisiei Dicţionarului, din 17 iunie 1897, în Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P 17 — 1897—1903, f. 50).*

Corespondenţa sa cu I. Bianu datează din această perioadă şi e de natură să ateste măsura însemnată în care a contribuit la elaborarea Dicţionarului Academiei Române.

În calitate de secretar al Comisiei Dicţionarului, compusă din D. A. Sturdza (preşedinte), T. Maiorescu, I. Kalinderu, Gr. G. Tocilescu şi N. Quintescu, Ioan Bianu va ţine o legătură permanentă cu Philippide, contribuind prompt la rezolvarea multiplelor probleme organizatorice ce se iveau.

[2] Aşa cum atestă procesul-verbal nr. 1, din 10 iunie 1897, de constituire a Comisiei Dicţionarului, Al. Philippide era invitat pentru 17 iunie spre a i se încredinţa sarcina organizării lucrării şi, în perspectivă, a redactării sale *(cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17. 1897—1903, f. 12).* În anul următor, 1898, în Raportul cu privire la Planul de organizare a Dicţionarului, citit în faţa plenului academic la 23 martie, se motiva această alegere prin faptul că Alexandru Philippide „a dovedit o mare competinţă în filologia românească prin lucrări foarte mult apreciate de specialiştii străini" *(cf. Arhiva Acad. R.S.R., oc. cit., f. 121—131).*

În şedinţa din 10 iunie 1897 Comisia îşi precizase un punct de vedere asupra cuprinsului şi modului de organizare a acestei activităţi, pentru a cărei realizare se alocase suma de 6.000 lei anual. Potrivit cerinţelor Comisiei, Dicţionarul trebuia să cuprindă:

„a) Toate cuvintele şi formele vechi aflătoare în cărţile şi documentele vechi româneşti, precum şi cele moderne din limba poporală a românilor de peste tot locul, asemenea şi cuvintele din limba specială tehnică a industriilor, meseriilor, comerţului etc., oricare ar fi origina lor, căci « nu ne temem de cuvinte cari au căpătat de veacuri împămîntenirea ».

b) Cuvintele nouă devenite poporale sau de generală întrăbuinţare la români, cum sînt termenii mecanici, ai armatei, ai botanicei etc., adecă termenii ştiinţifici intraţi în limba generală sau literară, mai ales în secolul prezent.

La fiecare cuvînt, scris în forma lui actuală, să se dea diferitele lui însemnări, la trebuinţă şi în limbile latină sau franceză, cu exemple din cari să se vadă fiecare însemnare, exemplele cuvîntului în diferite epoce; la sfîrşit să se arate originea cuvîntului şi istoria lui.

Pentru a se face această lucrare trebuie:

1. Să se adune materialul de cuvinte cu frazele în cari se găsesc şi cu indicarea precisă a studiilor etimologiilor făcute pînă acum de specialişti români şi streini; acest material să fie scris pe foiţe de hîrtie aşezate în ordine alfabetică.

Materialul să se adune:

a) din toate colecţiunile şi literatura poporală în proză şi în versuri, cîte s-au publicat în volume, broşure, reviste şi ziare.

b) din orice alte informaţiuni culese de-a dreptul de la popor;

c) din scrierile sau traducerile tuturor scriitorilor români vechi şi noi.

Această adunare de material s-ar putea organiza a se face de mai mulţi colaboratori pregătiţi anume spre acest scop, după un program uniform, stabilit de Comisiunea Academiei cu cooperarea unui filolog, care va avea şi direcţiunea lucrărei.

Ea ar ţine cel mult 2 ani.

2. Materialul în acest mod adunat se încredințează filologului, care este însărcinat cu redactarea dicționarului; el își poate lua unul, doi sau trei ajutători pentru copiare și facerea corecturilor etc.

Aceasta a doua lucrare s-ar putea face în 3—4 ani."
(Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 17 — 1897—1903, f. 14—16.)

Aceste cerințe i-au fost comunicate lui Al. Philippide în ședința din 17 iunie 1897, cînd, așa cum consemna procesul-verbal, acesta se declară „gata a primi însărcinarea care i se propune de comisiune", urmînd a-și prezenta în scris observațiile asupra planului de organizare. Totodată, se menționa în același proces-verbal că „Dl. Al. Philippide se leagă a nu avea în timpul celor 5 ani altă ocupație decît aceea de profesor universitar pe lîngă lucrarea ce a primit de la Academie" *(cf. Procesul-verbal nr. 2 al Comisiei Dicționarului, loc. cit., f. 50)*.

La 23 iunie 1897, trimițînd Comisiei o primă listă de colaboratori, Al. Philippide îi scria lui D. A. Sturdza, dorind să-l pună în curent cu cîteva probleme legate de începutul activității. Totodată îi trimitea și un *Proiect de dicționar*, în fapt o expunere succintă asupra concepției și metodei de lucru. Considerîndu-le demne de interesul cercetătorilor le reproducem mai jos:

Prea stimate d[omnu]le Sturdza,

Vă trimit lista autorilor și proiectul. Am găsit pe cei trei colaboratori din Iași: Scobai, fost elev al meu și profesor de românește; Teodorescu și Botez, doi distinși studenți ai Facultății de litere. Acești tineri, plini de bunăvoință, care vor lucra subt controlul meu și-mi vor face dese dări de seamă despre progresul lucrărilor, îmi vor fi de mare ajutor. Cu Crețu și cu Jarník voi intra în înțelegere atunci cînd dl. Bianu se va fi informat întîi dacă într-adevăr primesc să lucreze ori ba.

Controlul celor făcute de Crețu va cade însă în sarcina Academiei, iar acel al lui Jarník în sarcina lui Dumnezeu. Drept să vă spun, eu nu aș fi fost de părere să se vîre un strein printre noi. Se va zice că a trebuit să pună mîna un strein la lucru, pentru ca să putem urni treaba din loc, ceea ce nu e adevărat. Eu voi face Academiei raporturi dese despre mersul trebei aici și am toată nădejdea că dacă d-nii Crețu și Jarník vor fi atît de harnici ca noi iști de aici vom avea gata notițele peste doi ani.

Ceea ce trebuie acum deocamdată făcut este să ne dăm socoteală lămurită de numărul volumelor ori, mai bine zis, de cantitatea brută a materialului ce va fi exploatat, apoi să vedem care lucrări se pot procura mai lesne și care mai greu, care sînt mai greu de studiat și care mai ușor. Pentru aceea, ar fi bine să completați d-voastră lista cu ce veți mai găsi de cuviință. Bine ar fi însă și să lăsați lista cum este, căci — *professus grandia turget* — și să mi-o înapoiați pentru ca să pot face asupra ei cercetările pomenite. Cînd îmi voi fi dat socoteală de cantitatea lucrului, voi lua partea cea mai grea pentru mine și voi împărți restul în cinci părți egale. Colaboratorii vor lucra numai ce voi spune eu și cum voi spune eu. Apoi, ceea ce mai trebuie deocamdată făcut este să culeg din dicționare lista cuvintelor și să fac modelul casetelor. Pentru aceasta se cere un timp oarecare, cu atît mai mult că am avut și am examene, sînt în două comisiuni pentru concurs și am și delegație la Humpel. În luna iunie, noi profesorii dăm în bot. Voi face însă tot ce voi putea ca deja în cursul lunii iulie să începem a face notițele. Să nu uităm însă că graba strică treaba. Noi sîntem cu dicționarul cam ca popa cel care uitase că e postul cel mare și numai cu vreo două zile înainte de Paști începuse să strige: postiți, măi, că mîne e Paștele!

Al d-tale devotat servitor,
A. *Philippide*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 17 — 1897—1903, f. 28—29.

PROIECT DE DICȚIONAR AL LIMBII ROMÂNE

Se va întocmi un dicționar al limbii comune românești, astfel cum se găsește ea în autorii cei mai insemnați de la al XVI-lea secol încoace. Care sînt acești autori, se specifică în lista alăturată. Aceștia nu sînt *toți* autorii însemnați români, de unde s-ar putea culege limba românească, dar trebuie să ne mărginim cercul cercetărilor pentru a putea da o dată la iveală într-un spațiu de cinci ani un dicționar al limbii moderne. Aceeași necesitate de a produce într-un cadru restrîns o operă, nu perfectă și înjghebată pe calupuri extraordinare, ci potrivită cu scopul și cu titlul, care să dea românilor un tablou cît se poate de complect al limbii comune, ne obligă de a lăsa la o parte dialectele. Eliminarea dialectelor mecedonean și istrian este ușoră. Aceea a dialectelor din Dacia însă dă loc la oarecare dificultăți. Limba noastră comună nu este încă fixată complect și se poate foarte lesne întîmpla ca să dăm loc în dicționar la cuvinte dialectale, tot așa după cum sigur vom lăsa necatalogate cuvinte care aparțin limbii comune, dar care ne vor scăpa din videre. Pentru a scăpa din videre cît se poate mai puține cuvinte, am ales scriitori bogați în cugetare de diferite bresle și din diferite timpuri: religie, legi, istorie, poezie, originale și traduse, din veacurile. XVII—XVIII, XIX. Pentru a nu încărca lucrarea cu prea multe elemente dialectale am lăsat pe de o parte fără cercetare literatura veacului al XVI-lea, căci în acel secul limba comună de abia începuse a se separa de dialecte, iar pe de alta, am eliminat acele monumente literare care sînt vădit scrise în dialect, anume actele publice.

Baza notițelor o va forma lista de cuvinte deja catalogate în Dicționarul de Buda, în Cihac și în Dicționarul lui Laurian. Această listă o voi face eu, după ce voi elimina neologismele lui Laurian, care nu se găsesc nicăiri întrebuințate. Cihac va trebui să rămînă intact, pînă cînd se vor proba ori nu în autori cuvintele pe care nu le probează cu citații. Cuvintele probate de el cu citații din autori care ies din cadrul lecturilor noastre (precum *Uricariul* lui Codrescu) vor rămîne după ce vor fi controlate. Pe această bază se va lucra în următorul chip. Se va publica lista pomenită și fiecare colaborator va trebui să o aibă înaintea ochilor. Acel care va fi însărcinat cu cetirea lui Dosoftei de ex., va trebui să probeze cu citații exacte și numeroase (citațiile se vor face după pagină, și numele autorului se va însemna scurtat) fiecare cuvînt din listă; apoi va nota toate cuvintele cîte nu se găsesc în listă. Alături cu probarea cuvintelor, va nota colaboratorul tot ce va socoti că este idiotism românesc. Prin probarea de mai multe ori a unui cuvînt și prin înșirarea idiotismelor se va putea ajunge la cunoașterea aproape complectă a diferitelor înțălesuri. Explicarea idiotismelor, care se va face tot în românește, precum și traducerea înțălesului fundamental al cuvintelor în latinește și franțuzește o voi face eu. Pentru ușurința lucrului va trebui ca fiecare colaborator să aibă casete de carton cu despărțituri, în care să se așeze pe bucățele de hîrtie notițele asupra cuvintelor, care cuvinte vor fi lipite la fiecare despărțitură în etichete tipărite. Modelul îl voi da eu. Doi ani vor fi îndestulători în caz cînd cinci oameni vor lucra conștiincios. Odată notițele făcute, eu singur —căci altfel n-ar avea lucrarea unitatea dorită — voi da operei redacţia finală. În această operă se vor găsi prin urmare cuvintele, chiar cele mai rar întrebuinţate, cîte apar la autorii cei mai însemnaţi. La fiecare cuvînt se vor găsi diferitele însemnări probate cu citaţii exacte, cuvintele rar întrebuinţate — precum slavonismele cele multe din scriitorii bisericeşti — vor fi însemnate ca atare, neologismele scriitorilor mai noi vor fi însemnate ca atare iarăşi, în sfîrşit se vor găsi traducerile în latineşte şi franţuzeşte ale fiecărui cuvînt, precum şi sinonimele şi etimologiile. Pentru cercetarea etimologiilor mă voi servi de toate mijloacele posibile. Obscurităţile inextricabile nu le voi rezolvi cu hipoteze ridicule însă, ci le voi lăsa mai bine cu un semn de întrebare. Pentru însămnarea sinonimelor vor face serviciu şi colaboratorii, care vor fi obligaţi să însemne[ze] la fiecare cuvînt şi sinonimele de care-şi vor aduce aminte. Pentru redactarea finală a lucrării, după adunarea notiţelor, vor fi de ajuns trei ani.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 17 — 1897—1903, f. 30—31.

2

Mănăstirea Neamţului, 24 aug. 1897

Iubite domnule Bianu,

Îţi trimet planul pentru adunarea de material al dicţionarului [1]. Toate observaţiile, cîte aş fi putut scrie pe marginea proiectului Comisiunii, le-am pus în acest plan. Sper că detaliile date de mine vor fi destul de precise şi că ne vom apuca cît mai degrabă de lucru. D-lui Jarník îi scrisesem şi eu şi mi-a răspuns cam aceleaşi lucruri ca şi d-tale. Am scris asemenea d-lui Creţu [2], şi d-sa mi-a răspuns că în asemenea condiţii nu poate primi să colaboreze. Eu cred că ne vom putea servi mai bine de studenţi ori şi de scriitori de la Academie, căci, precum vei vedea, şi precum deja ştii, nu este trebuinţă de multă filologie pentru a colecta în bilete cîteva pagini. Plăcerea cu care dl. Jarník a primit să lucreze mi-a făcut mare plăcere, nu numai pentru că d-sa este un om priceput în asemenea lucrări, ci şi pentru că am văzut că se interesează cu multă modestie de lucrarea noastră. Aş fi trimes planul mai degrabă, dar ştiam pe de o parte că pînă în septembrie Comisiunea nu va putea lua nici o hotărîre, iar pe de alta, am fost şi eu din cale în afară de ocupat cu scrierea gramaticii [3] româneşti, pe care am dat-o în sfîrşit gata. Trebuia să scriu o gramatică din mai multe puncte de videre, mai ales din acela că voi găsi în ea un ajutor pentru cursul meu de la Universitate.

Te rog, domnule Bianu, să arăţi membrilor Comisiunii complimentele mele şi să fii încredinţat că sînt al d-tale bun prietin.

A. Philippide

Peste cîteva zile plec la Iaşi. D-lui Jarník îi voi scrie. Puteţi să-i scrieţi şi d-voastră. Îndată ce Comisiunea îmi va răspunde că aprobă planul meu, eu dau semnalul de luptă.

Te rog, bagă seamă de pachețelul cu bilete, care este o anexă indispensabilă a planului.

Arhiva Academiei R.S.R., Dosar P. 17 — 1897—1903, f. 54—55.

[1] Reproducem mai jos, după originalul păstrat în Arhiva Academiei R.S.R., acest proiect de plan, edificator pentru cunoașterea procedeelor de lucru care au stat la baza strîngerii materialului lingvistic pentru elaborarea *Dicționarului limbii române*, editat sub auspiciile Academiei. Cu mici schimbări, metodologia a fost utilizată chiar și după ce Alexandru Philippide s-a retras.

1. DICȚIONARUL

Planul cum să se adune materialul

A

Pentru dicționarul românesc noi voim să culegem cuvintele din autorii români pentru două motive: întîi pentru că dicționarele deja existente nu cuprind nici un sfert din cuvintele care constituesc limba noastră comună, și al doile[a] pentru că noi dorim să avem la fiecare cuvînt toate înțălesurile. Ca să ne ajungem scopul întîi, nu trebuie să scăpăm în lecturile noastre nimic din vedere și numai atunci nu vom scăpa nimic din vedere, cînd vom ceti *tot* și vom însemna *tot*. Dacă ne-am apuca cumva să cetim așa la întîmplare, cu gîndul chipurile să însemnăm cu creion roș curiozitățile, apoi să fim siguri că vom culege numai banalitățile, știute și răsștiute, iar tocmai curiozitățile le vom lăsa la o parte. Aici, ca și în toate științele, omul nu trebuie să se încreadă într-însul, ci să procedeze puțin genial, dar sigur, cu statistica, și anume cu statistica aceea care nu uită nimic, nici cel mai neînsemnat lucru în aparență. Iaca, de pildă, dacă aș fi alergat după curiozități în pagina lui Creangă, pe care am cules-o în bilete, n-aș fi cules cuvîntul *alce*, Doamne ferește, și totuși acest cuvînt nu se găsește nici în una din colecțiile mai bogate deja existente, nici în Cihac, nici în *Lexiconul* Budan, nici — firește — în Laurian. Și se vede că e tare românesc acest cuvînt, dacă se găsește la Creangă întrebuințat și dacă acolo mi s-a părut mie așa de puțin remarcabil. Tot așa stă lucrul cu *apărie* din aceeași pagină! Tot astfel cu greu un colector oarecare ar fi cules tot de acolo pe adverbul *și* („Mare de inimă, iar de gură și mai mare"), pe care din întîmplare eu îl cunoșteam mai dinainte. L-ar fi luat drept conjuncție copulativă și ar fi trecut pur și simplu peste dînsul, ca peste un lucru știut, necurios!

Și trec peste alte curiozități, pe care o singură pagină dintr-un autor, care a știut românește bine, ni le-a arătat. Deci, dacă nu citești tot și nu culegi tot, te vei alege din lecturile tale cu cîteva nimicuri, iar despre o catalogare complectă a limbii române să-ți iai nădejdea. De glose, de curiozități, de discuții asupra unor fenomene importante etc. sîntem sătui. Noi știm ce înseamnă asemenea lucruri: niște cîrpituri, care se complectează totdeauna cu adause la sfîrșit și cu erate la început, și care rămîn totuși necomplecte, greșite și, mai ales, ridicule. Ca să ne ajungem scopul al doile[a], nu trebuie să însemnăm cuvîntul singur, căci înțălesul unui cuvînt iese la iveală numai din raportul lui față cu altele. Dacă voi sta eu să citez numai „terchea berchea", Ispirescu, 273, nu voi pricepe despre ce este vorba. Dacă voi cita însă locul întreg, „Nu voi să-mi zică lumea că sînt dascăl d-äia terchea berchea, trei lei părechea", voi înțelege că este vorba despre ceva halandala. Iar dacă din pagina pomenită a lui Creangă aș cita numai verbul *iau* și numai substantivul *drum*, cum ar fi de pildă, „iaŭ, Cr. Am. 133", ori „drum, Cr. Am. 133", n-aș putea cunoaște idiotizmul „imi iau drumul spre casă“. Chestiunea este numai de a ști cît să citezi. Dacă voi cita pentru cuvîntul *baltag* toată balada lui Codreanu, voi feșteli hîrtia degeaba.

În urma acestora, trag concluziile următoare:

a) Vom despoia complect volumele cetite. Cînd vom fi catalogat cel de pe urmă cuvînt dintr-o pagină, numai atunci ne vom permite să trecem la alta. Pînă și verbele auxiliare, precum *am*, *aș*, *voi* etc., trebuiesc catalogate aparte, căci aceste auxiliare cîteodată sînt proclitice, cîteodată enclitice, cîteodată despărțite prin pronume ori și prin alte cuvinte de verb, altădată au forme mai întregi (precum „avem tocmiți“ = „am tocmit“ „să fie zis“ în limba veche= „să fi zis“) și eu pe toate trebuie să le înșir și, dacă aș sta să răsfoiesc colecția verbelor pentru a afla aceste lucruri, aș pierde vremea degeaba.

b) Toate cuvintele trebuiesc probate în raporturile lor cu altele, iar nu izolat. Verbul trebuie citat cu subiectul și cu complementul, subiectul cu predicatul și cu complemente, adjectivul cu substantivul și cu complemente, complementul cu cuvîntul său de legătură, prepozițiile și conjuncțiile cu regimele lor, ... cît se poate propoziții întregi trebuiesc citate. Cînd propozițiile sînt prea lungi, trebuiesc rupte bucăți cu înțăles dintr-însele. Alăturea se găsesc astfel culese în bilete două pagini din *Amintirile* lui Creangă. În asemenea împrejurări propoziția din Creangă „Cine a întîlnit vreodată în calea sa un popă?“ este citată de atîtea ori, cîte cuvinte se găsesc în ea, odată pentru *cine*, a doua oară pentru *a*, a treia oară pentru *întîlnesc* ... în total de nouă ori!.

c) Formele unuia și aceluiași cuvînt trebuiesc citate supt o rubrică tip: toate modurile și timpurile unui verb supt rubrica prezentului indicativului pers. 1 singulară (de ex. *iubeam*, *voi iubi*, *am iubit* etc. supt rubrica *iubesc*), toate formele unui substantiv, adjectiv, pronume supt rubrica nominativului masculin singular *(casă, case* supt titul *casă; acest, această, acestui, acestei* etc. supt rubrica *acest; frumos, frumoasă, frumoși* etc. supt titlul *frumos)*. Tot ce este cuvînt aparte, trebuie însă aparte catalogat, și să nu-i vină cumva unuia în minte să citeze pe *preling* supt titlul *ling*, ori pe *întorc* sub titlul *torc*, ori pe *cîrpaciu* sub titlul *cîrpă!* Pentru aceea, și cuvintele compuse și adverbele trebuiesc, pe cît este cu putință, înregistrate supt titluri aparte: *odată* de ex. nu trebuie scris supt titlul dată, nici *de treabă* supt titlul treabă. O călăuză poate da lista de izolări și de adverbe din *gramatica* mea. Nu se poate însă cere colectorului decît o apropiare de acest țăl, niciodată o atingere a lui. Hotărîrea acestui lucru, care cuvinte au o existență aparte, formînd un grup de ele înseși — una din cele mai grele sarcini — va rămîne în sarcina mea. Căci este lucru hotărît că noi voim să dăm în dicționar etimologiile cuvintelor, dar voim să păstrăm acestora existența lor aparte în înșirare alfabetică. De ex. noi vom ști și vom spune că *de treabă* este cuvîntul *treabă* supt forma de atribut a prepoziției *de*, dar vom recunoaște că acest *de treabă* s-a izolat tot mai tare de grupul cuvîntului de baștină, a devenit un adverb, a ajuns apoi cu vremea să se întrebuințeze numai ca atribut și ca predicat, pînă ce a format un cuvînt de capul lui existent, așa precum un pui a părăsit cuibul părinților și a ajuns să-și facă el un cuib de o parte. Sînt dicționare unde toate derivatele se înșiră supt una și aceeași rădăcină, așa că *treabă*, *de treabă*, *netrebnic*, *trebuitor*, *trebuie* sînt înșirate unul după altul. Dicționarul pe care noi îl plănuim nu este de acest fel, căci macar că etimologii se vor găsi de ajuns într-însul, scopul său nu este acel al unei opere de artă, care să răspundă vreunui ideal pur științific oarecare, ci acel al unei opere practice, care să înșire cuvintele limbii românești cu — pe cît se poate — toate înțălesurile lor în ordine alfabetică.

B.

Nu știm cam cîte au să fie la număr cuvintele catalogate. Să presupunem însă că vor fi zece mii. Dacă ar sta colectorul să aibă zece mii de casete, mai ales cînd biletele ar fi de dimensii cam mari — cum a fost acel care mi s-a trimes mie de probă —, ar trebui să lucreze într-un hambar ori în grădina publică, pentru că ar avea trebuință de o sută de metri patrați, fără să mai pomenim de aceea că ar pierde o mulțime de vreme căutînd casetele, astfel încît ar ține mai mult alergătura decît treaba. Eu propun pentru aceea următoarele: colectorul va trebui mai înainte de toate, pentru ca să nu se încurce cu prea multe bilete, să culeagă două pagini, apoi să așeze biletele după alfabèt, precum se arată în proba alăturată, și în sfîrșit să le împartă în casete. Acestea vor fi împărțite în următoarele 280 de categorii: ab, ac, ad, ae, af, ag, ah, ai, aj, al, am, an, ap, ar, as, aș, at, aț, au, av, az, ba, bă, be, bi, bî, bl, bo, br, bu, ca, că, ce, ch, ci, cî, cl, cn, co, cr, ct, cu, cv, da, dă, de, di, dî, do, dr, du, dv, ea, eb, ec, ef, eg, ei, el, em, en, ep, er, es, et, eu, ev, ez, fa, fă, fe, fi, fî, fl, fo, fr, fu, ga, gă, ge, gh, gi, gî, gl, go, gr, gu, gv, ha, hă, he, hi, hî, hl, ho, hr, hu, ia, ib, ic, id, ie, if, ig, ih, ii, il, im, in, io, ip, ir, is, iș, it, iț, iu, iv, iz, îm, în, ja, jă, jd, je, jg, ji, jî, ju, la, lă, le, li, lî, lo, lu, ma, mă, me, mi, mî, ml, mo, mr, mu, na, nă, ne, ni, nî, no, nu, oa, ob, oc, od, oe, of, og, oh, oi, oj, ol, om, op, or, os, oș, ot, oț, ou, ov, oz, pa, pă, pe, pi, pî, pl, po, pr, ps, pu, ra, ră, re, ri, rî, ro, ru, sa, să, sb, sc, sd, se, sf, sg, sh, si, sî, sl, sm, sn, so, sp, st, su, sv, șa, șă, șc, șd, șe, șf, șg, și, șî, șl, șm, șn, șo, șp, șt, șu, ta, tă, te, ti, tî, to, tr, tu, ța, ță, țe, ți, țî, țo, țu, uc, ud, ue, uf, ug, ui, uj, ul, um, un, ur, us, uș, ut, uț, va, vă, ve, vi, vî, vl, vo, vr, vu, za, ză, zb, zd, ze, zg, zi, zî, zl, zm, zn, zo, zu, zv.

Biletele, după ce vor fi gata toate din toate colecțiile ce va fi făcut, va trebui colectorul să le așeze după cuvinte. Va lua de ex. biletele din despărțitura *ab* și le va înșira după cuvinte în ordine alfabetică. Biletele aceluiași cuvînt vor forma un pachet cu titlul deasupra. Pachetul va consta dintr-un plic ori dintr-o bucată de hîrtie învălătucită și lipită cu gumi arabicum. Pachetele din grupul *ab* vor fi legate la un loc — fără să se turbure ordinea alfabetică — într-un pachet mai mare cu eticheta *ab*. Se va procede așa cu toate despărțiturile și apoi toate cele 280 de pachete mai mari, care vor cuprinde în ordine alfabetică, în pachețele mai mici, cele 10000 de cuvinte — aproximativ — vor constitui un pachet mare, ce mi se va trimite cu băgarea de samă de a nu se turbura din ordinea lor pe drum pachetele cele mici.

Biletele pentru care nu există despărțitură, precum interjecția *a*, vor trebui puse în despărțiturile cele mai apropiate: interjecția *a* se va pune la grupul *ab*.

Fiindcă ortografiile variază de la un autor la altul, apoi s-ar produce încurcături, în caz cînd colectorul ar păstra chiar în titlu ortografia originalului. Titlurile trebuiesc pentru aceea scrise cu una și aceeași ortografie — anume ortografia Academiei — cu atît mai mult cu cît în dicționar însuși titlurile, ca și discuția, vor fi scrise cu acea ortografie. Locul însuși citat va trebui exact copiat după original, mai întîi pentru aceea că colectorul ar putea traduce în dialectul său — iară noi n-avem trebuință de dialectele colectorilor — și apoi, mai ales, pentru aceea că din variația ortografiilor, oricît de puțină valoare fonetică ar avea acestea, iese adeseori la iveală pronunțarea cuvîntului, atît în limba comună cît și în dialect, și noi românii avem încă o limbă nefixată din acest punct de vedere. Dacă acum chiar ortografiile cele curioase ale autorilor moderni trebuiesc păstrate întocmai în locurile citate — așa, dealtfel, după cum se procedează astăzi în toate lucrările de această natură — apoi cu atît mai mult trebuie păstrată întocmai ortografia mai consecventă și mai rațională a texturilor scrise cu chirilic. Dacă am putea traduce în ortografie cu litere latine ortografia chirilică a acestor texturi, ar fi mai bine din punct de vedere al ușurinții tiparului. (Dar cine se gîndește la o bagatelă ca asta, cînd e vorba de alte greutăți mai mari care trebuiesc învinse?) Din nenorocire însă această traducere este imposibilă. Mai întîi caracterele ѣ, ѧ, ѫ reprezintă adeseori de la un timp încoace pe *e* deschis (scris de fonetici ę). În ce anumite împrejurări aveau această valoare știm (și încă o știu toți colectorii?) și care este autorul care sigur a pronunțat așa iar știm. Timpul însă *de cînd* și spațiul *cît* al fenomenului nu-l putem hotărî. Numai cum a pronunțat Dosotei de la 1673 încoace știm sigur: el a pronunțat *vręme*. Un *vrѣme* de la Varlaam însă dacă-l vom traduce cu *vręme* poate greșim, și dacă-l vom traduce cu *vreame* poate greșim iarăși. Mai bine atunci să lăsăm lucrul astfel întocmai, cum l-au scris acei bătrîni, fără să-l mai stîlcim în cîrligele noastre. Apoi sunetele *ă* și *î* se deosebesc în scrisoarea chirilică cam de pe la aceeași epocă și numai la cîțiva scriitori, precum Dosotei și *Biblia de la București*. Înainte de acești scriitori și după dînșii și alături cu dînșii caracterele ѣ și ъ reprezintă amestecat ambele sunete. Noi iști de astăzi avem în ortografia fonetică (căci, cînd este vorba de a transcrie exact dintr-o ortografie în alta, numai ortografia fonetică este aplicabilă) pentru *ă* semnul acesta și pentru *î* pe istalalt. Cum vei transcrie acum pe un ъ oarecare din Coresi? Cu *ă*? ori cu *î*? Cine știe? Poate cîndva se va afla și cum pronunța acel bărbat din acest punct de videre. Astăzi sîntem însă complect necunoscători în această privință, numai dacă nu i-ar veni cuiva în minte să aducă la mijloc analogia pronunțării actuale — dar de asemenea *ignoranți* să ne ferească Dumnezeu printre colaboratorii dicționarului. Atunci, prin urmare, să lăsăm și pe acei ъ, ѫ, întocmai cum se găsesc în texturi. Și acestea sînt numai unele din dificultățile transcrierii din scrierea chirilică în scrierea latină, și trec pe celelalte cu vederea, cu atît mai mult, cu cît, nu cred să mai fie astăzi cineva care să nu recunoască că toate așa-numitele transcrieri ale unor texturi vechi retipărite sînt fundamental falșe. După cum se va vide însă acuși, adunarea strict statistică a materialului, chiar atunci cînd poți scrie răpede, consumă foarte mult timp. Dacă te vei mai și încurca în scriere chirilică — pe care azi nimeni n-o mai întrebuințează — și vei copia migăios de prin texturi vechi buche cu buche, nu vei mai putea înainta defel. Va trebui, prin urmare, să ne mulțămim, cînd e vorba de texturi chirilice, numai cu titlurile copiate exact, iar cu restul textului transcris în ortografia Academiei.

C

Cele două pagini din Creangă, adunate după principiile mai sus expuse, mi-au costat trei oare. În șese ceasuri va putea deci avea cineva în casete 4 pagini 16°! În 300 de zile va rumega astfel 1200 de pagini. 5 colaboratori vor putea produce, prin urmare, după această măsură, în 2 ani de zile, bilete de pe 12.000 de pagini, 10 colaboratori — de pe 24.000, și încă să fie harnici! Să zicem că vom dispune de 10 colaboratori. 24.000 de pagini de ale lui Creangă constituiesc valoarea cam a 40 de volume octav mic, de cîte 400 de pagini fiecare. În lista trimeasă de mine se găsesc cam 70 asemenea volume. Pe de o parte o mulțime de cărți rămîn necitite, iar pe de alta materialul din cele 40 a crescut din cale-afară, căci să se bage bine de samă că în chipul cum propun eu să se citească cărțile — și alt chip nici nu este —, fiecare pagină este cam de 7 ori copiată: în bilete se găsesc prin urmare copiate 280, adică două sute optezeci de volume!

În asemenea împrejurări sîntem amenințați de o supraabundanță de material în bilete, pe care să nu-l mai poată mînui nimeni, de un exces de muncă al colaboratorilor, care, chiar zece la număr, ar trebui să se omoare muncind, pentru a dovedi măcar 40 de de volume, şi de lăsarea fără cercetare a o mare parte din autori. Trebuie să fie un defect prin urmare, undeva în acest plan al cercetărilor şi acel defect este în adevăr următorul: ca să cunoşti chiar limba lui Homer, n-ai trebuinţă să citeşti toată *Iliada*. Exceptîndu-se cartea XXIV, celelalte seamănă aşa de mult între dînsele din punct de videre al limbii, încît cine a citit una, cunoaşte limba din toate. Dacă vrei să cunoşti toată limba grecească, vei reuşi mai lesne cetind o carte din Homer, una din Platon, una din Aristotel etc., decît buchisînd unul şi acelaşi autor. Tot astfel stă lucrul cu un scriitor oarecare al nostru, să zic Creangă. Cine a cetit *Povestea lui Harap Alb*, cunoaşte limba din toate poveştile. Negreşit pe ici pe colea cîte un cuvînt nou ori cîte un înţăles nou apare, dar *grosul* limbii lui Creangă îl cunoaşte cineva numai din *Harap Alb*. Stînd astfel lucrurile, mai mult profit vom trage noi pentru scopul nostru atunci cînd vom ceti bucăţi din 100 de autori decît atunci cînd vom ceti 40 de autori din scoarţă în scoarţă. La ce folos, ca să mai dau un exemplu, să cetim noi toate cele 12 volume de Minee, cînd în toate se găsesc cam unele şi aceleaşi imnuri: numai numele sfîntului se schimbă, ba e Grigore, ba e Vasile, dar rugăciunea e tot aceeaşi. Doar prefeţele, fiindcă sînt scrise cu diferite ocazii de doi episcopi celebri, să fie trebuinţă a le ceti pe toate. În ce priveşte Mineele înseşi, este prea de ajuns lectura amănunţită a unui volum! Pentru ce să cetim noi codicele lui Boerescu cînd de la început pînă la sfîrşit este plin de aceleaşi franţuzisme, care nu şi-au făcut niciodată loc statornic în limba noastră?

Să facem deci o alegere, mai întîi de autorii care mai cu multă atenţie trebuiesc cercetaţi decît alţii şi apoi de bucăţile care trebuiesc astfel cetite, cum zic eu că trebuiesc să fie.

În ce priveşte autorii, apoi eu vîrîsem în lista mea pe acei care reprezintă suma cea mai mare de cunoaştere a limbii române. Eu persist a crede că şi acum trebuiesc consideraţi ca acei din care trebuiesc făcute cele mai multe extracte. Din ceilalţi se vor face mai puţine culegeri, iar din unele cărţi, precum din legile vechi şi actuale, din cărţile de ştiinţă, se vor culege numai terminii tehnici şi numirile de plante, animale, minerale, colori etc. Eu propun, fiindcă n-avem vreme de pierdut, să dăm deocamdată în lucru ceea ce e mai important anume extracte mai lungi din autorii listei mele, şi după un an ori şi după un an şi jumătate, să începem extractele mai scurte şi culegerile de termini tehnici de prin autorii ceilalţi. Am putea de pe acum însărcina pe dl. Jarník cu materia în care este mai deprins, anume cu literatura folcloristă. Eu mi-aş lua texturi bisericeşti din sec. XVII. Cărţile mai uşoare, precum cele scrise în veacul nostru, le-aş da pe socoteala tinerilor colaboratori şi, în ce priveşte colaboratorii de la Iaşi, aş putea începe treaba deja de prin septembrie. Care bucăţi trebuiesc anume culese, un bărbat ca dl. Jarník pricepe singur. Colaboratorilor de la Iaşi le voi fixa eu munca. Cu cei de la Bucureşti s-ar putea însărcina Comisiunea.

D

După cum se vede, noi n-avem trebuinţă pentru adunarea materialului de oameni învăţaţi din cale în afară, care să-şi frămînte mintea cu cine ştie ce socotele, ci numai de nişte tineri conştiincioşi, care să culeagă mecaniceşte pe bucăţele de hîrtie, un număr hotărît de ceasuri pe zi, din bucăţi de mai înainte hotărîte. Asemenea tineri s-ar putea recruta dintre studenţii lipsiţi de mijloace, care s-ar putea ajuta cu suta de lei şi la complectarea studiilor. Asemenea tineri am găsit deja în Iaşi doi, foarte buni, şi aş mai putea găsi şi alţii. Cu acei de la Iaşi voi fi eu necontenit în contact, celor de la Bucureşti va binevoi Comisiunea să le dea instrucţiile trebuitoare. Odată lucrul închegat, va merge lesne mai departe fără nici o bătaie de cap. Numai cînd voi avea toate biletele la mine, aşăzate deja de colaboratori după alfabet, voi şti dacă mai este trebuinţă de niscai alte ajutoare ori ba.

Dacă se vor face biletele după modelul alăturat, casetele vor ocupa un spaţiu de un metru şi jumătate pătrat şi o adîncime de un decimetru. Caseta trebuie să fie puţin mai largă decît biletul. Unele casete se vor umple mai degrabă. În asemenea caz se vor scoate biletele din ele, se vor pune într-un plic provizor cu titlul casetei deasupra şi se va păstra plicul undeva. Pe marginea fiecărei casete la mijloc, în faţă, se va lipi titlul ei pe-o bucăţică de hîrtie, cum ar fi de ex.:

ab	ac	ad	ae
ca	că	ce	ci

Este adevărat că colaboratorii n-au trebuinţă de vreo listă provizorie de cuvinte, culeasă din colecţiile deja existente. Această listă îmi este indispensabilă însă mie, ca să nu avem cumva lipsuri mici, cu atît mai bătătoare la ochi, cu cît dicţionarul nostru va fi sigur foarte bogat. În adevăr, chiar numai după trecere de doi ani şi presupunînd — ceea ce e sigur — că colectorii nu vor putea lucra aşa mult, cum am presupus eu la început, şi că nu vor fi mai numeroşi decît zece, vom dispune de un material aşa de abundat şi aşa de complect (numai să se lucreze cum spun eu), încît vom umple — nu cu umpluturi, ci cu strictul necesar — 4 mari volume în octo.

În ce priveşte citaţiile, eu sînt de părere să se păstreze scurtările date de mine în listă. Acolo citez (nr. 8, 9, 10) cronicele moldoveneşti cu scurtarea Let. şi pe cele munteneşti cu scurtarea Mag. pentru că cronicarii moldoveni şi munteni n-au ediţii aparte, de care să ne putem servi (cîte sînt, nu sînt bune), ci trebuiesc studiaţi numai în colecţiile lui Kogălniceanu, ed. I şi Laurian — Bălcescu. În aceste colecţii însă este atîta neregulă — mai ales în *Magazinul istoric* — atîtea lucruri sînt publicate de două ori, atîtea cronici sînt anonime, atîtea altele sînt atribuite altor autori decît celor adevăraţi (Mustea de ex. şi Constantin Căpitanul), încît am crezut că e bine să se facă citarea din toate cele tri volume ale lui Kogălniceanu sub titlul Let. şi din toate cele cinci ale *Magazinului* sub titlul Mag. Cînd peste un an, ori peste un an şi jumătate, vom fi gătit de colectat autorii cei mai însemnaţi şi vom trece la ceilalţi atunci vom fixa scurtările şi pentru aceştia.

Măcar că cu toţii la un loc vom lucra la autorii secundari mai tîrziu, pe ici, pe colea se pot înjgheba asemenea lucrări, şi se poate însărcina de ex. cutare autor de cărţi zoologice şi botanice populare să-şi colecteze singur operele încă de pe acum.

În sfîrşit, colecţiile cîte vor fi existînd de mai înainte şi vor intra poate în stăpînirea Academii nu ne pot face vreun serviciu, căci nu ştim din ce punct de videre sînt făcute.

Dacă sînt făcute din punct de videre al curiozului și al rarului, apoi să fie siguri că, oricît de bogate vor fi acele colecții — chiar mormane de hîrtii de ar forma — sînt foarte sărace din punct de videre al cunoașterei complecte a limbii. O asemenea cunoaștere nu se poate atinge decît prin procedarea de mine arătată la începutul acestui studiu. 100 de pagini colectate cum vreau eu cuprind mai multă bogăție decît o ladă de Brașov plină de colecții curioaze și rari! Chiar dacă cutare cuvînt chisnovat ori sucit nu se va găsi deocamdată în suta noastră de pagini, îl vom găsi, căci, slavă lui Dumnezeu, zeci de mii de pagini vom răscoli de-a firul părului; dar sigur mii de lucruri interesante vor lipsi în colecția glosofilului care a alergat cu creionul roș după curiozități — și din ce punct de videre curiozități? Pentru un moldovean care cunoaște numai păpușoiul, va fi și porumbul muntenesc poate o curiozitate!

A. Philippide
25 august 1897

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 36—49.

---

[2] Probabil Grigore Crețu (1848—1919) profesor de latină și română la Liceul Matei Basarab din București care s-a remarcat ca autor al unor cercetări întreprinse în domeniul literaturii noastre vechi și a cîtorva studii filologice publicate în *Columna lui Traian*, *Convorbiri literare*, *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*. A fost membru al societății ieșene „Junimea".

[3] Este vorba de *Gramatica elementară a limbii române*, apărută la Iași, în 1897.

3

Iași, 28 oct. 1897

Iubite domnule Bianu,

Treaba s-a început deja [1]. Noroc să dea Dumnezeu! Dl. Kalinderu mi-a spus că a făcut oarecare observații asupra *planului*. Te rog, comunică-mi-le. Tot asemenea, te rog ca, ori de cîte ori membrii comisiunii vor emite vreo părere, să mi-o facă și mie pe scurt cunoscută. Bătrînul Glodariu [2] este cunoscut pe aici: I. Paul [3], Xenopol, eu, i-am primit cu toții învățăturile.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 17 — 1897—1903, f. 62.

---

[1] Într-o scrisoare din 15 octombrie 1897, adresată lui D. A. Sturdza, în calitatea sa de președinte al Comisiei Dicționarului, Al. Philippide îi dădea următoarele informații cu privire la colaboratori, precum și o sumă de alte detalii și precizări cu privire la organizarea lucrului:

„1) Colaboratorii care vor lucra în timp de doi ani supt directul meu control pentru a aduna materialul dicționarului, sînt — în caz cînd veți binevoi să-i confirmați — următorii:

a) G. Teodorescu Chirileanu, student în anul III al Facultății de litere și custode la Biblioteca centrală din Iași;

b) C. Botez, student în anul III al Facultății de litere și elev al Școalei normale superioare din Iași;

c) Ioan Popovici, student în anul III al Facultății de litere și elev al Școalei normale superioare din Iași.

d) G. Ibrăileanu, licențiat în litere și absolvent al școalei normale superioare din Iași (locuiește strada Cerchez 1).

Acești tineri, toți elevi ai mei, pe care-i cunosc ca onești și harnici, s-au învoit să lucreze cîte cinci ore pe zi pentru suma de 100 lei (una sută de lei) pe lună. Le-am făcut însă cunoscut că îndată ce nu se vor ține de cuvînt și voi constata la sfîrșitul unei luni că n-au cules în bilete atîta material, cît se poate într-adevăr culege cu o muncă de cinci ore pe zi, vor fi înlocuiți cu alții.

2) De pe planul pe care l-am trimis comisiunii prin dl. Bianu la 26 august 1897 vor trebui scoase șase copii, dintre care cinci se vor trimete aici, iar una d-lui Jarník. Acest plan va forma pentru colaboratorii de aici o anexă importantă a explicațiilor orale ce vor primi de la mine, iar pentru dl. Jarník va forma unica călăuză.

3) dl. Jarník, care, după cum mi-a scris și mie, are o bogată colecție de folclor, ar putea umple casetele — conform cu modul de citație însemnat de mine în plan — întîi cu colecția deja făcută și apoi, după ce se va sfîrși aceasta, să continue a colecta după norma dată de mine. Din lista autorilor principali d-sa, după cum și-a exprimat însuși dorința, se va însărcina numai cu cei cuprinzători de materie folcloristă. Să bage însă bine de samă că orice notiță care se abate de la norma stabilită de mine — cum ca adică trebuie citat cuvîntul todeauna cu ortografia originalului și în legătură cu alte cuvinte, cît se poate chiar într-o propoziție întreagă — nu-mi poate face nici un serviciu. Astfel, de ex., are d-sa la sfîrșitul colecției de *doine și strigături din Ardeal*, București, 1885 un indice, unde cu mare răbdare dealtfel, sînt citate toate cuvintele cîte apar în pomenita colecție în modul următor: „brăduț dim. de brad; + ca și crește 445. 3". Așa ceva nu-mi poate face nici o înlesnire, din contra. Colecțiile d-lui Jarník ne pot aduce profite numai în caz cînd se vor însemna biletele așa după cum eu cer. Altfel, dacă se vor scrie biletele după felul indicelui de la *Doine și strigături*, ne va încurca numai. În sfîrșit, să caute dl. Jarník — lucru pe care l-am pus în vedere și colaboratorilor din Iași — să scrie biletele lămurit, citeț. Bilete neclar scrise pot aduce lucrării întîrzieri de ani întregi. După cum veți fi observat și d-voastră, dl. Jarník nu prea are frumoasă scrisoare.

4) După socoteala făcută în plan trebuiesc vreo 263 de casete. Să punem 300, pentru a avea spațiuri de prisos pentru combinații de sunete neprevăzute. Aceste trei sute de despărțituri se vor împărți în trei lădițe egale, pentru a fi mînuite mai lesne. Fiecare despărțitură, după măsura exactă pe care am făcut-o, va avea 9 centimetre lungime, 6 centimetre lățime și un decimetru adîncime (biletul însuși, tăietură 32° dintr-o coală de hîrtie obișnuită, are 8,5 centimetre lungime și 5,4 centrimetre lățime). Stolerul cere pentru fiecare din cele trei lădițe 8 lei. Casetele vor costa deci, pentru noi iști 5 de la Iași, 120 de lei și nu vor putea fi gata înainte de 15 decembrie. Noi vom începe lucrul însă îndată după ce veți confirma d-voastră colaboratorii, fără casete deocamdată, adunînd numai biletele în pachețele. Aș putea să am casetele mai degrabă cu cîteva săptămîni gata, dacă le-aș da la mai mulți stoleri deodată în lucru, dar mi-i teamă să nu se potrivească rău între dînsele și să nu coste și mai scump. Stolerul, care mi-a cerut 8 lei pe lădiță, este un tînăr român, lucrează bine și ieftin, dar încet.

5) Presupunînd că un colaborator va culege în bilete pe zi 5 pagini octavo mic, aceste cinci pagini cuprind, aproximativ, 150 de rînduri, care, fiindcă fiecare rînd va fi

copiat cam de 8 ori — vor da 1200 de bilete. Într-o coală de hîrtie obișnuită se cuprind 32 de bilete de mărimea propusă de mine. Vor trebui deci 40 de coale de hîrtie pe zi și 1200 de coale pe lună. 100 de conțuri de hîrtie bunișoară însă — căci hîrtia prea groasă se strică degrabă, și ar putea compromite întreaga lucrare — costă în orice caz 15 lei. Colaboratorul care lucrează pentru o sută de lei lunar s-ar alege la urma urmelor numai cu 85 lei, ceea ce ar fi prea puțin. Eu propun, deci, că, după cum Academia va procura marea cantitate de hîrtie ce se va întrebuința la tipărirea dicționarului, tot așa ar putea procura pe aceea cu mult mai mică, de care au colaboratorii trebuință pentru adunarea materialului.

6) Vă rog să trimeteți colaboratorilor, alătur cu copia de pe plan, și o copie de pe lista de autori de mine întocmită, pentru ca să cunoască scurtările cu care se vor face citațiile.

De această copie am și eu numaidecît trebuință pentru ca să chibzuiesc cu băgare de seamă extractele cu care voi însărcina pe colaboratori.

Deocamdată, îndată ce veți aproba d-voastră numirea colaboratorilor, eu li voi fixa, chiar fără să am lista autorilor, un număr oarecare de extracte, rămînînd, după cum am mai spus, ca dl. Jarník să scrie în bilete colecția pe care o are deja gata. Mai tîrziu, voi alege, avînd înaintea ochilor lista autorilor principali, bucățile pe care vor trebui mai departe să le colecteze colaboratorii de aici și dl. Jarník, după ce acesta își va fi sfîrșit propria sa colecție. Cînd peste vreun an voi socoti că putem începe culegerea și din autorii secundari, voi hotărî extractele ce vor trebui făcute și din aceștia. Atunci voi avea trebuință să cunosc și adăugirile pe care Comisiunea le-a făcut la lista mea, dar pînă atunci acele adăugiri vor apărea probabil tipărite în Analele Academiei numai dacă nu veți găsi cumva de cuviință — ceea ce n-ar fi rău — să-mi trimeteți mai înainte o copie depe dînsele.

7) În timpul de 2 ani, cît se va aduna materialul, eu voi lucra, alături cu ceilalți, cîte cinci oare pe zi pentru a face extracte în bilete. Pe lîngă aceasta însă voi mai lucra alte cinci căutînd etimologii și traducînd înțălesul fundamental al cuvintelor în latinește și franțuzește, ca să pregătesc terenul pentru timpul cînd, după trecerea celor doi ani, voi avea de redactat dicționarul. Se înțălege prin urmare dela sine că nu voi mai putea avea altă ocupație în afară de aceea de profesor universitar."

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 17 — 1897—1903, f. 57—59.

La 1 dec. 1897, într-un alt raport către președintele Comisiei, după sumare mențiuni asupra muncii efectuate, se anunța și o schimbare survenită în rîndul colaboratorilor: „În luna noiembrie — spune în raport — am adunat material în bilete, eu din Dosotei, *Psaltirea în versuri*, Teodorescu din Conachi, Botez din Creangă, Popovici din Ispirescu, *Legende sau Basmele românilor*, 1882, Ibrăileanu din Eminescu, *Poezii*. Colaboratorii s-au ținut de cuvînt și au muncit cît a trebuit. Am hotărît ca restul din Ispirescu, *op. cit.* și din Conachi, să se noteze din punctul de vedere al curiosului; din Eminescu să se mai culeagă vreo două bucăți în proză și apoi restul poeziilor și restul prozei să se noteze din același punct de vedere; Creangă să fie cules tot. Cît voi mai culege din Dosotei, *Psaltirea*, n-am hotărît încă.

Cu părere de rău vă fac cunoscut că o veche pleurezie, care a apărut fără veste, împiedică pe Teodorescu de a mai lucra și vă rog să numiți cu începere chiar de astăzi în locul său pe dl. Ioan Botez, absolvent al Facultății de litere din Iași."

(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1897—1903, f. 66—67).

[2] Vasile Glodariu (1832—1899), profesor și filolog român. În 1881, sub direcția sa ia ființă gimnaziul din Bitolia, unde funcționează puțin timp, după care își continuă activitatea de profesor în Brașov.

[3] Ioan Paul (1857—1926), profesor de română, maghiară și matematică la Institutul Pedagogic și Teologic din Caransebeș. Din 1886, timp de patru ani, funcționează la Slatina tot ca profesor, iar din 1890 se stabilește la Iași ca profesor la Liceul Internat, Școala Normală și Liceul de fete Humpel.

Puțin timp a funcționat ca director al învățămîntului primar și normal din Ministerul Instrucțiunii. Din 1916 ocupă catedra de Estetică literară a Universității din Iași și Cluj.

A colaborat la revistele *Familia* și *Amicul familiei*, *Revista nouă* a lui Hasdeu, *Arhiva* din Iași, *Convorbiri literare*, *Luceafărul*, *Viața românească* și *Transilvania*.

4

Iași, 2 n[oiembrie] 1897

Iubite domnule Bianu,

N-am nimic de adăugit la adresa către dl. Jarník, nici de schimbat. În ce privește corespondența cu ceilalți colaboratori — care vor mai fi — afară de cei de la Iași, este bine că Comisiunea a luat-o asupra sa. Eu însă trebuie să fiu necontenit informat de mersul lucrărilor. Comisiunea mă va informa despre persoane întîi, apoi despre colecțiile care trebuiesc făcute. După cum colecțiile se vor face din autori principali ori secundari, eu trebuie să fixez bucățile ce trebuie colectate și chipul cum.

Mulțămesc pentru celelalte informații.

Al d-tale amic,
A. Philippide

P.S. Îți fac cunoscut cu această ocazie că aici am început lucrul pe toată linia. Eu extrag pe Dosotei, *Psaltirea*, iar ceilalți pe Creangă, Eminescu, Ispirescu și Conachi.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1897—1903, f. 68.

5

Iași, 12 noiembrie 1897

Iubite domnule Bianu,

Îți trimet adresa către dl. Marian și o alta către Jarník. Te rog să nu le amesteci. Acești autori au, pentru moment, în lucrarea noastră un rol aparte pentru aceea că ori își colectează propriile scrieri, ori au deja un material lexical gata. În consecință le-am și fixat o procedare întrucîtva deosebită, după cum o deosebită procedare voi hotărî tuturor colaboratorilor atunci cînd vom avea de colectat autori secundari. Ar fi de dorit ca dl. Marian să răspundă cît mai degrabă la punctele 4 și 5, și dl. Jarník la punctele 1, 2 și 3 (din adresele lor respective).

Copia planului este greșită în cîteva locuri. Astfel la pag. 1, rîndul 6, după *din vedere* trebuie adăugit *și nu vom scăpa nimic din vedere atunci;* la pag. 11, rîndul 21, după *rarului* trebuie adăugit — probabil căci acest loc este sigur mai greșit decît atîta — *au fost făcute.* Trec alte greșeli mai mici cu vederea. Îmi pare rău că n-am păstrat o copie. Te rog foarte mult compară copia cu originalul, măcar la aceste două locuri, și greșelile fii bun de le îndreaptă și spunele și d-lui Kalinderu.

Te rog să-mi comunici răspunsurile lui Marian și Jarník, pentru ca să știu ce dispoziții să iau. Aici merg lucrurile strună.

Al d-tale amic,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1897—1903, f. 94—95.

6

Iași, 24 noiembrie 1897

Iubite domnule Bianu,

N-am nimic de schimbat la cele spuse de dl. Jarník. D-sa să treacă în bilete materialul deja adunat și apoi, după ce va fini această treabă, îi vom arăta noi care sînt volumele care trebuiesc colectate complect. Să i se facă cunoscut că prin L însemnăm *Legende sau Basmele românilor, adunate din gura poporului* de P. Ispirescu, București, 1882. Celelalte cărți ale lui Ispirescu trebuiesc citate astfel:

Povești, pilde și gîcitori, Buc., 1880 (I.P);
Din poveștile unchiașului sfătos, Buc., 1879 (I. Unc);
Isprăvile și viața lui Mihai Viteazul, Bucur., 1876 (I.Is.);
Snoave sau povești populare, Buc., 1879 (I.Sn).

Salutare,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1897—1903, f. 63.

7

Iași, 6 decembrie 1897

Iubite domnule Bianu,

Dl. Jarník are un material deja adunat. Să-l așeze în bilete, astfel că, dacă aceea ce știe despre un cuvînt nu încape pe un bilet, să scrie mai multe bilete, toate cu cuvîntul respectiv în frunte, pînă cînd se vor găti citațiile. Cînd va fi gătit astfel de așezat în bilete — după norma noastră — materialul deja cules, să ne înștiințeze și să ne trimeată și biletele. D-sa însă are poate deja gata discuții mai lungi asupra unor cuvinte, discuții de felul celor pe care voiește să le publice la Viena — ori dacă nu gata, dar cel puțin pe cale de a se găti. În asemenea caz să ni le comunice ori să le gătească și apoi să ni le trimeată. Ca să prelucreze însă tot materialul său este lucru zădarnic, nu pentru că dl. Jarník n-ar avea competența trebuitoare, ci pentru că ar lucra cu un material neîndestulător, și timpul cît l-ar întrebuința pentru prelucrarea acestui neîndestulător material — și să se bage apoi de seamă că prelucrarea ar face zadarnice biletele — ar putea fi mai bine utilizat altfel. Astfel d-lui Jarník i s-ar putea încredința cetirea de texturi vechi, care pentru a fi pricepute trebuiesc adesea comparate cu originalele grecești, latinești ori slavonești, sarcină care nu se poate încredința oricărui colaborator. Apoi d-sa ar putea aduna din diferitele izvoare etimologiile deja date asupra cuvintelor românești, căci la cuvintele ale căror etimologii au fost deja date de alții noi am avea trebuință să însemnăm în dicționar care sînt acești alții și care sînt etimologiile propuse de dînșii. Eu desigur — după cum foarte bine a observat dl. Kalinderu — n-aș putea dovedi, pe lîngă munca proprie în aflarea etimologiilor, să mai alerg și după etimologiile altora prin tot felul de reviste și cărți unde au fost propuse. Așa de ex., foarte multe și bune are Miklosich în *Beiträge zur Lautlehre der Rumanischen Dialekte.* Cartea aceea însă n-are indice și trebuie să o citească cineva cu băgare de seamă și să însemne toate etimologiile date de Miklosich cuvintelor românești cu însemnarea precisă a paginei. Și așa mai departe. Dl. Jarník poate însă păstra biletele de care are trebuință pentru prelucrarea unor cuvinte chiar după 2 ani, cu condiția de a face după acel termin prelucrarea cît mai răpede, căci eu trebuie să lucrez cu toate biletele, ori, în caz cînd prelucrări există, cu toate prelucrările. Tot mai bine e însă să facă prelucrările înainte. D-sa apoi poate scrie mai multe citații asupra aceluiași cuvînt pe același bilet. Deci, în rezumat, să așeze mai înainte de toate materialul deja adunat în bilete și prelucrările pe cale de a se găti să le gătească și apoi să ne trimeată totul.

Stolerul mi-a adus a treia lădiță de 100 casete. Lada mea, deci compusă din trei lădițe cu cîte o sută casete de 2 decimetri adîncime, este gata, costă 85 lei și voi vîrî în ea aproape trei sferturi din toate biletele tuturor colaboratorilor. Este un fel de zăcătoare, care, completată cu una mai mică de a colaboratorilor, va înghiți în pîntecele ei, probabil, tot materialul adunat în doi ani.

Pentru lăzile celelalte m-am înțeles cu stolerul astfel: va face pentru fiecare din cei patru colaboratori cîte 6 lădiți, cuprinzătoare de cîte 50 casete nemobile și adînci de un decimetru; prețul fiecărei lădiți, 12 lei și 50 bani; prețul a 6 lădiți, 75 lei. Suma totală, cu lada mea cu tot, se urcă la 385 lei. Dacă cumva găsiți la București un stoler care să lucreze mai ieftin, faceți acolo și trimiteți cît mai răpede, căci altfel se pot izîdi biletele și unia dintre tineri — băieți săraci — nici n-au măcar saltare (știi ce fel de viață au absolvenții de universități și tinerii licențiați. Prin calicia aceea am trecut cu toții).

Vă rog răspundeți-mi ori așa, ori așa, căci lucrul nu suferă întîrziare. Apoi cum să fac cu librarul și cu stolerul? Librarul a dat pe credit, stolerului i-am plătit de la mine 85 de lei. Pentru lucrul următor va cere arvună, căci e om sărac. Să trimit chitanță de achitare întîi, nu cred să voiască librarul şi stolerul, căci nu ştiu dacă se obişnuieşte în comerţ o asemenea procedare. Poate că e mai bine să plătesc eu şi să vă trimet chitanţe de primirea sumelor din partea stolerului şi a librarului. Îmi voi socoti punga şi îndată ce voi avea bani de prisos voi face-o. Căci trebuie să ştii că, deşi primesc atîtea lefuri din atîtea părţi, cînd se sfîrşeşte luna, se sfîrşeşte şi punga, căci eu mi-am înjghebat viaţa singur şi pentru ca să dovidesc să am o mică bibliotecă şi un mic confort a trebuit să îndesesc cheltuielile — şi cheltuieli mari — pînă în momentul în care scriu aceste rînduri.

Te rog trimite d-lui Jarník notiţa alăturată, unde se găsesc însemnate oarecari scurtări de care trebuie să ţină toţi colaboratorii socoteală.

Salutare şi frăţie,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., P—17—1897—1903, f. 87—90.

8

Iaşi, 20 decembrie 1897

Iubite domnule Bianu,

Îţi înapoiez scrisoarea lui Jarník. De acum, vorba d-tale: să ne dea D-zeu la toţi sănătate. Băieţii mei au lucrat şi luna aceasta foarte bine. În doi ani vom aduna numai noi iştia de aici un material colosal. Am trimes d-lui prezident al Comisiunii cinci articole specimene. Rog foarte mult să se îndredinţeze d-lui I. Kalinderu. Cu un material insuficient adunat în aşa pripă nici dracul nu poate să facă ceva mai bun. Am aşezat deja în cutiuţe biletele adunate pînă acum. E frumos să te uiţi la ele. Cînd vei veni prin Iaşi, te rog să treci pe la mine. La 15 decembrie am trimis chitanţele colaboratorilor, ale librarului şi stolerului şi a mea. Pînă acum n-am primit încă nimic. Stolerul este deja plătit de mine. Ceilalţi însă aşteaptăm toţi ca şi Jarník cu gura căscată. De mult nu mi-a bătut inima aşa tare. Miercuri sara dau colaboratorilor vacanţă. La 2 ianuar trebuie să se apuce din nou de lucru.

Al d-tale devotat,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 91.

9

Iaşi, 12 ianuar 1898

Dintre cărţile vechi, numai Biblia din 1688, vol. I, ar fi bine să o restituim Bibliotecei într-un exemplar curat, pentru că numai în ea s-au făcut semne. *Pravila* [lui] Vasile Lupu şi *Proloagele* [lui] Dosoteiu n-au suferit nici o schimbare. Mulţămesc pentru răpedele răspuns.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 3.

10

Iaşi, 26 februar [1898] [1]

Iubite domnule Bianu,

Jarník mi-a scris şi mie despre Eminescu. I-am răspuns că Eminescu, Creangă şi o parte din scrierile lui Ispirescu s-au cetit aici şi că-i rămîn, deci, restul din Ispirescu şi ceilalţi autori din lista trimeasă de dînsul şi de la care am eu aici o copie — lista se găseşte la sfîrşitul unei scrisori trimise d-tale. I-am făcut în aceeaşi vreme din nou cunoscut şi chipul cum trebuie să lucreze. D-voastră scrieţi-i de acolo să trimeată materialul adunat din *Şezătoarea* şi volumele înseşi din *Şezătoarea*, pentru ca, după cum singur spune în scrisoarea către mine, „răsfoind cărţile acestea să putem judeca cum a lucrat şi să putem hotărî dacă trebuie să lucreze tot aşa şi la alte colecţii“. Dacă vrei apoi să nu se piardă vreme defel, caută autorii aleşi de Jarník şi trimete-i-i îndată: I. G. Bibicescu, *Poezii populare din Transilvania*, Bucur., 1893; *Culegere de doine, strigături şi chiuituri* Braşov, 1891; I. C. Fundescu, *Basme, oraţii*, Bucur., 1890; Enea Hodoş, *Poezii populare din Bănat*, Caransebeş, 1892; Ispirescu, *Poveşti, pilde*, Bucur., 1880; Ispirescu, *Din poveştile unchiaşului sfătos*, Bucur., 1879; Ispirescu, *Isprăvile şi viaţa lui Mihai Viteazul*, Buc[ureşti], 1876; Ispirescu, *Snoave*, Bucur., 1879; Simeon Mîndrescu, *Literatura şi obiceiuri poporane*, B[ucureşti], 1892; Elena Sevastos, *Cîntece moldoveneşti*, Iaşi, 1888; Ioan Pop Reteganul, *Poveşti ardeleneşti*, Braşov, 1888; idem, *Chiuituri*, Gherla, 1891; Sbiera, *Poveşti*, Cernăuţi, 1886, Stăncescu, *Basme*, Bucur., 1892. Să i se facă cunoscut că, înainte de a colecta pe Ispirescu, să bage bine de samă să nu colecteze bucăţi care se găsesc în Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*, Bucur., 1882, pentru că această din urmă carte — principalul Ispirescu — l-am colectat noi iştia de aici.

În sfîrşit, biletele, pe care le va trimete, să le aşeze întîi după cele 280 de categorii din *Plan*. Aşezarea după cuvinte nu e necesară, căci au să se amestece în casete biletele şi s-ar pierde prin urmare numai vreme degeaba.

Sper c-ai primit ms. cu articolele de probă.

Al d-tale devotat,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P.17 — 1897—1903, f. 92—93.

---

[1] Al. Philippide a consemnat anul 1897, dar conţinutul scrisorii ne determină să considerăm că este la mijloc o neatenţie şi, în consecinţă, să restabilim data exactă.

11

Iaşi, 13 april 1898

Iubite d[omnu]le Bianu,

Asupra biletelor lui Jarník am de făcut următoarele observaţii:

1. Să scrie numerele mai clar. Îţi trimet două bilete de probă: în unul este 29 = 24 şi în celelalte 80 = 89!

2) Să citeze fiecare cuvînt aparte, iar nu supt un radical oarecare comun mai multor familii. De ex. *habăŭca* de la II 106,5 este un substantiv şi nu trebuie citat supt titlul *habauc* al adjectivului. Dealtfel *planul* cuprinde în această privinţă instrucţii complecte.

3) Să citeze puţin mai lung, ori măcar să spună în parantez despre ce e vorba; „rînza din sfinte" IV 25.28 este o boală, dar cui i-ar trece prin minte aşa ceva? Şi apoi cuvîntul e citat sub titlul *sfînt*, nu sub titlul *rînză!* Eu negreşit trebuie să consult textele la fiecare moment, dar trebuie să mă ajut şi cu biletele înseşi mult, căci altfel nu mai ieşim la capăt. Chiar acolo unde citaţia e puţin mai lungă, tot e adeseori foarte obscură: „se recomandă steagul sfintelor" (buruiană) IV 26, ar fi cîştigat mult dacă s-ar fi mai adăugit un cuvînt două, de ex. „în contra aceşteia (boale) se r. etc." Dar rînză citat aşa: „din r. *Şez.* II 89.21"?! Ce-am înţeles de aici!?

4) La aşezarea în pachete s-au strecurat oarecari greşeli, aşa în pachetul *ef* se găsesc *ederă* şi *ediţă.*

Altfel, să-i dea Dumnezeu sănătate să lucreze mai departe tot aşa de harnic ca pînă acum, măcar că după un tipic puţin cam deosebit — şi mult mai anevoios, necomplet şi nesigur — decît al nostru.

Din *Şezătoarea* cred că a cules de ajuns. Poate trece la altă carte, mai ales că timpul e scurt şi mai avem încă o mulţime de cetit. Să nu se uite că dl. Jarník a făgăduit pe jumătate să ne caute prin cărţi şi reviste etimologiile deja date. Mare trebuinţă avem de aşa ceva.

Cordiale salutări,
A. Philippide

Biletele cele două nu mi le mai înapoia degeaba, căci le-am copiat exact. Mai spune d-lui Jarník să nu cumva să facă biletele mai mari, căci deja acestea întrec puţin în mărime pe ale noastre.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 136.

12

Iaşi, 30 april 1898

Iubite d[omnu]le Bianu,

Jarník are dreptate cînd însemnă pe bilet şi rîndul, nu numai pagina. Ceea ce ar fi poate, pentru lectorul dicţionarului un exces de scrupul din partea autorului, este pentru acest din urmă foarte folositor, căci citarea cu rîndul uşurează nemăsurat de mult consultarea texturilor, de care am să am atît de mult trebuinţă. Am hotărît deci ca şi noi işti de ici să însemnăm în bilet rîndul paginei. Cărţile cetite trebuiesc spre acest scop însemnate pe marginea paginelor cu cifre şi apoi să rămînă în stăpînirea mea pînă la sfîrşitul lucrării. Cărţile cetite trebuiesc prin urmare să fie ale Academiei, căci nici biblioteca centrală din Iaşi, nici colaboratorii nu se pot învoi cu o asemenea combinaţie. Rog deci să mi se trimeată cît mai degrabă nr. 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 34, 40.

Să se întrebe Jarník dacă lucrează el nr. 40 (*Poezii populare*, Alecsandri, Teodorescu, Jarník), pentru ca altfel să-l dau în lucru la iști de ici, care lucrează foarte răpede.

Te rog, fă cunoscut Comisiunii că G. Chinezu, un doctorand în medicină din Iași, s-a oferit din iubire pentru știință să lucreze gratis (!!!) iartă-mi punctele de exclamație, dar aceasta e pentru timpul nostru, care zvîrle sutele de mii de lei pe fereastră, hiperrar — nr. 20. I-am acordat cererea, i-am dat un plan și o carte de la Bibliotecă. Dealtfel s-a obligat să-mi dea lucrul gata cît mai degrabă și conform tipicului, căci am avut grijă să-i spun că nu sînt om care să primesc cai în dar pentru ca să nu-i caut în gură.

Nr. 29 să mi-l trimeteți în edițiile cele mai vechi, pe care le veți fi avînd, iar nu în cele însemnate în plan.

Sper că ați primit acolo mulțămirea mea pentru că am fost numit membru corespondent al Academiei.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Mulțămesc pentru publicațiile Academiei, care mi s-au trimes (lipsește nr. IX, *Memor. Secț. Științifice*).

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 143 și 150.

13

Iași, 1 iunie 1898

Iubite d[omnu]le Bianu,

Bine ai făcut că ai trimes lui Jarník pe Alecsandri, Teodorescu, Bibicescu. În privința etimologiilor așăzarea pe bilete este indispensabilă pentru ușurința clasificării după alfabet, dar foarte incomodă pentru cel care vrea să consulte colecția, căci ar trebui [să] iai la fiecare dată teancul de bilete în mînă și să-l răsfoiești filă cu filă. Este mai comod să se copieze biletele, odată așăzate după alfabet, pe coli de hîrtie, chiar și pe toate fețele scrise: cînd voi voi să văd dacă pentru cutare cuvînt s-a mai dat vreo etimologie de cineva voi lua coalele cele lesne de răsfoit și voi căuta cuvîntul în lista cea după alfabet făcută. Cele mai multe etimologii le-a dat Miklosich în *Beiträge*. Să nu uite dl. Jarník cumva să colecteze această carte. De asemenea trebuiesc cetite *Studien zur rumänischen Philologie* ale lui Tiktin și articulele aceluiași asupra vocalismului românesc în *Zeitschrift für romanische Philologie*. În ce privește publicațiile românești, apoi trebuie cetită istoria critică a lui Hasdeu, ed. a II-a, care nu se găsește aici nicăiri. Te rog să mi-o trimeți, ca s-o dau unuia de aici s-o cetească.

Te rog să mai spui d-lui Jarník următorul lucru: acolo unde, oricît ar fi de lungă citația, tot nu se înțelege bine despre ce e vorba, să dea sub numele autorului și între paranteze o scurtă explicare, cum ar fi de ex[emplu]:

iaŭ
nu veți lua nimică de la dînșii
B.42.38
(nu-i veți ușura cu n.,
nu li veți scade n.)

La substantive și adjective ajunge de cele mai multe ori sinonimul. La verbe și forme însă nu.

Dl. Jarník mi-a trimes *Beiträge zur Phraseologie von* da *im Rum.* Modul cum discută materia se potrivește cu modul cum extrage de obicei autorii în bilete: ceva care miroasă a index. Noi, pentru *dau adăpost*, nu vom cita scurt, ca într-un indice, cr. 331.2, ci vom cita din acel cr. 331.2 o bucată; căci ce haz ar fi de ex. (pag. 7 sus) „*între coarne* go I.278.26 *bîrnețu*"?! De mult ce a lucrat indice dl. Jarník a căpătat ticul indicelui. Pentru aceea nu i-ai putea recomanda îndeajuns de a cita mai lung.

Ispirescu, *Poveștile unchiașului sfătos* și *Isprăvile lui Mihai V[iteazul]* fac parte din cărțile pe care Jarník le cetește. Să scrie cu ce scurtare citează pe Pop-Reteganul, *Trandafiri. Poeziile populare*, Alecsandri și Teodorescu să le citeze P.p.T. și P.p.A.. Am cetit raportul din Monitorul Oficial.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 137—138.

14

Iași, 8 iunie 1898

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimite-mi Maiorescu, *Discursuri;* Iacob Negruzzi, *Opere.* Poți să-mi trimeți apoi și nr. deja cetite 18, 20, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39 — celelalte deja cetite sînt din propia mea biblitocă —, pentru ca să le schimb, dacă voi putea, cu exemplare de ale bibliotecei centrale ori de ale colaboratorilor, care exemplare sînt pline cu sublinieri și alte semne din partea acestor din urmă. Voi căuta Asachi și Donici aici. Căutați texturile din sec. XVII și veți găsi poate, apoi *Minee* (nr. 11). De la Kuppermann am căpătat numai vreo două călindare de Buda, o carte de medicină și — precum pare, căci titlul lipsește — *Datoriile omului creștin* de Simon Marcovici, Bucur., 1839. Dacă mă voi hotărî să le iau și voi mai găsi și altceva, îți voi trimete mica listă cu prețul. De la Șaraga încă nimic.

Cînd am venit an la București, am adus cu mine, pentru a le arăta Comisiunii dicționarului, *Literaturblatt für germanische und romanische Philologie*, XVI pag. 170; *Literarische Centralblatt*, 1895, pag. 1057; *Zeitschrift für romanische Philologie*, XIX, pag. 282; trei fascicule. Nu știi ce s-a făcut cu dînsele? Dacă nu le găsesc, mi se descompletează anul întreg al celor trei reviste.

Te rog pune pe cineva să le caute, dar nu-ţi da multă osteneală, căci la urma urmelor nu e un cap de ţară. Scurtările Bib. şi Pop. Ret. Tr. sînt bune.

Ce autori vom mai ceti, mă voi gîndi mai tîrziu. Deocamdată să-i dovedim de cetit pe ceilalţi.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., P — 17 — 1898—1911, f. 2.

15

Iaşi, 16 iunie 1898

Dl. Jarník trebuie să extragă şi *adverbele*, *prepoziţiile*, *conjuncţiile*, băgînd însă de seamă să nu citeze prea des acelaşi lucru, cum s-ar putea întîmpla, de ex. cu conjuncţ[ia] *şi*, care apare de nenumărate ori cu acelaşi înţeles. Să aibă pentru aceasta în vedere *Planul* şi după o citare oarecare de-a valma, să citeze rarul şi curiosul. Trimite-i şi raportul Comisiunii Dicţionarului. *Şezătoarea* trebuie deocamdată închisă, căci mi-e frică că nu va dovedi de cetit celelalte cărţi. Voi arăta scrisoarea d-tale anticarului şi poate voi scoate pe Donici mai ieftin. Pe ediţii de ale lui Şaraga nu e bine să se bazeze cineva cînd e vorba de o lucrare ca acea a Dicţionarului Academiei. Economisiţi sacul la fund? Era bine să deschideţi ochii mai de mult. Gorjan, 1857 e bunişor. Păstrează-l. Poate voi găsi altul mai bun. În curînd îţi voi scrie (peste vreo săptămînă). De nu voi găsi cărţile sec. XVII mai ieftin — nu e de crezut — mă voi servi de exemplarele Bibliotecei Centrale din Iaşi. N-am uitat nimic şi mă îngrijesc de toate. Se înţelege că sufixele trebuiesc lăsate la o parte.

Salutare şi frăţie,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 5.

16

Iaşi, 11 iuliu 1898

Am primit Gorovei, *Gîcitori*, 2 ex. Mulţămesc. Ediţia din 1838 a *Halimalei*, Gorjan, nu se poate găsi. Este însă la Biblioteca Centrală din Iaşi şi voi lua-o de acolo. Aci în Iaşi o mai are Paul şi la nevoie poate că va fi aşa de bun să mi-o împrumute. Socot, deci, că nu este bine să mai cumpăraţi ediţia ceialaltă.

Salutare,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 4.

17

Iaşi, 18 octombrie 1898

Iubite d[omnu]le Bianu,

Credeam că voi găsi *Halimaua*, Gorjan, aici, dar m-am înşelat. Un custode îmi spusese că se găseşte ediţia primă la Biblioteca Centrală, dar cînd m-am dus s-o iau, am găsit *Halimau[a]* — Barac, care nu face pentru scopul nostru nici două parale. De la Paul nu trag nădejde s-o capăt. Mai bine s-o avem pe a noastră. Caută ediţia I. În lipsa aceşteia trimite-mi măcar ediţia din 1857, pe care mi-ai scris c-o ai. Trimite-mi din nr. 11 (*Mineele*, Rîmnic) măcar un volum, dar numaidecît. Aici nu se găseşte. Este un izvor indispensabil. La nevoie trimite-mi exemplarul Academiei, căci trebuie să-l fi avînd. D-voastră voiţi, mi se pare, ca ţiganul, să aveţi şi slănina în pod şi curechiul uns. Aţi dat lui Hasdeu cărţile cu carul, pesemne că unde poartă barbă mare şi vorbeşte de pe ceia lume, iar mie, care fac treabă multă, dar am numai mustăţi şi nu-s obraznic, nu voiţi să-mi daţi nici o carte. Nu uita apoi să-mi trimeţi nr. 23, 24, 25.

La sfîrşitul lunei acesteia voi face un raport asupra lucrului.

Din cărţile mele am numai două exemplare, de care nu mă pot înstrăina. Toate celelalte le-am vîndut lui Şaraga, căruia îi voi arăta scrisoarea d-tale cu rugămintea de a vă trimete măcar un exemplar. Tipograful mi-a spus că a trimes, conform legei, prefecturii de Iaşi — 9 exemplare —, pentru ca apoi prefectura să le trimeată cîte 3 exemplare, Bibliotecei Centrale din Iaşi, celei din Bucureşti şi Bibliotecei Academiei. Nici la Biblioteca Centrală de aici nu se găseşte. Se vede că ori tipograful spune minciuni şi a vîndut cele 9 exemplare — aceasta se prea poate — ori s-au mistuit pe la prefectură în vreun chip oarecare. Ce gust să se trimeată cărţile întîi prefecturii? Ştie ţiganul ce-i şofranul?

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., P — 17 — 1898—1911, f. 7—8.

18

Iaşi, 2 noiembrie 1898

Iubite d[omnu]le Bianu,

De Brîndză am numai *Limba botanică a ţăranului român*, în *Columna*, 1882. Trimite-mi restul, apoi Grecescu, *Conspectul florei României*. *Cronicul* lui Cantemir s-a cetit. *Istoria ieroglifică* e aproape cetită. Din *Cronic* lipsesc însă 5 coale (25, 26, 27, 28, 29 pag. 385—464). Te rog trimite-mi-le numaidecît. Mulţămesc pentru *Minee*. Mai trimite-mi măcar vreun volum din ele, care să aibă şi *prefaţă*, a cărei limbă m-ar interesa mult. *Biblia* de la Bucureşti s-a cetit în exemplarul Bibliotecei Centrale din Iaşi. N-ar fi rău să păstrăm pentru Dicţionar exemplarul cel notat al Bibliotecei şi să dăm aceşteia altul în loc. Dosotei, *Proloagele* (necomplect) şi *Pravila*, Vasile Lupu, le voi ceti tot în exemplarele Bibliotecei Centrale, dacă nu mi le trimeteţi d-voastră. Mîne trimet raportul[1] către Comisiunea Dicţionarului.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 6.

[1] Alexandru Philippide se referă la următorul raport, adresat preşedintelui Comisiei Dicţionarului, informare din care se pot urmări etapele parcurse şi dificultăţile întîmpinate.

Raportul poartă următoarea notiţă a lui Ioan Bianu: „primit 6/18 noiembrie 1898, nr. 747, Dicţionarul — şedinţa Comisiei 2/14 febr. 1899".

Iaşi, 3 noembrie 1898

Domnule prezident,

Din lista operelor care trebuiesc cetite, cuprinzătoare de 40 de numere, listă pe care am hotărît-o odată cu planul dicţionarului, ca cea dintîi şi indispensabilă, au rămas necetite, acum la sfîrşitul primului an, numerele 2, 4, 5, 11, 17, 19, 23, 24, 25, 27, $29^{a,c,d}$. Celelalte numere toate sînt ori gata cetite, ori (8^{II}, ^{III}, 15, 28, 29^{b}, 30) vor fi cetite la finele lui noiembrie. În afară de operele din listă s-au mai cetit: *Psaltirea Şcheiană*, *Psaltirea Coresi*, *Praxiul de la Voroneţ*, Eminescu, *Novele*, Coşbuc, *Aeneis*, Donici, *Fabule*, Caragiali, *Teatru — Schiţe — Note* şi *Schiţe — Schiţe uşoare — Note şi fragmente*, Cantemir, *Istoria ieroglifică*. În total, prin urmare, dacă scădem cărţile care vor fi gata de cetit la finele lui noiembrie şi nr. 40, care se ceteşte de dl. Jarník, am extras în bilete 32 de opere în 52 de volume. Dacă ni este permis să judecăm asupra viitorului prin analogie, apoi la sfîrşitul celor doi ani, noi işti de la Iaşi, vom fi extras 64 de opere (cu peste jumătate mai mult decît cele din lista primitivă) în 104 volume. Din numărul de 25 de opere care ies din cadrul listei — căci numărul 40 este cetit de dl. Jarník — dacă scadem 8 (Donici, Caragiali, Cantemir, *Istoria ieroglifică*, Coşbuc, *Aeneis*, Coresi, *Psaltirea*, *Psaltirea Şcheiană*, *Praxiul Voroneţ*, Eminescu, *Novele*, pe care le-am cetit deja, mai rămîne loc pentru 17 opere nouă, în 28 de volume, a căror listă vă voi trimite-o cît de degrabă, între care vor intra şi cărţi speciale — dacă le pot numi aşa —, care vor fi cetite adecă numai pentru terminii tehnici ori pentru priceperea terminilor obscuri, precum sînt numirile de plante, animale, minerale. Cu cele 19 opere în 20 de volume care vor fi cetite probabil de dl. Jarník în curs de doi ani, vom avea ca material pentru dicţionar bilete extrase din 83 de opere în 124 de volume, aparţinătoare întregului timp de la începutul sec. XVI pînă în momentul de faţă şi tuturor genurilor literare.

La 14 februar, cînd v-am trimes un raport asupra lucrării dicţionarului — ori mai bine de 1 martie, căci calculul era făcut aproximativ pentru data deschiderei şedinţelor Academiei —, după patru luni de muncă, se cetise 10 opere (necomplecte) în 10 volume. Astăzi, după 12 luni, avem cetite 32 de opere (complecte ori aproape complecte) în 52 de volume. Pentru fiecare spaţiu de 4 luni, de la 1 martie încoace, cad 21 de volume, dublul de ceea ce se cetise în primele patru luni. Din acest punct de vedere am progresat. Din nenorocire orice progres într-o parte se compensează printr-un regres în alta. În primele patru luni anume am avut a face tot cu autori extraşi, ori în totalitate, ori în bună parte, cuvînt pe cuvînt (Creangă, Ispirescu, C. Negruzzi, Eminescu, Drăghici, Conachi, Alecsandri, Dosotei — 1018 pagini extrase cuvînt pe cuvînt!), pe cînd în următoarele

8 luni am avut aface tot cu autori de cei de unde în urma unei atente lecturi am extras noul și necunoscutul (să se compare raportul meu din 14 februar la punctul de vedere 2). Am cîștigat în acest chip la paginile cetite, dar am pierdut la numărul biletelor, căci alt număr de bilete se capătă cînd copiază cineva ca o mașină și alt număr atunci cînd cineva chibzuiește și alege. Iată pentru ce de la 1 martie încoace proporția volumelor cetite a crescut la dublu, dar și cantitatea de hîrtie consumată a scăzut la jumătate. La 1 martie erau 9 topuri de hîrtie vîrîte în bilete, astăzi sînt 18, căci cu una cu alta mai avem cu toții la un loc încă două topuri de hîrtie neîntrebuințată din cele 20 de topuri procurate de Librăria nouă din Iași. Altă cauză care a scăzut numărul biletelor a mai fost și aceea că citațiile s-au făcut mai lungi și că acolo unde cuvintele notate pe o pagină erau cam numeroase, s-au numerotat rîndurile paginei și s-a însemnat pe bilet, alături cu pagina și rîndul: lucru trebuitor pentru ușurința prelucrării, însă producător de întîrziere. Dar eu trebuie să mă gîndesc nu numai la a îngrămădi bilete peste bilete, ci și la a putea scoate din ele dicționarul în timp de trei ani, cînd voi fi necontenit nevoit să recurg la textul citat.

O mare greșeală am făcut cînd nu mi-am procurat de la capul locului pentru dicționar cărțile noastre proprii și am cetit ori exemplarele colaboratorilor ori pe ale Bibliotecii Centrale din Iași. Exemplarele colaboratorilor mi se pot pune la dispoziție. Acelea ale bibliotecei publice mai cu greu le voi putea ține la mine atîta vreme. Ar fi bine să se dea Bibliotecei Centrale în locul celor notate de noi altele noi.

Eu socot, d-le prezident, că putem fi mulțămiți de rezultatul căpătat pînă acum, mai ales că într-o țară ca a noastră, unde-i banul ieftin și lenea mare, se găsesc rari tinerii inteligenți și culți, ca colaboratorii mei, care să muncească conștiincios 5 ore pe zi pentru 100 de lei lunar. Dacă vor fi muncind exact 5 ore numai Dumnezeu știe, dar și exemplul dat de mine și stăruința cu care îndemn la muncă și poate — *rara avis* — conștiința lor proprie, toate acestea îi vor fi îndemnînd să se țină de cuvînt. Vă mărturisesc însă drept că-i cam duc în spinare, adecă mi-e frică să nu se lese pe tînjală. Să nu fie oare și aceasta o cauză pentru care s-au scris mai puține bilete de la martie încoace? Eu nu cred, dar tot ar fi bine să ademenim pe acești tineri cu vreo răsplată oarecare. Unul din ei, Costantin Botez, a fost numit suplinitor la catedra de limba română de la cursul superior al liceului externat; altul, Ioan Botez, va fi — așa se zvonește — numit suplinitor la catedra de istorie de la gimnaziul Alexandru cel Bun. Aceste posturi le datoresc ambii stăruințelor d-lui I. Kalinderu și simțului de dreptate al d-lui Ministru al Instrucției. Au mai rămas doi, G. Ibrăileanu, vechi licențiat, și I. Popovici, distins absolvent al facultății de litere. În caz cînd i-am căpătui și pe aceștia, i-am avea legați prin recunoștință pe toți patru și le-am da cu aceasta un îndemn nou de a-și face conștiincios datoria. Cu atît mai mult ar trebui să o facem aceasta, cu cît cei patru colaboratori ai mei chiar merită prin ei înșiși posturi în instrucția publică — doi, Ion Botez și G. Ibrăileanu sînt distinși licențiați în filozofie, I. Botez chiar cu magna laude; C. Botez și I. Popovici sînt distinși absolvenți ai secției filologice de la facultatea de litere și în special la mine au trecut minunate examene —, apoi s-au deprins cu lucrul dicționarului și progresul crește în raport drept cu deprinderea, în sfîrșit avem nevoie de dînșii cel puțin un an, căci se poate lesne întîmpla ca vreo cîteva luni să le întrebuințăm împreună la așezarea după cuvinte a biletelor din cele 280 de cutiuți.

În ce mă privește pe mine, d-le prezident, vă rog să n-aveți nici o grijă. Eu lucrez cele 5 ceasuri pentru bilete, iar alte vreo 5 tot pentru studii privitoare la dicționar, căci în afară de oarele de curs, altceva nu fac decît să cetesc și să chibzuiesc lucruri privitoare la această lucrare. Eu sînt tot așa de grăbit ca și d-voastră de a duce lucrul răpede și bine la capăt, căci în afară de dicționar eu am altceva de făcut, mai folositor țărei noastre, anume de a sfîrși istoria limbii române, din care am publicat un volum. 10 ori 15 ani de muncă multă vor fi de-abia de ajuns pentru a fini această operă, și care om știe cît timp i-a hărăzit Dumnezeu să trăiască? Iar patru ani de-acum înainte am mînile legate cu o activitate pe care în planul vieții mele o lăsasem la o parte, deoarece, judecînd după numele cel mare al bărbaților însărcinați cu dînsa, nici prin minte nu mi-ar fi trecut că, după 30 și mai bine de ani de la înființarea Academiei, voi trebui să o încep eu d-a capo.

Binevoiți, domnule prezident, a primi încredințarea înaltei mele considerații.

A. Philippide

D-lui prezident al Comisiei Dicționarului.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 148—150.

19

Iași, 4 ianuar 1899

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am trecut demult peste granițele listei vechi, dar tot mi-au rămas cîteva numere din ea necetite. Nr. 4 nu se găsește la Iași. Nr. 19 nu le-am găsit încă. Caută-l și pe acolo. Nr. 23, 24, și 25 (Barac, *Cei trei frați gheboși*, Brașov, 1843) trimete-mi-le. Cu Pann, *O șăzătoare la țară*, Buc., 1896 și Pann, *Înțeleptul Archir*, Bucur., 1890, n-am ce face, căci sînt ediții noi, mizerabile. Trimite-mi Pann, *O șezătoare la țară*, ed. I, Buc., 1852, 1853 și Pann, *Înțeleptul Archir*, ed. I, Buc., 1849 ori măcar ed. a II-a, Buc., 1854. Trimete-mi apoi:

1) *Columna lui Traian;* 2) *Revista*, Tocilescu; 3) *Contemporanul;* 4) *Uricariul;* 5) *Convorbiri literare;* 6) *Cuvinte din bătrîni;* 7) Țichindeal, *Fabule*, Buda, 1814; 8) Kogălniceanu, *Dacia literară*, Iași, 1859; 9) Calimah, *Pravile* , Iași, 1814. 10) *Condica civilă a principatului Moldovei*, Iași, 1851 (ed. a II-a, mai bună ar fi ed. I?); 11) *Codul criminal al principatului Moldovei*, Iași, 1858 (a IV-a ed. Mai bună ar fi ed. I?); 12) Andronachi Donici, *Colecție prescurtătoare din legile împărătești*, Iași, 1858 (ed. a II-a. Mai bună ar fi ed. I?); 13) Ioan Ionescu, *Calendar pentru bunul gospodar*, Iași, 1845; 14) Ioan Ionescu, *Agricultura română*, județul Putna, Bucur., 1869; 15) Ioan Ionescu, *Agricultura română*, județul Mehedinți, Buc., 1868; 16) Ioan Ionescu, *Agricultura română*, județul Dorohoi, Buc., 1866; 17) Delavrancea, *Sultănica*, Buc., 1885; 18) Vlahuță, *Nuvele*, Buc., 1886; 19) Vlahuță, *Dan*, Buc., 1894.

În caz cînd colecția întreagă a *Convorbirilor* nu mi-o puteți procura — și păcat mare ar fi, mai ales pentru primii 10 ani — trimeteți-mi măcar cît puteți, și apoi Maiorescu, *Critice*, Iacob Negruzzi, *Opere*, Vlahuță, *Poezii*, *Contemporanul*, *Uricariul*, *Columna lui Traian* îmi trebuiesc numai întregi.

Bun serviciu îmi fac Grecescu. *Conspectul florei României* și Brândză, *Prodromul florei române — flora Dobrogei.* Cînd aş avea şi pentru faună asemenea opere! Nu mi-ai putea spune ce lucrări extrage părintele Marian? Dar Jarník ce mai face? Te rog trimite-mi cărțile cît mai degrabă. O listă de cărți trebuitoare pentru termeni tehnici îți voi trimete încă. Tot aşa cu mult înainte de sfîrşitul anului al doilea voi trimete o listă de dicționare şi de opere de consultat — va fi cam lungă şi cam grea — pentru ca să nu sufere lucrarea întîrziere. Ce face Jarník cu etimologiile? A extras *Beiträge* de Miklosich? Dar mai departe? Întreabă-l cît poate, pentru ca să dau restul istor din Iaşi.

În reviste străine s-au dat etimologii în *Romania* (Lambrior, Densusianu), *Zeitschrift für romanische Philologie* (Gaster şi Titkin), mi se pare *Kuhn's Zeitschrift*, prima serie (Schuchardt). Dacă va extrage etimologiile, să aşeze biletele după cuvinte. Să nu-şi dea cumva osteneala de a le mai transcrie în vreun caiet, căci ar pierde vremea degeaba. Cînd voi avea nevoie voi lua teancul şi-l voi răsfoi. Trebuiesc însă cuvintele strict după alfabet aşezate.

Am cumpărat cu 8 lei de la Kuppermann cîteva cărți bunişoare: *Pravila* lui Caragea; 2 călendare de Buda; Piscupescu, *Oglinda sănătății*, Bucur., 1829; Molnar, *Economia de cîmp*, Buda, 1806; Marcovici, *Datoriile omului creştin*, Bucur., 1839, din care s-au cetit deja Piscupescu şi un *Călendar*, Buda. Paul mi-a dat *Halimaua*, I ed. (vol. I, II, IV, vol. III lipseşte) şi am pus-o deja în lucru. În librării — o ce ironie! — şi în anticarii din Iaşi n-am nici o nădejde. Librăria nouă mi-a spus că are să-mi procure *Halimaua.* Dar ce nădejde pot avea, cînd de 3 săptămîni am comandat pentru socoteala mea prin această librărie *Tinerimea română* a lui Tocilescu şi încă n-am putut s-o capăt! Ceilalți iarăşi numai făgăduiesc. Cîteva cărți s-au cetit în exemplare de ale Bibliotecei Centrale, precum am mai scris şi altă dată. Printre acestea unele trebuiesc numaidecît înapoiate, pentru că sînt des cercetate. Care sînt acelea, aceasta nu pot să spun, pentru că în acest moment nu pot căpăta informații de la colaboratorii mei şi vreu numaiecît să închei această scrisoare. Îți numesc deocamdată numai pe C. Negruzzi, *Opere complete*, Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*, Buc., 1882. Trimite-mi-le ca să cerc să le schimb pe exemplarele Bibliotecei. Şi încă trebuie legate! Cărțile cele vechi (*Biblia*, 1688; *Pravila*, Vasile Lupu; *Proloagele*, Dosotei) nu sînt toate cetite şi pot să le țin, sper, mai multă vreme la mine, dar în tot cazul ar fi bine să schimbăm vol. I din *Biblia*, 1688, care-i plină de linioare şi de puncte. La celelalte, în urma cerinței bibliotecarului, n-am făcut nici un semn. Am făcut numai bilețele lungi pentru ca la nevoie să n-am trebuință de tipar chiar defel. Şi iată ce greu trăieşte cineva cînd umblă cu căpătatul.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 9—12.

20

Iaşi, 17 ian. 1899

D[omnu]le Bianu,

Am primit: *Agricultura română* de I. Ionescu, 3 vol.; *Uricariul*, vol. XIV; Iacob Negruzzi, *Opere complecte;* Maiorescu, *Critice*, *Discursuri parlamentare*, *Logica*; Kuppermann oferă *Convorbirile literare* cu 350 lei. Voi cerceta la Tipografia naţională şi la un legător de cărţi, unde se găseşte colecţia complectă a *Convorbirilor*. Şaraga mai caută într-un loc. Să mai aşteptăm. Dealtfel dacă scoţi din *Convorbiri* pe Eminescu, Creangă, Alecsandri, Maiorescu, Iacob Negruzzi, Vlahuţă, ce mai rămâne? Să nu cheltuim banii degeaba. Mă voi mai gîndi. Şaraga cred că ţi-a trimes chitanţa mea de primirea cărţilor.

Salutare şi frăţie,
A. Philippide

Tageblatt îl mai ţin la mine cîtva timp.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 13.

21

Iaşi, 14 mart. 1899

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îţi mulţămesc că ai stăruit pentru Ibrăileanu. Cărţile părintelui Marian sînt foarte preţioase pentru dicţionar. Aş vrea să ştiu dacă s-a apucat de lucru ori ba. Îmi pare rău că nu i-am făcut cunoscute scurtările cu care trebuiesc notate citaţiile. Ar trebui să se noteze aşa. Mar. trad. — *Tradiţii poporane;* Mar. orn. — *Ornitologia;* Mar. d. — *Descîntece;* Mar. vr. — *Vrăji;* Mar. n. — *Nunta la români;* Mar. în. — *Înmormîntarea la români;* Mar. ser. — *Sărbătorile la români;* Mar. na. — *Naşterea la români;* Mar. cr. — *Cromatica poporului român.* În caz cînd d-sa va fi întrebuinţat deja altă notaţie, nu strică, numai să nu se confunde cu altele, şi pentru aceea este nevoie să mi se facă imediat cunoscută. Cărţile părintelui Marian sînt interesante însă şi din punctul de vedere al limbii însăşi de care d-sa se serveşte şi pentru aceea voi extrage aici unul ori două din volumele d-sale în bilete. D-sa nu trebuie să se intereseze decît de *materialul popular* şi să lese limba proprie la o parte. Te rog vorbeşte cu d-sa acum cu ocazia venirii la Academie, ori scrie-i. Eu pun mare preţ pe materialul lexical oferit de lucrările acestui bărbat, şi în caz cînd nu va fi tare sigur că va putea duce lucrul la capăt, este mai bine poate să însărcineze cu dînsul tot pe iştii de aici. Să nu se uite că terminul ultim este 1 noiembrie 1899. Am trimes rîndul trecut, alături cu chitanţele noastre, şi o chitanţă de 8 lei a lui Kuppermann pentru cîteva cărţi cumpărate de la dînsul (*Pravila* lui Caragea, 2 Călindare de Buda,etc.), dar nu mi s-au trimes banii. La sfîrşitul lunii aceşteia voi trimete chitanţa de 50 de lei a stolerului. Vă rog nu-mi trimeteți cei 58 de lei (stolerul și Kuppermann) în mărci poștale ori timbre, căci am mare necaz cu schimbatul. Dați mai bine 25 de bani pe un mandat poștal. Cărțile nu le-am dat încă la legat, măcar că mare parte din ele s-au pus în lucru. N-am avut timp, le voi lega însă. Șaraga (după cum, sigur, ai văzut din factură) rămăsese să-mi dea peste o săptămînă al VII-lea volum din *Contemporanul*. Au trecut zeci de săptămîni de atunci și volumul tot nu mi l-a trimes. Îi scriu chiar acum o cartă poștală, căci să mă duc pe la el n-am vreme. Trimet raportul făgăduit [1].

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 16—17.

---

[1] Este vorba de raportul, pe care îl reproducem în continuare, în care se consemnează cu exactitate munca efectuată.

Iași, 15 martie 1899

Domnule prezident,

După cum se poate vedea din raportul meu de la 3 noiembrie 1898, rămăsese necetite, la sfîrșitul primului an, din lista veche, numărul 2, 4, 5, 8, II, III, 11, 15, 17, 19, 23, 24, 25, 27, 28, 29 a, b, c, d, 30. Astăzi din această listă s-au mai cetit nr. 2, 8 II, III, 11 octombrie, 15, 17, 25, 27, 28, 29 b, d, 30, și au mai rămas necetite, prin urmare, numai nr. 4, (Dosotei, *Leturgia*), 5 (Dosotei, *Proloagele*), 19 (Asachi, *Poezii*), 23 Văcărescu, *Britannicus*), 24 (Vasile Aaron, *Priam și Tisbe, Leonat și Dorofata, Sofronim și Hariti*), 29 a, c, (Pann, *Archir și Anadam*, *Șăzătoare la țară*). La nr. 4 și 24 trebuie să renunțăm pentru că nu le putem găsi. Nr. 5, 19 și 29 a, c, se vor ceti; nr. 23 pînă astăzi nu le-am putut procura, s-ar putea găsi, dar n-are prea mare importanță. Cu alte vorbe, putem considera lista veche ca deja complect cetită.

Tot în raportul de la 3 noiembrie 1899 v-am făcut cunoscut că în afară de operele din lista veche se mai cetise: *Psaltirea Șcheiană*, *Psaltirea Coresi*, *Praxiul Voroneț*, Eminescu, *Novele*, Coșbuc, *Aeneis*, Donici, *Fabule*, Caragiali, *Opere*, Cantemir, *Istoria ieroglifică*. Astăzi mai sînt cetite: 1) Pann, *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea ;* 2) V. Piscupescu, *Oglinda sănătății ;* 3) *Călindar*, Buda, 1814; 4) Hasdeu, *Istoria critică*, ed. a II-a; 5) Hasdeu, *Cuvinte din bătrîni*, tom. I. și II; 6) dr. Grecescu, *Conspectul florei române*; 7) *Uricariul*, tom. I, II; 8) Kogălniceanu, *Arhiva româneească ;* 9) Kogălniceanu, *Dacia literară ;* 10) dr. Brândză, *Prodromul florei române ;* 11) dr. Brândză, *Flora Dobrogei*; 12) Țichindeal, *Fabule ;* 13) *Cronica lui Dionisie Eclesiarhul.*

Erau, la sfîrșitul primului an, extrase în bilete de noi iști de la Iași, 32 de opere în 52 de volume. Astăzi avem extrase 56 de opere în 86 de volume. De la noiembrie pînă acum a crescut numărul cu 24 de opere în 34 de volume. Socoteala aceasta o fac însă nu tocmai pentru ziua de 15 mart., cît pentru aceea de 1 april 1899.

La 3 noiembrie 1898 mai rămăsese din 20 de topuri de hîrtie 2 topuri neîntrebuințate. Astăzi s-au întrebuințat acele 2 și încă 5 pe deasupra. Pe atunci îmi permiteam să fac oarecare calcule analogice asupra volumelor ce vor fi cetite la sfîrșitul celor doi ani. Rezultatul căpătat în timpul de la noiembrie 1898 pînă astăzi nu dezminte acele calcule, din contra, le arată cam prea modeste. Aici aș îndrăzni să fac oarecare calcule de analogie asupra numărului citațiilor, de care vom dispune la sfîrșitul celor 2 ani. La finele anului I, anume, erau 18 topuri de hîrtie întrebuințate. Hîrtia consumată de la noiembrie pînă acum (7 topuri) ne face să presupunem că în anul al doilea tot cam vreo 18 topuri se vor consuma. Deci la un loc vom avea noi iști 5 de la Iași bilete din 36 — ori mai bine, ca să nu facem calcul prea favorabil, din 34 — de topuri de hîrtie, a cîte 400 de coale topul și a cîte 32 de bilete în coală, adecă 435.200 de citații. Din 34 de topuri cad cîte 6 topuri și jumătate — 7 pe om. Dacă presupunem că dl. Jarník va aduna măcar 4 topuri, vom avea din partea d-sale 51.200 de bilete, care adăugite la cele ale noastre și mai sporite cu cele, multe puține, pe care ni le va procura părintele Marian, vor rîdica numărul citațiilor la — aproximativ — vreo jumătate de milion.

Cele 280 de cutiuți în care strîngem biletele, au început să se umple tot mai tare. Deja cele 20 de cutiuți de rezervă sînt toate ocupate, astfel că numaidecît pînă la sfîrșitul lunii martie avem trebuință de încă o lădiță cu 100 de casete. Această lădiță am comandat-o la același stoler care a făcut și pe celelalte, cu prețul de 50 de lei.

Binevoiți, domnule prezident, a primi încredințarea înaltei mele considerații.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 160—161.

22

Iași, 4 mai 1899

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit biletele d-lor Jarník și Marian. Pe al d-lui Jarník le-am așezat deja în cutiuți — pe ale d-lui Marian le voi așeza de abia la sfîrșitul lunei aceștia, pentru că nu erau clasate după categoriile cutiuților, ci după literele alfabetului: A, B, C etc. Restul clasării sîntem nevoiți, deci, să-l facem noi aici și apoi să așteptăm sfîrșitul lunii pentru a așeza biletele d-lui Marian odată cu ale noastre. Te rog fă cunoscut onoratului colaborator că, după ce va așeza biletele după literele alfabetului: A, B, C etc., să ia apoi fiecare din aceste grupe, de pildă grupa A, și să așeze în ea țidulele după cele dintîi două sunete ale cuvîntului: ab, ac, ad, ae, af etc. Prin aceasta s-a făcut așezarea după categoriile cutiuților, fără ca să aibă trebuință de a se uita în lista totală a subdiviziilor, dată în *Plan*. Și oare nu pierde d-sa timpul numărînd biletele de fiecare pachet? Decît, aceasta îl privește pe d-sa. Materialul prezentat de dl. Marian este foarte important, apoi frumos scris — o cînd ar scrie dl. Jarník măcar pe jumătate așa de limpede! Cu toate acestea pe unele locuri e prea scurt la vorbă: „dreavă, pl. dreve, la un cuțit". Ce-i asta? La un cuțit sînt multe, este *mîner*, *ascuțiș*, *plăsea*, *vîrf* etc. Te rog pune-i acest lucru în vedere.

Să ni facă apoi numaidecît cunoscute care sînt scurtările admise etc. [de] d-sa pentru operele tipărite, pentru ca să le am și eu însămnate și să nu le confund cu altele. Cu caligrafia d-lui Jarník voi avea mult de furcă, pentru o biată literă are zeci de cîrlige și de cîrlionți. Aceasta e un rău însă care nu poate fi tămăduit. După oarecare deprindere voi reuşi însă să cetesc răpede — căci asta e principalul la mine, să lucreze răpede — şi scrisoarea d-sale. S-apropie timpul bătăliei şi-l aştept, mărturisesc, cu oarecare bătaie de inimă. Soldaţii s-au adunat sute de mii şi s-au adunat în regulă. Dar acu-i acu! Sper însă că cu norocul meu şi cu rugăminţile către D-zeu ale prietenilor mei, de care am foarte mulţi la Academia Română, voi duce lucrul la bun sfîrşit şi voi scăpa de-o belea, care, aşa cum o duc eu în spinare, mai că e mai mare decît onoarea.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

A sosit şi pachetul de cărţi, astăzi îl iau de la poştă. Jarník citează cu P. P. Cul. pe *1000 doine, strigături şi chiuituri, culese de mai mulţi învăţători zeloşi*, Ciurcu, 1891, care se mai cheamă şi *Culegere de doine* etc. Ce înseamnă cei doi *P*, căci în titlul cărţii nu se văd nicăieri? Întreabă-l.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 174.

23

Iaşi, 31 mai 1899

Iubite d[omnu]le Bianu,

Dl. Jarník va putea extrage în bilete toate numerile, afară de 4 (Mihail Canianu, *Poezii populare*, 1888). — Părintele Marian tot n-aşează biletele regulat, căci pe cele cu *va* şi *vă* le văd amestecate unele în altele. Fă-i cunoscut că ordinea hotărîtă în *plan* este *va*, *vă*, *ve*, *vi*, *vî*, *vo*, *vu* şi tot aşa pentru rest.

În tot cazul *a* nu este *ă*, nici *va* nu-i *vă!* Să traducă cuvintele în româneşte ori în altă limbă. Cu aceasta mi-ar aduce mare serviciu fără multă osteneală. Spaţiul e apoi îndestulător. De ex. „descîrni, vrb. De nas te-oi descîrni. Marian, *Vrăji*, 235", ar cîştiga dacă ar avea dedesupt o scurtă explicare în româneşte, şi tot aşa cu toate verbele întrebuinţate ori numai în dialect ori numai într-un anumit gen literar, precum *deschilăvesc*, *deschioresc*, *dezorbesc*, *roşcoban*, *dedină*, *dreavă* etc. Cum aş putea pune eu cu profit în Dicţionar pe acest din urmă cuvînt, cînd tot ce ştiu despre el este laconica înştiinţare a părintelui: „dreavă, plur. dreve, la un cuţit"?!! Alte cuvinte necunoscute apoi uită să le însemne. Aşa de pildă pe *rîtu* din *Vrăji*, 125: „de mînă m-a luat şi într-un *rîtu* frumos m-a dus", pe care zadarnic îl caut printre bilete. Ce e oare? Te rog scrie-i să ne spună. Părintele Marian accentuează cuvintele şi foarte bine face, bine ar fi însă să dea alături cu ortografia Academiei şi transcrierea fonetică, măcar la cuvintele mai puţin cunoscute. Pronunţarea reală va trebui să fie însemnată în Dicţionarul nostru, căci altfel acesta şi-ar pierde 50% din valoare. Dar ce voi face eu cu *rădeşoáră* (răzeşoáră? răzişoáră? răzîşoáră?, răzăşoáră?, *răslóg* (răslóg? răzlóg?), *resperì* (rásperí? resperí?), reşchietòriŭ (răşchietóriu? reşchietoriu?), *vâsdoàgă* (vîzdoágă? vîsdoágă?), *desorbì* (dezorbí, desorbí?), *pusdèrie* (puzdérie? pusdérie?) etc.

Mare nenorocire pe capul nostru cu asemenea ortografie! Oare cînd se va hotărî Academia s-o părăsească?

Din cauza ei pune părintele Marian' la *ve* alături cu *vecinăriță*, *vederi*, *vederoasă* etc. pe *vădană* (scris *vĕdànă*), *vînăt* (scris vênĕt), etc. O asemenea ortografie oftigește știința! D-apoi *rea* alături cu *resboiŭ* (adecă războiŭ, vechiu slav *razboĭ*). Ce figură crezi că va face într-un dicționar cu pretenții științifice o asemenea monstruozitate ortografică, precum e *resboiŭ*? — Să mă ierți că nu ți-am răspuns mai degrabă, dar mi-a murit un copil și am fost, precum și sînt, foarte necăjit.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 17 — 1897—1903, f. 176.

24

Iași, 6 iuliu 1899

Iubite domnule Bianu,

Îți trimet o listă de cărți care-mi trebuiesc. Nr. 1, 8, 10, 13, 15, 17, 19 îmi trebuiesc numaidecît la 1 septembrie. Celelalte trebuie să le am cel mai tîrziu la 1 noiem. Deci grăbește-te. Dă cărțile la legat acolo mai înainte de a mi le trimete. Timpul meu e din cale afară de scurt, n-am vreme nici măcar să vorbesc cu legătorul, pentru aceea cărțile celelalte și pînă azi au rămas dezlegate.

Îți fac cunoscut cu această ocazie că din *Contemporanul* cumpărat de la Șaraga lipsesc: An IV, nr. 14; An VII, nr. 3, 5, 6, și din nr. 4 paginile de la început, 289—310 inclusiv. Am spus lui Șaraga de mai multe ori, degeaba. *Contemporanul* l-am dat în lucru așa cum se găsește, căci n-am mai avut timp să aștept.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Am trimes chitanțele pe iuliu și august. Sper că se vor putea plăti. Cîte un exemplar. Să se aleagă cele mai bune care se învață în școlile românești (de ex. Poni, Culianu, Climescu, Praja, Melic). Să mi se trimeată și cărțile corespunzătoare franțuzești care se învață în școlile franceze.

1) a) *Aritmetică;* b) *Algebră;* c) *Geometrie;* d) *Trigonometrie;* e) *Cosmografie;* f) *Fizică;* g) *Chimie;* h) *Drept administrativ.*

2) *Archivio glottologico italiano* (al lui Ascoli), tot cît a apărut pînă astăzi (a se adresa la Ermanno Loescher, Torino-Roma-Firenze).

3) Karl Ernst Georges, *Ausführliches lateinisch-deutsches und deutsch-lateinisches Handwörterbuch; deutsch lateinischer Theil*, Leipzig, 1879.

4) *Slovar cerkovno-slavjanskago i russkago jazyka*, Petersburg, 1867—1868, 4 vol. (publicația Academiei din Petersburg).

5) I. Zenker, *Dictionnaire turc, arabe, persan*, Leipzig, 1863—1877, 2 vol.

6) I. A. Bogoroff, *Bulgar-französiches und franzözisch-bulgarisches Wörterbuch*, Wien, 1869.

7) Želechowski, *Klein russisch-deutsches Wörterbuch*, Lemberg, 1882.

8) M. Osadia, *Gramatika russkogo jazyka*, Lemberg, a III-a ed., 1876.

9) Karağić, *Serbisch-deutesch-lateinisches Wörterbuch*, a II-a ed., Wien, 1852.

10) Parčić, *Grammaire serbo-croate*, Paris, 1877.

11) *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezica*, Agram (publicaţia Academiei din Agram).

12) Linde, *Slownik języka polskiego*, Lemberg, 1854—1860.

13) Poliński, *Grammatik der polnischen, Sprache, Elementarbuch*, II Auflage, Leipzig, 1882.

14) Murko, *Wörterbuch der slowenischen Sprache*, Graz, 1833, 2 vol.

15) Sket, *Slowenisches Sprach- und Übungsbuch*, Klagenfurt, 1885.

16) *Slovnik česko-německý*, 5 vol., Prag., 1835—1839.

17) *Böhmische Schulgramatik für deutsche Mittelschulen, bearbeitet von I. Masařik*, 2 Auflage, Prag, 1880.

18) A. Bernolak, *Lexikon slavicum, bohemico-latino-germanico-hungaricum*, Ofen (Buda), 1825—1827, 6 părţi.

19) J. Viktorin, *Grammatik der slowakischen Sprache*, 4 Auflage, Budapest, 1878.

20) Vlacos, *Neugriechisch-französisches Wörterbuch*, Athen, 1870.

21) Lorenz Diefenbach, *Verleichendes Wörterbuch der gothinschen Sprache*, Frankfurt a M. 2 vol.

22) E. Schulze, *Gotisches Glossar*, Magdeburg, 1847.

23) E. G. Graff, *Althochdentscher Sprachschatz*, Berlin, 1834—1846, 7 vol.

24) *Grand dictionnaire espagnol-français et français-espagnol*, par F. de P. Norcéga et Guin, 1 vol., Paris, Garnier frères.

25) *Grand dictionnaire italien-français et français-italien*, par Caccia et Ferrari, 2 vol., Paris, Garnier frères.

26) N. Tommaseo et B. Bellini, *Dizionario della lingua italiana*, 1877.

27) *Novisímo diccionario de la langua castellana par una sociedad de literatos*, 1878.

28) Moraes Silva, *Diccionario da lingua portugueza*, 1877.

29) E. Blanc, *Dictionnaire logique de la langue française*, 1882.

30) A. Bielz, *Fauna der Wirbelthiera Sieben bürgens*, Hermannstadt, 1856.

31) M. Fuss, *Zusammenstellung, der sächsinhen ungarischen, welachischen und deuteschen.* Trivialnamen in Siebenbürgen wildwachsender oder allgemein kultivirter Pflanzen, in *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde*, Hermstadt, 1843.

32) Victor Hehn, *Kulturpflanzen und Hausthiere in ihren Uebergang aus Asien*, II Ausgaben, Berlin, 1874.

33) a) Miklosich, *Die Sprache der bulgaren in Siebenbürgen*, Wien, 1856.

b) Miklosich, *Die Rusalien, Ein Beitrag zur slavischen Mythologie*, Wien, 1864.

b[1]) Miklosich, *Die türkischen Elemente in der südost- und osteuropäischen Sprachen*, I—II, Wien, 1884— Nachtrag, I—II, Wien, 1888—1890.

c) Miklosich, *Die Fremdwörter in den slavischen Sprachen*, Wien, 1867.

d) Miklosich, *Die slavischen Elemente im Neugriechischen*, Wien, 1870.

e) Miklosich, *Die slavischen Elemente im Magyarischen*, Wien, 1871.

f) Miklosich, *Die christliche Terminologie der slavischen Sprachen*, Wien, 1875.

Nota la 33: Toate aceste scrieri ale lui Miklosich au apărut în *Memoriile (Denkschriften)* ori *Dările de seamă (Sitzungsberichte)* ale Academiei de științe din Viena. Deci să se caute acolo în caz cînd broșurile trase aparte nu se mai găsesc în comerț (foarte probabil că broșurile nu se găsesc în comerț, căci eu singur le-am căutat pentru mine să le cumpăr și nu le-am găsit).

34) T. Codrescu, *Dicționar francezo-român*, Iași, 1859, 2 vol.

35) Polizu G. A., *Vocabular româno-german*, Brașov, 1857.

36) Teodor Stamati, *Wörterbuch der deutschen und romänischen Sprache*, Iași, 1852.

37) Fr. Damé, *Dicționar român-francez.*

38) Robert Rösler, *Die griechinschen und turkischen, Bestandtheile im Romänischen*, Wien, 1865.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 20—23.

25

Iași, 4 sept. 1899

Iubite domnule Bianu,

Mulțămesc pentru cărțile trimise. Te rog trimite-mi cît mai degrabă: M. Osadia, *Gramatika russkogo jazyka*, Lemberg, a III-a ed., 1876 (face parte din lista trimeasă în iulie).

De celelalte cărți am nevoie de la 1 noiembrie înainte. La lista din iulie mai adaug însă pe următoarele două:

1) Pawlowski, *Russich deutsches Wörterbuch*, Riga, 1879.

2) Pawlowski, *Vollständiges deutesch-russisches Wörterbuch*, Riga, 1867.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Aritmetica, algebra, geometria, trigonometria, cosmografia, fizica, chimia le cumpăr eu aici. Cărțile nelegate le-am legat.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 24.

26

4 sept. 1899

Am primit de la Academia Română pentru Dicționar:

1) Georges, *Deutesch-lateinsches Wörterbuch;*

2) *Slovaŕ cerkovno-slovyanskago i russkago jazyka;*

3) Zenker, *Dictionnaire turc-arabe-persan;*

4) Bogoroff, *Bălgarsko-frenski reačnikă* (partea II, bulgaro-franceză).

5) Karağić, *Serbisch-deutsch-lateinisches Wörterbuch;*

6) Karağić, *Grammaire serbo-croate;*

7) Popliński, *Grammatik der polinischen Sprache;*

8) Murko, *Wörterbuch der slovenischen Sprache;*

9) Sket, *Slovenisches Sprach- und Uehungsbuch;*

10) Salvá, *Dictionnaire espagnol-français et français-espagnol;*

11) Caccia et Ferrari, *Dictionnaire italien-français et français-italien;*

12) *Novisimo diccionario de la lengua castellana por una sociedad de literator;*

13) Silva, *Diccionario da lingua portugueza;*

14) Bielz, *Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens;*

15) Hehn, *Kulturpflanzen und Hansthieze in ihrem Uebergang aus Asien;*

16) Miklosich, *Die türkischen Elemente in den süd-ost-und osteuropäischen Sprachen;*

17) *Die slavischen Elemente im Magyarischen;*

18) *Die cristliche Terminologie der slavischen Sprache;*

19) Polizu, *Vocabular romäno-german;*

20) Stamati, *Wörterbuch der deutschen und romänischen Sprache;*

21) Damé, *Dicționar român-francez;*

22) Rösler, *Die griechischen und türkischen Bestandtheile im Romänischen;*

23) Masařik, *Böhnische Schulgrammatik;*

24) Viktorin, *Grammatik der slowakischen Sprache;*

25) Vlachos, Λεξικόν ἑλληνο—γαλληκόν

26) Fuss, *Zusammentellung der sächsischen ungarischen, walachischen und deutschen Trivialnamen in Siebenbürgen wildwach stender oder kultivirten Pflan zen in Archiv des Vereins für Siebenbürgesche Landeskunde,* III B. 2 Heft, Hermannstadt, 1847;

27) T. Codrescu, *Dicționar francezo-român.*

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 32.

27

Iași, 6 sept. 1899

Am luat de la librăria Maximovici:

1) Poni, Chimia	5 lei
2) Poni, Fizica	5 lei
3) Culianu, Cosmografia	5 lei
4) Culianu, Algebra	3,50 lei
5) Melik, Geometria	3,50 lei
6) Climescu, Aritmetica	3,50 lei
	25,50 lei

Rog să se trimeată d-lui Th. P. Maximovici, librar, suma de 25 lei 50 bani.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 26.

28

Iași, 16 octombrie 1899

D[omnu]le Bianu,

Nu este nevoie să se scoată bilete din Zanne. Cartea e așa făcută că se poate exploata pentru Dicționar fără a fi întîi extrasă în bilete.

Cărțile părintelui Marian trebuiesc numaidecît cetite. Colaboratorii de aici au căpătat deja de lucru pentru octombrie. La 1 noiembrie extragerea în bilete va fi la Iași sfîrșită, conform înțălegerii. Dacă ai pe cine pune să scoată bilete din cărțile părintelui Marian acolo, pune. Dar numai să fie oameni vrednici. Altfel va trebui să facem extragerea aici în luna noiembrie și să amîn prelucrarea dicționarului pînă la 1 decembrie. Mai înainte de a se sfîrși luna aceasta, eu voi trimite raportul de încheiere a adunării materialului, pentru ca de la 1 noiembrie imediat să mă apuc de ceialaltă treabă. Foarte probabil voi avea cîteva luni trebuință de colaboratorii de aici pentru a așăza biletele după cuvinte. Lucrul se încurcă foarte mult prin faptul că Ministerul pe unul din colaboratori l-a destituit, pe altul l-a trimis la Brăila, pe altul la Bacău. Ce voi face, încă nu știu bine.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 181.

29

Iași, 26 oct. 1899

Iubite d[omnu]le Bianu,

Ce hotărîre s-a luat acolo asupra cetirii cărților d-lui Marian? Jarník a trimis biletele? Cîtă hîrtie a consumat? Cîte bilete a făcut în totul? A extras toate cărțile lui încredințate? Răspunsurile la aceste întrebări îmi trebuiesc pentru a face raportul asupra încheierei adunării materialului. Am mai dat la legat 37 de volume. Alăturez aici o listă de cărțile care le-am mai primit. Dacă am uitat vreuna, spune-mi. Aștept restul cărților, între altele mai ales Pawlowsky, *Russisch-deutsches Wörterbuch* (partea ruso-germană) mi-ai trimis numai partea germano-rusă. În caz cînd vom extrage la Iași restul cărților părintelui Marian, fă-mi cunoscut care e acest rest, căci am uitat să iau însemnarea trebuitoare. Cărțile Marian le am aici pe toate. Sper că voi primi cît [mai] degrabă răspuns la întrebările de mai sus, pentru ca să pot trimete și eu cît mai degrabă raportul.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 25.

30

Iași, 26 oct. 1899

Am primit de la Academia Română pentru trebuințele Dicționarului cărțile următoare:

1) Diefenbach, *Vergleichender Wörterbuch der gothischen Sprake*, 2 vol.
2) Graff, *Althochdentscher Sprachschatz*, 7 vol.
3) Schulze, *Gothisches Glossar*, 1 vol.
4) Iungmann, *Slovník česko — německy*, 5 vol. și o broșură 4° supliment.
5) Linde, *Slownik Języka polskiego*, 6 vol.
6) Tommaseo, *Dizionario della lingua italiana*, 8 vol.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 27.

31

Iași, 27 noiembrie 1899

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți trimet o nouă listă de cărți legate. Suma de 80 lei am plătit-o legătorului, deci trimete-mi-o mie alături cu plata salariului pe luna aceasta. Îți trimet și lista cărților legate în întîiul rînd, pe care mi se pare că n-a specificat-o legătorul în chitanță. Cel dintîi legător era un român și am vrut să ajut un român, dar m-am pîcîlit. Cărțile s-au legat prost, măcar că relativ ieftin. În acest al doilea rînd am recurs deci la un jidan, care mi-a legat cărțile mult mai bine dar ceva mai scump. Mai am un al treilea rînd de cărți de dat la legat, ultimul. Legarea se va face în prima jumătate a lui decembrie. Am primit biletele lui Jarník. Să trimeată cărțile după care a făcut extragerea, adecă restul, căci o parte a trimes. Trimete-mi cărțile următoare pe care le-a extras în bilete Iosif Popovici, un tînăr bănățean, student la Viena:

1) E. Hodoș, *Cîntece bănățene*, Caransebeș, 1898;
2) I. Epure, *Poezii și cîntece populare din Bănat*, Brașov, 1892;
3) G. Cătană, *Balade populare din Bănat*, Brașov, 1895;
4) G. Cătană, *Poveștile Bănatului*, Gherla, 1893, 1894, 1895;
5) Avram Corcia, *Balade populare*, Caransebeș, 1899.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 29.

32

Iași, 27 nov. 1899

Am primit de la Academia Română pentru dicționar: *Rječnik hroatskoga ili srpskogo jezica, na svijet izdaje jugo-slavenska Akademija*, 4 vol. (până la cuvîntul *Kipac*).

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 28.

33

Iași, 4 decembrie 1899

La 7 decembrie reușesc să adun la un loc pe colaboratorii mei cei împrăștiați prin toată țara. Atunci se vor așăza în cutiuți ultimele bilete. La 8 dec. fac raportul [1]. La 9 dec. mă apuc de lucru. Banii pe noiembrie n-au sosit încă. Aceasta e curioz și trist, pentru că nici leafa la Universitate nu s-a plătit și n-am o para, adecă n-avem o para. Dacă pînă marți nu vin banii de la Academie, colaboratorii cei care sînt profesori pe la Bacău și pe la Brăila nici nu vor avea cu ce să plece din Iași. Te rog stăruiește pe lîngă dl. casier să trimeată lefile numaidecît. În raport mă voi destăinui cu totul.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 184.

[1] Raportul a fost „cetit în comisie la 21 decembrie 1899“, după cum se menționează marginal. El cuprinde lista cărților fișate — fapt ce atestă depășirea unei prime etape în strîngerea materialului lexical — informații privind munca colaboratorilor, semnalarea dificultăților ce încep să se profileze, cea mai îngrijorătoare fiind problema ortografiei precum și cîteva propuneri, care, acceptate de Academie, contribuiau la impulsionarea lucrului. Îl reproducem mai jos:

Iași, 8 decembrie 1899

Domnule prezident,

Am onoare de a vă face cunoscut că s-a sfîrșit adunarea materialului pentru dicționar. Ieri s-au așezat în cutiuți ultimele bilete. Noi ceilalți eram gata cu această adunare încă la 1 noiembrie 1899, precum ne-a fost vorba. Dl. Marian însă n-a putut găti de colectat cărțile ce și le luase în sarcină și a trebuit să completăm noi iști de la Iași extragerea în timpul lunii noiembrie.

S-au extras următoarele opere:

1. *Praxiul de la Voroneț*	1	volum
2. Coresi, *Psaltirea*	1	„
3. *Psaltirea Șcheiană*	1	„
4. Varlaam, *Carte de învățătură*	1	„
5. *Pravilele lui Vasile Lupu*	1	„
6. Dosotei, *Psaltirea în versuri*	1	„
7. Dosotei, *Proloagele sfinților*, vol. I	1	„
8. *Biblia*, București, 1688, vol. I	1	„
9. Moxa, *Cronograf*	1	„
10. *Cronicele moldovenești*, ed. I, Kogălniceanu	3	„
11. *Cronicele muntenești*, în *Magazinul istoric*	5	„
12. *Minee*, Rîmnic, 1776 (octombrie)	1	„
13. Șincai, *Cronica românilor*	3	„
14. Petru Maior, *Istorie pentru începutul românilor*	1	„
15. D. Cantemir, *Hronicul vechimii româno-moldo-vlahilor*	1	vol[ume]
16. D. Cantemir, *Istoria ieroglifică*	1	„
17. Antim Ivireanu, *Predice*	1	„
18. Enache Văcărescu, *Istoria împăraților otomani*	1	„
19. Dionisie Eclesiarhul, *Cronica*	1	„
20. Țichindeal, *Fabule*	1	„
21. Gavril, prof[etul]muntelui Athos, *Viața lui Nifon*	1	„
22. Zilot Românul, *Cronica (Revista*, Tocilescu)	1	„
23. *Pravilele Calimah*	1	„
24. *Pravilele Caragea*	1	„
25. A. Beldiman, *Eterie*	1	„
26. A. Beldiman, *Numa Pompiliu*	2	„
27. A. Beldiman, *Tragodia lui Orest*	1	„
28. Conachi, *Poezii*	1	„
29. Iancu Văcărescu, *Poezii*	1	„
30. Barac, *Arghir și Elena*	1	„
31. Barac, *Tilu Buhoglindă*	1	„
32. Vasile Drăghici, *Robinson Cruzoe*	2	„
33. Gorjan, *Halima*	3	„

34. Simeon Marcovici, *Nopţile lui Iung*	1	„
35. Simeon Marcovici, *Datoriile omului creştin*	1	„
36. Anton Pann, *Archir şi Anadam*	1	„
37. Anton Pann, *Erotocrit*	5	„
38. Anton Pann, *O şezătoare la ţară*	2	„
39. Anton Pann, *Povestea vorbei*	3	„
40. Anton Pann, *Năzdrăveniile lui Nastratin Hogea*	1	„
41. *Alexăndria*	1	„
42. Piscupescu, *Oglinda sănătăţii*	1	„
43. *Calendar*, Buda, 1814	1	„
44. *Calendar*, Buda 1844	1	„
45. Molnar, *Despre economia de cîmp*	1	„
46. Ioan Ionescu, *Agricultura română*	3	„
47. Ioan Ionescu, *Calendar*, Iaşi, 1845	1	„
48. Filimon, *Ciocoii vechi şi noi*	1	„
49. Alecsandri, *Opere*	6	„
50. Alecsandri, *Poezii populare*	1	„
51. C. Negruzzi, *Opere*	3	„
52. A. Odobescu; *Opere*	3	„
53. N. Bălcescu, *Istoria lui Mihai Viteazul*	1	„
54. Gr. Alexandrescu, *Poezii*	1	„
55. Donici, *Fabule*	1	„
56. Kogălniceanu, *Arhiva românească*	2	„
57. Kogălniceanu, *Dacia literară*	1	„
58. Eminescu, *Poezii*	1	„
59. Eminescu, *Novele*	1	„
60. Creangă, *Opere*	2	„
61. Maiorescu, *Logica*	1	„
62. Maiorescu, *Critice*	3	„
63. Maiorescu, *Discursuri*	2	„
64. Iacob Negruzzi, *Opere*	6	„
65. Hasdeu, *Istoria critică a românilor*	1	„
66. Hasdeu, *Cuvinte din bătrîni*	2	„
67. Coşbuc, *Balade şi idile*	1	„
68. Coşbuc, *Fire de tort*	1	„
69. Coşbuc, *Aeneis*	1	„
70. Caragiale, *Teatru*	2	„
71. Caragiale, *Schiţe*	1	„
72. Caragiale, *Note şi schiţe*	1	„
73. Caragiale, *Schiţe uşoare*	1	„
74. Caragiale, *Notiţe şi fragmente literare*	1	„
75. Vlăhuţă, *Dan*	1	„
76. Vlăhuţă, *Poezii*	1	„
77. Vlăhuţă, *Novele*	1	„
78. Delavrancea, *Sultănica*	1	„
79. Ispirescu, *Basme populare*	1	„
80. Ispirescu, *Poveşti, pilde şi gîcitori*	1	„

81.	Ispirescu, *Din poveștile unchiașului sfătos*	1	„
82.	Ispirescu, *Isprăvile lui Mihai Viteazul*	1	„
83.	Ispirescu, *Snoave sau povești populare*	1	„
84.	G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*	1	„
85.	Jarník, *Poezii populare*	1	„
86.	Bibicescu, *Poezii populare*	1	„
87.	*Culegere de doine, strigături și chiuituri*, Brașov, 1891	1	„
88.	I. C. Fundescu, *Basme, orații, pîcîlituri*	1	„
89.	Enea Hodoș, *Poezii populare*	1	„
90.	Mîndrescu, *Literatură și obiceiuri poporane*	1	„
91.	Elena Sevastos, *Cîntece moldovenești*		
92.	Elena Sevastos, *Nunta la români*	1	„
93.	Ion Pop Reteganul, *Povești ardelenești*	1	„
94.	Ion Pop Reteganul, *Trandafir și viorele*	1	„
95.	Ion Pop Reteganul, *Chiuituri*	1	„
96.	I. G. Sbiera, *Povești poporale*	1	„
97.	I. G. Sbiera, *Familia Sbiera*	1	„
98.	G. Stăncescu, *Basme*	1	„
99.	*O mie de doine culese de învățători*	1	„
100.	Alexici, *Texte din literatura poporană*	1	„
101.	Pompiliu, *Balade populare*	1	„
102.	*Românul glumeț, proverburi și gîcitori*	1	„
103.	*Românul glumeț, Anecdote de D. Iarcu*	1	„
104.	*Gugutel*, Galați	1	„
105.	Baronzi, *Limba română și tradițiile ei*	1	„
106.	*Șezătoarea*, revistă pentru tradiții populare	5	„
107.	Gorovei, *Cimiliturile românilor*	1	„
108.	Marian, *Cromatica*	1	„
109.	Marian, *Vrăji*	1	„
110.	Marian, *Nunta la români*	1	„
111.	Marian, *Tradiții poporane*	1	„
112.	Marian, *Ornitologia poporană*	2	„
113.	Marian, *Nașterea la români*	1	„
114.	Marian, *Înmormîntarea la români*	1	„
115.	Marian, *Descîntece*	1	„
116.	Marian, *Sărbătorile la români*	1	„
117.	E. Hodoș, *Cîntece bănățene*	1	„
118.	I. Epure, *Poezii populare din Banat*	1	„
119.	Cătană, *Balade populare din Banat*	1	„
120.	Cătană, *Poveștile Banatului*	1	„
121.	Corcia, *Balade populare*	1	„
122.	*Contemporanul*	7	„
123.	*Uricariul*	24	„
124.	dr. Grecescu, *Conspectul florei României*	1	„
125.	dr. Brândza, *Prodromul florei române*	1	„
126.	dr. Brândza, *Flora Dobrogei*	1	„
127.	Poni, *Chimia*	1	„
128.	Poni, *Fizica*	1	„

129. Culianu, *Algebra*	1	„
130. Culianu, *Cosmografia*	1	„
131. Melik, *Geometria*	1	„
132. Climescu, *Aritmetica*	1	„
133. Pretorian, *Noțiuni de drept administrativ*	1	„

Adecă 131 * de opere (să se observe nr. 75^a) în 207 volume.

Extragerea în bilete a acestor opere a fost făcută în primul loc de mine și de d-nii Jarník, C. Botez, I. Botez, G. Ibrăileanu, I. Popovici, și în al doilea rînd de d-nii Marian (nr. 105—106), Carp (licențiat în litere, locuitor în Iași nr. 17), Iosif Popovici (bănățean, student la Viena: nr. 114, 115, 116, 117, 118). Cei doi din urmă au lucrat gratuit. Părintele Marian ni-a mai procurat extracte și din operele sale manuscripte.

Hîrtia consumată aici este de 31 de topuri. Acea consumată de d-nii Jarník și Marian face la un loc vreo 3 topuri. Deci citații sînt adunate vreo 450.000.

Acum, am de făcut observațiile următoare:

I. Nr. 5, 7, 8, 17, 47, 52, le-am cetit de la Biblioteca Centrală din Iași și le-am restituit Bibliotecei. nr. 5, 7, 8 voi căuta să le mai împrumut. Nr. 17, 47, 52 vă rog să mi le trimeteți.

Nr. 1, 2, 3, 13, 31, 50, 94, 75^a s-au cetit din biblioteca mea și n-am trebuință de alte exemplare.

Nr. 27, 56, 57, 65, 66, 58 s-au cetit din biblioteca colaboratorilor mei de aici, și vă rog să mi le trimeteți, ca să le dau acestora în schimbul exemplarelor lor. Nr. 32 le-am împrumutat de la dl. I. Paul profesor în Iași, și-l voi păstra pînă la sfîrșitul lucrului. Din cărțile cetite de dl. Jarník nu mi s-au trimes nr. 77, 79, 80, 82, 88, 89, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102 și tomul V din nr. 103. Rog să mi se trimeată. În privința nr. 85 observ în special că dl. Jarník pomenește de două cărți, una I. C. Fundescu, *Basme, orații, pîcîlituri*, București, 1890 (carte care mi s-a trimes, măcar că nu notată de mîna colectorului) și I. C. Fundescu, *Literatura populară*, ed. a III-a, 1875 (carte care nu mi s-a trimes, dar foarte probabil este identică cu cea de mai sus. D-sa le citează pe amîndouă cu *Fund.* Să se întrebe dl. Jarník asupra acestui punct). Nr. cetite de dl. Iosif Popovici 114, 115, 116, 117, 118, rog iarăși să mi se trimeată. Celelalte numere mi s-au trimes de Academia Română, care mi-a mai procurat încă pe deasupra și următoarele lucrări, ce n-au putut fi exploatate pentru dicționar, ori ca netrebnice, ori din lipsă de timp: a) Pann, *O șezătoare la țară*, București, 1896 (ediție proastă, am cetit altă ediție mai bună) b) Gorjan, *Halima*, București, 1887 (ediție proastă, am cetit prima ediție), c) *Mineele*, Rîmnic, lunile septembrie, noiembrie, april (n-a fost timp și nici mare trebuință s-a cetit volumul pe octombrie), d) Caragea, *Legiuire* (n-a fost timp, s-au cetit *Pravilele* Calimah), e) Pann, *Archir*, Bucur., 1890 (ediție proastă, s-a cetit altă ediție mai veche) f) *Condica criminală pentru prințipatul Moldovei*, Iași, 1849 (n-a fost timp), g) Asachi, *Poezii* (n-a fost timp), h) *Condica țivilă a principatului Moldovei* (n-a fost timp).

II, Pînă cînd vor sosi cărțile cerute de mine și pînă cînd se vor lega cele care au mai rămas nelegate este treabă de ajuns de făcut. Cel dintîi lucru anume, care trebuiește isprăvit, este să se așeze citațiile din cele 280 de categorii după cuvinte (care sînt cele 280 de categorii după care s-a făcut pînă acum clasarea biletelor, să se vadă în *Plan.* Toate biletele, de pildă, din categoria *ba-* vor trebui clasificate din punct de vedere al tuturor cuvintelor din această categorie, cuvinte care toate încep cu *ba.* Vor trebui făcute întîi subcategoriile (nr. 1) bab-, bac-, bad-, bae-, baf-, bag-, bah-, bai-, baj-, bal-, bam-, ban-, bao-, bap-, bar-, bas-, baş-, bat-, baţ-, bau-, bav-, baz-,; şi apoi va trebui luată subcategoria nr. 1 bab- şi clasificată în subcategorii nr. 2 după sunetele care vin după bab-: baba-, babe-, babi-, babj-, babl-, babo-, babr-, babu-, babz-, etc.; şi apoi va trebui luată subcategoria nr. 2 baba- şi clasificată în subcategorii nr. 3 după sunetele următoare: babab-, babac-, babad- etc., etc. Şi apoi, după ce se vor sfîrşi de clasificat cuvintele din subcategoria nr. 1 bab-, vor trebui clasificate după acelaşi sistem cuvintele din toate subcategoriile nr. 1, bac-, bad-, etc. ale lui ba-. Pînă ce vei sfîrşi o categorie, va trebui să te chinuieşti, şi sînt 345 de cutii de doi decimetre adîncime, mai toate pline ochi! Şi pe lîngă toate trebuie să se mai gîndească cineva şi la împrejurarea că fiecare autor are altă ortografie, că fiecare colaborator are altă caligrafie, în special dl. Jarník îmi dă o grijă nespusă şi au să-mi iasă mulţi peri albi cu descifrarea hieroglifelor sale. Apoi chiar o ortografie fonetică este grea în limba noastră, pe care acum întîiaşi dată o catalogăm şi a cărei pronunţare acum întîiaşi dată o bănuim, cîteodată o ştim, de zece ori o gîcim prin fantasticele ortografii ale scriitorilor, — dar mai ales ortografia Academiei, cea fixată în vreo zece regule pe baza a vreo zece exemple! Unui fonetist, ca Weigand, care lucrează cu vreo sută de cuvinte normale, pe care le aude cu urechea din gura pronunţătorului, îi este uşor să scrie fonetic; şi unui etimologist, ca Laurian, care are numai dicţionarul latinesc în vedere, îi este uşor să scrie etimologic; şi unui scriitor care învîrteşte toată bogăţia lui de idei într-o mie, două cuvinte şi pe deasupra nu se teme de neconsecvenţă nici de absurdităţi, îi este uşor să scrie în ortografia *Convorbirilor literare*. Dar cînd ai a face nu cu o sută de cuvinte auzite cu urechea, ca Weigand, nici cu o mie, două de vorbe, ca un scriitor oarecare — poate fi acela chiar un Eminescu —, ci ai a face cu 40.000 de pildă, adecă patruzeci de mii de cuvinte, ascunse prin nenumărate ortografii, cuvinte pe care nu le-ai auzit şi pe multe nici nu ştii măcar ce însemnează, cum le scrii acum tu întîiaşi dată, cînd într-un dicţionar cu pretenţii ştiinţifice vrei să le fixezi într-o formă? Însăşi numai munca aceasta, de a clasifica cuvintele probate prin cele 450.000 de citaţii, culese din sute de autori şi din sute de volume, este o muncă de zece ori mai grea decît de a scrie o istorie a Bucureştilor oarecare, ori vreun oarecare *Magnum etymologicum*, plin de stampe de ghicere, de visări asupra somnului şi spiritizmului, de etimologii minunate, ca fimee — femina, nedee — nundinae, şi de un catalogaş de cuvinte, care nu trece peste *băplătit* însă în timp de zeci de ani cu cîte 15.000 lei pe an! Este o muncă de zece ori mai grea, măcar de zece ori mai puţin rentabilă. Este locul de a spune că e uşor de zis plăcintă, dar e greu să se facă!

---

* Numerotarea a fost greșită în mss.

Înţelegeţi, prin urmare, bine, domnule prezident, că atunci cînd am primit eu sarcina de a scrie *Dicţionarul limbii române*, m-am bizuit întîi pe puterea pe care mi-a dat-o Dumnezeu, apoi pe gîndul că şi o muncă cinstită trebuie să fie răsplătită în ţara noastră, apoi pe părerea că, atunci cînd voi avea trebuinţă de ajutoare, nu mi se va refuza concursul din partea acelora care pot să-l deie. Dacă aş sta însă eu singur să aşez biletele după cuvinte, chiar de aş avea putere supraomenească, n-aş putea sfîrşi această treabă decît în vreun an şi jumătate, adică în jumătate timpul cît îmi este hotărît pentru prelucrarea dicţionarului. Apoi într-un an şi jumătate, cît mi-ar mai rămîne, n-aş mai avea nădejde să duc lucrul la capăt, cînd tocmai după clasificarea cuvintelor începe cea mai grea muncă din toate. Să vă fac o socoteală. Vor fi patru volume octav mare, cu două coloane, de 1000 de pagini volumul. 8000 de coloane de tipar cer 24.000 de pagini folio manuscripte, care fac 12.000 de coale, adică 30 de topuri de hîrtie, un manuscript înalt de vreo 2 metri 50 centimetre! Pe zi, chiar dacă aş lucra 360 de zile, ceea ce n-a făcut nici Littré, cad 22 de pagini, în caz cînd aş scrie trei ani, şi 44 de pagini, în caz cînd aş scrie un an şi jumătate. Numai munca brută de a copia 22 de pagini — căci de 44 nu mai vorbesc degeaba, — adecă 5 coale și jumătate scrise și pe o parte și pe alta, este de ajuns pentru a împle ziua unui om mai puțin curajos decît mine. Dar apoi trebuie să se gîndească cineva că pe acele 22 de pagini eu trebuie să le scot din cap, răscolind volumele, înșirînd în ordine logică și cronologică înțelesurile, dînd traducerile, făcînd etimologiile... Aceasta e treabă nu glumă, nu știu dacă v-ați gîndit vreodată la dînsa.

Înțelegeți prin urmare, bine, d-le prezindent că eu am trebuință de ajutoare. Acei patru colaboratori ai mei din țară, dacă ar fi în Iași lîngă mine, i-aș pune să lucreze sub privigherea mea într-un loc undeva, de ex. într-o sală la Universitate — căci în ruina în care locuiesc de-abia încap eu — și în vreme ce ei ar clasifica cuvintele, eu aș lucra dicționarul. După vreo lună de deprindere împreună, acești tineri, oameni culți, vechi licențiați, dintre fruntașii Universității, care au lucrat deja doi ani cu mine și-și cetesc scrisoarea mai bine decît mine, ar putea lucra singuri asupra unui anumit număr de bilete încredințat dimineața și primit înapoi gata clasificat sara, într-o sală a Universității, unde m-aș duce din cînd în cînd să-i cerc, iar eu n-aș avea altă grijă decît să scriu dicționarul. Și în vremea aceasta de vreo lună mi-ar sosi și cărțile care lipsesc, s-ar lega cele rămase nelegate, s-ar așeza în vreo două dulapuri făcute anume pentru asta... În München se lucrează un dicționar al limbii latine sub direcția lui Wölfflin. În zece ani vreo sută și mai bine de colaboratori au adunat vreo 3 milioane de citații. Și statul bavarez a încurajat această străduință — firește, căci doar statele nu-s făcute să încurajeze numai lucruri rele — care se reflectează cu oarecare glorie asupra Bavariei și a procurat lucrătorilor local și fonduri. Noi nu cerem local, nu cerem nici fonduri, pretindem doar atîta să ne lese aici în Iași ... și în loc de atîta îndatorire măcar Ministerul a trimis pe I. Botez la Brăila, pe Ibrăileanu la Bacău, iar pe C. Botez l-a destituit și l-a lăsat pe drumuri!

Avînd în vedere cele de mai sus, am onoarea să vă propun, d-le prezident, următoarele:

Întîiu, să binevoiți a stărui pe lîngă onoratul minister să aducă în Iași pe I. Botez (acum la Brăila) și pe G. Ibrăileanu (acum la Bacău), iar lui C. Botez să-i dea vreun loc în Iași, căci sînt destule. Acești tineri sînt licențiați și dintre cei mai distinși, C. Botez este în special un elev al meu. Iar locurile, pe care ar merita ei să le aibă, le ocupă în Iași studenți mediocri, care au trecut cîteva examene la limită, cîteodată studenți de la facultatea juridică.

Al doilea, să mă autorizați de a însărcina deocamdată măcar pe C. Botez și pe I. Popovici cu așezarea biletelor după cuvinte, în schimbul aceluiași salar pe care l-au primit și pînă acum.

Al treilea, să binevoiți a-mi trimite neîntîrziat cărțile cerute și să-mi permiteți a face cu cheltuiala Academiei niște rafturi, unde să așez toate cărțile, și cele de cetit și cele de consultat, pe care mi le-a trimes Academia. Aceste rafturi se vor trimete împreună cu cărțile la sfîrșitul lucrării pentru a se păstra ca fond al Dicționarului.

Lucrul, deci, va continua, dar cam trăgănat. Dacă este cu neputință să mi se împlinească răpede cererile de mai sus, eu nu garantez că voi sfîrși răpede lucrarea, și să mă credeți că mi-ar pare mie tot așa de rău, ca și d-voastră, căci mi-e frică să nu zică lumea și de mine că am fost un pseudofilolog care am mîncat degeaba banii majestății sale.

Binevoiți, domnule prezident, a primi încredințarea înaltei mele considerații.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 185—192.

34

Iaşi, 21 dec. 1899

Iubite d[omnu]le Bianu,

Dl. Jarník mi-a mai trimes:

1) Sevastos, *Cîntece moldoveneşti* (se roagă să i se trimeată alt exemplar în schimb);
2) Sevastos, *Nunta* (se roagă să i se trimeată alt exemplar în schimb);
3) Pompiliu, *Balade;*
4) *Românul glumeţ;*
5) *Românul glumeţ*, Iarcu;
6) Guguţel;
7) Baronzi, *Limba română;*
8) *Şăzătoarea*, V (se roagă să i se trimeată ex. în schimb).

Alexici, texte, mi-l va trimete mai tîrziu. (Roagă-l să trimeată această carte mai degrabă. La nevoie trimite-i un exemplar în schimb.)

Jarník, *Poezii populare* s-a extras după indice, n-are sublinieri în text, să mi se trimeată deci un exemplar de la Academie.

Ispirescu, *Poveşti, pilde şi gîcitori;* Ispirescu, *Isprăvile lui Mihai Viteazul;* Ispirescu, *Snoave;* Stăncescu, *Basme, 1000 doine* — aceste cărţi nu le-a trimes pentru că „sînt legate cu alte broşuri de altă natură, de care n-ar vrea să se lipsească. Altfel ar fi dacă i s-ar da siguranţă că după o vreme i s-ar înapoia“. Să i se dea siguranţa şi să trimită cărţile.

Am primit cărţile extrase de Iosif Popovici, decît numai trebuia să mi se trimeată nu Enea Hodoş, *Poezii poporale din Bănat*, Caransebeş, 1892 (această carte a fost extrasă de Jarník şi nu mi s-a trimes de Jarník), ci Enea Hodoş, *Cîntece bănăţene*, Caransebeş, 1898, carte pe care te rog să mi-o trimeţi.

Te ştiu că eşti om harnic şi patriot, dar tot te rog să faci toate chipurile să-mi trimeţi cît mai degrabă restul cărţilor, ca să le am legate şi aşăzate în rafturi pe la mijlocul lui ianuariu 1900, cînd, cu ajutorul lui D-zeu, sper că voi începe a scrie Dicţionarul. De-ar fi într-un ceas bun! De *Archivio glottologico* tot nu-i nădejde? Mare trebuinţă aş avea de un dicţionar rutean. Cel cerut de mine nu se mai găseşte în comerţ. Pentru moment n-am vreme să caut informaţii asupra vreunui altuia. Întreabă-l pe vreun librar, cere cataloage. Trimete-mi gramatica ruteană, *Praktische Grammatik der kleinrussischen Sprache* von Michael Mitrofanowicz, Hartleben, Wien. La Hartleben poţi căpăta informaţii şi asupra unui dicţionar rutean (limba rutenească < kleinrussich, malorusiana > e foarte importantă pentru limba română). Da de restul din Miklosich ce mai zici? Rafturile s-au comandat.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 30—31.

Iași, 3 ianuar 1900

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți mulțămesc pentru urările de bine și-ți doresc și eu din suflet tot binele și toată fericirea. Cu Jarník nu mai avem ce face. Dacă mai tîrziu voi afla că avem trebuință în ceva de dînsul, vă voi înștiința.

Am primit:
1) Antim Ivireanu, *Predice*;
2) Alecsandri, *Teatru* (4 tomuri);
3) Gr. Alexandrescu, *Poezii;*
4) Conachi, *Poezii*;
5) Eminescu, *Poezii ;*
6) Coșbuc, *Balade ;*
7) Coșbuc, *Fire de tort ;*
8) Jarník, *Poezii populare ;*
9) Elena Sevastos, *Cîntece moldovenești ;*
10) Elena Sevastos, *Nunta la români ;*
11) Miron Pompiliu, *Balade populare ;*
12) *Românul glumeț, proverburi și gîcitori ;*
13) D. Iarcu, *Românul glumeț, Anecdote ;*
14) Guguțel;
15) Baronzi, *Limba română și tradițiile ei ;*
16) Epure, *Poezii populare din Banat ;*
17) Cătană, *Balade populare ;*
18) Cătană, *Poveștile Banatului ;*
19) Corcea, *Balade populare ;*
20) Mitrofonowicz, *Grammatik der kleinrussischen Sprache ;*
21) Pawlowski, *Russisch-deutschen Wörterbuch.*

Dintre cărțile cetite mai aștept:
1) Eminescu, *Novele* și (de la Jarník)
2) Ispirescu, *Povești, pilde și gîcituri ;*
3) Ispirescu, *Isprăvile lui Mihaiu Viteazul ;*
4) Ispirescu, *Snoave sau povești populare ;*
5) Stăncescu, *Basme ;*
6) *1000 doine culese de învățători zeloși ;*
7) Alexici, *Texte din literatura poporană.* În sfîrșit (din cărțile lui Iosif Popovici)
8) Hodoș, *Cîntece bănățene*, Caransebeș, 1898.

Scrisoarea d-tale de-abia azi am primit-o.

Al d-tale devotat,
A. Philippide

Hodoș, *Poezii populare din Banat*, Caransebeș, 1892 (dublet) ți l-am înapoiat. Sper că l-ai primit.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. — 17 — 1898—1911, f. 35—36.

36

Iași, 4 ianuar 1900

Iubite d[omnu]le Bianu,

Fränkel cere pentru a lega în piele — căci în pînză nu ține — *Cazania* Varlaam, care știi că-i ferfeniță, 20 de lei. Mai toate filele trebuiesc lipite și adause cu hîrtie, apoi cu îngrijire lipite, pentru ca să nu se astupe literele. Însuși stăpînul trebuie să lucreze, căci calfele nu se pricep bine. Cartea merită bună legătură. Cu multă bălăbăneală mai pot rupe vreun franc doi, dar mi-e frică că n-a face legătorul lucru temeinic. Ce zici? Scrie răpede. Cartea trebuie legată numaidecît.

A. Philippide

Scrie-mi că nu poți da decît 18 lei, ori 16, cum socotești. Ai primit scrisoarea de ieri?

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 33.

37

Iași, 12 ian. 1900

Am primit *Archivio glottologico italiano:* 13 tomuri, fascicolele I și II din tomul 14 și cinci suplimente. Le-am dat la legat. Am primit de la Jarník: Alexici, *Texte din literatura poporană*, I. Aștept încă restul de la Jarník și volumul Hodoș. Așezarea biletelor după cuvinte merge strună. Am lucrat trei zile la mine acasă, pînă ne-am deprins, și apoi am dat de lucru pe acasă colaboratorilor. Xenopol mi-a pus la dispoziție o sală a Universității, dar nu ne putem servi de ea, pentru că nu e regulat încălzită, iluminată și liberă. Zilele acestea fac schimbul cu Biblioteca Centrală, de la care voi mai împrumuta *Biblia*, 1688, Dosotei, *Proloage*, Ducange, *Glossarium latinitatio*, *Dicționarul*, Buda.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 39.

38

Iași, 19 ian. 1900

Trimete-mi numaidecît Ispirescu, *Isprăvile lui Mihai Viteazul* și Stăncescu, *Basme*. Nu le mai aștepta de la Jarník. Pentru aceste două cărticele stau cu mînele legate. Pompiliu, *Balade* și *Românul glumeț* mi s-au trimes de Jarník deja din cela rînd. Scrie-i să se liniștească. Biletele cele noi ale lui Jarník îmi vin aşa ca o ploaie cu piatră, după ce deja de atîta vreme ne-am apucat de aşezat citaţiile după cuvinte. Aştept numai cele două volume (Ispirescu, *Isprăvile* [*lui*] *Mihai* şi Stăncescu, *Basme*), pentru ca să mă apuc imediat de lucru.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Am primit Hodoş, *Cîntece bănăţene* şi Zanne, *Poverbele românilor*, III. Ce facem cu dicţionarele rutean şi slovac? Numai Hartleben ne poate da informaţie. Te rog adresează-te la dînsul.

P.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 34.

39

Iaşi, 20 ianuar [*1900*]

Trimite-mi Bărcianu, *Dicţionar român-german*, ed. a II-a. Celelalte cărţi, de care mă întrebi, le am. Te rog trimite-mi cît mai degrabă cele două cărţi despre care ţi-am scris în scrisoarea de ieri (Ispirescu, *Isprăvile* [*lui*] *Mihai Viteazul*, Stăncescu, *Basme*).

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 40.

40

Iaşi, 28 ianuar 1900

Astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, am început a scrie *Dicţionarul*.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 201 verso.

41

Iaşi, 5 martie 1900

Iubite d[omnu]le Bianu,

Astăzi am trimes manuscriptul de pe o lună şi un raport [1]. Te rog să-mi înapoiezi manuscriptul, îndată ce-l veţi fi prezentat Academiei. Manuscriptul trecut este totdeauna un model pentru cel viitor, iar pe de altă parte necontenit trebuie cercetat şi adaus.

Salutare şi frăţie,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 208.

[1] În acest raport, pe care îl reproducem în continuare, Alexandru Philippide comunică observații făcute după redactarea primelor pagini de mss., încercînd să clarifice cîteva probleme discutabile. Totodată își exprimă opiniile sale asupra principiilor ce trebuie să călăuzească munca lexicografului, decurgînd de aici cîteva norme noi de urmat.

Iași, 3 martie 1900

Domnule prezident,

Am onoarea de a vă trimete manuscrisul dicționarului, cît l-am scris într-o lună. De la 8 decembrie 1899, cînd v-am trimes raportul pentru sfîrșitul adunării materialului, pînă la 25 ianuar 1900, timpul l-am umplut cu așezarea biletelor după cuvinte împreună cu colaboratorii, cu catalogarea cărților cetite și a celor de consultat după scurtările cu care vor fi cetite, cu facerea planului, după care voi lucra dicționarul, într-un cuvînt cu lucruri pregătitoare, trebuitoare pentru a duce opera la capăt, răpede și sistematic. Dealtfel, pînă pe aproape de 25 ianuar 1900 nici n-aveam toate cărțile strînse în dulapuri, de pe la legător și de pe la colaboratori.

Asupra manuscrisului pe care vi-l trimet și care cuprinde cuvintele limbii române de la *A* pînă la *Ad* excluziv, am de făcut observațiile următoare:

I. Mai întîi de toate m-am gîndit că din citațiile adunate de noi în curs de doi ani nu pot să iasă toate cuvintele limbii noastre și că se poate întîmpla ca chiar din cele mai obișnuite și cunoscute din alte dicționare, să lipsească. A trebuit deci să complectez lista din bilete cu listele cunoscute pînă astăzi. Acestea din urmă însă — dicționarele românești cîte au apărut pînă în momentul de față —, dacă exceptăm dicționarele lui Hasdeu și Tiktin, care sînt numai începuturi, prezintă marele inconvenient că nu probează cuvintele cu citații din autori, ci le înșiră numai în mod doctrinar, așa că pentru multe îți vine bănuiala că le va fi înșirat lexicograful din cap de la dînsul, fără să le fi cetit undeva și fără să le fi auzit măcar de la cineva. M-am gîndit că ar fi bine poate să fac o alegere. Dar din ce punct de vedere? Din acel al experienței mele? D-apoi eu nu știu toate cuvintele limbii românești și nici un român nu le știe pe toate. Despre aceasta am mai vorbit și în raportul de la 8 decembrie 1899. De unde știu eu că tocmai cuvîntul care mi se pare mie mai scornit de lexicograf n-ar fi existat în gura și în scrisul românilor de acum 50 de ani în urmă? Cuvintele însă, oricare ar fi acelea, care au fost odată întrebuințate în scris și în vorbă de români, în limba românească aparțin limbii acesteia, chiar de vor fi fost αἰπωφιλογόμενα . Poți să le notezi d-ta, lexicograful, cu o sută de steluțe, poți să le botezi că-s neologisme, că-s rare, că nu-s populare, că-s dialectale, că se găsesc numai la cutare pedant, la cutare franțuzit, — dar de fost au fost și nu le poți șterge cu buretele, căci, iarăși, din ce punct de vedere ai să le ștergi cu buretele? Din acela că nu-s des întrebuințate? D-apoi ce-i des și ce-i rar în lumea asta? Desul și rarul, ca toate lucrurile pămîntești, sînt relative, și pe linia imperceptibilă care merge treptat de la ultimul des la ultimul rar nu te poți opri nicăiri. Ori poate vrei să te pui din punctul de vedere al neologismului, ca adecă să scoți din limba românească cuvintele mai noi și să le lași pe cele mai vechi? D-apoi aceeași graniță care nu se poate stabili între des și rar nu se poate pune nici între vechi și nou. Vechi în limba noastră, *curat vechi*, sînt numai elementele latinești moștenite din limba latină de pe vremea cînd romanizau romanii pe traci și pe daci — dar nici pe acelea nu le putem cunoaște pe toate. Încolo, toate cuvintele întrate în românește, de la cele dintîi elemente slavonești pînă la *tramvaiul* de astăzi, au fost și sînt neologisme. Cel mai vechi cuvînt turcesc — să zic că ar fi *abraș* — pe vremea cînd se întroducea întîiași dată în vorba românului, era tot în așa grad neologism ca și *tramvaiul* actual. La ce graniță în timp te poți opri? Pentru ce toate cuvintele slavonești, turcești, ungurești etc., cîte au intrat în limbă pînă la 1821, de pildă, să le admiți, iar pe cele franțuzești întroduse de la 1821 încoace să le azvîrli la o parte? Pentru ce să fii pentru unele cuvinte mumă, iar pentru altele ciumă? Pentru ce admiți pe *abraș* și pe *abitir* (pînă și pe *abitir*!) și respingi cu dispreț pe *absent, absorb, abonezi, accent, act, actor?* După cum s-a născut în mod firesc în limba românească *abitir*, tot așa de firesc — ori chiar mai firesc — s-a născut *accent* și *absent*. După cum, a răspuns unei necesități *abitir* și *chior* — pare că n-am fi avut pe *orb!* — Tot așa, ba încă mai mult, a răspuns unei necesități *accent*, căci într-adevăr cuvînt analog în românește pentru *accent* n-am avut.

Apoi atunci din ce punct de vedere să fac alegerea? Să aleg, poate, cîteva dicționare, care aș socoti eu că-s mai bune, să zic, de pildă dicționarul de la Buda și al lui Cihac, și să completez lista biletelor cu lista dintr-însele, iar pe celelalte să le las la o parte? Dar așa ceva ar fi chiar nebunesc lucru! Pentru că, sigur, fiecare din dicționarele de pînă acum are cîte ceva care lipsește în celelalte și cîte ceva mai bun decît în celelalte. Ori trebuie să le exploateze cineva pe toate, ori pe nici unul. Granița ce și-o poate pune este numai aceea a lipsei de putere, cînd ar zice cineva, de exemplu cutare dicționar nu pot să-l consult pentru că nu-l am, ori toate dicționarele nu le pot consulta, pentru că nu pot, sarcina e prea grea pentru mine.

În urma acestora eu am ajuns la concluzia că orice alegere e arbitrară, fără nici o socoteală, fără nici o dreptate, fără nici un motiv altul decît bunul plac al lexicografului. Lexicograful însă, ca orice istoric, nu trebuie să aibă caprițîi, ci numai minte și putere ca să observe obiectul cum este. Care istoric va schimba obiectul pe care-l istorisește, și-l va modela după caprițiile sale, acela e prost istoric. Poate fi poet, dar istoric niciodată! Apoi, acest dicționar, care chiar așa, fără să se cheme *Magnum Etymologicum Romaniae*, ci numai pur și simplu *Dicționarul limbii române*, are pretenția de a fi oarecum dicționarul oficial al unei țări întregi, trebuie să cuprindă o bogăție mai mare de cuvinte decît dicționarele lui Cihac, Damé, etc., care au lucrat harnic fără pretenții multe, ori, dacă nu o bogăție mai mare, dar măcar egală. Așa însă, lăsînd la o parte, pe cuvintele celea pentru că-s noi, pe celea pentru că-s rari, pe celea pentru că mai sînt nu știu cum altfel, lucrînd apoi pe îndeletele, și cum dă Dumnezeu, ba cu o stampă de leghicer, ba cu o intropucere istorică și filozofică, îți faci munca foarte comodă, dar stîlcești limba și scoți un crîmpei de dicționar, pe care-l rușinează dicționarul lui Damé în voia cea bună!

Am hotărît deci să complectez biletele cu dicționarele pînă acum existente, cîte le-am putut avea. Munca mi-a îngreuiat-o mult, cum veți vedea din numărul relativ foarte mare al cuvintelor, dar n-am putut, n-am trebuit să fac altfel. Aceste dicționare sînt în ordine de timp; Cluj, Buda, Iser, Polizu, Pontbriant, Costinescu, Laurian (Glosarul), Cihac, Hasdeu, Bărcianu, Damé, Tiktin, — glosarele din anuarele lui Weigand, glosarul lui Viciu, glosarul din *Columna lui Traian*, 1883.

Apoi am hotărît să nu las nimic la o parte. Cînt am putut, am făcut însă deosebire de la vorbă la vorbă și le-am însemnat ca îndoioase (?), rari (**), vechi (+), nouă (!), dialectale (*). Procedînd astfel, sper că acest dicționar va fi un repertoriu cît se poate de complect al limbii românești din Dacia. Va trebui adăogit numai, peste o bucată de vreme, tezaurul de cuvinte macedo-române și istriane, pentru ca să avem un dicționar al limbii române întregi.

II. Şi acum să vedem rezultatul.

La orice lucru, dacă vrei să-l cunoşti de mare ori mic, trebuie să ai un alt lucru ca termin de comparaţie, pentru că marele şi micul în ele înseşi, ca orice lucru absolut, nu pot fi pricepute de mintea omenească.

Eu m-am hotărît să iau ca termin de comparaţie *Magnum Etymologicum Romaniae* al lui Hasdeu, şi aceasta pentru motivul că tocmai dicţionarul de faţă este destinat să umple golul lăsat de acel *Magnum Etymologicum.*

1) De la A — Ad eu am 844 de cuvinte. Hasdeu are 216. Printre cele 628 de cuvinte care lipsesc în *Magnum Etymologicum Romaniae sînt*: abajur, abatoriu, abdic, abdicare, abdomen, abdominal, abecedar, aberaţie, aberaţiune, abil, abilitate, abis, abject, abjur, abjurare, ablativ, abnegare, abnegaţie, abnormitate, abonament, abonez, abonat, aborigen, abort, abrog, abrupt, absent, absentez, absenţă, absolut, absolutism, absolvent, absolvesc, absorb, absorbit, abstinenţă, abstract, abstracţie, abstracţiune, absurd, absurditate, absţin, abţin, abţinere, abund, abundant, abundanţă, abundent, *ábur* II, *abúr* III, *abure* I, *abuŭ*, abuz, abuzez, abuziv, academic, academie, acaftist, *acana*, acaparare, acaparez, *acar*, II, *acar* IV, *acar* V, acatalectic, *acaţîn*, *acăstăi*, accelerat, accent, accentuez accentuare, accentuaţie, accept, accepţie, acces, accesoriu, accident, accidental, accidentat, acsiz, acuzat, achit, *achiu* I, achipuesc, achiziţie, acid, *aciuaş*, aclam, aclamare, aclamez, aclimatare, aclimataţie, aclimatez, aclimatizare, aclimatizez, acomodez, acomodare, acomodat, acompaniez, acont, *aconciez*, aconit, acord, acordez, acordar, *acov*, acreditez, acreditat, *acrid*, axă, axiomă, act, actă, activ, actic, activez, activitate, actor, actoraş, actriţă, actual, actualitate, acţie, acţionar, acţiune, acţionez, acumulez, acumulare, acumuşi, acurateţă, acurg, acustic, acustică, acut, acuvînt, acuz, acuzator, acuzaţie, acuir, acuză. Adică 140 de çuvinte dintre cele mai întrebuinţate, probate prin tot feliul de scriitori şi mari şi mici, precum se poate vedea din alăturatul manuscript.

Pentru ce a alungat Hasdeu cele 628 de cuvinte şi în special pe cele 140? Pentru că ar fi neologisme? D-apoi *ábur* II, *abúr* III, *abure* I, *abuŭ*, *acana*, *acar* II, *acar Vacaţîn*, *acăstăi*, *achiu* I, *aciuaş*, *aconciez*, *aconit*, *acov*, *acrid*, *acumuş*, *acurg*, *acuvînt*, toate acestea nu-s neologisme, unele sînt probabil răstrăvechi în limba noastră. Neologisme sînt ungureştile *acău*, şi *acarcine* şi greceştile neasimilate limbii române *acatasta sia* şi *acátist*, pe care le-a primit Hasdeu în dicţionar, în vreme ce a respins pe *absent*, şi pe *accent* şi pe atîtea altele, pe care le întrebuinţează românii de la un hotar pînă la celălalt! — Ori poate că-s rari? D-apoi mai toate cele 140 sînt *foarte des* întrebuinţate. Rari sînt *acept* din *cuvinte din bătrîni*, I, 267, care-i aşa de rar încît se poate cineva îndoi de existenţa lui, după cum s-a îndoit Cihac în *Romanische Studien*, IV. 151. Apoi este rar *acatastasia* un cuvînt grecesc neîntrebuinţat şi nepriceput de nimeni decît de vreo cîţiva dăscălaşi de pe vremea lui Zilot Românul, sau *abitir* sau *abăluţă*, sau *abo*, admirantis particula, din *Columna lui Traian*, 1883, pag. 421, sau cîte alte glose primite în *Magnum Etymologicum Romaniae.* De mult ce caută rarităţi Hasdeu, chiar pe verbul *aburc* a uitat să-l pună în corpul dicţionarului şi l-a aninat la Addenda, negăsind altă probă de existenţa lui decît un loc din *Palia de la Orăştie !* — Ori poate că-s dialectale? D-apoi *accent* şi *absent* şi vreo sută din cele 140 sînt răspîndite de la un capăt la altul al României şi chiar cel de pe urmă copil de ţăran, care n-a ieşit din satul lui niciodată, încă ştie ce-i accentul! Şi-apoi Hasdeu vîră, chipurile, în *Magnum Etymologicum Romaniae* pînă şi dialectele macedo-român şi istrian. Apoi atunci din ce punct de vedere s-a pus Hasdeu cînd a respins atîta amar de cuvinte? Eu răspund, şi cred că toată lumea va răspunde împreună cu mine, că din *nici unul.*

2) Sufixele derivatice și prefixele le-am lăsat la o parte, pentru că ele sînt forme gramaticale și catalogarea lor nu este treaba dicționarului, ci a morfologiei. Și apoi, dacă ar aluneca cumva lexicograful să cerceteze sufixe derivative și prefixe, ar trebui, ca să fie consecvent, să nu se mai oprească în drum, ci să cerceteze formele gramaticale toate, adecă și terminațiile, și să intercaleze în dicționar morfologia întreagă. Ba chiar, această intercalare a morfologiei ar aduce după sine și una a fonologiei, căci, dacă și-a împestrițat odată cineva dicționarul cu formele, pentru ce nu l-ar împestrița și cu fonologia, ca să facă încalea o enciclopedie limbistică de care să se mire lumea? De cît numai atunci ar trebui lexicograful să lucreze măcar dintr-un exces de forță, să aibă oarecum prea mult timp pentru sarcina cea simplă de lexicograf, să-i fie aceasta o jucărie. Ar avea măcar pentru amestecătura sa cea fără samăn scuza excesului de forță, care l-a făcut oarecum fără voia lui să vîneze mai mulți iepuri deodată. Hasdeu însă înșiră sufixe și prefixe, în vreme ce din 844 de cuvinte, lasă 627 la o parte. Apoi dacă sarcina cea simplă a lexicografului, care înșiră numai cuvinte, o stîlcește și o subțiază în așa grad, ce haz are să-și mai înflorească opera cu forme gramaticale? Eu unul am renunțat la pretenția de a face odată, pe de-a întregul, și dicționarul și gramatica limbii românești, și — alături cu toți lexicografii — m-am hotărît să fiu lexicograf curat. Fonologia și morfologia limbii române se vor publica, dacă voi trăi, în istoria limbii române, din care am publicat pînă acum întîiul volum.

3) Pe acest spațiu A — Ad cuvintele curat românești *ábur* II, *abúr* III, *abure* I, *abuu*, *acana*, *acar* II, *acăstăi*, *achiŭ*, I, *aciuaș*, *aconit*, *acrid*, *acumuș* sînt întîiași dată de mine însemnate, nu se găsesc în nici un dicționar ori glosar anterior. Neologisme, precum termini tehnici de botanică, fizică etc., — ori și altfel, de pildă substantivul *acuză* — sînt o mulțime acum întîiași dată de mine însemnate, dar nu le mai înșir zădarnic.

4) La fiecare cuvînt — exceptînd pe cele îndoioase, pe care le-am lăsat cu explicarea din dicționarul de origine, — am dat traducerea latină și franceză, apoi sinonimele în explicarea românească și omonimele, în caz cînd acestea din urmă nu sînt cuvinte aparte, căci atunci sînt înșirate în rangul cuvintelor supt numerele de ordine I—II etc.; în sfîrșit etimologia, adesea originală (să se compare între altele *abur*, *aceez*, *acĭuez*).

5) La fiecare cuvînt am dat întîi ortografia obișnuită, iar în parantez pe cea fonetică, pentru ca să poată ceti oricine lămurit, de va fi român, de va fi străin. Obiceiul de a da cuvintele numai în ortografia specifică diferitelor limbi este un obicei rău al tuturor dicționarelor, care îngreuie enorm cercetările științifice. Numai cine s-a ocupat cu studii comparative de limbă știe ce dificultăți fără seamăn prezintă dicționarele cele scrise în tot atîtea ortografii cîte limbi sînt. Eu socot că am făcut în aceasta o inovare fericită, de care-mi vor fi recunoscători studioșii. Ortografia fonetică de care m-am servit este cea în general întrebuințată de filologi și de care m-am servit eu în *Principii de istoria limbii*.

6) La fiecare cuvînt am dat forma masculină, forma femenină, singularul, pluralul — la pronume și formele 1, 2 —, la verb și infinitivul, preteritul, participiul trecut. Iar cînd verbul are prezentul accentuat pe radical, am mai dat în întregime prezentul indicativului, III persoană singulară — plurală a conjunctivului și imperativul. Motivul a fost că în limba noastră, după cum cuvîntul e singular, plural, masculin, feminin — pronume cu forma 1 ori 2 —, verb la prezentul indicativ, la infinitiv, la participiu, la persoanele 1, 2, 3, singulare ori plurale, se schimbă foarte deseori și radicalul. Aceste schimbări în radical aparțin dicționarului, pentru că în celelalte discipline, care studiază limba, în fonologie și în morfologie, sînt înșirate numai în general, numai în noțiune, numai în regulă. Aici

la dicționar este locul de a cataloga radicalele, căci la fonologie se catalogheză sunetele, și la morfologie formele.

7) Toată discuția am făcut-o cu abreviaturi cît se poate mai puține. Abrevieri am întrebuințat acolo unde trebuiesc întrebuințate, anume în citarea operelor extrase și a operelor consultate. La discuție însă, unde își pune lexicograful în minte să lămurească cuvîntul, le-am lăsat la o parte și vorbele, de pildă, *substantiv*, *adjectiv*, *pronume*, *verb* le-am scris în întregime. Mai întîi, cu prea multe abrevieri îmi încurc eu singur judecata, și apoi o încurc pe a lectorului. O carte trebuie scrisă întîi din punct de vedere al adevărului, și al doilea din cel al folosului pe care-l va trage lectorul dintr-însa. Cînd într-un dicționar îți începi însă fiecare articol cu o sumedenie de f. s. t. p. k. etc. pe care tot trebuie să le caute cineva la indice, ca să le înțeleagă, dezguști, nu știu cum aș zice, ori obosești de la capul locului inteligența cetitorului. Se poate cineva convinge de cele spuse, dacă se va uita într-un dicționar dintre cele mai bogate, în acel italienesc al lui Tommaseo, de exemplu. Asemenea știință este ca un fel de oglindă pătată pe care oricît ai șterge-o și ai aburi-o, tot are painjiniș pe dînsa. Alte măsuri, destinate ușurinței de lectură și frumuseței de formă, le voi chibzui cu ocazia tipăritului.

III. Cam ce proporții va lua acest dicționar?

Sînt 344 de cutii cu bilete. Dintre acestea 85 sînt așa de deșerte încît toate la un loc ar face două, trei cutii pline. Sînt deci aproximativ 260 de cutii bune. Dintre acestea unele sînt pline ochi, altele pe jumătate, altele o treime. Cutiile pe care le-am redactat au fost, una (Ab) pe jumătate, una (Ac) plină. Deci, punînd trei cutii drept două pe socoteala celor 266 de pagini — căci, cum am spus, multe cutii sînt numai o treime, ori chiar un sfert, pline — apoi pentru întreg dicționarul vine socoteala 266 × 86 adecă 22.876 de pagini. Fiecare pagină de tipar — un format quarto comod și frumos, asupra căruia vom chibzui — va avea două coloane și fiecare coloană, tipărită garmond, va cuprinde aproximativ o pagină și jumătate de manuscript. Trei pagini, prin urmare, manuscripte cad la o pagină tipărită și numărul paginilor tipărite va fi în definitiv 7625, adecă patru volume de către 1800 de pagini. Dacă trebuie să facem și aici o comparație, opera întreagă va cuprinde 14 volume de cele din *Magnum Etymologicum Romaniae* ale lui Hasdeu.

IV. În cît timp se va sfîrși această lucrare? În trei ani firește, spune învoiala. Dar să facem totuși o socoteală. Eu am lucrat în fiecare zi de la 9 $^1/_2$ oare dimineața (căci de la 8—9 a.m. am în fiecare zi curs la Universitate), pînă la 12, apoi de la 12$^1/_2$ pînă la 7 și de la 7$^1/_2$ pînă la 12 noaptea, adecă 13 ceasuri și jumătate pe zi. Așa lucrînd am dovedit să scriu într-o lună două cutii. Repetînd socoteala de mai sus, punînd adecă 3 cutii pe lună, aș avea trebuință de 86 de luni, cam 7 ani. Să zvîrl bilete nu pot, pentru că pierd proporția și dau dicționarului altă figură decît acea pe care firea lucrurilor i-o dă: aș azvîrli ici mai multe bilete, dincolo mai puține, pe cînd biletele, multe unele, puține altele, au fost adunate involuntar, oarecum prin ele însăși, reflectînd prin însuși numărul lor firea limbii noastre. (Să se compare, de pildă, *ca acela* așa de des în *Pravila lui Vasile Lupu*. În însuși numărul cel mare al lui *ca acela* vedem reflectîndu-se stilul unuia din cei mai interesanți scriitori vechi!) Ar fi păcat ca pentru greșeala ce s-a făcut de un altul să cîrpim lucrul în pripă, producînd în loc de ceva frumos o caricatură! Trebuie, negreșit, de la capul locului să deschidem ochii. Am pierdut timp enorm și încă ceva, dar așa a voit Dumnezeu, se vede, ca să ne pedepsească de gustul ce l-am avut de a ne civiliza cu toptanul! Decît, numai lucrul ne stă așa rău. Negreșit, a fost o nemica toată ca în treisprezece ani să se facă de un om genial un crîmpeiu de dicționar, și este un lucru grozav ca un nemernic ca mine să nu dau dicționarul gata în trei ani. Dar cu hărnicie se poate îndrepta răul. Trebuie să vă gîndiți, domnule prezident că aceste două cutii dintîi le-am scris la început, cînd n-aveam experiență și că cu experiența crește forța și iuțeala muncii. Numai cîtă bătaie de cap am avut ca să chibzuiesc forma scrisului, cum să așez semnele, cum să potrivesc linioarele, cum să fac abrevierile, cum să-mi fac listele de cuvinte din dicționarele anterioare, cum să alerg de la un dulap la altul după cărți, numai munca aceasta cîtă vreme mi-a costat! Acuma sînt deprins. Doar numai o lună a trecut. Și lucrul va merge mai lesne. Ca să scad mult din cei 7 ani nu este, deci, nici o încumetare. În trei ani, dacă nu va fi chiar tot dicționarul gata, va fi gata cea mai mare parte din el. Numai de aș putea avea încă multă vreme puterea de astăzi!

Socot că trebuie să fac și aici o comparație. Dacă în proporția de 844 la 216 trebuiesc trei ani pentru 844, apoi trebuiesc 8 luni pentru 216. Dl. Hasdeu ar fi trebuit în 8 luni să-și dea dicționarul gata! D-sa a dat însă, în proporția de 216, a zecea parte din dicționar în 13 ani. Cel cu 844 ar trebui să dea această a zecea parte în 52 de ani. El va da însă cu ajutorul lui Dumnezeu tot dicționarul, ori mai tot, în trei ani. Decît numai, vezi, unul e geniu, pe cînd celălalt — cel cu trei ani — îi, ia așa, un chilon.

Binevoiți, domnule prezident, a primi încredințarea înaltei mele considerații.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosăr P — 17 — 1897—1903, f. 209—216.

42

Iași, 6 iuliu 1900

Iubite d[omnu]le Bianu,

La 1 iuliu am ajuns la *am* și am scris 1070 de pagini. Greutatea cea mare stă în scoaterea listelor de cuvinte din dicționare, luarea lor în considerare la tot minutul, pentru ca să nu scăpi un cuvînt ori să nu strici șirul alfabetic, lămurirea întălesurilor, traducerea acestora în latinește și franțuzește — judecă d-ta că pînă și cuvinte ca *alva*, *alviță*, *altiță* trebuie să le traduci în latinește! —, în sfîrșit darea etimologiilor. Asta-i greutatea cea mare și pierderea de timp cea mare. Scrierea biletelor, oricît ar fi de numeroase, e — relativ — o nimică și costă puțin timp. Totuși pentru lector aceste citații sînt tot atît de prețioase cît și traducerea în latinește, etimologia, lămurirea înțelesurilor etc. Ba poate sînt și mai prețioase, pentru că asupra traducerii în latinește, etimologiii, lămuririi înțelesurilor etc., lesne nu se poate înțelege și mulțămi cineva. Citațiile sînt însă totdeauna acolo, veșnice și adevărate, și pe baza lor poate face lectorul oricîte socoteli va pofti. Dicționarul plin de citații va fi un indice neprețuit al unei bune părți din literatura românească, fără citații va fi un catalog arid de formule. Dealtfel timp tot atît va costa. Ori voi scrie o singură citație, ca Tiktin, ori o sută, timp tot atît îmi trebuiește. De aceea ar fi păcat ca pentru a economisi cîteva coale de tipar să luăm Dicționarului partea lui cea mai prețioasă. Dealtfel, prea multă hîrtie de tipar nu se va trece, căci am făcut socoteala că mai mult de vreo trei volume de ale lui Tommaseo nu vor ieși. Lucrul merge încet, e mai greu decît îmi închipuiam. Mi-am luat mare belea pe cap. Dacă voi duce-o la capăt, apoi voi fi un pui de om. Eu n-am hodină, ies numai o dată pe săptămînă din casă și mă îngrozesc cînd mă uit la mormanul de material pe care trebuie să-l lucrez. 10 oare trec ca zece minute, 10 zile trec ca zece oare și, cu una cu alta, mai mult decît 10—15 pagini pe zi nu se pot scrie.

Cu toate acestea, sper să fac într-un an mai mult decît a făcut Hasdeu în 13, mai mult și mai greu, pentru că eu am de două ori atîtea cuvinte cît dînsul și traduc și în latinește, nu numai în franțuzește. Chiar numai așezarea biletelor după cuvinte în cutiuți a fost foarte grea. Cu toate că au muncit conștincios și după învoială — te asigur, căci am făcut experiența eu însumi alături cu dînșii —, cei patru tineri de aici de abia au așezat pînă la *șe* incluziv. Mai este încă pentru vreo trei luni de lucru. Cînd biletele vor fi așezate toate, voi alege unul ori doi din cei patru, pe care i-oi socoti eu mai vrednici, și-i voi pune să mă ajute în ceva — în ce, nu știu încă sigur. Atunci sper că va merge treaba mai repede. Pînă una alta, aș dori să mă dispensați de nevoia de a veni pe la București și de a ține discursuri. Cînd voi sfîrși Dicționarul voi pune umărul și la alte nevoi ale Academiei. Pînă atunci, dați-mi pace, ori mai dați-mi răgaz și nu-mi puneți sula în coaste. Manuscriptul îl va putea vedea totdeauna careva din d-voastră, cînd va veni prin Iași, ori voi putea trimite totdeauna părți din el de probă. Dealtfel, de la un capăt la altul e *același*, cu deosebire numai că, pentru a mă conforma cererei Academiei, am lăsat la o parte cuvintele despre care am avut prea mari bănuieli că n-au fost niciodată întrebuințate, ca *altier* din Costinescu, de pildă, și altele de acest fel.

Am trimes chitanțele pe iuliu și august și o notă de 20 de lei a librarului. Dacă puteți, trimiteți banii. Tinerilor de aici le-am dat vacanță pentru o lună de zile. Eu n-am vacanță.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Ovidiu Densușianu n-a fost elevul meu la Universitate. Cu mulți ani în urmă, la Institutele unite, mi-a fost elev în cursul superior al liceului. Ca student a fost totdeauna numai elevul tată-so.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 299—230 și 223—224.

43

[Iași, 25 noiembrie 1900

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am întîrziat cu răspunsul la întrebarea d-tale, pentru că am așteptat să fiu sigur. Acum știu atîta să spun, că C. Botez a fost numit profesor de latinește la liceul externat cu începere de la 1 decembrie. Decretul l-a primit, dar pînă la 1 decembrie mai sînt 5 zile — un timp enorm. Pentru a fi sigur, eu aștept pe 1 decembrie. Atunci îți voi scrie iarăși.

Al d-tale devotat,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 225.

44

Iași, 3 decembrie 1900

Iubite d[omnu]le Bianu,

C. Botez e numit profesor. Te rog trimete-mi un exemplar din Jarník Bârseanu, *Doine.* Cînd se va sfîrși de tipărit dicționarul lui Crețu? Acest dicționar trebuie extras întîi în bilete și apoi vîrît în Dicționarul nostru. La Crăciun îți voi scrie mai mult. Pînă atunci n-am vreme. Lucrul merge tot greu, dar mult mai răpede. Are să fie bine.

A. Philippide

Librarul v-a trimes o chitanță pentru 5 topuri de hîrtie *(cinci).* Vă rog să-i trimeteți librarului direct banii.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 227.

45

Iași, 29 decembrie 1900

Iubite d[omnu]le Bianu,

N-am vreme să-ți fac cunoscută în toate detaliile procedarea mea la lucrarea Dicționarului. Atîta îți pot spune că e cam complicată. Voi lămuri-o în prefața operei, precum și, în parte, în raportul ce-l voi face pentru sfîrșitul lui februar 1901. Timpul mi-e din cale afară de prețios. Prin urmare mulțămește-te să-ți spun că un ajutor al meu controlează și completează citațiile, altul le așează provizor după înțelesuri, altul le copiază în manuscript, altul scoate citații din cărți care trebuiesc încă exploatate, precum din scrierile lui Ion Ghica, cronica stolnicului Dumitrache, dicționarul Mardarie etc. Jarník mi-a făcut cumplite boroboațe. Una din cele mai grele trebi este controlarea și completarea citațiilor. Ajutorul însărcinat cu această treabă nu poate lucra la mine acasă dintr-o mulțime de pricini, mai întîi dintr-aceea că n-am loc de ajuns nici pentru mine. Ne-am ajutat cu faptul întîi că trei din ajutoarele mele șed la un loc și și-au unit cărțile laolaltă, apoi cu acela că am împrumutat de la biblioteca Universității cît am găsit — mai nimic! Cu toate acestea, avem nevoie de ajutorul d-voastră. Îți trimet o listă. Cărțile însemnate cu cruce roșă nu trebuiesc luate în considerare. Trimite-mi, te rog, cît mai multe numere din celelalte. Nu zic cît mai multe exemplare, ci numere, adecă, dacă poți, *Alexăndria*, Gorovei, *Cimilituri*, etc. Pînă acum am lucrat mai singur totul, fiindcă ajutoarele mele erau ocupate mai numai cu așezarea biletelor după cuvinte. Cu toate acestea am făcut mult de ajuns. Încet, încet — mai ales că trebuie deprindere — am pus colaboratorii la treburi mai grele, și cînd voi reuși să-i fac să lucreze *curat*, așa cum vreau eu, apoi am să fac cel puțin de două ori atîta spor cît am făcut pînă acum. Atunci mai că mi-ar veni a crede că voi da manuscriptul Dicționarului gata în șepte ani, cum am spus într-un raport oarecare. Aceasta ar fi o minune.

I. Ghica, *Scrisori și amintiri din pribegie*, te rog să mi-l trimeți numaidecît, pentru că a fost extras în bilete după un exemplar al colaboratorului Ibrăileanu.

Îți doresc cu această ocazie, iubite d[omnu]le Bianu, sănătate și fericire mai mare în anul viitor decît în cel trecut și să fii tot așa de patriot și de om de treabă precum ai fost.

Al d-tale devotat prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 37—38.

Lista cărților care ne lipsesc [1].

Corcia, *Balade populare*, Caransebeș, 1899; *Alexandria* a V-a ed. Bucur., 1850; Antim Ivireanu, *Predice*, publicate de Bianu, Bucur., 1886; Art. Gorovei, *Cimilituri*, Bucur., 1898; *Biblia*, 1688; Barac, *Arghir și Elena*, Buc., 1847; [Barac], *Tilu Buhoglindă*, Brașov, 1840; Baronzi, *Limba română;* Beldiman, *Tragodia lui Orest*, Buda, 1820; [Beldiman], *Numa Pompiliu*, 1820; Brândză, *Prodromul florei române*, Bucur., 1879—1883; [Brândză], *Flora Dobrogei*, Bucur., 1898; *Călindar*, Buda, 1814; [*Călindar*, Buda], 1844; Cantemir, *Hronicul vechimei a romăno-moldo-vlahilor*, ed. Academiei; Caragea, *Legiuire*, Buc., 1818; Cătană, *Balade populare*, Brașov, 1895; [Cătană], *Poveștile Banatului*, Gherla, 1893; *Contemporanul*; *Culegere de doine, strigături și chiuituri, de mai mulți învățători zeloși*, Brașov, 1898; *Cuvinte din bătrîni*; Donici, *Fabule*, Iași, 1842; Kogălniceanu, *Dacia literară*, ed. a II-a, Iași, 1859; Dosotei, *Proloagele*; Drăghici, *Robinson Cruzoe*, Iași, 1835; *Economia de cîmp*, Buda, 1806; Filimon, *Ciocoii vechi și noi (Rev. română) ; Letopisețe*, ed. I; Fundescu, *Basme*, Bucur., 1890; Gorjan, *Halima*, Bucur., 1835; Grecescu, *Conspectul Florei*; Gr. Alexandrescu, *Poezii*, Bucur., 1863; Guguțel; Hodoș, *Poezii populare din Banat*, Caransebeș, 1892; [Hodoș], *Cîntece bănățene*, Caransebeș, 1898; Ispirescu, *Mihai Viteazul*, ed. a II-a, Bucur., 1885; Ispirescu, *Poveștile unchiașului sfătos*, Bucur., 1879; I. Epure, *Poezii populare*, Brașov, 1892; Ionescu, *Călindar*, 1845, Iași; *Mineele*, Rîmnic, octombrie; Gavril, *Viața lui Nifon;* Piscupescu, *Oglinda sănătăței*. Bucur., 1829; A. Pann, Complect, *Archir*, Bucur., 1854; *Erotocrit*, Sibiu, 1837; *Nastratin Hogea*, Bucur., 1853; *Povestea vorbii*, Bucur., 1852; *O șezătoare la țară*, Bucur., 1853; Miron Pompiliu, *Balade*, Iași, 1870; Pop Reteganul, *Chiuit*[*uri*] ed. a II-a, Gherla, 1897; *Povești ardelenești*, Brașov, 1888; *Trandafiri și viorele*, Gherla, 1891; *Pravilele* lui Vasile Lupu; Calimah, Iași, 1814; Sbiera, *Familia Sbera*, Cernăuți, 1899; *Povești populare*, Cernăuți, 1886; Simeon Marcovici, *Nopțile lui Iung*, *Datoriile omenești*, Bucur., 1835, *Datoriile omului creștin*, Bucur., 1839; *Șezătoarea;* Țichindeal, *Fabule*, Buda, 1814; *Uricariul* lui Codrescu; Varlaam, *Cazania; Praxiul*, Voroneț; Zilot Romănul (*Revis. p. Arch., Ist. și Fil.*, Tocilescu); Rudow, *Elemente turcești (Zeitschr. f. rom. phil.) ;* I. Ghica *Scrisori* și *Amintiri din pribegie ;*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 41—42.

---

[1] Pe prima pagină a listei Ioan Bianu notează: „Primită la 21 decembrie 1900, cu scrisoarea din 29 decembrie 1900", fapt ce ne-a determinat să o reproducem în continuarea acestei scrisori.

46

Iaşi, 11 febr. 1901

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cărţile le-am primit, cele dezlegate s-au dat de mult la legat, eu sînt sănătos, raport amănunţit voi trimete şi probă de manuscript asemenea. Cu acea ocazie îţi voi trimete d-tale lista cărţilor primite, precum şi alte observaţii ce voi fi mai avînd asupra acestui punct. Acum, înaintea Paştelui, dau mare asalt Dicţionarului, n-am timp defel pentru altăceva şi mă vei ierta că am fost nevoit să-ţi trimit aşa de tîrziu această scrisoare.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 44.

47

Iaşi, 10 martie 1901

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimet raportul asupra lucrărilor din anul 1900 [1] şi probă de manuscript (paginele 2905—3154 incluzive + 2948^a, 2957^a, 2961^a, 2962^a, 2988^a, 2996^a, 3025^a, 3029^a, 3123^a). Raportul l-am sfîrşit de scris tocmai acum, la 12 oare noaptea, şi n-am vreme să scot copie după el. Mîne la 8 oare dimineaţa îl împachetez şi-l trimet. Te rog pune pe careva de acolo să scoată o copie după dînsul şi trimete-mi acea copie. Alăturez lista cărţilor [2] pe care le-am primit acum în urmă de la Academia Română pentru Dicţionar. Chiar astăzi a venit un băiat de la Şaraga să-mi spună că are la dispoziţia noastră un exemplar complect din *Uricariul*. O. are nenumărate exemplare complecte, că doar pe toate le-a cumpărat de la Codrescu! I-am spus că am să mă gîndesc. Trebuie să-l cumpărăm cît mai ieftin. Fundescu, *Basme*, presupun că trebuie să fie ed. I, ori a II-a, ori a III-a. Eu am ediţia a IV-a şi nepotrivirea între citaţiile lui Jarník şi textul meu sînt aproximativ de 13 pagini (nu-ţi pot spune pentru moment dacă în sus ori în jos). Cînd mi-a cădea la îndemînă vreo ieroglifă de ale lui Jarník cu *Fundescu* îţi voi trimete-o, ca să o compari cu paginele din ed. I, II, III, şi atunci îmi vei trimete ediţia cu care se va potrivi ieroglifa. În curînd îţi voi trimete o listă de cărţile care ne mai trebuiesc, atîta pentru controlarea şi complectarea citaţiilor, cît şi pentru extragerea în bilete. La Bucureşti n-am ce căuta. Pînă la Paşti eu am de gînd să lucrez ca un fericit la Dicţionar şi nu-mi rămîne timp defel pentru a bea ceaiul la Academie. Vorba ceea: Lumea piere şi ... Te rog nu arăta manuscriptul nici unui străin de Academia Română. Sînt lucruri acolo, bune ori rele, care mi-au costat sudori de moarte şi nu voiesc să le cunoască nimeni înainte de a fi publicate. Paza bună trece primejdia rea. D-lui Iacob Negruzzi arată-i această scrisoare şi sărută-l din partea mea. Pe d-ta te salut ca un frate devotat,

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 232—233.

[1] Raportul reprodus de noi mai jos nu este numai un bilanţ al activităţii de un an, ci şi o înseriere a celor mai dificile probleme ce s-au ivit în decursul redactării *Dicţionarului*, cu schiţarea unor posibile soluţii.

Şedinţa 23 martie 1901 * *Iaşi, 10 martie 1901*

Domnule prezident,

În cursul anului 1900, întîiul an de redactare al materialului dicţionarului, am făcut următoarele lucrări:

1. Toate cele aproximativ 600.000 de citaţii, adunate în doi ani, au fost clasificate după cuvinte, încît toate cuvintele probate prin citaţii se găsesc unele după altele, în ordine alfabetică, în 400 de cutii. La această lucrare, foarte migăloasă, au fost întrebuinţaţi cei patru colaboratori ai mei, iar în vremea aceasta eu scriam manuscriptul.

2. Citaţiile, astfel cum au fost scrise pe bilete, au fost cele mai multe prea scurte, iar o mare parte greşit copiate. Şi prea marea scurtime şi greşita copiare a lor au provenit în mare parte din cauza grabei de a scoate cît mai multe. Poate că a fost un bine aceasta, pentru că — dacă s-ar fi scos citaţiile lungi şi exacte de la capul locului, am fi avut numai trei sute de mii, în loc de şase sute de mii, şi ne-ar fi scăpat din vedere o mulţime de cuvinte, dar mai ales o mulţime de înţelesuri. Cel care a greşit mai mult din punct de vedere al scurtimii este dl. Jarník. Citaţiile d-sale sînt atît de scurte, încît este absolut imposibil de a lucra pe baza lor, fără să cercetezi textul însuşi. Recurgerea la text este indispensabilă apoi şi pentru aceea că scriptura d-sale este atît de încurcată, încît din 10 bilete, 5 sînt *ilizibile*. Dar dl. Jarník a mai greşit şi în alte două privinţi, foarte dăunătoare, pentru că s-a abătut de la prescripţiile mele. Mai întîi a scris mai multe citaţii pe unul şi acelaşi bilet. Aceste citaţii, care în judecata d-sale aparţineau unuia şi aceluiaşi înţeles, mai totdeauna aparţin la înţelesuri deosebite, astfel încît noi sîntem nevoiţi să le tăiem cu foarfecele şi să le lipim cu gumă pe bilete de ale noastre. Cîteodată chiar d-sa a priceput că înţelesurile sînt deosebite şi cu toate astea le-a scris pe aceiaşi *fişă !* În al doilea loc dl. Jarník nu s-a ţinut de prescripţia de a ceti cu amănunţime autorii şi de a scoate cuvintele, din textul însuşi, din anumite puncte de vedere. Să dau un exemplu: cuvîntul *bou*, unul din cele mai obişnuite în româneşte şi care a dat naştere la nenumărate idiotizme, se găseşte întrebuinţat în toate textele folcloriste extrase de d-sa, şi cu toate acestea nu-l găsesc probat decît cu citaţii din *Jarník-Bârseanu, Doine*. Aceasta însemnează că dl. Jarník a luat *indicele* de la *Jarnik-Bârseanu, Doine* şi a scos pe fişe toate, ori mai toate locurile cuprinzătoare de *bou* din el — căci probele lui *Jarník-Bârseanu, Doine* le găsesc în foarte multe bilete, dar n-am ce face cu ele! — iar apoi pe *bou* din celelalte texturi l-a lăsat cu totul la o parte. Cu asemenea procedare citaţii multe se pot scoate răpede şi uşor, dar adunarea lor este cu desăvîrşire neştiinţifică şi, de exemplu, la *bou* sigur este că ne vor scăpa din vedere o mulţime de interesante idiotizme din cauza acestei procedări contra ştiinţei, şi în special contra prescripţiilor mele.

Stînd lucrurile astfel, după ce s-a sfîrşit clasificarea biletelor după cuvinte, am însărcinat pe un colaborator cu completarea şi cercetarea citaţiilor, astfel ca *eu* să pot lucra în cea mai mare parte, numai după fişe, fără să mai alerg pe la textele înseşi.

3. Mai fiecare cuvînt are mai multe înţelesuri şi cele mai multe cuvinte au foarte multe înţelesuri (comparaţi de ex. *bag*, care are *zece* înţelesuri şi *treizeci şi opt* de *izolări*, adecă *idiotisme*, afară de proverbe. Căutaţi acest verb în manuscriptul pe care vi-l tri-

---

* Însemnare Ioan Bianu.

met de probă. A căuta aceste înțelesuri într-un șirag de sute de citații, a clasifica înțelesurile, după cum sînt, de pildă, ale verbului tranzitiv ori netranzitiv ori reflexiv, după cum sînt înțelesuri, ori izolări (idiotisme), ori proverbe, după cum sînt unele mai vechi, altele mai noi — este o întreagă muncă filologică, care ar putea face reputația unuia ori altuia din tinerii filologi de la *Convorbiri literare*. Pentru a-mi ușura munca, am însărcinat pe alt colaborator al meu să pregătească terenul din acest punct de vedere, clasificînd provizor înțelesurile cuvintelor. După cum arătura se face mai ușor cînd pămîntul a mai fost deja arat o dată, tot astfel munca pe care mi-o dau eu ca să clasific definitiv înțelesurile cuvintelor este mai ușoară, cînd o schițare a acestei clasificări a fost deja făcută de altul. De multe ori, chiar această schițare este așa de conștiincios făcută și cu atîta pricepere a finalelor chestii de gramatică și de istoria limbii române, apoi cu atîta modestie făcută, încît judecînd după larga mărinimie cu care se împart cele mai extraordinare laude și protecții în țara noastră de o bucată de vreme, unul ori altul din colaboratorii mei — căci sarcina o dau după împrejurări, cînd unuia cînd altuia — ar merita o agregație de istoria limbii și literaturii române la una din universitățile noastre.

4. A scrie citațiile în manuscript, a le clasifica după vechimea autorilor, a le copia exact după fișe, a le scrie cu caractere citețe și frumoase, pentru ca să nu se întîmple greșeli la tipărirea manuscriptului, a copia proverbele din Zanne, este iarăși o muncă grea, pe care am lăsat-o în sarcina unui al treilea colaborator.

5. Multe cărți românești dintre cele mai importante din punctul nostru de vedere au rămas necetite în cei doi ani de adunare a materialului dicționarului. Am însărcinat pe al patrulea colaborator să le extragă în bilete. În curînd sper că din punct de vedere al numerelor 2 și 3 voi avea atîta material gata înaintea mea, încît voi putea pune la extragerea citațiilor din cărți 3 colaboratori, astfel că atunci cînd voi fi început eu a scrie manuscriptul lui *C*, toate fișele cele noi — de astădată de la început complect și exact scrise — vor fi adunate. În manuscriptul deja existent pînă atunci se vor face intercalări. Pînă în momentul de față s-au extras următoarele opere: 1) *Istoria evenimentelor din Orient, scrisă de stolnicul Dumitrache.* În Analele Academiei Române, seria II, tom X, partea II, pag. 351 sqq. 2) *Marian, Poezii poporale despre Avram Iancu;* 3) *Slavici, Vatra părăsită;* 4) *Ion Ghica, Scrisori;* 5) *Ion Ghica, Amintiri.*

6. Eu mi-am rezervat clasificarea definitivă a înțelesurilor, traducerea în latinește și franțuzește, și darea etimologiilor. Cît de grea este sarcina mea specială, puteți vedea din manuscriptul pe care vi-l trimet de probă. Vă atrag în special atenția asupra următoarelor etimologii acum întîiași dată de mine date: *baccea*, *badan*, *bade*, *bacalym*, *badiĭ*, *baciŭ*, *baer*, *baftă*, *bag*, *baĭder*, *bahadîrcă*, *bahahue*, *baĭbarac*, *balaș*, *balaur*, *babă*, *balcîz*, *balhuĭŭ (Bahluĭu*, *Bîrlad*, *Covurluĭ)*, *balig*, *baligă*, *balmoș*, *balamiș-balmuș*, *talmeș-balmeș*. Discuția a trebuit să o lungesc de multe ori, pentru ca să fac măcar cît de cît înțelese niște lucruri atît de obscure. Altfel afirmări scurt enunțate ar suna ca niște enigme. Chiar acele din etimologiile mele care nu vor fi juste sper că nu vor fi mai extraordinare decît cele date înainte de mine. Din cele ce veți vedea în manuscriptul trimes ca probă (paginele 2905—3154), veți putea judeca despre munca pe care am pus-o în cele 2904 pagini precedente.

7. Decît, opt luni aproximativ din anul 1900, cît toți colaboratorii mei erau ocupați cu clasificarea biletelor după cuvinte, eu n-am lucrat numai pe terenul acest special al meu, de a clasifica definitiv înțelesurile, de a traduce în limbile latină și franceză, și de a da etimologiile, — ci am avut toate sarcinile, și pe aceea de a controla și complecta

citațiile, și pe aceea de a transcrie în manuscript toate biletele. Pînă la *an* exclusiv, 1268 de pagini sînt scrise de mîna mea de colo pînă colo.

8. Totalul muncii pînă în momentul de față este acesta: 1) Toate biletele sînt clasificate după cuvinte; 2) Citațiile sînt complectate și corectate și înțelesurile cuvintelor sînt clasificate pînă la *Ca*.

3. Manuscriptul este scris pînă la *balmuș* inclusiv.

9. Din cele de mai sus se înțelege că în anul acesta lucrul va merge mai ușor decît în anul precedent. Apoi trebuie să se țină socoteală de împrejurarea că literele *a*, *b*, *c*, *d* constituiesc a treia parte a dicționarului romănesc. Mai repede lucrul nu poate merge. În ce privește mărimea dicționarului, să nu vă sperie paginile cele multe deja scrise. Tiparul *mînîncă* manuscript mult, mai ales tiparul cu litere mici, iar în tiparul nostru vor fi litere mici multe. Apoi, formatul va fi mare. Chiar cu tipar *garmond* la un format mare — ca acel al lui Linde, ori al lui Jungmann, ori al lui Tommaseo — mulțime de foi manuscripte intră la o pagină de tipar, astfel că pînă ajungi să tipărești o coală consumi un vraf de manuscript. Dar tiparul dicționarului nu se va face numai cu *garmond*, cu atît mai puțin numai cu *cicero*, ci toate citațiile, de pildă, vor fi sigur scrise cu caractere mai mici. Apoi foarte multă tipăritură se va face *fără linii*, căci tipăritura *fără linii* este un mijloc diacritic foarte bun și foarte întrebuințat. Ori la ce dimensii va crește manuscriptul, nu cred să atingă tipăritul nici măcar 4 volume de ale lui Linde. În sfîrșit, trebuie să ne gîndim că dicționarul limbii române *nu poate fi* un Littré, dar iarăși *nu trebuie să fie* un Damé. Pentru aceasta n-ar mai fi trebuit atîta chin de atîta amar de vreme.

Binevoiți, domnule prezident, a primi încredințarea înaltei mele considerații.

A. Philippide

Arviva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1902, f. 234—242.

[2] Scrisoarea lui Alexandru Philippide este însoțită și de lista cărților primite de la Academie pentru trebuințele Dicționarului.

48

Iași, 10 martie 1901

Cărțile care ne lipsesc:

1) *Alexandria*, ed. a V-a, București, 1850;
2) Alexici, *Texte din literatura poporană*, vol. I, Budapesta, 1899;
3) Antim Ivireanu, *Predice*, București, 1886 (ed. Bianu);
4) *Arhiva românească*, Kogălniceanu, Iași, 1845;
5) *Biblia*, 1688;
6) Barac, *Arghir și Elena*, București, 1847;
7) Barac, *Tilu Buhoglindă*, Brașov, 1840;
8) Baronzi, *Limba română;*
9) Conachi, *Poezii*, ed. M. Pompiliu (Șaraga), Iași,
10) *Calendar*, Buda, 1844;
11) Caragiale, *Note și fragmente*, ed. Müller, București, 1897;
12) [Caragiale], *Note și schițe*, București, 1892;

13) [Caragiale], *Schiţe*, ed. Şaraga, Iaşi, 1897;
14) [Caragiale], *Schiţe uşoare*, ed. Müller, Bucureşti, 1896;
15) Climescu, *Aritmetica*, Iaşi;
16) *Contemporanul;*
17) Coresi, *Psaltirea;*
18) Coşbuc, *Balade şi idile*, Bucureşti, 1893;
19) Culianu, *Algebra*, ed. a V-a, Iaşi, 1894;
20) [Culianu], *Cosmografia*, Iaşi, 1893;
21) *Cuvente den bătrîni*, Bucureşti, 1878—79;
22) Dionisie Eclesiarhul *(Tezaur, Ilarian);*
23) Dosotei, *Proloagele;*
24) Dosotei, *Psaltirea;*
25) Pretorian, *Dreptul constituţional*, ed. a IV-a, Bucureşti, 1899;
26) Eminescu, *Novele*, ed. Şaraga, Iaşi;
27) *Economia de cîmp*, Buda, 1806;
28) Enache Văcărescu, *Istoria împăraţilor otomani* (*Tezaur*, Ilarian);
29) Fundescu, *Basme*, ed. a IV-a, Bucureşti, 1896;
30) Guguţel;
31) D. Iarcul, *Românul glumeţ*, ed. a IV-a, Bucureşti, 1874;
32) Ionescu, *Agricultura*, Mehedinţi, Bucureşti, 1868;
33) Morea, *Cronograf (Cuvinte din bătrîni);*
34) *Magazinul istoric;*
35) Marian, *Cromatica*, Bucur., 1882;
36) Melic, *Geometria*, Iaşi, 1897;
37) *Mineele*, Rîmnic, octombrie;
38) Gavril, *Viaţa lui Nifon;*
39) Pann, *Archir şi Anadam*, ed. a II-a, Bucur., 1854;
40) Petru Maior, *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, Buda, 1834;
41) Miron Pompiliu, *Balade*, Iaşi, 1870;
42) Poni, *Chimia*, ed. a III-a, Iaşi, 1891;
43) [Poni], *Fizica*, ed. a VII-a, Iaşi, 1897;
44) *Pravilele* lui Vasile Lupu;
45) *Românul glumeţ*, vol. I, Bucur., 1874 (tipografia Thiel et Weiss);
46) Şincai, *Cronica*, Iaşi, 1853;
47) *Psaltirea Şcheiană;*
48) *Uricariul*, Iaşi;
49) Varlaam, *Cazania*, partea I şi a II-a;
50) Vlahuţă, *Nuvele*, Bucur., 1886;
51) *Praxiul* de la Voroneţ;
52) *Zilot Românul* în *Rev. p. ist., arh. şi fil.*, Tocilescu, an III, vol. V;
53) Rudow, *Elemente turceşti*, în *Zeitschrift f. rom. Phil.*;
54) I. Negruzzi, vol. III;

[Cărţile primite]

1) Ispirescu, *Isprăvile lui Mihai Viteazul*, Bucur., 1885 — 1 vol.;
2) Avram Corcea, *Balade poporale*, Caransebeş, 1899 — 1 vol.;
3) Enea Hodoş, *Poezii poporale*, Caransebeş, 1892;

4) George Cătană, *Poveştile Bănatului*, Gherla, 1893 — 1 vol.;
5) E. Hodoş, *Cîntece bănăţene*, Caransebeş, 1898 — 1 vol.;
6) I. Pop-Reteganul, *Chiuituri*, Gherla, 1897 — 1 vol;
7) G. Cătană, *Balade poporale*, Braşov, 1895 — 1 vol;
8) I. Epure, *Poezii poporale din Bănat*, Braşov, 1892 — 1 vol;
9) dr. Brandza, *Prodromul florei române*, Bucur., 1879—1883 — 1 vol.;
10) I. Pop-Reteganul, *Poveşti ardeleneşti*, Braşov, 1888, 5 tomuri — 1vol.;
11) *Şezătoarea* (Gorovei, Fălticeni), 5 tomuri — 3 vol;
12) Beldiman, *Numa Pompilie*, 1820, 2 tomuri — 2 vol.;
13) *Calendar*, Buda, 1814 — 1 vol.;
14) Calimah, *Pravile*, Iaşi, 1814 — 1 vol.;
15) Donici, *Fabule*, Iaşi, 1840—1842, 2 tomuri — 1 vol.;
16) *Dacia literară*, Iaşi 1859—1 vol.;
17) Ispirescu, *Poveştile unchiaşului sfătos*, Bucur., 1879 — 1 vol.;
18) Marcovici, *Nopţile lui Iung*, Bucur., 1835 — 1 vol.;
19) A. Pann, *O şezătoare la ţară*, Bucur., 1853, 2 tomuri — 1 vol.;
20) Marian, *Satire*, Bucur., 1893 — 1 vol.;
21) Gorjan, *Halima*, Bucur., 1835—1838, 4 tomuri — 2 vol.;
22) A. Pann, *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea*, Bucur., 1853 — 1 vol.;
23) Marcovici, *Datoriile omului creştin*, Bucur., 1839 — 1 vol.;
24) Kogălniceanu, *Letopiseţe*, ed. I, Iaşi, 1845—1852, 3 tomuri—3 vol.;
25) Ţichindeal, *Fabule*, ediţia lui Eliade — 1 vol.;
26) A. Pann, *Erotocrit*, Sibiu, 1837, 5 tomuri — 5 vol.;
27) Gr. Alexandrescu, *Meditaţii*, *Elogii*, *Epistole*, *Satire*, *Fabule*, Bucur., 1863— 1 vol.;
28) A. Beldiman, *Tragodia lui Orest*, Buda, 1820 — 1 vol.;
29) I. Ionescu, *Calendar pentru bunul gospodar*, Iaşi, 1845, — 1 vol.;
30) Drăghici, *Robinson Crusoe*, Iaşi, 1835, 2 tomuri — 2 vol.;
31) A. Pann, *Povestea vorbei*, Bucur., 1852—1853, 3 tomuri — 1 vol.;
32) Piscupescu, *Oglinda sănătăţii*, Bucur., 1829 — 1 vol.;
33) Caragea, *Legiuire*, Bucur., 1818 — 1 vol.;
34) Gorovei, *Cimiliturile românilor*, Bucur., 1896 — 1 vol.;
35) Sbiera, *Poveşti*, Cernăuţi, 1886 — 1 vol.;
36) dr. Brîndza, *Flora Dobrogei*, Bucur., 1898 — 1 vol.;
37) dr. Grecescu, *Conspectul florei României*, Bucur., 1898 — 1 vol.;
38) Sbiera, *Familiea Sbiera*, Cernăuţi, 1899 — 1 vol.;
39) D. Cantemir, *Hronicul*, Bucur., — 1 vol.;
40) *Revista română*, 1862, 1863 (tomurile II şi III), Bucur., 2 vol.;
41) I. Ghica, *Scrisori către Alecsandri*, ed. nouă, Bucur., 1887 — 1 vol.;
42) I. Ghica, *Amintiri din pribegie*, Bucur., 1889 — 1 vol.;
43) Zanne, *Proverbele românilor*, V şi VIII în cîte 2 ex. — 4 vol.;
44) Slavici, *Vatra părăsită* — 1 vol.;
45) Gr. Creţu, *Lexiconul slavo-românesc din 1649*, Bucur., 1900 — 1 vol.;

Aceste cărţi le-am primit de la Academia Română pentru trebuinţele Dicţionarului.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 45—47.

49

Iași, 13 martie 1901

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți trimit lista cărților care mai trebuiesc pentru serviciul controlării și complectării citațiilor. Cele șterse nu trebuiesc luate în considerare. Cele cu semnul întrebării probabil nu se vor putea găsi. Din celelalte s-ar putea procura cîte un exemplar. În special, *Uricariul* îl caut aici eu prin unul din colaboratorii mei.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 43.

50

Iași, 23 apr. 1901

Trimete Slavici, 2 volume, 1892—1896, dacă în ele se cuprind și *Novele din popor*, 1881. Altfel trimete Slavici tot. Aș dori, dacă se poate *Kretzulescu, Anatomia*, ediția veche.

Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 50.

51

Iași, 10 iuniu 1901

Iubite domnule Bianu,

Te rog trimite-mi *Codicele civil* de Hamangiu și *Curs de comptabilitate în partidă dublă* de Th. Ștefănescu, București, 1896.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1848—1911, f. 49.

52

Iași, 12 dec. 1901

Am trimes ms. *bi*. Sînt la *bo* (BO). Raport scurt mîne. [1]

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 245.

[1] Alexandru Philippide se referă la următorul raport:

Iași, 14 decembrie 1901

Domnule prezident,

La 20 ianuar 1902 se împlinesc 2 ani de cînd am început a scrie dicționarul. La acea dată litera *B* va fi probabil gata redactată. În acest moment mă aflu la *BO*.

De la 20 ianuar 1900 am lucrat aproape singur, pentru că colaboratorii mei au fost ocupați cu așezarea citațiilor în ordine alfabetică după cuvinte și cu extragerea de noi citații din:

1) *Istoria evenimentelor din Orient scrisă de stolnicul Dumitrache*, în *Analele Academiei Române*, seria II, tom X, partea II, pag. 351 sqq.
2) Marian, *Poezii populare despre Avram Iancu.*
3) Slavici, *Vatra părăsită.*
4) Slavici, *Novele.*
5) Ion Ghica, *Scrisori.*
6) Ion Ghica, *Amintiri.*
7) *Lefile și veniturile boierilor moldoveni în 1876, documente de la Grigorie A. Ghica Voievod*, de Petru Rășcanu, Iași, 1887.
8) Gr. Grețu, *Lexicon slavo-românesc*, București, 1900.
9) Kretzulescu, *Manual de anatomie descriptivă.*
10) Ștefănescu, *Curs de contabilitate*, București, 1896.
11) *Codul civil.*
12) *Un bal la Curte în 1827*, de Ion Ghica, în *Revista nouă*, II, 172 sqq.
13) *Codicele*, din Ilarian, *Tezaur* II 307 sqq.
14) *Codica țivilă a Moldovei.*
15) *Istoria oștirii ce s-a făcut asupra Moreei*, din Kogălniceanu, *Arhiva* II.
16) *Adaus*, din Marian *Nunta la români.*
17) *Letopisețele Moldovei*, Pann, *Povestea vorbei*, Stăncescu, *Basme*, Alecsandri, *Opere.*

Scrierile de sub 17 fusese deja extrase, dar nu complect și le-am mai dat încă o dată în lucru.

La 20 ianuar 1902 am hotărît ca extragerea de citații să înceteze. Materialul deja adunat este enorm. Restul îl vor face cei care vor veni după mine. Numai întîmplător eu, colaboratorii mei și elevii mei de la Universitate notează cuvinte din tot feliul de reviste, ziare și cărți. Aceste notițe le voi utiliza tocmai la urmă, cînd va fi gata manuscrisul.

Am exploatat și exploatez următoarele dicționare și liste: Cluj, Buda, Iszer, Polizu, Pontbriant, Costinescu, Laurian, Cihac, Bărcianu, Hasdeu, Damé, Tiktin, Gaster, Viciu, Șăghinescu, *Archivio glottologico*, XII, 460 sqq, Zanne, Weigand, *Iahresberichte*, Șăineanu, *Arhiva* Kogălniceanu, II, 324 sqq, Sima în *Revista* [lui] Tocilescu, II, 181 sqq, *Convorbiri literare*, XX, 1004 sqq, *Revista critică literară*, III, 86, IV, 37, 86, 337 sqq, Rudow în *Zeitschrift für romanische Philologie*, XVII, XVIII, XIX, XXII. La sfîrșit, cînd voi găti de scris manuscriptul, voi intercala alte liste, precum acea a lui Săulescu din *Albina românească* (deja extrasă, dar *neprecis* din *Uricar*, X, 399 sqq), Grigore Sima în *Convorbiri literare*, XVII, 272 sqq, Rădulescu-Codin, *O seamă de cuvinte din Muscel*, Cîmpulung, 1901, o listă din *Convorbiri literare*, XXVI, 449 sqq, alta din *Rumänische Revüe*, etc., etc.

Dacă pînă acum la *redactarea* dicționarului colaboratorii mei mi-au putut da numai foarte puțin ajutor, pentru că am fost ocupați cu așezarea după alfabet a citațiilor și cu extragerea de noi citaţii, sper că acest ajutor de la 20 ianuar 1902 va fi mai mare. Cu atît mai mare va fi acest ajutor, cu cît probabil în cursul anului următor turburările sufleteşti la care au fost pînă acum supuşi, precum, strămutări din loc în loc în interesul instrucţiei publice (!!!), pregătiri pentru examenele de capacitate etc. nu vor mai fi.

Atunci de abia voi putea zice că intru cu lucrarea dicţionarului pe un drum mai bătut şi numai atunci voi putea şti *cît* într-adevăr se poate produce din dicţionar într-un an. Dar pentru cine are măcar cît de puţină cunoştinţă despre ce vrea să zică a munci, eu socot că trebuie să fie evident că noi aici n-am stat cu mînile în buzunar şi că, dacă eu singur am făcut atîta în doi ani, cînd voi fi sprijinit de colaboratorii mei voi putea face de două ori mai mult.

Cu toate acestea, fiindcă ştiu că nu este vorba numai de a face dicţionarul, ci mai ales de a-l face răpede, am hotărît, cu tot ajutorul pe care-l aştept de la colaboratorii mei, următoarele: a) voi traduce cuvîntul numai în general. De pildă poate are cuvîntul *om* 100 de înţelesuri, eu voi traduce numai *homo*, *homme*; 2) orice bilet nu va fi înţeles de la prima vedere, va fi zvîrlit; 3) nu voi da nici un *omonim* şi nici o *variantă;* 4) cuvintele care nu se găsesc în biletele mele le voi da întocmai cum sînt în dicţionarele şi listele altora citînd exact, fără nici un adaos de la mine; 5) voi da numai acele etimologii pe care deja le ştiu eu, pe care deja le presupun alţii, ori pe care le aflu îndată. La rest voi pune semn de întrebare. Vreo discuţie etimologică nu va avea loc; 6) în comisia examinatoare pentru examenul de capacitate de limba română — mart 1902 — nu voi lua parte. Luna lui mart, începutul primăverii, este cea mai priitoare pentru muncă. În loc să pierd vremea prin Bucureşti tocmai în luna cînd omul poate mai mult munci, mai bine mă hodinesc în luna lui iulie, cînd omul poate mai puţin munci. Dacă aş pierde luna lui mart prin Bucureşti, ar trebui, ca compensare, să muncesc din răsputeri tocmai în luna lui iulie. Aceasta ar fi cu desăvîrşire contra interesului dicţionarului; 7) pentru a cîştiga timp am întrerupt orice corespondenţă cu prietenii mei, iar pentru a cîştiga inteligenţă am întrerupt cetirea oricărei reviste româneşti.

În sfîrşit, este lămurit lucru că orice se poate face cu poruncă, chiar să treacă gîsca prin urdiniş, numai ştiinţa nu. Pentru aceea nu este altăceva de făcut decît să ne rugăm lui Dumnezeu să fim sănătoşi, pentru ca d-voastră să-mi daţi sfaturi şi încurajări de pe mal, iar eu să mă frămînt şi să mă lupt la mijlocul torentului.

Binevoiţi, d-le prezident, a primi încredinţarea înaltei mele consideraţii.

A Philippide

D-lui prezident al Comisiunii Dicţionarului.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 246—249.

53

Iaşi, 1 februar 1902

Iubite d[omnu]le Bianu,

Te rog foarte mult, fă-mi o îndatorire. Eu sînt profesor la Universitatea din Iaşi cu titlu provizoriu de la 1 iuliu 1896. Am deci drept la o gradaţie. Cu toate acestea, gradaţia mea n-a fost trecută în buget, pentru că ori nu mi s-a dat de veste de la Cancelaria Universităţii, ori n-am băgat eu de seamă.

De abia ieri mi-am adus aminte. Eu am mai pățit cu gradațiile o poznă. Anume, am servit ca profesor la liceul național 14 ani și mi-am dat demisia cu un an înainte de a împlini 3 gradații, socotind că se va putea împlini timpul cu serviciul de la Universitate. Am rămas cu credința și cu 4 ani zvîrliți pe gîrlă. Puteam pune un suplinitor! De toate oi fi bun, numai de chiverniseală nu. Ar fi păcat să mai dau și acum în munca mea cu piciorul și te rog pentru aceea, iubite domnule Bianu, să cercetezi dacă ai ocazie, este trecut în buget gradația mea de la Universitate ori ba? În caz că nu va fi trecută, roagă pe dl. Haret să-mi facă această îndatorire. I-am scris și d-sale.

În ce privește observațiile regelui, am să dau eu cîndva lămuriri din care să se vadă că nu numărul exemplelor face greutatea lucrului. Ori le vei tipări, ori nu le vei tipări exemplele, ori le vei scrie, ori nu le vei scrie — dealtfel nici nu le scriu *eu* — perfect egal. Trebuie să le cetești și să le buchisești și să le clarifici și înțelesurile scoase trebuie să le înșiri și să le explici și să le traduci. Asta e greutatea! Dar basta deocamdată pentru că îmi țiuie urechea stîngă.

Sper, iubite d[omnu]le Bianu, că vei face această îndatorire vechiului d-tale prietin și te rog să primești salutările mele sincere.

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 251—252.

54

Iași, 6 februar 1902

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți mulțămesc. În ce privește chestia cea grea, a chipului cum s-ar putea împăca și capra și varza, eu socot că regele ar trebui să zvîrle în mare un inel al lui Polycrates. Țara a făcut-o, pe români i-a făcut, independența și regatul le-a făcut, podul peste Dunăre l-a făcut. De ce adecă numaidecît ar vrea să facă și Dicționarul? Să nu mai rămîie nimic moștenitorului? Graba majestății sale are să strice treaba. Dacă ar fi avut norocul să dea la 1884 peste un prost ca mine, care pentru 475 de lei pe lună să-i scrie Dicționarul [1], ar fi avut deja de mult gata și acest nou pod peste Dunăre, ieftin, însă cu două rînduri de șine. N-a avut și acest noroc. Dar omul nu poate avea toate noroacele, chiar de ar fi rege al României. Atunci ce e de făcut? Să fiu eu în locul majestății sale, aș zice așa: Bun, pînă acum am fost tras pe sfoară, dar acum știu că se lucrează pe drumul cel bun. Chiar de voi muri eu înainte de a găti lucrul, sînt sigur că are să se gătească bine și — cît este cu putință — răpede? Aș zice așa și aș tăce. Nerăbdarea regelui are să aibă de efect că și Dicționarul limbii române cel clocit încă de la 1866, are să iasă tot o cîrpitură proastă, ca și celelalte producte românești. Dar chiar cîrpitura încă coastă timp mult. Să-ți dau un exemplu. *Boccealîc* e un cuvînt cu trei citații, pe care ți le scriu întocmai ca în bilete: „Boccĭalîcul: două șaluri A. t. 432 — 3 boccĭalîcurĭ. Ur. X. 254 — Boccĭalîcurĭ de stofă cu așternuturi de agabaniŭ. O.I. 134“. Ei, ai înțeles ce e *boccealîcul?* Am alergat deci la dulapuri, am cetit cîte o pagină din 3 cărți, apoi m-am uitat și prin celelalte dicționare, să văd ce spun și ele, în sfîrșit m-am pus pe scaun și am scris ce-am socotit eu despre *boccealîc* și-am tradus în latinește și franțuzește. Etimologia acestui cuvînt e o bagatelă. Cele 3 citații am lăsat să le scrie colaboratorul însărcinat cu asta. Dar puteam să le scriu și eu, că tot una era. Timpul cît le-aș fi scris e o nimica toată față cu timpul întrebuințat pentru restul lucrării cuvîntului *boccealîc*. Și sînt zeci de mii de *boccealîcuri !* Și sînt zeci de mii de cuvinte mai grele de 100 de ori decît boccealîcul, nu din cauza citațiilor, ci tocmai din cauza lipsei citațiilor! Răpede tare s-ar putea face lucrul, dar numai cînd ar intercala pe Damé cineva și chiar atunci încă ar trebui cîțiva ani. Cum mi-am putut eu închipui că în trei ani voi scrie Dicționarul? Am fost prost, n-am avut experiența lucrului, dar n-am fost numai eu prost și eu nu-s țapul din Biblie care să fiu alungat în pustiu cu păcatele lui Israel în spinare. Cu toate acestea, eu tot fac planuri în sensul ca lucrarea să devină mai ușoară și mai răpede și mă gîndesc între altele să punem eu și colaboratorii mei chiriile la un loc și să ne mutăm toți într-o casă mare, unde să avem o sală de lucru comună. În asemenea împrejurări, aș putea însărcina pe unul din ajutoarele mele să redacteze Dicționarul alături cu mine, pentru că toate mijloacele mele de lucru le-ar avea la dispoziție și ar lucra sub imediatul meu control. În vreme ce eu aș lucra la *C*, el ar lucra la *D* etc. Lucrul dat gata într-un an ar fi dublu. Dar gîndește-te! Noi toți sîntem însurați și toți avem copii! Trebuie să aibă cineva mare dorință de a face plăcere [2] regelui, pentru ca să se gîndească la o așa îndrăzneață treabă. Deocamdată de ar sfîrși tinerii mei examenele de capacitate! Pînă la casa cea mare mai este treabă. În sfîrșit, eu cred că Dicționarul nu este pentru majestatea-sa numai chestie de bani și de vademecum. Dacă aș ști una ca sta, i-aș scrie Dicționarul gratis [3], cu toată sărăcia, și i l-aș face cadou. Dacă l-au furat alții ce sînt eu de vină?

Sper, iubite d[omnu]le Bianu, că aveți să mă lăsați în pace o bucată de vreme și dorindu-ți petrecere bună de sărbătorile Paștelui sînt al d-tale vechi prietin,

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 251—255.

---

[1] Devenită piesă de dosar la arhiva Dicționarului, scrisoarea poartă și adnotarea marginală prin care D. A. Sturdza motiva atitudinea fermă a Comisiei în controlul și impulsionarea elaborării Dicționarului: „Pentru că dă parale și omul poate da paralele sale cum vrea! Hasdeu! Aceasta nu-i treaba d-lui Philippide! Strică treaba Philippide că vrea să facă lucru absurd ...

[2] Marginal, D. A. Sturdza notează: „Datorie, nu plăcere și datoria către neamul întreg, care plăcere este în sine“.

[3] La acest paragraf D. A. Sturdza notează: „Să-l scrie gratis. Te-ai legat“.

55

Iaşi, 20 oct. 1902

Am primit *Hatzfeld-Darmesteter Dictionnaire* [1]. Mulţămesc foarte mult.

Al. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1911, f. 48.

[1] Marginal Ioan Bianu notează: „Cumpărat după dorinţa d-lui Philippide spre a-l folosi la lucrarea Dicţionarului“.

56

Iaşi, 14 noiembrie 1902

Iubite d[omnu]le Bianu,

Să nu faceţi pozna să numiţi castelul *coşteiŭ*. *Coşteiŭ* e un cuvînt unguresc, *kastély* (ceteşte *kóšteľ*). Ar fi păcat să botezăm pe ungureşte locuinţa unui prinţ al României. *Casteluş* şi *castelut* sînt neologisme ἅπαξ λεγόμενα, care sună rău (Cf. *căţeluş !*).

Este un cuvînt însă românesc get-beget, care tocmai însemnarea de *casteluş* o are, şi care a şi fost întrebuinţat de vechii noştri domni pentru clădiri de acelea pe care maiestatea-sa vrea să le facă, anume cuvîntul *cetăţuie*. *Cetăţuie* este un diminutiv românesc foarte vechi, derivat prin *-uie* din *cetate*, alt cuvînt străvechi, latinul *cividas*. Ţara este plină de numiri de localităţi *cetate* şi *cetăţuie*, care toate însemnează vechi castele, astfel cum românu le-a înţeles. La *casteluşe*, *casteluţe* şi *coştee* ţăranul are să dea din umere, ca şi atunci cînd i-ai vorbi de *gardiropă*. *Cetăţuia* numai are să o priceapă. Haide, trăiască noua *cetăţuie*, care va adăposti vlăstarul lui Carol cel Înţelept!

Şi acum, iubite d[omnu]le Bianu, fiindcă am început vorba cu d-ta, te rog, fii bun şi arată d-lui Sturdza următoarea rugăminte. M-aş fi adresat de-a dreptul domniei-sale, dar n-am îndrăznit, în aceste împrejurări mai ales, cînd trebuie să fi avînd capul călindar de alegeri şi de remanieri ministeriale. Pe tînărul Găluşcă îl cunoşti. E un băiat pătimaş de carte, sărac şi mîndru, care ar voi să trăiască pe spinarea sa proprie, iar nu pe aceea a statului. Acest băiat este moştenitorul preferit al lui Procopie Florescu, un bogătaş care şi-a lăsat toată averea la S[fîntu]l Spiridon, cu condiţie ca din suma destinată pentru ajutarea la învăţătură a *tinerilor* — nu a *minorilor*, cum din greşeală s-a trecut numele în bugetul epitropiei — să fie preferiţi moştenitorii direcţi ai surorei sale, dintre care este şi tînărul C. Găluşcă. Alături cu sumele hotărîte pentru ajutarea *tinerilor silitori la carte*, Procopie Florescu a hotărît altele pentru ajutarea la măritiş a fetelor sărace şi încă nu ştiu pentru ce altceva. Latitudine în ce priveşte dispunerea de aceste fonduri a avut epitropia şi a probat că are, pentru că de multe ori s-a înscris în buget, din suma pentru înzestrarea fetelor, numai a patra parte. De multe ori s-a mai întîmplat apoi ca să se dea ajutoare nu la fete sărace, ci la ciocoiese, pentru șampanie și dantele. *Nomina odiosa*! Eu m-am rugat de Macri cît am putut gîndind că cu prețul șampaniei băute la nunta unei fete de ciocoi calic și fumuros, ar putea trăi un băiat harnic cum e C. Găluşcă un an întreg în Halle a S. Și s-ar aduce doar nu numai atîta folos, ci s-ar încuraja în aceeaşi vreme tinerii să trăiască din banii lor, iar nu din banii statului, celui sleit de mijloace. Tînărul Găluşcă are drept la o avere, de care nu poate dispune decît prin *bunăvoința* epitropilor. Aceasta e chestia! Eu nu am destulă putere să fac binevoitori pe epitropi. Apelez la dl. Sturdza. Multe bunătăți a făcut, să facă și pe aceasta. Cînd se va întoarce un băiat ca C. Găluşcă peste cîțiva ani din Germania învățat nu cu bursa statului, ci cu propriile sale mijloace, va putea dl. Sturdza să zică: „Iaca încă un om care a învățat carte numai pentru că a voit să învețe, căci a cheltuit din punga lui și și-a dat bucățica de la gură pentru știință!“ D-ta, iubite d[omnu]le Bianu, te rog, ia-l pe dl. Sturdza pe departe și cu binişorul, cînd îl vei vedè în chefi buni. Știu foarte bine că d-sa și fără de aceea are tragere de inimă să asculte rugămințile cele drepte, dar cînd mă gîndesc la oboseala d-sale îmi vine nu știu cum, pentru că și eu, măcar că mai tînăr, știu ce vrea să zică oboseala.

Al d-tale devotat prietin,
Philippide

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59 108. S 71(1)/D V.

57

Iași, 22 dec. 1902

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am întîrziat cu răspunsul la scrisoarea d-tale pentru că tot am tras nădejde că-ți voi putea aduce vreo bucurie. Credeam că voi sfîrşi pe *că* — pînă în Crăciun. Nu mi-a fost cu putință. În lunile septembrie și octombrie am scris 1000 de pagini, în lunile noiembrie și decembrie n-am putut scrie decît 400! Din cauza Universității. Am finit pe *ca-* și din *că-* am scris pînă la *căr-* excluziv. *C-* este așa de mare cît *a* și *b* la un loc. Îl lucrez însă mai ușor din cauza meșteșugurilor de tot feliul întrebuințate. Am făcut socoteală că, dacă de la început aş fi lucrat așa cum lucrez de la mai 1902 încoace, astăzi aş fi avut gata patru litere din cele mai mari — a treia parte din Dicționar — *a*, *b*, *c*, *d*!

Să se țină apoi socoteală de faptul că acest Dicționar este cel puțin de două ori mai bogat în cuvinte decît cel mai bogat de pînă astăzi, Dicționarul lui Damé, că este de zece ori mai bogat în citații decît cel mai bogat în citații de pînă astăzi, al lui Hasdeu. Dacă am avea puțină răbdare! Graba strică treaba. Ne-am grăbit de ajuns. Este timpul să ne cumințim în toate, între altele în facerea Dicționarului. Eu sînt sănătos și voi fi încă multă vreme. Îți doresc și d-tale sănătate din inimă, pentru că ești om inimos și cu tragere de suflet pentru bine. Te rog, salută din partea mea cu fiască iubire pe dl.

Sturdza și-l roagă să aibă încredere. Încrederea într-un om este mai mare lucru astăzi decît credința în cele metafizice. O știu. Mi se încrețește și mie carnea pe trup, dar încredere tot am, căci altfel ar trebui să mor. [1]

Al d-tale devotat prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 258—259.

---

[1] Nerăbdarea membrilor comisiei creștea cu atît mai mult cu cît se constata că termenul finalizării operațiunii de redactare a dicționarului, estimat inițial la 3 ani, se împlinea, iar lucrarea era încă într-o fază puțin avansată. În 12 martie 1903, răspunzînd la o scrisoare din 7 martie 1903 a lui D. A. Sturdza, Al. Philippide expunea pe larg dificultățile ce se ridică în fața unui lingvist care ar avea cutezanța să se dedice unei asemenea opere. Totodată, considera că pentru a împlini sarcina pe care și-o asumase la 1897 îi mai erau necesari 10 ani. Reproducem în continuare această scrisoare:

Domnule Prezident,

La scrisoarea d-voastră de la 7 mart 1903, am onoarea de a răspunde următoarele:

La 30 ianuar 1903 s-au împlinit trei ani de cînd scriu eu dicționarul. Am ajuns la cuvîntul *cerbică* și am scris 7529 de pagini. În acești trei ani n-am avut vacanță decît duminicile și am lucrat în termin mediu 9 oare pe zi, foarte de multe ori și cîte 12 oare. Dacă vom lua dicționarul lui Damé ca termin de comparație, apoi ceea ce mai rămîne de acum înainte de scris se va sfîrși într-un timp de 14 ani și 9/10 dintr-un an, pentrucă din cele 1313 pagini ale lui Damé *a — cerbică* — ocupă 220 de pagini. Următoarele motive însă ne fac să credem că trebuie scăzut mult din acești 14. 9/10 ani. Mai întîi acum lucrez mai răpede decît lucram în primul timp. De la 5 mai 1902 cînd am început categoria *br* (pagina 4929) — pînă la 8 mart 1903, cînd am sfîrșit de scris pagina 7529 (cuvîntul *cerbică*), am scris 2600 de pagini. Dacă aș fi scris de la început în aceeași proporție, astăzi ar fi fost scrise 9620 de pagini (281 pagini Damé), iar timpul care ar fi rămas pînă la sfîrșitul dicționarului ar fi fost de 12 ani. În al doilea loc, pînă la jumătatea dicționarului mai toate cuvintele prin care se exprimă uneltele și lucrurile cele mai obișnuite, apoi plantele și animalele sînt gata traduse, așa că lexicograful are trebuință să citeze numai munca trecută. Să dau exemple. O parte a *carului* (Damé, *Terminologie*, 9) se numește *gresie, perinoc, scaun, masă, baargic, baingic;* lexicograful traduce pe *baargic*, iar pe celelalte cuvinte le trimete la *baargic* și nu se mai chinuiește cu ele. O pasăre se cheamă *cae, gae, puhoerĭŭ, uligan, heĭe, șorecarĭŭ* (Marian, *Ornitolologie*, I, 164); lexicograful traduce pe *cae*, iar pe celelalte cuvinte le trimete la *cae* și nu se mai chinuiește cu ele. Faptul acesta va ajuta la repeziciunea scrierii dicționarului de la jumătatea lui în jos foarte mult, pentru că una din cele mai mari dificultăți este traducerea în latinește și franțuzește a uneltelor și lucrurilor celor mai obișnuite din viața țăranului. Dacă pe aceste motive bazîndu-se va scădea cineva din cei 12 ani încă 2, nu va exagera nimic. Aproape sigur sînt cînd afirm, deci, că atunci cînd se vor fi împlinit 13 ani de la începutul scrisului, dicționarul va fi gata. Vor fi atunci aproximativ 40.000 de pagini manuscrise, adecă tocmai 4 volume tipărite pe două coloane, cum a fost de la început vorba.

Acest dicționar va cuprinde un enorm material de cuvinte, forme, înțelesuri, etimologii, citații și un sistem de așezare a materialului lexicografic bazat pe știință limbistică, cum nu se găsește în multe dicționare. În 13 ani voi fi sfîrșit eu dicționarul, în 13 ani, în care vreme dl.Hasdeu a scris numai o literă, și d-voastră ați pierdut răbdarea ... față cu mine! Damé însuşi vorbeşte de o muncă de 20 de ani; Şăineanu însuşi vorbeşte de *„peste un deceniu“*. Toate aceste lucrări sînt explicabile. Nu se înţelege numai cum eu n-am putut scrie un dicţionar de 4 volume pe 2 coloane, cu traduceri în latineşte şi franţuzeşte, cu etimologii şi fără lipsuri, ca reprezentant în aceeaşi vreme al celui mai savant corp din ţara românească, în cinci ani!

Dar pentru ce *mi*-am închipuit că s-ar putea face lucrul în 5 ani? Da, într-adevăr, pentru ce *ne*-am închipuit *noi cu toţii* un lucru ca acesta? Însărcinaţi pe cineva să copieze, fără nici un adaus, cele 1313 pagini din Damé, puneţi un paznic lîngă dînsul, care să-l silească să scrie 10 oare pe zi, cum fac eu fără paznic, şi să constatăm lucrul isprăvit. Mai mulţi ani întregi, poate chiar cinci, îi vor trebui să facă numai copiarea. Şi încă unde veţi găsi un rob ca mine, care să rîşnească fără vacanţă? Da, într-adevăr, să ne mirăm, cum ne-am putut noi închipui un lucru ca acesta.

Cum s-ar mai putea grăbi lucrul? Nici într-un chip. Ultimul grad de grăbire s-a atins prin lăsarea la o parte a discuţiilor etimologice, prin traduceri sumare acolo unde se poate, dar mai ales prin munca neîntreruptă şi prin împărţirea muncii în feliul acela că doi din ajutoarele mele corectează şi completează citaţiile, al treilea clasifică provizor înţelesurile, al patrulea scrie citaţiile în manuscript, iar eu fac restul. Ştiu că d-voastră vă tot gîndiţi la citaţiile cele multe, ca la o piedică a repeziciunii lucrării. Eu m-am silit să vă conving de contrariu în rapoartele mele trecute, dar n-am putut. Să vă mai spun cu toate acestea şi acum ceva. De unde voiţi d-voastră să scot eu, de pildă, înţelesurile lui *cel?* Din cap de la mine? Fireşte că din citaţii! Am însă un şirag de o mie de citaţii. Voiţi să rup jumătate din teanc şi să-l zvîrl pe foc? Dar de unde ştiu că tocmai cele mai rari, mai vechi, mai importante din vreun punct oarecare de vedere înţelesuri nu se vor găsi în jumătatea de teanc zvîrlită? Dar ar fi aceasta o procedare de om cuminte, în special de om de ştiinţă? Vă puteţi d-voastră închipui un botanist teafăr la minte care să dea pe foc jumătate din colecţiile sale înainte de a face clasificarea? Trebuie să răsfoiesc cele 1000 de citaţii una cîte una şi să fac din ele tot grupuri de înţelesuri. De acest lucru nu mă pot dispensa şi-l face provizor un colaborator (I. Popovici), iar eu îl fac definitiv. După ce aflarea şi clasificarea înţelesurilor lui *cel* s-a gătit, pot zvîrli şi teancul întreg de citaţii, iar nu numai jumătate dintr-însul. Scrisul lor în manuscript pe mine nu mă priveşte şi pe mine nu mă costă timp, pentru că unul din colaboratori n-are altă însărcinare pentru 100 de lei pe lună decît să facă această treabă de grefier.

Voiţi un dicţionar de un volum, nu publicaţi citaţiile, voiţi un dicţionar de 4 volume, publicaţi-le. Cum poftiţi! Ori se vor publica, ori nu se vor publica, ori se vor scrie în manuscript, ori ba, aceasta pe mine nu mă priveşte, nici nu m-ajută întru nimic. Sper că am vorbit lămurit.

Mai este însă încă o manifestare a acestui miraj, de curînd ieşită la iveală. Ea se numeşte *rezumat* şi despre dînsa vreau să vorbesc cîteva cuvinte. „Rezumează ca Darwin!“ mi-a scris un coleg de la Academie, un om dealtfel foarte inteligent. Mult m-am muncit eu să dau vreun înţeles acestor vorbe şi n-am putut. Mai întîi *ca Darwin* mi-a părut ceva nepotrivit, măcar că nu curios, căci ştiu doar bine că românul nu poate dormi liniştit pînă ce nu se va compara cu Bismark, Napoleon, Alexandru Machedon etc. Dar după aceea mi-au venit alte consideraţii în minte, care m-au lăsat pe gînduri asupra enigmei acestia: *rezumat.* Ca să rezumezi trebuie să ai un lucru mai mare oarecare *gata.* Darwin a rezumat, după ce adunase studii peste studii în timp de 20 de ani şi mai bine. Lăsaţi-mă şi pe mine să gătesc dicţionarul şi pe urmă l-oi rezuma. Cum voiţi să-l rezum înainte de a-l găti? Ori poate vă gîndiţi la un rezumat *ţirai, ţirai,* petit-à-petit, nach und nach? Voiţi adică să rezumez pe *cel* de pe acum, de pildă. Ei, cum să-l rezum? Să nu citesc citaţiile toate şi să nu clasific înţelesurile toate, cîte vor ieşi din ele? Despre aceasta am vorbit mai sus şi ne-am convins cu toţii că ar trebui să fiu lipsit de simţul ştienţific, pentru ca să fac una ca aceasta. Apoi, atunci cum să rezum? Dacă am aflat zece înţelesuri, să pun numai cinci? Dar mai întîi este şi aceasta treabă de om cuminte? După ce m-am chinuit o zi întreagă frămîntînd o mie de citaţii, să dau cu piciorul în munca mea întreagă numai pentru gustul de a economisi cel mult cinci minute?

Înţeleg să nu scriu citaţiile, precum nici nu le scriu, înţeleg să nu le public, dar să şterg cu buretele 5 înţelesuri din 10, după ce m-am chinuit o zi întreagă să le aflu! Dar să presupun că aş face pozna aceasta, pe care înţelesuri să le las la o parte? Unul este important, pentru că e mai întrebuinţat; altul tocmai pentru că e mai puţin întrebuinţat, mai vechi, mai izolat, care apropie limba română de cutare limbă neolatină soră, altul este important pentru că e nou, răsărit întîiaşi dată în mintea vreunui conţipist cunoscător superficial de limba franceză, dar care şi-a făcut drum larg în limba comună etc, etc. Pe care să aleg pentru auto-da-fé? Dacă ar avea cineva zece copii şi ar trebui să aleagă cinci din ei pentru a fi sacrificaţi vreunui idol, n-ar fi mai încurcat decît mine, cînd aş sta să şterg cinci din zece înţelesuri ale lui *cel*. De această greutate m-aş putea scăpa decît făcînd doar nebunia cea mai mare, aruncînd adecă înţelesurile într-o pălărie şi trăgîndu-le la sorţi. Ei, atunci, cum să rezum? Pe unele cuvinte să le pun, iar pe altele nu, trăgîndu-le la sorţ din pălărie? Să nu traduc decît un înţeles, pe cel mai important? Aceasta însă tocmai o fac, pe cît este negreşit cu putinţă! Să nu fac discuţii lungi asupra etimologiilor? Nici nu fac! Îndată ce nu dau răpede de capăt unei etimologii, să-i pun semn de întrebare? Aceasta tocmai şi fac! Ei, atunci, cum să rezum?

Ba da, dacă n-ar fi dicţionarul dicţionar, ci vreo ştiinţă teoretică oarecare, dacă adecă n-am avea a face cu cataloage de sunete, de cuvinte, de înţelesuri, cu petrecerea prin cap a tot feliul de limbi, cu răsfoirea a tot feliul de gramatici şi de dicţionare, dacă n-am avea a face cu un nămol de individe, toate deosebite unul de altul şi care toate trebuiesc înregistrate, ci am avea a face cu noţiuni asupra lucrurilor acestora, am putea face atunci teorii tot mai generale şi mai rezumate. Din nenorocire dicţionarul este un studiu istoric, iar nu filozofic, unde ai a face cu cutare cuvînt, iar nu cu noţiuni asupra cuvintelor. Acele cuvinte — nu-i vorbă — în capul nostru sînt prinse de conştiinţă mai mult ca cuvinte-tip, ca noţiuni adecă formate pe baza cuvintelor pronunţate şi auzite la diferite ocazii, dar aceste noţiuni sînt sute de mii şi tendinţa lexicografului este de a le ţine separate unele de altele şi de a le simboliza prin scris una cîte una cu toate caracterele lor specifice, iar nu de a le amesteca în noţiuni tot mai mari şi mai generale. Această muncă a lexicografului este analoagă acelei pur istorice, unde cineva ar avea a face în adevăr cu individe şi ar examina de pildă sute de mii de plante, toate de alte specii.

Noi românii — ba şi alte neamuri de oameni — avem multă tragere de inimă şi chiar pricepere pentru generalizări pripite, dar puţină răbdare pentru studiarea nigăioasă a individelor. Pentru aceea chiar şi studiile istorice la noi, unde, precum istoria vieţii politice, sînt pline cu teorii filozofice fliuşturatic înjghebate, iar altele, precum disciplinele gramaticale, în special dicţionarul, sînt în faşă. Pentru aceea şi dicţionarul este un lucru primejdios, de care nu se poate atinge un român, ori în general un locuitor din România, fără a fi ameninţat să-şi dea de gol vreo slăbiciune intelectuală oarecare. Să dau cîteva exemple trecînd peste împrejurarea că de la 1866 pînă astăzi, cu toate silinţele Academiei române, orice s-a putut face, numai dicţionarul nu. Lazăr Şăineanu, cîtă vreme a făcut cărţi de feliul istoriei filologiei române, a pus lumea în mirare. Mai învăţat om decît acela, ziceau mulți, cu greu s-ar găsi chiar în altă țară. Și în adevăr, ca dintr-un izvor nesecat, curgeau din pana acelui scriitor titluri de cărți, nume de autori, teorii și critice. În special lexicografia română era forfecată, disecată și criticată — în noțiune și cu mare spirit de sintetizare, firește! — încît Laurian, de ar fi trăit, ar fi murit de rușine, așa de mult era dojănit și pus la locul lui de tînărul și prea învățatul filolog. S-a apucat însă Șăineanu să lucreze *„un deceniu“* la dicționar, și știți ce a pățit. Atîta prostie este vîrîtă în dicționarul său, încît te miri de îndrăzneala cu care împunsese pe Laurian și te întrebi oare Lazăr Șăineanu să fie cu adevărat autorul? Nu vă îndoiți. El este. Tiktin este fără contestare un învățat serios și pentru a scrie un dicționar este, relativ, foarte bine pregătit. Cu toate acestea, dicționarul este așa de șugubăț, încît uite ce greșeli l-a silit să facă numai în spațiul pînă la *cerbică*, unde mă găsesc eu acum: a scăpat din vedere cuvintele *barbă* (vă rog să luați bine sama, cuvîntul *barbă* nu este în dicționarul lui Tiktin), *barbar*, *barbarie*, *bîja*, *blîndă*, *bojogar*, *bojogăreală*, *bojogăresc*, *boldiș*, *bugezesc*, verbul *bulbuc*, verbul *mă buric*, *călțunariu*, *călțunăreasă*, *caragea* (nu numele propriu!), *carauiu*, *cărăuesc* cu toate derivatele lui, verbul *căsnicesc*, verbul *cătănesc*; traduce pe *bitirdisesc* prin rechiziționez, pe *brumar* numai prin noiembrie, măcar că citează locul din *Cuvinte din bătrîni*, II, 146, unde se spune că Sta Vineri s-a născut la *14 Brumar*; *bucheaua* o pune la *buche* și o traduce cu *Schreiben* und *Lesen*, Elementargegenstände; *cepurile* bradului le traduce cu *cioturi*, iar pe *cel* îl consideră ca identic cu *acel*. Trec peste nenumărate alte lipsuri de cuvinte și de înțelesuri, pentru care vă fog să faceți o comparație între manuscriptu meu și între dicționarul lui. Un specialist român în filologia romanică a luat direct din Philippide, *Principii de istoria limbii*, pag. 159 și indirect din Miklosich *Beiträge*, Vok III, 16, etimologia *giur* = γῦρος — fără să citeze. A publicat această bagatelă într-o broșură plină de locuri comune asupra istoriei limbii române și a trimes broșura spre cetire tuturor revistelor de pe pămînt. Un neamț de religie mozaică, Eugen Herzog, privat-docent la universitatea din Praga, face o recenzie asupra broșurei în *Archiv für lateinische Lexicographie und Grammatik*, XII, 597 și laudă pe specialistul român mai ales pentru că ar fi descoperit că *giur* este provenit din calc! Iar specialistul român a tăcut! Cîtă vreme a fost vorba de generalități, a putut cineva crede că cel cu broșura e un om învățat, iar neamțul cu recenzia altul și mai învățat încă. Un lucru de nimic însă, un cuvînt, o părticică adecă de dicționar a pus deodată în evidență două lucruri, la specialistul român un defect moral mare, iar la specialistul neamț o încumetare de a da brevete de capacitate în lucruri pe care el singur nu le cunoaște. Ba rușinea, din cauza unui cuvînt, s-a răsfrînt și asupra întregei reviste, în care a apărut recenzia. Căci ce încredere mai poți avea în recenziile din *Archiv für lateinische Lexicographie und Grammatik*, cînd vezi strecurîndu-se printre redactorii ei oameni așa de competenți și de cu măsură ca Eugen Herzog?

Și acum să vin la ultimul mijloc de a mai scurta din timp. Cînd dicționarul este așa de primejdios, că nu se poate cineva atinge de dînsul fără să lese fîșii de prostie din sine însuși, cum aș putea încredința eu o parte din munca mea proprie — clasificarea definitivă a înțelesurilor, a formelor, transcrierea fonetică, traducerea în latinește și franțuzește, etimologia — unui altui oarecare, de pildă unui colaborator al meu? La acest lucru m-am gîndit odată, dar am părăsit planul ca nerealizabil. Mai întîi, acel care și-ar lua asupra lui o parte din sarcina mea, ar trebui să lucreze cu biblioteca mea, pe care numai eu o am. Ar trebui prin urmare să lucreze în aceeași odaie de lucru cu mine. Aceasta e cu neputință, pentru că în această odaie de lucru de abia pot găsi loc eu. Odaia mea de lucru este odaia unui om sărac. Apoi cunoștințele colaboratorilor mei nu sînt îndestulătoare pentru asemenea sarcină. Să vorbesc numai de limbile pe care ei le cunosc.

G. Ibrăileanu, ca oricare bun român ştie numai franţuzeşte. Dealtfel, de breasla lui e filozof şi s-a făcut profesor de româneşte aşa de ocazie. Cursurile mele de filologie nu le-a ascultat, elevul meu n-a fost, chiar să citească cu chirilic acum de curînd a învăţat şi încă nu ştie bine. I. Popovici ştie franţuzeşte, latineşte şi puţin greceşte. C. Botez ştie destul de bine franţuzeşte, nemţeşte, inglizeşte, italieneşte, latineşte, apoi puţin greceşte. De slavoneşte era să se apuce, dar pînă acum a tot trăgănat afacerea. I. Botez ştie franţuzeşte şi inglizeşte, dar, ca şi Ibrăileanu, e filozof de breaslă şi tot aşa de străin de studiile filologice. Însă vă închipuiţi d-voastră că numai limbi multe trebuiesc ştiute de cel care vrea să facă dicţionarul limbii române? Atunci şi chelnerii şi-ar putea lua sarcina aceasta. Ce mai trebuie pe de lături nu vă mai spun, pentru că vă închipuiţi singuri. Ceea ce vă rog să vă amintiţi este că nu teorii trebuiesc pe cîteva cunoştinţi individuale bazate, ci experienţe nenumărate şi generalizări ţinute în frîu cu mii de lanţuri. C. Botez şi I. Popovici au solide cunoştinţe filologice şi numai modestia îi împiedică de a publica gramatici istorice ale limbii române şi a le prezenta Academiei spre premiare, dar sînt nişte începători faţă cu asemenea sarcină grea, ca aceea a redactării definitive a articulelor de dicţionar.

Ce aş putea face? Chiar să admit că aş putea lucra în aceeaşi odaie şi deodată cu aceleaşi cărţi cu C. Botez, cel mai învăţat dintre colaboratorii mei, de pildă, ar trebui să aleg dintr-o listă oarecare de cuvinte — să zic din grupa *cenuşereasă — cerbică* — elementele latineşti, pentru ca dintr-însele să-i încredinţez lui o parte, deoarece cu elementele nelatine el nu poate lucra, necunoscînd limbile de origină. Dar ştiu eu care sînt elementele latine aşa deodată? Tocmai aceasta e greutatea, să le ştiu care sînt. Eu la fiecare vorbă mă nevoiesc întîi să aflu înţelesurile, apoi să le traduc şi apoi să aflu originea cuvîntului. Să procedez pe dos e imposibil, căci originea cuvîntului de cele mai multe ori din înţelesurile lui apare. Ori cum să fac? Să căutăm şi să traducem înţelesurile aşa cu hurta împreună? La fiecare moment am întîlni cîte un cuvînt obscur, pe care nu l-am putea lămuri decît punînd în joc cunoştinţile limbilor latină, greacă, slavă, turcă, ungară etc. deodată şi colaboratorul meu ori ar sta cu mînile în buzunar încurcînd numai mişcările mele, ori ar răsfoi prin vraful de bilete, cu gîndul că doar va găsi vreun cuvînt mai uşor, aşa cum va da Dumnezeu. Ori să aleg eu cuvintele cele mari cu sute de înţelesuri şi de izolări, precum *cel, dau, stau* etc., a căror etyma sînt nişte bagatele, şi să le dau colaboratorului, iar eu să opresc mărunţişurile şi obscurităţile? Din nenorocire acele cuvinte mari au atîtea fine nuanţe de înţeles, atîtea izolări profunde şi foarte importante, încît clasarea lor este o întreagă artă, pe care numai experienţa cea îndelungată a unui profesor poate să o stăpînească.

Cum pot eu lăsa un lucru aşa de fin pe mîna unui începător? Popovici, cel mai meşter la aceasta, pentru că deja de un an şi jumătate lucrează în acest sens, încă face de multe ori în aşezarea provizorie a înţelesurilor atît de mari greşeli, încît mă înspăimînt, cînd mă gîndesc că ar putea fi publicate. Voiţi să faceţi din dicţionarul Academiei o lucrare ca aceea a lui Şăineanu? Dar chiar admiţînd că aş putea face aceasta, încă nu s-ar scurta vremea mult, pentru că cuvintele cele mari sînt foarte puţine, iar numărul cel enorm este format de mărunţişuri şi de obscurităţi. Economia de timp ar fi poate de un an cel mult, dar în schimb s-ar strecura sigur în dicţionar greşeli ce ar păta tot restul.

Domnule prezident, aţi cerut să vin la Bucureşti şi să vă aduc manuscriptul. Eu vă trimit acest raport şi ca prubă manuscriptul *cea-cerbică*. Ce aş putea să vă spun oral în afară de cele scrise mai sus? Ce întîmpinări aţi putea să-mi faceţi în afară de cele pe care le ştiu deja şi la care am răspuns de atîtea ori? Prin scris oamenii se înţeleg mai bine

În cursul discuției orale multe vorbe se spun, care n-ar trebui spuse. La scris omul deschide mintea bine și, cînd n-are ceva serios de spus, tace. Sînt lucruri asupra cărora nici Dumnezeu n-are putere. Nici el nu poate să ne întoarcă la vîrsta primei tinereți, de pildă. Cu atît mai multe sînt lucruri omului imposibile. *Nu se poate scrie un dicționar, nici chiar mizerabil, în cinci ani de zile. Iar eu nu pot în mai scurt timp decît de zece ani de acum înainte să gătesc dicționarul, cu care m-a însărcinat cea mai înaltă instituție culturală din România.* Terminul este foarte scurt pentru oamenii cu răbdare, căci asemenea muncă este chiar o minune că se poate sfîrși în așa de scurtă vreme.

Binevoiți, domnule prezident, a primi încredințarea înaltei mele considerații.

Alexandru Philippide

Manuscriptul de prubă al dicționarului vi-l trimet peste cîteva zile pentru că cel care scrie citațiile n-a gătit încă lucrul.

D-lui Prezident al Comisiei Dicționarului

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 261—270.

58

Iași, 28 febr. 1903

Sînt la *cenușă.*

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 256.

59

Iași, 28 sept. 1903

Iubite d[omnu]le Bianu,

Deocamdată toată băgarea de samă trebuie îndreptată într-acolo, ca să se gătească a patra parte a Dicționarului (A.B.C.) pînă la viitoarea ședință a Academiei. Eu cu partea mea merg așa de răpede, încît cele patru ajutoare de abia se pot ține de mine. Mai este încă o mulțime de manuscript de scris și o mulțime de citații *(co-, cu-)* de corectat și de redactat provizoriu. Nu mă pot plînge că nu lucrează colaboratorii mei, dar au muncă multă și nigăioasă și nu pot lucra atîtea ceasuri pe zi ca mine. În asemenea împrejurări, nu poate fi vorba de mutat, adecă de pierdut vremea, nici de alt ajutor din partea colaboratorilor, decît să-și finească partea lor de lucru măcar odată cu mine. Ar fi de dorit însă să o sfîrșească mai înainte pentru că au să aibă și altă treabă de făcut. În vreme ce anume voi receti lucrarea, ca să corectez, să tai, să regulez definitiv forma discuției etc., ei vor trebui să refacă începutul manuscriptului după chipul cum lucrăm de vreo doi ani încoace, căci planul după care lucrez azi nu l-am avut din nenorocire întocmai așa de la început. Aceasta o știe dealtfel Comisiunea. Așa, fiindcă în cursul lui *A* am avut necontenit de furcă cu dl. Hasdeu și fiindcă oamenii mari au putere de sugestie asupra celor mici, apoi prin manuscriptul lui *A* s-au strecurat și din partea mea formule hîsdeiane ca: „este complect imposibil“, „este evident pentru un om cu judecată“, „între părerea cutăruia și părerea cutăruia nu putem negreșit sta un moment la îndoială“, „mă mir de lipsa de discernămînt a cutăruia“, „pînă una alta“ etc., care toate trebuiesc șterse, apoi discuții lungi etimologice etc. Cînd se va sfîrși manuscriptul A—C, vom face prube mai multe de tipar, unele într-un fel, altele în altfel, tot de cîte o pagină ori și de cîte o coloană, pe care le vom supune aprobării majestății sale. După acele prube, se va putea constata îndată cît de mare va fi volumul întreg. Eu sper că numai așa, cum îl fac eu, va putea da manuscriptul un volum de oarecare întindere, de care să nu ni fie rușine. Astfel, fără citații, fără nimica, va ieși o fițuică, de care cu drept cuvînt se va putea zice: Parturiunt montes etc. Dar, în sfîrșit, dacă va da Dumnezeu să se nască copilul cu atîtea moașe, atunci primul volum va poza fiecăruia dintre noi ca model și voi putea zice unui lucrător de aici oarecare: „Iaca verbul *fac*, ai să-l lucrezi după tipicul lui *bat;* ori iaca conjuncția *să*, ai s-o lucrezi după tipicul lui *că;* etc.“ În A—C se găsește orice ca model pentru rest. Nu se va găsi nimic de la D în jos, care să nu-și găsească analogul în A.—C. Cu manuscriptul A—C— nu se poate opera altfel, întîi pentru că nu e definitiv, al doilea pentru că e numai *unul*, al treilea pentru că e foarte greu de mînuit: mie însumi mi-i lehamite de a-l mai tăbîrci și foarte adesea, măcar că știu că am dat traducerile unor sinonime pe la Ad- ori pe la Af-, prefer să traduc aici la Cl- din nou decît să mai răscolesc vrafurile de file.

Deci, încă o dată, nu trebuie acum altă preocupare decît să gătim odată volumul întîi și să-l dăm la tipar. După aceea ne vom gîndi la mutat și, foarte probabil, la un al cincilea colaborator. Din nenorocire oameni și cu oarecare cunoștinți și robaci se găsesc foarte rar: palavragii, critici și moftureni însă, cît păr în cap. Am la îndămînă unul, care e chiar acum bunișor, dar care va fi încă mai bunișor peste vreo doi ani, după ce-și va complecta studiile și asupra limbii române și asupra limbilor străine (veche slovenă etc). E tînărul Gălușcă, pe care-l cunoști, pentru că grație d-tale a căpătat o bursă de 150 de lei pe lună, ca să studieze în Germania. Gălușcă a trecut chiar acum cu frumos succes licența în filologie modernă și peste cîteva zile pleacă la Halle a.S. Peste vreo doi ani ar face bună treabă la Dicționar. Cîți mai sînt pe aici, unii sînt slabi tare la carte, alții de abia au început să învețe (de pildă tînărul G. Pascu, băiat foarte inimos și cu multe aptitudini, pe care-l recomînd cu această ocazie atenției d-tale), alții sînt filosofi de meserie și urmează la cursurile mele numai de sport, mai ales de cînd ajunge cineva mai lesne profesor de românește cu filozofia decît cu filologia. Dar voi căuta și voi găsi.

Am cetit cu mare băgare de samă dezbaterile Academiei privitoare la Dicționar și m-am bucurat că nu este mare deosebire între cum lucrez eu și cum ar voi să se lucreze d[om]nii care au luat parte la discuție. M-a bucurat mai ales faptul că dl. Kalinderu a găsit așa de puține greșeli la traducerile franțuzești — ceea ce înseamnă că la traducerile latinești nu se vor fi găsind greșeli defel, deoarece eu știu mai bine latinește decît franțuzește. Voi face însă observațiile următoare: Pe ungurul *csákó* îl traduce

Ballagy prin *Helmhut* adevăratul cuvînt nemțesc pentru *csákó*, căci *Tschako* e împrumutat din ungurește; iar pe *Helmhut* îl traduc Sachs-Villatte, ediția mare, prin *chapeau (en forme de) casque* (cetește: *chapeau en forme de casque* ori *chapeau casque*), adevăratul cuvînt francez pentru *chako*, *shako*, *schako*, toate trele variante ale cuvîntului unguresc. Pe *ceauș* nu-l traduc prin *serviteur dans le bureau*, ceea ce într-adevăr este *horribile*, ci prin *serviteur dans le bureau d'une prison*, ceea ce e mai puțin bine decît *garçon de bureau dans une prison*, dar nu așa de îngrozitor ca *garçon dans le bureau*. Pe *centrez* nu-l traduc în franțuzește, pentru că-l reproduc întocmai din Bărcianu și așa am luat o hotărîre mai acum doi ani — pe care o cunoașteți — ca atunci cînd nu sînt sigur de existența ori de popularitatea unui cuvînt, să-l reproduc întocmai cu semn de întrebare din dicționarul unde l-am găsit. Cînd acel dicționar e, ca Pontbriant, român-francez, traducerea va fi firește franceză; cînd însă e român-german, ca Bărcianu, traducerea va fi firește germană. Pentru publicul român am tradus în parantez în română, pentru că la noi puțini știu nemțește, dar pentru publicul străin nu mă îngrijesc, căci care învățat nu știe nemțește?

Să-l văd pe cineva cînd mi-oi vidé ceafa nu e un pleonasm, pentru că *-l* și *pe cineva* sînt numai în aparență ambele obiecte drepte: în realitate *l* este subiect psiologic și **unicul** obiect drept este *pe cineva*. Asupra chestiei, vezi: Philippide, *Principii de istoria limbii*, pag. 134. Nu este din partea mea *o incontestabilă scăpare din vedere, ci o complectă conștiință și o perfectă pricepere a lucrului*.

Cu toate acestea, observațiile d-lui Kalinderu mi-au făcut mare mulțămire, pentru că probează că aprecierile pe care le face asupra mea, în chip așa de favorabil, sînt bazate pe o lectură serioasă a manuscriptului, deci pe convingere. Aș fi foarte fericit dacă unii și alții din membrii Academiei ar avea timp să citească manuscriptul și să-mi facă observații asupra lui, pentru că o mulțime de scăpări din videre, definiții greșite, înțelesuri lipsă, traduceri franceze defectuoase etc. ar putea fi îndreptate. De toate observațiile, cîte s-au făcut pînă acum, eu am ținut și țin socoteală și mulțămesc din suflet tuturor acelora care au binevoit să mi le facă. Cît despre tăieri din datele dicționarelor, am să fac oricîte veți pofti.

Al d-tale devotat,
A. Philippide

P.S. D-le Bianu, mult ai făcut pentru Gălușcă, dar mai fă ceva! Dintr-o 150 lei acest om trebuie să trăiască, să plătească cursuri, să facă drumul, să se întoarcă în țară pentru examenul de capacitate. De unde să ajungă? N-ar putea Ministerul Instrucției să-i dea vreo cîteva sute de lei pentru drum?

A. P.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1903, f. 273—278.

60

Iași, 15 dec. 1903

Iubite d[omnu]le Bianu,

Gălușcă mă roagă să stăruiesc pe lîngă d-ta să-i dăruiești un exemplar din *Bibliografia română veche*. Adresa: Sophien-strasse 32, Halle a.S.

Știi că prubuluiam ca pe la Crăciun 1903 să fie gata *c*. Măcar că n-am stat degeaba un minut, mă găsesc în momentul de față aproximativ la mijlocul lui *CO-*(*Comendatoriu* < din Șincai, III, 182 >, pagina 9624). După *co-* mai sînt *cr-*, și *cu-*, care la un loc fac cît *co-*. Dacă trebuie numaidecît ca la mart. să se înceapă tipariul, pot întrerupe scrisul mai departe și să m-apuc de revizuit din urmă. S-ar putea amîna însă începerea tiparitului cu cîteva luni, pentru ca să fie încalea gata un șfert scris și armonizat. În tot cazul, pot zice că în 4 ani am scris un șfert de dicționar, ceea ce este extraordinar și pe aiurea, dacă nu cumva nevăzut nicăieri.

Al d-tale prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 279—280.

61

Iași, 31 ianuar 1904

Iubite d[omnu]le Bianu,

M-am oprit la pagina 10027 (zece mii douăzeci și șapte) la cuvîntul *copios*. M-apuc, chiar după finirea scrisorii aceșteia, de revizuit. Te rog trimete-mi: 1) Lista de cuvinte a lui Sima din *Convorbiri literare*, XVII, 275; 2) Frîncu-Candrea, *Românii din Munții Apuseni*, București, 1888; 3) *Anuarele* lui Weigand, VIII, IX, X; 4) Șăineanu, *Influența orientală asupra limbii și culturii române*, Bucur., 1900.

Al d-tale devotat,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1897—1903, f. 258—259.

---

[1] Marginal Ioan Bianu notează: „Nr. 1 — indicația greșită; am cerut să arate unde se află în adevăr. Nr. 2 și 4 — s-au trimis la 3 febr. 1904. Nr. 3 — am scris lui Harrassowitz să i le trimită de-a dreptul la Iași — 5 febr. 1904".

62

Iași, 27 febr. 1904

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimet ms. pînă la *ad-*; *Scurtări, semne și alte observații*, care trebuiesc publicate în fruntea Dicționarului; *Instrucții pentru tipograf*. Prefața se va publica atunci cînd va apărea întregul întîi volum și este chiar de dorit să nu se răspîndească Dicționarul în fascicule: să nu tragem a rău cu fasciculele celea! Decît să renunț la traducerea latină mai bine renunț la cap: nu pierd nici un timp cu ea; este una din trebuințele și podoabele totodată ale Dicționarului; dacă voi muri eu, se vor găsi destui care să facă traducerile latine mai departe, mai ales cînd va fi însărcinat cineva numai cu aceasta; ar fi păcat de Dumnezeu ca într-un dicționar atît de muncit, unde avem limba latină veșnic înaintea ochilor, ca o limbă mamă a limbii căreia se face Dicționarul, să renunțăm la darea înțelesului printr-un cuvînt latin și să recurgem la limba aceea așa de banală, pe care o știu și cînii în țara aceasta, dar pe care foarte puțini o știu dincolo de granițele Franței și ale României. Toți învățații din lume știu latinește, 10 la sută numai știu franțuzește. Pentru cine destinați Dicționarul? Cine a vîrît în cap Comisiunii așa idee, al dracului om a fost acela! *Eu* în tot cazul voi continua pînă la capăt de a traduce în latinește. Vă rog apoi, în numele științei, lăsați exemplele așa cum sînt. Dicționarul va fi mai înainte de toate un izvor pentru toți acei ce dintr-un punct de vedere ori altul vor studia limba română. Din exemplele cele multe se vor afla *întîiași dată* formele limbii noastre (cazuri, numere, persoane, genuri, timpuri, moduri etc.) din diferite timpuri și diferite provincii. Din exemplele cele multe se vor afla *întîiași dată* înțelesurile acestor forme. Din exemplele cele multe se vor putea înjgheba *întîiași dată* morfologia și sintaxa limbii noastre, care lipsesc pînă în momentul de față. Din exemplele cele multe vor ieși studii comparative folcloristice între poezia populară română și alte poezii populare din punct de vedere al cutărei comparații, al cutărei imagini, al cutărei preferințe, al cutărei deprinderi, etc. Dacă luați exemplele, decapitați Dicționarul. Au să vă facă răspunzători pentru aceasta generațiile viitoare. Sînteți dușmanii țării d[umnea]voastră? Dacă luați traducerea latină și exemplele, aveți să faci [sic] o sfrijitură de dicționar, de să-i fie cuiva silă să se uite la dînsul. Noroc numai că este manuscriptul — și sper că la termenul de mine hotărît manuscriptul va fi tot gata — se va găsi poate vreun Hachette care să-l publice cum se cuvine.

Al d-tale devotat prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 4—5.

63

Iași, 8 mart. 1904

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți trimet un șir de observații asupra tiparului. Sper că-mi veți da dreptate. Îți mulțămesc pentru amabilele d-tale cuvinte și te asigur de completa mea stimă și de frățeasca mea iubire. În curînd trimet iar manuscript. Revizuirea devine tot mai lesnicioasă. Cînd voi sosi la punctul — cam pe la *al* —, unde manuscriptul e lucrat în maniera actuală, revizuirea va deveni o bagatelă. Atunci voi relua pe *co-* de unde l-am lăsat și voi da zor sfîrșitului lui *C*. Cînd primul volum va fi tipărit, cel de al doilea se va lucra mai lesne pentru o mulțime de motive. Dar acum, deocamdată, să-l vedem tipărit pe acesta și să nu ne diochem. Eu sînt sănătos ca un tun. Te rog, arată plecate complimente colegilor de la Academie, în special membrilor Comisiunii.

Al d-tale devotat prietin,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 8.

64

Iași, 24 mai 1904

Te rog, trimete-mi observațiile pe care acum de curînd le-a făcut dl. Kalinderu, unde vorbește despre *acău*, *amphora* etc. [1] Vreau să răspund la ele [2]. Te rog să-mi spui la cîte ceasuri ne vom întîlni în ziua de 11 iuniu. [3]

La revidere,
A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 42.

[1] În ședința Comisiei Dicționarului de la 7 mai 1904, I. Kalinderu formula cîteva critici, din perspectiva recomandărilor ulterioare ale Comisiei de a reduce timpul necesar redactării prin renunțarea la traducerea în limba latină a termenilor, prin excluderea unor termeni mai puțin cerți, luați din alte dicționare etc., prcum și continuarea elaborării dicționarului cu două echipe de redactori:

„Am avut la dispozițiune 32 de pagini, din citirea atentă a cărora am constat cele următoare:

I. Era înțeles că se va *renunța la traducerea latinească*, pentru a grăbi mersul lucrărei. Cu toate acestea, la fiecare cuvînt văd traducerea latinească, pe lîngă cea franceză. Ba se dă și traducerea germană, de exemplu la cuvintele: *abaldă*, *abaluță*, *abagiubă*, *abducțiune* etc. M-am gîndit că traducerea germană e luată din Dicționarul de la Buda și reprodusă ca citațiune. Dar, *abducțiune*, de exemplu, nu e luat din Dicționarul de la Buda și totuși e însoțit de definițiunea ce i-a dat dl. Tiktin în limba germană: *Muskelbewegung welche ein Glied vom Körper abzieht*, și după aceea vine traducerea acestei definițiuni pe românește: *mișcarea unui mușchi care îndepărtează un membru de la trup*.

Procedarea mi se pare cu atît mai puțin metodică, cu cît d-asupra cuvîntului *abducțiune* e cuvîntul *abductor* *, și acolo nu se mai citează definițiunea d-lui Tiktin pe nemțește ci numai traducerea românească a acestei definițiuni. Ce se face unitatea necesară de lucru? Mai trebuie să întrebăm de ce se dau definițiuni numai pentru terminii de anatomie, și de ce se dau după dl. Tiktin?

Lipsa de metodă se vede și la cuvintele pe lîngă care s-a alăturat *numai* traducerea germană, care nici nu e prevăzută în program, ca *acărie*, pentru care se dau două traduceri germane și nici una latină (care dealtminteri nu e necesară), sau franceză. Iar alte cuvinte au traducerea latină și n-au traducerea franceză, exemplu: *acățele* de viță, care se zice franțuzește *vrilles*.

---

* care n-ar trebui să vie înaintea lui abducțiune, ci în urmă.

Altele au traduceri greșite, ca *acău*. *Acău* e definit pe românește: o măsură de 40 de cupe și o măsură de capacitate mai mare decît vadra. Iar pe latinește e tradus cu *amphora*, care nu era o măsură de capacitate, și pe franțuzește cu *Mesure de capacité de 40 litres*. De ce? 40 de cupe nu e tot una cu *40 litres* și nici expresiunea *mai mare ca vadra* nu e chip să se traducă cu *40 litres*.

II. Se spusese că Dicționarul va cuprinde cuvintele *literare* actuale, arhaice sau neologice de obște admise și termenii tehnici, excluzînd cuvintele incerte și mai ales cele *fabricate*, care au fost așa de numeroase la noi, precum și cuvintele cari se găsesc numai în cîte un dicționar, în vreun autor fără valoare, fără ca existența lor să fie documentată prin citate. Și, cu toate acestea, găsim cuvinte evident fabricate ca: *abețedă*, pentru care nu dă nici un citat și ca *aberaciune*, cu o singură citațiune din teatrul lui Alecsandri, unde această formă poate să fie sau o simplă greșală de tipar sau o deformațiune intențională.

Mai am de obiectat că cuvinte ca *acău*, care nu este decît cuvîntul unguresc *akó* pronunțat românește, ca și *colop* sau *kalap* (pălărie) — (nu știu dacă acest din urmă e admis de dl. Philippide), și alte asemenea, *nu* sînt cuvinte care să figureze în Dicționarul limbei literare sau generale române, ci în un *glosar de provincialisme*, alături cu forme ca: *feșter* (förster), *filer* (Führer), *joben* etc...

La cuvîntul *abraș* sînt traduse toate accepțiunile, în număr de cinci, ba mai e tradusă și etimologia turcească în patru feluri. Mai e nevoie să spun că etimologiile celelalte nu sînt traduse?, ceea ce este corect. La alte cuvinte, e tradusă o singură accepțiune. De exemplu: *abat* e un cuvînt mai important decît *abraș*, cu toate acestea e tradus cu un singur echivalent.

III. S-a cerut ca să se reducă numărul citațiunilor, și dl. Philippide a răspuns: ce citațiuni să las afară? și a mai zis că însăși cernerea aceasta a citațiunilor ar întîrzia sfîrșirea lucrărei, prin timpul ce cere. Argumentele acestea au oarecare valoare, și de aceea dacă citează la un cuvînt mai mulți autori, și chiar pe un autor de două, trei, patru ori, e greu de a critica acest lucru. Eu însumi am adus argumente pentru a justifica mulțimea citațiunilor (v. p. 181 din tomul XXV al *Analelor Academiei*). Înțelegeam însă neapărat citațiuni din diferiți autori, nu citațiuni monotone din unul și același autor.

E însă un abuz cînd pentru o singură accepțiune a unui singur cuvînt, unul și același autor e citat de treizeci de ori, în treizeci de pasaje consecutive.

La pagina 3 de pildă, pentru *a*, luat ca obiect nedrept, Dosoftei e citat de 30 de ori! Mitropolitul Varlaam e citat de *17 ori*. Asemenea fapte n-au decît o singură explicație, că s-a dat la tipar materialul brut, fără nici o revizuire, în contra celor hotărîte de Academie. Profuziunea aceasta de exemple nefolositoare se vede la toate paginele.

La pagina 2, pentru a documenta întrebuințarea lui *a* cu *îmi este*, *îmi vine*, sînt 17 citațiuni din Creangă!

Dicționarul lui Littré e recunoscut ca dicționar bun; va fi avînd defecte, nu știu, dar am fi fericiți să avem un dicționar aproape ca acela. El are multe citațiuni, dar la dînsul citațiunile ne dau viața, cronologia cuvîntului; el citează mulți autori, nicăieri însă, la o singură accepțiune a unui cuvînt, nu citează de treizeci de ori, de 17 ori, unul și același autor.

La *acela*, pagina 22, col. 2-a, sînt 25 de extrageri din *Pravila* de la 1814 (Iași).

La *acela*, adjectival (pag. 21 jos și pag. 22, col. I-a), Creangă e citat de 12 ori. Oare a întrebuințat Creangă pe *acela* adjectival în 12 nunațe deosebite? La *acasă*, în accepțiunea a doua (pag. 17, col. I-a), Creangă e citat de 10 ori! La ce? Cum? Sînt zece nunațe? Atunci să împartă dl. Philippide accepțiunea a doua în 10 nuanțe. Eu cred că nu e acolo decît o singură nuanță și că sînt 10 citațiuni numai pentru că a avut pentru *acasă* accepțiunea a doua, zece bilete sau fișe și că le-a trimis pe toate la tipografie.

IV. La toate cuvintele se alătură pronunțarea figurată. Aci văd niște pronunțări care vor fi existînd la unele persoane, dar care dacă nu mă înșel nu se pot admite că sînt cele adevărate, adecă cele generale. Toate cuvintele cari încep cu *abs*, le trece ca pronunțate *aps*. Nu se zice *apsență*, *apsolut*, *apsorb*, *apstrag* și așa mai departe; sînt de părere ca să se arate numai pronunțările figurate absolut necesare. Cred că figurarea pronunțării nu e trebuincioasă, după cum zice Academia franceză (în prefața la edițiunea din 1879 a dicționarului): „Nu se învață pronunțarea dintr-un dicționar: ea nu s-ar putea învăța decît rău, oricîtă osteneală și-ar da cineva ca s-o reprezinte ochilor. Semnele proprii lipsesc de obicei pentru a o exprima, și acele ce s-ar inventa pentru a le înlocui n-ar putea decît să inducă în eroare în cele mai multe cazuri. Pronunțarea cea bună se învață în societatea oamenilor cu știință bună de carte".

V. Nu știu dacă lipsesc cuvinte din cele 32 pagini cercetate, dar lipsesc înțelesuri. De exemplu la *absolv*, nu se spune înțelesul special al acestui cuvînt ca termen juridic. De asemenea, nu sînt indicate nicăiri sinonimiile, ceea ce e necesar tocmai în un dicționar al limbei literare. Chiar în dicționarul *Larousse* cel mic se arată sinonimiile! Încercarea s-a făcut în *Dicționarul universal*, Șăineanu, însă într-un mod așa de defectuos încît ne lipsește încă cu totul stabilirea sinonimiilor.

VI. Definițiuni greșite. *Accelerat* e definit astfel: *iute, mai ales despre drumul de fier*. *Accelerez* nu este definit, ci numai explicat prin sinonimul *grăbesc*. Era locul: 1) de a spune că aceste cuvinte sînt sinonime, 2) de a arăta în ce diferă. Dar, de unde găsește că *accelerat* se zice mai ales despre drumul de fier? *Accelerare*, *accelerațiune*, *a accelera* sînt noțiuni necesare în mecanica generală și erau noțiuni curente și cu mii de aplicațiuni, cînd nu prevedea nimeni că se vor inventa drumurile de fier.

Ca rezumat, am făcut obiecțiuni în ce privește: *traducerea latinească*, *traducerea germană*, *traducerea franceză*, *cuvintele cari nu există*, *numeroasele citațiuni*; *pronunțarea figurată* și *definițiuni greșite*.

În urma acestor observațiuni, și fără a mai examina și alte cuvinte din imprimat, modesta mea părere e că Academia să mențíe întregul său program și să aplice în special ideea împărțirii lucrării, și această aplicare să se facă în termenul cel mai scurt, adecă în cel mult o lună.

Împărțirea se poate face ținîndu-se seamă de preferința d-lui Philippide, pe litere sau pe categorii de cuvinte, astfel cum n-am lipsit a declara, ori de cîte ori am avut prilej a mă rosti ca membru în Comisiunea Dicționarului.

La obiecțiunile ce s-ar putea face acestei propuneri, să-mi permiteți să răspund repetînd ceea ce ziceam la 1 aprilie 1903:

„Procedeul acesta e practic, căci a fost adesea aplicat; cazul cel mai recent e dicționarul francez făcut de Hatzfeld, Darmestetter și Ant. Thomas. Lista ar fi lungă, a Dicționarelor făcute de cîte 2—3 redactori. Toate enciclopediile cari nu sînt altceva decît dicționare foarte complicate, se elaborează prin munca mai multor zecimi de bărbați, contopită de cîte 3—4 directori."

Fiecare din colaboratori ar revizui singur și definitiv partea ce i ș-a atribuit, conform observațiunilor de mai sus și cu altele făcute de Comisiune. Eu nu ridic nici o obiecțiune în această privință; am toată stima și deplină încredere în colegul nostru, dl. Philippide, ca filolog și lexicograf. Credința mea e, însă, că lucrarea, astfel cum se prezintă în probele tipărite, nu va conveni publicului și va fi supusă la multe, multe critici.

Lumea e setoasă de a vedea în sfîrșit lucrarea terminată, fără a mai vorbi de augusta dorință a suveranului, care așteaptă de atîta vreme apariția unui dicționar care să poată servi tuturor românilor ca bază pentru studiile lor. Afară de aceea, Academia, promițînd o asemenea lucrare, și-a luat ea însăși îndatorirea publicării, la care trebuie să răspundă cu onoare și în timpul cel mai scurt.

Dacă am da d-lui Philippide încă unul, două sau trei ajutoare, cred că mersul lucrărei nu s-ar grăbi cu mult, dacă ar rămîne ca tot d-sa să dea redacțiunea definitivă. Trebuie dar — după mine cel puțin — să revenim la propunerea ce am făcut încă de anul trecut, de a împărți munca ce a rămas între mai mulți colaboratori.

Pentru păstrarea unităței propunem ca în ambele cazuri, cei 2 sau 3 redactori s-ar întruni la anumite intervale pentru a discuta cestiunile comune și a-și comunica mersul lucrărilor, spre a conserva caracterul unitar al lucrărei. Propunerea aceasta o mențin și pentru viitor.

Într-adevăr, partea pentru care era indispensabilă munca și direcțiunea unui filolog, și care este adunarea cuvintelor și a citațiunilor e terminată. Iar pentru redactarea materialului, persoane cari au dat dovezi că posedă bine limba română, și că o mînuiesc cu putere sau cu dibăcie, pot foarte bine să o facă. Scriitori ca d-nii Naum, Coșbuc, Slavici și alții prezintă toate garanțiile pentru o bună redactare a părței ce li s-ar încredința. Bineînțeles că și puținii filologi ce avem ca d-nii Ovid Densușianu, I. Bianu, Pușcariu, vor fi chemați și ei a lua parte la munca comună.

Dacă Comisiunea Dicționarului primește propunerea ce-i fac, cred că trebuie să hotărîm o listă de vreo 5—8 persoane, cărora să ne adresăm și să le împărțim lucrarea, dîndu-le cîte o literă sau două, sau o jumătate de literă, după cum vor dispune de timp, punîndu-le bine în vedere că Academia trebuie să le ceară exactitate în îndeplinirea misiunei ce asumă. Fiecare ar trimite din lună în lună relațiuni despre înaintarea părței sale și ar remite Academiei la începutul fiecărui trimestru partea lucrată.

În Dicționar fiecare ar avea o prescurtare specială formată din inițialele sale sau din primele 3—4 litere ale numelui său, ce s-ar pune la sfîrșitul fiecărui articol, așa încît fiecare ar avea numai răspunderea lucrărei sale.

Colaboratorii aceștia ar fi: 1) mai întîi domnii Botez I., Botez C., I. N. Popovici și G. Ibrăileanu, colaboratori de ... ani ai d-lui Philippide, care cunosc prin urmare perfect lucrările de pînă acum și care pot să redacteze definitiv cîte o parte, colegul nostru dl. Naum, a cărui competență literară e desigur recunoscută de toți, d-nii Coșbuc, Slavici, Ovidiu Densusianu, Pușcariu și Bianu. Aceștia și cu dl. Philippide, care ar continua a lucra cu același zel ca pînă acum partea ce-i permit forțele de a lua, în loc de a fi copleșit cum a fost pînă azi, de o însărcinare prea grea chiar pentru un om cu capacitate excepțională de muncă cum e d-sa, ar constitui un mănunchi de 9 lucrători, cu cari chiar dacă s-ar întîmpla ca să scadă numărul lor cu o unitate sau două — dacă s-ar ivi împrejurări care n-ar permite vrunuia să consacre dicționarului timpul său, am putea cu tot dreptul să sperăm a avea în curînd terminată opera pe care o așteaptă cu nerăbdare și suveranul țărei și toți fiii săi culți. Putem de asemenea să ne adresăm la specialişti şi să le cerem să redacteze termenii speciali. Aceasta ar avea nu numai folosul de a grăbi sfîrşirea lucrării, ci şi de a ridica valoarea ei, căci de cîte ori am avut ocaziune a cerceta cuvinte prelucrate de către dl. Philippide s-a putut vedea că se găsesc erori mai ales la cuvintele speciale, tehnice.

Academia franceză a dat o îngrijire cu totul deosebită termenilor de ştiinţă în dicţionarul ei, şi a dat pentru toţi definiţiuni clare şi precise (v. prefaţa ediţiei din 1879). Ea a avut aceeaşi atenţiune şi pentru termenii de meserii. A se vedea cuvinte ca: *darse*, *darne*, *échenilloir*, *ecobuer*, *emmannequiner*, *emmortaiser*, *épissoir* etc. Într-o limbă în care se întrebuinţează încă aşa de multe termene tehnice străine, ca a noastră, este şi mai necesar să facem inventarul celor româneşti ce avem.

Am putea să ne adresăm, de exemplu, pentru termeni de mineralogie, geologie, sondaje, industrii extractive, d-lor Sava Ştefănescu, Mrazec sau Munteanu-Murgoci; pentru termeni de igienă şi de administraţiune sanitară, d-lui dr. Felix; pentru termeni asemenea de igienă, de demografie etc., d-lui dr. Proca; pentru termeni de istoria dreptului, de drept administrativ, de finanţe etc., d-lui G. Popovici, fost deputat în parlamentul austriac, şi altora.

Eu cred folositor concursul specialiştilor, pentru că e foarte posibil ca un literat sau un profesor competent în limba română şi cu gust bun să nu cunoască unele termene tehnice sau să le atribuie o definiţie ori un sens greşit sau incomplet. În puţinele cuvinte redactate ale dicţionarului, ce am avut prilejul să observ pînă acum, am găsit relativ multe erori la cuvinte tehnice. Sînt consemnate în tomul XXIII al *Analelor* noastre (pag. 191) şi XXV (pag. 177) erorile ce am aflat la cuvintele: *bufon*, *balama*, *balansier*, *balast*, *ceacău*, *ceaiŭ*, *accelerat*.

Experienţa a confirmat dar că cuvintele tehnice ar putea să rămînă atît ca omisiuni cît şi ca erori, o parte slabă a dicţionarului, dacă nu facem apel la specialişti.

Colaboratorii, care au primit cîte o literă, ar trimite termenii tehnici care cad în litera aceea, împreună cu materialul adunat, colaboratorilor specialişti. Greutăţile sau diverginţele la cari ar da loc acest mod de a proceda s-ar supune comisiunii noastre, care s-ar aduna cel puţin o dată pe lună pentru a le rezolva. Comisiunea noastră, folosindu-se de observările ce s-au putut face asupra celor 32 pagini tipărite ca proiect, ar putea să formuleze şi mai precis principiile după care voieşte ca lucrarea să fie făcută, aşa încît noii colaboratori ar fi călăuziţi în munca lor.

Cînd s-a cetit în plenul Academiei raportul Comisiunei noastre, am fost trist impresionat de nerăbdarea ce arătau unii din colegii noştri şi am pus cea mai mare stăruinţă pentru ca unii din ei să nu rămînă cu părerea pesimistă ce aveau în privinţa sfîrşirei lucrărei încredinţată d-lui Philippide. Un dicţionar, mai ales cînd e primul dicţionar complect al unei limbi, cere timp. Academia franceză a lucrat de la 1868 la 1879, adecă *11 ani de zile*, numai pentru a da *o nouă ediţie* a dicţionarului ei.

Sînt silit să adaug că ridicarea sarcinii d-lui Hasdeu de a redacta vastul său dicţionar enciclopedic a nemulţămit, fără cuvînt după mine, unele persoane, cari nu aprobă ceea ce s-a făcut, precum am văzut din aluziuni în ziare şi în reviste. Doresc din tot sufletul să nu se îndeplinească pronosticurile puţin plăcute ce au emis unii asupra noii lucrări, şi această dorinţă foarte vie a mea împreună cu nevoia ce se simte de un dicţionar, care să fie temelia oricărui studiu de filologie românească, m-a îndemnat la propunerile mai largi ca în trecut, ce am onoarea să vă fac.

I. Kalinderu"

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 12—28.

În ședința Comisiei Dicționarului de la 15 mai 1904, T. Maiorescu, nefiind de acord cu unele din obiecțiile lui Kalinderu, propunea o altă formulare pentru hotărîrile pe care urma să le adopte Comisia în această privință:

Domnule prezident,

Fiindcă nu împărtășesc unele din vederile exprimate de d. Kalinderu în referatul d-sale, cetit în ședința Comisiunii de vinerea trecută, am onoare a propune alăturata formulare a prealabilei deciziuni de luat în privința lucrării d-lui Philippide, pe care vă rog să o supuneți deliberării Comisiunii cît mai urgent.

Cu cea mai deosebită stimă,
T. Maiorescu

D-sale d-lui prezident al Comisiunii Dicționarului

Avînd în vedere cele 32 pagini imprimate ca probă a Dicționarului limbei române,

Comisiunea recunoaște munca stăruitoare și conștiințioasă cu care d. A. Philippide a căutat să îndeplinească însărcinarea primită de la Academia Română.

Pe de altă parte, însă, Comisiunea constată că lucrarea d-lui Philippide trece cu mult peste limitele înăuntrul cărora Academia, conform cu dorința augustului inițiator al acestei opere, a hotărît să se mărginească dicționarul, și —

Fără a se opri la toate amănuntele lexicografice, fără a cerceta definițiile și metoda explicărilor date la diferitele cuvinte, sau a examina dacă toate cuvintele admise trebuiau să figureze în dicționar, nici dacă mai sînt de indicat unele sinonime —,

Lăsînd din contra în toate aceste privințe atît răspunderea, cît și meritul autorului însuși,

Comisiunea invită pe d. Philippide să se conformeze următoarelor hotărîri ale ei:

1) Să elimineze toate indicările de pronunțare figurată, toată transcrierea fonetică;

2) Să înlăture traducerea cuvintelor în latinește și în nemțește, menținînd numai traducerea franceză;

3) Să reducă *în modul cel mai considerabil* numărul și întinderea citațiunilor, precum și prea multele arătări de nunațe;

4) Să suprime multe din explicările gramaticale, d. ex. la pag. 3, coloana 1, E) și altele.

Academia Română dorește să aibă dicționarul său în timp mai scurt decît îl propune d. Philippide și *în proporții mult mai reduse.* Explicările gramaticale, traducerile, marea sumă de citațiuni și de nuanțe ale înțelesului cuvintelor, așa cum le-a consemnat d. Philippide, sînt opera d-sale personală, dar nu intră în cadrul hotărît de Academie și d. Philippide este invitat să se conforme acestui cadru, deoarece lucrarea se face din însărcinarea și în numele Academiei.

Conform acestei hotărîri, d. Philippide este rugat să trimeată Academiei cel mai tîrziu pînă la sfîrșitul acestei luni o nouă probă de cuvinte, care să corespundă cerințelor de mai sus.

14 mai 1904 *T. Maiorescu*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 30—33.

La 27 mai 1904, I. Kalinderu revenea cu următoarele propuneri:

1) Să se admită pentru terminarea mai repede a dicționarului un sistem mixt, adecă literile dicționarului se vor împărți între diferiții colaboratori, iar termenii tehnici ce se găsesc la fiecare literă se vor trimete unor colaboratori speciali, care îi vor redacta.

Colaboratori însărcinați cu cîte una sau mai multe litere, propun pe domnii:

I. Botez, C. Botez
I. N. Popovici } cari au lucrat cu dl. Philippide
G. Ibrăileanu

și știu bine cum dorim să fie dicționarul.

A. Naum, colegul nostru.

I. Bianu, G. Coșbuc, I. Slavici, Ovidiu Densusianu, Pușcariu, și bineînțeles pe dl. *Philippide*, care ne va spune cîte litere oprește.

Ca colaboratori speciali propun pe domnii:

Mrazec, Sava Ștefănescu și *Munteanu-Murgoci*, pentru termenii de mineralogie, geologie, industrii extractive, rafinerie, sondaje.

dr. *I. Felix*, colegul nostru, pentru termeni de igienă, de administrațiune sanitară, medicină.

dr. Proca pentru termenii tot de igienă, statistică, demografie.

G. Popovici, fost deputat în Parlamentul austriac, pentru termenii de istoria dreptului, drept administrativ, finanțe.

Și alții care se vor mai desemna.

2) Acești domni vor fi adevărați colaboratori, adecă vor redacta singuri și definitiv — afară de cazul cînd Comisiunea Academiei ar găsi cu cale să le ceară vreo modificare — literile cu cari se însărcinează, sau termenii tehnici, sub răspunderea lor și conform cu programul stabilit de Comisiune, cu directivele date sau ce se vor mai da, cu cele publicate în Analele Academiei și cu observațiunile făcute asupra celor 32 pagini imprimate.

3) Pentru împărțirea materiei, pentru rezolvarea dificultăților de executare și pentru schimb de vederi, aceste persoane se vor întruni o dată la două luni la Academie. Prima întrunire să fie la 21 mai 1904.

4) Biroul nostru va pune îndată pe domnii notați mai sus, în cunoștință de cele hotărîte și-i va ruga a da adeziunea lor și a se întruni la 21 mai, la ora ...

I. Kalinderu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 36—38.

În ședința Comisiei Dicționarului din 11 iunie 1904, Al. Philippide propunea, la rîndu-i, pentru a grăbi redactarea dicționarului, ca doi din vechii săi colaboratori, C. Botez și I. Popovici, „să fie însărcinați să redacteze dicționarul de la *î* înainte, adică partea a 2-a a lucrării. În lucrarea lor să fie ajutați fiecare de cîte un colaborator nou, iar în locul lor, ca ajutori ai d-lui Philippide, să se ia alți doi ajutători noi". „În acest mod, în 5—6 ani, se poate termina întreaga lucrare".

Totodată declara că „precum a renunțat la discuțiunile etimologiilor" tot așa va înlătura din dicționar formele cari aparțin gramaticii și va reduce exemplele la strictul necesar, urmînd a prezenta „o parte din dicționar astfel prescurtat, ca specimen pentru a fi imprimat și în urmă examinat de Comisiune în vederea redactării definitive" (*Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P.17 — 1904—1911, f. 44*).

[2] Marginal Ioan Bianu notează: „nu i le dă".

[3] Notație marginală: „pe la $2^1/_2$".

65

Iași, 17 iunie 1904

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit pruba ultimă. Este o prubă numai pentru *cantitate*. Forma s-a înjghebat de zețar în grabă, nu este acea prescrisă de mine în ultimele instrucții către tipograf. Asupra acestor instrucții ne-am înțeles bine cu dl. Ionescu, șeful zețarilor de la Göbl, căruia i-am trimes îndată ce am sosit la Iași și o listă completă de caracterele transcrierii fonetice. Pînă cînd vor sosi aceste caractere, trebuie să fixăm definitiv forma tiparului. Pentru aceasta, lăsați-mă să intru în directă corespondență cu zețarul. Nu este trebuință să stau mai multe zile în București, ci sînt sigur că printr-o scrisoare ori două voi regula definitiv forma textului numai cu literele de care dispune actualmente tipografia. Punctul cel mai important este că cuvîntul în exemplu nu trebuie tipărit cu aceleași caractere ca izolările, pentru că aceasta este foarte păgubitor clarității textului. Sper că vei face cunoscut tipografului să facă în pruba ultimă modificările de caractere pe care i le voi semnala și sper de asemenea că peste cîteva zile vom avea înaintea ochilor forma definitivă a textului.

Al d-tale devotat,
A. Philippide

P.S. Trimet alături cu aceasta o scrisoare către dl. prezident al Comisiunii în care îi explic necesitatea ca persoanele care vor fi însărcinate cu formarea noului grup de lucrători să fie din București.

P.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 45—46.

66

Iași, 27 noiembrie 1904

Stimate d[omnu]le Bianu,

Eu am crezut că vorba e vorbă și în țara românească. Cum că trebuie să formez al doilea grup de lucrători ne-a spus însuși maestatea-sa cu propria sa gură atunci cînd a fost la începutul lui octombrie în Iași. Iar dl. Kalinderu m-a autorizat verbal să formez noul grup cît mai repede. Vorba e vorbă, „Ein Mann ist ein Mann". N-am putut un singur moment să nu iau în serios vorba unui om ca dl. Kalinderu, pentru că aş fi fost un mişel. Cum că dl. prezident mi-a scris oficial întrebîndu-mă că ce fac de nu înjgheb lucrul mai repede, aceasta o ştiţi şi d-voastră, pentru că doar scrisoarea a fost trimisă din cancelaria Academiei.

Cel dintîi lucru ce trebuie să aibă lucrătorii pentru a lucra sînt cărţile. Eu v-am fost spus astă-vară, cînd ne duceam în trăsură la Göbl, că în primul loc am să am trebuinţă de cărţi, iar d-voastră mi-aţi răspuns că eu trebuie să le procur [1], iar d-voastră aveţi să vă daţi numai osteneala să plătiţi. Încrezîndu-mă în toate aceste vorbe eu am procedat repede şi în scurtă vreme am procurat şi lucrători şi cărţi. Din nenorocire, dacă vine treaba la aceea ca să schimbăm vorba, pe lucrători îi las cum i-am găsit, cărţile însă trebuiesc plătite. Cînd v-am trimes nota librarului, credeam că aveţi să discutaţi preţurile şi aveţi să siliţi pe librar să scadă ceva din ele. D-voastră însă aţi refuzat plata pur şi simplu sub cuvînt că n-aş fi fost autorizat să fac ce am făcut. La ce capăt are să iasă această afacere? Librarul mi-a declarat că va fi nevoit să mă dea pe mine în judecată. Cum pe mine? Aş vrea să văd ce judecători se vor găsi care să mă găsească vinovat pe mine? De-acum am învăţat minte. Cărţi pentru Academie nu voi mai căuta. Dacă voiţi să căutaţi d-voastră restul, bine; dacă nu, vi le trimet la Bucureşti cu carul, să faceţi ce ştiţi cu ele.

Marţi librarul îmi va intenta proces. Mîne voi consulta şi eu un advocat. Va fi prima oară cînd mă judec. Şi în ce împrejurări mă judec! În tot cazul vă retrimet nota librarului, care n-are ce căuta la mine.

Al d-voastră coleg,
A. Philippide

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58802. S 71 (2)/ D V.

---

[1] „Eroare — nu am spus niciodată acest lucru. I. Bianu".

67

Iaşi, 10 dec. 1904

Rog să mi se trimeată 12 ex. din cele 12 pagini de Dicţionar definitiv tipărite în luna lui septembrie şi din care nu mi s-a trimes încă nici un exemplar. [1]

A. Philippide

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1904—1911 f. 337.

---

[1] De la această dată Al. Philippide va întrerupe corespondenţa cu Academia, deşi comisia l-a solicitat în cîteva rînduri să dea diferite deslușiri. Un proces-verbal al şedinţei comisiei din 9 decembrie 1904, la care erau prezenţi I. Kalinderu, N. Quintescu, Gr. G. Tocilescu, consemna discutarea observaţiilor făcute de I. Kalinderu asupra probei de

dicționar tipărit în luna septembrie, observații pe care T. Maiorescu, găsindu-le de astădată întemeiate, le sistematiza în 5 puncte spre a fi comunicate lui Al. Philippide pentru a aduce îndreptările cerute:

1. Comisiunea a stabilit principiul că traducerea latină a cuvintelor se va da numai în unele cazuri; în probe însă e dată peste tot.

2. Comisiunea stabilise asemenea că nu se vor admite în dicționar cuvintele ce nu se găsesc decît în dicționare fără valoare documentară. Cu toate acestea, găsesc în probe cuvîntul *abageresc*, pentru care nu se dă altă relațiune decît Damé. Dacă nu s-a găsit altundeva, cuvîntul trebuie să se scoată, după principiul pus de Comisiune. Mai ales că mai departe se da cuvîntul *abăgeresc* cu referința Hasdeu.

3. Tot așa e de scos accepțiunea de *chaumière* a cuvîntului *cabaniță*, documentată cu o citațiune din Alexici. Existența acestui înțeles e foarte îndoioasă, de aceea locul lu ar putea fi cel mult în o listă de cuvinte îndoioase.

4. *Citații.* Sînt multe citații; dar în probele acestea nu sînt abuzuri ca în cele precedente. De exemplu: la *a* compliment nedrept, pag. 2, col. 2, Coresi e citat de 3 ori, Dosoftei de 6 ori, Va[rlaam] de 5 ori, *Letopisețele* de 3 ori.

Cu toate acestea, tot există abuz, de exemplu la cuvîntul *ca*, în înțelesul *comparație cu egalitate*, sînt *50* de citații, pe cînd ar fi ajuns 10, 20, maximum 25 de citații.

Pentru că dl. Philippide a ridicat în acest an obiecțiunea: ce citațiuni să las afară, îi vom răspunde că dacă n-ar fi dat la fiecare autor citat decît o singură citație, excepțional 2 sau 3 n-ar fi înșirat decît vreo 10, 15, ceea ce ar fi fost deajuns pentru *un singur înțeles*.

Comisiunea a pus ca limită a citațiunilor din același autor pentru același sens numărul de 3 care e foarte suficient. E de dorit să se urmeze această normă.

5. Concluziunea este că aceste probe sînt mai bune decît cele ce nu s-au prezentat la sfîrșitul sesiunii generale, dar că trebuie să urmăm a exersa un control, pentru ca principiile puse de Comisiunea specială și admise de dl. Philippide să fie aplicate și mai exact.

Comisiunea își însușea aceste observațiuni și hotăra a fi comunicate la Iași lui Philippide.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P.17 — 1904—1911, f. 59—60.

Pe cît se pare, A. Philippide, tot mai sîcîit de imixtiunea Comisiei (în 11 iunie 1904 I. Kalinderu declara în ședința comisiei: „trebuie să urmăm a exersa un control pentru ca principiile puse de Comisiunea specială și admise de dl. Philippide să fie aplicate și mai exact“) nu era dispus să se lase în totul tutelat.

Se ajunse astfel la o ruptură definitivă.

În ședința Comisiei dicționarului din 6 mai 1905, prezenți fiind T. Maiorescu, I. Kalinderu, N. Quintescu, după cum consemnează procesul-verbal, se citea următoarea declarație dată în 5 mai 1905 de Al. Philippide, la Iași, lui I. Kalinderu, în acel timp președintele Academiei Române:

„Domnule președinte,

În urma propunerei d-voastră de a veni la București, vă declar că nu pot veni. În ce privește însă propunerea d-voastră de a rezilia contractul pentru facerea dicționarului, declar că o primesc cu următoarele condiții: 1) Mi se vor plăti 3500 de lei pentru cărți procurate Academiei prin Șaraga; 2) Mi se vor plăti 2500 de lei ca despăgubire de locuință etc.; 3) Se vor plăti onorariile întregi pe mai atît mie cît și colaboratorilor mei; 4) La rîndul meu, voi restitui la 20 ale prezentei luni: a) toate fișele adunate de mine și de colaboratori împreună cu dulapurile; b) toate cărţile, atît cele cumpărate de mine pentru Academie, cît şi cele trimese de Academie pentru trebuinţele dicţionarului, care cărţi sînt proprietatea Academiei; 5) Manuscriptul dicţionarului scris pînă acum rămîne proprietatea mea. 6) Pentru predarea celor de mai sus, se va încheia un îndoit proces-verbal subscris de delegatul Academiei şi de mine.

A. Philippide

Iaşi, 5 mai 1905

D-lui I. Kalinderu, preşedintele Academiei Române."

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 17 — 1904—1911, f. 76.

Comisia hotăra să se primească toate condiţiunile cuprinse în declaraţie şi „să se desfacă astfel legăturile dintre Academie şi dl. Al. Philippide, întru tot ce priveşte facerea *Dicţionarului limbii române*, executînd delegaţiunea toate aceste condiţiuni".

Un alt act oficial, încheiat la 20 mai 1905, consemna următoarele:

Proces-verbal

Astăzi 20 mai 1905, subscrişii Al. Philippide, membru al Academiei Române şi Al. Ducea, delegat al acestei instituţiuni, am procedat cel dintîi la predarea şi cel de al doilea la primirea fişelor adunate de dl. Philippide şi de colaboratorii d-sale pentru dicţionarul limbei române şi a cărţilor, atît a celor cumpărate de dl.Philippide de la librăria Şaraga, cît şi a celor procurate d-sale de către Academie.

Fişele s-au predat şi s-au primit în patru cutii, aşa cum au fost aşezate de dl. Philippide, şi în 12 pachete separate, cuprinzînd acestea cuvinte redactate, dar pentru cari nu s-au făcut încă citaţiile.

Cărţile s-au predat şi s-au primit astfel după cum au fost păstrate, fără să se inventarieze şi fără să se numere. Dacă din oarecari împrejurări în cărţile predate se vor fi strecurat unele ce sînt proprietatea d-lui Philippide, ele se vor restitui d-sale, după ce se vor inventaria şi controla la Academie. De asemenea, dacă unele din cărţi, aparţinînd Academiei, ar fi rămas întîmplător în biblioteca d-lui Philippide, d-sa — la aflarea lor — le va trimite Academiei.

Acest proces-verbal s-a încheiat conform declaraţiunii d-lui Philippide de la 5 mai curent şi a încheierii Comisiunii Dicţionarului de la 7 mai.

Iaşi, 20 mai 1905

A. Philippide
Al. Ducea

(Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. — 17, 1904—1911, f. 81.)

POMPILIU PÎRVESCU

1

Ploieşti, 7 iunie 1908

Mult stimate domnule Bianu,

Sînt la Ploieşti, la tipografie, venit să aduc clişeele *fotografice* din corpul lucrării. [1] Am dat în privinţa lor toate informaţiile necesare domnilor de aici. Sînt 10 fotografii *(giamparalele*, 2 *hori*, 2 *învîrtite*, un *brîu*, un *ciobănaş*, o *ciubotărească*, o *sultănică* şi o *fotografie* a portului ţărănesc din *Dobrogea)*. Posed însă numai sticlele, adică plăcile fotografice, de pe cari tipograful rămîne *să ia copii clare fotografice* şi *clişee în zinc.*

La pag. 25, din coala II, trebuiesc făcute trei gravuri reprezentînd 3 categorii de fluiere vechi: *caval*, *trişcă* şi *tilincă*. Gravurile trebuiesc reproduse din: T. Burada *Almanah muzical pe 1877*, paginile 72 şi 73. Numărul exact al figurilor l-am indicat cu creionul în manuscrisul ce se găseşte la domnia-voastră. În orice caz, fluierele astea se pot găsi uşor la pag. 72, 73, unde Burada vorbeşte de ele. Cartea însă se găseşte în Bibl. Academiei. De aceea vă rog foarte mult să fiţi aşa de bun şi să dispuneţi ca să poată directorul tipografiei de aici *lua reproducerile de pe acele gravuri.*

La sfîrşitul lucrărei mele se va adăoga o hartă cu acea parte din Dobrogea de unde am adunat materialul folcloristic şi la care mă refer din cînd în cînd în cursul lucrării. Harta o lucrez eu la Buzău în tuş şi o voi trimete tipografului în curînd.

Încă ceva, domnule Bianu.

În totul sînt aproape 60 de melodii, arii de jocuri. Tipograful mă întreabă că cine-i plăteşte lui toate astea? Vă rog spuneţi-i şi domnia-voastră că nu trebuie să mi se adreseze mie, ci Instituţiei care i-a trimes lucrarea spre publicare.

Şi-acum, după ce v-am adus la cunoştinţă şi aceste lucruri, cari trebuiesc isprăvite în interesul lucrărei, vă reînnoiesc încă o dată, stimate domnule Bianu, expresiunea sentimentelor de adevărată recunoştinţă şi adevărat devotament.

Pompiliu Pîrvescu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1907—1913, f. 25—26.

---

[1] Pompiliu Pîrvescu, folclorist, absolvent al Facultăţii de litere din Bucureşti, profesor la Buzău. În 1908 publică în colecţia „Din viaţa poporului român“ *Hora din Cartal* cu arii notate de C. M. Cordoneanu.

2

Buzău, 12 iunie 1908

Mult stimate domnule Bianu,

Am primit scrisoarea d-voastră şi mă grăbesc să vă răspund.

Vă mărturisesc că găsesc situaţia mea foarte delicată, fiindcă văd că v-am supărat şi asta n-aş fi vrut-o odată cu lumea. Vă rog însă să mă iertaţi, căci dacă a fost vreo greşeală din partea mea, apoi desigur c-am făcut-o fără voie şi cu intenţiile cele mai curate.

În petiţia înaintată de mine onor. Academii spuneam că lucrarea mea va conţine vreo *60 de melodii de danţuri*, *nişte fotografii şi o hartă*. Dar cînd v-am depus manuscrisul pe masă, n-aveam gata decît 3 melodii. Celelalte nu erau gata, transcrise pe curat, şi prin urmare nu vi le puteam prezenta. M-am gîndit atunci c-ar fi mai bine să vă dau odată cu manuscrisul numai 3 arii, ca o probă de cum vor fi lucrate celelalte, rămînînd ca pe celelalte să le trimet direct tipografiei pe măsură ce le voi trece pe curat. Am uitat însă să vă subliniez lucrul ăsta şi d-voastră aţi crezut că ceea ce dau eu tipografiei acum în urmă e material nou. Recunosc cît sînt de vinovat şi voi căuta să repar greşeala făcînd ceea ce ziceţi d-voastră în scrisoare. Cazul ăsta ilustrează f. bine constatarea că o greşeală mică în sine, e mare prin urmările ei.

În ce priveşte fotografiile, eu vi le-am arătat odată cu manuscrisul, însă le luasem cu mine ca să mă interesez la Göbl dacă sînt bune ori nu. Apoi nu vi le-am mai adus. Acum văd că nu se pot lua de pe ele decît desenuri.

Harta, dacă d-voastră ziceţi că nu-i indispensabilă, o părăsesc şi eu şi n-o mai lucrez. Cît despre cele 3 gravuri, crezusem că tipograful vine la d-voastră la Bucureşti şi că vine să le ia el (după cum îmi spusese). Dar are să vie cineva, un student, care mi se pare că n-are carte de intrare în Biblioteca Academiei şi de aceea v-aş ruga foarte mult să-i dispuneţi libertatea de a lucra o oră, cît îi va trebui. Vă alătur aici petiţia. Dar e nevoie să vă trimet d-voastră toate melodiile? Şi-acum, vă rog încă o dată de iertare şi rămîn tot al d-voastră recunoscător şi iubitor,

Pompiliu Pîrvescu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1907—1930, f. 27—28.

3

Bucureşti, 15 iulie, 1908

Stimate domnule Bianu,

De aproape o săptămînă sunt în Bucureşti pentru un *colocviu* cu d. rector. Mîne mă înapoiez la Buzău.

Mi-a părut rău că v-am găsit plecat; aş fi vrut să vă văd, nu eram liniştit deloc pînă nu vedeam cum mai sunteţi prevenit faţă de mine în urma incidentului cu harta (cred că aţi primit scrisoarea mea precedentă).

Lucrarea e la coala a 9-a şi ar mai fi de lucru numai o săptămînă. Aflu însă că Academia ia vacanţă şi prin urmare lucrul se poate amîna.

Fiindcă mai e numai atît de lucru, v-aş ruga foarte mult să dispuneţi ca tipărirea să nu se întrerupă şi dacă la Academie nu se găseşte cine să facă a 2-a corectură, vă rog să mi-o daţi tot mie.

Vă asigur dinainte că lucrul o să se facă *iute* şi *ireproşabil.*

Aş fi foarte măgulit şi v-aş fi şi mai recunoscător dacă mi-aţi acorda şi această favoare.

Primiţi, vă rog, domnule Bianu, asigurarea recunoştinţii mele.

Pompiliu Pîrvescu

Arhiva Acad. R.S.R., P. 4 — 1907—1913, f. 29—30.

4

9 august, 1908, Bucureşti, str. Franzelari, 22

Mult prea stimate domnule Bianu,

Acum sunt în Bucureşti, unde o să stau pînă la începutul lui septembrie. Am primit coala 9, am revăzut-o şi expediat-o la Ploieşti.

Cu toată întîmpinarea mea se vede că n-aţi vrut să renunţaţi în vacanţa asta la agasanta ocupaţie ce se cheamă corectarea unor pagine de tipografie.

Dar ca să mă fac vrednic de atîta bunăvoinţă, v-aş ruga să îmi puneţi şi dumneavoastră la încercare puterea mea de jertfă şi devotament către omul al căruia plecat admirator este

Pompiliu Pîrvescu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1907—1913, f. 31.

5

Buzău, 14 sept. 1908

Stimate domnule Bianu,

Vă trimet sfîrşitul lucrărei: glosarul, indicele, tabla de materii. Tabla de materii, cum vedeţi, nu-i terminată. Rămîne încă vreo faţă-două, pe care o voi scrie după ce voi primi de la tipografie *toate melodiile*, de la cari îmi trebuie paginaţia.

Notele muzicale au întîrziat din pricina următoare: îmi dădusem adresa din Bucureşti. N-am primit *nimic* pînă la 9 sept. (Eu le comunicasem adresa *o dată în august, a doua oară la 4 sept.*) La 9 sept. a trebuit să viu să încep şcoala şi în mod cu totul neprevăzut a trebuit să întîrziez aici, în Buzău, încă cîteva zile. În vremea asta tipografia-mi trimesese *notele* la Bucureşti. De aici întîrzierea. Însă cît voi sta aici (pînă la 20 sept.) se va termina toată corectura.

Primiţi, vă rog, asigurarea consideraţiunei şi sentimentelor mele,

Pompiliu Pîrvescu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 4 — 1907—1913, f. 32.

MATILDA PONI[1]

1

[8/20 sept. 1896][2]

Domnule Bianu,

Copiii săraci de la Şcoala Adamachi vă roagă prin mine să vă aduceţi aminte de dînşii fiindcă au nevoie de cărţi şi de haine. Ştiu că în fondul Adamachi este ceva prevăzut pentru dînşii. Vă rog foarte mult să faceţi ce este de făcut ca să li se deie ceva.

Salutări cordiale d-nei Bianu.
Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58887.

---

[1] Matilda Cugler Poni (1851—1931), poetă, colaboratoare a *Convorbirilor literare* (debut 1 august 1867), fiica lui Carol Cugler, arhitect în Iaşi, soţia savantului Petru Poni. A mai colaborat la *Familia*, *Columna lui Traian*, *Literatorul*, *Tribuna*, *Viaţa românească*.

[2] Data preluată după consemnarea lui I. Bianu: „Răsp[uns] 8/20 sept. 1896“.

2

27 noiem[brie] 1898

Domnule Bianu,

Vreau să vă adresez o mare rugăminte. D-voastră sunteţi la Cameră şi poate aţi vroi să aveţi marea amabilitate de-a vă interesa de recunoaşterea ginerelui meu Victor Doca.

De an a trecut prin Senat şi acuma văd că nu să mişcă din loc. Barbatul meu, cum ştiţi, a plecat şi nimene neocupîndu-să de petiţiunea ginerului meu, mă tem să nu rămîie şi anul acesta.

Mă scuzaţi, nu-i aşa, că vă inportunez?

Încă ceva. O doamnă bătrînă, Savastiţa Cigolea, are nişte monede vechi de vîndut. Ea le-a cumpărat din Constanţa, unde s-au găsit în malul mărei. Sunt destul de bine conservate, însă foarte vechi. Ea voieşte să le vîndă Academiei Române.

Primiţi asigurarea deosebitei mele consideraţiuni.

Vă rog arătaţi complimentele mele doamnei Bianu.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58888.

3

[*22 I 1907*][1]

Stimate domnule Bianu,

Vreau să vă adresez o mare rugăminte. Ginerele meu, dr. Doca, a aflat că d-nul doctor Anghelescu permite tinerilor doctori, care sunt bine recomandaţi, să lucreze în spitalul lui. Doctorul Doca ar dori foarte mult să lucreze undeva, macar gratuit, numai să poată lucra. A scris că are nevoie de o recomandaţie[2] şi eu mă adresez d-voastră, fiindcă mi s-a spus că sunteţi în relaţii bune cu d-nul profesor Anghelescu. Dacă o face şi pentru alţi tineri poate ar face-o şi pentru Doca. E un lucru grozav că un om care are lucrări aproape isprăvite, lucrări de mare importanţă şi valoare mare, avînd absolută nevoie de un spital pentru a le putea scoate la lumină, să nu poată pătrunde în nici un spital! Vă rog, dacă puteţi face ceva pentru Doca în privinţa aceasta, am să vă binecuvîntez în toată viaţa mea.

Primiţi, vă rog, asigurarea deosebitei mele stime,

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58889.

[1] Data preluată după consemnarea marginală: „22.I.1907, Răsp. **Da.** I.B.“

[2] Probabil dr. Constantin Angelescu, care de la 15 febr. 1903 era profesor şi director al Clinicii chirurgicale a Facultăţii de Medicină din Bucureşti.

4

[*23 ian. 1907*][1]

Stimate domnule Bianu,

Vă mulţămesc din tot sufletul pentru ceea ce aţi făcut. Vă mulţămesc şi vă spun să vă dăruiască Dumnezeu multe bucurii, aşa de mari ca aceea pe care am simţit-o cetind scrisoarea d-voastră.

Primiţi asigurarea deosebitei mele stime.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58890.

[1] Data notată de I. Bianu.

5

25 iuni. 1907

Stimate domnule Bianu,

Vă rog, cînd îţi găsi un moment favorabil, amintiţi d-lui Sturdza de doctorul Doca.

Ştiu că sunt foarte indiscretă, dar sunt şi aşa de necăjită încît nu ştiu zău ce să mai fac.

Mă credeam mai bine şi acuma văd că trebuie să plec din nou în străinătate. Boala cea mai grea e grija şi neliniştea în care trăiesc. Vă rog să mă scuzaţi şi să primiţi asigurarea celei mai înalte stime.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58891.

6

[Înainte de 15 oct. 1907]

Stimate domnule Bianu,

Scuzaţi că vă importunez iarăşi, dar nu ştiu ce să mai fac. Sunt atît de necăjită din cauza copiilor mei din Bucureşti, încît de nopţi şi nopţi nu mai ştiu ce e somnul; văd că ginerele meu rămîne tot de o parte şi timpul trece.

Nu vă pot spune cît sufăr din cauza unor dureri de cap nebune care mă ţin săptămîni întregi şi în timpul cărora nu sunt în stare nici să gîndesc, apoi dacă-mi mai vine atunci şi cîte o scrisoare amărîtă de la copila mea din Bucureşti, îmi vine să nebunesc, îmi vine să-mi curm zilele ca să să mîntuie deodată toate de pe capul meu.

Vă rog, încă o dată, să mă scuzaţi, dar poate aţi putea vorbi cu cineva în chestia aceasta nenorocită.

Primiţi asigurarea stimei mele,

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58907.

7

[15 oct. 1907] [1]

Mult stimate domnule Bianu,

Am aflat de la barbatul meu că d-voastră vă interesaţi de soarta copiilor mei din Bucureşti. Nu ştiu cum să vă mulţămesc pentru că nu v-aţi uitat promisiunea. D-zeu să vă împlinească tot ce doriţi şi să vă ferească de chinuri ca a mele. Trăiesc în nişte dureri care fac din viaţa mea un adevărat martir.

Mă tem că n-am să le pot suporta multă vreme şi asta mă face aşa de îndrăzneaţă şi aşa de solicitatoare.

Aş dori să scap măcar de grijile amare pentru ai mei.

Vă mulţămesc încă o dată şi vă rog să credeţi în stima şi în recunoştinţa mea,

Matilda Poni

Vă trimit o poezie pe care am scris-o astăzi într-un moment de bine relativ. O trimet numai ca să vedeţi ce idei îmi umblă prin capul meu bolnav.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59892.

---

[1] Data consemnată de I. Bianu.

8

[*12/25 ian. 1915*][1]

Stimate domnule Bianu,

Vă mulţumesc din toată inima pentru cuvintele d-voastră calde, care mi-ar fi făcut şi mai mare plăcere dacă mi-ar fi fost spuse din viu grai.

Să deie D-zeu ca anul 1915 să vă aducă atît d-voastră, cît şi doamnei Bianu, cele mai mari mulţumiri, şi să fie de spor şi folos pentru scumpa noastră ţară.

Primiţi, vă rog atît d-voastră, cît şi doamna Bianu, asigurarea sentimentelor mele de stimă şi simpatie,

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58893.

---

[1] *Data preluată după însemnarea lui I. Bianu: „Pr. 12/25 ian. 1915“*

9

[*1 april 1921*][1]

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Nu pot să vă spun ce mare bucurie am simţit citind scrisoarea pe care aţi scris-o barbatului meu, şi în care vorbiţi şi de mine. Am citit cu ochii plini de lacrimi. Vă mulţumesc din tot sufletul. Este însă un lucru. Eu îmi permit să vă trimit două mici manuscripte pentru ca să vedeţi şi alte lucruri scrise de mine. Poate ideea bună pe care v-aţi format-o prin citirea lui *Tatăl nostru* nu va persista şi pentru ceea ce vă trimit.

Vă mulţumesc încă o dată şi vă rog să primiţi asigurarea deosebitei mele stime, atît d-voastră cît şi scumpa şi buna d-nă Bianu.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58894.

---

[1] Data preluată după menţiunea lui I. Bianu. „Răsp[uns] 1 april. 1921“.

10

[13 april. 1921] [1]

Mult stimate domnule Bianu,

Îmi pare foarte rău că iar nu i-a fost bine doamnei Bianu. Se vede că tocmai oamenii cei mai buni trebuie să sufere mult pe lumea asta. Cel puțin, bine că răul a trecut. Eu am fost pînă acum două zile foarte suferindă, de aceea n-am răspuns imediat la amabila d-voastră scrisoare.

Sunteți bun, domnule Bianu, cum se spune la noi în Moldova „ca pînea cea bună". Nu știu cum să vă mulțumesc pentru bucuria pe care mi-ați făcut-o prin scrisoarea d-voastră și aceea a d-lui Brătescu-Voinești.

Am să urmez sfatul d-tale binevoitor, însă este un lucru care mă face să mă îngrijesc. Între condițiunele concursului este pus că lucrările trimise să fie inedite. Mai multe din povestirile mele au fost publicate, acum douăzeci de ani, în *Tribuna* din Transilvania. Pot să le prezint la un loc, ca pentru o carte? Vă rog foarte mult să mă scuzați, dar n-am ce mă face. Poate dacă nu mă pot prezenta la concurs, cel puțin poate mi-ar edita Cartea românească lucrarea mea; sunt foarte indiscretă și vă rog să primiți toate scuzele mele.

Rog arătați d-nei Bianu cele mai călduroase îmbrățișări din partea mea și sărutări de mînă din partea barbatului meu, să vă deie Dumnezău macar de-acum înainte sănătate și bucurie.

Primiți, vă rog, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58895.

---

[1] Data preluată după notația lui I. Bianu: „Pr[imită] 13 april 1921".

11

[29 april 1921] [1]

Mult stimate domnule Bianu,

Nu am putut să vă răspund mai curînd.

Cred că v-a scris barbatul meu de nenorocirea ce ne-a lovit. Fratele meu era suferind, dar nimene nu credea că-i boala lui atît de gravă. În dimineața de 15 april, zioa mea de naștere, a murit grabnic. Era un trăsnet pentru noi toți. Barbatul meu avea o mare dragoste pentru dînsul, ca pentru un frate mult mai mic, nu avea decît 56 de ani.

Într-un an și cinci luni am pierdut pe fiica barbatului meu, și o lună după aceea pe fiica ei, drept un an după moartea fiicii și a nepoatei lui, a murit subit fiul lui în București, și acuma fratele meu.

Scuzați că v-am scris așa de mult despre mine, însă știu ce bun sunteți și m-am plîns d-voastră ca la niște rude iubite.

Vă mulțumesc de mii de ori din tot sufletul că-l chemați pe barbatul meu în gazdă la d-voastră.

Nu vă puteți închipui ce mare grijă mi-ați luat de pe inimă. Nu știu dacă ar fi toate adevărate care se spun de lucrurile ce se întîmplă prin hoteluri, dar știu de cîte ori, cînd stăteam la hotel, uita ușa deschisă noaptea.

Atunci erau alte timpuri, dar acuma ar fi prea imprudent; sunt fericită că are să fie cu d-voastră. Mă îngrijesc de primele momente cînd s-o vedea la București, unde nu mai găsește pe fiul lui. El n-a putut să asiste la înmormîntare, fiindcă n-a putut pleca la București, încît nu l-a mai văzut. În privința poveștilor mele, am să fac după cum mă sfătuiți d-voastră. Mai am netipărite și am să caut să vă scriu dacă voi trăi.

Vă mulțumesc încă o dată și rog pe D-zău să vă deie sărbători fericite și ani mulți și buni împreună cu fiul d-voastră.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58896.

---

[1] Data preluată după mențiunea lui I. Bianu: „Pr[imită] 29 april. 1921".

12

22 april 1922

Mult stimate domnule Bianu,

Hristos a înviat! Să vă deie Dumnezău ani mulți și fericiți!

Vreau să vă mulțumesc d-voastră fiindcă sunt sigură că grație d-voastră s-a mișcat în fine Cartea românească. Am primit propunerea Direcțiunei. Și am scris că, dacă le convine, pot să mai trimit cîteva povestiri, ca să fie cartea mai mare, dacă nu, a rămînea cum este [1]. Condițiunile sunt: să facă d-lor toate cheltuielile pentru tipar. Eu să fac corecturele și după ce a ieși cartea, să-și scoată toate cheltuielele, să scoată partea librarilor, 25 la sută, și, din ceea ce va rămînea, să facem două porții, adică jumătate pentru mine și jumătate pentru d-lor.

Am cerut să-mi deie 25 de exemplare gratuite ca să le pot împărți la prieteni și la rude. V-am scris toate aceste fiindcă știu că v-ați interesat și ați protejat manuscrisul meu, altfeli nu se făcea nimic.

Noi nu o ducem bine din cauza ploilor. Avem foarte des ploi torențiale, care schimbă cu ploi liniștite. Pentru noi, care avem reumatismuri de tot soiul, e dezastruos.

Pe mine mă doare mai cu seamă capul, și pe barbatul meu brațul drept. Cu toate acestea e tot mai bine decît în anii cînd nu luam iod.

Și barbatul meu și eu vă trimitem dorințele cele mai calde de sănătate și bucurie și vă rugăm să primiți și d-voastră și doamna Bianu asigurarea de multă stimă [și] amiciție.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58897.

---

[1] Editura Cartea românească a tipărit Matildei Poni volumul de proză intitulat *Povestiri adevărate*. Cartea are 81 p. și cuprinde povestirile *O minune*, *Sfîntul Nicolae*, *Toader Muntean*, *Marioara*, *Un doctor de plasă*, *Cain*, *Un om fericit*. Nu se menționează anul apariției.

13

[5 VII 1922] [1]

Mult stimate domnule Bianu,

Daţi-mi voie să vă mulţumesc macar acuma pentru primirea atît de bună şi în adevăr frăţească pe care a găsit-o barbatul meu în casa d-voastră. Aţi fost, atît doamna Bianu, cît şi d-voastră, atît de buni pentru dînsul, încît i s-a părut că-i acasă între copiii lui. Vă mulţumesc încă o dată şi din toată inima. N-am putut să scriu mai curînd. Cînd a sosit barbatul meu din Bucureşti m-a găsit bolnavă, şi de-atunci a mers din una în alta pînă zilele aceste. Pentru a-mi mări necazul, am rămas, tocmai pe cînd eram bolnavă, cu totul fără servitor. Omul s-a dus la o fabrică plătit cu o mie de lei pe lună şi femeia cu opt sute. Nu era natural să ne lese? Eu nu ştiu unde vom ajunge dacă vor merge lucrurile tot aşa. Am cetit prin jurnale că în Austria mor oamenii de foame. Nu ar fi bine să se formeze nişte societăţi care să aducă servitoare şi servitori din locurile cele mai sărăcite? Fie chiar din China, numai să fie oameni care să cunoască nevoia şi prin urmare să ştie că dacă-i dai şi salar şi toată întreţinerea e şi el dator să facă ceva. Scurt timp înainte de-a mă îmbolnăvi am mai trimis cinci povestiri la Cartea românească, şi anume la secţia de editură, dar pînă azi nu ştiu dacă a ajuns la destinaţie. În fine, cum o vrea D-zău.

Vă rog să primiţi din partea barbatului meu şi din partea mea asigurarea de mare stimă şi caldă amicie, atît doamna Bianu, cît şi d-voastră.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58895.

---

[1] Data preluată după însemnarea marginală: „Pr[imită] 5, răs[puns] 6. VII.1922; lui Adamescu 6.VII.1922“.

14

[18 IX 1922] [1]

Mult stimate domnule Bianu,

Vă mulţumesc din toată inima că v-aţi gîndit la noi şi ne-aţi scris la întoarcerea d-voastră acasă. Ne-am bucurat mult că vă merge bine cu sanatatea şi nu mă mir deloc. Aerul Transilvaniei mi se pare ca un balsam care dă viaţă. Ani de zile am petrecut vara acolo şi a fost pentru noi toţi o adevărată cură miraculoasă; vă mulţumesc foarte mult că v-aţi interesat de soarta manuscrisului meu rătăcit. El s-a găsit la Bucureşti şi de la Cartea românească mi-a scris că tipărirea va începe luna viitoare.

Noi suntem destul de bine şi mergem înainte cu iodul. Timpul e favorabil, cald şi frumos. Parcă e primăvară. Azi am aflat de moartea lui Hepites. Trebuie să fi murit grabnic fiindcă nu a murit acasă la dînsul.

Vă rog primiţi atît d-voastră, cît şi doamna Bianu, asigurarea de mare stimă şi amicie din partea noastră.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58899.

---

[1] Data consemnată de I. Bianu.

15

12 dec. 1922

Mult stimate domnule Bianu,

Vă rog să mă scuzaţi că-mi permit să vă adresez o mare rugăminte. Vă rog să mă sfătuiţi ce să fac în privinţa manuscrisului meu. De la Cartea românească mi s-a scris astă-vară că în cursul lunii oct. se va începe tipărirea lui, şi nici pînă azi nu s-a făcut nimic. Ar fi fost potrivit timpul, fiindcă dacă ar fi fost cartea gata pentru sărbători, era mai multă şansă de vînzare.

Aş vrea să li scriu la acei de la Cartea românească şi să întreb ce s-a făcut cu manuscrisul meu şi nu ştiu dacă aş face bine. Vă rog încă o dată să mă scuzaţi şi să binevoiţi a mă sfătui.

Primiţi atît d-voastră, cît şi doamna Bianu, asigurarea de mare stimă şi amicie. Vă rog transmiteţi doamnei Bianu sărutări de mînă din partea barbatului meu.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58900.

16

[mai, 1923]

Mult stimate domnule Bianu,

Din cauza marilor călduri ne-am dus să stăm cîtva timp la o vie, aproape de Iaşi, însă după scurt timp, în loc de călduri, s-a răcit timpul aşa de tare încît am căutat să ne întoarcem acasă. Acuma e iar cald.

La întoarcerea noastră am avut plăcuta surpriză de-a găsi înştiinţarea căsătoriei fiului d-voastră.

Vă rog, primiţi atît d-voastră, cît şi doamna Bianu, cele mai călduroase felicitări din partea noastră. Să vă deie Dumnezău bucurie de la nepoţi şi strănepoţi.

Cu mare stimă şi amicie devotată,

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58906.

17

29 mai 1923

Mult stimate domnule Bianu,

Nu ştiu cum să vă mulţumesc atît d-voastră, cît şi doamnei Bianu, pentru marea bunătate care aţi avut-o de a lua pe barbatul meu la d-voastră. Eram foarte îngrijită pentru dînsul. Ştiam că nu se găsesc odăi decît cu mare greutate şi foarte departe; pentru dînsul, care-i bătrîn şi slab, ar fi fost un adevărat pericol. Eu vroiam să nu se ducă la Bucureşti, însă el ţinea să se ducă. Vă mulţumesc încă o dată din toată inima şi vă rog să primiţi asigurarea de mare stimă şi amicie.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58902.

18

19 i[unie] 1923

Mult stimate domnule Bianu,

Nu ştiu cum să vă mulţumesc pentru marea amabilitate şi dragostea frăţească pe care a găsit-o barbatul meu în casa d-voastră. Aţi fost, atît doamna Bianu, cît şi d-voastră, ca nişte fraţi buni şi iubitori pentru dînsul. El spune că se simte ca acasă la dînsul în casa d-voastră. Primiţi, vă rog, cele mai călduroase felicitări din partea noastră, pentru căsătoria iubitului d-voastră fiu. Să deie bunul D-zeu să vă bucuraţi de nepoţi şi strănepoţi. E cea mai mare bucurie pe care o poate avea omul pe pămînt.

Primiţi mii de mulţumiri pentru zahar. Nici nu vă puteţi închipui cît bine ne-aţi făcut. Au trecut săptămîni de zile în care nu puteam găsi zahar, cu nici un preţ, fiindcă l-au ascuns negustorii.

Mi-a spus barbatul meu ce bune au fost şi domnişoarele de la pensiune pentru dînsul.

Aş dori să le mulţumesc din toată inima. Mi-a părut foarte rău de moartea domnişoarei Grand, care şi ea a fost totdeauna foarte bună pentru barbatul meu.

Aş fi scris imediat după sosirea lui, însă o durere de măsea nebună m-a ţinut, zi şi noapte, pînă ce m-am decis s-o scot. Abia acum am putut să scriu.

Rog primiţi atît d-voastră, cît şi d-na Bianu, asigurarea de mare stimă şi amicie din partea noastră.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58901.

19

25 mai 1924

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Nu ştiu cum să vă mulţumesc pentru depeşa pe care aţi binevoit a mi-o trimite. Aţi înţăles grija noastră fiindcă sunteţi buni, şi d-voastră şi d-na Bianu, cum n-am întîlnit decît puţini oameni pe lumea asta. Mai întîi vă mulţumesc din toată inima că l-aţi chemat în casa d-voastră pe bătrînul meu tovarăş de drum, unde se simte atît de bine şi e încunjurat de atîta căldură şi dragoste. Şi d-na Bianu şi d-voastră sunteţi cu dînsul parcă ar fi o rudă de aproape.

Eu vă spun, cum se spune la noi în Moldova, „să vă plătească D-zău“ şi cînd veţi fi amîndoi bătrîni, cum suntem noi, să aveţi norocul de a întîlni oameni cum sunteţi d-voastră.

Vă rog primiţi, atît doamna Bianu, cît şi d-voastră, asigurarea de mare stimă şi amicie din partea mea.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58903.

20

18 aug. 1925

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Doresc foarte mult să ştiu ce faceţi, atît doamna Bianu, cît şi d-voastră. De mult nu mai am nici o ştire de la d-voastră. Aş dori ca din prietenia caldă care a fost între d-voastră şi soţul meu, să rămîie macar o mică parte şi pentru familia lui. N-am să uit niciodată cît de buni aţi fost pentru dînsul şi ce mulţumit se simţea în societatea d-voastră.

Nu mă pot deprinde cu gîndul că a plecat pentru totdeauna! Suntem foarte triste şi foarte necăjite. Fiul meu, pe care l-am crescut cu atîta dragoste, s-a întors deodată în contra noastră şi, îndemnat de soţia lui, care ne urăşte, voieşte să atace testamentul tatălui său, voieşte să lovească în surorile lui şi mai cu samă în mine.

Acuma are să înceapă procesul pe care, după cum spun cei mai buni avocaţi, nu-l poate cîştiga.

Vă puteţi închipui ceva mai dureros pentru mine, decît această luptă între mine şi între copilul meu? Dacă ar şti bietul tată ce a lăsat în urma lui, nu ar avea linişte nici în mormînt.

Scuzaţi că v-am scris atît de mult de necazurile mele şi primiţi, atît d-voastră, cît şi d-na Bianu, asigurarea de mare prietenie şi stimă din partea mea.

Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58904.

---

[1] Marginal, I. Bianu notează: „Răsp[uns] 24 aug. 1925“.

21

[1925, după 24 august] [1]

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Scrisoarea d-voastră mi-a făcut mult bine, dar n-am putut să răspund pînă acum. Sunt ca zdrobită de durere. Nu pot să cred că s-a dus pentru totdeauna bunul şi blîndul meu tovarăş de drum. Era aşa de bun aşa de răbdător, să gîndea necontenit ca să nu supere pe cineva, să nu cadă greu. Trăiam aşa de bine, eram aşa de fericiţi în casă la noi.

N-am avut cea mai mică neînţelegere, în tot timpul vieţii noastre. Nu l-am văzut niciodată rău dispus sau supărat. A avut multe supărări afară de casă, dar între noi căuta să le uite. Cu toate că era pensionar, să ţinea în curent cu tot ce să publica, se interesa de tot ce se petrecea în lume şi de un timp îşi scria memoriile. Trei zile înainte de a se îmbolnăvi a scris încă pînă la unu noaptea. I-am spus atunci că nu face bine să steie aşa de tîrziu; el mi-a răspuns: „Ce vrei, trebuie să mă grăbesc ca să nu rămîie memoriile mele neisprăvite". Asta a fost joi noaptea. Sîmbătă a început să-i fie rău. A vorbit, ne-a cunoscut pe toţi, şi a văzut ce dragoste mare au toţi pentru dînsul. Toţi am căutat calmi să ne arătăm chiar veseli ca să nu simtă el că suntem îngrijoraţi de starea lui. El nu avea dureri şi nu se credea greu bolnav. Oxigenul l-a ajutat să nu simtă nici o greutate la respirat, apoi a slăbit tot mai tare şi s-a stîns. Eram desperaţi. Nu credeam că a murit şi nici azi nu mă pot deprinde. Tot mi se pare că trebuie să intre pe uşă să vie între noi. Uneori mi se pare că e la Bucureşti, la d-voastră, unde-i plăcea aşa de mult. El spunea că în casa d-voastră se simte aşa de bine, parcă ar fi cu noi. Spunea că şi doamna Bianu şi d-voastră-i arătaţi cea mai mare prietenie şi bunătate. Nu vă puteţi închipui cît de mult ţinea la d-voastră amîndoi. Dorea foarte mult să se ducă la sesiunea Academiei macar anul acesta.

De un timp avea marea grijă ca să nu orbească; s-a întîmplat un lucru straniu cu dînsul, şi de care ne-am spăriet foarte mult. Într-o zi, mai de mult, a venit ministrul Lăpedatu cu alţi cîţiva domni la noi, toţi prietini de-a barbatului meu. Era după dejun şi el dormea. L-am trezit şi l-am rugat să vie, dar cînd a intrat în odaie avea un aer aşa de straniu! Parcă dormea cu ochii deschişi. Văzînd că nu spune nimic i-am spus „domnul ministru Lăpedatu", el i-a strîns mîna fără să se uite la ceilalţi. D-nul Lăpedatu m-a întrebat dacă vede bărbatul meu şi eu i-am spus că vede mai bine decît anii trecuţi şi aşa era. Uneori şi la lumină bună cetea fără ochelari. După ce au plecat toţi, mi-a spus că vrea să mai doarmă. L-am dus de mînă pînă la odaia lui. După un timp, i-am dus o cafea şi l-am găsit scriind, şi atunci mi-a spus: „Mi s-a întîmplat ceva foarte displăcut. Cînd am intrat în salon, mi s-a făcut negru înaintea ochilor. Nu am văzut pe nimene. Ce or fi crezut oamenii aceştia de mine?". Era foarte necăjit. De atunci se întîmpla din timp în timp acelaşi lucru, tot aşa de trecător, însă el se temea să nu orbească. Domnule Bianu, vă rog să mă scuzaţi că v-am scris aşa de mult, însă ştiind ce mult prieteşug aţi avut şi d-voastră şi d-na Bianu pentru dînsul am crezut că poate aţi dori să ştiţi cum a murit omul cel mai bun şi prietenul iubitor care vă privea ca pe copiii lui.

Cu mare dragoste şi stimă,
Matilda Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58905.

---

[1] Data stabilită potrivit însemnării lui I. Bianu de pe scrisoarea anterioară.

PETRU PONI[1]

1

[17/29 ian. 1896][2]

Mîne dimineață între 10—12 voi fi la minister. Dacă d. Kretzulescu nu va putea veni, sper să vin eu vineri la Academie, unde voi putea să văd pe d. președinte.

Salutări amicale,
Petru Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58908.

---

[1] Petru Poni (1841 — 2 aprilie 1925), savant chimist și mineralog, profesor de chimie minerală la Facultatea de Științe de la Universitatea din Iași, în două rînduri președinte al Academiei Române (între 1898—1901 și 1916—1920). Om politic liberal. Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice între 12—27 noiembrie 1891 (în cabinetul generalului I. Em. Florescu), între 4 octombrie 1895 — 21 noiembrie 1896 (în cabinetul lui D. A. Sturdza) și între 24 octombrie — 29 noiembrie 1918. Corespondența sa cu Ioan Bianu se desfășoară cu deosebire în cadrul acestor momente biografice.

[2] Carte de vizită. Data consemnată de Ioan Bianu.

2

MINISTERUL INSTRUCȚIUNII PUBLICE ȘI AL CULTELOR
CABINETUL MINISTRULUI
(Imprimat)

[1895—1896]

Iubite amice,

Îți trimit actele justificative pentru Școala Adamache. Școala de la Vidra (Vrancea) rămîne încă anul acesta, în mod excepțional, între școalele urbane. Legea zice: „se vor transforma treptat“.

Al d-tale amic,
Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58944.

3

MINISTERUL INSTRUCȚIUNII PUBLICE ȘI AL CULTELOR
CABINETUL MINISTRULUI
(Imprimat)

[1895—1896]

Iubite amice,

Îți trimit cîteva note relative la lucrul manual în școalele rurale.

Cred că s-ar putea face cu ele un bun articol de gazetă. S-ar pune mai ales în evidență, față cu micele intrigi și agitațiile sterile, preocupările de o ordine mai înaltă ale partidului și guvernului.

Dă-le în mîna cuiva care vei crede că le poate utiliza.

Al d-tale amic,
Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58945.

4

MINISTERUL INSTRUCȚIUNII PUBLICE ȘI AL CULTELOR
CABINETUL MINISTRULUI
(Imprimat)

[1895—1896]

Iubite amice,

Voiesc să dau proiectul la tipar. Dacă l-ai cetit, te rog trimite-mi-l.

Al d-tale devotat amic,
Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58946.

5

[1895—1896]

Iubite amice,

Ține proiectul, cetește-l și-l drege, însă cît se va putè mai degrabă. Gîndeam să-l tipăresc pentru a-l da membrilor Comisiunilor Universitare, care tocmai acuma sunt întruniți pentru lucrarea regulamentelor. Aș fi profitat de această împrejurare pentru a mă supune și la critica lor. Te rog însă ca îndată ce-l vei receti să mi-l trimiți.

Al d-tale amic,
Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58947.

6

3 martie 1901

Dragă Biene,

Fă toate chipurile ca să vină în Iaşi, pentru alegerea Colegiului I de Senat (9 martie), domnii:

I. Negruzzi, Xenopol, Caragiani, Naum, C. Erbiceanu-Agricole, Dragomir Dimitrescu, C. Băicoianu.

Comptăm pe buna lor voinţă şi pe energia d-tale cunoscută pentru a-i executa.

Amic,
P. Poni

Nu închisesem scrisoarea aceasta cînd am primit pe a d-tale. Îţi răspund în cîteva cuvinte:

Nu pot veni la Bucureşti pînă după terminarea alegerilor. Am luat sarcina să lupt aice cu cei doi mari electori şi trebuie să-mi fac datoria pînă la sfîrşit.

În cestiunea lui Hasdeu părerea mea este să-i restituim donaţiunea şi să mîntuim o dată cu d-sa. Academia desigur va cîştiga renunţînd la acest dar oneros.

Cît pentru scrisoare: iertat eşti. Alte păcate să nu faci!

Era nu ştiu a cîta scrisoare care mi-a trimis din Roma tot în cestiunea aceasta.

Totuşi ... dacă vrei să fii pe deplin, dar pe deplin iertat, execută punctual cele rugate pe prima pagină.

Amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58909.

7

11 martie 1901

Scumpe amice,

Mă grăbesc să-ţi răspund că nu am făcut raportul despre harta agronomică a României. Dealtmintrele nici nu fusesem însărcinat cu aşa ceva. Roagă dar pe dl. Saligny şi din partea mea să-l facă domnia-sa.

Aice suntem foarte mulţămiţi. Am izbutiti prin muncă conştiincioasă să distrugem legenda marilor electori şi să zdrobim pe cei doi indivizi Mîrzescu [1] şi Bădărău [2], care, prin corupţiune, au căutat să-şi facă întotdeauna interesele personale din politică. Sînt foarte fericit că, acuma, la sfîrşitul carierei, am putut pune şi eu umărul la facerea acestei opere de dezinfectare.

Al d-tale devotat,
P. Poni

Sper că pe joi dimineaţă voi fi în Bucureşti.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58910.

[1] Probabil George Mîrzescu (1834—1911), om politic liberal, avocat, profesor de drept civil la Universitatea din Iași și București, de două ori ministru de culte.

[2] Alexandru A. Bădărău (1859—1927), avocat, deputat în cîteva rînduri, la început, pînă la 1908, conservator (deși în primii ani ai activității sale a fost socialist), apoi urmîndu-l pe Take Ionescu va organiza împreună cu acesta Partidul Conservator-democrat. În 1907 a fost ales senator de Iași, iar între 1912—1914 ministru de lucrări publice.

8

LABORATORUL DE CHIMIE MINERALĂ
AL UNIVERSITĂȚII DIN IAȘI
(Imprimat)

10 april 1901

Pre stimate stăpîne,

Poronca primită a fost executată la moment. Nu a trecut un ceas de la primirea ei și volumul din Minerva era împachetat și dat la poștă. Așa știe să-și îndeplinească datoriile fostul d-tale stăpîn, iar acum prea plecată slugă,

P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58911.

9

Iași, 16 april 1902

Iubite amice,

Îți recomand cu toată căldura pe dl. D. Teodoru. Cred că din nume îl cunoști îndeagiuns pentru ca să nu am nevoie să-ți spun cine este. Rugămintea ce-ți fac este să-i dai o mînă de agiutor. Sunt sigur că tot ce vei face pentru dînsul va da roade bune.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58912.

10

LABORATORUL DE CHIMIE MINERALĂ
AL UNIVERSITĂȚII DIN IAȘI
(Imprimat)

Iași, 26 sept. 1904

Scumpe amice și coleg,

Vechiul și bunul meu prieten Vasile Pallade se află într-un mare necaz. Copila lui trece în București examenul pentru a obține catedra de limba română de la școala profesională de fete din Piatra, pe care o ocupă ca suplinitoare de mai mulți ani. Este o fată bună și foarte silitoare, însă foarte timidă. Dacă nu va reuşi, rămîne pe drumuri, căci bietul tată-său a ştiut să muncească, dar nu a ştiut să agonisească.

Fac apel la d-ta ca să-i dai o mînă de agiutor în această împregiurare a vieții lui.

Mulțămindu-ți dinainte pentru ce vei putea face pentru Pallade, te rog să crezi în devotamentul şi amiciția mea,

P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., coresp. inv. 58913.

11

Iaşi, 2 oct. 1905

Mult stimate coleg,

Nu mă ocup cu redacția ziarului *Liberalul*. Alți amici cari dispun de mai mult timp decît mine fac treaba aceasta. Cetesc chiar foarte rar *Liberalul*, ca şi alte gazete politice de la noi. Aş fi putut dară trăi şi muri fără să cunosc *campania aspră* întreprinsă de *Liberalul* împotriva lui N. Popescu, despre care îmi scrii, dacă, cu cîteva săptămîni în urmă, un amic de aice nu mi-ar fi arătat o scrisoare a d-lui Haret prin care şi d-sa intervenea pentru Popescu. Am cercetat atunce cum stă lucrul şi iată ce mi-a afirmat o persoană cunoscătoare a celor ce se petrec la Pomîrla:

1) Țăranii se plîng că sunt exploatați de Popescu mai rău decît de Fischer.

2) De cînd Popescu administrează moşia în numele obştiei țărăneşti nu a dat nici o socoteală în regulă. Cînd are nevoie de vreun act de descărcare a administrației lui, adună oamenii la crîşmă, le dă de băut şi cînd sunt bine amețiți de rachiu scoate din buzunar hîrtia, care se iscăleşte prin punere de deget. Este bineînțăles că cei mai colțoşi sunt îndulciți dinainte cu altăceva decît cu rachiu.

3) O parte a moşiei Pomîrla a fost subarendată de Popescu lui Fischer.

Am cetit şi articolele din *Liberalul* şi cam tot aceste erau invinuirile ce să aduceau lui Popescu.

Cu acest Popescu să petrec lucruri pe care nu mi le pot explica. Guvernul liberal i-a acordat *favoruri* pe care noi de ordinar nu le dăm. Aşa, fiind profesor titular la Iaşi, i s-a dat o catedră la Liceul din Pomîrla şi arenda moşiei Pomîrla. Această situațiune excepțională el a ştiut să o păstreze şi sub conservatori. În timpul alegerilor trecute, mai mulți dorohoieni, crezînd că am contribuit şi eu cu ceva la acordarea favorurilor de care să bucura Popescu, m-au prevenit că el era unul din agenții electorali cei mai vajnici ai lui Mîrz[escu]. Pe acest motiv s-a cerut excluderea lui din Clubul liberal; ceea ce s-a şi făcut. Aceste sunt cele ce ştiu despre Popescu. Este el un om bun, cinstit şi devotat? Este el un şnapan care vrea să amăgească şi pe liberali şi pe conservatori pentru a-şi face treburile? Giudecă şi d-ta şi luminează şi pe devotatul d-tale,

P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58914.

12

LABORATORUL DE CHIMIE MINERALĂ
AL UNIVERSITĂȚII DIN IAȘI
(Imprimat)

Iași, 19 ian. 1906

Iubite amice,

Îți trimit o scrisoare și o copie de pe un manifest; te rog dă-le d-lui Sturdza.

În graba de a comunica d-lui Sturdza manifestul, nu am avut vreme să scot și pentru [mine] o copie. Ținînd foarte mult să-l am, ți-aș fi foarte recunoscător dacă ai însărcina pe cineva să facă și pentru mine o copie.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58915.

13

LABORATORUL DE CHIMIE MINERALĂ
AL UNIVERSITĂȚII DIN IAȘI
(Imprimat)

Iași, 8 mai 1906

Stimate amice,

Te rog foarte mult înștiințează-mă dacă liberalii cari sunt membri ai Academiei vor lua parte la recepțiunea de sîmbătă de la palat sau dacă și acea recepțiune este considerată ca o festivitate ministerială de la care ei trebuie să să abțină. Înțelegi motivul pentru care îți fac această întrebare? După răspunsul ce voi căpăta, voi veni sau nu la București.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58916.

14

Iași, 27 mai 1906

Iubite amice,

Dl. Sterea mi-a adus ieri primul număr al gazetei *Basarabia* care a ieșit la Chișinău. În sfîrșit, mi-a fost dat să văd tipăritură românească făcută peste Prut în scop de a lumina pe frații noștri de acolo și de a deștepta întrînșii sentimentele naționale. Grigoriță, care este unul din cei mai aleși fruntași ai mișcărei românești din Basarabia, a întemeiet cu amicii săi o tipografie românească la Chișinău. Ei vor tipări, pe lîngă *Gazetă*, și o serie de cărți de propagandă națională [...]. Am primit bugetul general pe 1906—1907. Îți mulțămesc.

Încă o rugăminte. Trimite-mi regulamentul Școalei de Agricultură din Hohenheim. Am mare nevoie de el.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58917.

15

Iași, 1 iunie 1906

Iubite amice,

Abonamentele la *Basarabia* să pot trimite de-a dreptul la redacție prin mandat poștal:

(Găvrilița), Chișinău, strada Armenească. Abonamentele să fac pînă la sfîrșitul anului și costă 4 carboave = circa 11 lei. Adresa trebuie scrisă sau rusește sau franțuzește.

Nu m-am gîndit că te vei putea însărcina d-ta cu redactarea vocabularului, căci știu cît ești de ocupat, și apoi, cum singur zici, nu ești deprins cu vorbirea populară a moldovenilor. Știam însă că ai numeroase relațiuni cu tineri dintre cari speram că vei pute alege pe unul, doi, și că vei pute să-i înhămi la facerea acestei lucrări. M-am gîndit și eu la Sadoveanu, care scrie așa de frumos moldovenește; aflu însă că el a părăsit Bucureștii; s-a mutat la Fălticeni. [...]

Iată cum îmi închipuiesc eu facerea vocabularului: ieu un dicționar, d.e. a lui Damé, și culeg dintr-însul neologismele cele mai întrebuințate în scrierea ordinară. Fiecare neologism îl explic sau prin cuvîntul corespunzător românesc, cînd e cu putință, sau prin o perifrază. Totul făcut scurt și fără pretenție filologică.

Iartă-mă că te necăjesc cu această lungă scrisoare. De-aș fi fost în stare să fac această lucrare, lăsam chimia dracului și o făceam.

Devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58917.

16

Iași, 8 oct. 1906

Iubite amice,

Îți trimit pe doctorul Doca, pe care l-ai cunoscut cîndva la mine și te rog să-i dai tot prețiosul d-tale ajutor.

Vei îndatora prin aceasta foarte mult pe amicul și devotatul d-tale,

P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58919.

17

Iași, 30 ianuarie 1907

Iubite amice,

Deși sunt bolnav, voi face tot ce-mi va sta prin putință ca să mă duc la Galați. Voi pleca și eu sîmbătă dimineață pentru ca să pot vide pe dl. Sturdza sîmbătă sara. Aice lucrurile stau tot foarte rău. *Tinerii* s-au mai întrunit, au făcut noi giurăminte de a lupta pe toate căile în contra noastră a *bătrînilor*, au publicat în *Evenimentul* procesul verbal intransigent iscălit de ei. Puțină speranță de împăcare mi-a rămas.

Asară s-a întrunit Consiliul universitar și a hotărît să protesteze în contra legei lui Dissescu. Punctele principale atinse în protest sunt atingerea autonomiei Universităților prin numirea profesorilor de [către] ministru, și nimicirea principiului inamovibilității prin suprimarea de catedre ocupate de titulari definitivi. Protestul să subscrie astăzi și este adresat președinților Corpurilor legiuitoare.

Devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58920.

18

Iași, 7 mai 1907

Iubite amice,

Prietinii politici din localitate au hotărît să-mi pun candidatura în colegiul I de Senat, unde voi avè de adversar pe Bădărău sprijinit de toți fuzionații. Pentru a lupta cu oarecare șanse de izbîndă am nevoie de agiutorul tuturor *rezervelor*: nici un om nu trebuie să lipsască de la apel și nici să șovăiască. Între alegători este și Băicoianu. Îl dau pe mîna d-tale. Trebuie să vină la alegeri, să se voteze *blanc*.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58921.

19

Iași, 10 oct. 1907

Iubite amice,

Îți recomand cu căldură pe dl. dr. Gusti, care, fiind însărcinat să facă o lucrare asupra României, are nevoie pe de o parte de a consulta diferite scrieri din Biblioteca Academiei, iară pe de alta de bunele și prețioasele d-tale sfaturi. Nu mă îndoiesc că-i vei da binevoitorul d-tale concurs pentru a duce la bun sfîrșit lucrarea sa.

Primește, te rog, asigurarea sentimentelor mele cele mai cordiale.

P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58922.

20

CONSILIUL SUPERIOR AL AGRICULTUREI
Cabinetul Președintelui
(Imprimat)

Iași, 27 decemvrie 1908

Iubite amice,

Spune-mi te rog ce știi despre domnul Sturdza și trimite-mi și adresa sa. Aș vrea să nu vină Anul nou fără să-i trimit și eu urările mele.

Primește atît d-ta cît și doamna Bianu și tînărul Bianu cele mai călduroase felicitări de la sincerul d-voastră amic,

P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58923.

21

Joi, 30 iunie 1911

Scumpe amice,

Întorcîndu-mă în București am găsit scrisoarea d-tale. Îți mulțămesc din toată inima pentru bunele și prietineștile urări ce-mi faci.

În gara de la Predeal m-am întîlnit cu tînărul Alexandru Bianu, care mi-a arătat cuibul ce construiești. E în adevăr într-o poziție admirabilă. Dumnezeu să-ți deie mulți ani, pentru ca împreună cu ai d-tale să găsești acolo sănătatea trupească și pacea sufletească.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Îți restitui scrisoarea d-lui Sturdza. Mi-ai făcut mare plăcere comunicîndu-mi-o.

Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58924.

22

21 mai 1915

Pre stimate amice,

Îmi pare foarte rău că nu pot veni la dejun la d-voastră. Am promis încă de ieri fiului meu să dejunez la dînsul. Nepoata mè, Elena, s-ar face foc pe mine dacă nu aș veni.

Al d-stră devotat,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58925.

23

ACADEMIA ROMÂNĂ
(Imprimat)

Iași, 23 sept. 1916

Scumpe amice,

Îți trimit adresa către marele duce, precum și procura legalizată însoțită de raportul d-tale aprobat de Delegațiune.

Îmi pare bine că s-a aprobat de Academie propunerea d-tale și aceea a colegului Iorga.

În privirea propunerei mele, am scris președintelui Secțiunei științifice o scrisoare pe care o alăturez și pe care te rog să i-o dai.

Te rog arată d-nei Bianu sărutări de mînă din partea mea, iar din partea nevestei mele complimente afectuoase și mulțămiri pentru interesul ce pune pentru orfana Fedeleș.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Am dat la spitalele de răniți — unde lucrează copilele mele — exemplarele din broșura lùi Delavrancea pe care mi le-ai trimis. Ele sunt cetite cu mult interes de răniți. Cred că ar fi bine să trimiteți exemplare în toate județele la Comisiile regionalei pentru a fi cetite în spitale.

P. P.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58926.

24

ACADEMIA ROMÂNĂ
(Imprimat)

Iași, 1 octombrie 1916

Scumpe amice,

Îți trimit raportul lui Gheorghiu. Rezoluția însă nu este semnată decît de mine. Astă-dimineață a murit subit soacra lui Simionescu și, în jelea ce este în casa lui, nu am putut să-l fac să se ocupe de această afacere.

Tare bine ar fi să poți trimite cărți și la celelalte spitale din țară. Nu e nevoie de multe exemplare. De ordinar, unul mai cărturar cetește și ceilalți ascultă cu evlavie. Nu-ți poți închipui curajul și patriotismul de care sunt însuflețiți acești oameni simpli. Singura lor dorință este să se vindece cît mai degrabă, nu pentru a se duce acasă, ci pentru a se întoarce *pe front și a arăta ei inamicului.*

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58927.

25

Luni, 26 noiem. 1916

Pre stimate d[omnu]le Bianu,

Voi veni la Academie mîne, marți, la 3 oare p.m.

Devotat coleg,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58928.

26

25 II 1918

Pre stimate d[omnu]le Bianu,

Eu voi sta acasă pînă la 1 p.m. Dacă poți veni la mine mi-ai face o mare îndatorire, căci nu am automobilul și pe gios îmi e foarte greu să merg. Apoi am dat întîlnire la mai multe persoane la mine.

Devotat amic și coleg,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58929.

27

Iași, 19 iunie 1918

Mult stimate domnule Bianu,

În urma scrisorii d-tale de la 9/22 iunie curent, am încetat, chiar de astăzi, de a mă ocupa cu Administrația Academiei pentru afacerile din teritoriul liber. Îndată ce trimisul d-tale va veni, îi voi da toată arhiva cu inventar în regulă.

Hotărîrea ce ați luat, de a strămuta imediat toată administrația Academiei la București, necesitează luarea unor măsuri urgente ce mă cred dator să vi le arăt, pentru ca bunul mers al treburilor Academiei să nu sufere.

1) Trebuie să scrieți îndată tuturor administratorilor de moșii și directorilor de școale ca, cu începere de astăzi, să trimită toată corespondența la București.

2) Trebuie să găsiți mijlocul de a face plățile datorite de Academie în Moldova. Aceste plăți sunt:

a) Salariile funcționarilor exteriori (de la moșii, școale și păduri).

b) Cheltuielele de reparațiuni, dezinfectare etc. de la clădirile de pe moșii și de la școale, pe care le-am aprobat.

c) Salariile funcţionarilor transilvăneni şi bucovineni de la centru, cari nu se pot întoarce la Bucureşti şi pe cari nu putem să-i lăsăm peritori de foame.

d) De la 1 mai, cursurile universitare fiind începute, am luat dispoziţia ca să plătesc bursele Adamachi a studenţilor de la Facultatea de ştiinţe şi de medicină, pe care în cursul războiului le suspendasem. Studenţii însă nu mai au carnete. Eu le-am plătit pe chitanţe manuscrise vizate de decani, cari certifică că urmează regulat cursurile.

e) Rentele.

3) O mare parte din pădurile Academiei au fost rechiziţionate de armată. Pe lîngă acestea, s-au comis devastări fie la păduri, fie la acaretele de pe moşii. După instrucţiile ce am dat, s-au făcut reclamaţiile şi constatările necesare. Pînă acuma încă nu s-a putut obţine decît o mică parte din bonurile datorite. Eu am adunat parte din actele acestor afaceri, pe care le trimit împreună cu arhiva. Restul se află la dl. Vergu. Tocmai din cauză că nu aveam la un loc toate aceste hîrtii, nu am putut studia în detaliu fiecare afacere şi nu am putut face reclamaţiile cuvenite. D-voastră trebuie cît mai neîntîrziat să continuaţi să vă terminaţi lucrarea începută de mine. Pentru aceasta trebuie să însărcinaţi pe cineva să studieze fiecare caz şi apoi să interveniţi la locurile competente. Aceasta însă nu va fi de ajuns. Experienţa mi-a dovedit că hîrtiile trimise la diferitele servicii ale Ministerului de Război stau înmormîntate acolo dacă nu se pune *stăruinţă* la şefii de serviciu pentru a le rezolvi. Trebuie ca persoana care s-a pus în curent cu fiecare afacere să vină la Iaşi şi să stăruiască pentru a i se da curs. Cestiunea e de cea mai mare importanţă; ea reprezintă pentru Academie pierderi eventuale de multe sute de mii de lei. De aceea sunt dator să insist asupra ei.

4) Îndată ce comunicaţia cu Bucureştii a fost restabilită, am spus tuturor funcţionarilor refugiaţi în Moldova că trebuie să se întoarcă la Bucureşti la serviciu. Ei nu puteau însă să facă aceasta fără să aibă permisuri de călătorie, atît pentru ei cît şi pentru familiile lor. Cînd dl. Vergu a plecat la Bucureşti l-am însărcinat să vă roage ca să interveniţi pentru a li se elibera acele permisuri. El a luat, pentru a v-o da, lista tuturor persoanelor pentru care trebuia să interveniţi. Nu ştiu ce s-a făcut. Trebuie însă cît mai degrabă să cereţi şi să obţineţi permisurile, căci fără ele funcţionarii nu se vor putè întoarce la Bucureşti. Eu, nemaiocupîndu-mă de administraţie, nu am nevoie de Ştefan. D-voastră vă va fi foarte util, căci vă va pute da orice lămurire.

5) Cheltuielele la moşii şi la şcoale au crescut şi vor creşte şi mai mult anul viitor. Din cauza scumpirei traiului, a speculei desfrînate şi a deprecierei hîrtiei monedă. Am fost nevoit să măresc lefile servitorilor din serviciul exterior, căci ne ameninţau că ne vor părăsi şi alţii cu cari să-i înlocuim nu se găseau.

A trebuit să aprob facerea unor cheltuieli extraordinare pentru repararea stricăciunilor cauzate de război. Pe de altă parte, veniturile vor scade. Încasările se vor face cu greutate, căci semănăturile au fost stricate prin săcetă şi grindină. Efectele noastre fiind la Moscova, nu ştiu cum şi cînd vom putè încasa cupoanele. Trebuie dar să facem budgetul nostru cu multă chibzuinţă şi cu mare economie. Pentru aceasta este nevoie ca cineva să se ducă, mai cu seamă la şcoale, şi să studieze, la faţa locului, ce economii se pot realiza.

Eu am recomandat necontenit directorilor să facă economii. Văd însă, din compturile ce mi-au trimis, că cheltuielele sunt foarte mari. Trebuie dar ca cineva să se ducă şi să cerceteze cum stau lucrurile.

6) Eu am plătit aice lefile funcţionarilor Academiei refugieţi şi am făcut şi alte plăţi pe care le-am crezut, pe răspunderea mea, că sunt drepte sau umane. Despre toate aceste voi da seamă, la timp, Academiei, care este singura autoritate care mă poate giudeca. Dealtmintrela, în şedinţa ce am ţinut aice la 4 iunie 1917, eu am arătat colegilor mei atît plăţile ce am făcut, cît şi călcările de statute şi regulamente ce am comis în conducerea afacerilor Academiei.

Ei au aprobat în unanimitate ceea ce am făcut.

Al d-tale devotat coleg,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58930.

28

Iaşi, 16/29 april 1919

Mult stimate coleg,

Am primit plicul cu discursul de recepţiune a d-lui Inculeţ [1]. Mă voi supune hotărîrei colegilor şi voi face răspunsul obicinuit, deşi, după cuprinsul discursului, să cuvinea să-i răspundă un matematician. Cu toate că nu sunt încă complect restabilit, voi face tot posibilul să plec de aice la 12 mai pentru a veni la sesiunea generală a Academiei. Îndrăznesc însă să te rog ca să dai ordin unui servitor să-mi păstreze o cameră la un otel pentru ziua de 13 mai, ca să nu fiu nevoit, în starea în care mă găsesc, să cutrier Bucureştii, poate pe gios, pentru a-mi găsi o gazdă. Dacă pînă atuncea îmi va fi mai rău şi nu voi fi în stare să plec, vă voi trimite lucrarea d-lui Inculeţ pentru ca să puteţi regula în alt mod.

Al d-tale devotat coleg,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58931.

[1] Ion Inculeţ şi-a ţinut discursul de recepţie intitulat *Spaţiul şi timpul în noua lumină ştiinţifică*, la 26 mai 1919. I-a răspuns Petru Poni.

29

ACADEMIA ROMÂNĂ
(Imprimat)

26/9 V 1919

Mult stimate coleg,

Profit de plecarea colegului Caragiani pentru a-ţi mulţămi de necazul ce ţi-ai dat cu găzduirea mea. Eu voi pleca luni sara şi sper că voi ajunge în Bucureşti marţi sara.

Ți-am răspuns imediat la toate telegramele d-tale. Depeșile însă nu sunt expediate prin telegraf, ci prin poștă, și vin cu o întîrziere de patru zile.

Am răspuns d-lui Negruzzi la scrisoarea d-sale prin care mă înștiința că sunt însărcinat să salut pe m.s. regele la ședința solemnă de la 1/14 mai[1]. Te rog și pe d-ta să nu-mi dați această sarcină, căci nu voi pute-o îndeplini.

Al d-tale devotat coleg,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58933.

---

[1] În 3 aprilie 1919, P. Poni adresa lui I. C. Negruzzi următoarea scrisoare:

„Pre stimate domnule coleg și secretar general,

Am primit astăzi scrisoarea d-voastră de la 26 aprilie, prin care îmi spuneți că, la ședința jubiliară de 50 de ani a Academiei, va trebui să salut sosirea m.m.l.l. în numele Academiei.

Îmi permit să vă amintesc că la sărbarea jubilară de 25 de ani, care a avut loc la 1 aprilie 1891, nu s-a procedat astfeli. Atunce, regele Carol, prezidînd Academia, a deschis ședința cu discursul său. Apoi a dat cuvîntul secretarului general, reginei și membrilor Academiei.

Cred că d-voastră ați ținut samă de acest procedeu cînd ați stabilit programa ședinței solemne de la 1/14 mai. Părerea mea este că nu trebuie să schimbați această programă, care este foarte bine întocmită. Vă rog dară să nu mă introduceți și pe mine între vorbitori.

Primiți, vă rog, pre stimate domnule coleg și secretar general, salutările mele distinse,

P. Poni“

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58932.

30

Iași, 26 mai 1920

Mult stimate coleg și amic,

Am primit buna d-tale scrisoare și vă mulțămesc din toată inima, atît d-nei Bianu, cît și d-tale, pentru bunătatea ce aveți de a-mi da locuință la d-voastră în timpul sesiunii generale a Academiei.

Mă grăbesc a-ți răspunde că primesc cu plăcere invitarea d-tale; ea mă scapă de un mare năcaz. Am luat loc la vagonul cu paturi pentru 13 mai.

Voi sosi probabil în București la 14 mai dimineața, dacă ceferiștii îmi vor permite-o. Arată, te rog, d-nei Bianu salutări cordiale din partea nevestei mele și sărutări de mînă din partea mea.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58934.

31

Iaşi, 21 april 1921

Mult stimate coleg şi amic,

Nevasta mea mi-a comunicat scrisoarea d-tale de la 12 april. Nu ţi-am putut răspunde din cauză că tocmai în zilele aceste a încetat din viaţă cumnatul meu, arhitectul Cugler, după o lungă şi grea suferinţă. Biata femeia mea este nemîngîietă de pierderea fratelui său. Anul acesta am fost grozav de loviţi.

Vă mulţămesc din toată inima, atît d-nei Bianu, cît şi d-tale, de bunătatea cu care îmi oferiţi să mă găzduiţi şi anul acesta în buna şi primitoarea d-voastră casă. Dacă nimica nu se va opune — căci planuri pentru viitor nu poate face omul la vîrsta mea — voi căuta să vin pentru deschiderea sesiunii Academiei.

Te rog arată d-nei Bianu salutările cele mai cordiale din partea nevestei mele, iar din partea mea respectuoase sărutări de mînă.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58935.

32

Iaşi, 29 april 1922

Mult stimate coleg şi amic,

Femeia mea mi-a comunicat buna d-tale scrisoare de la 22 curent. Ea îţi scrisese condiţiile de editare a povestirilor sale, care i le-a oferit Cartea românească şi pe care dînsa le-a primit. Se vede că ambele scrisori s-au încrucişat. Peste cîteva zile — cînd va termina copiarea — va trimite şi alte povestiri spre a se adauge la cele aflate la concurs spre a se alege dintre ele.

Eu nu am dus-o prè bine în cursul grelei ierni prin care am trecut. Un catar m-a silit să stau mai tot timpul în casă. Acuma, de cînd sfîntul soare a început să ne încălzească, m-am înviorat odată cu copacii şi jîvinele din grădină.

Doresc să vin la Bucureşti pentru a lua parte la sesiunea Academiei şi — pe cît, la vîrsta mea, cineva poate face planuri — cred că voi pleca la 14 mai, cu trenul de sară, pentru a fi acolo la 15, dimineaţă.

Vă mulţămesc din toată inima atît d-tale, cît şi doamnei Bianu, pentru bunătatea ce aveţi de a mă primi în aceleaşi condiţiuni, ca şi în anul trecut. Dacă însă, din o cauză oarecare, nu aţi mai putè dispune de o cameră, atunce ţi-aş fi foarte recunoscător dacă ai da ordine unui servitor de la Academie să-mi oprească o cameră la un otel.

Te rog arată d-nei Bianu salutările cele mai cordiale din partea femeiei mele şi respectuoase sărutări de mînă din partea mea.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58936.

33

Iaşi, 18 IX 1922

Scumpe coleg şi amic,

Eu şi cu ai mei am stat toată vara în Iaşi, unde am avut călduri foarte mari. În iulie, termometrul s-a rîdicat la umbră şi spre nord la 38 de grade centigrade.

Aş fi dorit să mă duc să văd partea apuseană a Transilvaniei pe care nu o cunosc. Însă cei aproape optzeci şi doi de ani ce-i port în spinare mi-au zis că sarcina e pre grea pentru a o duce departe de casă. Dealtmintrele, mulţumesc lui Dumnezeu, sunt bine. Pînă acuma am fost cruţat de suferinţele bătrîneţei.

Academia a fost greu lovită; anul acesta noi am pierdut patru din colegii noştri. Doi dintre aceştia erau de o sănătate debilă şi ne puteam aştepta la pierderea lor. Ce a fost însă cu Hepites? El nu era aşa de înaintat în vîrstă şi părea voinic.

Arată, te rog, d-nei Bianu respectuoase sărutări de mînă din partea mea, iară d-ta primeşte salutările cele mai cordiale din partea amicului d-tale,

P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58937.

34

Iaşi, 2 mai 1923, str. Kogălniceanu 9

Mult stimate coleg şi amic,

Se apropie deschiderea sesiunei generale a Academiei şi eu doresc să vin şi de data aceasta spre a lua parte, în marginele slăbitelor mele puteri, la lucrările colegilor mei. Pentru aceasta, am nevoie de concursul binevoitor ce întotdeauna mi-ai dat, şi să te rog să dai ordine unui servitor a Academiei să-mi reţină o cameră, pentru durata sesiunei, fie la un otel, fie la d-ra Grand.

Aş prefera să stau la d-ra Grand, căci ştiu că acolo voi avè masă bună şi voi fi aproape de Academie. În orice caz, voiesc să fiu sigur că, agiungînd în Bucureşti, voi găsi o cameră unde să mă adăpostesc, lucru care să pare nu este uşor. Iartă-mă că te năcăjesc cu această rugăminte, dar ce vrei? Ai fost întotdeauna aşa de bun pentru mine, încît am crezut că pot să-mi permit să abuzez de bunătatea d-tale.

Ne-a părut foarte bine de noutatea ce ai dat femeiei mele că fiul d-tale s-a întors de la studii. Ne închipuim cît trebuie să fiţi de fericiţi. Arată, te rog, doamnei Bianu salutările cele mai cordiale din partea femeiei mele şi respectuoase sărutări de mînă din partea mea.

Al d-tale devotat coleg şi amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58938.

35

Iași, 19 iunie 1923

Mult stimate coleg și amic,

Adaog și eu cîteva cuvinte pe lîngă cele ce v-au scris nevasta mea ca să vă arăt cele mai calde mulțemiri pentru dragostea cu care m-ați primit în casa d-voastră. Ați fost în adevăr pentru mine, atît d-ta, cît și doamna Bianu, ca niște frați buni și iubitori.

Ne-a părut foarte bine de noutatea ce ne dai despre căsătoria fiului d-voastră. Vă felicităm din toată inima.

Lădița cu *secretul* ce cuprindea a făcut o mare și plăcută surpriză, cu atît mai mult cu cît în Iași nu se mai găseau deloc asemenea bunătăți. Întreaga mè familie vă mulțămește.

Arată, te rog, respectuoase sărutări de mînă doamnei Bianu, iar d-ta primește salutările cele mai afectuoase de la amicul d-tale,

P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58939.

36

Iași, 1 aug. 1923

Scumpe amice,

Ce să-ți răspund la buna și înțeleapta scrisoare ce mi-ai trimis? Să te laud? Aceasta ar fi pre puțin. D-ta ai fost, ești și vei fi, cît îți va da Dumnezeu zile, *omul datoriei*, cum zicea marele nostru conducător. Ca și dînsul, nu te-ai uitat niciodată la munca, la frămîntările și năcazurile ce întîmpinai în cale pentru a duce la bun sfîrșit sarcinile ce-ți luai.

Doar cînd necazurile erau pre mari, te revoltai și strigai: Nu mai fac, nu mai fac! Iar eu, care te cunoșteam bine și știam cum *omul datoriei* era împlîntat în întreaga d-tale ființă, îți răspundeam surîzînd: Ba ai să mai faci, să trăiești să mai faci!

Nu am nevoie să îți spun cît de bine mi-a părut aflînd din scrisoarea d-tale că afacerea Elias merge bine. Nici nu putea fi altfeliu din momentul cînd ea ți-a fost încredințată.

Sfîrșesc urîndu-ți, și de data aceasta: Să mai faci, să mai faci! Mă unesc și eu cu femeia mea pentru a te ruga să primești, atît d-ta cît și doamna Bianu, felicitările mele cele mai călduroase pentru căsătoria fiului d-voastră.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58940.

37

Iași, 4 mai 1924

Mult stimate coleg și amic,

Am primit buna d-tale scrisoare.

Îți mulțămesc din toată inima de bunătatea ce ai de a mă primi în casa d-tale, pentru sesiunea Academiei, și anul acesta ca și anii trecuți. Nu știu însă dacă voi putè profita de această dragoste frățească ce întotdeauna ai avut pentru mine. Iarna aceasta am dus-o destul de greu. O gripă rea m-a ținut tot timpul în casă. Acuma mă simt slăbit și obosit. Nu știu ce va face din mine soarele din mai, care s-a arătat astăzi pentru întîia dată pe cer.

Am stat toată ziua în grădină expus la razele lui binefăcătoare, și căldura lui pare că m-a înviorat. Dacă pînă în apropiere de 25 mai mă voi simți mai întărit, voi veni la București.

Dacă însă pînă atunce puterile nu-mi vor reveni, voi sta acasă cu toată dorința ce am de a vă vidè și de a lua și eu parte, încă o dată, la lucrările Academiei. În tot cazul, te voi înștiința la timp de ce sînt în stare să fac.

Arată, te rog, doamnei Bianu, respectuoase sărutări de mînă din partea mea. Femeia mea mă însărcinează să vă transmit din partea ei, atît d-nei Bianu, cît și d-tale, salutările sale cele mai afectuoase.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58941.

38

Iași, 19 iunie 1924

Scumpe amice,

Cetisem în jurnale grozăviile produse de ciclonul care s-a abătut asupra Bucureștilor. Credeam însă că multe din cele povestite erau exagerări ale gazetarilor. Din scrisoarea d-tale însă văd că cele spuse erau adevărate. Noroc că erați acasă.

Să pare că ciclonul s-a dezlănțuit numai în șăsul Dunării. Pe la noi nu s-a simțit nimică. Duminecă timpul a fost foarte frumos. Toată sara am stat afară admirînd ceriul sănin pe care plutea, ici și colo, cîte un cirus străveziu. O boare ușoară, care de abè se simțea, răcorea aerul.

Eu am ajuns bine acasă, și am găsit pe toți ai mei sănătoși și voioși. Cu toții vă mulțămim din toată inima, atît doamnei Bianu, cît și d-tale, pentru bunătatea frățească cu care m-ați primit în casa d-voastră.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58942.

39

Iași, 16 martie 1925

Scumpe amice,

Am întîrziet să-ți răspund la buna d-tale scrisoare, căci speram că îmi va fi mai bine și că îți voi putea comunica ziua în care voi veni la București pentru sesiunea extraordinară a Academiei. La bătrîni ca mine însă boala vine repede și să duce greu și încet.

În starea în care mă găsesc, nu îndrăznesc să părăsesc casa și să plec la drum. Îți mulțumesc din toată inima pentru ospitalitatea ce-mi oferești cu atîta prieteșug, însă, cu părere de rău, nu pot profita astă-dată de dînsa.

Ne-a părut foarte rău, și femeiei mele și mie, de cele ce mi-ai scris despre doamna Bianu. Amîndoi îi dorim o grabnică însănătoșire.

Al d-tale devotat amic,
P. Poni

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58943.

IOAN POP-RETEGANUL[1]

1

Rodna veche, 7/12 1888

Domnul meu,

Voi face întocmai cum m-ați învățat; mulțămesc de sfat. „Aflatul“ am zis chiar la început că e din Sâncel, de lîngă Blaj. Numărul din *Revista nouă*, unde veți binevoi a scrie despre *Poveștile ardelenești*, vă rog a mi le trimite, că eu nu o am, nici mi-o pot abona că — sunt dascal românesc. Asemenea vă mulțumesc și de observările făcute, mă voi năzui ca pe venitor să nu fac atari erori, altcum, în împrejurările în cari trăiesc, de multe ori sta un articlu început săptămîni întregi, fără de a-l putea continua, că am a purta lupta pentru pîne și foc; știți ce va să zică dascăl românesc aici. Apoi nici mica-mi bibliotecă nu-mi mai îmbiă tot de ce aș avea lipsă; a mi-o mări nu pot acum, nici să sperez că voi fi curînd în aceea plăcută poziție.

Cu toată stima,
I. Pop-Reteganul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58969.

---

[1] Ioan Pop-Reteganul (1853—1905), folclorist, scriitor și învățător în Orlat (lîngă Sibiu), Vîlcelele-Rele, Boiu-Mare, Bonțari (toate în Țara Hațegului), Nisa (Țara Oltului), Grădiștea Hațegului, Bucium-Șasa (Munții Apuseni), Sîncel (lîngă Blaj), Săliștea Sibiului și Rodna-Veche (lîngă Năsăud). În 1892 se retrage din învățămînt și revine pentru un an și jumătate în comuna natală, apoi se reîntoarce pentru o vreme la Sibiu, unde ocupă funcția de secretar II al Asociației transilvane pentru literatura și cultura poporului român pînă în 1895. A fost de asemenea și redactor al cîtorva reviste din Transilvania și Banat, iar între 1899—1900 a lucrat în redacția *Tribunei* din Sibiu.

Din 1882 publică poezii populare, povești și obiceiuri în *Contemporanul*, *Familia*, *Gazeta Transilvaniei*, *Amicul familiei*, *Tribuna*. A editat și cîteva volume: *Trandafiri și viorele*, Gherla, 1884 și *Povești ardelenești*, Brașov, 1888, fiind cele mai cunoscute. De-a lungul vieții, petrecută în prima parte mai ales în mediul rural, a reușit să strîngă un imens material folcloric. Cea mai mare parte a acestor culegeri însă n-a văzut lumina tiparului în timpul vieții pasionatului folclorist. Adresîndu-se Academiei, I. Pop-Reteganul îi trimite — în cîteva rînduri — culegeri de poezii populare, datini, povești ardelenești, un vast material, din păcate într-o formă neorganizată, pe care nici Academia n-a reușit să-l trieze și ordoneze în vederea publicării. „Lui Reteganul i s-a acordat însă, pentru fiecare manuscris, cîte o recompensă bănească apreciabilă“, dar „nici o culegere a învățătorului de la Reteag n-a apărut în editura ei“. (Cf. I. Mușlea, *Cercetări etnografice și de folclor*, vol. I, București, Editura Minerva, 1971, pag. 179.)

2

[*noiembrie, 1891*] [1]

Domnul meu,

În alăturare sunt liber a vă trimite 3 ex. *Cartea poporului* și 3 ex. *Starostele*, și adecă: 1 ex. din fiecare pentru d-voastră și 2 pentru Biblioteca Academiei noastre.

Vă alătur și o coală de abonament, de pe care în general veți vedèa cuprinsul opului meu proiectat, care în manuscris, cum v-am fost scris, e gata. De aș căpăta patru sute de subscrieri sigure, m-aș apuca să-l tipăresc aci în tipografia „Aurora“, în Gherla, la din contră, voi încomoda cu manuscrisul pe onorata Academie Română. Permițîndu-vă timpul, vă rog a vă uita preste indicele de pe coala alăturată, și cu o ocaziune a-mi spune părerea d-voastră, fără rezervă, relativă la manuscrisul meu, după cît adecă se poate din indicele alăturat.

În caz cînd careva din amicii d-voastră s-ar insinua ca abonant, veți binevoi a mi-o comunica, ca să știu, că apoi eu să o fac cunoscută editorului, respective tipografului, că eu voi a fi editor, de nu vor încurge abonanți, fie și numai subscriși.

Rugîndu-vă de iertare pentru multele incomodări ce vă fac și asigurîndu-vă de sincera stimă ce vă păstrez, sunt al d-voastră stimător,

Ion Pop-Reteganul

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58970.

[1] Data consemnată de I. Bianu.

3

Sibiu, 27 noiembrie 1893

Stimate domnule Bianu,

După ce un an și 1/2 stătui fără ocupație, în Reteag, din cauza morbului de ochi de care fui bîntuit, și după ce, în fine, mă restaurai binișor, intrai iar în serviciu, dar nu mai mult ca dascăl, căci ca atare trag o pensie lunară de 13 fl., 33 cr. (ca la noi), ci ca secretar II al Asociațiunei Transilvane, mutîndu-mă cu locuința aci în Sibiu. Mă mutai aci, de o parte să-mi pot da o creștere bunicică unicei copile ce am, iar de alta, ca să pot lucra mai cu înlesnire pe calea apucată.

Aducîndu-vi-le acestea la cunoştinţă, sunt sigur că nu veţi lua în nume de rău dacă vă rog să-mi răspundeţi la următoarele:

1) Adusu-s-a hotărîre să se tipărească colecţia mea cea mare de poezii poporale? Şi dacă da: cînd se va pune sub presă?

2) Colecţia mea de datine poporale, credeţi că s-a tipări, ori ba?

3) Am în manuscris o colecţie de poveşti ardeleneşti, vreo 45, care ar fi să formeze tomul al III-lea, căci tom. I (în 5 broşure) e deja tipărit din 1886 încă, din acele v-am trimis şi d-voastră şi on. Academii Române cîteva exemplare, iar tom. II se va tipări aci pe spezele şi sub auspiciele on. Asociaţiuni Transilvane. Tomul al III-lea, deci, binevoiţi a-mi spune pe ce cale l-aş putea tipări, că eu nu dispun de speze, iar aci editor nu-mi aflu. Nu s-ar putea oare tipări pe spezele şi sub auspiciile on. Academiei Române? În caz dacă da, aş înainta manuscrisul cu rugarea relativă. Atunci v-aş ruga să le şi faceţi o Introducere potrivită. Vă rog a-mi răspunde la aceste, şi a nu vă supăra pentru încomodarea ce vi-o fac.

Aci vă alătur 1 ex. din micul product lucrat la comanda editorului, *Leonat cel tînăr*, şi vă rog a-l păstra drept suvenire de la mine.

Dacă de la on. Academie mi s-ar mai trimite ceva, vă rog a schimba adresa, trimiţîndu-mi adecă aci.

În fine, primiţi sincere salutări de la al d-voastră stimător,

Ion Pop-Reteganul
Secret. II al Asoci[aţiei] T[ra]n[sil]v[ane
pentru literatura şi cultura poporului
român (Muhlgasse no. 8)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 58971.

IOSIF POPOVICI[1]

1

Pisino, la 23 aprilie 1905 n.

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Sînt din 4 l.c. st.n în Istria, dar am putut de tot puțin lucra, căci se face contra mea o agitațiune croată. Zilele aceste am fost prin Parenzo-Pola și Trieste la forurile administrative și azi sînt din nou la Pisino (a treia oară) la K. K. Reg. Haptmanschiafli, ca să-mi asigur poziția. Din partea guvernului s-au ordonat patrule speciale pentru siguranța mea personală. Mîne voi merge din nou la *Susgnevizza* să-mi continui studiile dialectale. Ieri seară am scris și la Viena, în afacerea aceasta tristă, căci nu doresc să fac cunoștința unei petri, fie aruncată de orișice mînă, asupra capului meu.

Din Viena am luat și un fonograf de al Academiei imperiale, ca să adun modele de graiul istrian, tot asemenea și un aparat de fotografiat.

Cînd voi fi sigur de munca mea și de persoana mea, vă voi scrie mai mult și în tignă.

Vă rog, dacă aveți timp, să mă avizați ce s-a făcut cu petițiunea mea referitoare la înființarea Muzeului limbei române [2]. Din Viena primesc circa 70 plăci de fonografiat, ce voi putea culege nu pot ști. Pînă nu se liniștesc spiritele voi fi mai rezervat.

Trag însă mare nădejde că ordinul locotenenții din Triest va fi un noroc pentru mine.

Pînă azi abia am putut aduna 5 basme. Oamenii ar vorbi cu mine, dar sînt terorizați de unii răuvoitori.

Pe noi ne țin de păgîni, căci așa se agită contra noastră și a limbei noastre. Pe mine mă acuză că sînt agent italian și că voiesc a introduce altă lege, decît cea catolică. În Triest am fost și la episcopul catolic, care e bun prieten cu dr. Smigelschi și dr. Radu și dr. Hosu din Lugoj și am primit o hîrtie de recomandare. Pînă azi n-am mai făcut filologie sub umbra baionetelor. Cauza vă voi scrie-o cu altă ocazie, e vorba de o școală croată impusă.

Vă rog să faceți bine să comunicați onor. Academiei mulțumitele pentru cărțile trimise, cari au sosit după plecarea mea din Cliceova. Cred că-mi veți scrie ce sorți a avut petiția mea.

Vă rog să primiți asig[urarea] deoseb[itei] mele stime,

Adr. Susgnevizza (Istria).

Centrul stud. mele e: Susnevizza (Istrin)

dr. *Iosif Popovici*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59017. S 51 (1)/ D VI.

---

[1] Iosif Popovici (1876—1928), lingvist, specialist în fonetică experimentală, dialectologie și filologie slavă, folclorist. De la 1 oct. 1902 pînă la 1904, lector de limba română la Facultatea de Filozofie din Viena.

În 1904 își dă docența la Budapesta, unde o vreme va ocupa catedra de limba română de la Universitate. Din 1919 este profesor de slavistică la Universitatea din Cluj. Corespondența sa cu I. Bianu reflectă în genere preocupările sale științifice, formulînd, în aceste scrisori, numeroase propuneri de colaborare și inițiative cum este și aceea privind înființarea unui Muzeu al limbii române, institut care va lua ființă la Cluj abia în 1919 sub conducerea lui Sextil Pușcariu.

[2] Pe scrisoare I. Bianu notează: „Răspuns 14/27 IV 1905".

2

Susgnevizza, la 9 V 1905 n.

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Mă iertați că abia acum voi să vă răspund. Dar vă puteți închipui cît sînt de neliniștit. Guvernul mi-a pus la dispoziție o asistență de jandarmi și comuna totuși m-a ofensat atît de mult, că atît pentru ochii lumii sînt necesitat, cît și pentru autoritatea mea personală, a acuza comuna Boghimo, de care se ține și satul Susgnevizza, pentru reabilitatea onorii. Prefectul s-a purtat cît se poate de slab față de mine deși luocotenența din Triest i-a dat ordin. Asistența mi s-a luat o săptămînă mai tîrziu fără să fiu întrebat și comuna mă amenința că mă va excorta. Motivele sînt delicate, le voi trata într-un articol de jurnal și înaintea Tribunalului, căci toate jurnalele din Istria vorbesc despre acest lucru. Așa m-au informat jandarmii, cari-mi fac servicii alternativ, acum mai puțin regulat ca și-nainte. Toate aceste vi le scriu ca să știți de ce am întîrziat cu răspunsul. Mă credeți, slabe zile am pre aici. Oamenii-s simpli și fricoși.

Cei lăpedați de neamul lor îs turbați, pe aceștia numai vinul îi înmoaie.

Cu lucrul merge binișor. Pînă azi am vreo 25 povești, dintre cari unele îs destul de lungi. Partea gramaticală e aproape finită. Toate celelalte părți, pe care le fac eu la dialectologie, s-au făcut. Nici nu aș mai rămînea aici, dacă mi-ar fi sosit fonograful din Viena. Nu știu de v-am scris, căci cu năcazurile mele nu-mi mai aduc aminte, Academia din Viena mi-a pus la dispoziție un fonograf ca să culeg mai multe mostre de graiul român din Istria; dar fonograful e aproape de o lună pe drum și nu mai ajunge.

Fotografii am făcut mai multe, dintre cari unele-s reuşite. Vă voi trimite din Viena şi d-voastră cîteva.

Academiei îi voi scrie cît mai iute. Proiectul laboratorului meu e făcut de mult, dar acum lucrez la dialectul acesta să-l sfîrşesc cît mai iute. A sta între vespii[le] de aici nu-i plăcut. Iertaţi că am întîrziat şi primiţi, vă rog, sincerele mele salutări,

Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59018. S 51 (2)/ D VI.

3

Cliciova, la 29 dec. 1905, posta Bethlenhaza

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Am ajuns aseară acasă. Ieri m-am abătut şi pe la frate-meu. Am vorbit cu el şi despre Dicţionarul Academiei şi m-a certat că de ce n-am primit ofertul d-voastră. M-am gîndit şi răzgîndit asupra vorbelor d-voastră a amîndurora şi vocea conştiinţii mele m-a îndemnat să vă urmez sfatul. Mi-e şi ruşine cînd singur refuzînd — v-am împins la uşa evreilor. Cred că datoria noastră a românilor e să ne facem Dicţionarul limbei strămoşilor noştri. Trebuie să ne consolidăm, să lăsăm la o parte divergenţele şi cu puteri unite şi inimi curate să adunăm comoara limbei româneşti. Dorinţa regală e o necesitate imperativă! M-am convins că colaborînd la Dicţionarul d-voastră nu fac decît — împlinindu-vă dorinţa — datorinţa mea de filolog. Primesc deci onorifica sarcină ce binevoiţi a-mi da.

Vă rog să vă sfătuiţi cu mai marii Academiei şi dacă credeţi să-mi rezervaţi şi mie vreo literă, două. O — P. sau P — R. Le cer cam pe la mijloc, fiindcă mai am şi alte lucrări urgente. Totodată aţi face bine să-mi trimiteţi şi planul d-voastră, cum doriţi să fie făcut Dicţionarul. Îmi veţi putea scrie la Cliciova, unde voi petrece pînă cătră 12 ianuar. Adresa de mai tîrziu veţi primi-o mai apoi.

Pentru *Dialecte I* voi scrie cît mai curînd la Halle a.S.

Aşteptînd răspunsul d-voastră, semnez cu toată cinstea,

Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59019. S 51 (3)/D VI.

4

Cliciova, la 11/I 1906

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Scrisoarea d-voastră mi-a venit, primiţi, vă rog, sîncerele mele mulţămite, tot asemenea pentru Dosoftei. În ce priveşte exemplarele din *Dialecte* [1], las să vi se trimită o parte cît mai iute, iar restul urmează. Eu voi pleca de acasă zilele acestea. Adresa din Budapesta vă va sosi la vreme.

Azi, ca semn de vădită apropiere de acea mare Academie, vă trimit nişte observări asupra lexicului român din Istria, cu rugarea să faceţi bine de se poate şi să mi le tipăriţi în *Analele Acad. Române.* Dacă aceste observări vor fi demne de publicarea d-voastră, aş dori ca ele să fie publicate cît mai repede.

Acum, aş cere un sfat. *Istroromânii* vor fi gata orişicum anul acesta. Lucrarea e plănuită pe trei volume. I Gramatica, II Texte, şi III Glosarul[2]. Nu mă laud, dar am pînă azi materialul cel mai bogat posibil ce există despre acest dialect. Eu mă ocup cu el nu de ieri-alatăieri, nu să fac concurenţă, ci pentru ca să dau o lucrare jubiliară (de 50 ani) de cînd s-a ocupat şi i-a vizitat cel dîntîi român, Ion Maiorescu. Lucrarea va fi apărută în 1906.

Vol. II se poate pune sub presă. El cuprinde 34 poveşti pe 152 feţe quart scrise des şi absolut fonetic ca peste tot în *Rum[änische] Dialekte*, I.

Vol. I cuprinde cele 3 capitole din dialecte şi va da pentru prima dată gramatica dialectului istroromân corect. D. Weigand e plin de greşeli. Acesta va fi gata de tipar — după speranţă — pe Rusalii, iar vol. III, Glosarul, îndreptat, îmbogăţit şi cu obs[ervaţiile] etimologice vor încorona munca. Cît de necesară e o a doua prelucrare a Glosarului puteţi vedea şi din observările mele cari sînt abs[olut] scurte şi matematice.

Nu fac paradă de vorbă, ci vă prezint fapte. Vorbele puţine de la început vă arată ce superficial s-au ocupat doi cercetători. Acum vă întreb, credeţi d-voastră că Onor. Acad. Română ar binevoi a fonda o bibl. a „Dialectelor române“ în publicaţiile speciale ale ei?

Eu aş dori mult ca pe lîngă *Rum[änishe] Dialekte* să am şi o ediţie română. Vă rog să vă sfătuiţi şi cu alţii dintre ai d-voastră şi să-mi spuneţi ce credeţi asupra planului meu. Dacă dv. nu-mi publicaţi, fac contractul cu ed. de la Halle.

De Anul nou primiţi, vă rog, cele mai sincere urări de bine.

Al d-voastră stim.,
Iosif Popovici

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1897—1906, f. 273—274.

---

[1] *Rumänische Dialekte*, I, *Die Dialekte von Munteni und Pădureni im Hunyader Komitat*, a apărut în 1905 la Halle a.d.S., în Editura Max Niemeyer.

[2] Iosif Popovici, *Dialectele române (Rumänische Dialekte)* IX. *Dialectele române din Istria*, I—II, Halle a.d.S.: Referinţele sociale şi gramatica, 1914; II: Texte şi glosar, 1909.

5

Cliciova, la 18 I 1906

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Primeşte, te rog, sincerele mele felicitări de ziua onomastică. Cerul să vă dăruiască cu sănătate şi putere ca să puteţi realiza toate dorinţele şi vrerile vieţii d-tale!

La Pesta n-am plecat cum v-am fost scris, deoarece aveam de lucrat cu o sumedenie de cărţi pe cari nu le pot duce cu mine. Dar duminică, luni voi fi cu siguranţă şi veţi primi adresa mea. Din Dialekte am trimis o parte, restul urmează.

Cu tot respectul, al dv. stimător,
dr. *Iosif Popovici*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59020. S 51 (4)/ D VI.

6

Budapesta, 31/I 1906, Hotel Nádor

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Am fost rugat pe d. Chendi să facă bine să vă dea adresa mea din Pesta (Hotel Nádor), deoarece nu dispuneam de timp să vă scriu atunci. M-am mutat acum aici şi mi-am început cursurile şi suplinesc (confidenţial) şi pe dl. Ciocan, care şi-a luat concediu din motive sanitare.

Mulţumită Domnului, îmi merge bine şi am început să bombardez stînca întunerecului.

Acum, te rog să faci bine şi să mă avizezi dacă ai amintit cuiva şi aţi făcut ceva în privinţa părerii mele asupra istro-românilor? Dacă nu faceţi d-voastră ceva, atunci leg contractul cu editorul din Halle. À propos, restul dialectelor vă va veni. Mă iertaţi, sînt atît de ocupat încît nu m-am putut ţine de vorbă. Şi am tot aşteptat scrisoarea d-tale fiind sigur că aveţi adresa mea. Imediat după răspunsul d-tale, toate vor urma. Te rog însă să mi-l daţi cît mai iute.

Acum lucrez la sunetele limbii române.

D-voastră sînteţi bine?

Vă salut cu tot dragul,
dr. *Iosif Popovici*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1897—1906, f. 271—272.

7

Budapest, febr. 14 1906, Hotel Nádor

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Carta dv. postală mi-a sosit şi vă mărturisesc că am rugat a doua oară pe d. M. Niemeyer, editorul, să vă trimită odată cele 10 ex. De le-aţi primit nu pot şti şi mie mi-a trimis unele cărţi abia alaltăieri. Fiţi sigur, vă rog, că vă vor sosi. Nici mie nu-mi place să să facă neglijenţă.

Acum, nu vă supăraţi că trec la altele. Sincer mărturisind, nu pot înţelege de ce dv. îmi negaţi răspunsul la două întrebări capitale. Am fost scris şi excel[enţei] sale d-lui. D. Sturdza în afacerea aceasta, dar răsp[uns] nu mi-a venit nici din această parte. Nu știu ce am păcătuit, de nici de vorbă nu voiți să stați cu mine într-o afacere care numai spre izbînda culturei române și spre cinstea neamului rom. poate fi. Toată nedumerirea și neînțelegerea dv. că m-am mutat la Budapesta nu e decît lipsa de a cunoaște motivele mele puternice și valoarea lor morală. Știți că catedra de limba rom. de aici a fost numai o afacere pol[itică], chiar fie-iertatul Roman [1] s-a purtat, aici bineînțeles, nu la dv. (eu i-am văzut la un nepot și decl[arația] ce a fost dat-o dînsul, puternic de pe atunci), mult mai slab decît d. Ciocan, care dealminteri e un om de *caracter puritan.* Toți acei care îl batjocoresc sînt oameni pe cari dînsul i-a fost ajutat odată. E părerea generală în corp[ul] prof. de aici, ca să se introducă în stud[iul] limbei rom[âne] serios la univ. Cînd m-au acceptat pe mine, am avut, deși numai puțini m-au cunoscut, la votare secretă rezultatele urm[.]: l-ul vot, 30, 27 pentru 2 contra, și 1 s-a abținut; [al] 2-lea vot, 31 (aici deja s-a făcut o pornire teribilă contra mea), 25 pentru, 4 contra și 2 s-[au]abț[inut]; a 3-a vot[are] s-a făcut în comisia specială, care unanim m-a felicitat și primit în mijlocul corp[ului] prof. de aici. Atît spre orientare. Eu, din parte-mi, nici o tîrîire sau închinăciune n-am făcut, ci m-am bazat pe știința mea și pe dreptul de cetățean în mod cinstit și demn și am străbătut cu ajutorul lui D-zeu prin toate intrigele cari au mers strună mai bine de un an. La minister și facultate oamenii s-au convins despre caracterul meu și să nu credeți că aici n-ar fi morală. Serviciile care le aduc aici patriei și neamului meu sînt abs[olut] morale și folositoare. E bine ca să rămînem în țara noastră să muncim și să ne luptăm pentru cultura poporului din care facem parte. Dacă ne-nstrăinăm de țara strămoșilor noștri, ne moleșim în fericirea altor locuri și uităm flămînzii de acasă! Glia noastră trebuie cultivată mai mult decît cele străine sau vecine. Trei milioane de suflete nu se pot legăna numai pe valurile pătimașe a unor inimi trudite de politiciani. Aici trebuie să se poarte o luptă culturală. Trebuie să ne cultivăm, pe lîngă iubirea nedespărțită de glia străbună, cultul limbii și geniului nostru național.

Noi, săracii de dincoaci, sîntem mai idealiști decît dv. cei liberi și îmbuibați de toate fructele coapte și crude a unei libertăți premature. Pretindem însă în virtutea forței noastre culturale și a sfintei tradiții să ni se asculte și glasul nostru adevărat, iar nu răsunetul lui. Avem și noi dreptul în templu culturei române, căci la dezvoltarea frumoasă de azi a pop[orului] rom[ânl (fără graniți!) am contribuit și noi. E numai lucru cinstit și moral ca și nimicnicia noastră să nu fie strivită în picioarele unor îmbuibați. Noi am ajuns azi iarăși la vorbele din bătrîni să ne apărăm sărăcia și neamul și aceasta nu se poate face la distanță, căci mecanica forțelor noastre lucrează numai cu efecte imediate. Iertați că poate glasul nechemat a unui rămas în țara strămoșilor vă surprinde neplăcut, dar între oamenii cari se ocupă numai de adevăruri această mărturisire nu e decît un postulat logic. Cred că ne-am înțeles!

Acum încă cîte[va] vorbe și apoi plec la bibl. univ. să văd ce s-a mai petrecut prin Dacia în veacul al 2—3-lea după Chr.

Nu voiți să-mi publicați și să faceți biblioteca „Dialectelor Române“? De ce? Dacă nu voiți, cel puțin faceți bine și-mi comunicați, căci trebuie să dau răsp[uns] neamțului editor la Halle. Lucruri de aceste nu se pot amîna.

Tot asemenea tăceți tăcerea mortului asupra *Obs*[*ervații*] *asupra glos*[*arului*] *istrorom*[*an*]. Dacă nu vă plac, faceți bine și mi le trimiteți nefrancate la Bp. Scuzați, v-am rugat de atîtea ori, dar voiți să-mi înțelegeți munca mea abs[olut] ideală și morală.

D-zeu vă dea sănătate,
dr. *Iosif Popovici*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1897—1906, f. 277—280.

---

[1] Alexandru Roman (1826—1897), om politic, publicist și profesor de limba română la Universitatea din Viena, membru al Academiei Române. Ca redactor al ziarului *Federațiunea*, pe care l-a înființat la 1868 în Budapesta, a avut mai multe procese de presă, fiind condamnat la 1 an închisoare și 500 florini amendă.

[2] Ioan Ciocan (1850—1915), om politic, publicist și profesor de limba română la Universitatea din Budapesta. În 1896, deputat dietal. Colaborator și redactor al ziarului *Albina*.

8

Budapest, 27/III n. 1906, Hotel Hádor

Mult stimate d[omnu]le profesor,

La carta d-tale poștală nu mi s-a dat ocazie să vă pot răspunde, fiind foarte ocupat. Nici nu-mi aduc aminte ce mi-ați scris, fiindcă carta d-tale mi-a venit la Cliciova (Banat). Dar orișicum, am făcut un raport excelenței sale d-lui prezident I. Kalinderu, în afacerea stud[iului] dial[ectelor] rom[âne]. Vă aduc la cunoștință că am rugat din nou Acad. din Viena și ea-mi va pune din nou un fonograf (dacă dv. nu-mi dați bani să-mi cumpăr altul) la dispoziție ca să termin culegerea materialului pentru dialectul istrorom[ân], ce trebuie cuprins în arhivele fonografice din Viena.

Dacă d-voastră ați voi să apreciați și cu fapta nobila mea idee de a fonda „Muzeul limbei române“ atunci nu v-ați lăsa seduși de atîtea considerente secundare. Ați cheltuit sute de mii pentru un nenorocit de Dicționar român și nu voiți să cheltuiți mai puțin, dar cu scop hotărît pentru *Muzeul limbii române*, pentru unica noastră comoară comună. Cînd sînt sincer și vă scriu într-un ton impersonal vă supărați și umblați să vedeți pe ce cheltui banii. Nu e bine să fii sincer, dar e moral și eu vreau să fiu sincer.

Voi străbate și eu cu ideile mele, desigur, dar mai tîrziu, cînd perseverența lor va trece peste punctul mort și cu un avînt va mișca inimi mari și nobile.

Iertați, d-le profesor, vorbele de sus. Dar e greu să nu le spui, cînd ele sînt smulse din adîncul unui suflet neînțeles și nesprijinit.

Acum încă o ultimă rugare. *Vreți să-mi publicați un studiu despre* **ă** și **î**? Vă dau și clișeurile, deoarece articolul e ilustrat. Tipograful din Pesta m-a mințit și așa broșura *Sunetele române* nu apare de curînd. Pregătesc însă de mult o *Fonetică română* din care prima parte, partea generală, va fi publicată cît mai iute.

Vă salut respectuos,
dr. *Iosif Popovici*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1897—1906, f. 281—282.

9

Cliciova, la 21 mai 1909

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Mă iartă că n-am putut să vă răspund pînă azi. Vă mulțumesc din toată inima că mi-ați sprijinit cererea. Fiți sigur că am lucrat totdeauna cu cinste și tărie. Și de-acum-nainte voi lucra. Mă doare și pe mine inima că n-am avut noroc, dar cu ticăloșiile contrarilor un om cinstit nu poate lupta. Pentru aceea însă, îmi voi continua cariera de filolog. Voi lucra și voi scrie de acasă, voi anunța din cînd în cînd cîte un curs la vreo universitate și voi propaga principiile științei și voi vesti adevărul nefalșificat.

Vă aduc la cunoștință că cît mai iute pun sub presă o colecțiune de balade din Bănat, pe care o va urma cu toată probabilitatea altă colecție de versuri populare lirice! Balade am 56, iar cîntece cca 560.

D-voastră, înaltei Academii, vă trimit un studiu despre *ă* și *î* cu vreo 20 de clișee și vă rog să-l publicați în *Anale* [1].

E un studiu serios lucrat cu însuflețire și calcul, anume să ne facă cinste românilor.

Am început să scriu și ungurește. În *Magyar Nyeloör*, revista cea mai de frunte, apare în mai, [un] studiu de mine contra lui Alexici. Vorbesc despre cuvintele de origine maghiară în română și atac aspru amestecul speculei și politicei în știință.

Azi scriu și înaltei Ac[ademii] Române. Cer și unele cărți. Vă rog să mi le trimiteți. Nu s-ar putea face ceva cu cele 2000 pes. (două mii lei) ale mele ce nu le-am ridicat?

Vă salut cu tot respectul,
Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59021. S 51 (5)/ D VI.

---

[1] Studiul nu a apărut în Analele Academiei Române. În anul 1921 însă, Iosif Popovici publică la Cluj volumul *Fiziologia vocalelor românești ă și î.*

10

Kliciova, la 13 nov. 1909 n.

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Vă rog să nu vă supărați dacă viu să cer o chitanță din regat ca să-mi pot ridica suma votată mie în sesiunea de astă-primăvară pentru dialectele rom. din Istria. Nu voiesc să pățesc ca și-n rîndul trecut.

Dacă d-voastră aflați de bine, v-aș ruga să nu pierd atîta schimbînd banii de două ori, aș îndrăzni să vă rog să-i trimiteți d-voastră de-a dreptul la Halle a.d.S. lui *Ehrhardt Kavras*, tipografie pe Steinweg 23, căci eu și așa sînt silit să-i trimit tipografului.

Tot de acolo veți primi și exemplarele ce se cuvin Academiei. În cazul acesta, nu știu dacă chitanța de la poștă va fi destul. La orișice caz mă voi conforma dispozițiilor ordonate de d-voastră. D-voastră veți primi 160 exemplare.

Cît mai iute veți primi de la mine o culegere de balade pop. din Bănat [1], unde veți avea 2 var[iante] la interesanta d-tale baladă despre Doiciu din *C[onvorbiri] l[iterare]*. Culegerea aceasta apare zilele viitoare.

Vă rog, ce e cu cărțile cerute de mine, căci n-am primit pînă azi nimic? Nu știu dacă mi s-au votat.

Vă rog, în orice caz, să mijlociți să mi se trimită. Știți bine că faceți faptă bună cînd mi le dați, căci eu nu risipesc talanții primiți.

Vă rog să primiți, d[omnu]le profesor, asigurarea deosebitei mele stime.

Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59022. S 51 (6)/D VI.

---

[1] Iosif Popovici, *Balade populare din Banat*, Oravița, 1909.

11

Cliciova, la 18 nov. 1909

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Azi am scris la Halle a.d.S. să să trimită chitanța și 170 ex[emplare] din dialectele mele, cu trenul (iuțeală mică). Am adaus încă 10 ex[emplare] pe deasupra și vă rog să plătiți d-voastră transportul. Vă mulțumesc din inimă și vă rog să-i trimiteți banii de-a dreptul lui Ehrhardt Kavras. Totodată vă mulțumesc și pentru cărțile ce binevoiți a mi le trimite.

Baladele o să vi le trimit cît mai iute. Voi trimite un exemplar și Academiei, ca și pînă acum.

Voise-ați, mă rog, să primiți studiul meu despre ă și î și să-l prezentați Academiei, sau să vi-l prezint eu, căci în ianuar și așa sper să viu la București pentru scurtă vreme, avînd să consultez unele cărți. Acum aranjez al doilea volum de poezii populare (cîntece și satire), căci am material de un volum mai bogat decît al lui Jarník și Bârseanu.

Vă rog, d[omnu]le profesor, să primiți asigurarea deosebitei mele stime.

Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59023. S 51 (7)/D VI.

12

Cliciova, 30 nov. 1909

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Conform scrisorii d-tale, mă grăbesc a vă trimite cererea adresată d-lui Președinte al Acad[emiei] Rom[âne].

Vă rog ca să o folosiți cum trebuie. Firma Ehrhardt Kavras mi-a scris și mie. Cărțile trebuie să fie deja pe drum.

Vă rog să primiți, d[omnu]le profesor, sincerele mele mulțumite pentru sprijinul de care mă faceți părtaș. Vă rog totodată să nu vă supărați cînd greșesc cîteodată. D-ta știi bine că eu sînt prea sincer și nu pot poza. Recunosc că lipsa aceasta e mare necesitate în lumea de azi, dar dacă nu m-a înzestrat D-zeu cu ea ce să fac?

Fiți de altă parte sigur că rușine nu vă fac și toate sforțările mele întru luminarea și prea mărirea limbii noastre române numai de bine și folos ne vor fi.

Baladele urmează cît mai iute. Tipografia din Oravița merge încet. Tot materialul însă e gata. Acum se face ultima revizie la note, glosar și tabla de materii. Cred însă cu siguranță că pe la sfîrșitul săptămînei viitoare vă pot trimite și d-tale exemplarul făgăduit.

Vă salut respectuos din toată inima,
Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59024. S 51 (8)/D VI.

13

Cliciova, la 10/23 april 1910

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Am primit cele cinci broșuri din *Dicționarul limbei române*. Vă mulțumesc din toată inima și vă rog, totodată, să binevoiți a aduce sincerele mele mulțumite înaltei Academii Române.

Cît mai iute le voi și ceti și le voi folosi cu tot dinadinsul pentru lucrările mele.

Vă aduc respectuos la cunoștință că „Societatea internațională de dialectologie romanică“ din Belgia m-a rugat să primesc redacțiunea revistei și buletinului pentru limba română. La insistența d-[omnii]lor lor am primit și mă voi trudi să corespund chemării grele.

Vă rog, faceți bine și-mi comunicați cum stați cu bugetul. V-aș ruga să faceți bine și să-mi luați și mie în el un post de lei 2000—2500 anual, pe 9 ani, pentru terminarea studiului *Dialectelor române*, conform planului înaintat acum cîțiva ani, cînd era vorba de „Muzeul limbei române“.

Cum e vorba să merg acum la Viena și să fac un seminar pentru studiul limbei române, ar fi foarte de dorit ca să-mi pot termina studiile după planul început. Eu cred că e foarte mare nevoie ca să se termine studiile aceste cît mai iute. Togmai din acest motiv îndrăznesc să vă rog ca să binevoiți a-mi sprigini întreprinderea aceasta importantă. D-ta ai spriginit totdeauna lucrările aceste. Vă mulțumesc și vă salut cu tot respectul,

dr. *Iosif Popovici*

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59025. S 51 (9)/D VI.

14

Cliciova, la 18 ian. 1911

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Nainte de toate, vă rog să binevoiţi a agreea sincerele mele felicitări de ziua onomastică; deie ceriul să trăiţi la mulţi ani fericiţi în pace şi cu sănătate!

Totodată, vă aduc la cunoştinţă că vă trimit o lucrare despre *Paliia de Orăştie* (1582) constătătoare din 4 părţi. În partea 1-a dau nişte notiţe bibliografice, în partea a 2-a aranjez predoslovia şi reconstruiesc forma ei originală, fiindcă notiţele d-voastră din *Bibl[iografia] rom. veche*, I, 97, nu corespund întru toate stării faptice. Nu s-a pierdut foaia a doua, ci a treia, pe care am avut fericirea să o descoper în Budapesta şi să vă trimit şi d-voastră un exemplar. În partea a 3-a arăt izvorul după care s-a tradus *Paliia.* Dl. Iorga greşeşte în *Ist[oria] lit[eraturii] rel[igioase] a rom[ânilor]*, p. 97, cînd susţine că s-a tradus după un text slavon (!) Nici vorbă, s-a tradus după Biblia calvină a lui Heltai Gaspar, tipărită la Cluj la 1551 şi în partea a 4-a arăt seria de cuvinte ungureşti pe care le-am cules din *Paliia.*

Cu cît studiez mai mult literatura română, văd că şi pe acest teren stăm asemenea de slab ca şi cu filologia. Paradă, şi spor zero. Bătrînii au făcut mai mult decît noi.

Vă trimit acest articol şi vă rog să-i faceţi rînd cît mai iute să apară. La caz contrar, îl tipăresc în *Revue de dialectologie roumaine* din Bruxelles, a cărui redactor p[entru] română sunt. Dar lucrul acesta interesează mai mult Academia Română, care trebuie să adune tot ce ne poate arăta, orişice încercare de a arăta căile de cultură românească [1].

Vă rog să primiţi, încă o dată, urările mele de bine! Cu deosebită stimă,

Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59026. S 51 (10)/D VI.

---

[1] *Palia de la Orăştie, 1582,* este publicată de Iosif Popovici în *Analele Academiei Române, Mem. Secţ., lit.*, tom XXXIII, an. 1911.

Pe prima filă a scrisorii I. Bianu nota: „Răspuns 12/25.I.1911".

15

Cliciova la 1/14 aprilie 1911

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Vă trimit şi d-voastră un exemplar din acel fragment de psaltire. Vă rog să nu explicaţi această psaltire *per absolutum*, fiindcă cartea n-a fost psaltire curată, ci, cum v-am spus la Buc., a fost carte de propagandă calvină cu cîntece şi fragmente din psalmii pe cari îi cîntau calvinii în decursul slujbii. Aceata a fost impresia mea la început, şi aceasta e şi azi.

Fragmentul colaţionat cu psaltirea lui Heltai Gaspar din 1560 nu se potriveşte. Dar că tipăritura a fost făcută de Heltai la Cluj e foarte probabil. Şi că ar fi ştiut şi româneşte nu e mirare fiind el sas din Heltau (Cisnădie). Evident că trebuie studiată chestia mai pe larg, căci Heltai a fost la început luteran şi numai mai tîrziu calvin. Cum voi ajunge la bani mă duc la Budapesta şi studiez chestia.

Vă doresc mult bine,
Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59027. S 51 (11)/D VI.

16

Cliciova, la 20 mai/2 iunie 1911

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Vă rog cu tot respectul să binevoiţi a mă scuza că nu v-am putut scrie pînă acum. Cauza e următoarea: Nu pot să vă trimit comunicarea despre *Fragmentul Todorescu* [1], fiindcă d-sa doreşte ca să fie publicat mai nainte ungureşte la Budapesta. Aceasta e ambiţiunea d-sale pentru bibliofilii din Budapesta. Astfel nu primim clişeele pînă după tipărirea ungurească.

Fragmentul Todorescu e o carte de cîntări protestante, în care se schimbă psalmii cu diferitele laude (= fericiri) protestante. Din cele 10 piese aflătoare în *Fragmentul Todorescu* am putut dezlega abia 7 cu siguranţă, una poate că e dezlegată, iar două originale au rămas pentru mine nedezlegate. Dl. Stripozky, custode la muzeul etnografic din Budapesta, care publică *Fragmentul T.* a găsit şi pe celelalte 3 originale. Am vorbit cu d-sa, dar n-a voit să mi le spună.

Eu însă n-am putut să le descopăr, căci ar trebui să fac diferite călătorii prin diferitele oraşe, ca să controlez diferitele ediţiuni de cărţi de cîntări protestante din secolul al 16 [-lea] şi [al] 17[-lea]. Se zice că s-ar putea reconstrui chiar nişte cîntece ungureşti după fragmentul acesta. Originalul unguresc după care au fost traduse piesele din fragment a fost în 7 cazuri: Szegedi Gergely, *Enekes Konyv*, ed. emendată din 1569, tipărită la Debreczen (Dobriţin). Locul unde s-a tipărit fragmentul nu se poate afla aşa uşor, fiindcă ar trebui controlate toate caracterele de tipar din sec. 16—17. Ortografia e foarte curioasă şi nu e uniformă. Traducătorii însă par a fi cunoscut dialectul bănăţan, căci limbajul e identic cu cel din *Paliia.* După ce apare cartea lui Stripozky şi Alexici, căci cest din urmă scrie partea lingvistică, vă trimit şi d-voastră o comunicare.

De voiţi, vă pot da acum transcrierea, partea bibliografică şi originalul, precum şi notiţe lingvistice, căci am tot materialul gata. Numai p[entru] trei cîntări îmi lipsesc originalele. Se fac şi clişeurile noastre.

Vă mulţumesc p[entru] binevoitorul sprijin în ce priveşte tip[ărirea] art[icolului] m[eu] d[espre] *Palie.*

Vă alăturez aci o foaie dintr-un manuscript, coala [...]* foaia 8 ult[ima], şi vă rog să cetiţi ce-am substras cu roşu, căci eu nu pot. Să crede că acest manuscript ar fi orig[inalul]. Chiriacodromionului din 1699. Ce preţ are, căci mi l-a oferit un dn. din Caransebeş? De voiţi să îl cumpăraţi d-voastră, eu vi-l cedez, căci n-am bani.

Cu stimă,
Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59028. S 51 (12)/D VI.

[1] Prima carte de cîntece religioase în limba română, cu litere latine şi ortografie maghiară, tipărită la Oradea sau Cluj între 1570—1573 (cf. L. Galdi, *Introducere în istoria versului românesc*, Ed. Minerva, 1971, p. 69).

17

Cliciova, la 3 sept. 1911 n.

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Îmi pare rău că ne-am despărţit fără să vă pot saluta, dar nu v-am mai văzut şi aşa n-am avut ce face. Aş fi avut mai multe să vă spun. Vă aduc la cunoştinţă că vă voi trimite cît mai iute studiul despre *Cartea de cîntări Fragmentul Todorescu* din partea a 16-a. Clişeiele Academiei au fost comandate şi către 20 l.c. cal[endarul] n[ou], şi aşa mă duc la Pesta, le voi trimite. Vă rog însă să zoriţi lucrarea să nu ne ia alţii pe dinainte, căci am înţeles că dl. L. Russu a cerut lui Alexici un studiu şi acesta îl va şi trimite. Alexici dealtfel se şi laudă în cartea ungurească, în care s-a publicat *Fragmentul Todorescu*. N-aş vrea să-l publice *Tinerimea română* naintea noastră. E orişicum mai bine ca să-l tipărescă Academia Română, fiindcă aceasta e mai chemată. Eu vă trimit lucrarea cu clişee cu tot cînd mă duc la Budapesta.

Ocazional mai am să vă dau şi unele întregiri la *Bibliografia* v[eche] rom[ânească], pe cari le-am găsit cu dl. Teodorescu.

V-aş ruga un lucru, nu pentru mine, ci pentru un preot din Bănat din satul Margina, cu numele Băian. Acest Băian doreşte să-şi ducă o fetiţă de 12 ani la Institutul Oteteleşanu din Măgurele. Vă rog, dacă se poate, daţi-i sprijinul necesar. Dacă e loc, ar cere gratuit, dacă nu se poate ar plăti jumătate din preţul susţinerii.

Am încredere în d-voastră, că veţi face ce vă stă în putinţă. Eu vă mulţumesc p[entru] sprijinul dat.

Cătră 20 sept. n mă duc la Budapesta şi voi începe cursul meu de literatură bisericească din sec. XVI şi XVII. Şi nu înţeleg de ce nu tipăreşte dl. Filip broşura cu probele din chestiune. Vă rog chemaţi-l d-voastră la telefon şi-l zoriţi. Eu i-am scris de vreo trei ori, dar nu-i nici o ispravă.

Vă mulţumesc şi vă rog să primiţi sincerele mele urări de bine,

Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59028. S 51 (13)/D VI.

---

* semn indescifrabil.

18

Cliciova, la 3/16 mai 1914

Mult stimate şi iubite d[omnu]le profesor,

N-am putut să viu la Buc[ureşti] pe 1 mai, fiindcă nu mi-a venit biletul de drum. Şi eu din sărăcia mea pot de tot greu risca călătoria la Buc[ureşti]. De cînd am plecat din Buc[ureşti], pînă zilele acestea, n-a plouat nimic, nu s-a putut ara, aşa era pămîntul de tare şi acum de ieri dimineaţă plouă nebuneşte de ne-am îngrozit de frica inundaţiilor, căci şi pînă azi au trecut şase [inundaţii] peste sămănăturile noastre. Dacă şi anul acesta va fi rău, atunci e prăpăd şi de oameni, căci vitele mor grozav de călbază. Vedeţi între ce împrejurări vă scriu aceste şire.

Am luptat pînă acum numai cu blăstămaţia oamenilor, dar să iau lupta şi cu natura e grozav. De doi ani de zile vegetez, cum v-am spus, la Bucureşti, şi bun e D-zeu de se va îndrepta spre bine.

La Bucureşti voi pleca imediat ce voi primi biletul de la Ministerul de Instrucţie, căci l-am cerut d-lui dr. Valaori [1]. Aş vrea să văz şi serbarea de la 10 mai, căci numai pe pămîntul liber al ţării noastre ideale are sufletul bucurie şi odihnă. Pe aici prin năcazuri şi nevoi suferim, acolo prin serbări mari şi mişcătoare ne întărim sentimentele.

Cînd vin, vă aduc tot ce am promis, totul e gata şi în ordine. Vă rog să mă scuzaţi că vă scriu atît de trist într-o zi atît de mare! Vă doresc mult bine şi vă salut respectuos,

Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59029. S 51 (14)/D VI.

---

[1] Iuliu Valaori (1867—1936), profesor de limbile greacă şi latină la Universitatea din Bucureşti. În acest an, era director al învăţămîntului secundar şi superior în Ministerul Instrucţiunii.

19

Lugoj, la 21 mai 1914

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Regret foarte mult că nu v-am putut întîlni ieri-seară ca să-mi iau rămas bun. La Academie am isprăvit cu Coresi, rămîne acum la toamnă să studiez şi izvoarele de aici. Ce bine ar fi dacă toate izvoarele ar fi la un loc! În cazul acesta, s-ar putea studia lucrurile paralel.

Acasă acum voi lucra la celelalte lucrări cari mă aşteaptă, căci nu pot să stau fără de lucru.

Vă rog să binevoiţi a mă sprijini la Academie în chestiile cunoscute. Ar fi un mare cîştig dacă m-aş putea duce la Maramureş. D-voastră aveţi putere și vă rog să nu luați în nume de rău dacă vă cer sprijinul. Vă asigur că voi lucra cu toată dragostea. Să sacrific din al meu nu mai pot, căci n-am de unde. Anii aceştia afurisiți opresc orice recoltă. Vă rog nu mă lăsați.

Vă mulțumesc și vă rog să primiți asigurarea deosebitei mele stime,

Iosif Popovici

P.S. După masă plec la Cliciova!

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59030. S 51 (15)/D VI.

20

Cliciova, la 18 iunie 1914

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Ieri am primit de la dv. o carte poştală. Vă mulțumesc.

Azi vă trimit articolul meu despre *Leviticul* lui B. P. Hasdeu. Ieri am scris d-lui Tuducescu și vă rog și pe dv. să binevoiți a controla hîrtia din Ps[altirea] de la Șcheia și de la Voroneț, precum și a Cod[icelui] Vor[onețean], căci ar fi bine să se poată fixa vechimea ei. Stripoziky + Alexici în cartea despre *Fragmentul Todorescu* crede că hîrtia din Ps[altirea] Șch[eiană] ar fi din fabrica de la Brașov. În ce caz nu s-ar putea menține părerea d-voastră cu Psaltirea din 1482, va să zică de la sfîrșitul sec. al XV. Mie nu-mi vine să cred că Stripozky ar avea dreptate și înclin mult spre părerea dv. Nu știu pe ce vă bazați cînd ați fixat această părere. Vă rog să-mi scriți. Eu însă cred că e din sec. al XV[-lea], bazîndu-mă pe urm[ătoarele] fapte: manuscriptul acesta e o traducere din ungureşte dintr-un original husit, a cărui copie unică e din 1/2 a doua a sec. al XV[-lea], dar de la sf. secolului. Manuscriptul ung[uresc] nu e complet, căci lipsește din el partea primă pînă la Psal[m]ul 56. De aici încolo avem totul cu greșeli cu tot în Ps[altirea] Sch[eiană].

Topica e absolut ungurească. S-ar putea reconstrui și monumentul de limbă ungurească, dar eu n-am vreme pentru lucrul acesta.

Vă rog să-mi scrieți asupra hîrtiei și părerii dvoastre cu vechimea.

Vă salut și vă mulțumesc. Al. dtale dev[otat],

Iosif Popovici

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59032. S 51 (17)/D VI.

---

[1] Pe scrisoare I. Bianu notează: „Răspuns. Nu avem vreme — avem alte datorii de serviciu. A stat aici săptămîni întregi și va mai sta".

21

Cluj, la 10/III 1921

Mult stimate d[omnu]le profesor,

Înainte cu cîțiva ani am fost prezentat Acad. Rom. spre tipărire o lucrare, despre *ă și î în română.* Lucrarea a fost primită, dar în urma unor împrejurări neprevăzute nu s-a putut publica. Deoarece am găsit modalitatea de a o publica, vă rog să binevoiți a-mi retrimite manuscriptul, predîndu-l d-lui prof. univ. din Cluj, d-lui Călugăreanu[1], ca să mi-l aducă, ca să-l pot publica, fiindcă interesul științii românești pretinde ca orişice lucrare, care urmăreşte scopul îmbogățirii ei, să fie publicată.

II. La o scrisoare mai veche a onor. Acad. Rom., în care mi se comunică că Col[ecția] „Din viața pop[orului] rom[ân]“ a încetat și că vol. meu de poezii populare nu poate fi publicat, am onoare a vă aduce la cunoştință că cinstesc acest manuscript Acad. Rom. și-o autorizez să-l folosească la alcătuirea frumoasă și necesară a *Corpusului* cîntecelor poporului românesc, prin urmare dl. prof. univ. Ovid Densușianu îl poate folosi cum va afla de bine.

III. Nu cunosc regulamentul de împrumutat cărți din Biblioteca Acad. Rom., dar avînd mare nevoie de o lucrare a lui B. P. Hasdeu, *Baudouin de Courtenay și dialectul slavo-turanic din Italia. Cum s-au introdus slavismele în limba română?*, Buc., 1876. 8°, vă rog cu tot respectul să binevoiți a preda această carte d-lui prof. Călugăreanu, ca să mi-o aducă. Cartea aceasta va fi renapoiată Acad. Rom. la Paști, cînd voi aduce-o sau eu în persoană, sau o va renapoia dl. Călugăreanu.

Cunoscîndu-vă marele interes ce l-ați arătat totdeauna cercetărilor mele științifice, sunt sigur că veți binevoi a satisface cererea mea modestă.

Vă salut, d-le profesor, cu toată stima,

Prof. dr. *Iosif Popovici*

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1920—1926, f. 68—69.

---

[1] Probabil, Dimitrie Călugăreanu (1868—1937), fiziolog, profesor, decan și rector al Universității din Cluj, pînă în 1926, cînd este transferat la Facultatea de Științe din București. Membru corespondent al Academiei Române.

SEXTIL PUŞCARIU[1]

1

Wien, 3 X 1904

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Vă mulţumesc din inimă pentru bunăvoinţa de a sprijini cererea mea către Academie. Acuma, avînd biblioteca primită, voi putea să le stau cu mai mult succes într-ajutor elevilor mei care s-au dedicat studiului limbii române şi a căror număr este mai mare decît aşteptam. Între ei se găseşte şi un istro-român, cel dintîi între conaţionalii săi care studiază la universitate. Prin ore private, am început să-l pregătesc cu aparatul ştiinţific necesar pentru ca să poată descrie pe românii din Istria din punct de vedere etnografic şi lingvistic şi sper că în curînd voi izbuti să-l fac să ne dea un op complect şi scris cu competenţă, pe care la timpul său îl voi trimite Academiei spre publicare.

Mulţumindu-vă încă o dată rămîn al d-voastră devotat şi recunoscător,

Docent dr. *Sextil Puşcariu*
IX Lazarethgasse nr. 29

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59111. S 1 (2)/D VII.

---

[1] Sextil Puşcariu (n. 1877 în Braşov — m. 1948). La data cînd comisia dicţionarului Academiei ajunsese la convingerea că Al. Philippide nu este dispus să accepte vreo modificare esenţială în metoda sa de redactare, mai anevoioasă şi deci cu mari amînări ale termenului ce fusese stabilit pentru publicarea dicţionarului, Sextil Puşcariu, lingvistul căruia i s-a încredinţat sarcina de a duce mai departe opera începută de eruditul ieşean, era docent în filologie romanică la Universitatea din Viena, unde întemeiase primul seminar de limba română (v. şi nota 1 la scrisoarea nr. 4 din 29.IV.1905). În 1905 este ales membru corespondent al Academiei, iar în 1914 membru definitiv. Între 1906 şi 1918 este profesor de limba şi literatura română la Universitatea din Cernăuţi. După înfăptuirea unităţii naţionale primeşte misiunea de a organiza Universitatea din Cluj, la a cărei inaugurare, în 1920, prezidează în calitate de prim rector. În cîteva rînduri, este delegat al României la Liga Naţiunilor Unite. Paralel cu *Dicţionarul*, pe care-l consideră opera „principală“ a vieţii sale (cf. scrierea sa *Călare pe două veacuri*, Editura pt. literatură, Bucureşti, 1968, p. 335), Sextil Puşcariu n-a încetat să întreprindă

cercetări temeinice şi pe celelalte planuri ale ştiinţei lingvistice, contribuind la progresul filologiei româneşti. Autor al apreciatului *Dicţionar etimologic al limbii române. I. Elementul latin*, a unor valoroase lucrări de lingvistică generală şi romanistică, de lexicografie şi dialectologie, Sextil Puşcariu, creatorul şcolii lingvistice de la Cluj, se impune posterităţii deopotrivă ca organizator al Muzeului limbii române — adevărat institut ştiinţific superior, menit să pregătească generaţiile viitoare de muncitori intelectuali şi să servească drept lăcaş unde „se va face munca productivă care are să ducă ştiinţa cu un pas mai departe spre progres" (Cf. Sextil Puşcariu, *Muzeul limbei române*, în vol. *Cercetări şi studii*, ediţie îngrijită de Ilie Dan, Ed. Minerva, Buc., 1974, p. 574), laborator totodată în care s-a redactat *Dicţionarul limbii române*. Sextil Puşcariu are de asemenea meritul de a fi iniţiatorul *Atlasului lingvistic al României*, lucrare concepută de el pe baze ştiinţifice moderne *(cf. D. Macrea, opt. cit., p. 211)*.

Corespondenţa sa cu Ioan Bianu vine să precizeze unele momente ale acestei activităţi pe care, retrospectiv, în memoriile sale, Sextil Puşcariu o priveşte mai distanţat, într-o viziune difuză, mai estompată, pe care o dă trecerea anilor.

2

Viena, în 12 februarie 1905

Mult stimate domnule Bianu,

Vă scriu iarăşi, de astă-dată ca să vă cer un sfat. Între elevii mei se află un român din Istria, A. Belulović, cel dintîi între conaţionalii săi care a terminat gimnaziul şi s-a înscris la universitate. Bine-nţeles, l-am luat de la început la mine şi prin lecţii particulare l-am pregătit îndeajuns ca să poată face studii despre dialectul său, pe care-l cunoaştem atît de puţin încă.

La Crăciun a fost acasă şi s-a întors cu un material bogat, lingvistic şi folcloristic. Acuma îl revăd şi cred că, dat la lumină, va fi de cel mai mare folos filologiei române.

Ştiţi însă că în Istria există o luptă înverşunată între croaţi şi italieni. Cei dintîi cari au clădit în satul românesc Susneviţa o şcoală şi vreau s-o deschidă acuma, au zărit în Belulović, care-i chiar susneviţan, un agitator anticroat şi jurnalele lor au început să scrie împotriva lui articoli vehemenţi. Singura bursă [1] de 25 fl. lunar din care se susţine, e ameninţat s-o piardă, căci de acasă n-are nimic, şi astfel va rămînea pe drumuri.

Lucrul acesta mă apasă greu pe conştiinţă, căci eu am fost acela care l-am redeşteptat la conştiinţa naţională. Ştiţi însă că şi eu abia mă susţin la Viena, aşa că mi-e peste putinţă să-i ajut.

De aceea, vă rog să interveniţi, dacă să poate, să i să dea din partea Academiei o bursă, ca să poată să studieze mai departe la Viena. 150 de lei lunar i-ar fi de ajuns. În schimb, el va continua în vacanţele de Paşti cu adunarea de material lingvistic din toate satele locuite de istro-români, şi îndată vom trimite manuscriptul Academiei. Eu mă deoblig bucuros să îl controlez şi să scriu o întroducere, din care să va vedea importanţa dialectului istro-român, căci am găsit multe puncte cari aruncă o lumină nouă asupra despărţirei dialectelor noastre.

Academia ajutînd pe Belulovici, va da un ajutor unei persoane ce va folosi cauzei noastre româneşti.

Vă rog foarte mult, d-le Bianu, să îmi răspundeţi cît mai iute dacă e sau nu posibil să capete un ajutor de la Academie, căci bietul om stă lipsit de orice mijloace şi nu ştie ce să înceapă.

Cu asigurarea celei mai distinse stime, rămîn al d-voastră devotat,

Sextil Puşcariu
IX Lazarethgasse 29.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59112. S 1 (3)/D VII.

---

[1] Marginal, Ioan Bianu notează: „14/27 februarie 1905. Răsp[uns]. Să scrie la Ministerul Instr[ucţiunii] Publ[ice]. La Academie nu sînt mijloace pentru acest scop".

3

Viena, în 28 II 1905

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Alătur acestei scrisori cîteva recenziuni apărute pînă acuma asupra lucrărilor mele.

Le-am copiat întocmai, ca să să vadă din ele şi obiecţiunile ce mi să fac. Precum vedeţi, am avut norocul de a fi atras atenţiunea unor celebrităţi ca G. Paris şi Meyer-Lübke şi a profesorilor universitari: Guarnério, Friedwagner, Hey, Weigand. Două recenziuni, una scurtă a lui Urban Jarník, *Zeitschrift für romanische Philologie* şi una amănunţită, a lui G. Alexici, în *Luceafărul* (1904, p. 286—287) nu le am la îndemînă, aşa că nu le-am putut transcrie.

Lucrările mele literare (*Schiţe*, Craiova, 1896, Biblioteca Nouă — Benvenisti; — *Snoave* de Sex. Til., 1897, Ciurcu, Braşov; — *Juvenilia*, proză şi versuri, 1898, Ciurcu, Braşov) sunt nişte păcate ale tinereţelor, pe cari vă rog să nici nu le pomeniţi, căci nu merită. Critică literară am făcut la *Familia*, unde am tipărit un lung studiu despre Henrik Ibsen, 1898, iar în timpul din urmă scriu sub titlul „Foi răzleţe" la *Luceafărul* (de la 1904 încoace) dări de seamă despre cărţile de conţinut literar cari apar în România. Totodată, sunt însărcinat din partea revistei *Kriticher Jahresbericht über die Fortschritte der Romanischen Philologie* să fac în fiecare an o dare de samă despre mişcarea literară la români (cea dintîi va apare în aprilie), iar la *Zeitschrift für romanische Philologie* şi la *Literaturblatt für germanische und romanische Philologie* fac recenziuni asupra cărţilor de filologie românească.

Pentru sfatul ce mi-l daţi pentru Belulovici vă mulţumesc şi, îndată ce Academia va remunera lucrările ce se vor tipări în *Anale*, cred că îi voi face un mic venit. D-lui ministru Vlădescu nu-mi vine să-i scriu, căci înainte cu cîteva zile am făcut-o pentru mine, rugîndu-l să înfiinţeze un Seminar român la Viena. Aceasta în urma unei scrisori d-lui Haret, care-mi împărtăşeşte că a vorbit cu dl. M. Vlădescu despre cauza mea şi a obţinut promisiunea sa.

Dacă mi se va vota suma cerută — jumătate din cît primeşte dl. Weigand — şi mi se va împlini visul pentru care lucrez de atîta timp, nu voi uita niciodată că în rîndul dintîi am s-o mulţumesc d-voastră, care a-ţi stăruit pe lîngă dl. Haret.

Primiţi, vă rog, d-le Bianu, încredinţarea adîncelor mele sentimente de recunoştinţă,

Sextil Puşcariu
IX Lazarethgasse 29 I

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59113. S 1 (4)/D VII.

4

Viena, în 29 IV 1905

Mult stimate d[omnu]le profesor,
Sfintele sărbători la mulţi ani!

Vă rog să mă iertaţi că am plecat din Bucureşti fără să vă mai pot întîlni. Ştiindu-vă însă atît de ocupat cu şedinţele Academiei n-am voit să vă răpesc timpul. Folosesc deci această ocazie pentru ca să vă exprim încă o dată mulţumitele mele pentru bunăvoinţa ce mi-aţi arătat.

Înainte de a pleca din Bucureşti, am avut ocazia să vorbesc cu dl. Ovid Densusianu şi cred că mi-a reuşit ca să-l conving că face rău să se strice cu Academia, unde are binevoitori. Totodată am luat împreună şi hotărîrile necesare asupra *Etymologicului* pentru cazul cînd Academia ni l-ar încredinţa nouă [1].

Primiţi, vă rog, onorate d-le profesor, expresiunea deosebitei stime de la al d-voastră recunoscător,

Sextil Puşcariu
IX Lazaretgasse 29 I

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59114. S 1 (5)/D VII.

---

[1] Încă din februarie 1904, se pune problema alcătuirii unei noi echipe de redactori ai *Dicţionarului limbii române*, sub conducerea lui S. Puşcariu, care era întrebat prin Ilarie Chendi (a se vedea scrisoarea acestuia în vol. *Călare pe două veacuri*, *op. cit.*, p. 345) dacă acceptă să colaboreze. Răspunsul dat de Puşcariu prin Chendi se păstrează în fondul de corespondenţă primită de Ioan Bianu, scrisoare pe care o reproducem mai jos şi care oferă o seamă de informaţii ce explică, în mare parte, şi temeiul pentru care, doi ani mai tîrziu, i s-a încredinţat conducerea lucrărilor de elaborare a Dicţionarului Academiei:

Viena, în 15 II 1904

Iubite prietene,

Sosind azi din Cernăuţi, am găsit scrisoarea ta, la care îţi răspund imediat: *da*, primesc cu bucurie să colaborez la *Magnum Etymologicum*, în principiu. Din capul locului însă, trebuie să-ţi declar că pînă în luna iunie nu pot părăsi Viena.

Iată de ce:

Precum știi, voiesc să mă „abilitez“ ca docent pentru catedra de limbile romanice la Universitatea de aici. Teza mea a fost cetită și aprobată de profesor și acum e sub presă. La 5 martie am s-o înaintez tipărită, iar în mai sau în iunie nădăjduiesc să-mi trec examenul și să-mi țin lecția de deschidere. Cum vezi, în astfel de împrejurări sînt legat de Universitatea de aici.

Nu cred însă ca aceasta să alcătuiască o piedecă, deoarece de aici pot tot atît de bine colabora la Dicționar, ca și din București, mai cu seamă că am la dispoziție o bibliotecă mai bogată ca cea de acolo.

Afară de aceea, am adunat un material bogat lexicografic, de mai mult decît 8 ani, de cînd lucrez în această direcție, de a cărui prelucrare voiam să mă apuc la vară, căci o librărie editoare din Germania mi-a oferit redactarea elementului latin al lexiconului român.

Dacă să va putea face o învoire între dl. Philippide și mine, firește că voi renunța la acest plan și îi voi pune tot materialul meu la dispoziție. Înțelegi, însă, că spre acest scop ar trebui bine precizat, din capul locului, raportul între mine și dînsul și ar trebui să știu care e răsplata muncii mele. Colaborarea mea să va putea extinde numai asupra elementului latin în limba română (împreună cu urmărirea singuraticelor cuvinte în limbile romanice), apoi asupra împrumuturilor de origine slavă, albaneză și maghiară, căci numai în aceste direcții am o pregătire specială.

Rugîndu-te să împărtășești acestea persoanei care te-a însărcinat să-mi scrii, îmi iau totodată voie a face următoarea propunere asupra modului care îmi pare mai potrivit pentru colaborare:

Îndată ce Academia îmi va acorda o remunerație lunară convenabilă pentru tot timpul redactării *Etimologicului*, eu voi pune d-lui Philippide la dispoziție tot materialul meu de fișe adunat pînă acuma și pe cel ce-l voi aduna în viitor. În schimb, îl rog pe dl. Philippide să-mi trimeată din materialul său acele fișe cari cuprind cuvintele a căror origine am aflat-o eu mai întîi — vreo 250 elemente latine și vreo 50 străine — pentru ca să le redactez eu, bineînțeles, în consonanță cu metodul adoptat de dînsul. În caz de divergință, să să indice părerile amînduora.

Lucrarea aceasta o pot face din Viena, iar la vară voi petrece o lună sau două în București sau la Iași, unde voi parcurge materialul prelucrat (A — C), pentru ca să pot contribui cu adaosele mele.

Mîne voi căuta să întîlnesc pe dl. profesor Meyer-Lübke, pentru ca să aflu întru cît voi putea, odată docent la Viena, să mă absentez de aici pentru ca să stau la București. În privința aceasta, cred însă că, ținînd de la toamnă încolo prelegeri de limba română la Viena, fac mai mare serviciu cauzei noastre, decît schimbîndu-mi domiciliul la București. Știi însă că docenții n-au nici o remunerație, și mijloacele mele cu greu vor ajunge pentru mai mult decît un an. Astfel, primind Academia colaborarea mea și răsplătind-o, nu va răscumpăra numai o muncă cinstită, ci va contribui indirect la crearea unei catedre de limba și literatura română la Universitatea din Viena.

Primește, te rog, cea mai caldă mulțumită pentru interesul ce-l porți vechiului tău prieten.

Dr. *Sextil Pușcariu*
IX Lazarethgasse 29 II

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59110. S 1 (1)/D VII.

5

Brașov, 5 VII 1905

Stimate d[omnu]le Bianu,

Îmi pare foarte rău că lada cu cărți pe care mi-a trimis-o Academia zace încă la St. E.G. în Viena. Nu însă din vina mea. Îndată ce am fost înștiințat de sosirea cărților, am însărcinat un birou de expediție să le scoată și să le păstreze pînă la toamnă, cînd mă voi reîntoarce în Viena. Îndată după primirea poștalei d-tale, am scris atît la St. E.G., cît și la biroul de expediție pentru ca scoaterea lăzii de cărți să nu mai sufere întîrziere.

Rugîndu-vă să mă scuzați pentru neplăcerea ce v-am pricinuit, vă rog să primiți asigurarea deosebitului devotament pe care vi-l păstrează mulțumitorul d-voastră.

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59115. S 1 (6)/D VII.

6

Viena, în 19 X 1905

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Cu poșta de azi am trimis două exemplare din cartea mea *Etymol. Worterbuch* [1], unul pentru biblioteca Academiei, iar celălalt te rog să-l primești d-ta în semn de deosebită stimă și recunoștință.

Acestei scrisori alătur și cererea către Academie, pe care te rog s-o prezinți în una din ședințele viitoare, neștiind cui aș putea-o adresa mai bine.

Mulțumindu-ți dinainte, te rog să împărtășești sărutări de mîni d-nei Bianu.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59116. S 1 (7)/D VII.

---

[1] *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache*, Heildelberg, 1905.

7

Viena, 30 X 1905

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Mi s-a trimis și mie acel număr al *Conservatorului* care cuprinde scrisoarea d-lui Popovici și răspunsul meu este pe drum. Lucrul stă astfel: acel domn N. Popovici a găsit cu cale ca la o săptămînă după ce m-am însurat să-mi trimeată o scrisoare ofensatoare, răzbunîndu-să astfel pe faptul că nu l-am invitat la nuntă, în mod ostentativ, deși ține pe o verișoară a mea. Mai întîi am cercat să-i dau ocazia a-și retrage ofensele, dar în loc de a face aceasta, printr-o a doua scrisoare, el le-a întărit. Oricît de mare dușman al duelului aș fi în teorie, în practică însă nu mi-a rămas alta de făcut, decît a lua primul tren spre București și a-l provoca prin doi martori la duel. Văzînd dl. P. că gluma s-a îngroșat, s-a grăbit *a retracta* și a *regreta* totul despre ceea ce s-a luat protocol iscălit de martorii lui și ai mei. Aceasta s-a întîmplat în septemvrie. A doua zi chiară după terminarea afacerei v-am cercetat. Nu v-am spus atunci nimic, căci nu credeam că e vrednic lucrul a i să da cea mai mică importanță.

În urmă însă, numitul domn și-a tras sama și mi-a scris la Brașov că el nu-i mulțumit cu ceea ce au declarat martorii săi și că persistă pe lîngă scrisoarea în urma căreia l-am provocat. Văzînd că dl. P. ofensează ca să retracteze și retractează pentru ca iarăși să ofenseze, m-am convins că nu e om serios și n-am mai răspuns nimic, avînd alte treburi mai importante de făcut.

Am făcut însă raport la regimentul austriac al cărui ofițer în rezervă sunt, și mi s-a răspuns că afacerea e terminată și că dl. P., dacă nu-i mulțumit cu martorii săi, are să se înțeleagă cu ei, nu cu mine.

Îmi pare nespus de rău că acum a luat refugiu la mijlocul urît al scandalului în presă, care mă constrînge să răspund. O voi face numai odată însă și voi trece la ordinea zilei peste acest domn. Dacă aș fi burlac, aș ști cum să-i răspund mai potrivit acuma. Dar fiind însurat nu mai am inima să-i mai procur soției mele ceasurile de neliniște și frică pe cari le-a avut știind că după 10 zile de la nuntă voi sta în fața săbiei unui adversar.

Sunt sigur că, dat fiind cinismul d-lui P., acuma va profita de cea dintîi întîlnire pentru ca să mă atace pe stradă. Ca să ocolesc acest scandal, mai bucuros nu aș veni la București în noiemvrie, ci aș tracta, sub pretext că sunt pre angajat la Universitatea din Viena, cu Academia, în scris despre *Etymologic*. Firește că dacă dorința Academiei va fi totuși să viu, voi veni.

Vă rog să împărtășiți cele ce v-am comunicat și d-lui Maiorescu, la vreo ocazie, pentru că țin foarte mult ca în ochii d-sale să apar integru, fără cea mai mică pată pe cinste.

Azi voi scrie d-lui Kalinderu pentru Dicționarul meu etimologic.

Mulțumindu-vă din inimă pentru bunăvoința pe care mi-o arătați cu toate ocaziile, rămîn al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

VIII, Lammgasse III

P.S. Știind că purtați interes pentru activitatea mea, vă comunic că la lecția primă de limba română în anul acesta am avut 42 de ascultători, în parte mare străini, și că încă în decursul lunei noiembrie voi trimite partea I-a a *Studiilor istroromâne* Academiei spre publicare.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59117. S 1 (8)/D VII.

8

Viena, 22 XI 1905

Iubite domnule Bianu,

Vă mulțumesc din inimă pentru prețiosul dar ce mi-ați făcut. Sînt cu atît mai fericit că recunosc pe deplin dreptatea ce aveți cînd mă îndrumați, într-un mod atît de delicat, spre cărțile vechi. Pînă acuma, trăind tot în străinătate, n-am avut ocazie să aprofundez limba celor dintîi scriitori și știu că această scădere se resimte și în studiile mele filologice de pînă acuma. Faptul că ați observat această scădere, îmi arată că puținele mele lucrări de pînă acuma au găsit în d-voastră un critic pricepător. Dacă mi se va încredința mie redactarea unei părți a *Etimologicului* voi avea cea mai bună ocazie a întregi lipsurile cunoștințelor mele. Pînă acuma am fost preocupat aproape excluziv de studierea dialectelor noastre, pe cari cred că am ajuns acum a le cunoaște bine. Anul din urmă l-am consacrat aproape numai dialectului istrian, cel mai rău cunoscut, și mi-a reușit să termin aproape o lucrare mai mare, pe care cu poșta de mîne o trimet pe adresa d-voastră, Academiei. [1] Deocamdată trimit partea I: Textele. Din „prefață“ reiese planul lucrării întregi. Academia publicînd-o va complecta seria frumoasă de studii dialectale, inaugurată prin ediția d-voastră a manuscriptelor d-rului Obedenaru și continuată de zelosul Papahagi. Totodată va face un bine unui biet student istroromân, care se luptă aici cu sărăcia, căci cei 50 l. de coală, cu cari Academia remunerează, îi voi da toți lui.

Lucrarea aceasta mai are și alt scop: să devină o lucrare model pentru cei ce, fără a fi urmat cursuri sistematice de filologie, vor voi să scrie monografii dialectale. Voi căuta să studiez dialectul din toate punctele de vedere, așa că mai ales în privința metodică să iasă o lucrare bună. Întîmplarea a voit să dau și de niște documente istorice, cari cred că vor arunca și o lumină desăvîrșită asupra originei acestor români.

Partea a II-a va fi gata îndată după tipărirea Părții I, celelalte 2 vor urma în restimpuri mai măricele. Dar fiind fiecare parte un studiu de sine stătător, nu cred că va face nici o greutate publicarea lor întreruptă.

Tipografia va trebui să-și procure unele caractere noi și anume:
multe semne pentru å, ȩ̬, i̯
mai puține pentru u̯, ľ, ť, ď, ḱ. ǵ, ń, é
și cîteva pentru η și ή.
Valoarea fonetică a acestor semne e explicată în prefață.

V-aș fi foarte recunoscător dacă ați recomanda această lucrare secțiunei literare, ca să să publice cît mai degrabă și dacă mi-ați împărtăși părerea ei și deciziunile Comisiei Dicționarului.

Publicațiunile ultime ale Academiei nu le-am primit. Astfel am văzut astă-toamnă la București fascicolul I din vol II al *Bibliografiei vechi* și cred că și *Analele* au apărut.

Rugîndu-vă să primiți încă o dată cele mai calde mulțumiri, rămîn al d-voastră devotat,

Sextil Pușcariu
VIII Lammgasse 7 III

P.S. d-lui Kalinderu i-am scris atuncea îndată. Răspuns n-am primit.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59118. S 1(8)/D VII.

---

[1] Se referă la primul volum din lucrarea *Studii istroromâne*, publicat în 1906, și a elaborarea căruia a colaborat cu Alois Belulovici, Matteo Bartoli și Arthur Byhan.

9

V[iena] în 3 XII 1905

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mă grăbesc a răspunde la scrisoarea d-tale, că cu dl. Iosif Popovici, pe care-l cunosc de 12 ani, nu m-am putut înțelege niciodată și am puțină nădejde că mă voi înțelege de aici înainte. Dînsul are în filologie niște principii cu totul altele decît mine. Îmi place a crede că e foarte tare în lucrări de fonetică experimentală, dar probele cari le-a dat pînă acuma despre destoinicia sa ca lexicograf sînt slabe. Cred că e numai în interesul lucrării întregi dacă va fi ținut departe de Dicționar.

Dimpotrivă, aștept cu nerăbdare sosirea d-lui Gălușcă. Voi urma sfaturile d-tale și cred că ne vom înțelege. Dacă va studia la Viena vom ajunge în curînd, ascultînd cursurile lui Meyer-Lübke și ale mele, să ne înțelegem pe deplin.

Vineri am sosit, iar sîmbătă m-am apucat de lucru, muncind în fiecare zi 5 ore, de la 8—1 pentru Dicționar. După prînz lucrez pentru mine. Pînă acuma am redactat 20 de articole, între cari două mari (prepoziția *a*, verbul *a bate*), 3 obicinuite *(a !, aba, abanos)* și 15 scurte. Mergînd așa înainte cred că voi da pînă la sfîrșitul lunii ianuarie v. un specimen de vreo 300 cuvinte, iar pînă pe la sfîrșitul lui mai v. întreaga literă *A*, ca să poată fi tipărită. [1]

Fișele sunt într-o dizordine supărătoare. Ca să nu pierd vremea cu aranjarea lor, am însărcinat pe doi inși ca să mi le așeze.

Pentru trimiterea colecției Hurmuzaki, mulțumesc. Te rog, dacă se poate, să dispui ca să mi se trimeată și biblioteca *Etimologicului*. Îmi lipsesc mai cu seamă dicționarele slave. Dar și autorii extrași pe fișe, pe cari îi am în mare parte în alte ediții decît dl. Philippide, îmi lipsesc de multe ori. Unele cărți, ca operele d-lui Marian, scrierile lui Dosoftei, Coresi, *Scheiana*, *Voronețeana*, *Lexicon*-Crețu, apărute în editura Academiei, nu va fi nevoie a mi se mai trimite.

Alătur acestei scrisori scrisoarea d-lui Popovici şi chitanţa pentru ianuarie. De la dl. Densusianu aveţi vreo ştire?

Al d-tale mulţumitor şi devotat,

Sextil Puşcariu
VIII, Lammgasse 7 III

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59119. S 1 (10)/D VII.

---

[1] Încă din 12 decembrie 1905, Sextil Puşcariu primise „toate fişele începătoare cu litera *A* din materialul Dicţionarului Academiei adunat sub conducerea d-lui A. Philippide", adeverind acest fapt sub semnătură (cf. *Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. 17 — 1898—1911, fila 55).*

10

Viena, în 25 XII 1905

Iubite d[omnu]le Bianu,

Azi a plecat dl. Găluşcă la Halle, după ce a stat aici două zile. Precum ai prevăzut d-ta, am ajuns să ne înţelegem repede şi cred că colaborarea lui îmi va fi de mare folos. Deocamdată, fiind foarte ocupat cu prepararea examenului de capacitate, nu va putea lucra mai mult de două ore pe zi pentru Dicţionar. De aceea i-am oferit numai 100 l. lunar, începînd cu ziua de 1 ianuarie st. v. pînă la 1 iunie st. v., cînd se va muta la Viena şi se va deda cu totul muncei încordate care-l aşteaptă. Atunci va primi 150 l. pe lună şi i-am făgăduit că cu timpul voi căuta să-i urc remunerarea pînă la 200 l. Chitanţele le va înainta Academiei prin mine; paralele, te rog să dispui să i să trimeată direct la adresa indicată.

Alţi colaboratori cu leafă fixă n-am angajat, ci împart lucrarea, pe care n-am vreme s-o fac singur şi o pot face alţii (aranjarea fişelor după alfabet, extragerea unor fişe noi), după cum cred mai potrivit. Pe aceşti colaboratori îi remunerez după munca lor şi caut să fac economii cît mai mari. Banii economisiţi după colaboratori te rog să dispui să se pună la o parte, pentru ca din ei să se poată remunera la timpul său desenatorul care va face ilustraţiile necesare pentru Dicţionar.

Cît mă priveşte pe mine, eu muncesc regulat 5 ore la zi, cu multă plăcere şi cu destul spor. Numai sănătate să-mi dea D-zeu, căci atunci vom termina Dicţionarul, în ciuda celor cari au deznădăjduit a-l vedea sfîrşit, mai iute decît se aşteaptă.

Îţi doreşte sărbători fericite şi An nou îmbelşugat, al d-tale devotat şi mulţumitor,

Sextil Puşcariu

Abia aştept sosirea bibliotecei.

VIII, Lammgasse 7 III

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59120. S 1 (11)/D VII.

11

V[*iena*], *1 I st. v. 1906*

Mult stimate d[omnu]le Bianu,

Îți retrimit poștala d-lui Gălușcă. Voi cere în raportul meu către Comisiune suma de l. 95 ca despăgubire pentru călătoria lui de la Halle la Viena și înapoi, adecă l. 63,20 bani, ca să ți-i pot restitui d-tale și l 31,80 bani (= 30 coroane) dați de la mine.

De sfaturile d-tale voi ține seamă.

Îți mulțumesc din inimă pentru bunăvoința ce-mi arăți.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu
VIII, Lammgasse 7 III

Bibl. Acad. R.S.R., *Coresp. inv. 59121.* S 1 (12)/D VII.

12

V[*iena*], *18 I 1906*

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți înapoiez lista cărților cu notițele cerute în rubrica din urmă. Pentru cele mai multe am însemnat la margine „1", adecă un *exemplar*. Cele însemnate cu „nu", le am eu în ediția întrebuințată [pentru] extragerea fișelor.

Cu redactarea specimenului am ajuns la cuvîntul „acel" (pag. 20 în specimenul Philippide). Aici m-am oprit, căci îmi lipseau fișele începătoare cu C, pentru ca să parcurg materialul cuvîntului „cel". Cele 175 de cuvinte redactate vor ajunge, cred, ca să dea o idee despre felul cum lucrez: în ele se cuprind și cîteva cuvinte uzuale, ca prep[oziția] *a*, *abate*, *abia*, *ac*, *acasă acăța* și împrumuturi mai vechi ca: *aba*, *abitir*, *abanos*, *acadea* etc., și derivate românești ca: *abătător*, *acățătoare*, *acățare* etc. și multe neologisme. Acuma dau materialului redactat forma definitivă și pe la începutul săptămînei viitoare aș putea trimite specimenul. Aș dori însă să-l înaintez deodată cu Programul, pentru a cărui elaborare îmi vor trebui vreo două săptămîni. Va fi dezvoltarea și completarea schiței făcute în grabă și cetite în ședința din decemvrie, căci aș vrea de astă-dată să prezint un studiu lexicografic concis, care să poată servi, cu unele modificațiuni, ca introducere a *Etimologicului*.

Vreau cu tot prețul să împlinesc dorința d-lui Sturdza și să pot da pînă la sfîrșitul lui april fascicola dintîi la tipar, ca în mai să poată fi prezentată m. s. regelui, și lumea să vadă că nu mai trebuie să aștepte. După socoteala pe care o pot face acum, ea va cuprinde 1/2 coală de Bibliografie și Prescurtări, 1 coală de introducere și vreo 500 de cuvinte redactate, adecă vreo 5 coale de tipar de text. Cu 110 pagini format mare cred că se poate scoate fascicolul I. Al doilea va fi mai mare și va ieși pe la începutul anului viitor.

Pînă în 20 ianuar st. v. voi termina și programul, și-l voi trimite împreună cu specimenul Comisiunii, pentru ca să poată delibera asupra lor pînă la sfîrșitul lunei, cînd voi veni și eu la București.

Deodată cu specimenul și programul voi trimite și raportul (despre colaboratori), pentru care acum n-am nici un moment liber.

Te rog să-mi scrii dacă planul acesta al meu e aprobat de d-ta, și să primești asigurarea devotamentului meu.

Sextil Pușcariu

VIII Lammgasse 7 III

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59122. S 1 (13)/D VII.

13

Viena, în 20 I 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

După o muncă întețită de patru săptămîni am terminat Specimenul și Programul și vi-l trimit, dimpreună cu raportul oficios și cu trei chitanțe. Chitanța d-lui Lacea încă nu mi-a sosit.

La 1 februarie avînd ceva de lucru la Viena, voi putea pleca la București numai în 2 februarie, ca să fiu prezent la ședința de vineri 3 februarie. Cred că amînarea aceasta cu cîteva zile nu-mi va fi luată în nume de rău.

Vi-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ați comunica ce impresie a făcut Specimenul și Programul care, cu mai mult răgaz, ar fi putut fi scris ceva mai cu îngrijire. Dar din patru săptămîni una a fost pierdută numai cu transcrierea.

Ca „moto“ al Programului, care cu unele modificări va putea forma introducerea provizorie a Dicționarului, am ales cuvintele m. s. regelui, a căror senz e: „Nu perfecția Dicționarului, ci apariția lui e necesară“. Cum nu am însă aici, la Viena, discursul regelui din primăvara trecută, te rog să ai bunătatea să scrii d-ta citatul exact pe pag. I. Am ales acest „moto“, căci el mi s-a părut că corespunde și justifică pe deplin programul întreg.

Ilustrațiile alăturate sunt făcute [de] d-șoara Elena Popea, pictoriță în München, după niște fotografii. Le-am dat mai mult ca să se vadă modul simplu liniar al ilustrațiunei și aptitudinea acestei d-șoare, care e săracă și n-are nici o bursă, așa încît Academia angajînd-o pentru ilustrarea Dicționarului va face și o binefacere.

Cărțile, fiind azi sărbătoare, le pot scoate numai mîne de la gară. N-am vrut însă să mai amîn expedierea Specimenului etc., ci voi trimite lista lor de-a bașca la adresa d-tale.

De mîne mă apuc de redactarea mai departe a Dicționarului în proporțiile Specimenului.

Al d-tale devotat și mulțimitor,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59123. S 1 (14)/D VII.

[1] În raportul pe care Sextil Puşcariu îl face Comisiei Dicţionarului asupra începutului activităţii sale, se precizează în primul rînd faptul că Ovid Densusianu, pe a cărui colarorare se scontase, nu a primit să se angajeze la această lucrare. Tot în acest raport, pe care îl reproducem în continuare, S. Puşcariu expune succint cum a organizat pentru început munca sa şi a colaboratorilor şi ce sarcini revin fiecăruia.

Domnule preşedinte,

În urma însărcinării primite de la Comisiunea Dicţionarului, am onoarea a vă prezenta un specimen şi un program, pe cari le-am lucrat singur, căci dl. Ovid Densusianu mi-a făcut declaraţia verbală că nu primeşte colaborarea la Dicţionar.

Neavînd timp de pierdut am căutat să-mi asigur ajutorul cîtorva colaboratori şi vă propun spre aprobare pe următorii:

1) Dl. C. D. Găluşcă, licenţiat în litere. Partea sa de colaborare e următoarea: Materialul lexical brut, cuprins în fişe, va trece mai întîi prin mîinile sale şi dl. Găluşcă va face, după indicaţiile primite, întîia clasare şi definire a senzurilor şi alegerea exemplelor mai caracteristice. Astfel eu voi avea să redactez un material spicuit şi va trebui să controlez numai dacă selecţia a fost bine făcută. Dl. Găluşcă se găseşte deocamdată la Halle, unde pregăteşte un examen şi lucrează două ore pe zi la clasarea fişelor AR — AS, pe care le-a luat cu sine. În vederea acestui fapt, i-am făgăduit deocamdată o remunerare de 100 l. lunar, rămînînd ca răsplătirea muncei sale să fie mărită la 150—200 l. lunar cînd se va strămuta la Viena, unde traiul e mai scump şi-şi va concentra munca numai asupra dicţionarului. Dată fiind buna pregătire filologică a d-lui Găluşcă, nădăjduiesc că colaborarea sa îmi va fi de cel mai mare folos. La începutul lunei ianuar, dl. Găluşcă a fost la Viena pentru ca să ne putem înţelege şi să-i dau îndrumările necesare. Cu această ocazie i-am dat 95 l. pentru acoperirea cheltuielelor de călătorie. Vă rog să aprobaţi atît această cheltuială extraordinară a mea, cît şi remuneraţia de 100 lei lunar, începînd cu 1 ianuar st. v. 1906 d-lui Găluşcă, a cărui chitanţă o alătur.

2) Dl. C. Lacea, profesor la Braşov, doctor în filozofie din Lipsca, un filolog destoinic care a studiat la München, Lipsca şi Paris şi s-a distins prin lucrarea sa: *Untersuchungen der Sprache der „Viaţa şi petrecerea sfinţilor" des Metropoliten Dosoftei*, Leipzig, 1898. Dl. Lacea îmi va ajuta la redactarea dintîi a dicţionarului, deocamdată însă l-am însărcinat cu altă muncă mai imperioasă şi de la 1 ianuar 1906 extrage pe fişe cărţile indicate în Program, începînd cu scrierile lui Cipariu. Drept răsplată i-am făgăduit deocamdată 60 lei pe lună, ceea ce vă rog să aprobaţi.

3) Dl. A. Belulovici, român din Istria şi student în litere la Universitatea din Viena, îmi face extrase după sublinieri făcute de mine. Începînd de la 1 ianuar 1906 a extras vreo 1000 de fişe. I-am făgăduit 50 lei lunar, ceea ce supun aprobării d-voastră, alăturînd chitanţa.

4) D-na Lucia Bologa, ascultătoare la Universitatea din Viena, îmi consacră 6 ore pe zi pentru îndeplinirea lucrului mecanic împreunat cu redactarea unui Dicţionar, precum: necontenita aranjare a fişelor după alfabet, copiări şi colaţionarea unor exemple. D-na Bologa a început să lucreze îndată după sosirea mea la Viena, adecă în 20 decemvrie 1905. Vă rog să aprobaţi remunerarea de 100 lei lunar, pe care i-am făgăduit. Chitanţa alăturată cuprinde şi zece zile din decemvrie.

Astfel, din suma de 400 lei lunar, pe care Academia a binevoit a mi-o asigura, începînd cu ziua de 18 decemvrie 1905, pentru remunerarea colaboratorilor, am realizat pînă acum o economie de 110 lei pe luna decemvrie 1905 și de 90 lei pe luna ianuar 1906. Aceste economii vă rog a le avea în vedere pentru cazul cînd aș fi nevoit să cer ajutorul unor colaboratori extraordinari.

Primiți, vă rog, domnule președinte, asigurarea celei mai devotate stime.

Viena, în 20 ianuar 1906, VII, Lammgasse 7 III
Sextil Pușcariu

Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 118.

14

Viena în 22 I 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți înapoiez lista cărților primite. La urmă am făcut o observare. Alătur și contul speditorului de cor. 8,47, pentru vămuirea și transportul cărților. Totodată trimit și o nouă listă de 100 cărți de cari am cea mai mare trebuință pentru redactarea *Etimologicului*. De va fi nevoie să fac o rugare oficioasă către președintele Academiei pentru procurarea lor o voi face la venirea mea în București. Cărțile nelegate (afară de *Revista* lui Densusianu, care nu-i completă) le-am dat la legat și voi trimite contul Academiei. Azi am expediat tipografiei a doua coală din textele istriene.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59124. S 1 (15)/D VII.

15

Viena, în 30 I 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu poșta de astăzi am trimis tipografiei corectura primei coale din textele istro-române. Greșeli sunt destule, însă nu mai multe decît le-ar face altă tipografie. Numai pentru *é* (e deschis accentuat), care se găsește în foarte multe cuvinte (în toate verbele în *-esc*), trebuie să se mai comande un semn la turnătorie. Același semn neaccentuat *ε* are defectul că se poate confunda cu *e*, fiind semnul diacritic de dedesupt mai mult o rotiță decît o jumătate de cerc. Cred că două corecturi vor fi de ajuns. V-aș ruga însă să dispuneți ca din coalele imprimate să mi se trimeată cîte 3 exemplare, una pentru mine și două pentru d-nii Bartolli și Byhan, ca să putem lucra la glosar înainte de ce s-au publicat toate textele.

Cîte exemplare voi căpăta? Aș dori să trimit vreo două pe la revistele filologice și să dau fiecărui colaborator vreo 5.

Azi am primit înștiințarea despre sosirea cărților și mîne le voi scoate de la gară. Lista lor iscălită o voi trimite dimpreună cu Specimenul, care-i gata, cu raportul și cu programul, care va fi gata pînă luni sau marți. Ieri am fost la dl. Meyer-Lübke și i-am arătat specimenul și programul cît e gata. I-au plăcut amîndouă.

Pentru scrisorile de încurajare îți mulțumesc din inimă.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

VIII Lammgasse 7 III

P.S. Cu poșta de azi îți trimit un tiraj aparte din raportul despre literatura română din *Kritischer Jahresbericht*. Documentele Hurmuzaki le-am primit și mulțumesc. Din *Fragmente din istoria românilor* de H. am primit numai tomul II și III.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59125. S 1 (16)/D VII.

16

Viena, în 22 februar 1906, VIII Lammgasse 7 III

Iubite d[omnu]le Bianu,

Vă trimit alăturat: 1) Raportul către Comisiune, din care vedeți că în locul d-nei Bologa am angajat aici doi studenți [1]. Deoarece la ședința din urmă a Comisiunii mi s-a cerut să dau mai multă importanță neologismelor și să însărcinez cu adunarea lor pe un colaborator, am propus pe dl. V. Cioflec, care, stînd la București, are ocaziunea să consulte specialiști din toate ramurile științifice, pentru controlarea termenilor tehnici neologi. Vă rog, pentru ca lucrarea să nu întîrzieze, să dați prin dl. Lapedat d-lui Cioflec un exemplar din *Dictionnaire général* de Darmesteter, Hartzfeld și Thomas.

2) Chitanțele colaboratorilor, vă rog, dacă se poate, să dispuneți ca paralele să se trimeată pînă la 1 martie, deoarece atît dl. Gălușcă, cît și dl. Belulovici și dl. Greciuc vor pleca la 3 martie ca să petreacă Paștele acasă. La reîntoarcere vor lucra cîte 4 ceasuri pe zi, pînă vor fi înlocuit ceea ce au absentat.

3) Contul de 45,30 cor. de la legător și conturile de 14,51 cor. și 7,44 cor. pentru cele două transporturi de cărți, la un loc 67,25 cor.

4) Lista cărților controlată. Lipsesc două cărți. Lista II trimițîndu-mi-se numai într-un exemplar, pe care vi-l înapoiez. Vă rog să *dispuneți să mi se trimeată și mie o copie.*

Vă mai rog să-mi trimiteți și o copie după raportul d-lui Kalinderu în ultima ședință a Comisiunii, pentru ca să pot corecta greșelile și lipsurile specimenului meu.

În sfîrșit, vă rog, dacă se poate, să dispuneți ca tipografia să-mi trimeată cît mai curînd reviziile coalelor de tipar pentru textele istro-române, pentru ca să mai pot face o corectură cu dl. Belulovici, care pleacă la 2/15 martie.

Iertați multele rugăminte și împărtășiți, vă rog, respectuoasele mele sărutări de mînă d-nei Bianu.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1898—1911, f. 60.

---

[1] Sextil Pușcariu se referă la următorul raport:

Domnule președinte,

În ședința din urmă a Comisiunei Dicționarului s-a luat hotărîrea ca să se dea mai multă atențiune terminilor tehnici neologi decît cum am făcut în specimen și, spre a nu pierde prea multă vreme, a-mi lua spre acest scop un colaborator. În urma acestei deciziuni am însărcinat cu această parte de colaborare, în mod provizoriu deocamdată, pe dl. Virgil Cioflec, București, Visarion 30. Dl Cioflec are cunoștințe temeinice de limba franceză, din care sînt luate mai toate neologismele noastre, și de limba română, așa încît va fi în stare să arăte și cuvîntul popular român, sinonim cu neologismul, cînd acesta există. Fiind la București, va putea să consulte pe specialiștii români în fiecare ramură științifică, pentru a controla materialul adunat din dicționare. Vă rog deci să aprobați colaborarea d-lui Cioflec și remunerația lunară de 60 lei.

Deoarece *d-na Bologa* m-a ajutat numai cît timp nu puteam găsi alți colaboratori, vă rog să primiți dimisiunea dînșii. Doi studenți la Universitatea din Viena, *d-nii I. Piticariu și V. Greciuc*, cărora le-am pus în vedere o remunerație lunară de cîte 50 lei, lucrează de la *14 februarie încoace în locul d-nei Bologa.* Vă rog să aprobați colaborarea lor, prin ceea ce mă scutiți și pe mine de orice fel de interpretare care s-ar putea da faptului că am angajat de colaboratoare o rudă a mea apropiată.

Primiți vă rog, domnule președinte, asigurarea celei mai profunde stime.

Sextil Pușcariu
Viena, în 22 februar 1906

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 118.

17

V[iena], în 3 III 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit alăturat materialul tot, gata de tipar. Pînă la venirea mea în București voi lucra înainte, așa ca să putem tipări — dacă va mai fi vreme — chiar mai mult. Lipsește numai lista prescurtărilor pe care o voi aduce cu mine.

Dorindu-ți sărbători fericite, sunt al d-tale devotat și recunoscător,

Sextil Pușcariu
VIII. Lammgasse 7 III

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59126. S 1 (17)/D VII.

18

V[iena], în 6 III 1906

Iubite domnule Bianu,

Alăturat trimit cererea către Comisiunea Dicționarului cu rugarea de-a fi pus direct în legătură cu tipografia, pentru ca să încep cu tipăritul. Altfel nu vom putea apărea la 10 mai cu întîia fascicolă. Introducerea, care am lăsat-o la dl. Quintescu, n-am primit-o încă. Deoarece trebuie și ea schimbată încă, te rog să dispui ca să mi se trimeată cît mai degrabă. Cele două cărți: Ispirescu, *Unchiașul sfătos* și Reteganul, *Povești*, le-am găsit. Te rog să mă ierți că am făcut încurcala aceasta. Cauza e că cea dintîia a fost indusă în mod greșit între cele „nelegate", iar a doua era dată la legător pe cînd ți-am scris. Te mai rog, dacă se poate, să dispui să se trimeată și celor doi studenți, Greciuc și Piticariu, paralele, și dacă nu au fost încă aprobați de Comisie, ar fi bine să se aprobe cît mai iute, căci sunt sărmani și au lipsă de parale.

Iartă-mă că toate scrisorile mele sunt pline de rugăminte și că te deranjez atîta, dar n-am încotro, căci d-ta ești singurul care mi-ai arătat atîta prietenie, încît pot cuteza să te inoportunez cu cereri de acestea. Te rog să fii sigur de recunoștința devotatului d-tale,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59127. S 1 (18)/ D VII.

19

Viena, 23 III 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alăturat trimit chitanțele, cu rugarea să dispuneți să mi se trimeată la 1 aprilie paralele, ca să pot pleca în 5 sau 6. Corecturile le-am primit acum. Tiparul e frumos și cuprinzător. Dl. Gălușcă nefiind însă deprins a face corecturi s-au strecurat f. multe greșeli, așa că voi face eu și corectura I de acum înainte; luni le retrimit.

Rugîndu-te să împărtășești d-nei Bianu respectuoase sărutări de mîni, sunt al d-tale devotat și mulțumitor,

Sextil Pușcariu
VIII Lammgasse 7 III

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59128. S 1 (19)/D VII.

20

Viena, 31 III 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îmi pare rău că, fără să știu, am lucrat în contra dorinței Comisiunei. Mie nici prin gînd nu mi-a trecut ca să *impun* Comisiunei pe colaboratori, ci am voit numai să-i *propun*, cerînd aprobarea ei. Dacă ei s-au apucat îndată de lucru, e pentru că în graba cea mare pe care o avem cu toții, ca să apară Dicționarul și mai ales ca să ne putem prezenta în mai cu o fasciculă, am crezut că nu ne rămîne nici un moment de pierdut. Cîteștrei domnii știau însă că lucrează fără să fie încă angajați și că numai din momentul cînd Comisiunea îi va numi, dacă o va găsi de cuviință, se pot considera colaboratori.

Multă alegere n-am avut. Cei doi studenți din Bucovina, lucrînd la mine și sub directa mea supraveghere, descurcă fișe și le aranjează după alfabet. Dl. Cioflec extrage după dicționarul general francez termenii tehnici pe fișe și îi controlează. Competența d-sale stă în aceea că are o cultură universală foarte de seamă, cunoaște perfect limba franceză și mai bine cea română, nu ca filolog, ci ca artist, în sfîrșit că este în continuă atingere cu scriitori ca Coșbuc, Vlahuță etc. și cu țărani (în calitate de conferențiar la sate), așa încît nu numai poate controla neologismele, ci este și în poziția de a-mi indica corespondentul său popular român, cînd acesta există.

De asemenea, indicațiunile mele pentru tipograf au fost o propunere, fără să știu că ele ar putea face dificultăți. Dacă Comisiunea alege pe cele vechi, eu bineînțeles nu mai am nimica de zis. Aștept proba pentru ca să trimit restul manuscrisului. La București voi veni pe la 20 aprilie st. n., ca să pot sta o săptămînă, căci la 28 încep cursurile semestrului de vară. Cu această ocazie — pînă atunci cred că se va fi terminat și sesiunea generală — voi putea primi observațiunile Comisiei asupra manuscriptului meu, care va fi trimis cu două săptămîni înainte, și din care o parte va fi tipărită.

Pînă atunci eu lucrez mai departe cu multă tragere de inimă.

Rugîndu-te să comunici respectuoase sărutări de mîni doamnei Bianu, te rog să primești asigurarea stimei și recunoștinței mele,

Sextil Pușcariu
VIII Lammgasse 7 III

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59129. S 1 (20)/D VII.

21

Viena, 31mart/13 april 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Manuscrisul l-am trimis din vreme, ca să circule pe la domnii din Comisiune (se poate împărți, spre mai mare ușurință, în 5 părți) înainte de a veni eu la București. Dacă îmi aduc bine aminte, la ultima ședință era vorba ca să viu la București pentru ca să primesc observațiunile Comisiunei și să fac modificările cari vor fi de trebuință înainte de a se tipări primul fascicol. Te rog dară să lași tipografului numai Introducerea, care e cunoscută Comisiunei, iar restul să dispui să se trimeată membrilor Comisiunei spre cetire. O parte e tipărită, așa încît Comisiunea va pute să se pronunțe și asupra tiparului.

Venirea mea la București poate să urmeze în tot momentul pînă la 1 mai st. n., cînd trebuie să încep cursurile aici la Universitate. Eu cred că dacă voi pleca din Viena vineri în 7/20 april și voi fi la dumineca Tomii în București va fi mai potrivit și membrii Comisiunei au o săptămînă timp să cenzureze manuscriptul pînă la venirea mea. Te rog să-mi depeșezi, căci vremea e scurtă și trebuie să fac unele pregătiri cînd să viu. Eu sunt la dispoziția d-voastră de la primirea acestei scrisori pînă duminecă în 14/27 april.

Sărbători fericite! Al d-tale devotat și recunoscător,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59130. S 1 (21)/D VII.

22

Viena, 20 IV v. 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu poșta de azi v-am trimis restul manuscrisului pînă la pag. 498, dimpreună cu „prescurtările“ și cu Bibliografia. Aceasta din urmă am făcut-o pe fișe paginate, ceea ce nu va face cred nici o greutate la tipografie (titlurile cari trebuiesc încă controlate sînt însemnate cu X). Pre cît pot prevedea, fascicola are să dea cam 22 pag. de introducere, 6 pg. de bibliografie și prescurtări și vreo 50 de pag. de text, deci vreo 5 coale de tipar.

Corecturile îmi răpesc multă vreme, cu toate acestea voi mai pregăti ceva material pentru cazul cînd va fi nevoie de el pentru completarea coalei sau jumătății de coală din urmă.

Ceea ce mi-ai trimis am primit tot, și am și retrimis tipografiei corectura pag. 1—43.

Poate va fi mai potrivit să nu viu la București pînă pe la începutul lui mai st. v. În timpul acesta aș termina cu corecturile. O săptămînă înainte de 10 mai, sosind la București, aș putea întroduce modificările propuse de Comisiunea Dicționarului, iar în ziua cînd se va preda primul fascicol regelui, aș putea fi și eu de față.

Vă rog hotărîți d-voastră. Eu sunt totdeauna gata să viu cînd mă veți chema.

Al d-tale devotat și recunoscător,

Sextil Pușcariu
VIII, Lammgasse 7 III

Manuscrisul l-am trimis recomandat ca „corectură“ (am alăturat niște foi tipărite cari nu mai sunt bune), fiind mai ieftină poșta.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59131. S 1 (22)/D VII.

23

TELEGRAMĂ

D[omnule] Bianu,
Rog telegrafiați cînd să plec [la] București,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59132. S 1 (23)/ D VII.

---

[1] Pe telegramă Ioan Bianu notează: „Răsp[uns] 11/24 april 1906. Așteaptă chemarea"

24

V[iena], 14/27 april 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit telegrama, prin care mă înștiințați să aștept chemarea, după ce i-am scris d-lui Gălușcă să meargă pe la d-ta. Te rog să ierți scrisorile și telegramele mele, dar ele au fost trimise numai din grija ce o am ca să nu întîrziem cu apariția primului fascicol. La chemarea d-voastră, voi sosi îndată la București, numai aș dori, dacă se poate, să îmi pot ținea aici lecția de deschidere anunțată pe sîmbătă în 22 aprilie (5 mai). Cînd am trimis tipografiei prima corectură, am scris că pe la Paști voi fi în București, deci să nu mi se trimeată aici celelalte corecturi. Neștiind apoi cînd voi pleca, n-am mai scris nimica. Vă rog să dați ordin de acolo tipografiei ca să mi se trimită corecturile, căci eu nu știu cînd mă veți chema și ca să nu se prăpădească vremea. Imprimatur nu voi scrie, rămînînd ca să-l pună Comisia.

În timpul acesta eu am lucrat mai departe și am ajuns la pag. 500 din manuscris (ADEVĂR). Să trimit și acest manuscris la tipografie? Am făcut și lista prescurtărilor și bibliografia și îmi rămîne să o completez numai cu vreo două titluri de cărți cari îmi lipsesc aici și pe cari nădăjduiam să le găsesc la Academie. Va putea s-o facă însă dl. Gălușcă care-i acolo.

Vi-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ați scrie două cuvinte ca să știu cum stau, mai ales că tăcerea d-tale începe să mă umple de grijă, că v-aș fi supărat fără să vreau, ceea ce aș regreta foarte.

Rugîndu-vă să împărtășiți d-nei Bianu respectuoase sărutări de mîni, sunt al d-tale devotat și recunoscător,

Sextil Pușcariu
VIII, Lammgasse 7 III

P.S. Am primit atît exemplarele de *Studii istroromâne*, cît și paralele, pe cari le dau d-lui Belulovici, avînd el mai multă trebuință de bani ca mine.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59133. S 1 (24)/D VII.

25

Viena, în 12 V 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Corecturile le-am primit regulat și mă bucur că tipăritul merge atît de iute încît fascicolul va putea fi gata la timp. Pentru cele două ex[emplare] din *Plantele* de Panțu, îți mulțumesc frumos. Îmi face servicii mari, și de-abia aștept și lucrarea similară a d-lui Antipa despre pești. Sunt aceste exemplare posesia mea sau se țin de biblioteca Dicționarului, pentru care caz voi trimite o chitanță.

Vin să te rog un lucru. Ți-am spus data din urmă cînd am fost la București că dl. Iorga a avut bunăvoința să se ofere a-mi ceti corecturile pentru partea istorică și cea franceză. Deoarece controla d-sale îmi este foarte prețioasă, te rog să dai voie ca să se facă la tipografie un tiraj mai mult din revizie, pe care dl. Lăpădat îl va da regulat d-lui Iorga.

Mulțumindu-ți, rămîn al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu
VIII Lammgasse

P.S. Despre schimbările tipografice cari vor mai trebui introduse se va putea decide mai bine la venirea mea în București.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59134. S 1 (25)/D VII.

26

Viena, 2/15 mai 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Azi am scris d-lui Kalinderu, mulțumindu-i pentru posibilitatea ce mi-a oferit de a vedea serbările de 10 mai și pe care o voi urma bucuros. Duminecă în 6 plec, iar marți dimineață voi fi în București, unde îmi voi lua voia să te cercetez. Tipografiei, căreia îi înapoiez azi corecturile, îi voi comunica că de la data de 6—11 mai voi lipsi din Viena.

Cu ocazia aceasta voi avea și fericirea să mă prezint m. s. regelui ca membru al Comitetului coloniei din Viena, care îi va oferi un frumos omagiu. Cît de bucuros i-ași fi oferit și eu, dacă nu un fascicol, cel puțin un specimen de 5 coale de tipar din Dicționar! Dar ceea ce nu-i cu putință acum, va fi mai tîrziu!

Închei această scrisoare, căci mă așteaptă nu mai puțin 68 de file de corecturi!

Rugîndu-te să comunici respectuoase salutări d-nei Bianu, sunt al d-tale devotat și mulțumitor,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59135. S 1 (26)/D VII.

27

Viena, 22 V 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am alăturat acestei scrisori chitanțele, raportul către Comisiune [1], precum și, pentru d-ta, cu rugarea să mi-o înapoiezi, scrisoarea d-lui Rădulescu. Precum vezi din ea, dl. Rădulescu cere o remunerație care mie mi se pare prea mare și cred că și Comisiei, căci, pe de o parte, nu văd nici un raport între leafa mea de 500 lei și a lui de 400, pe de altă parte, ceilalți colaboratori s-ar putea simți cu drept cuvînt neîndreptățiți. Deoarece ajutorul lui îmi este însă aproape necesar, poate se va putea face un compromis: Să *nu* i se dea d-lui Rădulescu și corecturile, cari îi răpesc timpul cel mai mult, ci să colaboreze numai în celelalte puncte precizate în raport. Oricît de conștiincios și-ar îndeplini misiunea, ea nu-i va răpi mai mult de 1—2 ore pe zi, așa încît nu va trebui să renunțe la alte ocupațiuni și cred că se va învoi cu o remunerație mai mică (cam 200 lei lunar). Dl. Nerva Hodoș mi-a spus că dl. Albini ar lua asupra sa sarcina de corector.

Raportul l-am făcut așa ca să nu trebuie să mă pronunț eu asupra persoanelor colaboratorilor, ci să decideți d-voastră. Cred că veți afla mijlocul de a-l convinge pe dl. Rădulescu, căci ar fi foarte de dorit să să apuce cît mai curînd de revizuirea părții tipărite pînă acuma.

Eu lucrez mai departe, așteptînd sosirea d-lui Găluşcă, care-mi scrie că sosește la 1 iunie v. și vă roagă să-i eliberați paralele ceva mai curînd.

La audiență, regele mi-a vorbit și de Dicționar.

Rugîndu-te să mă scuzi că în zăpăceala serbărilor, și fiind obligat să mă tot întîlnesc cu ceilalți domni din Comitetul cari am prezentat regelui omagiul coloniei din Viena, nu mi-am putut îndeplini plăcuta dorință de a face vizită d-nei Bianu, căreia te rog să-i transmiți respectuoase complimente.

Al d-tale recunoscător și devotat,
Sextil Pușcariu
VIII Lammgasse 7 III

P.S. Nu știu cum aș face să capăt de la dl. Maiorescu „Introducerea", pe care a adnotat-o și pe care mi-a făgăduit că mi-o dă, ca să pot face unele corecturi de stil.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59136. S 1 (27)/D VII.

---

[1] Raportul la care se referă Sextil Pușcariu, și pe care îl reproducem mai jos, enumeră o serie de chestiuni privitoare la organizarea operațiunilor de corectare, traducere, culegere de informații suplimentare ș.a., propunînd anume modalități de rezolvare:

Domnule președinte,

Comisiunea Dicționarului, în ședința sa din urmă, a binevoit a mă desărcina de aceea muncă, împreunată adeseori cu multă pierdere de vreme, pe care o poate îndeplini cu succes unul sau mai mulți colaboratori noi. În cele următoare îmi iau voie a arăta întru cît ar fi folositoare o astfel de colaborare.

1) *Corecturile de tipar.* După experienţa cîştigată pînă acuma, facerea unei corecturi conştiincioase a tipăriturilor îmi răpeşte cam trei zile de coală, ceea ce la o operă care va avea cam 100 coale de tipar însemnează aproape un an de muncă. Cel ce va primi de aici înainte sarcina de corector îşi va îndeplini, cred, mai bine misiunea în modul următor: corectura dintîi (nr. 1) o va face cu un ajutor care va ceti manuscrisul cu interpuncţia, accentuarea, sublinierile etc. notate acolo. Va urma o revizie prin care se controlează dacă corecturile au fost urmate de tipograf şi în care se va da atenţiune mai ales curăţeniei tipografice (litere întoarse, spaţiare bună, interpuncţiune, aliniate, semne convenţionale etc.) Această revizie (nr. 2) mi se va trimite mie, ca să fac corectura definitivă, cu adăugirile şi schimbările cari mi se vor părea necesare. Va urma o nouă revizie (nr. 3) din partea corectorului, convingîndu-se dacă schimbările introduse de mine au fost urmate de tipograf şi numai după aceste 4 corecturi se va da „imprimatur“ de Comisiune.

2) *Traducerea franceză.* Foarte mult timp îmi răpeşte căutarea traducerii celei mai potrivite franceze şi, în urmă, controlarea ei. Cred deci că un bun cunoscător al limbei franceze m-ar putea scuti de o mare parte din vremea pe care o pierd acuma în această privinţă. Voi urma, bineînţeles, şi de aici înainte a da traducerea franceză, dar ştiind că ea va fi controlată de un om competent, nu va trebui să mă muncesc ca ea să fie completă şi să caut să stabilesc toate nuanţele de sens în limba franceză.

3) *Informaţiunile.* De multe ori sensul unui cuvînt nu reiese în mod neîndoielnic din citaţiunile cari îmi stau la dispoziţie, fie că citaţiunile sunt extrase în mod defectuos, fie că fraza însăşi nu cuprinde indicări asupra înţelesului acelui cuvînt. În cazul dintîi, de cele mai multe ori pot controla citaţiunea şi astfel pot întregi fraza. Dar s-au făcut extrase şi din unele cărţi vechi cari nu se găsesc în biblioteca Dicţionarului şi acestea se pot consulta la Academie numai de un colaborator din Bucureşti. Mai des e însă cazul al doilea, cînd cuvinte, mai ales populare şi provinciale, necunoscute mie (nimeni nu cunoaşte tot tezaurul lexical al limbei sale), se găsesc numai în cîte un exemplu, din care nu li se poate statori sensul. În aceste cazuri, trebuie să iau informaţiuni directe de la autorul (cînd e în viaţă) care l-a întrebuinţat sau, cînd cuvîntul face parte din literatura poporală şi din terminologia specială, de la oameni din partea locului de unde a fost cules, respectiv de la specialişti. Astfel de informaţiuni cer însă multă pierdere de vreme, mai ales cînd trebuie făcute prin scrisori şi un colaborator din Bucureşti cu legături personale în provinţiă şi cunoscut cu autori şi specialişti va putea să-mi facă servicii bune.

4) Într-o lucrare aşa de mare ca acest Dicţionar se strecoară, în mod fatal, greşeli, şi, dacă ţinem seama de graba cu care trebuie să înaintez mi-e de multe ori peste putinţă să dau stilului meu toată îngrijirea cuvenită, să caut totdeauna definiţia cea mai potrivită, la neologisme echivalentele cele mai nimerite etc. Aceste greşeli şi scăderi se pot ocoli numai printr-o revizuire conştiincioasă, care însă e pentru mine împreunată cu multă pierdere de vreme. Afară de aceea, patru ochi văd mai bine decît doi. De aceea, cred că ar fi de cel mai mare folos dacă un om competent ar ceti tot manuscrisul meu şi mi-ar atrage atenţia asupra acelor părţi cari nu i se par destul de bine exprimate şi mi-ar propune îndreptări pentru scăpările mele din vedere. Ar fi bine ca acest colaborator să fie de loc din Muntenia, să cunoască bine atît limba literară cît şi a ţăranului din Muntenia, căci astfel între colaboratorii mei aş putea avea români din toate părţile şi s-ar ocoli în Dicţionar preponderenţa vreunui dialect asupra celorlalte.

5) Dicţionarul pe care-l redactez are să cuprindă în sine toate achiziţiile lexicografiei româneşti de pînă acuma. Pentru acest scop, după ce am făcut redactarea unui articol sau a unei serii de articole, trebuie să cercetez toate dicţionarele şi glosarele tipărite

pînă acuma pentru ca să controlez dacă nu s-a uitat nimica, dacă articolele mele sunt complete. Această muncă, pe lîngă că e anevoiasă, îmi răpeşte foarte mult timp. E adevărat că trebuie şi de aici încolo s-o îndeplinesc tot eu, dar cred că ea poate fi uşurată în mod simţitor în modul următor: toate dicţionarele şi glosarele să fie extrase pe fişe, sau mai bine zis, toate cuvintele cuprinse în acestea să fie tăiate şi lipite pe fişe, cari să se aşeze între celelalte. Astfel, cînd voi ceti extrasele şi voi face alegerea exemplelor, voi parcurge şi întreg materialul lexicografic de pînă acuma, văzînd ce trebuie reţinut şi ce nu. Economia de timp e foarte mare, căci în loc să fiu nevoit a deschide după redactarea fiecărui cuvînt 20—30 de cărţi şi a intercala în articolul gata exemple, adeseori foarte greu de întreţesut într-un text căruia i s-a dat împărţeala şi forma definitivă, voi lucra numai cu fişe. Spre scopul acesta cred că nu e nevoie decît de cîte două exemplare din dicţionarele şi glosarele următoare: Şăineanu, Barcian, Tiktin, Damé, dr. Ureche, Creţu *(Lexicon slavo-românesc)*, Costinescu, Polizu, *Codicele Voroneţan*, *Hronicul* de Cantemir, Şăinean *(Influinţa orientală*, vol. II a şi b), Jarník *(Glossaire)*, Rădulescu-Codin *(O seamă de cuvinte)*, *Dicţionarul* şi *Glosarul* de Laurian şi Massim şi — dacă se poate — *Lexiconul de Buda* şi *Crestomaţia* de Gaster (vol. II). Două exemplare sînt necesare pentru că fiecare pagină trebuie tăiată de două ori (pagini cu soţ şi fără soţ). Mai este un folos împreunat cu acest lucru. Cuvintele cari nu vor fi primite în dicţionar vor putea fi strînse într-o cutie anume, pentru ca să rămînă Academiei sau pentru o eventuală a doua ediţie a Dicţionarului, cînd aceasta s-ar hotărî să cuprindă toate cuvintele româneşti.

Avînd în vedere toate acestea, rog Comisiunea Dicţionarului a binevoi să aprobe propunerea următoarelor puncte:

a) un colaborator pentru ajutorul precizat sub 2—4.

b) un corector.

N.B. Eventual colaboratorul să ia asupra-şi şi misiunea de corector.

c) Să-mi acordeze o sumă pentru lucrătorul care va tăia, lipi şi aşeza după alfabet, sub supraveghiarea mea, fişele scoase din dicţionarele şi glosarele indicate sub 5, mai bine, cred, să-mi indice cu cît voi putea remunera foaia din fişele acestea aşezate după alfabet.

d) Să-mi dea voie să prezint de aici înainte conturile pentru materialul (hîrtie, cerneală, pene etc.) trebuitor mie şi colaboratorilor, precum şi pentru corespondenţă, căci pînă acuma am dat de la mine pentru hîrtie (de manuscript şi de fişe noi) şi pentru timbre (toate corecturile şi manuscrisele s-au trimes recomandat) peste 40 de lei.

În sfîrşit îmi iau voie să vă comunic că persoana care îmi pare mie mai indicată pentru a colabora în modul arătat sub 2—4 este dl. profesor Ioan A. Rădulescu din Bucureşti.

Primiţi vă rog, domnule preşedinte, asigurarea celei mai devotate stime.

Dr. *Sextil Puşcariu*
Viena, în 23 mai 1906, VIII, Lammgasse 7 III

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P. — 17 — 1904—1911, f. 127—128.

28

Viena, în 1 VI 1906

Iubite domnule Bianu,

Am primit corecturile, dar nu m-am apucat de ele, căci aştept răspunsul Academiei. Dacă mi se va acorda un corector i le voi trimite lui îndată, ca să nu pierd eu vreme. Cu redactarea înaintez cu acelaşi spor ca pînă acuma. Te rog, dacă se poate, să dispui să mi se trimeată de la tipografie un tiraj de „Introducere“, ultima revizie, ca să pot face schimbările propuse de dl. Maiorescu și de d-ta, pentru cari îți sunt foarte mulțumitor. Pentru colaboratori ar fi de lipsă să aibă fiecare cîte un exemplar de „Prescurtări“, ca să știe și ei să facă prescurtările necesare. Carta postală pe care am primit-o azi de la d-ta (alăturată) s-a trimis din greșeală înainte de a fi scrisă, ceea ce îți comunic pentru cazul cînd ai fi avut să-mi scrii ceva urgent.

Cu respectuoase complimente pentru d-na Bianu și cu salutări lui Alexandru, sunt al d-tale devotat și mulțumitor,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59137. S 1 (28)/D VII.

29

Viena, 28 VI 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mă grăbesc să răspund la scrisoarea d-tale.

1) De colaborarea lui Rădulescu mă bucur, căci pre cît îl cunosc pot să am cea mai mare încredere în el și pot să-i las cu inima liniștită răspunderea pentru corecturi și traduceri. [1]

Nu înțeleg însă cari „corecturi cu manuscriptul“ le așteaptă Rădulescu de la mine. Eu n-am decît „prescurtările“ cu manuscriptul, iar din pag. 62—73 prima corectură (fără manuscript). Pe acestea am să i le trimit chiar mîne. Restul manuscrisului, cît s-a dat la tipar, l-am trimis totdeauna dimpreună cu I[-a] corectură la București și a rămas acolo. [2]

2) La dificultățile pe cari mi le arăți cu privire la extragerea dicționarelor pe fișe m-am gîndit și eu și cred că se pot ocoli în modul următor:

a) Să se aleagă hîrtie de diferite colori. Fiecare coloare să corespunză unui dicționar, d. e. roșu Tiktin, alb Damé, galben Crețu etc.

b) Dacă formatul e mai lat decît fișa, se poate lipi de-a latul fișei, iar dacă e și mai lat pe o fișă de mărime dublă (a 16-ea parte dintr-o coală), căci fișele mele personale au mărimea aceasta, așa încît vor intra printre ele.

c) Dacă articolul e lung, se va îndoi fișa, pînă la forma convențională căci dacă se va lipi numai începutul nu am mare folos de ea, trebuind să consult cartea. Chiar lucrul acesta voiam să-l evit.

Alătur cîteva fișe ca model pentru felul cum mi le închipui eu.

Dacă le veți da cuiva în București să le facă, îmi luați mie o grijă de pe cap. Decît cred că lucrul nu e așa mecanic ca să-l poată face numai un legător de cărți fără control, căci prea ușor se poate lipi partea greșită, mai ales cînd un articol se continuă de pe o pagină pe alta, apoi la Tiktin bunăoară sunt anexe etc. Dacă s-ar face subt ochii mei aș putea avea siguranța că se face bine, dacă nu și așa frumos ca de un legător de cărți. Mă gîndeam și la aceea că un băiat sau o fată sărmană și-ar putea agonisi și ceva parale, căci e vorba de cîteva zeci de mii de fișe. Dacă lucrătorul e un om inteligent mai e și partea bună că le poate așeza îndată după alfabet, ceea ce e o muncă mare și — avînd în vedere diferitele sisteme ortografice ale dicționarelor — anevoioase.

Vă rog însă să hotărîți d-voastră și dacă le dați cuiva la București să-i spuneți să înceapă cu *Ag* (pînă unde am ajuns) și să facă întîi pe *Ag* din *toate* dicționarele, apoi pe *Ah* din toate dicționarele, apoi pe *Ai* etc. De-abia cînd litera A și B va fi gata, va putea să extragă dicționarele de-a rîndul.

3) *Scenele* lui Tafrali le-am primit. Le voi citi, voi subtrage cuvintele dobrogene și o voi da unui colaborator să facă extracție.

4) De-aci înainte voi însemna toate cheltuielile de poște și voi cere notă cînd voi cumpăra hîrtie și material ca să le pot prezenta. Nefăcînd aceasta pînă acuma, nu pot prezenta cu chitanța viitoare încă nici un cont. [3]

Dl. Gălușcă lucrează de 10 zile cu mine.

În 8 iulie n. plecăm împreună la Brașov, unde vom începe cu Gălușcă și Lacea o lucrare intensivă. Vreau ca să lucreze amîndoi cu mine măcar 6 săptămîni, să-i inițiez în lucrare, să le dau deslușiri și să văd la urmă care cît poate face și întru cît vor putea redacta independent părți din Dicționar. Am cea mai bună nădejde că au să ajungă cu timpul să lucreze fiecare singur cîte-o literă așa ca eu să am numai revizie. O lună, două ne vom întîlni vara, în fiecare an, ca să nu pierdem legătura și unitatea. Astfel, din toamnă chiar, nădăjduiesc să înaintăm cu mult mai repede, căci nu voi mai lucra singur ca pînă acuma. [4]

După ce mă voi fi convins cît și cît de bine poate lucra fiecare dintre ei, voi face un raport către Academie, arătînd cu de-amănuntul ce va lucra fiecare dintre ei, și recomandînd să li se mărească în consecință leafa.

Dintre ceilalți trei colaboratori voi concedia cred la toamnă pe doi, căci îmi va ajunge unul ca secretar. În lunile de vară vor avea însă încă de lucru. Belulovici va intra în armată așa că partea lui o va lucra Piticariu, pe care l-am pregătit anume pentru ca să-mi extragă fișe după glosarele din Zanne, *Revista critică* și *Moții* de Frîncu—Candrea. De aceea, chitanțele lui Belulovici vor avea adaosul: „pe adresa d-lui Piticariu“. Acesta va lucra bineînțeles 4 ore pe zi, în loc de două.

Lucrul merge înainte, încet, dar cu spor și am ajuns pînă acuma la pag. 444 din *Etymologicul* de Hasdeu („afla“).

Dorind doamnei Bianu și d-tale vacanțe plăcute, sunt al d-tale mulțumitor și devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59138. S 1 (29)/D VII.

---

[1] Marginal acestui paragraf I. Bianu notează: „Da, este hotărît mai bine să le facă dînsul; i-am trimis cărțile aproape toate; celelalte i se vor trimite în curînd“.

[2] Însemnare marginală: „Mss-ul s-a găsit la tipogr. și s-a dat lui Rădulescu“.

[3] Notație marginală: „Nu s-a cerut chitanțe de la furnizori, ci nota lui Pușcariu arătînd suma cheltuită“.

[4] Însemnare marginală: „Excelentă idee, care va da desigur bune roade“.

30

Braşov, la Sf. Petru 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Ajuns la Braşov, ne-am apucat cu d-nii Găluşcă şi Lacea de lucru. O parte din cărţi am adus-o cu mine, restul l-am găsit în Biblioteca gimnaziului de aici. Totodată am început şi cu tăiatul dicţionarelor. Mia de fişe costă (hîrtia şi goma) 50 heleri, iar lucrul e cam de 8 ore. Te rog să-mi comunici cu cît să remunerez această muncă (tăiat, lipit, ştampilat). Aştept mai ales cu nerăbdare Dicţionarul lui Tiktin, care ne trebuie la tot pasul. Din Barcianu am primit un exemplar de la Krafft din Sibiu şi te rog să mai comanzi unul, căci cel trimis de Academie e ediţia I şi nu ediţia III care ne trebuie.

Cu tipăritul, dacă Comisiunea va lua hotărîrea să se aştepte, te rog să insişti să fiu întrebat şi eu, fiind aceasta o schimbare a „Programei“ primite deja de Comisiune. Sunt unele lucruri pe cari aş vrea să le arăt Comisiunii cu această ocazie. Înainte de toate, chestiunea timpului. Dacă pe lîngă cei 5 ani de redactare (pentru partea care mi s-a dat mie) se mai adauge 1 an de tipărire, sunt 6. Afară de aceea, dacă voi da tot la tipar deodată va fi necesar să revizuiesc încă o dată tot manuscrisul, ceea ce mă tem că iară va aduce o întîrziere de 1 an. Iată doi ani pierduţi cînd lumea aşteaptă.

Mie personal, fireşte, numai conveni îmi poate [sic!] ca să termin întîi lucrarea şi apoi s-o tipăresc. Dar în acest caz trebuie să declar de la început Comisiunei că lucrul nu se poate isprăvi aşa de iute, căci n-aş vrea s-o amăgesc şi eu ca predecesorii mei şi s-o ţin cu vorba promiţînd că fac în trei ani ceea ce abia în şapte se poate face.

Pricep foarte bine că sunt unele glasuri hotărîtoare în Comisiune, ceea ce nu pot însă hotărî aceştia e ca timpul să stea în loc. De aceea, cred că nu vă strică la toamnă, cînd se va ţinea şedinţa decizivă, ca să-mi expun şi eu părerile mele în mod precis, să arăt cît e posibil să lucrez eu şi cei 2 colaboratori. Acuma e încă momentul ca să scurtez eventual programa, să fac articolele şi mai scurte, să dau şi mai puţine exemple.

Dacă odată se va fi acceptat însă programa definitivă, nu se mai poate reveni.

Acestea toate ţi le comunic d-tale prieteneşte şi te rog ca să-mi ajuţi şi de aici înainte cu sfaturile d-tale prieteneşti.

Devotat şi mulţumitor,

Sextil Puşcariu
Cacova de Sus, nouă.

Bibl. R.S.R., Coresp. inv. 59139. S 1 (30)/D VII.

31

Viena, 3 VII 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mă grăbesc a răspunde la scrisoarea primită astăzi, pentru ca să te rog a dispune ca a doua expediție de cărți să nu se facă la Viena, unde voi sta numai pînă sîmbătă, ci la *Brașov, Cacova de Sus n-rul 9.* Totodată te rog ca, la lista dicționarelor de tăiat, să se mai adauge următoarele cărți, în cîte două ex.

Șăinean: Dicționarul general al limbei române
Pontbriant: Dicționarul româno-francez
Costinescu: Dicționarul româno-francez
Mîndrescu: Elemente unguresți în limba română, Buc., *1892*
Löbel: Elemente turcești, arabești și persane în limba română, Constantinopole—Lipsca, 1894
Alexici Gy.: Magyar elemek az oláh nycloben, Budapest, 1888
Murnu G.: Studiu asupra elementului antifanariotic în limba română, București, 1894
Mîndrescu: Elementele germane în limba română, 1904 (titlu neexact).
Weigand: X, *Jahresbericht*, Lepzig, 1904 (Borcia: *Deutsche Sprachelemente in Rumänisch* și Kurt: *Gebrauch der Prapositionen*).

Dacă-mi dați voie, voi tăia și cele două exemplare din *Lexiconul budan* și cele două din Panțu, *Plantele.*

Astfel, nu va trebui să se dea fiecărui colaborator cîte un exemplar, ci li se vor da fișele gata.

Pentru plată, voi vedea mai întîi cît timp trebuie pentru ca să se dea gata o mie de fișe și apoi voi stabili, în înțelegere cu d-ta, remunerația.

Cît privește introducerea și prescurtările, cred că ele trebuie să se tipărească la începutul fascicolei I, căci fără „introducere“ nu mă pot prezenta eu publicului, căruia îi datoresc o explicație despre felul cum am lucrat, iar fără prescurtări nu va putea întrebuința el *Dicționarul.* Scopul tipăritului în fascicole este chiară acela de a da lumei putința să întrebuințeze *de pe acum* o parte a Dicționarului.

În Dicționar căutăm cuvinte, și poate ca vorba pe care vrea s-o caute cineva să se înceapă chiar cu *A* sau *B*; de ce să fie el osîndit să aștepte atîția ani pînă apare tot Dicționarul cînd el poate să n-aibă trebuință de *P* și *Z?* Firește că și introducerea și prescurtările sunt numai provizorii, de aceea ar fi bine să se publice cu paginație de sine stătătoare, ca o anexă la Fasc. I. La urmă, cînd Dicționarul întreg va fi gata, cînd deci nu mă mai zorește nimeni, voi scrie o introducere mai lungă, care să cuprindă și un tratat de gramatică istorică și care va forma vol. III. Tot la urmă, așa ca să se poată lega la sfîrșitul volumului II, va apărea lista completă a prescurtărilor.

Aceasta e părerea mea, rămînînd ca să hotărască Comisiunea. Pînă în octomvrie sigur nu se va tipări nimic. Atunci, sau în ianuarie (pentru ca să putem prezenta sesiunei din martie viitor primul fascicol, care va cuprinde cel puțin atît material cît este în vol. I din *Etymol.* d-lui Hasdeu) se va începe tipărirea definitivă. Introducerea şi prescurtările se pot tipări numai în ultimul moment, căci vor trebui făcute unele adăugiri. Cred că nu va face prea mare dificultate tipografiei să le păstreze pe aceste două pînă la urmă în teascuri.

Cît priveşte tipărirea, am uitat în scrisoarea trecută să răspund la propunerea d-tale cu „ABĂTĂTURĂ, Sb., cuvînt rar etc". Te rog să dispui d-ta cum crezi mai bine. Eu nu pot judeca pînă nu văd cum se face în tipar. Numai comparînd amîndouă felurile se poate spune care se face mai bine.

O altă inovaţie cred însă că ar fi necesară. Locuţiunile proverbiale (d.e. „a o lua la sănătoasa") şi idiotismele (d.e. „sărac lipit") etc., cari pînă acum s-au tipărit cu cursiv spaţiat, tot astfel cuvîntul etimologic, tipărit pînă acuma cu capitale cursive, ar fi bine să se tipărească cu o literă anume turnată, tocmai de mărimea celei obicinuite în dicţionar, însă grasă. Aceasta pentru mai buna deosebire şi pentru că e prea multă literă cursivă în înfăţişarea actuală a Dicţionarului (exemplele toate şi sublinierile). Dacă găseşti bună această propunere a mea, ar fi bine să dea de pe acum ordin tipografiei, pentru ca schimbarea să poată fi introdusă deodată cu prima revizie care i se dă lui Rădulescu, în care se vor înlocui şi cirilicele cu literă latină.

O întrebare afară de Dicţionar. Citesc în gazete că Premiul Eliade Rădulescu de 5.000 l. se va da în sesiunea generală din 1907 prin secţia literară pentru o scriere de literatură sau filologie dintre cele publicate de la 1 noiem. 1904—31 oct. 1906. Fiindcă s-a admis că volumele prezentate pot fi scrise şi nemţeşte cred că m-aş putea prezenta cu *Etymologisches Wörterbuch*. Este oare vreo dificultate?

În decursul verii am să vă cercetez la Poiana Ţapului, probabil singur, căci soţia mea aşteaptă prin august un filolog mic. Aş fi foarte fericit să vă pot saluta în Braşov.

Ieri am comandat un dulap anume pentru fişe, căci în cutiile cele mari, cari au fost ruinate pe drum, nu se pot ţinea. La sfîrşit îl voi preda Academiei, căreia îi vor rămînea o mulţime de fişe de păstrat. E un sistem american. Socoteala o alătur mîine chitanţelor celorlalte.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59140. S 1 (31)/D VII.

32

Braşov, 19 VII 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit chitanţele pe adresa d-tale.

Noi, aici la Braşov, lucrăm din răsputeri. Sunt mulţumit şi cu lucrul ce mi-l face dl. Găluşcă şi dl. Lacea. De-acum va merge cu mult mai iute redactarea.

Dl. Găluşcă mai lucrează cu mine pînă la sfîrşitul săptămînei, cînd după ce va fi terminat cuvintele cu „aj"..., va pleca acasă, căci de-acum e iniţiat în toate tainele lexicografice şi poate lucra singur.

Eu voi face un raport cătră Academie, în care voi arăta marele ajutor pe care-l primesc de la aceşti colaboratori şi voi propune să li se mărească leafa la 200 fr. lunar, ceea ce cred că li se poate acorda făr' greutate. Fiecare şi-a luat angajamentul a lucra patru ore pe zi. Urmarea va fi că vom termina mai iute.

Nu ştiu dacă acum în vacanţe se va putea rezolvi raportul meu. Eu le-am spus amîndoora că se poate ca numai la toamnă să treacă prin Comisiune, cu toate că şi acum lucrează cîte 4 ore pe zi.

În raport va trebui totodată să cer cîte un rînd de cărţi pentru fiecare colaborator, căci de la toamnă încolo unul va lucra la Halle, iar altul în Braşov.

Îndată ce Comisiunea va lua o hotărîre, lucrarea Dicţionarului va intra în faza definitivă, iar d-ta vei scăpa de ploaia de scrisori din parte-mi, rămînînd să-ţi trimit numai din timp în timp cîte-un pachet de manuscris.

Lipirea şi tăierea dicţionarelor merge înainte. Încă n-am promis nici o remuneraţie, pînă nu am răspunsul d-voastră. După părerea mea, cred că mia de fişe (8—10 ceasuri de lucru) s-ar putea plăti cu 6 fr. Aştept însă aprobarea.

Te rog mult, dacă numai se poate, să dai poruncă să mi se trimită cît mai iute:

2 ex. Tiktin: *Dicţ. rom.-germ.*

1 ex. Barcianu: " " " ed. a III-a.

2 ex. Şăineanu: *Influinţa*, vol. II, partea *2* (din II partea 1 mi s-a trimis trei exemplare. Unul va rămînea la Braşov).

Avînd împuternicirea d-tale, le-aş putea comanda şi printr-o librărie din Braşov.

Rugîndu-te să comunici d-nei Bianu sărutări de mîini, sunt al d-tale devotat şi mulţumitor,

Sextil Puşcariu

Cacova de Sus 9

P.S. Te rog, dacă să poate, să mi se trimeată pentru fiecare colaborator cîte un exemplar de „prescurtări". Între fişele d-lui Philippide se găseşte prescurtarea „Car. I" (alătur un exemplu) neexplicată şi pe care nu o pricep (Caragiale şi Caragea nu este). Ce să fac cu ele?

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59141. S 1 (32)/D VII.

33

Braşov, în 1 VIII 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit acuma o scrisoare a d-lui Ducea de următorul cuprins: „Dl. Kalinderu mi-a spus astăzi că m. s. regele ar dori să vă primească în audienţă, deoarece la cea precedentă, fiind prea multă aglomeraţie, n-a putut să se întreţină mai mult cu d-voastră. De aceea dl. Kalinderu vă roagă ca, atunci *cînd veţi avea ocazia să veniţi în ţară*, să *cereţi audienţă* la Sinaia".

Eu voi pleca luni la Sinaia, dimineaţa la 5. Mă voi opri la Poiana Ţapului ca să vorbesc întîi cu d-ta. Nu ştiu dacă nu va fi bine să duc şi vreo probă tipărită sau de manuscript. Ce crezi d-ta? Ţi-aş fi foarte recunoscător dacă, în două cuvinte, mi-ai arăta cînd pot să te găsesc acasă, cînd ar fi mai potrivit să plec şi dacă e nevoie să duc ceva cu mine. Tipăriturile pe cari le am nu prea sunt curate.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Cacova de Sus 9

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59142. S 1 (33)/D VII.

34

Braşov, 4 VIII 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mă grăbesc să-ţi scriu că, după lămuririle primite, voi amîna plecarea pînă cînd voi avea ceva tipărit. Voi fi fericit putîndu-vă saluta săptămîna viitoare la Braşov. Dacă aş putea şti ora sosirii voi fi negreşit la gară.

Al d-tale devotat,

P.S. Dl. Găluşcă pleacă mîne dimineaţă de-a dreptul la Mînăstirea Neamţ.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59143. S 1 (34)/D VII.

35

Braşov, 6 X 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Luni după prînz voi fi în Bucureşti şi voi căuta să te întîlnesc la Academie. Nu pot să mă opresc decît două zile, căci va trebui să plec imediat mai departe la Cernăuţi, ca să văd ce hotărîre s-a luat în privinţa catedrei de limba română şi eventual să-mi caut o locuinţă. Pe la sfîrşitul săptămînii vitoare nădăjduiesc că pot să mă întorc iar la Bucureşti, unde cred că se va putea ţinea o şedinţă a Comisiunei. Pînă atunci va fi gata tipărit, după toată probabilitatea, şi specimenul, aşa că de la Bucureşti voi putea merge cu el la Sinaia la m. s.

Aşa mi-am făcut eu socoteala acasă, strîmtorat de împrejurări. D-voastră veţi hotărî dacă planul acesta e realizabil. Chiar pentru ca să aud sfatul d-tale plec ceva mai iute din Braşov, pentru ca în drum spre Cernăuţi să mă pot opri la Bucureşti.

Tot astăzi îi trimit şi lui Ionică Rădulescu cîteva şire, prin care îl voi ruga să dea zor la tipografie şi să vie şi el cu ceea ce-i gata, luni după prînz la Academie.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59144. S 1 (35)/D VII.

36

Braşov, în 12 X 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Azi am trimis chitanţele. Pentru zilele cît am fost în Bucureşti şi pentru drum n-am făcut chitanţă, căci nu s-a ţinut şedinţă, şi n-am fost chemat.

Aş fi foarte mulţumit dacă se va putea ţine însă şedinţa vinerea viitoare, precum a fost vorba la plecare, căci altfel nu ştiu dacă aş putea veni la Bucureşti. Azi am căpătat o ştire aproape oficioasă despre denumirea mea la Cernăuţi, aşa încît duminică plec într-acolo (Hotel Central) şi de acolo voi veni joi la Bucureşti în nădejde să pot termina în 2—3 zile, căci prin 20 oct. (st. n.) voi începe cursurile.

Te rog nu uita de rugarea ce ţi-am făcut astă-vară relativ la *Etymologisches Wörterbuch.* Dacă vei crede de bine, poate după o consfătuire cu membrii influenţi, va trebui să scriu editorului după exemplare, ca să nu scap terminul. [1]

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59145. S 1 (36)/D VII.

---

[1] În 7 octombrie 1906, Sextil Puşcariu înainta Academiei următoarea cerere:

Domnule preşedinte,

Vă rog să mă înscrieţi cu cartea mea: *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache. I. Lateinisches Element* la concurenţa premiului statului „Eliade Rădulescu", de 5000 lei, ce se va da în sesiunea generală din 1907 *(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., dosar A—11—1907, vol. I, f. 60).*

37

Cernăuţi, în 24 X 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

La sosirea mea în Cernăuţi, am primit decretul şi ieri am depus jurămîntul. Prelegerile le voi începe numai săptămîna următoare, căci încă nu mi-au venit cărţile. Vreo săptămînă două voi fi foarte ocupat cu aranjarea locuinței, cu vizitele oficioase și cu punerea seminarului în ordine. Totuși, voi trimite peste cîteva zile corectura specimenului ca să se poată trage în mod definitiv. În curînd apoi și manuscrisul pe care trebuie să-l mai revăd. De la inovațiunile pe cari le-am propus (participiile și infinitivele introduse subt verbul respectiv) am trebuit să abstau. Ar fi prea greu să enumăr aici toate cauzele. Am încercat în toate felurile și m-am convins că nu merge.

Scrisorile te rog să dispui să mi se trimeată aici: *Strada Școlii 10* (noua mea adresă). Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59146. S 1 (37)/D VII.

38

C[ernăuți], 31 X 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Chiar acum am primit de la dl. Gălușcă o scrisoare în care îmi comunică noua sa adresă: Halle a/s, Lessingstr. 9.

Mîne trimit lui Rădulescu introducerea și o parte din specimenul refăcut, ca să se poată începe tipărirea definitivă. Istoricul Dicționarului n-am unde-l vîrî în introducere, ci va trebui să figureze ca prefață. N-ar fi bine ca această prefață să o dea Comisiunea Dicționarului? Acest lucru îmi pare mie mai potrivit și îmi vine și mai bine la socoteală, căci n-aș vrea să mă exprim eu în nici un fel despre d-nii Hasdeu și Philippide. Îmi iau deci voie să alătur o schiță de Prefață și te rog să întrebi pe d-nii membri din Comisiune dacă nu este mai bine să se publice astfel. În această schiță lipsesc unele date pe care te rog să le completezi după dosarul Dicționarului. Și celelalte cuvîntări ale m. s. te rog să le dai d-ta în forma autentică la tipografie.

Al d-tale devotat și recunoscător,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59147. S 1 (38)/D VII.

39

Cernăuți, 7 XI 1906

SEXTIL PUȘCARIU
Strada Școalei 10
(Imprimat)

Iubite d[omnu]le Bianu,

Pe cînd nevastă-mea zace în pat de influență și copilul e și el bolnav, pe cînd n-am servitoare în casă și trebuie să-mi prepar lecția de deschidere — primesc de la Rădulescu scrisoarea pe care o alătur și pe care te rog să mi-o retrimiți.

I-am răspuns: „Deoarece pui alternativa: sau se va tipări numele meu pe copertă sau caută-ți alt colaborator, puțin importă care e părerea mea personală. Voi pune deci întrebarea domnilor din Comisiune la viitoarea ședință, rămînînd ca ei să hotărască. Mie nu mi se cuvine să judec întru cît Dicționarul ar fi mai rău fără ajutorul colaboratorilor, și nici nu-s dispus s-o fac.“

Rămîne deci să hotărîți d-voastră. Eu accentuez că n-am absolut nici o ambiție să mi se pună numele singur pe copertă și, în general, dacă o credeți, poate lipsi cu totul rămînînd numai:

ACADEMIA ROMÂNĂ
Dicționarul limbei române

Asta o spun pentru ca să nu credeți că deciziunea d-voastră, ori care ar fie ea, m-ar putea supăra. Cred că nu ceea ce se tipărește pe copertă, ci ceea ce e înlăuntru e lucrul principal. Numai vă rog să nu mă aduceți în situațiunea să hotărăsc eu. Aceasta n-o pot face, căci nu vreau să am apoi de lucru cu ceilalți, cari și ei ar putea cere în urmă de la mine una și alta.

Te fac însă atent la rîndurile subliniate de mine în scrisoarea lui Rădulescu. Îmi pare că în ele se atinge indirect chestiunea corectorului.

Și fiindcă omul trebuie să se gîndească la toate, nu crezi că pentru traducerea franceză ar fi foarte bun tînărul Drouhet[1], de care am auzit vorbindu-se mult bine? Pentru 350 fr. la lună cred că s-ar putea găsi afară de acesta și un corector plătit cu coala și un om de gust și cu condei bun, care să revadă stilul.

Numai de m-aș vedea odată scăpat de vecinicile cîrcăieli, să știu cine îmi dă ajutor și pe ce mă pot bizui. Vecinica neliniște nu-i bună cînd munca e așa intensivă și cere o liniște și seninătate deplină.

Te rog fii încredințat că sfatul d-tale mi-e foarte prețios și că pentru el îți păstrez o sinceră recunoștință,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59148. S 1 (39)/D VII.

---

[1] Charles Drouhet, n. în 1879 la Bîrlad, din părinți francezi stabiliți și naturalizaț în România, licențiat în litere la București (1900), era, din 1904, profesor la Liceul Cantemir. În 1909 obține doctoratul în litere la Sorbona și este numit profesor suplinitor la Facultatea de litere din Iași, unde la 1913 ajunge profesor titular. De la 1 ianuarie 1915 profesează la Universitatea din București (m. 1940.)

40

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuți, 15 XI 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Azi îți trimit foile 501 —599 din manuscriptul Dicționarului, cu rugarea să le dai la tipografie. Pînă acum n-am primit nici o corectură, deși specimenul l-am trimis îndreptat și la tipografie mai sunt cîteva fețe de manuscript netipărite. Cred că n-ar fi bine să se întîrzie lucrul mult, dacă voim să dăm în vileag fascicolul I încă în anul jubiliar. Foile de tipărituri în care e învălit manuscriptul trimis azi n-au nici o valoare, ci le-am pus numai pentru ca să-l pot trimite sub numele de „corecturi". Tot așa vei primi la începutul săptămînei viitoare alt pachet ș.a.m.d.

Azi am primit din Viena înștiințarea că dulapurile americane pentru fișe nu s-au trimis. Te rog deci să-mi trimiți și fișele rămase. Am vorbit și cu un măsar aici să-mi schimbe forma cutiilor. Acum un an le-am schimbat eu, dar acuma nu mai am timp. Te mai rog să dispui să se trimeată și 2 exemplare din Tiktin și din glosariul lui Viciu (cît s-a tipărit) pe adresa P. Dima, Brașov, Cacova nr. 9 pentru ca să se poată da la tăiat, după indicațiile pe care le-am lăsat acasă.

Pe aici merg lucrurile destul de bine. La Universitate am sala cea mai mare și totdeauna e plină. Pînă acum s-au înscris 90 de elevi. În seminar încă am vreo 40, așa încît cred că voi putea face isprăvi bune. Numărul acesta mare de ascultători m-a constrîns să renunț la ideea de a lua de bază a interpretărilor seminariale „Bibliografia" și am început să cetim *Codicele Voronețan*, pe care-l avem aici în vreo 12 exemplare.

De n-ar fi vizitele și micile năcazuri ale gospodăriei la început! Și vremea trece parcă mai iute decît oricînd. Dar Dicționarul nu stă pe loc — cel puțin nu aici, în Cernăuți. Ionică Rădulescu nu mi-a mai scris. Te rog ocazional să-mi înapoiezi scrisoarea lui pe care ți-am trimis-o. Dacă sunt greutăți cu prefața, cred că nu trebuie să ne împiedecăm cu tipărirea, căci ea se poate tipări și la urmă.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

P.S. Ai văzut *Geschichte der rum. Litteratur* de Alexici, — pardon Alexics György, căci lupul părul își schimbă, dar năravul ba! [...]

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59149. S 1 (40)/DVII

41

SEXTIL PUȘCARIU
Strada Școalei 10
(Imprimat)

Cernăuți, 17 XI 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu poșta de azi trimit foile 600—719 din manuscris pentru tipar.

Te rog să-mi trimiți pentru Dicționar nou apăruta carte de Bărbulescu: *Problemele slavisticei la români*, care cuprinde multe etimologii slave.

Devotat,
Sextil Pușcariu

Te rog, dacă fișele nu s-au expediat încă, să se adreseze spediatorului *Iakob Schäfer*, *Universitätsstrasse*, *Czernowitz*, für *S. Pușcariu*.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59150. S 1(41)/DVII

42

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 27 XI 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cînd se va tipări materialul trimis, voi trimite altul. Întrebuinţez ocazia aceasta pentru ca să te rog să faci rost de cărţile care nu s-au trimis încă. De aceea alătur: 1) lista cărţilor pentru mine. 2) Te rog să trimiţi la adresa P. Dima, Braşov (Cacova de Sus 9), pentru tăiat, 2 ex. Tiktin, 2 ex. Viciu, *Glosar* şi încă 1 ex. Şăinean, *Dicţ. universal* (căci s-a trimis numai unul). 3) D-lui A. Byhan (Hamburg, Oben Borgfelde 54), acele cîteva dicţionare pe care te rugasem în Bucureşti să le trimiţi (dl. Byhan ţi le va numi într-o scrisoare). Mie mi se va uşura foarte mult munca prin publicarea în *Anale* a etimologiilor slave de Byhan. În curînd le va trimite.

Dl. Kałuzniacki m-a întrebat dacă am eu dreptul să împrumut de la Academie cărţi? În acest caz m-a rugat să cer pentru el, pe cîtva timp, scrierea lui Ghibănescu despre alfabetul cirilic. Acestei scrisori alătur un Raport pt. Comisiune şi 2 chitanţe.

Pe la Crăciunul nemţesc voi putea să mă absentez cîteva zile din Cernăuţi. Te rog scrie-mi dacă aveţi nevoie de mine la Bucureşti (pentru tipar, prefaţă, rezolvarea chestiei cu numele colaboratorilor pe copertă, eventual audienţă la m. s.). Mai tîrziu numai cu greu m-aş putea depărta de aici.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59151. S 1 (42)/D VII.

43

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 7 XII 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu poşta de azi îţi trimit manuscriptul foile 950—1050. Precum vezi, lucrarea merge înainte, cît mă priveşte pe mine. De la Rădulescu am primit numai o porţie mică de corecturi. Nu ştiu ce e cauza întîrzierii. N-am primit nici revizia din urmă a specimenului tipărit ca să dau „bun de imprimat". Cum văd, iarăşi nu vom putea da fascicola I încă în acest an. Cel puţin dacă ar putea să apară la începutul anului viitor!

Fişele încă nu le-am primit; trebuie să fie pe drum. Fi-va nevoie să viu la Bucureşti peste 3 săptămîni? Te rog, dacă ai un „Tiktin" disponibil să-l cinsteşti bibliotecii seminarului de aici. În general, îţi vom fi foarte mulţumitori pentru orice carte din domeniul limbii, literaturii sau folclorului pe care mi-o trimţi din dubletele netrebuincioase ale Academiei. Biblioteca seminarului e într-un hal îngrozitor, iar dotaţiunea ei aşa de mică încît deocamdată sînt slabe nădejdi de o îndreptare, dacă nu vom avea sprijinul d-voastră. De cele mai calde mulţumite puteţi fi încredinţaţi.

La întîlnirea viitoare îţi voi comunica multe de pe aici.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Alătur o chitanţă întîrziată.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59152. S 1 (43)/D VII.

44

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 14/XII 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Marţi sau cel mult miercuri voi pleca la Bucureşti, unde mă voi opri două zile. Vineri seara trebuie să fiu la Braşov. Mi-ar părea bine dacă s-ar putea ţinea joi o şedinţă a Comisiunii, ca să se ia hotărîrea definitivă în privinţa prefeţii şi a numelor colaboratorilor. Miercuri dimineaţa (cel mult joi) te voi cerceta în biroul d-tale. Te rog, la caz că ai fi împiedecat să mă primeşti, să-mi laşi o vorbă. Cu dl. Jarray am fost două zile împreună. Ieri a plecat la Lemberg.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59153. S 1 (44)/D VII.

45

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 28 XII 1906

Iubite d[omnu]le Bianu,

Scrisoarea aceasta vine cu o întîrziere de cîteva zile, căci în ajunul sărbătorilor n-a fost chip să capăt la gară răspuns despre sosirea fişelor. Azi le-am primit, despre ceea ce alătur o chitanţă. [1] Tot azi trimit exemplarul împrumutat din *Etimol. Worterbuch.* Dacă aveţi un exemplar de prisos din cartea d-lui Eliad, prezentată şi ea la premiu, seminarul de aici vi-ar fi foarte recunoscător, trimiţîndu-i-o.

Înainte de a pleca din Bucureşti l-am văzut pe dl. Maiorescu, care mi-a vorbit în acelaşi fel ca d-tale. Şi pe Ionică Rădulescu l-am văzut. E aplecat să lucreze mai departe. El a adus vorba — fără pretenţiuni de a fi pe copertă — numai cît va depune muncă mai puţin încordată ca pînă acum, rămînînd în cadrul îndatoririlor pe care și le-a luat la început. Soluțiunea aceasta îmi pare foarte bună, căci are și avantajul că, depunînd mai puțină critică, vom merge mai repede înainte. Cred că e destul de indiferent dacă o definiție sau alta e mai puțin perfectă... dacă aș avea mai mult timp, desigur le-aș da și eu mai bine. Sunt însă oameni cari n-au îndrăzneala unei greșeli; aceștia îmi pare că nu pot produce niciodată lucruri mari.

Bine că s-a netezit și brazda asta! Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59154. S 1 (45)/D VII.

---

[1] Scrisoarea este însoțită de următoarea chitanță:

„Am primit de la Academia Română partea a doua (restul) extraselor de cuvinte pentru *Dicționar*, adecă vorbele începătoare cu literele M — Z. Cernăuți, în 28/XII 1906. *Sextil Pușcariu*".

46

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuți, 1 I 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur scrisorii acesteia socoteala firmei Maass pentru dulapul de fișe, cu rugarea să mi se trimeată imediat paralele, ca să pot plăti.

De la Rădulescu nu primesc nimic. Mi-e teamă că mergem prea încet înainte și n-om putea da nici la mart. tot materialul redactat.

Pentru extras, pentru termenii tehnici, te rog să-mi trimiți pe:

Mehedinți: *Geografie* } manuale de școală
Murgoci: *Mineralogie* }

precum și o colecție din *Monitorul Oficial*, anul 1906, iar pentru mine: Dicționarul lui Larousse.

Sărbători fericite! Sărutări de mîni doamnei. Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59155. S 1 (46)/D VII.

47

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuți [20 XII 1906/] 2 I 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur chitanțele, cu rugarea să se trimeată la fiecare colaborator deosebit (și la cei din Cernăuți), leafa, ca pînă acuma, căci dacă mi s-ar trimite mie banii, precum îmi pare că a dispus dl. preşedinte, aş avea greutăţi cu schimbarea leilor în coroane. [1]

De la Rădulescu am primit azi cîteva — puţine — corecturi şi i le-am şi înapoiat.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59156. S 1 (47)/D VII.

---

[1] Însemnare marginală: „Chitanţele de remunerare pentru decemvrie se plătesc fiecăruia deosebit astăzi — 23 dec. 1906. Cele pentru ianuarie (a d-lui Puşcariu) şi cheltuielile de poştă în decemvrie se vor regula după 1 ianuarie. Bianu".

48

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 15 I 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Sunt îngrijat neprimind încă paralele pe luna asta, pe cînd ajutorii mei le-au primit. Te rog să mă anunţi dacă pricina întîrzierii e a se căuta la poşta de aici. Pe cît ştiu, chitanţele le-am trimis recomandat. [1] Încolo, după ce mi-am spart mult capul cu verbul „alerga", am trecut repede înainte, şi dacă tipărirea n-ar merge aşa încet, am putea da un fascicol bogat în mart.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59157. S 1 (48)/D VII.

---

[1] Marginal I. Bianu notează: „Fiind leafa pe ianuarie, s-a trimis la 3 ian. Celelalte au fost pe decemvrie şi s-au trimis înainte de Crăciun".

49

Cernăuţi, în 24 I 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Recenziuni despre cartea mea n-au apărut, pe cît ştiu, pînă acuma decît următoarele:

1. Giuglio Subak, în *Archeografo Triestino*, vol. XXX (seria III, vol. II, fasc. II, o lungă recenziune de 12 pagini; pag. 9—21 a extrasului aparte), cu contribuţii noi . Reproduc:

„Il Dictionnaire d'ètymologie daco-romane del Cihac è ormai antiquato, il *Lateinisch-romanisches Wörterbuch* del Körting per il rumeno si bassa sul quello... — dnuque il dr. Sextil Puşcariu, rumeno di nazionàlita, exallievo dell' Institut für rumänische Sprache di Lipsia e libero docente nell' Universita di Vienna fece bene a publicare un nuovo *Etymologisches Wörterbuch der rumanischen Sprache I. Lateinisches Element, mit Berucksichtignug aller romanischen Sprachen...*

Valente in sè..., il Puşcariu potè produrre un dizionario di valore grandissimo, il cui manoscritto — comme apprendiamo dalla prefazione — venne riletto dal Meyer-Lübke stesso al quale il libro e dedicato...

Sarebbe un torto che si farebbe al merito del P., se non si menzionasse la gran cura che s'è data per chiarire certi passaggi ideologici dal latino al romanzo."

2. Weigand în *Deutsche Literaturzeitung*, 1906, no. 22:

...„Der Verfasser hat sich dieser Aufgabe mit Mut und Geschick unterzogen und uns ein Werk geschenkt, für das wir ihm aufrichtig dankbar sein müsseu. Puşcariu besitzt einen ausgezeichneten Spürsinn, der durch eine reiche, mauchmal zu kühue Phantesie unterstützt wird, seine methodische Schulung bewahrt ihn aber vor allzu phantastischen Wegen...

...darf ich Herrn P. auch zu dieser Leistung... von Herzen beglückwürnschen...

...In P. sehen wir einen mit Moderner Methode vertrauter jugendlichen Forscher, der mit Feuereifer und dem Mute das Fehlens die schwierigsten Probleme in Augriffmint"... [1]

3. *St. Romanski* publică o lungă recenziune de 11 pag. în *Per*[*iodiceskie*] *Spisenie*, vol. LXVII, pag. 305—316 în limba bulgărească.

Celelalte, care desigur se vor publica, încă n-au apărut. Alătur însă pe o foaie de hîrtie cîteva păreri de ale învăţaţilor străini cu privire la etimologiile pe care le-am publicat înainte de Dicţionar. [2] Unii scriitori, ca Bartoli, în opera sa recentă despre limba dalmatină, nu mai citează dicţionarul limbilor romanice de Körting, ci pune totdeauna pe al meu ca bază la cercetări etimologice.

Am căutat să înlocuiesc pe Cihac, care-i învechit, printr-un dicţionar etim[ologic] nou, în curent cu tot ce s-a scris prin felurite cărţi şi reviste. Mai întîi deci a fost munca adunării materialului, adeseori greu accesibil. Apoi critica lui obiectivă, în curent cu ultimele achiziţii ale ştiinţei. Adeseori am avut ocazia să dau explicări noi şi mai ales am dat multe etimologii noi, arătînd uneori originea unor cuvinte, care au dat multă bătaie de cap antecesorilor. Noi sunt, cu explicaţie sau etimol[ogii], articolele *aştept*, *anunţ*, *anin*, *nămaie*, *arşiţă*, *bec*, *brăcire (brăcie)*, *buzumflu*, *bulz*, *ceaţă*, *zgrăbunţă*, *caier*, *căţel* (de usturoi), *căciulă*, *caut-cat*, *coacen*, *curat*, *cumpăt*, *ciumă*, *cută*, *ciutură*, *deştept*, *des* (de dimineaţă), *descurc*, *depărtez*, *dărîm*, *dreptate*, *desfătez*, *zgîriu*, *screm*, *fărîmă*, *fraged*, *funigei*, *fumur*, *fulg*, *ghiară*, *ghiabă* (gheb), *azi*, *urdoare*, *leagăn*, *lis*, *mînz*, *mişun*, *mucegai*, *negură*, *niţel*, *neghină*, *naş*, *osînză*, *pînză*, *părîngă*, *pisc*, *pururea*, *putreg*, *puchinos*, *răpăga*, *răşchitoare*, *reteza*, *înteţi*, *rămăşiţă*, *lamură*, *rînă*, *rîncaci*, *scălîmb*, *scuip*, *şuier*, *fost*, *subţioară*, *tuşinez*, *zbier*, *înviorez*, *vioară*, *vúltur* (vultúr) etc.

În afară de cuvinte dialectale (cfr. no. 1383, 1024, 1125, 1127, 1171, 1254, 1256, 1295, 1409, 1392, 1526 etc.).

Multe explicări fonologice şi semantice.

Comparare cu celelalte limbi romanice. Dacă se aseamănă dicţionarul meu cu al lui Körting se vede cît lipseşte acestuia. Mai ales m-am trudit ca să citez numai acele forme romanice care corăspund într-adevăr prototipului şi am supus unei critici amănunţite pe Körting, care dă alandala cuvinte populare şi savante. Am introdus şi elementele romane ale limbei albaneze, am precizat formele retroromane şi am citat multe forme dialectale din limbile romanice.

Am dat o deosebită îngrijire dialectelor române, citînd totdeauna forma aromână, meglenită şi istro-română şi, cînd cuvîntul a dispărut din aceste dialecte, dînd pe cele care le-au înlocuit. Astfel dicţionarul meu poate servi şi ca un mic glosar dacoromân-aromân-megleno-istroromân.

În general, m-am străduit să dau, în cadrul restrîns ce mi-a fost impus, pe lîngă o bibliografie bogată, tot ce caută cel ce deschide un astfel de dicţionar. Numai o ediţie viitoare va putea însă să împlinească lipsurile indispensabile ale unei astfel de încercări, care a costat o muncă de mulţi ani.

Cu dicţionarul merg înainte. Pînă acuma am material redactat definitiv, pentru alte 3 coli de tipar, iar de la colaboratori mult material, care trebuie însă revăzut cu grijă.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59158. S 1 (49)/D VII.

[Traducere:]

[1] ... Autorul şi-a preluat această sarcină cu curaj şi iscusinţă şi ne-a dăruit o operă pentru care trebuie să-i fim sincer recunoscători. Puşcariu posedă un excelent fler, care este susţinut de o bogată, uneori de o prea îndrăzneaţă fantezie; studiul său metodic îl apără însă de drumuri mult prea fanteziste ...

... îmi permit să-l felicit din inimă pe domnul P. pentru această realizare.

... În P. noi vedem un tînăr cercetător înzestrat cu metodă modernă, care cu ardoare şi cu curajul greşelii atacă cele mai grele probleme. *

[2] Fila detaşată de scrisoare cuprinde următoarele extrase:

Kr. Sandfeld Jensen în *Zeitschrift für romanische Philologie*, 1906, pag. 622, vorbind despre lucrarea *Lateinisches Ti und Ki:*

„... Besonders hervorzuheben sind die zahlreichen etymologisch-semasiologischen Anmerkungen, wo die hohe Begabung des Verfassers für die Etymologic sich schön bewährt, z. Bl. 74 die überzeugende Etymologie von rum. *leagăn* „Wiege", oder S. 107 die Erörterungen über die Bedeutungsentwickelungen bei den Ableitungen von *muccus* ..."

[Traducere:]

... În mod deosebit de evidenţiat sînt numeroasele însemnări etimologico-semasiologice, unde frumos se confirmă înalta înzestrare a autorului pentru etimologie, spre exemplu pag. 74, convingătoarea etimologie a românescului *leagăn*, „Wiege" sau pag. 107, explicaţiile asupra dezvoltării sensului derivărilor din *muccus* ...

H. Schuchardt tot acolo, 1905, 623, vorbind despre *Studii şi notiţe etimologice:*

„Puşcarius neueste, Mussafia gewidmete Sammlnug von Etymologien bezeugt, wiederun seine grosse Findigkeit. Ein eigenartiges Interesse wohnt dem rum. *scălîmb* verb *scălîmba* bei. Es wird mit mdl. -ital. *sgalembo* u.s.w. zusammengestellt ... Das alles macht den besten Eindruck (auch das beigefügte Verzeichnis rumänischer Wortverschmelzungen scheint manches Neus zu enthalten)....

---

* Textele în lb. germană din acest volum au fost traduse de ADELIA PERJU.

[Traducere:]

Cea mai nouă culegere de etimologie a lui Pușcariu, dedicată lui Mussafia, atestă încă o dată marea sa iscusință. Un interes deosebit este prezent pentru româneseul *scălîmb*, verb *scălîmba*. Este confruntat cu italienescul *sgalambo* ș.a. ... Toate acestea fac cea mai bună impresie (și tabelul anexat al contopirii cuvintelor românești pare a conține ceva nou) ...

M. Bartolli în Völlmöller' s *Kritischer Jahresbericht*, vol. VIII, I, 126 numește etimologiile din *Lat. Ti und Ki*: „tutte ingeniose e belle“ ... „rilevo solos la mirabile larghezza di vedute del Pușcariu“.

50

SEXTIL PUȘCARIU
Strada Școalei 10
(Imprimat)

Cernăuți, 5 II 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Deodată cu scrisoarea d-tale am primit ieri și o poștală de la Meyer-Lübke, în care-mi scrie că a fost bolnav două luni, că are f. mult de lucru și că, dacă pînă de acum într-o lună nu va fi prea tîrziu, va scrie o recenziune. I-am răspuns ca să scrie și să-mi trimeată corecturile, ca să o poți întrebuința d-ta cît mai degrabă. Cred că nu va fi prea tîrziu și dacă sosește în momentul ultim.

Cu Dicționarul mergem înainte. Eu am material redactat gata încă pentru 2 coale de tipar, în afară de cel trimis. Nu-l trimit încă, pentru ca să mai pot face adaosuri. Cînd voi vedea că s-a ajuns cu tipăritul pe la pag. 1000, îl expediez. Lacea și Gălușcă îmi trimit regulat redactarea lor, așa că acum ei sunt cel mult peste 6 săptămîni gata cu A și încep cu B. Dar trebuie să schimb pînă acum cele mai multe articole ale lor, care totuși îmi sînt de mare folos. Cioflec îmi trimite regulat neologismele și-și dă multă trudă să afle corespondente românești. De astă-dată am fost eu de vină că nu s-a trimis chitanța lui la timp, căci am pierdut-o și a trebuit să-i scriu să-mi trimeată alta, pe care n-am mai trimis-o la București, sosind timpul să le trimit pe cele noi. Între acestea se găsesc și cheltuielile pe care le-am avut cu poșta, vama și speditorul pentru dulapul de fișe din Viena (cor. 29, 46) și pentru cutiile cu fișe din București (cor. 16, 12) și una pentru măsar, pentru 50 cutii de fișe schimbate (cor. 10).

Cu tipăritul mergem încet, și așa că cu greu vom putea tipări o coală pe lună. Vina nu-i a nimerui. Lucrarea e grea. Eu de cînd am ajutorul lui Rădulescu cred că mă pot dispensa, pentru ca să merg mai repede, de a-mi bate prea mult capul cu definițiile și cu traducerile. El lucrează cam încet, dar bine. Acum în urmă, atrăgîndu-mi luarea aminte asupra unor amănunte, am trebuit să refac două articole mai mari. Aceasta iară ne-a răpit cîteva zile; în schimb, cred că am dat un lucru bun.

Nu s-ar putea cumva ca d-ta, din inițiativă proprie, să te adresezi lui Thomas și lui Budmani și să-i întrebi cam cît timp cred ei că e necesar pentru terminarea unui dicționar de extensiunea celor pe care le-au lucrat ei *(Dictionnaire général* și *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika)?* Aceasta pentru cazul cînd s-ar ridica voci de protestare că prea mergem încet. Nu se poate mai iute, cu cea mai mare bunăvoință; dar sunt mulți care nu înțeleg acest lucru și acestora ar fi bine să le răspundem cu date. Eu încă aș putea să le scriu; dar e altceva cînd o face un membru al Academiei și e în afară de joc orice umbră de apărare a intereselor proprii.

Cum crezi că să facem pentru sesiunea generală? N-ar fi bine să dăm introducerea, prescurtările și cele 3 coale culese, sub cuvînt că s-a hotărît ca fascicolele, cărora li s-a statorit prețul, să nu fie mai mari decît 5 coale. Pînă atunci dacă se va fi tipărit și coala 4 se poate anunța membrilor că fascicola 2 e în tipar, că manuscrisul e gata pentru alte 5 coale, precum de fapt este, iar în redactarea I (a colaboratorilor) e terminată litera A întreagă. Prin iulie s-ar pune în vînzare fasc. 2 și pînă în sesiunea din anul viitor va fi gata și fasc. 3.

Pe Larousse *cel mic* îl cerusem. Am nevoie de un mic dicționar enciclopedic pentru terminii tehnici, care uneori nu-s bine definiți în Darmesteter-Hatzfeld-Thomas. Dl. Maiorescu pomenise odată de un *Fremdwörterbuch* de Sacks, dacă nu mă înșel.

S-ar putea să-l capăt? Mare, foarte mare trebuință am de cele 2 dicționare ale lui Miklosich *(Paleoslovenicum* și *Vergleichendes Wb. der slavischen Sprachen).* Mi-e greu să alerg totdeauna pînă la bibliotecă, care aici e deschisă numai pînă la 3. Dar mi-e teamă că nu aveți decît 1 ex. și alte nu mai găsiți.

Pe aici, certe în fața alegerilor și certe de dragul certei. Eu am cercat să împac măcar pe studenți, adunîndu-i dumineca trecută și vorbindu-le ce am găsit cu cuviință. Nu știu încă rezultatul acestui pas.

Sărutînd mînile d-nei Bianu, sînt al d-tale devotat și recunoscător,

Sextil Pușcariu

N.B. Am primit numai coala 2 din tipărirea definitivă. Cred că se face f. bine. Nu s-ar putea hotărî și chestia cuvîntărilor m.s., pentru ca să se tragă odată, în mod definitiv și introducerea? Articolele din *Viața românească*, no. 10 sunt cum nu puteau fi altfel.[1] Al lui Philippide confuz și fără gust, al lui Botez răutăcios și de rea-credință. Timpul va arăta dacă prin el a compromis, precum voia, sau s-a compromis pe sine.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59159. S 1 (50)/D VII.

---

[1] În nr. 10 din decembrie 1906, *Viața românească* publica studiul lui A. Philippide: *Specialistul român. Contribuție la istoria culturii românești din secolul XIX* și articolul *Dicționarul Academiei și d. Sextil Pușcariu* semnat de Constantin Botez.

51

SEXTIL PUŞCARIU
Str. Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 3/16 II 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îmi scrii că Dicţionarul merge încet. Acest gînd mă paşte şi pe mine. Am ajuns însă la convingerea că mai iute nu poate merge. De aceea mă simt dator, acum cînd s-a împlinit un an de cînd l-am primit, să fac o răfuială cît se poate de exactă.

S-au tipărit trei coale care merg pînă la cuvîntul ADUCE.

Pînă la ADUCE sînt în Barcian din 750: 11 pag. = a 68-a parte
Pînă la ADUCE sînt în Damé din 1270: 16 pag. = a 79-a parte
Pînă la ADUCE sînt în Hatzfeld din 2270: 40 pag. = a 74-a parte
media de 221,

pe care ar trebui s-o dividăm cu 3 (dicţionarele), iar mai apoi s-o multiplicăm cu 3 (coalele), ne arată că Dicţionarul nostru are să aibă aproximativ 221 de coale (la Hatzfeld sunt 142).

După experienţa de pînă acuma, în cazul cel mai bun, vom putea tipări o coală la lună, ceea ce va să zică 221 de luni: 12 = 18 1/2 ani sau o cheltuială de vre-o 300.000 l. (221 × 1460), fără a socoti tiparul şi alte cheltuieli mărunte.

Aşa sunt auspiciile în împrejurările de azi. Cifrele acestea n-ar trebui să sparie pe nişte oameni care îşi dau seama de greutăţile şi de munca împreunată cu o astfel de lucrare; dar ele nu sînt în proporţie cu ceea ce aşteaptă Academia.

Ce e dară de făcut?

Pentru persoana mea, cred că numai următorul lucru: să fac un raport Comisiunei şi să arăt aceste lucruri care rezultă din experienţa de pînă acuma. Eu nu pot să-mi iau pe conştiinţă răspunderea că, *ştiind* — şi acum ştiu că nu pot da ce mi se cere, din simplul motiv că aceasta n-o poate da nimeni în lume, fiind o imposibilitate — aş fi tăinuit acest lucru. Eu nu vreau să trec de unul care exploatează Academia.

Pentru ca Academia să se convingă că cifrele mele sunt exacte şi că lucrul merge încet, nu din vina mea, ci pentru că e greu, ar face mai bune să întrebe pe profesorul [de] la Sorbona A. Thomas cît a trebuit la *3* autori ca să redacteze dicţionarul *mai mic* al limbei franceze, pentru care *existau lucrări excelente pregătitoare*, sau pe Budmani, cît îi trebuie lui pentru dicţionarul serbo-croat.

Eu ştiu atîta că de multe ori nu ajung să mă plimb 1/2 oră pe zi, din pricina Dicţionarului care îmi răpeşte *tot* timpul, în afară de vremea să prepar cursurile.

Şi totuşi merge încet, pentru că nu poate merge altfel.

Dacă Academia nu e dispusă, în aceste împrejurări, să continuie lucrarea, mai bine să mi se ia de pe acuma, decît mai tîrziu.

Pentru accelerarea lucrării mai sunt două modalități: 1) Să mi se ia neologismele. Acestea ar putea fi lucrate și de altul. Sau să zicem așa: să i se ia lui Rădulescu corecturile tipografice, și în schimb el să primească de-a dreptul manuscrisul neologismelor de la Găluşcă și Lacea, cu care eu să nu-mi mai bat capul.

2) Să se reducă extensiunea articolelor la jumătate.

Măsura aceasta a doua n-aș recomanda-o însă, căci ea e un cîștig de timp relativ mic. Eu tot trebuie să citesc și să ordonez *toate* exemplele și să-mi bat capul cu explicarea sensurilor. Aceasta e munca grea, care răpește timpul cel mult. Dacă dau un exemplu mai mult sau mai puțin nu are a face. Ar trebui cel mult, în cazuri cînd nu găsesc imediat explicarea, să trec mai departe, fără să-mi pese — ceea ce nu pot face, căci voiesc să dau *tot ce pot mai bun.* Cu toate acestea, voi cerca de aci înainte să fiu și mai scurt decît pînă acuma.

În fața acestor fapte, te rog să-mi dai sfatul d-tale. Eu cred că Comisiunea văzînd că nu merge mai departe așa, ar putea aduce lucrul în plan, în sesiunea din mart., ca să se ia deciziune definitivă. După mine aceasta ar fi:

Eu să fiu dator să dau o anumită porție de manuscript pe lună, care să se tipărească . . . pînă cînd lucrarea va fi gata. Dacă cheltuielile sînt prea mari, atunci eu primesc ca peste 2 ani, cînd voi fi profesor universitar ordinar, să mi se dea mai puțin decît 500 fr. la lună. Eu, să am din ce trăi, n-aș cere decît posibilitatea de a lucra Dicționarul, de care sunt acum legat cu tot sufletul.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

De la Harassowitz am primit numai cărțile pentru care am trimis chitanță, pe Mannagetta și pe Rigatini-Bulle. Coala 1 încă am primit-o. Chitanța mea o trimit cu celelalte împreună numai pentru ușurință; acum, că știu de ce mi se trimit banii mai tîrziu, aștept liniștit. Alătur 2 chitanțe: una pentru material de scris, alta de la legător.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59160. S 1 (51)/D VII.

52

Cernăuți, 11/24 II 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Bunăvoința și prietenia pe care mi-ai arătat-o totdeauna mă îndatorează să fiu față de d-ta absolut sincer. Atunci cînd m-am încredințat că lucrarea Dicționarului e mai grea și mai îndelungată de cum credeam, m-am simțit dator să-ți comunic — în scrisoarea mea trecută — aceste griji, care mă nelinișteau.

Nu-s neliniștit de ce are să zică lumea; invidioșii și cîrtitorii au să caute să strige împotriva mea la tot cazul. Dar mă doare gîndul că va sosi un moment cînd Academia va fi nemulțumită cu mine. Deși eu muncesc cinstit, dînd tot ce pot și tot ce pot da mai bun, totuși nu pot da aceea ce cere Academia. Astfel, simțind cum mă descopăr din toate părțile pentru mustrări și atacuri viitoare, am vrut să cer acel lucru care mă poate pune la adăpostul neplăcerilor: un fel de vot de încredere.

Oriunde, aiurea, ar fi ridicol a arăta drept calitate faptul că nu sunt un om îndărătnic și că primesc cu dragă inimă sfaturile și condițiile Academiei. La noi însă, unde filologii se numesc Philippide și Densusianu, aceasta e un lucru vrednic de luare aminte. De aceea eu am voit să vă arăt d-voastră faptele și să cer ca să-mi prescrieți calea pe care am s-o urmez — în marginele posibilității.

Acuma d-ta îmi scrii că e *imposibil* ca să țină Dicționarul atîta timp. Astfel nu ne rămîne deocamdată — cît timp Lacea și Găluşcă îmi înlesnesc numai lucrul, dar nu-l pot înlocui — decît ca să scurtăm, pe cît se poate. Voi lucra deci, de aci înainte, articolele mai scurte și voi face eliminări mai multe. În cazul acesta însă aș dori să fie în vreun proces-verbal al Comisiei, negru pe alb, o deciziune, care să spună: „Comisia văzînd că partea redactată pînă acuma, după normele raportului, are proporții prea mari, hotărăște ca acestea să fie reduse“ — și să nu mi se pună un termin de atîția ani, ci să mi se ceară numai o porție anumită de manuscript din jumătate-n jumătate de an. Oricît s-ar scurta lucrarea, nici vorbă nu poate fi a se termina în 3—5 ani. Ar trebui să fim cu toții fericiți dacă ar fi gata în 10 ani, căci scurtarea nu poate să fie dusă la extrem, astfel ca să fie păcat de materialul cules și lăsat nebăgat în seamă! Atunci cînd am rămas singurul redactor, eu am spus în Comisiune că pentru partea care mi s-a dat (A—M) îmi vor trebui vreo 5 ani. Îmi pare rău că n-am insistat să se ia la protocol, căci aceasta a fost singura declarație din partea mea asupra timpului — celelalte s-au făcut din partea unuia și altuia dintre membri.

Iubite d-le Bianu! Te rog să-mi dai și de astă-dată povața d-tale, care mi-e mai prețioasă decît oricînd. Eu numai două lucruri cer: să am scutul Academiei și să pot avea liniștea sufletească pentru o muncă atît de anevoioasă, dar atît de frumoasă în același timp. Liniștea și încrederea Academiei îmi sînt cu atît mai necesare, cu cît mai am și grija cursurilor (7 1/2 ore pe săptămînă), care îmi cer multă bătaie de cap, mai ales aici, în Bucovina, unde am misiunea să cresc o samă de elevi, care să fie științori de carte și buni români. Zilele trec îngrozitor de repede, lucrarea merge încet, dar sigur. A o grăbi ar însemna să mă istovesc. Anul acesta, de cînd am început Dicționarul, trebuie socotit ca un an de învățătură. Văzînd cu ce se pierde cel mai mult timp, voi cerca să evit aceste lucruri — precum vecinicile îndreptări la tipar — și am nădejde că vom putea întrebuința timpul din ce în ce mai bine. Din partea mea, dor mare de lucru, multă bunăvoință, puțină putință însă pînă acuma.

Al d-tale devotat și mulțumitor,
Sextil Pușcariu

P.S. Alătur adeverința cărților primite. „Biblioteca gimnaziaștilor“ — care îmi pare că poartă acuma alt nume — o caut; dicționarul turc — francez îl aștept. Rog încă un exemplar din Țiplea: *P*[*ovești*] *din Maramureș*, pentru Dicționar. S-ar putea să se trimeată Seminarului român lucrările Academiei care vor apărea și care privesc filologia, literatura și folclorul? *Trebuie o cerere*, sau cea de anul trecut, pentru Viena, poate fi considerată valabilă pentru Cernăuți?[1] Între „etimologiile" lui Papahagi: unele imposibile, toate ingenioase, cîteva bune de tot. Un viitor colaborator[2]?

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59161. S 1 (51 bis)/D VII.

---

[1] Notație marginală: „Da, trebuie. I. B."

[2] Notație marginală: „Încă nu. I. B."

53

[*După 11/24 II 1907*]

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alăturez chitanțele, — între ele și 2 pentru tăierea dicționarelor. Dînd la tăiat pe Panțu, *Plantele*, rog să mi se trimeată un exemplar, pentru control și pentru retrimiteri, mie.

În curînd voi trimite manuscript.

N-ar fi bine ca să se ia lui Rădulescu corecturile tipografice, care-i răpesc mult timp (lăsîndu-i-se numai o revizie), iar în schimb să facă el neologismele? Acestea îmi răpesc mie timp mult și mai totdeauna Rădulescu găsește că trebuie să le refac, ceea ce iară îmi ia timp. Cauza e că eu nu cunosc limba din România de ajuns și nu știu care neologisme au devenit indispensabile. Dacă s-ar putea face această inovațiune, aș trimite lui Rădulescu fișele și redacția lui Găluşcă și Lacea și eu numai le-aș revedea la proba tipografică. Numai, atunci ar trebui spus acest lucru în prefață. Pentru ca să nu fie iară vorba de numele puse pe copertă — căci în acest caz ar avea mai mult drept să fie considerat de colaborator — ar fi bine pe copertă să stea numai:

Academia Română
Dicționarul limbei române
lucrat din îndemnul și cu cheltuiala
m. s. regelui

Numele meu s-ar putea menționa în prefață și stă în afară de aceea la urma Raportului-Introducere.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

P.S. Ce să fac cu cele 2 cărți (tom 4 și 5 din *Uricariul* lui Codrescu) din biblioteca lui G. Popovici, care mi s-au trimis din partea Academiei, ca să le înapoiez „Bibliotecii gimnaziștilor din Cernăuți?" Această bibliotecă nu mai există, căci de mult a fost confiscată de guvern.

În *Literaturblatt für germ. und rom. Philologie*, în n-rul 2 din anul acesta, a apărut o dare de seamă elogioasă despre etimologii ale mele. Meyer-Lübke mi-a scris că a trimis recenziunea Dicționarului care se va publica cît de iute.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59398. S. 1 (284)/D VII.

54

[Înainte de 21 II/6 III 1907]

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alăturat, copia după darea de seamă a lui Meyer-Lübke din care lipsesc numai cîteva discuții filologice. Poate se va putea arăta și ce crede E. P. Guarnerio despre cunoștințele mele din limba sardă. A apărut în *Jahresbericht über die Fortschritte der rom. Sprachoinenschaft* (Vollmöller) în volumul ieșit zilele astea subt titlu 1 *Sardisch.*

Grăbesc ca să plece cu poșta de azi.

Al d-tale devotat și mulțumitor,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59395. S 1 (281)/D VII.

55

SEXTIL PUȘCARIU
Str. Școalei 10
(Imprimat)

Cernăuți, 21 II/6 III 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu poșta de azi trimit la adresa d-tale un pachet cu mss. filele 1051—1550, ceea ce împreună cu cele 500 de file netipărite încă formează, cred, materialul fascicolei II din Dicționar. În pachet vei mai afla cele 2 volume din *Uricariul* lui Codrescu, pe cari le înapoiez, nemaiexistînd aici „Biblioteca gimnaziaștilor români". Înapoiez totodată și volumul din *Poeziile populare* de Hodoș, primit azi cu celelalte cărți (dupre care adeverința alăturată), căci pe acestea le am din transportul I al bibliotecii Dicționarului. Eu cerusem volumul cel nou (II), apărut anul trecut.

În Raportul Comisiunei către Academie va fi poate bine să se spună că lucrarea Dicționarului se găsește în stadiul următor:

a) Redactarea I (a colaboratorilor). Litera A completă, deci = cele 2 tomuri de Hasdeu.

b) Redactarea II (a mea) A — AM = tomul I de Hasdeu.

c) Tipărit fascicola I, sub presă fascicola II.

În mîinile Academiei s-a predat pînă acuma manuscris filele 1—1550.

Al d-tale devotat și mulțumitor,
Sextil Pușcariu

P.S. Dacă se poate numai, ar fi bine să se cumpere și cu acel preț mare, oferit de Harrassowitz, cele 2 dicționare de Miklosich, care-mi sînt indispensabile.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59162. S 1 (52)/D VII.

56

SEXTIL PUŞCARIU
Str. Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 22 II/7 III 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur o recenziune a lui Sandfeld-Jensen despre Dicţionar din *Anzeiger* la *Indogermanische Forschungen*, XX. Cînd nu îţi va mai trebui, te rog să mi-o înapoiezi.

În pachetul de ieri am pus şi volumele cele 2 din *Uricariu*, căci încă nu primisem scrisoarea d-tale. Cred că nici nu trebuie să înapoiem cărţi unui „regim" care confiscă biblioteci româneşti.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Dacă Rădulescu ia asupra-şi neologismele ne putem dispensa de Cioflec. El a terminat volumul I din Hatzfeld. Cînd vom fi ajuns şi noi aşa departe vom vedea cui dăm să-l extragă pe al doilea. Fireşte că va trebui să scriu însă mai întîi omului care şi-a dat multă silinţă şi cu lucrarea căruia m-am ajutat pînă acuma.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59163. S 1 (53)/D VII.

57

SEXTIL PUŞCARIU
Str. Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 2/15 III 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit coala III şi *Gazeta Transilvaniei* cu glosarul lui Bugnariu. Pe acesta mi l-a scos astă-vară Lacea pe fişe; e însă bine să am controlul. Te rog trimite 2 exemplare din: Pamfilie, *Jocuri copilăreşti*, ieşite de curînd la Academie, la adresa Jeni Florian, Braşov, Strada nouă, pentru ca să se taie glosarul. Lui Rădulescu i-am scris şi eu ieri să ia el neologismele. [1] Cred că va fi o inovaţie bună din toate punctele de vedere aceasta.

Cred că manuscriptul meu, foile 1050—1550 au ajuns bine la destinaţie.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1898—1911, f. 71.

---

[1] Sextil Puşcariu se referă la următoarea scrisoare:

C[ernăuţi] 1/14 III 1907

Dragă Ionică,

Nu ştiu dacă ţi-a scris dl. Bianu despre ideea care i-am dat-o. I-am propus următoarele:

Pentru ca lucrarea să meargă mai iute, să se împartă între tine şi între mine, rămînînd ca eu să fac cuvintele vechi şi tu neologismele.

Ideea aceasta am căpătat-o văzînd că tocmai neologismele sînt acelea pe care mi le trimiţi mai adeseori înapoi. Eu nu cunosc îndeajuns circularea lor în România, şi prin urmare nu pot să le fac bine.

Cred deci că am merge cu mult mai iute, dacă ţi-aş trimite eu ţie redactarea I (Lacea-Găluşcă), dimpreună cu fişele, şi tu ai redacta articolele definitiv. Mai în urmă mi le-ai putea trimite mie ca să le citesc şi să fac eventualele observaţii, pe care tu le poţi primi sau nu; să am deci tocmai rolul pe care îl ai tu la redactarea, din partea mea, a cuvintelor vechi. Patru ochi văd totdeauna mai bine decît doi! Cred că şi prepararea şi cunoştinţele noastre se întregesc mai bine, astfel ca eu să mă ocup mai mult de partea curat filologică, iar tu de partea filozofică-enciclopedică.

Pentru cazul că eşti aplecat s-o faci, cred că ar fi bine să se ia următoarele hotărîri în Comisiune:

1) Să ţi se ia corecturile de tipar, adecă acestea să le facă alţii; tu vei avea numai să citeşti o revizie a coalei nepaginate, căutînd să îndrepţi şi greşeli de tipar eventuale şi să mai faci schimbările necesare (cu cerneală) cu privire la neologisme şi obiecţiile (cu creion) cu privire la redactarea mea. Revizia aceasta mi se trimite mie. Cu schimbările făcute de mine (în partea mea) se impune unei revizii noi corectorului, iar coala paginată, împreună cu ultima revizie, mi se trimite ca să dau: „bun de imprimat".

2) De aci înainte îţi voi trimite manuscrisul, în porţii (AM, apoi AN etc.) constătătoare din 2 părţi: 1) Redactarea mea (a cuvintelor vechi), pe care tu o vei ceti, făcînd obiecţiile pe care le crezi de cuviinţă (cu creionul), ca şi concentrîndu-ţi atenţia asupra traducerii. 2) Redactarea, împreună cu fişele, Lacea-Găluşcă, căreia îi vei da forma definitivă şi pe care mi-o trimiţi mie spre citire. Manuscriptul ţi-l înapoiez. Tu îl revezi şi-l dai la tipar.

3) Dacă crezi că ţi se cuvine, în cazul acesta, o mărire a lefii, vei face paşii necesari la Academie. Cît despre numele noastre pe copertă, vei şti că s-a luat hotărîrea să nu se pună nici unul, nici al meu, ci numai al Academiei. Ideea aceasta am dat-o eu d-lui Bianu, mai ales în vederea noului tău rost la Dicţionar. Se va spune deci numai în prefaţă: Dicţionarul îl lucrează cutare şi cutare, precizîndu-se şi partea de lucru a fiecăruia. (Va trebui deci să te hotărăşti curînd, pentru ca să intre în prefaţă rolurile noastre în forma lor definitivă.)

4) Dintre colaboratori, ca să nu încărcăm prea tare bugetul, ne dispensăm de Cioflec (care a strîns materialul din vol. I al dicţ. francez). Lacea şi Găluşcă fac mai departe redactarea I (care, precum te vei convinge, pînă acuma nu prea e bună, de multe ori) a întregului material. Aici am 2 studenţi, care aşează fişe după alfabet, şi pe Tofan, care extrage fişe noi. Acesta acuma extrage mai ales neologisme din cărţile lui Mehedinţi, Munteanu-Murgoci, Maiorescu şi din *Monitorul oficial*. Cînd vei dori să ţi se extragă anume vreo scriere o vei trimite.

5) Vei cere cărţile care-ţi lipsesc pentru controlul şi completarea extraselor.

6) Cred că ce am spus eu în introducere despre neologisme şi rostul lor în Dicţionar admiţi şi tu, mai ales că acolo nu s-au putut da norme şi criterii bine definite. De asemenea, cred că admiţi şi forma exterioară a articolelor şi extensiunea lor. Astfel nu se va deosebi redacţiunea ta de cea de pînă acuma.

Te rog răspunde-mi ce crezi, pentru ca să ştiu cum stăm de aci înainte. Mie îmi pare că de multe ori trebuie să-ţi fie mai uşor a redacta un articol nou despre un neologism, decît a schimba pe cele pe care ţi le trimit eu. Vei avea deci şi o muncă mai plăcută şi un rol mai mare în facerea acestui Dicţionar.

Vechi prieten,
Sextil

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59164. S 1 (54)/D VII.

58

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 23 III 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Înapoiez „Prefaţa“. Cred însă că ar fi bine să se ia de pe acuma, şi să încapă în prefaţă, decizia ca neologismele să le lucreze Rădulescu. Ţi-am scris data trecută cît de mult mi s-ar înlesni astfel lucrarea. I-am scris şi lui Rădulescu o scrisoare, dar n-am primit încă răspuns. Astfel lucrarea s-ar împărţi între noi doi, corespunzînd cunoştinţelor şi pregătirii noastre. Eu partea veche, românească a limbii, el partea nouă, de origine savantă. În acest caz, cred însă că se cuvine să se pună în prefaţă, după numele meu (care poate s-ar putea sublinia) numele lui, astfel ca, după semnul —¬ să stea: „dl. I. Rădulescu-Pogoneanu, profesor, pentru redactarea neologismelor, pentru revizuirea părţii formale a lucrării şi pentru controlarea traducerii franceze, d-nii C. Găluşcă etc.“ scoţîndu-se „şi pentru corecturi de tipar“. Rădulescu ar trebui să urmeze normele stabilite în raportul meu cu privire la neologisme şi să adopteze forma exterioară şi dimensiunea redactării de pînă acum.

Întocmai precum controlează el partea redactată de mine, propunîndu-mi schimbări, voi controla totdeauna eu partea redactată de el, propunîndu-i modificările pe care le cred necesare. Găluşcă şi Lacea vor face ca pînă acuma redactarea întregului material, care apoi va pleca, cît priveşte neologismele, de-a dreptul la Rădulescu.

Pentru ca să nu pierdem timp, eu alătur acestei scrisori un raport către Comisiune, pe care, dacă-l găseşti bun şi dacă admiţi ideea mea, te rog să-l aşterni vineri din parte-mi Comisiunei, după ce vei fi vorbit mai întîi cu Rădulescu.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59165. S 1 (55)/D VII.

59

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 20 III/2 IV 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur chitanţele pe mart. Desigur că în timpul acesta turburat nu ai timp să-mi scrii; te rog să-mi trimiţi numai 2 vorbe, ca să ştiu dacă ai primit manuscrisul de Dicţionar, foile 1050—1550 şi dacă recenziunile lui Sandfeld-Jensen şi Meyer-Lübke, pe care ţi le-am trimis, au ajuns la timp. Cînd se vor linişti vremile, îmi vei scrie şi ce hotărîre s-a luat cu privire la colaborarea lui Rădulescu. Pînă atunci, eu lucrez înainte.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59166. S 1 (56)/D VII.

60

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, 12 IV 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

În luna viitoare nădăjduiesc să mă pot înlesni a trimite chitanţa, dimpreună cu celelalte, la 15. De astă-dată rog să mi se plătească ca pînă acuma. Totodată, trimit chitanţa lui Cioflec pe luna trecută, cea din urmă, deoarece i-am scris că mă dispensez de colaborarea lui, trecînd de aici înainte neologismele în grija lui Rădulescu. Am însă rugarea să i se trimeată şi lui fascicolele din Dicţionarul pentru care a muncit cu zel şi pricepere.

Cred că fascicola I trebuie să fie tipărită şi să apară cît de curînd. Sunt foarte curios de impresia ce o va face în Academie şi îmi pare rău că, de cînd a răposat *Familia*, n-am unde mai ceti rapoarte despre şedinţe.

Rog să mi se trimeată mie 20 de exemplare. Pe pagina alăturată însemnez lista celor la care vă rog de asemenea să li se trimeată cîte un exemplar.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
Sextil Puşcariu

Listă

pentru trimiterea *Dicţionarului limbii române*

Revistele:

1. *Romania*, Paris.
2. *Zeitschrift für romanische Philologie.*
3. *Archiv für lateinische Lexicographie.*
4. *Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Philologie.*
5. Seminarul român din Cernăuţi.
6. Carlo Salvioni, prof. la Univ. din *Milano*, Solferino 7.
7. Kr. Sandfeld-Jensen [prof. la Univ. din]* *Kopenhaga*, N. Frihavnsgade, 49^{IV}.
8. Dr. I. Subák [profesor] în *Triest*, Handels u. Nant. Akademie.
9. Dr. M. Bartoli [profesor] la Univ. din *Strassburg* i/e rue Luxhof. 1.
10. P. E. Guarnerio [profesor la Univ. din] *Milano*, J. Bonaparte, 43.
11. P. E. Goidanich [profesor la Univ. din] *Pisa.*
12. Leite de Vasconcellos [profesor la Univ. din] *Lisabona*, Biblioteca nacional.
13. Dr. A. Zauner [profesor la Univ. din] *Viena*, Universitate.
14. Dr. M. Friedwagner [profesor la Univ. din] *Cernăuţi*, Josefsgasse 2.
15. Dr. A. Byhan, *Hamburg*, Oben Borgfelde, 54.
16. Dr. A. Bayot, bibliotecar. *Watermael* (Belgia), 9 rue de l'église.
17. Rădulescu-Codin, învăţător în *Priboeni* (Muscel).

---

* Am eliminat ghilimele din mss, întregind textul în paranteză dreaptă.

18. M. Roques, prof. la Univ. din *Paris*. 2 rue de Poissy.
19. A. Thomas, profesor la Univ. din *Paris*, Universitate.
20. Dr. K. Ettmayer, profesor la Univ. din *Fribourg* (Elveția), Universitate.
21. Dr. G. Vidossich [profesor], *Triest*, S. Giorgio 7.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59167. S 1 (57)/D VII.

61

SEXTIL PUŞCARIU
Strada Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuți, 5/18 IV 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îndată ce am primit scrisoarea d-lui Maiorescu i-am telegrafiat lui Rădulescu — căci cu o zi înainte înapoiasem corecturile cu bun de imprimat — să introducă în Bibliografie: D. Zamfirescu, *În război;* Olănescu-Ascanio: traduceri din Horațiu; Maiorescu: *Discursuri parlamentare*, III şi IV; să şteargă scrierile lui Şăghinescu şi să mai adaoge Gorun: *Faust* (pentru termini de filozofie şi neologisme) şi o carte de dl. Sturza, care totdeauna a ținut şi a reuşit să scrie o limbă românească frumoasă şi curată şi a cărui nume nu poate deci lipsi din bibliografia Dicționarului.

Cărțile acestea — afară de vol. III din *Discursuri parlamentare* — rog să mi le trimiteți, ca să se extragă, de asemenea cele două cărticele ale lui Sandu despre agricultură, apărute de curînd şi *În lumea basmelor* de Mera.

Cred că nu mai e nevoie de „bun de imprimat" din partea mea la bibliografie (cu schimbările din urmă), ca să nu se prea amîne scoaterea fascicolei I.

În lista celor cari aş dori să primească Dicționarul am uitat pe Silvio Piezi, Bergamo, Viale S. Giacomo.

Deoarece numele meu nu stă pe copertă, v-aş ruga ca în aceste exemplare să se bage alăturatele cărți de vizită, ca să ştie de la cine le vine.

Azi am primit o ladă cu 31.420 de fişe tăiate şi lipite din dicționare, împreună cu chitanța alăturată. Nu mai am loc în dulapuri, aşa că va trebui că mai comand părți de dulap. Nici pentru cărțile pentru Dicționar nu mai am loc în dulapurile mele.

O ştire mică, cînd se va fi decis chestia cealaltă, mi-ar cădea foarte bine. Sînt curios ce dezbateri se vor isca în chestia Dicționarului. Sunt sigur să dl. Ştefănescu va regreta iarăşi că nu a avut fascicola I mai devreme în mînă... Dar dacă nu-i decît atît şi cele ce le vor scrie cei de la *Viața românească* sau de la *Viața nouă* nu mă voi altera deloc. Eu țiu la părerea acelor puțini, cari ştiu ce va să zică o astfel de muncă, şi încurajarea lor îmi îndoieşte dorul de lucru.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59168. S 1 (58)/ D VII.

62

SEXTIL PUŞCARIU
Str. Şcoalei 10
(Imprimat)

Cernăuţi, *10/23 IV 1907*

Iubite d[omnu]le Bianu,

Astăzi îi voi scrie d-lui Maiorescu, care mi-a telegrafiat deodată cu d-ta despre premiarea cărţii. Înainte însă, dă-mi voie să-ţi exprim d-tale cele mai calde mulţumite. E sigur că pretutindeni, deci şi în România, munca cinstită învinge la urma urmelor şi muncitorul harnic şi drept răzbeşte. Dar nu e indiferent pentru acesta, *cînd* se vede răsplătit. De aceea eu îmi dau foarte bine seama că pe lîngă bunele mele intenţii şi pe lîngă încordările mele, am să mulţumesc frumoasa carieră pe care am făcut-o acelora care m-au sprijinit şi m-au ajutat să mă ridic. Omul mic va căuta să pună piedici celui care se înalţă; numai omul cu adevărat mare va da mînă de ajutor oricărui tînăr pe care îl crede demn. Ajutorul d-tale mi-a fost cel mai preţios din cîte mi s-a dat; de aceea, dă-mi voie să-ţi mulţumesc d-tale, sfetnicului celui bun, înainte de toate.

Cred că, făgăduindu-ţi să lucrez totdeauna astfel, ca să nu-ţi pară rău de prietenia pe care mi-o arăţi şi de sprijinul pe care mi-l dai, pot să-mi arăt mai bine recunoştinţa faţă de d-ta. Omul cît trăieşte învaţă; fiind odinioară sprijinitor al celor vrednici, cred că am învăţat de la d-voastră un lucru bun.

Dorindu-vă „Sărbători fericite!" şi sărutînd respectuos mîna d-nei Bianu, sînt al d-tale devotat şi mulţumitor,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59169. S 1 (59)/D VII.

[1] În şedinţa solemnă a plenului Academiei, din 18 aprilie 1907, la propunerea lui Ioan Bianu, se acorda lui Sextil Puşcariu premiul Eliade Rădulescu pentru lucrarea sa *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache*, editată la Heidelberg în 1905.

În raportul său, Ioan Bianu îşi motiva astfel recomandarea: „S-au împlinit 37 de ani de cînd răposatul A. de Chiac a făcut, la 1870, întîia încercare de a grupa, într-o lucrare sistematică, şi de a explica, după regulele ştiinţei, toate elementele lexice ale limbei româneşti de origine latină. Deşi Cihac nu era filolog cu specială pregătire ştiinţifică, după starea ştiinţei din timpul lui, totuşi, cu multă stăruinţă şi prin muncă privată de autodidact, el şi-a cîştigat destule cunoştiinţe din cărţile şcoalei bune a întemeietorului Diez. Mînat de interesul viu pentru aceste studii, el a putut ridica un adevărat monument limbei româneşti, pe care a învăţat-o din copilărie în Moldova, unde tatăl său îşi trăise viaţa ca medic şi ca bărbat iubitor, cultivator şi răspînditor de ştiinţă.

Lucrarea pe care a publicat-o acum doi ani despre aceeaşi parte a limbei noastre dl. dr. Sextil Puşcariu este o elocventă pildă nu numai despre marele progres făcut de ştiinţa filologiei romanice şi în deosebi a celei româneşti în cei 35 de ani trecuţi între aceste două lucrări, dar şi despre marea superioritate cu care se prezintă o lucrare făcută de un specialist pregătit în mod metodic și sistematic în cea mai bună școală față de lucrarea autodidactului, care merge mai mult pe ghicite și pe nimerite decît pe cărările metodei severe a științei.

Fruntașul filologiei romanice de astăzi, membrul nostru onorar W. Meyer-Lübke, profesor la Universitatea din Viena, a luat asupră-și direcțiunea unei *Sammlung Romanischer Elementarbücher*, care se publică la Heidelberg. Între colaboratorii la această vastă publicațiune este și dl. Sextil Pușcariu, a cărui lucrare, prezintată la concursul nostru, a fost publicată în locul întîi din seria III — Dicționare.

În acest volum se condensează, pe 182 pagine, cu toate abreviațiunile și semnele convenționale de prescurtare admise în lucrări de acest fel, explicarea a 1947 cuvinte principale sau, cum se zicea mai demult, rădăcini, românești, de origine latină — fiind natural vorba numai de cuvinte moștenite *ab antiquo* de-a dreptul din limba romană, iar nu de cele intrate mai tîrziu în limba românească pe cale culturală.

Dl. Pușcariu a strîns în lucrarea sa rezultatele tuturor cercetărilor etimologice asupra elementelor romane ale limbei noastre, cîte s-au făcut de români sau de străini, mai ales în acești din urmă 35 de ani de puternică dezvoltare a studiilor filologice.

Din părerile, discuțiile și rezultatele cîștigate de alții, d-sa a cules în mod critic și a primit în cartea sa natural numai pe acelea pe cari le admite și le crede definitiv stabilite.

Dl. Pușcariu s-a urcat însuși repede în cele mai înalte regiuni ale studiilor de filologia romanică și românească, ajungînd la rezultate proprii, care deschid orizonturi noi în știința generală. Înainte de întocmirea acestui dicționar, a lucrat mult pe terenul etimologiei românești și, prin cercetări și rezultate proprii a luminat originea multor cuvinte din limba noastră sau cu totul neexplicate sau greșit explicate înainte de dînsul. [...] De o deosebită însemnătate este în această lucrare arătarea și explicarea schimbărilor sensurilor unor cuvinte în cursul secolelor și pe vastul domeniu romanic. [...]

Într-o lucrare de acest fel sînt natural multe puncte contestate și discutate de specialiștii cari au studiat-o și au făcut asupra ei dări de seamă; numeroase puncte vor rămînea iar să-și aștepte definitiva rezolvire din cercetările și studiile viitoare. De asemenea scăderi nu poate fi lipsită nici o lucrare de această categorie, al cărei merit stă atît în modul cum se aleg și se judecă în mod critic și în conformitate cu starea științei de astăzi rezultatele cercetărilor altora, cît și în partea de cercetări proprii, cari măresc lumina și duc înainte știința. [...]

Secțiunea noastră, și după propunerea ei Academia Română, cunoscînd și recunoscînd aceste calități științifice ale d-lui Sextil Pușcariu și ale lucrărilor sale etimologice, l-a ales acum doi ani membru corespondent al acestei secțiuni. Curînd după aceea, Academia a recurs la pregătirea științifică, la aptitudinea specială dovedită și la puterile de muncă ale tînărului nostru coleg, spre a duce dînsul la îndeplinire marea și greaua operă de însemnătate națională, care este *Dicționarul limbei române*. Aceleași calități științifice ale studiilor filologice și îndeosebi etimologice au fost atît de mult apreciate la Viena, încît din anul trecut, pe baza lor, dl. Sextil Pușcariu a fost numit profesor la catedra de limba și literatura românească la Universitatea din Cernăuți ca urmaș al venerabilului nostru coleg I. Sbiera.

Marea valoare a operei și însemnătatea activității științifice a autorului ei nu ne lasă un minut la îndoială că se cuvine și este cu dreptate ca d-lui Pușcariu să i se dea în acest an premiul Eliade-Rădulescu, la care concurează". *(Arhiva Acad. R.S.R., Dosar A—11—1907, f. 260—262).*

63

Cernăuţi, 20 IV/3 V 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur chitanţele şi adeverinţa despre primirea cărţilor. Eu nu trimit chitanţă în luna aceasta, pentru ca să ţin pas cu colaboratorii, trimiţîndu-mi-se premiul mă pot întocmi uşor cu cheltuielile.

Mai nainte mi-ai trimis nişte numere vechi din *Gazeta Transilvaniei* cu un glosar de cuvinte dialectale. În parte le transcrisese Lacea astă-vară; cele mai multe însă trebuie să le dau încă să se transcrie. Dacă nu aveţi nevoie de aceste numere, ar fi mai simplu să se taie şi să se lipească, căci foiletonul e tipărit numai pe o singură pagină. Te rog scrie-mi, ocazional, dacă se pot tăia. Văd anunţat în „Biblioteca pt. toţi“ (no. 105—106) un *Mic dicţionar militar român-francez-rus-turc*. Cred că ar fi bine să-l dau şi pe acesta să se taie şi lipească, pentru terminii militari.

Peste o săptămînă mă mut în *Strada Dominicului* 6, sînt deci tocmai în toiul pregătirilor neplăcute de mutat.

Dorindu-ţi d-tale şi d-nei Bianu „Sărbători fericite“, sunt al d-tale devotat şi recunoscător,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59170. S 1 (60)/D VII.

64

Cernăuţi, în 24 IV/7 V 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Aseară m-am pomenit cu scrisoarea alăturată [1]. Mi-a trebuit mult pînă am descifrat-o, dar numele, iscălit la urmă, mi-e peste putinţă să-l gîcesc. Dau însă cu socoteala că trebuie să fie un academician bătrîn de la Iaşi. Poate îi ştii d-ta scrisul. M-ai îndatori foarte mult, dacă mi-ai spune cine e (trimiţîndu-mi şi acest document interesant înapoi), căci dacă e, de fapt, academician, se cuvine să-i răspund frumos, că şi eu mă străduiesc, pe cît e cu putinţă şi pe cît îmi vine momentan în minte, să dau corespondentul romănesc, adecă „floarea“ în loc de „buruiană“. Dacă însă scriitorul acelei epistole e vreun obscur, aş dori să-i răspund, mai ales că orice „dare în public“ a greşelilor Dicţionarului meu mi-e binevenită, căci îmi va servi ca orientare pentru viitor.

Te rog să îmi înapoiezi scrisoarea atît de grabnic pe cît cere grabă răspunsul ce se cade să-l dau la ea.

Cristos a înviat!

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59171. S 1 (61)/D VII.

---

[1] În acest loc este introdus în text, după caracterul scrisului, probabil de către Ioan Bianu, numele lui A. D. Xenopol.

65

Cernăuţi, 5/18 V 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

La scrisoarea din Iaşi am răspuns cum am crezut mai bine. Lui Cioflec îi voi scrie astăzi, căci abia acum sunt mutat definitiv, iar de mîne încolo voi relua lucrul întrerupt în decurs de o săptămînă. Meyer-Lübke mă întreabă într-o scrisoare de ce nu i s-a trimis fascicola din urmă din *Bibliografia veche* [1] şi *Anale* [2], comunicîndu-mi că după expediţia primită la alegerea sa de membru onorar nu a mai primit nimic. Te rog mai ales să dispui să i se trimeată Dicţionarul, îndată după apariţie, căci sfaturile lui au să-mi fie de mare folos.

Azi am primit un studiu foarte bine scris de D. Russo. (Textele eshatologice din *Codex Sturdzanus* şi pretinsul lor bogomilism. Învăţăturile lui Pseudo-Neagoe.) Pare a fi un tînăr foarte bine pregătit şi cu metodă bună.

Alătur o chitanţă de legător. Cu chitanţele trecute am trimis şi una pentru 50 de cutii de fişe (refăcute din cele de la dl. Philippide) a 20 h. = 10 cor. Banii i-am plătit eu, deci rog să mi se trimeată şi aceştia.

Pe aici, călduri mari. Am început să mă scol la 5 dimineaţa, ca să lucrez pe răcoare.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59172. S 1 (62)/D VII.

---

[1] Notaţie marginală: „Dar aici este vorba de *Bibliografie* — pînă unde i s-a trimis??? Vol. I şi vol. II, fasc. 1 şi 2. Bianu".

[2] Notaţie marginală: „S-au trimis *Analele*. Dezbateri XXVIII, Mem. lit. XXVIII *Bibl.*, f. II, vol. II, *Docum. româneşti*. Sbiera".

66

Cernăuţi, 13/26 V 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Astăzi am concediat pe d-nii Ivanovici şi Hotinceanu pentru că de la Paşti încoace nu s-au mai arătat pe la mine, ci au făcut pe agenţii electorali în campania scîrboasă a luptei între român şi român. E adevărat că cu lucrul n-au rămas îndărăt, căci avînd să-mi copieze glosarul *Anonimului Caransebiensis*, mi l-au copiat prin alţii. Nu s-au ţinut însă de angajamentul de a-mi raporta în fiecare săptămînă despre lucrul făcut şi prin urmare i-am înlocuit prin alţi colaboratori: Vasile Liţu, Ioan Grămadă şi Ioan Brăteanu. Cei 90 l. pe care îi primeau ceilalţi doi îi împart aceştia în 3 părţi. Sunt cei mai buni elevi ai mei şi cred că cu timpul îmi vor face isprăvi bune, devenind chiar colaboratori.

Din pricina absenței lui Hotincean n-am știut că i s-au trimis lui banii pentru cutii. El i-a primit și mi-i va da. Ivanovici a primit și el paralele care s-au fost înapoiat.

Închei, căci vreau să trimit încă azi un răspuns la *Zeitschrift* învinuirilor pe care mi le aduce Philipide. Lui Densusianu nu-i voi răspunde.

Al d-tale devotat și mulțumitor,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59173. S 1 (63)/D VII.

67

Cernăuți, 23 V/5 VI 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit chitanțele pe mai. Jumătate din suma încasată o vor da colaboratorii noi celor 2 vechi, care au lucrat pînă la 15 mai.

Cred că ai primit cele 4 clișee și cîte 2 fotografii, prin rambursă, de la fotograful Krzanowski, la care le-am comandat pentru Academie (prin dl. Bogdan). Au reușit foarte bine.

În coala din urmă văd că s-au făcut mici schimbări în Comisie. Firește, nu pot avea nimic împotriva lor, dar aș dori să le văd și eu, înainte de a se trage definitiv. Vei înțelege de ce, dacă îți voi cita un exemplu. La cuvîntul *agod* s-a adăogat: „(și = *ogod*, Com. Quintescu)". Dacă aș fi știut eu dinainte că se zice și *ogod*, n-aș mai fi scris „Etimologia necunoscută", ci aș fi văzut îndată că *agod* e pronunțarea ruteană a cuvîntului slav *ogod* și aș fi tratat amîndouă cuvintele subt „ogod" (pe care-l am și-n fișe).

Fascicola 1 nu s-a pus încă în vînzare? Mă întreabă toți din toate părțile și nu știu ce să le răspund.

Am nevoie, pentru Dicționar, de următoarele cărți [1]:

[*Nesemnată*]

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59174. S 1 (64)/D VII.

---

[1] Lista la care se referă S. Pușcariu, nu se mai află împreună cu scrisoarea. A fost probabil clasată la arhiva Dicționarului.

68

Cernăuți, 15/28 VI 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur acestei scrisori cele două chitanțe pentru suma de 800 l. primite azi de la Academie. Mă voi pune în înțelegere cu un profesor de aici și voi împărți cărțile în timpul cel mai scurt. Totodată, voi remite Academiei socoteala pentru cărțile cumpărate. Nu știu însă un lucru: trebuie făcută o mulțumită în ziare sau lucrul e confidențial și nu trebuie să se știe?

Se dedea acest ajutor şi înainte şi se va da şi în viitor an de an? Aş vrea să ştiu lucrul acesta pentru ca să mă acomodez la cumpărarea cărţilor. Împărţirea cărţilor cred că e mai bine s-o dau în sarcina „Şcoalei române“, a cărei menire e tocmai a aproviziona pe băieţii lipsiţi cu cărţi de şcoală, rezervîndu-mi supravegherea.

Cu poşta de azi trimit şi un pachet cu manuscris de Dicţionar. Cuprinde cuvintele cu AM, AN şi AO şi o cutie cu fişe AN şi AO (neologisme). Te rog a le preda lui Rădulescu, căruia de asemenea îi scriu azi. Foile nu-s paginate, căci cuvintele vechi sunt despărţite de neologisme şi paginaţia o va putea face numai Rădulescu.

Chitanţele le trimit mîne sau poimîne, cu rugarea a mi se trimite paralele pînă la 26 iunie, st. v., căci în 29 plec la Braşov şi de acolo peste cîteva zile la Bran (lîngă Braşov), unde voi petrece vara. Două săptămîni vreau să mă odihnesc absolut, căci sunt cam surmenat şi apoi voi lucra înainte. Cărţile trebuitoare le găsesc la Lacea în Braşov.

D-ta unde vei petrece vara? Dacă vei fi la Poiana Ţapului, nu voi pregeta să te cercetez. Sărutînd mînile d-nei, şi felicitîndu-l pe Alexandru pentru testimoniul, desigur excelent, ca şi pînă acuma, ce-l va aduce la Sînpietru, sunt al d-tale devotat şi mulţumitor,

Sextil Puşcariu

P.S. Fascicola I, nu s-a broşat? Cred că s-ar putea face în acest caz lucrul următor: ţinîndu-ne de hotărîrea Comisiei de a da fascicole de 5 coale de tipar, să dăm ca fasc. I, cele 3 coale de introducere şi cele 2 coale dintîi din Dicţionar; ca fasc. II, coalele din Dicţionar 3—7. În acest caz, fasc. II ar putea fi gata peste o lună, căci coala 6 am revăzut-o, iar coala 7 e în mare parte culeasă. La sfîrşitul anului ar fi gata şi fasc. III, iar la sesiunea viitoare ar fi aproape gata şi fasc. IV. Astfel s-ar vedea sporul mai bine.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59175. S 1 (65)/D VII.

69

Cernăuţi, 26 VI/9 VII 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit cărţile şi alătur chitanţa. Dicţionarul lui Candrea — Densusianu [1] este slăbuţ. *Parturiunt montes* . . . Puţinele lucruri noi, cu adevărat, faţă de Dicţionarul meu s-ar fi putut da pe o jumătate de pagină într-o recenziune, căci dacă adaogi toate diminutivele, augumentativele şi infinitivele luate ca substantive, încă n-ai făcut un lucru nou. Forţa autorilor stă — aşa cred ei — în formele romanice pe care le adaogă. Decît, în privinţa aceasta le lipsesc cunoştinţele. Cele mai multe, pe care le dau ei, lipsesc la mine *anume*, pentru că eu am recunoscut că nu sunt la locul lor şi nu m-am încrezut orbeşte în Körting. Un exemplu din multe: la *apăra* se dă forma spaniolă *amparar* ca provenind din *im-parare.* Faptul că Körting a făcut *şi* greşeala asta nu mă miră; de la Densusianu aşteptam însă să n-o facă. Dacă ar fi cetit în viața sa numai 100 de versuri din *Cid* ar fi știut că forma veche spaniolă e *mamparar* și corespunde lat. *manuparare* („a se apăra cu mîna").

E interesant apoi cum caută să înmulțească numărul elementelor latine în limba noastră, pentru ca să spună la urmă: Pușcariu a găsit numai 1950, iar noi avem 3000! Un exemplu: Dicționarele dau un cuvînt *acar* cu sensul de „fabricant de ace". Cuvîntul *poate* exista, evident, în limba română, dar, cît timp nu există fabrice de ace în România, nu e probabil că va circula acest cuvînt în limbă. De aceea eu nici nu l-am primit în Dicționarul Academiei. Ei nu se sfiesc însă să-l derive direct din lat. *acuarius*, ca și cînd romanii ar fi avut în toate timpurile fabricanți de ace, și de la Traian încoace s-ar fi păstrat cuvîntul în continuu, dimpreună cu noțiunea pe care o exprimă.

Precum văd, deocamdată ei voiesc să dea numai etimologiile sigure, lăsînd pe cele nesigure și discutabile la urmă (între acestea sînt toate etimologiile date de mine). Faptul acesta e în sine curios. Este oare lucru cuminte să faci o carte nouă pentru ca să spui că *vacă* vine din *vacca*, sau *alb* din *albus* etc., lucruri pe care le știe oricine are interes pentru etimologia cuvintelor? Mai curios e însă că între aceste etimologii *sigure* figurează toate pe care le-au aflat ei doi. Două exemple — pentru fiecare unul —: *aciuà* din **adcubiliare*, iscălit de Candrea, și aromânescul *auá*, „aci", din *ad+hac*, devenit *a—a* apoi *aua!* Simplu, nu? Cel puțin pentru cel care iscălește: Densusianu.

De lipsa unor etimologii latinești ca ale cuvintelor *aburca*, *ameți* etc. nici nu mai vorbesc. Cînd am scris eu Dicționarul cel mic n-aveam răgazul necesar să caut etimologiile tuturor cuvintelor, ci mă puteam pune pe punctul de vedere: să dau străinilor rezultatele științei de la Cihac încoace, — dar, cînd la un an după Dicționarul meu vin doi inși și-l fac din nou, se cere cel puțin să-și bată puțin capul și cu cele ce la mine lipsesc.

Cu un cuvînt: cei care strigă mai mult împotriva mea au în același timp grija să se facă ridiculi pe sine. De aceea, eu voi lucra mai departe, fără să mă împiedec de ei și lăsînd lumea să judece — prin comparație.

Acestea toate ți le spun d-tale, ca unuia care știi că judecata ce o fac lui Densusianu și gemenului său siamez nu e nici un fel de insinuare, dealtfel D. știu că nu mai poate pierde nimic în ochii d-tale.

Poimîne plec la Brașov setos de puțină odihnă și de aer de munte, după munca încordată și după experiențele triste pe care le-am făcut anul acesta între niște oameni care au numai numele, nu și firea de român.

Al d-tale devotat și recunoscător,
Sextil Pușcariu

Rog două exemplare din Pamfilie: *Jocuri*, vol. II, pentru tăiatul glosarului, adresate la Bran; adresa: *Törcsvàr*, *lîngă Brașov*.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59176. S 1 (66)/D VII.

---

[1] În acest an apărea prima fascicolă din *Dicționarul etimologic al limbii române* de Ovid Densusianu și I. A. Candrea. Pînă la 1914, cînd dicționarul încetează să mai apară, au ajuns cu redactarea la cuvîntul *putea*.

70

23 VII 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Deşi nu ştiu dacă te va găsi scrisoarea mea în Bucureşti, îţi scriu mai ales pentru următorul lucru. Azi mi-a arătat un om de aici nişte bani vechi pe care i-a găsit săpînd. Sunt vreo 300 de monede, toate de aramă. Vasul l-a vîndut. Voia să le vîndă cu bucata la un argintar la Braşov. I-am spus — prin a treia persoană port negoţierile — că poate i le cumpăr eu. M-am gîndit adecă la Academie. Monedele-s romane. N-am putut vedea decît cîteva. Sunt mai ales de pe vremea lui Constantin cel Mare. A treia persoană îmi cere un leu de bucată. Alătur aici o copie după doi bani pe care am putut-o face în grabă. Te rog să mă anunţi cît se poate de repede, dacă pentru acest preţ Academia e dispusă să le cumpere. Spunea că, dacă i s-ar cumpăra numai cîteva bucăţi pe alese, atunci nu le dă decît cu 2 lei bucata. De asemenea aş vrea să ştiu cum să le trimit la Bucureşti. Cred că mai bine ar fi să fac un pachet sigilat şi să-l trimit prin dl. Teodoru, inspectorul învăţămîntului secundar, care e aici la Bran şi care peste vreo 12 zile pleacă la Bucureşti.

Am primit cartea lui Diculescu, *Originile limbii române*. Nu ştiu cine e autorul, dar spune nişte lucruri compromiţătoare pentru faima sa de savant şi — să nu te superi dacă o spun franc — şi pentru Academia care i-a publicat lucrarea. Pare a fi un autodidact, care a cetit mult, dar nu ştie încă unele lucruri elementare, aşa că face nişte greşeli îngrozitoare.

De zece zile, de cît sunt aici, n-am pus încă mîna pe nici o carte sau gazetă şi mă voi mai odihni alte zece zile, după cari reiau lucrul.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Iartă, te rog, murdăria de cerneală, dar pleacă poşta şi nu mai e timp să transcriu scrisoarea. Bran (Törcsvàr lîngă Braşov).

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59177. S 1 (67)/D VII.

71

Cernăuţi, 2 X 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Nu ţi-am scris de mult, neştiind dacă eşti în Bucureşti şi nevoind, în vacanţe, să-ţi aduc aminte de grijile Academiei.

Acum vacanţele s-au trecut şi s-a început iarăşi un an de muncă înteţită. Vremea a zburat, la Bran, ca niciodată de repede. Cu nesaţiu am sorbit aerul de munte şi liniştea admirabilă ce se desprindea din pădurile de brazi, şi altă grijă n-aveam decît să mă arunc în apă cînd soarele frigea prea tare. Să nu crezi însă că am dat uitării pe simpaticul tovarăş, Dicţionarul. Împreună cu Lacea şi cu Găluşcă ne făceam în fiecare zi cele patru ceasuri obligate de „redactare“, înghițind fără cruțare la fișe. Pînă la sesiunea viitoare nădăjduiesc să fie terminat — în prima redactare — B, iar A să fie întreg redactat definitiv. Tiparitul merge mai încet, așa că vom fi gata cu fascicola III.

Aici, în Cernăuți, unde m-am reîntors de ieri, am găsit pe oameni tot așa de dezbinați, precum i-am lăsat. Sîrmanul neam românesc din Bucovina, după alte nenorociri, l-a pierdut și pe cel mai bun și mai vrednic dintre fiii săi, pe Găina [1]! Cine-i va lua locul în toate funcțiunile și în toate societățile românești a căror suflet era el, nu pot să-mi închipuiesc!

Săptămîna viitoare voi începe întîiul curs de istorie a literaturei. Îmi dă multă bătaie de cap, căci îmi lipsesc, la biblioteca de aici, aproape toate mijloacele. Am noroc cu *Literatura* lui Iorga și cu *Vechea bibliografie românească*, căci fără ele n-aș ști ce să fac. Ți-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ai indica unde pot găsi vreo notiță despre *Psaltirea Hurmuzaki*, pe care n-am văzut-o și care pare a fi contimporană cu cea Șcheiană sau cea Voronețană.

Monezile găsite la Bran le-am cumpărat în cea mai mare parte eu, la sfatul lui Pârvan, căruia i-am trimis niște cópii și care mi-a scris că sînt de însemnătate istorică. Nu m-a răbdat inima să le las să ajungă în mîni unguresți.

Pe Miklosich l-am primit tocmai acum și alătur, cu mare mulțumită, adeverința de primire.

Termin — căci trebuie să-mi aduc fișele și manuscriptele de Dicționar de la biblioteca universității, unde le-am depus spre păstrare în lunile de vară — și te rog să comunici sărutări de mîni d-nei Bianu.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59178. S 1 (68)/D VII.

---

[1] Vasile Găina (n. 6/18 mai 1868 în Bucovina — m. 1907), om politic, publicist și profesor de teologie la Universitatea din Cernăuți.

72

SEXTIL PUȘCARIU
(Imprimat)

Cernăuți, 5/18 X 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

După socoteala *aproximativă* pe care o pot face pînă acuma, Dicționarul va cuprinde cam 200 coale de tipar, în proporțiile actuale, ceea ce face 40 fascicole (a 5 coale) și 4 volume (a 10 fasc.). Cred că ar fi bine să-i faceți un preț mic, ca să se poată răspîndi în cît mai multe exemplare; mai convenabil ar fi cred 1 l de fascicolă, 10 l de volum, 40 l de lucrarea întreagă.

Lui Rădulescu i-am trimis alaltăieri o scrisoare, în care îi arăt două greşeli de tipar, destul de supărătoare (ἄηρ în loc de ἀήρ şi *rappeller* în loc de *rappeler*), care s-ar putea îndrepta pe anexa albastră alăturată fasc. I.

Fără să mă amestec în treburile de administraţie, cred că ar fi bine să se dea fasc. I împreună cu fasc. II în vileag. Spre acest scop sau s-ar putea aştepta încă o lună pînă va fi tipărită şi coala 8, sau se ia din fasc. I coala 3 şi se trece în fasc. II, în care caz s-ar putea scoate în vileag peste o săptămînă, avînd fasc. I 5 coale (3 de introducere şi 2 de dicţionar), iar fasc. II cinci coale (coala 3—7 de dicţionar). Ar fi lucru mai arătos. Coala 7, precum îmi scrie Rădulescu, e culeasă întreagă şi aşteaptă numai „bun de imprimat".

Citesc că au apărut cîteva fascicole noi din Dicţionarul lui Tiktin. Eu am numai vol. I (A—C). Te rog să cei de la minister 4 exemplare, 2 de tăiat, 1 pt. mine şi 1 pt. seminar.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 194.

73

Cernăuţi, 19 X/1 XI 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit, alăturat, chitanţele pentru octomvrie. Alătur totodată cele două chitanţe de la „Şcoala română" din Suceava şi filiala din Cernăuţi, prin care se adevereşte primirea celor 760 cor. = 800 l. (100 l. = 95 cor.), pe care i-am predat numitelor societăţi din partea Academiei. Vei avea bunăvoinţa să dispui să se alăture pe lîngă chitanţa prin care am adeverit la timpul său primirea acestei sume, pentru ca lucrul să fie în regulă deplină.

Fiind vorba de acest ajutor, iată încă o rugăminte. Am între elevii mei trei băieţi buni, din care nădăjduiesc să fac odată cel puţin profesori buni de limba română, dacă nu chiar lucrători de seamă pe terenul ştiinţific. Toţi trei sunt sîrmani lipiţi pămîntului. Se susţin din ore private (care aici se plătesc *o coroană* lecţia) şi din ce le-am mai dat eu pînă acuma. Nici una din aceste resurse însă nu sunt trainice. În schimbul celei dintîi îşi cheltuiesc toată vremea, cînd ar putea lucra şi ceti, iar mie începe să-mi cadă greu să dau în fiecare lună 30—40 de coroane, cu atît mai mult că peste cîteva săptămîni Radu va avea un frate (soră?). Dacă e cu putinţă cumva să pot căpăta pentru ei un ajutor, oricît de mic din ţară, ar fi o binefacere. Ştiu prea bine că nici în România nu curg paralele pe Dîmboviţa şi sunt multe găuri care trebuie astupate. Sunt şi convins că nu e bine ca românii din Austro-Ungaria să ceară şi să primească mereu ajutoare din Ţară. De aceea nici nu aş cere parale pentru alte scopuri „naţionale". Dar în cazul acesta s-ar putea da un ajutor atît de mare, cu o sumă atît de mică (bunăoară 50 fr. lunar)! D-voastră aţi primi din partea mea chitanţe pentru fiecare para cheltuită şi aţi avea asigurarea că nu se cheltuiesc rău.

De la Academie știu că nu se pot căpăta, dar dacă ai avea bunăvoință să spui o vorbă d-ta d-lui Haret sau chiar d-lui Sturdza, desigur s-ar găsi un fond, care nu s-ar păgubi mult luîndu-i-se această mică sumă.

Îți scriu d-tale lucrul acesta, știind că dacă mă refuzi o faci pentru că nu se poate altfel. Ca să scriu direct d-lui Sturdza sau d-lui Haret îmi vine peste mînă, știind că grijile d-lor sunt îndreptate în alte părți.

Dicționarul merge înainte.

Al d-tale devotat și recunoscător,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59179. S 1 (69)/D VII.

74

Cernăuți, 26 X/8 XI 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți trimit o scrisoare, pe care mi-a scris-o ieri Rădulescu, pentru partea ei finală. Rădulescu are dreptate. Lucrarea pe care o face el acum nu este numai o lucrare de colaborator sau corector, ci munca unui conredactor. În sarcina sa cade, afară de traducerea revizuită și de sfaturile pe care mi le dă cu privire la partea redactată de mine, redactarea neologismelor. Eu nu mă mai ocup de acestea, decît dîndu-i sfaturi, în felul cum mă sfătuiește el la cuvintele vechi, redactate de mine. Ar trebui deci spus acest lucru precis în introducerea-prefață, pe care o iscălește Comisiunea. Eu o spusesem în proiectul de prefață trimis acum un an, căci nu-mi vine la socoteală să apar autorul unor lucruri pe care nu le fac eu și nici să iau răspunderea pentru ele.

Împărțirea lucrului în două, cuvinte vechi și neologisme, a fost o inovațiune din cele mai fericite; ea îmi ușurează mie sarcina și dă neologismelor o redactare mai bună. Cred însă că tocmai de aceea Rădulescu trebuie considerat ca un conredactor și remunerat ca și mine. Numai astfel se poate garanta buna reușită a lucrării, căci numai în acest chip el se va putea dedica cu totul ei, știind că muncește la opera vieții sale și că munca aceasta i se recunoaște.

Te rog dar, iubite d-le Bianu, să arăți aceste lucruri Comisiunii și să mai ajuți o dată Dicționarului să scape de pe marginea unui povîrniș. Azi mi-ar cădea foarte greu să mă dispensez de Rădulescu. Și așa am griji multe cu Dicționarul. Caut încă mereu o modalitate ca să ne urnim mai repede din loc și seara, uneori, după ce am muncit cinci ore la Dicționar și alte cinci la cursul de Universitate, mă simt zdrobit și mă chinuie gîndul că mulți vor fi crezînd că lucrarea merge prea încet!

Săptămîna aceasta mai avînd și mult de lucru cu niște examene, abia în săptămîna viitoare voi ajunge să înapoiez secțiunei literare lucrarea d-lui Löbel, dimpreună cu un scurt raport. [1]

Al d-tale devotat și recunoscător,
Sextil Pușcariu

P.S. Te rog să-mi înapoiezi scrisoarea lui Rădulescu pentru „dosarul“ Dicționarului.

Bibl Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59180. S 1 (70)/D VII.

---

[1] Se referă la lucrarea lui Teofil Löbel, *Contribuțiuni la stabilirea originii orientale a unor cuvinte românești*, publicată în *Analele Acad. Rom., Mem. Secț. Lit.*, tom XXX, 1908. În raportul său, ale cărui concluzii erau acceptate de Secția literară (sub semnăturile: N. Quintescu, T. Maiorescu, I. C. Negruzzi și Ollănescu), Sextil Pușcariu, recomandînd lucrarea spre publicare, aprecia astfel importanța ei pentru filologia română: „Lucrarea [...] cuprinde un număr măricel de întregiri și îndreptări cu privire la opera d-lui L. Șăineanu *Influența orientală* etc. Fără a fi filolog sau lingvist, dl. Löbel a dat dovadă și cu altă ocazie — publicînd la 1894 un volum intitulat: *Elemente turcești, arăbești și persane în limba română* — că e în stare să scrie lucrări prețioase despre raportul între limba noastră și cea turcească. D-sa a întrebuințat izvoare literare mai complete decît dl. Șăineanu, așa încît a putut da lămuriri asupra unor cuvinte rămase nelămurite deplin de premergătorul său. Aproape toate aceste cuvinte sînt azi învechite și n-au fost niciodată populare în limba română. Dl. Löbel are însă în același timp un alt avantaj față de dl. Șăineanu: cunoaște limba osmanlie vorbită și nu e nevoit să lucreze numai cu dicționarele. Din cauza aceasta a putut să îndrepteze și cîteva greșeli ale domnului Șăineanu și să stabilească etimologiile unor cuvinte devenite populare în limba română, precum: *haimană palavră, raft, tarabă.*

Contribuțiunile la stabilirea originei orientale a unor vorbe românești, publicate în Analele Academiei Române, vor putea deci aduce, după părerea mea, un folos real lexicografiei românești. Cred însă că s-ar putea da d-lui Löbel sfatul ca să nu retipărească citațiunile referitoare la cuvinte, deoarece acestea sînt luate după opera d-lui Șăineanu și cetitorul le poate afla acolo. Prin această inovațiune devine inutilă și « bibliografia » de la sfîrșit. Propun și cîteva schimbări de limbă, astfel: înlocuirea cuvîntului *vorbe* prin *cuvinte* în titlu, îndreptarea frazei « m-aș fi deci ocupat » (p. 2, șirul 7) în « m-aș fi ocupat deci », schimbarea construcției: « întîia frază aș fi scris » (p. 5 șirul 22) și a inversiunei « toate aceste imputat îi s-au » (p. 6, șirul 19). *(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1907—1908.)*

75

Cernăuți, 4/17 XII 1907

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit prospectul cu prefața. Mă grăbesc a răspunde că sunt învoit cu partea care mă privește. Credeam că între membrii Comisiunei va fi numit și secretarul ei, care și-a bătut capul mai mult ca toți ceilalți, poate, cu acest Dicționar.

Lucrul merge înainte. După Crăciun cred că mă pot repede pentru vreo 10 zile la Berlin să mă mai recreez puțin de oboselile lunilor din urmă.

Dorindu-ți sărbători fericite și rugîndu-te să comunici respectuoase sărutări de mîni d-nei Bianu, sunt al d-tale devotat și recunoscător,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59181. S 1 (71)/D VII.

76

C[ernăuţi], 4 I 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Sărbători fericite şi Anul nou cu bine!

Cînd zic „Anul nou“, trebuie să mă gîndesc şi la fascicolele din Dicţionar pe care va avea să le aducă, şi iată ce am socotit. Ar fi tare bine dacă în loc de Găluşcă am găsi la Bucureşti pe un tînăr care să aibă pregătirea lui Ionică Rădulescu, fiind tot aşa de echilibrat şi de cu bun simţ ca acesta şi ştiind foarte bine franţuzeşte. Cam mult, dar poate s-ar găsi între elevii d-tale sau ai d-lui Maiorescu vreunul. El ar trebui să lucreze cîtva timp cu Ionică Rădulescu, ca să înveţe meşteşugul. Apoi am începe să publicăm, paralel cu tomul I, pe care-l fac cu Ionică, şi tomul II, începînd cu D şi cu pag. 1, pe care l-aş face cu acel X. Numai astfel s-ar grăbi lucrarea şi am ajunge la cel puţin 3 fasc. în an, aşa că peste 4—5 ani ar fi gata amîndouă tomurile dintîi pînă la I şi am putea începe deodată iarăşi cele două tomuri din urmă. Disproporţia momentan e că eu pot lucra mai repede şi pot da mai mult decît Rădulescu şi voi putea merge din ce în ce mai repede, căci meşteşugul e învăţat, şi după 3 semestre nu mai trebuie să lucrez materie nouă la Universitate, ci o iau iară de la început. Aş răzbi foarte uşor cu doi colaboratori. Dacă s-ar găsi un astfel de om, am zice imediat rămas bun lui Găluşcă, lui Lacea i-aş trimite litera D să se apuce de ea, căci pe B l-a terminat şi am deci manuscris de ajuns de revizuit pentru Rădulescu. Acelui X i-aş trimite neologismele de la D, să le lucreze el, şi apoi aş izbi alternativ: în Rădulescu cu BA, în X cu DA, în Rădulescu cu BE, în X cu DE etc. Cheltuielile nu s-ar mări decît cu foarte puţin, căci cei 200 fr. ar trece de la Găluşcă la X, iar corectorul Pavelescu ar putea vedea amîndouă corecturile.

Oare să nu se poată afla între profesorii secundari din Bucureşti un astfel de om, care să aibă numai interesul necesar pentru limbă şi gîndire logică, căci pentru a redacta neologismele nu se cere vreo pregătire filologică, şi eu dealtfel voi revidea ce-a lucrat. Ionică îmi scria de Şapcaliu, şi-mi spunea că şi d-ta te gîndiseşi la el. Dar . . . cea dintîi condiţie e: putere de muncă neîntreruptă, fără amînări, şi mi se pare că dl. Şapcaliu, de care n-am auzit dealtfel decît lucruri bune, nedînd dovadă pînă acuma de ea, cu greu o va face de aci înainte.

Te rog gîndeşte-te la planul acesta. Eu aş vrea să mă ştiu mereu dator a da manuscris la tipar, căci acuma sunt cu aşa mult material înaintea lui Rădulescu, încît încep, fără să vreau, să migălesc şi eu lucrarea, avînd vreme pentru aceasta. Mi-aţi făcut observaţia la coala 16 că nu trebuia să dau, aşa exact, unde se pronunţă *àripă* şi unde *arípă*. Dacă tiparul mi-ar fi cerut manuscris, desigur că nici nu mă apucam de munca migăloasă şi poate inutilă de a cerceta cele 12 *Jahresberichte* ale lui Weigand, pentru ca s-o pot spune. Aceasta-i numai un exemplu care arată cum, în mod fatal, lucrarea se tărăgănează — fără de a fi neactivitate în vreo parte — după sistemul actual. Cu acel X aş merge, probabil, chiar mai repede decît cu Ionică, care, oricît l-am împinge, cu greu l-am face mai sprinten. Şi ce frumos ar fi dacă am putea da 4 fascicole la an = 320 pagini, şi ce pagini! Pe lîngă toate acestea, avantajul că lucrarea ar rămînea unitară, fiind făcută, în cea mai mare parte, de acelaşi redactor.

Tocmai acest lucru m-a făcut însă ca să nu-i împărtăşesc lui Ionică planul acesta şi ţi-l comunic şi d-tale confidenţial. Mi-e teamă să nu crează cumva că am vrea să micşorăm partea lui de redactare şi să-l scoatem cu totul de la un volum întreg! E foarte susceptibil în privinţa aceasta şi orice frecare în mersul Dicţionarului e bine să fie evitată. De se va găsi omul — şi ar fi bine să fie chiar un prieten al lui Rădulescu şi un tînăr care a crescut în şcoala cumpătată a d-lui Maiorescu —, va fi mai lesne să ne înţelegem.

Te rog trimite-mi două vorbe, să ştiu ce poziţie iei d-ta şi dacă sînt nădejdi de împlinire pentru acest plan, în care mie îmi pare că e cel mai bun mijloc de a apropia sfîrşitul, mult dorit de noi toţi al, Dicţionarului.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

P.S. Mult m-aş bucura dacă mi s-ar trimite şi mie *Hora din Cartal*, precum şi cele cîte 2 ex. din no. 2 şi 3 al bibliotecei „Din viaţa poporului", ca să dau glosarele la tăiat. Cineva — nu ştiu cine — mi-a trimis *Călăuza tipografului* de G. Ionescu. Poate se găsesc la Göbl două exemplare ale coalei din urmă, ca să se taie şi lipească şi glosarul de termeni de tipografie. Chiar şi cumpărîndu-se 2 ex.; ar fi mai ieftin decît dacă s-ar copia. Lucrarea bibliografică ai primit-o. Să se continue în acelaşi mod?

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59182. S 1 (72)/D VII

77

Cernăuţi, 21 I 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Ieri m-am reîntors de la Berlin—Leipzig—Dresda, după o absentare de 12 zile. Am mai fugit o leacă de fişe şi dicţionare şi am răsuflat puţin aer curat. La Berlin l-am cunoscut pe Tiktin şi am făcut cunoştinţa lui Tobler [1]. Audiind un curs al lui de sintaxă franceză, mi-am adus aminte de timpurile fericite cînd puteam să ascult cursuri şi nu trebuia să le fac. Cu Pârvan, care mi-a vorbit foarte duios de prietenia ce i-o arăţi, am petrecut cîteva sări frumoase. Ce bine-ţi prinde cînd vezi împreunată atîta ştiinţă de carte cu minte sănătoasă şi cu bun simţ. Mi-a arătat multe descoperiri importante ce-a făcut, şi în jumătatea de întunerec a unei sări frumoase ne-am plăsmuit vremile strămoşilor noştri din cîteva notiţe istorice şi din două trei cuvinte . . .

Sosit acasă, am găsit-o pe soţia mea în pat. Urmările unei influenţe, la patru săptămîni după naştere — o fetiţă —, care se manifestă în dureri crîncene de cap. Anemie, crede medicul. Cînd toată mulţumirea unui om se concentrează în familia şi în lucrările sale, atunci liniştea zdruncinată din cauza uneia se reflectă şi asupra celorlalte. Nădăjduiesc însă că în curînd va fi iarăşi bine.

Pentru coalele din Dicționar iți mulțumesc frumos. Au sosit după mine, așa că mi-au fost retrimise aici. Un exemplar l-am trimis azi lui Meyer-Lübke, voind să aflu sfaturile lui. Celălalt l-am ținut pentru mine. I-aș trimite bucuros lui Tobler și lui Schuchardt cîte un exemplar, dar cred că în curînd vor apărea fascicolele.

Lacea și Găluscă lucrează înainte, dar e afurist de mare și litera B, așa că se urnesc și ei încetișor.

La Leipzig am cunoscut pe un tînăr Capidan, aromân de origine, care a făcut tocmai acum doctoratul din filologie, după 3 ani. Mi-a făcut o impresie cît se poate de bună. Oamenii aceștia din Orient sunt meniți să dea filologi buni; știe de-acasă bulgărește, grecește, albaneză și turcească. Îți atrag de acum atenția asupra lui, căci n-ar trebui pierdut din ochi. Weigand vrea să-l angajeze ca asistent în seminarul lui pentru vreo 2 ani. Îi vor prinde foarte bine, pentru ca să aprofundeze, la Leskien, slavistica. Voi căuta să am legături cu el.

Înainte de plecare am avut satisfacția să primesc spre cenzurare întîia lucrare de doctorat a unui elev al meu. Am rămas foarte mulțumit de ea și m-a cuprins mirarea cum în trei semestre neîmplinite, în decursul cărora a urmat cursurile mele, a izbutit să se lase de toate prejudețiile cîștigate înainte și să dea o lucrare într-adevăr bună și serioasă. A urmărit rotacismul în *Codicele Voronoțean* și în *Psaltirea Șcheiană*, ocupîndu-se în același timp cu semnul ·↑. Rezultatele sunt surprinzătoare prin ingeniozitatea argumentării și prin noutatea lor. Adevărat că unele din ele, precum localizarea *Psaltirei Șcheiene* și părerile despre autorul ei rămîn discutabile, dar sunt la tot cazul vrednice de luare aminte. Lucrarea întreagă, scrisă românește, ar da cam 4 coale de tipar în *Anale*. Ați fi aplecați s-o tipăriți la Academie? Acesta ar fi un început, un fel de urmare a seminarului din Cernăuți, fără pretenția de a apărea ca publicație periodică și cuprinzînd numai cele mai bune lucrări. Fiind publicată pînă la sfîrșitul anului școlar, ea i-ar da dreptul la o bursă cu ajutorul căreia ar putea să-și urmeze studiile în străinătate. [...]

Dacă ești învoit îți voi trimite sau d-tale sau secției literare lucrarea îndată ce va fi copiată.

Exemplarul din Bobb l-am primit. La Lipsca am comandat cîteva cărți, ediția VII din Georges, un dicționar turcesc și 2 bulgărești, anticar. Îmi trebuiesc la Dicționar. Dacă însă ar fi prea scumpe, le-aș cumpăra pentru seminar. Foarte de trebuință îmi e continuarea de la dicționarul lui Tiktin D—I (în 3 ex., 2 de tăiat), apoi continuarea de la: *Archivio glottologico* (de la vol. XIV, fasc. 3), de la *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (de la „Koji" încolo) și *Șezătoarea* din Fălticeni, de la vol. VI încolo. Cred că aceste 3 din urmă, fiind Academia abonată, de cînd cu Philippide, la ele, le aveți la București.

Dorindu-ți toate cele bune în anul care a început, sunt al d-tale devotat și mulțumitor,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59183. S 1 (73)/D VII.

---

[1] Adolf Tobler (1835—1910), cunoscut romanist elvețian, profesor la Berlin (din 1867), membru al Academiei germane de științe și al Academiei Române (1875).

78

Cernăuţi, 28 I 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Nu crede că bîrfitorii şi scrisele lor m-au alungat la Berlin. Cînd cineva îşi face o casă cu faţada spre stradă, trebuie să fie pregătit că se va opri lumea şi va vorbi despre ea — mai ales aceia care n-au izbutit să-şi clădească înşişi o locuinţă. Îţi mărturisesc sincer că de „colegii“ mei din ţară nu-mi pasă deloc; singura mea grijă e ca d-voastră, de la Academie, să fiţi mulţumiţi cu ceea ce vă dau. Cît timp am aprobarea d-voastră, zic vorba ăluia: luna trece, cîinii latră! şi nu mă sinchisesc de patimile care izbucnesc în jurul meu.

Am plecat la Berlin ca să-mi vin puţin în fire. Munca înteţită din vară — căci vacanţe, propriu-zis, n-am avut — pînă la Crăciun mă obosise. Fiind acasă, deşi erau vacanţii, nu puteam să mă dezlipesc de fişele de Dicţionar, şi obiceiul mă ducea în fiecare dimineaţă la biroul plin de cărţi. Am trebuit să fug dar. Şi nu-mi pare rău. Revederea lumei cu orizonturi largi, în care am petrecut 10 ani ai tinereţii, mi-a făcut nespus de bine. Am luat, cu răbdarea americanilor, muzeele de-a rîndul, am lăsat iarăşi să-mi toarne în suflet frumosul pînzelor lor pe toţi acei maeştri ai Italiei şi ai Olandei, cu care am petrecut de atîtea ori ceasuri de fericire, m-am oprit iarăşi ca să admir ştiinţa unui van Eyck şi m-am lăsat răpit de fantazia fără margini a lui Lukas Kranach. Seara mergeam la teatre şi concerte, de care eram atît de însetat. Văzînd pe Tobler, care m-a primit foarte prieteneşte, pe Weigand şi pe Tiktin, am mai auzit cîte-o părere nouă şi-n ale filologiei. Mult folos am avut din discuţiile cu Pârvan. În faţa unui om care vede lucrurile atît de limpede, ţi se deschid de multe ori ochii asupra unor lucruri la care te gîndeai înainte numai foarte de departe.

Întrămat pe deplin sufleteşte, m-am întors acasă. Aici am găsit, precum ţi-am scris, griji şi suferinţe. Soţie-mea e încă şi azi în pat, dar merge, slavă Domnului, spre bine. Lucru s-a îngrămădit în absenţa mea, aşa că săptămîna trecută a fost un timp de sforţări mari pentru mine. Între altele, mă rugaseră de mai nainte cei de la „Societatea pentru literatură şi cultură“ de aici să le fac un proiect de statute noi, cu vederi mai moderne. Numai D-zeu ştie cîte ceasuri mi-am răpit din timpul destinat odihnei, ca să le fac într-adevăr un lucru bun, cu cîtă dragoste am muncit ca să pot să fiu de ajutor şi acestor oameni, în mijlocul cărora m-a zvîrlit soarta. În zadar! Duminecă, la adunarea generală, s-au sculat cei fără căpătîi, care caută să zădărnicească lucrurile de dragul opoziţiei, în ciuda celor care muncesc, din instinctul omului decăzut. Patru ceasuri de discuţie stupidă „generală“ şi, după patru ceasuri, un truc: lipsesc doi inşi din numărul recerut de statute, deci . . . se amînă.

Te apucă uneori zgîrciuri la inimă cînd îi vezi cum se zbat în zădărnicie. Ai vrea să îi ajuţi, le întinzi mîna, fără să ceri nici o recompensă, numai din tragere de inimă şi ei te bănuiesc că ai gînduri ascunse!

Oricît aş fi de optimist din fire, încep să deznădăjduiesc [...] Mie tot mai limpede mi se deschide o singură cale: să-mi restrîng deocamdată activitatea asupra elevilor mei. De-mi va reuşi să cresc la Universitate o generaţie de români, buni, cu dor de muncă dezinteresată, sunt convins că n-am stat în zadar în Bucovina.

Am primit coalele din Tiktin. Mulţumesc. Tot astfel am primit şi coalele din urmă ale Dicţionarului. Avînd acum un exemplar complet al meu, voi trimite azi pe al doilea lui Schuchardt, voind să aflu părerea şi sfaturile sale. Scrisorile de la Meyer-Lübke şi Schuchardt ţi le voi trimite d-tale, ca să afle şi Academia părerile lor. Alătur chitanţele, între care două de la librăria Pardini, pentru 3 cărţi româneşti care se extrag şi o Biblie franceză, pentru extragerea *Tetraevanghelului* publicat de Gaster, care-i citat în Bibliografia lui Phil[ippide], pentru care nu există însă fişe (ca şi pentru alte lucrări dealminteri). L-a extras dl. Liţu, dînd totdeauna şi pasajul corespunzător francez.

Am auzit de la Tiktin că se prepară în Bucureşti o retipărire a *Paliei.* E adevărat?

Încă ceva, confidenţial. Mi se pare că Rădulescu, în conştienţiozitatea sa, merge ceva cam departe. Văd că în timpul din urmă a întrodus în dicţionar foarte multe neologisme, luîndu-le din *Enciclopedia română.* I-am scris că nu face pentru Dicţionarul nostru. Ele nu se găsesc bunăoară nici în dicţionare franceze, ca a lui Hatzfeld-Darmesteter, fiind termini prea speciali. Orice ramură ştiinţifică are mii de termini, pe care nu-i cunosc decît specialiştii, care însă nu pot fi număraţi între cuvintele unei limbi. Enciclopedia trebuie să-i dea, fireşte, Dicţionarul nu. Aşa însă cum face Rădulescu, Dicţionarul nostru va deveni o reeditare a Enciclopediei. N-am primit încă corectura din urmă la coala 10, aşa că nu ştiu încă dacă s-a conformat sfaturilor mele. La caz că nu, îţi voi mai scrie în privinţa aceasta, pentru ca să-i propuneţi d-voastră, în Comisie, să fie ceva mai economicos cu terminii ştiinţifici; altminteri creşte Dicţionarul peste măsură.

În general, trebuie să fim cît se poate îngrijaţi ca să nu-l mai mărim. De aceea m-a surprins puţin hotărîrea Comisiei, de a primi şi termini ca „altaic“ etc., adecă adjective de la nume proprii. Eu mi-am dat foarte bine seama cînd le-am exclus. De ce am primi pe „altaic“ sau „constantinopolitani“ şi n-am primit pe „botoşănean“, „abrudean“, „braşovean“ etc., care în limba de toate zilele, în mod firesc, sunt cu mult mai întrebuinţate, ca celelalte? Dacă le primim însă şi pe acestea, nu mai sfîrşim, căci oraşele şi localităţile române sunt nenumărate şi de la „braşovean“ se mai derivă şi „braşovenesc“, „braşoveneşte“ etc. Deoarece n-am fost întrebat de Comisie în privinţa acestei inovaţii luate, n-am crezut că mi se cade să mă exprim asupra ei, cu atît mai mult, cu cît ea se referă la partea de redactare a lui Rădulescu.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59184. S 1 (74)/D VII.

79

Cernăuţi, 11 II 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mă grăbesc să răspund la hîrtia trimisă. Alătur lista adreselor. Subt A sînt indicate revistele de specialitate. Subt B — filologii străini. De la cei mai mulţi din ei aştept cu siguranţă recenziuni; de la toţi, scrisori cu sfaturi folositoare pentru redactarea Dicţionarului. Deoarece nu cred că ei vor scrie de-a dreptul Academiei, cred că e bine ca în fascicola I să se alăture carta mea de vizită, cu adresa. Spre scopul acesta alătur cărţile de vizită, pe dosul cărora am însemnat cu creionul numărul curent din listă, ca să se trimită nemţilor, nemţeşti şi românilor româneşti. Urmează C — filologii români. N-am alăturat cartă de vizită pentru dl. Densusianu şi pentru colaboratori. Dl. Găluşcă şi dl. Lacea m-au rugat în scris să insist ca Academia să le trimită mai multe exemplare. Am propus cîte 3. Dl. Rădulescu va cere direct. Vă rog ca să-mi daţi şi mie 10 exemplare, dintre care 3 să mi se trimeată, iar 7 să mi se rezerve. La urmă, sub D am dat adresele cîtorva dintre cei ce mi-au trimis foarte multe şi frumoase comunicări. Trimiţîndu-li-se Dicţionarul gratis nu se face numai un act de recunoştinţă, ci vor avea şi un punct de orientare pentru comunicările lor viitoare.

Îţi poţi închipui cu cîtă bucurie am primit vestea despre aflarea manuscriptelor (comunicările) lui Hasdeu. Deşi cred de prisos s-o mai spun, adaog totuşi că fişele ce se vor extrage trebuie să aibă forma celor de pînă acuma: mărimea 1/32 dintr-o coală. Sub cuvîntul respectiv subliniat (verbele la infinitiv) în ortografia Academiei, urmînd apoi exemplul aidoma, scris şi cu toate datele necesare (cine comunică, de unde e?). Exemplele să se extragă cît mai complete; la redactare voi lăsa apoi uşor ce e de prisos afară. Cel ce va extrage cuvintele să fie băgător de seamă asupra împrejurării că în explicările ce se dau sunt cuprinse de multe ori cuvinte mai preţioase decît cel explicat; şi pentru acestea vor trebui făcute deci fişe. Cred că mai e necesar să mi se trimeată în urmă mie mss. (legate), ca să am putinţa de a controla.

Va mai trebui adăogată, cred, la începutul uneia dintre fascicolele viitoare, o listă a celor care au trimis comunicări, cu indicaţiile necesare geografice asupra satelor din care au venit. Aceasta s-ar putea face tot la Academie.

Nu mi-ai scris nimic, dacă ai primit ultima expediţie de manuscris AR—ARI. Te rog să-mi trimiţi un cuvinţel, ca să mă liniştesc, căci e apăsătoare grija că munca unor luni s-a putut pierde. Zilele acestea voi trimite şi manuscrisul lucrării: *Despre nazalare şi rotacism în textele vechi* de A. Procopovici, pentru a se publica în *Anale.* Nu ştiu, face să scriu o introducere, în care să spun că e întîia lucrare a seminarului din Cernăuţi, să mă exprim asupra rezultatelor obţinute în lucrare şi să adaog că vor urma şi altele? Un sfat în privinţa aceasta mi-ar fi foarte preţios.

Cu privire la chestia neologismelor care nu încap în Dicţionar, despre care am pomenit în scrisoarea trecută, ne-am înţeles deplin cu Rădulescu. Acum i-am propus să scoată afară şi cuvintele acelea care, deşi circulă în limbă, încă nu s-au împămîntănit și limba n-a fost în stare să le asimileze precum: *high-life*, *leit-motiv* etc. Îmi pare nu știu cum și cred că nu se face bine într-un Dicționar românesc să scrii „*ampère* (Fiz.)... citește *amper!*" E o chestiune grea, care ar trebui poate adusă înaintea Comisiei.

Am primit de la Meyer-Lübke o scrisoare și de la Schuchardt două cu privire la coalele din Dicționar trimise. Ele sînt foarte prețioase pentru mine, căci mă apără contra oricărui atac ce va veni dintr-o anume parte. Nevoind să intru în polemici cu cei ce vor scrie rău — desigur — despre primele fascicole, voiesc să arăt la timpul său Academiei aceste scrisori care, prin autoritatea celor ce le-au scris, mă apără deplin.

Un lucru vreau să relevez de acum. El atinge forma exterioară a Dicționarului. În privința aceasta Schuchardt îmi scrie: „Der Druck ist sehr gut; die Zeilen stehen freilich ein wenig eng aneinander, aber das war wohl kausm zu vermeiden: Mich stört nur eines: dass die französische Übersetrung in densalben Typen erscheint, wie die rum. Zitate. Sie sollten irgendwie von allem Rumanischen unterschieden werden, umsomehr als die Gänsefüsschen oft genug versagen (s.z. B. *adeverit*, *afundà*) — man darf sich nicht damit entschuldigen, dass der Druck dann zu «unruhig» würde"[1]. E adevărat. Traducerea franceză ar trebui să se deosebească de citațiile românești; mai ales în corpul articolelor e supărător, cînd imediat după traducerea franceză a unui idiotism urmează, cu aceleași caractere, o citație românească. Aceasta am simțit-o și eu de mult și îmi pare bine că o relevează chiar Schuchardt, care e desigur, din toți filologii de azi, cel care a lucrat mai mult cu dicționarele și știe deci aprecia orice privește și forma exterioară. Afară de aceea, e prea multă literă cursivă în Dicționar. Bine ar fi deci dacă am putea înlocui tot ce-i franțuzesc cu altă literă. Însă cu ce fel? Eu nu știu. Cu spațiată nu merge, cu literă grasă încă nu, căci ar fi prea pistriț tiparul. Am scris lui Rădulescu să întrebe pe Göbl, care va fi știind mai bine. Dacă se va afla un mijloc de a ocoli inconvenientul acesta, va fi poate bine să se ceară aprobarea Comisiei.

Dl. Simionescu-Rîmniceanu în Berlin, văzînd coalele, mi-a făcut altă observație justă: e prea puțin spațiu alb la stînga, așa că atunci cînd volumele — groase! — vor fi legate, se va ceti greu începutul șirului. (Acesta e de ex. și un defect al dicțion. gen. Hatzfeld-Darm.) Nu s-ar putea oare mișca zațul puțin mai spre dreapta? Dacă nu, n-ar fi bine să se facă șirele cu cîte 3—5 litere mai mici?

Mă grăbesc să închei scrisoarea, căci trebuie să termin azi corecturile trimise de Rădulescu.

Al d-tale devotat și recunoscător,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59185. S 1 (75)/D VII.

[Traducere]

---

[1] Tipăritura este foarte bună; rîndurile sînt într-adevăr un pic prea apropiate, dar aceasta aproape că nu a putut fi evitat. Mă deranjează însă ceva: că traducerea franțuzească apare sub aceeași formă cu citatele românești. Ar fi trebuit să se deosebească de toate cele românești cu atît mai mult cu cît ghilimelele adesea lipsesc (așa spre exemplu *adeverit, afundà*) — nu este îngăduit a se scuza prin aceea că tiparul a fost „prea instabil".

80

Cernăuţi, 26 II/10 III 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Bartoli îmi scrie că prof. Parodi din Florenţa se ocupă serios cu limba română. Nu-l notasem pe lista celor cărora să li se trimeată Dicţionarul, căci îl ştiam numai din studiile sale de filologie italiană şi franceză. Te rog deci să îl adaogi şi pe el pe listă: Prof. E. Parodi, Firenze, Universita *, cu atît mai mult, cu cît prepară tocmai acum o lucrare mare despre limba română. Totodată va trimite, precum îmi scrie Bartoli, Academiei *Bulletino della Societá Dantesca*, pe care acuma îl dirijează el şi publicaţiile *dell' Istituto di studi superiorie di perfezionamente* (= Universitatea din Florenza), cu rugarea să primiţi schimbul lor cu publicaţiile Secţiunii literare. Deşi nu e nevoie s-o mai spun şi eu, vă rog să-i împliniţi cererea.

Tare mult m-aş bucura dacă celor înscrişi de mine pe lista adreselor li s-ar trimite cît mai degrabă cele 2 fascicole dintîi, căci mă aştept la atacuri vehemente din Iaşi şi Bucureşti, cărora n-aş vrea să răspund altfel, decît lăsînd pe cei ce stau în fruntea romaniştilor să vorbească.

Au incurs abonamente multe la Dicţionar?

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., coresp. inv. 59186. S 1(76)/D VII.

81

C[ernăuţi], în 4/17 III 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu poşta de azi îţi trimit o poză cu odaia Dicţionarului, ca să vezi unde se plăsmuieşte. În faţă e dulapul cu fişele; pe păretele care nu se vede e al doilea la fel.

Aţi fost cam nemiloşi cu „tăiatul“ de pe lista care vi-am dat-o. Străinii pe care vi i-am numit se ocupă toţi cu limba română şi mi-ar fi putut da indicaţii preţioase. Dar, pe de altă parte, pot să-şi cumpere cartea care e extraordinar de ieftină!

Să nu crezi că mie personal îmi fac mult sînge rău criticele! Eu ştiu că muncesc cît pot de bine, de aceea nu-mi pasă. Mi-e numai ca Academia să nu le ia prea în serios. Greşeli sunt şi nu pot lipsi. Cînd însă se scot numai acestea la iveală şi din ţînţar se face armăsar, atunci s-ar putea uşor ca unii din membrii Academiei să-şi facă o idee rea despre carte. Mai ales vor fi, precum prevăd, grave acuzaţiile de greşeli de franţuzeşte. Deoarece nu mi-e de persoana mea, care-i acoperită dealtfel prin faptul că Rădulescu a luat asupră-şi răspunderea pentru traducere, ci de reuşita Dicţionarului, ar fi bine să te mai gîndeşti o dată la ceea ce ţi-am scris: nu s-ar putea găsi un francez de naştere — îţi pomenisem de Drouhet (pe care nu-l cunosc personal) — care să ia asupră-şi să facă traducerea scutindu-mă şi pe mine şi pe Rădulescu de multă pierdere de vreme, şi opera de greşeli inevitabile? Rădulescu îmi scrie că un coleg al lui, profesor şi francez născut în Franţa i-a oferit serviciile, începînd cu coala 10. Numai cît serviciile acestea pot să înceteze cînd ţi-e lumea mai dragă, cînd nu sunt în acelaşi timp un angajament, în schimbul unei plăţi, care poate fi mică, nefiind munca prea mare. Mai bine ar fi, noi să fim cu totul scutiţi de a da traducerea, care lui Rădulescu îi răpeşte prea mult timp şi încetineşte tare lucrarea.

---

* Cuvîntul a fost şters cu altă cerneală în mss. probabil de Ioan Bianu. În scrisoarea din 4/17 III 1908 S. Puşcariu face referire la acest lucru.

Cred că ar trebui la neologisme să nu se dea toate derivatele, precum propusesem în introducerea mea. Weigand îmi scrie că mulţimea cea mare a neologismelor împiedecă căutarea în Dicţionar. Într-adevăr, dacă, pe lîngă *anchetă*, se dă verbul *anchetá*, cred că ajunge, şi *anchetat*, *anchetare* sînt de prisos. Tot aşa adjective în *-ie*, în *-bil* etc.

Parodi e profesor al Institutului „di studi superiori a di perfizionamento" din Florenţa. Am scris Università, căci are rangul unei universităţi şi-i mai scurt.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
Sextil Puşcariu

P.S. Unul dintre ajutoarele mele, I. Grămadă, neîmplinindu-şi luna trecută datoria, l-am casat şi nu i-am plătit. Academia are deci la mine buni 30 fr. O parte din aceştia îi voi da pentru prefacerea a 50 de cutii de fişe. Asupra restului vă rog să dispuneţi, ev[entual] să-i substrageţi din banii pe luna viitoare. Începînd cu luna aceasta partea lui Grămadă o vor face ceilalţi doi: Liţiu şi Brăteanu, foarte conştiincioşi amîndoi, şi vor trimite deci chitanţe de cîte 45 l. (două, în loc de 3 a 30 l.)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59187. S 1 (77)/D VII.

82

Cernăuţi, în 19 III/1 IV 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur cererea către Comisiune şi o chitanţă de fişe. Peste cîteva zile trimit un voluminos pachet cu manuscript pentru Dicţionar.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1904—1911, f. 247.

83

Cernăuţi, 28 III/10 IV 1908 Strada Şcoalei 10

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit azi prin librăria Pardini la adresa d-tale un pachet cu 800 pagini manuscript şi 3 cutii de fişe, cu rugarea să-l dai lui Rădulescu şi să-mi trimiţi două vorbe cu privire la primirea lui. Te rog să-mi trimiţi şi 2 exemplare din: Gr. Grigoriu-Rigo: *Medicina poporului*, Memoriul II: *Boalele vitelor*, ca să dau la tăiat şi lipit glosarul de la sfîrşit.

Societatea studenţească „Bucovina“ vi-a trimis o rugare ca să le trimiteţi publicaţiile, şi pe mine m-au rugat să-ţi scriu d-tale, ca să mijloceşti trimiterea lor.

În luptele bucovinenilor am cercat în două rînduri să intru ca împăciuitor. Acum însă am renunţat la orice amestec şi mi-am concentrat toată activitatea asupra Dicţionarului şi a catedrei.

Sărbători fericite! Al d-tale devotat şi mulţumitor,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59188. S 1 (78)/D VII.

84

Cernăuţi, în 31 III/13 IV 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

I-am atras şi eu lui Procopovici atenţia asupra aceloraşi lucruri şi i-am dat sfatul să le schimbe înainte de a le trimite Academiei. Tinerii, fiind mai bătăioşi de fire, îşi închipuie că cine ştie ce folos aduc ştiinţii dacă găsesc cîte o vină celor ce au lucrat înaintea lor. Am făcut deci ceea ce profesorul trebuie să facă cu elevul său, să-l sfătuiască; am crezut însă că n-am dreptul să introduc cenzură şi am lăsat la discreţia lui să facă modificările. Mai tîrziu se va convinge însuşi că dacă n-am avea textele transcrise aşa cum se putea mai bine, n-am putea să ajungem cu încetul nici la cunoştinţa cum ar fi mai bine să se transcrie.

Te rog deci să crezi că nu mă identific absolut cu aceste păreri ale elevului meu şi că am chiar unele rezerve faţă de rezultatele la care a ajuns. În general însă, cred că lucrarea e bună. „Nazalarea“ de asemenea n-o iau pe suflet, ci voi scrie de aci încolo şi eu „nazalizare“; spre deosebire de Pumnul — Sbiera eu caut să-mi îndrept greşelile de limbă, pe care le fac fără voie.

Azi au început vacanţele Paştelor. Mai răsuflu şi eu puţin acuma.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 4 — 1907—1913, f. 20.

85

C[ernăuţi], în 16/29 VI 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu poşta de azi voi trimite pe adresa Academiei un pachet de manuscris şi trei cutii de fişe pentru Rădulescu. Totodată te rog să comunici casieriei că adresa lui Procopovici e: Alecu Procopovici, profesor, Cernăuţi, strada Reşedinţii. (Am primit tocmai acum de la dl. Iuga o poştală, ca să-i dau adresa lui P.)

De vineri într-o săptămînă, sfîrşindu-se şi acest semestru plin de greve studenţeşti, voi pleca la Bran, unde voi fi, după o scurtă şedere la Braşov, la 1 iulie st. v. (Törcsvár, lîngă Braşov). Abia aştept să dau de puţină odihnă. Şase săptămîni mi-am propus să nu pun mîna nici pe creion şi să trăiesc ca un analfabet, pentru ca de la mijlocul lui august să mă apuc iarăşi de lucru.

Dorindu-ţi odihnă şi petrecere plăcută în vacanţele ce încep, sunt al d-tale recunoscător şi devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59189. S 1 (79)/D VII.

86

Bran, în 2 VIII 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit azi o scrisoare din Bucovina pe care ţi-o alătur. Necunoscînd pe gospodarul V. Ciocîrlă nu pot să-ţi dau nici un amănunt despre el; cred însă că dl. Tofan e convins că recomandă o elevă vrednică de a fi primită la Instit. Oteteleşanu.

De ieri a sosit Lacea la Bran şi cu zintîi ne-am apucat iarăşi de lucru, după o lună de odihnă. Păcat că întreaga lună trecută a plouat şi tocmai acum, cînd ne-am înjugat la lucru, s-a făcut o vreme minunată, care ne ispiteşte s-o luăm razna prin munţi. Găluşcă a rămas anul ăsta la Halle; ceilalţi colaboratori lucrează acasă la ei.

Dorindu-ţi vacanţii frumoase, d-tale şi familiei d-tale, devotat şi recunoscător,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59190. S 1 (80)/D VII.

87

Bran, în 14 VIII 1908

Ştirea că vrei să vii la Bran mi-a cauzat o vie bucurie. Legătura cea mai plăcută e: înnoptezi în Braşov şi iai dimineaţa o trăsură care te aduce pentru cca. 7 fl. în 2 1/2 ore, şi seara te înapoiază la Braşov (24 km). Aceasta pentru cazul că vii cu familia. Dacă vii singur îţi recomand altă legătură: pleci cu trenul de 8 (Bucureşti), soseşti Braşov la 2,18. Aici ai vreme 2 ore de stat. Iei deci tramvaiul < poţi pleca şi din gara cea mare de-a dreptul la Zîrneşti (Tohan), dar ar trebui să aştepţi pînă la 4 >* intri în oraş, zăboveşti pînă la 3,40 şi iei din piaţa Braşovului tramvaiul, care te duce la gara Bartolomeu, de unde pleci cu trenul la 4,16 pînă la Tohanul-vechi (o staţie înainte de Zîrneşti). Acolo te voi aştepta cu o trăsură şi te voi aduce la Bran (7 km), unde vom sosi înainte de 6 ore. Aici vei avea o odaie curăţică la hotel şi vei sta pînă cînd vei avea plăcere. Va trebui numai să ştiu de mai nainte ziua sosirii d-tale (telegramă: Sextil Puşcariu, Törcsvár).

Cum e acum vremea aceasta minunată, sunt sigur că nu vei regreta de a fi venit la Bran. Dicţionarul, reprezentat prin Lacea şi prin mine, va fi mîndru să te poată primi.

În chestia cursurilor de vară, iată pe scurt desluşirile ce ţi le pot da. De vreo doi ani s-a tot agitat chestiunea astor fel de cursuri pentru românii din Austro-Ungaria. Cel care le-a propus şi a stăruit mai mult pentru înfiinţarea lor e dl. Tofan. El a vorbit cu dl. Iorga, care i-a spus că le va face şi fiind astă-primăvară în Bucureşti, a vorbit şi cu dl. Haret. Tofan necunoscînd împrejurările îşi închipuia că dl. Haret îl va angaja în primul rînd pe dl. Iorga să ţină cursuri. Lucrurile au venit însă altfel. Dl. Iorga a făcut cursuri la Vălenii de Munte, iar dl. Haret le-a înfiinţat la Iaşi. Bucovinenii au ajuns într-o grea dilemă: le-au cerut de la doi, nu puteau deci să refuze pe nici unul. Înainte de a pleca eu din Cernăuţi tocmai m-a întrebat Tofan ce să facă. I-am spus că oficios vor trebui să meargă la Iaşi — unul, şi altul poate merge şi la Vălenii de Munte. Am plecat apoi şi nu ştiu ce-au făcut. Am rămas însă f. surprins şi neplăcut atins cînd am cetit în urmă numele celor ce au făcut cursuri în Iaşi. D-tale pot să ţi-o spun verde că am găsit că e nepotrivit de a da bucovinenilor ca dascăli de vară pe un Hecht—Ibrăileanu—Botez, despre care poţi presupune cu siguranţă că vor vorbi de-a dreptul sau indirect de rău pe cel ce e menit să le fie bucovinenilor profesor acasă la ei.

Amănunte n-am. Nu ştiu nici cîţi bucovineni au fost la Iaşi, nici cum au fost mulţumiţi de profesorii lor.

Aşteptîndu-te cu siguranţă în Bran, sunt al d-tale devotat şi recunoscător,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59191. S 1 (81)/D VII.

---

* Fraza cuprinsă între paranteze ascuţite a fost scrisă de Puşcariu în subsolul epistolei sale.

Perpessicius

Alexandru Philippide

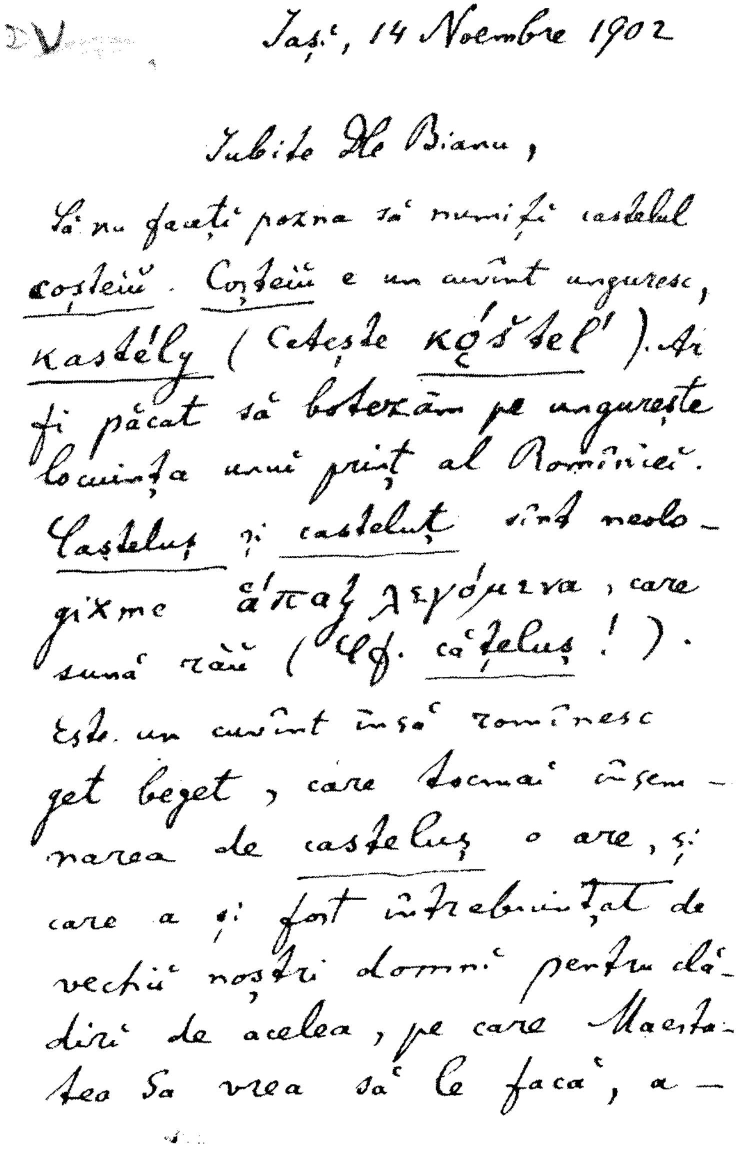

Iaşĭ, 14 Noembre 1902

Iubite Dle Bianu,

Să nu faceţĭ pozna să numiţĭ castelul coşteiŭ. Coşteiŭ e un cuvînt unguresc, kastély (cetește koštel'). Ar fi păcat să botezăm pe ungureşte locuinţa unuĭ prinţ al Romîniei. Caşteluş şi casteluţ sînt neologizme ἅπαξ λεγόμενα, care sună răŭ (Cf. căţeluş!). Este un cuvînt însă romînesc get beget, care tocmaĭ însemnarea de casteluş o are, şi care a şi fost întrebuinţat de vechiĭ noştri domnĭ pentru clădirĭ de acelea, pe care Maiestatea Sa vrea să le facă, a—

A. Philippide către Ioan Bianu

Filă a scrisorii lui A. Philippide din 14 noiembrie 1902 către Ioan Bianu

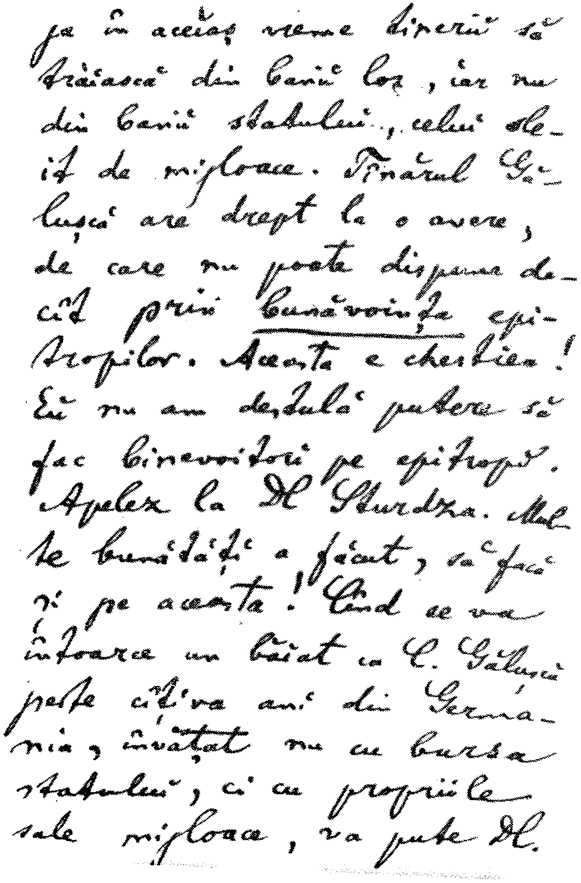

ja în acelaș vreme siliţĭ să trăiască din banĭ loṛ, iar nu din banĭ statuluĭ, celuĭ [illegible] de mijloace. Tînărul Galuşcă are drept la o avere, de care nu poate dispune decît prin bunăvoinţa epitropilor. Aceasta e chestiea! Eŭ nu am destulă putere să fac binevoitorĭ pe epitropĭ. Apelez la Dl Sturdza. Multe bunătăţĭ a făcut, să facă şi pe aceasta! Cînd se va întoarce un băiat ca C. Galuşcă peste cîţi-va anĭ din Germania, învăţat nu cu bursa statuluĭ, ci cu propriile sale mijloace, va pute Dl.

Ultima filă a scrisorii lui A. Philippide din 14 noiembrie 1902

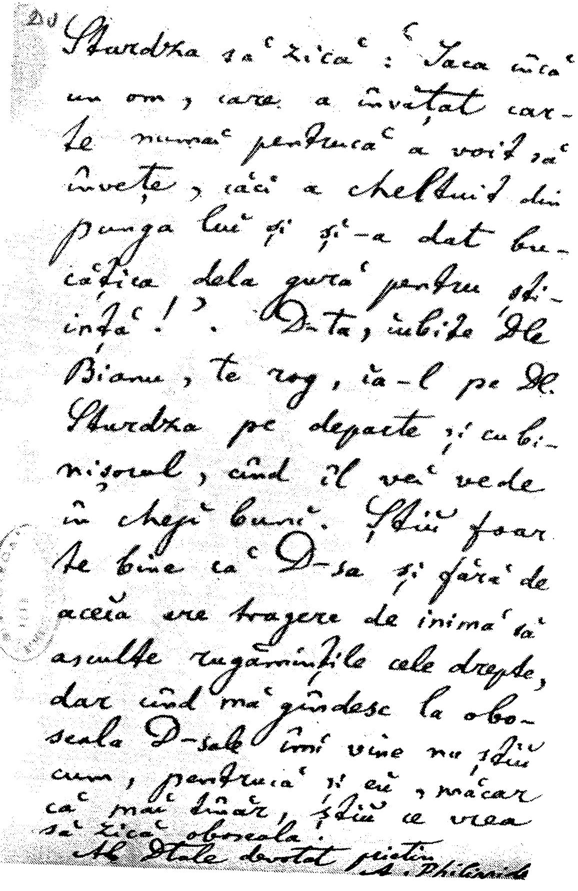

20

Sturdza să zică: „Iacă încă un om, care a învăţat carte numaĭ pentrucă a voit să înveţe, căcĭ a cheltuit din punga luĭ şi şi-a dat bucăţica dela gură pentru ştiinţă!”. D-ta, iubite Dle Bianu, te rog, ia-l pe Dl. Sturdza pe departe şi cu binişorul, cînd îl veĭ vede în chefĭ bunĭ. Ştiŭ foarte bine că D-sa şi fără de aceia are tragere de inimă să asculte rugăminţile cele drepte, dar cînd mă gîndesc la oboseala D-sale îmĭ vine nu ştiŭ cum, pentrucă şi eŭ, măcar că maĭ tînăr, ştiŭ ce vrea să zică oboseala.

Al D-tale devotat prieten
A. Philippide

Matilda Poni

Petru Poni

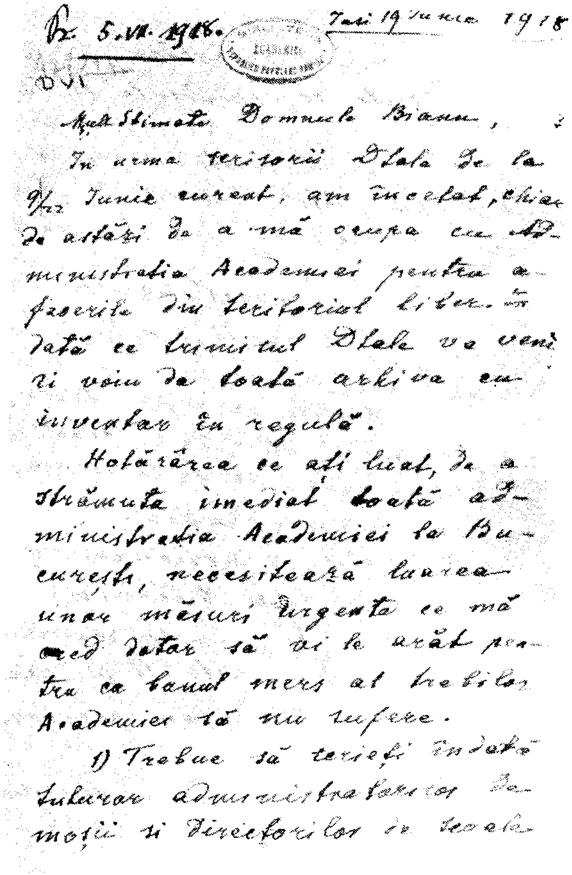

R. 5.VI.1918.

OVI

Iași 19 Iunie 1918

Mult Stimate Domnule Bianu,

În urma scrisorii D-tale de la 9/22 Iunie curent, am încetat, chiar de astăzi de a mă ocupa cu administrația Academiei pentru afacerile din teritoriul liber. Îndată ce trimisul D-tale va veni îi voiu da toată arhiva cu inventar în regulă.

Hotărârea ce ați luat, de a strămuta imediat toată administrația Academiei la București, necesitează luarea unor măsuri urgente ce mă cred dator să vi le arăt pentru ca bunul mers al trebilor Academiei să nu sufere.

1) Trebue să scrieți îndată tuturor administratorilor de moșii și directorilor de școale

Petru Poni către Ioan Bianu

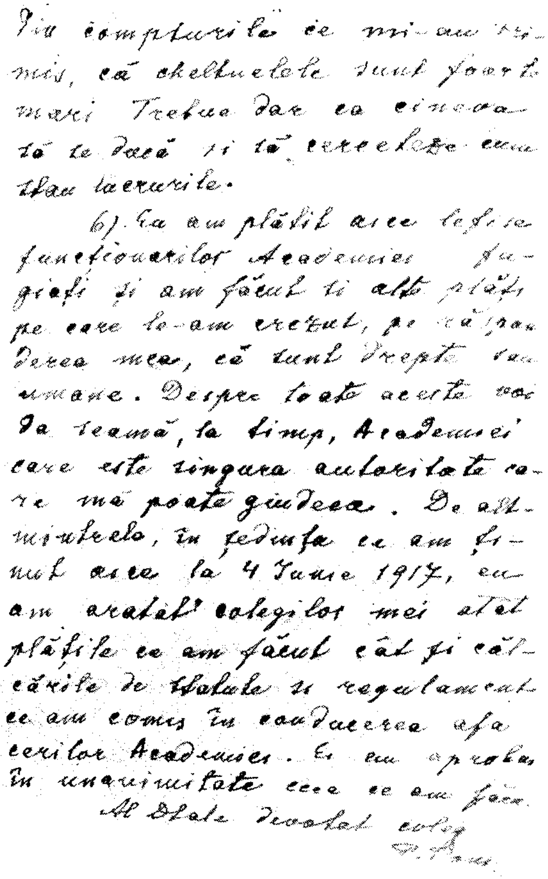

din compturile ce mi-au trimis, că cheltuelele sunt foarte mari. Trebue dar ca cineva să se ducă și să cerceteze cum stau lucrurile.

6). Că am plătit acele lefuri funcționarilor Academiei refugiați și am făcut și alte plăți pe care le-am crezut, pe răspunderea mea, că sunt drepte sau umane. Despre toate acestea voi da seamă, la timp, Academiei care este singura autoritate care mă poate giudeca. De altmintrelea, în ședința ce am ținut aice la 4 Iunie 1917, eu am arătat colegilor mei atât plățile ce am făcut cât și călcările de statute și regulament ce am comis în conducerea afacerilor Academiei. Ei au aprobat în unanimitate ceea ce am făcut.

Al D-tale devotat coleg

P. Poni

Ultima filă a scrisorii pe care P. Poni i-o adresa la 19 iunie 1918 lui Bianu

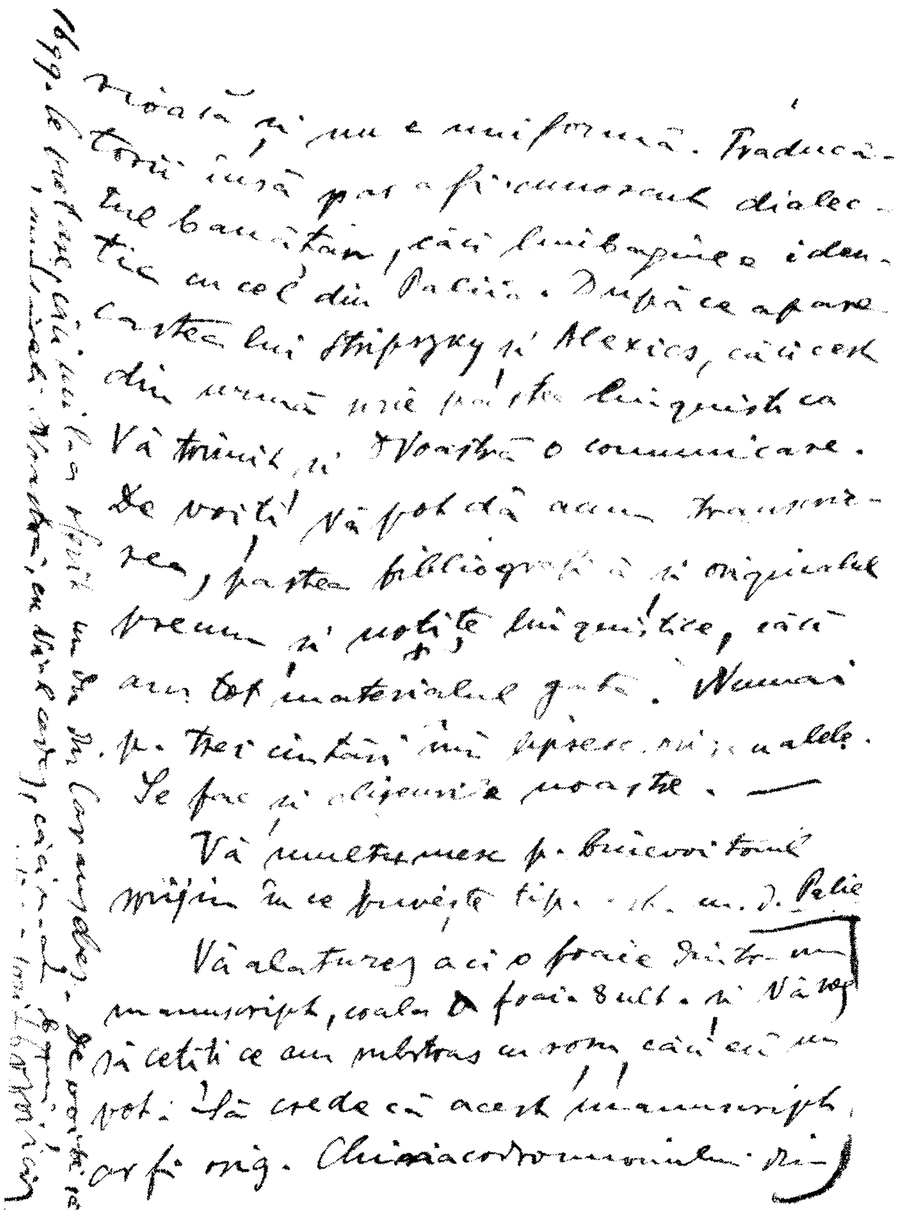

noată și nu e uniformă. Traducătorii însă par a fi cunoscut dialectul bănățean, căci limba pare e identică cu cea din Palia. După ce apare cartea lui Stripszky și Alexics, căci cea din urmă are partea linguistică

Vă trimit și D-voastră o communicare. De voiți Vă pot dă acum transcrierea, partea bibliografică și originalul precum și notițe linguistice, căci am tot materialul gata. Numai pe trei cântări îmi lipsesc cu și altele. Se face și [illegible] noastre. —

Vă mulțumesc pe binevoitorul mijloc în ce privește tip. [illegible] d. Pelie

Vă alăturez aci o foaie dintr-un manuscript, coala 8 foaia 8 ult. și Vă rog să cetiți ce am subtras cu roșu, căci eu nu pot. Să crede că acest manuscript ar fi orig. Chiriacodromionului [illegible]

1699. Le notez, căci aci l-a scris un Dr. Dr. [illegible]. De voiți [illegible] Vă rog [illegible] Vă carte, căci [illegible]

Iosif Popovici către I. Bianu. Scrisoarea din 20 mai/2 iunie 1911

Moşiculuĭ nepoţelul.
VI 1902.

Sextil Puşcariu. Fotografie cu însemnare autografă: „Moşicului, nepoţelul. VI. 1902". (Cabinetul de stampe al Bibl. Acad. R.S.R.)

Sextil Pușcariu

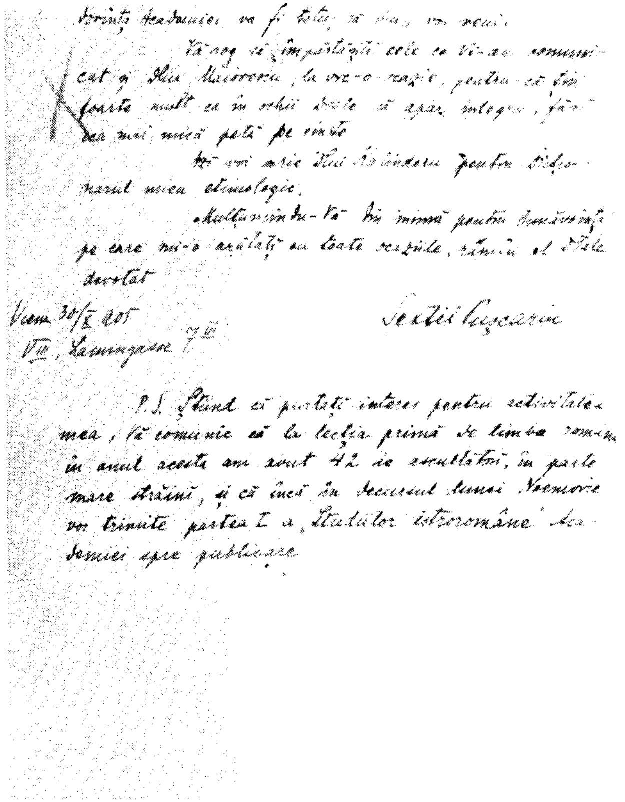

dorinţă Academiei va fi totuşi să [illegible], [illegible].

Vă rog să împărtăşiţi cele ce vi-am comunicat şi Dlui [illegible], la vre-o ocazie, pentru că ţin foarte mult ca în ochii d-sale să apar întreg, fără cea mai mică pată pe onoare.

Vă voi scrie Dlui [illegible] pentru dicţionarul meu etimologic.

Mulţumindu-vă din inimă pentru bunăvoinţa pe care mi-o arătaţi cu toate ocaziile, rămân al D-Voastre

devotat

Viena 30/X 905
VII, [illegible] 7 VII

Sextil Puşcariu

P.S. Ştiind că purtaţi interes pentru activitatea mea, vă comunic că la lecţia primă de limba română în anul acesta am avut 42 de ascultători, în parte mare străini, şi că încă în decursul lunii Noemvrie voi trimite partea I a „Studiilor istroromâne" Academiei spre publicare.

Sextil Puşcariu către Ioan Bianu

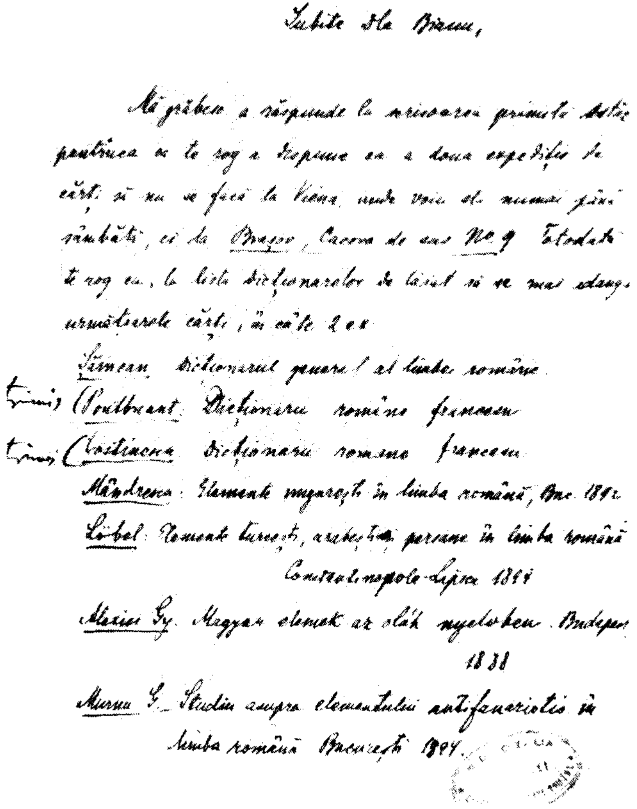

Iubite Dle Bianu,

Mă grăbesc a răspunde la scrisoarea primită astăzi, pentru ca să te rog a dispune ca a doua expediţie de cărţi să nu se facă la Viena, unde voiu sta numai până sâmbătă, ci la Braşov, [illegible] de sus No 9. Totodată te rog ca, la lista dicţionarelor de lucrat să se mai adauge următoarele cărţi, în câte 2 ex.

Şăineanu, Dicţionarul general al limbei române.
trimis Pontbriant. Dicţionariu româno francesu
trimis Costinescu dicţionaru romano francesu.
Mândrescu: Elemente ungureşti în limba română, Buc. 1892.
Löbel: Elemente turceşti, arabeşti şi persane în limba română
Constantinopole-Lipsca 1894
Alexics Gy. Magyar elemek az oláh nyelvben. Budapest
1888
Murnu G. Studiu asupra elementului antefanariotic în
limba română Bucureşti 1894.

Prima filă a scrisorii lui Sextil Puşcariu
către I. Bianu, datată 3. VII. 1906

Filă din scrisoarea pe care S. Pușcariu
o adresa la 5 februarie 1907 lui I. Bianu

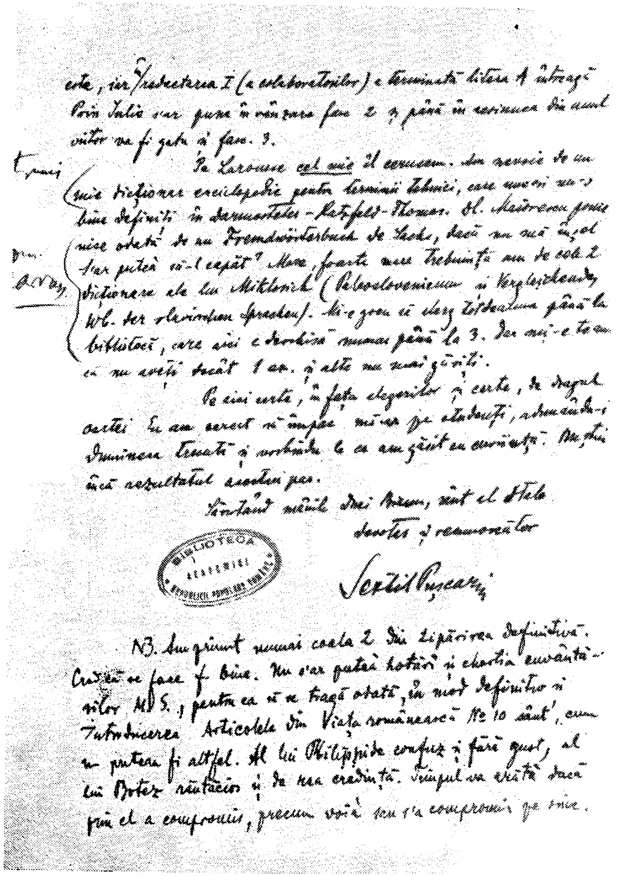

ele, iar redactarea I (a colaboratorilor) e terminată litera A întreagă. Prin Iulie s'ar pune în vânzare fasc. 2 și până în [illegible] din anul viitor va fi gata și fasc. 3.

Pe Larousse cel mic îl cunosc. Am nevoie de un mic dicționar enciclopedic pentru termini tehnici, care nu-mi sunt bine definiți în Darmesteter-Hatzfeld-Thomas. Al. [illegible] posedă nici ediția de un Fremdwörterbuch de Sachs, dacă nu mă înșel. S'ar putea să-l capăt? Mare, foarte mare trebuință am de cele 2 dicționare ale lui Miklosich (Lexicon palaeoslovenicum și Vergleichendes Wb. der slavischen Sprachen). Mi-e greu să [illegible] până la bibliotecă, care aici e deschisă numai până la 3. Iar mie-mi e teamă că nu aveți decât 1 ex. și alte nu mai găsiți.

Pe cine certă, în fața colegilor și certa, de dragul cărței. Eu am cerut să împart [illegible] pe studenți, admițând [illegible] Duminică trecută și urmările le-a am găsit cu cuviință. [illegible] încă rezultatul acestui pas.

Sărutând mânile D-nei Bianu, sunt al D-tale
devotat și recunoscător

Sextil Pușcariu

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

NB. Am primit numai coala 2 din tipărirea definitivă. Cred că se face f. bine. Nu s'ar putea hotărî și chestia cuvântărilor MS., pentru ca să se tragă odată, în mod definitiv și Introducerea? Articolele din Viața românească Nr 10 sunt, cum nu puteau fi altfel. Al lui Philippide confuz și fără gust, al lui Botez răutăcios și de rea credință. Timpul va arăta dacă prin el a compromis, precum voia, sau s'a compromis pe sine.

Filă din scrisoarea lui S. Pușcariu către
Ioan Bianu, datată 6.XI.1910

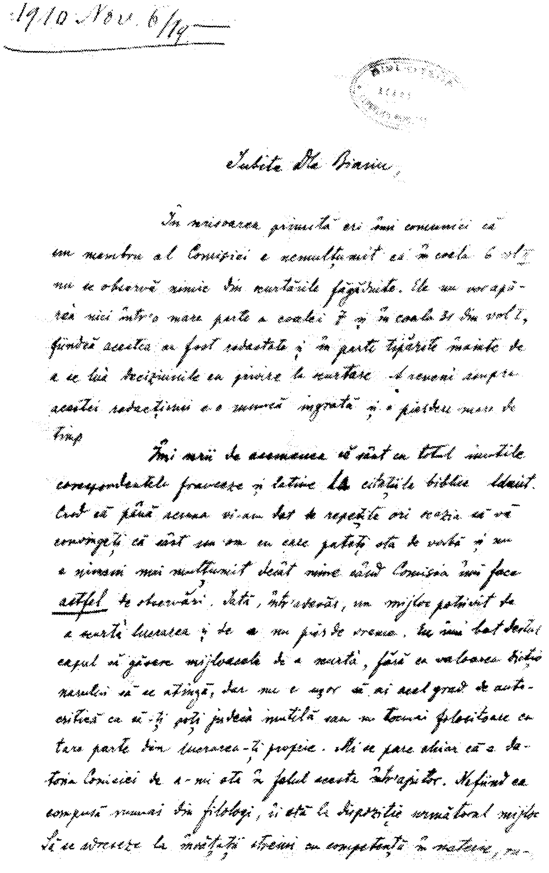

1910 Nov. 6/19

BIBLIOTECA

Iubite D-le Bianu,

În scrisoarea primită eri îmi comunici că un membru al Comisiei e nemulțumit că în coala 6 vol. I nu se observă nimic din scurtările făgăduite. Ele nu se [illegible] nici într-o mare parte a coalei 7 și în coala 31 din vol. I, fiindcă acestea au fost redactate și în parte tipărite înainte de a se lua deciziunile cu privire la scurtare. A reveni asupra acestei redacțiuni e o muncă ingrată și o pierdere mare de timp.

Îmi scrii de asemenea că sunt cu totul inutile corespondentele franceze și latine la citațiile biblice. Admit. Cred că până acum v-am dat de repețite ori ocazia să vă convingeți că sunt un om cu care poți sta de vorbă și nu e nimeni mai mulțumit decât mine când Comisia îmi face astfel de observări. Iată, într-adevăr, un mijloc potrivit de a scurta lucrarea și de a nu pierde vremea. Eu îmi bat destul capul să găsesc mijloacele de a scurta, fără ca valoarea dicționarului să se atingă, dar nu e ușor să ai acel grad de autocritică ca să-ți poți judeca inutilă sau nu tocmai folositoare cutare parte din lucrarea-ți proprie. Mi se pare chiar că e datoria Comisiei de a-mi sta în felul acesta într-ajutor. Nefiind ea compusă numai din filologi, îi stă la dispoziție următorul mijloc să se adreseze la învățați streini cu competență în materie, —

88

Braşov, în 7 X 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Poştala d-tale am primit-o azi aici, în Braşov, unde m-am întors din Viena. Am fost o săptămînă în metropolă, trebuind să trec pe la minister în afacerea numirii mele de profesor ordinar, care se pregăteşte pentru Anul nou. Marţi voi pleca la Cernăuţi, de unde imediat îţi scriu în chestia cărţilor. Tot atunci voi reîncepe lucrarea Dicţionarului, pentru care am o parte bună de mss. gata şi aproape 2 coale noi corectate de tipar.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
Sextil Puşcariu

P.S. În Viena am mai comandat cîteva cutii spre completarea dulapului de fişe, căci acestea s-au înmulţit şi nu mai aveam unde le ţine. Cînd le voi primi, vă voi trimite socoteala.

P.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59192. S 1 (82)/D VII.

89

Cernăuţi, 10/23 oct. 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îţi răspund îndată, căci scrisoarea d-tale a atins o chestiune care mă preocupă şi pe mine mereu, care e deci răzgîndită din partea mea.

Dintre colaboratori, cei de aici lucrează sub ochii mei şi-mi dau tot lucrul ce li-l cer. Am făcut cîteva schimbări, l-am scos pe cel ce nu lucra îndeajuns: cei rămaşi muncesc bine munca migăloasă de aşezat după alfabet şi de scos fişe noi după indicaţiile mele. Poate peste vreun an să mă pot şi dispensa de unul din ei.

Lacea de asemenea lucrează bine şi-şi împlineşte datorinţa în mod cinstit de tot. L-am avut şi acum o lună la mine în Bran şi m-am convins că lucrarea lui din urmă s-a apropiat atît de mult de forma definitivă încît la litera B deja vor trece multe articole scrise de el, neschimbate la tipar.

Ionică mi-a devenit indispensabil şi, la tot cazul, îmi dă ajutorul cel mai mare, mai mult decît atîta, aş fi nedrept dacă n-aş repeta la orice ocazie că el nu e numai un colaborator al meu, ci are o parte integrală în redacţiunea Dicţionarului. Dar voiesc să răspund scrisorii d-tale cu aceeaşi franchete cu care a fost scrisă: Ionică întîrziază foarte mult lucrarea. Defectul lui e că e prea conştiincios, prea se pierde în amănunte. Tocmai în urmă cu cîteva zile i-am scris iarăşi, să nu caute să completeze prea mult articolii mei. După ce am făcut selecţia exemplelor, ştiind prea bine de ce las multe afară, făcînd jertfe de detaliu pentru ca să fie articolele mai scurte, mai repede isprăvite şi mai concise, să nu să piardă în mulţimea chestiilor de amănunt cele principale — după ce mi-am bătut capul o dată cu aflarea formei definitive, vine el, la corectură, după luni de zile de la redactarea mea și-mi recomandă să mai pun cutare sau cutare exemplu din Hasdeu, din Tiktin etc., pe care eu anume l-am lăsat afară. Observațiile acestea mă țin în loc, trebuie să revin asupra unor chestii absolvite pentru mine și schimbă aspectul general al îmbrăcămintei ca niște petece, puse cu bună intenție, dar de prisos. Cel ce cunoaște felul încet de lucru al lui Ionică știe cîtă vreme pierde *el* mai cu seamă cu aflarea acestor părți de întregit. Dacă s-ar restrînge el la aflarea terminilor mai potriviți în definiție în sinonime și la sporirea materialului cu exemple din graiul din Romania, necuprins în fișe și necunoscut mie, ar fi mai bine.

La Ionică zăbăvesc colile — la tipografie e totdeauna mss. de al meu pentru 3 coale înainte, cel puțin — și, trebuie s-o mărturisesc, zăbava aceasta are o influență și asupra lucrului meu. Dacă tipografia ar mînca mai mult mss. aș pune poate mai puțină muncă în rotunzirea cursurilor universitare (care încă anul acesta și cel următor sunt pentru mine noi) și aș da mai mult mss. de dicționar. Cînd știi că zețarul cere, faci pe dracul în patru și dai, cînd știi însă că el are hrană pe cinci luni înainte n-ai așa zor mare și lucri mai încet, faci mai puțin în cele 4 ore de lucru la zi, pierzi mai mult timp decît necesar cu urmărirea unei etimologii etc.

Dacă e să mergem mai repede, trebuie deci să-l ușurăm pe Ionică. Ți-am scris anul trecut o dată că ar fi bine să găsim pe cineva care să ia cu totul asupra sa traducerea franceză, scutindu-ne astfel și pe Ionică și pe mine de o grea parte a muncii și a responsabilității. Eu, de aicea, firește, nu pot recomanda pe nimeni, cînd vei găsi d-ta pe cineva — bineînțeles, o persoană care să cunoască perfect amîndouă limbile, mai bine un francez de naștere, și să aibă dragoste pentru un astfel de lucru — atunci am găsit o soluție bună.

Nunc venio ad fortissimum!

Cu Gălușcă n-am fost mulțumit. Lucra fără destulă dragoste pentru Dicționar, nu era destul de exact și nu se acomoda indicațiilor pe care i le-am dat în repețite rînduri. Cînd am văzut acest lucru, i-am dat neologismele, o materie mai ușoară și mai potrivită, pe care, fiind din regat, o putea face mai bine decît Lacea. Cu alte cuvinte, i l-am trecut lui Ionică, ca colaborator al lui, făcîndu-l atent pe acesta asupra cusururilor lui Gălușcă. Ar trebui deci cerut avizul lui Ionică asupra lui și anume, după ce Rădulescu va fi văzut cum lucrează *acuma* Gălușcă, care mie mi-a promis că se va îndrepta și se va acomoda cu totul cerințelor noastre. Dacă Rădulescu e nemulțumit cu neologismele din C pe care le face acum Gălușcă, atunci va trebui schimbat, cu tot regretul și cu toată situația neplăcută de a se fi învrăjbit și cu prietenii de odinioară de la Iași.

Înainte însă de a-l schimba, trebuie să avem pe altul mai bun. Mie deocamdată îmi ajunge Lacea; pînă cînd îl voi ajunge (e la sfîrșitul lui B), pînă atunci nu-mi trebuie alt ajutor pentru lucrarea cuvintelor vechi. De ajutor are însă nevoie Ionică pentru neologisme și ar fi bine să aibă pe cineva cu care se înțelege și la mss-ul căruia să nu mai aibă multe de adăugat. Dacă se poate, comunică-mi te rog numele celui pe care-l ai d-ta în vedere; aș ține mult să cunosc dinainte pe cel ce ar fi să lucreze la Dicționar.

Aceasta e situaţiunea. Dorinţa şi grija mea vecinică e să mergem mai repede: precum vezi însă, mersul lucrării nu depinde numai de la mine.

Din Bran şi Viena m-am întors recreeat pe deplin, aşa că acum voi lucra cu mult spor. Pentru luna ianuar mi s-a promis înaintarea. În casă am toată mulţumirea şi fericirea pe care şi-o poate dori cineva, aşa încît, dacă voi rămînea sănătos, nu mi-e teamă de încurcături externe. Pentru şematisme am fost de 4 ori pe la Mitropolie. În sfîrşit mi s-a promis pe mîne. Mi s-a spus însă că de cele vechi nu mai sînt. Cum le voi avea le voi trimite prin Pardini pe adresa d-tale.

Alaltăieri a fost pe aici dl. Kalinderu cu Comisiunea monumentelor istorice. Am fost mult împreună. Dată fiind deosebita grijă ce o poartă Dicţionarului, mi-a făgăduit că se va îngriji ca, înainte de „imprimatur"-ul Comisiei, să revadă un medic, dl. Marinescu, terminii de medicină.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
S. Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59193. S 1 (83)/D VII.

90

Cernăuţi, în 7 XI 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îndată după primirea poştalei d-tale, am fost la Pardini, cred că pînă acum ai primit *Inscripţiile* lui Kozak, care ţi s-au trimis încă în aceeaşi zi.

Mulţumesc pentru cele trimise relativ la „şepteliciu". După formaţiunea cuvîntului am aştepta mai degrabă sensul de „al şaptelea" (şaptele + suf. *iciu*), deşi, fireşte, e greu de admis de ce tocmai al şaptelea copil să se numească cu un cuvînt deosebit. Sensul „copil de şapte luni" e desigur cel adevărat, rămîne de explicat formaţia.

Alătur acestei scrisori socoteala de la firma Maass din Viena pentru dulapul cel nou de fişe, rugîndu-te să dispui să i se trimeată paralele de-a dreptul, precum şi o chitanţă pentru suma de 16,65 cor. porto şi adusul (documentul alăturat) şi în sfîrşit recipisa despre 2,66 cor. pentru *Şematismele* trimise în 24/X. Aceste două sume din urmă le-am depus de la mine, deci te rog a mi se trimite la adresa mea.

Dulapurile de pînă acum nu mai ajungeau căci, prin fişele tăiate din dicţionare, materialul s-a înmulţit cel puţin încă o dată pe atîta. Acum îmi vor trebui încă cutii, căci pe cele vechi le-am transformat toate şi am încă multe fişe fără cutii. Nu mai ştii d-ta cît a plătit Philippide pentru facerea cutiilor? Aş vrea să fiu informat, ca să ştiu ce preţ pot să dau. Voi avea nevoie momentan de vreo 50—80 de exemplare.

Lui Rădulescu i-am mai scris şi eu o scrisoare, în care i-am făcut propuneri reale, cum să scurtăm lucrul ca să mergem mai repede, ceea ce e şi dorinţa lui, ca a tuturor. Pacostea e că materialul e colosal de mare;

ceea ce în imprejurări normale ar fi un avantaj să ai un material cît mai bogat, la noi e un necaz, căci prelucrarea lui consumă muncă şi timp. Dar una e sigur: lucrul merge înainte! Cînd vom putea să-l facem să meargă mai repede, fără să meargă mai rău, va fi şi mai bine.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
Sextil Puşcariu

Pentru revistele vechi, asupra cărora mi-ai scris să-ţi dau informaţii, te rog să mă mai îngăduieşti cîteva zile, căci sunt f. ocupat momentan cu examenele de toamnă.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59194. S 1 (84)/D VII.

91

Cernăuţi, 2/15 XI 1908, Strada Dominic 6

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu transportul noilor publicaţiuni ale Academiei am primit şi no. 2 şi 3 din noua colecţie „Din viaţa poporului român" (no. 1 n-a apărut încă?); se prezintă foarte bine, tipar frumos, fără prea mult lux de spaţiu alb şi, înainte de toate, o publicaţie necesară. Te felicit din inimă pentru ideea şi, nu mai puţin, pentru realizarea ei. Aşa ceva e absolut necesar, şi cei ce cîrtesc împotriva Academiei, se pot convinge — dacă sunt în stare de a primi o convingere întemeiată! — că se lucrează în palatul din Calea Victoriei. Colecţia asta ar trebui să meargă mereu, mereu. Desigur că materialul nu va lipsi, şi dacă s-ar naşte o stagnare în venirea din afară, ar trebui să se strîngă materialul cel mult risipit prin diferite gazete (de peste munţi), şi reviste. D-voastră, la Academie le aveţi pe toate. Cîte comori nu sunt cuprinse în ele şi cît de lesne ar fi să se strîngă şi să se retipărească acest material, cu glosare, fireşte, după numele adunătorilor. S-ar face un serviciu uriaş cercetătorilor de limbă şi obiceiuri.

Aştept cu nerăbdare exemplarele pentru tăiat. Te rog să dispui să se trimeată astfel de lucrări, care privesc limba, literatura şi istoria românilor în cîte un exemplar, şi pentru Seminarul român. Băieţii încep să lucreze acum şi n-am parale (400 cor. din care să dau şi premii la an!) decît pentru procurarea celor mai necesare cărţi. Voi face o cerere la guvern să primesc o sumă de dotaţiuni extraordinară pentru legarea publicaţiilor Academiei, şi atunci voi face o listă din cărţile apărute pînă acum la Ac[ademie], pe care ţi-o voi trimite cu rugarea a mi se trimite şi acestea la Seminar. Dacă aveţi la Academie dublete de cărţi româneşti, mai ales de reviste mai vechi, şi vă puteţi dispensa de ele aţi face de asemenea o faptă bună, trimiţîndu-le aici, unde vreau să facem un cuib de lucrători buni.

Ce s-a făcut cu materialul lui Hasdeu? Se scot fişele? Poate ar fi bine să se trimeată deja partea ce s-a scos pînă acuma, ca să se aşeze la locul alfabetic şi să se poată utiliza.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
S. Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59195. S 1(85)/D VII.

92

Cernăuţi, 19 XI/2 XII 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit azi prin Pardini 100 de foi de mss. de Dicţionar şi o carte pt. Rădulescu. Te rog să-mi adevereşti primirea. Mi-ar trebui, pentru extras, *Iconografia* de Odobescu şi *Negoţul* (?) de Furnică, trecute ambele în bibliografia ce se va adăuga la fasc. III. Apropos de Georges. Cred că am scris că paralele sunt a mi se trimite mie, căci cartea a venit prin rambursă şi a trebuit s-o plătesc la primire. Ar fi neplăcut să se fi trimis banii librăriei, care ar fi nevoită, în acest caz, a-i trimite înapoi.

Din exemplele ce le dă Hasdeu ici şi colo din Dicţionarul lui Budai-Deleanu, am primit convingerea că dicţionarul acesta trebuie extras. Cum însă mss-ul e la Bucureşti şi, probabil, nu se poate trimite aici, ar fi bine dacă aţi pune d-voastră pe cineva acolo să-l scoată pe fişe şi literele A şi B să mi se trimeată imediat. Cred că noi trebuie să ţinem neapărat seamă de aceste dicţionare vechi.

Cu materialul lui Hasdeu ce s-a făcut? Bine-ar fi dacă mi s-ar trimite măcar A şi B din cele extrase pînă acuma.

Nu mi-ai scris nimic dacă pot să primesc publicaţiile Academiei pt. seminarul român de aici. Dacă da, voi face o listă imediat de cărţile ce nu le avem şi voi face o cerere la „regim“ să ni se dea o sumă pentru legatul cărţilor. Cererea aceasta trebuie făcută cel mult pînă în 2 săptămîni, dacă vreau să fie luată în considerare.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59197. S 1 (87)/D VII.

---

[1] Se referă la volumele: A. I. Odobescu, *Iconografia lui Traian. Statue şi busturi antice* şi Dumitru Z. Furnică, *Din istoria comerţului la români, mai ales băcănia. Publicaţie de documente inedite. 1593—1855*, Buc. 1908.

93

Cernăuţi, 26 XI/[8 XII] 1908

Iubite d[omu]le Bianu,

Trimit alăturat socoteala pentru Georges, *Lat. — deutsches Wb.* Cerusem cartea la timpul său, fără s-o primesc de la Academie. Am căutat-o în urmă pe aici şi prin Viena, Lipsca, Berlin, fără s-o pot găsi, căci e epuizată de mult. În sfîrşit am dat de ea! Îmi trebuie ca pînea albă, căci eu aveam o ediţie veche şi trebuie să fug în tot momentul la biblioteca Universităţii.

Alătur şi o chitanţă, precum şi cuponul de la mandat, din care se vede că 36—40 mărci mi s-au socotit cu 43,18 cor., la rambursă. *Din viaţa poporului român*, I—III, pentru tăiat, n-au sosit încă, numai Russo. Mulţumesc pentru cuvintele strînse de d-ta.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59196. S 1 (86)/D VII.

94

Cernăuţi, în 2/14 XII 1908

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îţi trimit alăturat un caiet întreg în care vei afla datele bibliografice cerute pentru *Foaia legilor*, cuprinzînd anii 1850—1873. Un student a lucrat la el mai multe săptămîni, căci precum vezi sunt atîtea schimbări încît a trebuit parcurs fiecare volum foaie cu foaie. Studentul lucrează mai departe şi, fiind acuma vacanţe, va înainta mai repede. Eu nu pot decît să-l supraveghez, căci cu cea mai mare bunăvoinţă n-aş găsi timpul necesar pentru o lucrare atît de zăbavnică.

Alătur acestei scrisori şi o cerere către preşedintele Academiei, pe care te rog s-o sprijineşti, căci în Seminarul nostru se lucră într-adevăr, şi publicaţiile Academiei vor fi adesea utilizate.

Deodată cu aceste rînduri am trimis şi lui Ionică o scrisoare nouă în care îi dau zor, doar vom merge mai repede. Manuscris are pentru întreaga fascicolă viitoare de la mine. Socoteala ce mi-ai trimis-o e foarte interesantă şi dovedeşte că astfel de lucrări sunt împreunate în mod fatal cu deficite materiale. Grija mea personală rămîne profitul moral.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59198. S 1 (88)/D VII.

95

Cernăuţi, 12/25 I 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

La sfîrşitul săptămînii acesteia se împlinesc trei luni de cînd dl. Capidan lucrează la mine. În timpul acesta am avut ocazia să observ de aproape cum lucrează şi m-am convins nu numai că e un bun muncitor cu cunoştinţe frumoase, ci şi un om cu care te poţi înţelege, lucru nepreţuit la filologi şi la români. Am deci toată garanţia şi cea mai bună nădejde că lucrul va merge strună.

Dl. Capidan venind aici nu şi-a dat dimisia la Salonic, ci a cerut numai concediu. Voia să vadă cum sunt referinţele de trai pe aici şi dacă se va putea ca, în afară de remuneraţia de 200 fr. ce-o primeşte de la Academie, să mai găsească pe aici vreo funcţiune. Lucrul acesta e greu, nefiind cetăţean austriac. Luni se va prezenta însuşi la d-ta şi-ţi va explica verbal lucrurile acestea. Mie mi-ar fi plăcut să-l am şi mai departe lîngă mine, dar dacă nu se poate, n-am ce-i face. Sunt sigur, cu toate acestea, că el îmi va face ispravă bună şi la Salonic. Acolo are ocaziune, afară de aceea, să înveţe bine turceşte şi albanezeşte, aşa că o parte grea din munca Dicţionarului o va putea lua el de-aici înainte asupra sa. Pentru ca să nu pierdem legătura, dînsul mi-a făgăduit că vara, în vacanţii, va sta totdeauna două luni la Bran, lîngă mine, ca să pot supraveghea lucrul lui. Acolo va fi şi Lacea. Gîndul lui de a se habilita la Cernăuţi nu-l abandonează şi speră ca peste vreo doi ani să fie gata cu lucrarea şi să vină aici ca docent.

Ţi le scriu toate acestea, deşi dl. Capidan ţi le va spune însuşi, pentru ca să-ţi arăt că din partea mea cred că el, chiar la Salonic fiind, ne va da un ajutor bun la Dicţionar şi că am făcut o achiziţie minunată cîştigîndu-l.

Dacă pînă acuma nu se văd încă roadele echipei II, cauza e verbul *face* la care mă chinuiesc de 2 săptămîni şi va mai trebui să lucrez vreo 10 zile la el. Am cîteva mii de citaţiuni şi mai mult de o sută de sensuri, care sunt foarte grele de clasat. O dată scăpat de el şi de derivatele lui, vom începe tiparul volumului II, avînd mss. gata cam pentru 2 coale din F.

O întrebare încă, la care te rog să răspunzi numai dacă crezi că se poate. La 31 decemvrie a expirat terminul lucrării despre *Sufixele române*. D-ta ştii că eu lucrez de 12 ani la materia aceasta[1] şi am manuscriptul aproape gata. N-am voit însă să-l înaintez la premiu, pentru ca să nu se poată spune că exploatez Academia. Am avut un premiu, acu Dicţionarul — e rîndul altora să beneficieze de ajutoarele Academiei. Cu toate acestea n-aş vrea ca lucrarea mea să rămînă închisă în lădiţă şi sunt convins, fără falsă modestie, că nimeni altul nu va putea da o lucrare aşa bună ca a mea, dat fiind munca ce-am depus-o şi dragostea cu care m-am ocupat tocmai cu această parte a gramaticei. Aş vrea să ştiu dacă s-a prezentat vreo lucrare la premiu. Pentru tot cazul, eu sunt decis să înaintez manuscriptul, înainte de a se publica eventual lucrarea premiată, Academiei, cu rugarea să mi-l publice în *Anale*. Cred că chiar alăturea de altă lucrare ar putea apărea a mea, precum Academia a publicat *Nunta la români* a lui Marian, alături de aceea de Sevastos, care luase premiul. Lucrarea fiind mare, n-aş vrea însă să aştept pînă i-am dat forma definitivă, ci aş vrea s-o împart în mai multe părţi, pe care să le public rînd pe rînd, după cum voi avea răgaz. Cu Dicţionarul îmi sunt ocupate toate înainte de prînzile. După ameaz am adesea de lucru cu cursurile şi numai două, mult trei după amieze pe săptămînă le am pentru lucrările mele. Pe acestea le-aş întrebuinţa pentru lucrarea aceasta şi îndată ce voi da gata o parte o voi înainta Academiei. Astfel *Analele* secţiei literare vor publica mai multă filologie decît acum — nu din vina ei, ci a filologilor.

Îţi mulţumesc pentru datele trimise despre Evangheliarul transcris de Gaster. N-aş putea căpăta şi eu un exemplar?

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59199. S 1 (89)/D VII.

---

[1] În 1899 S. Puşcariu îşi susţine la Lepzig teza de doctorat cu tema *Sufixele diminutivale în limba română.*

96

Cernăuţi, în 19 III 1909, seara

Iubite d[omnu]le Bianu,

Pe aici a început a mirosi a fum şi a praf de puşcă. [1] Dacă erupe războiul [2] va trebui în curs de 24 de ore să mă prezint la regimentul meu de artilerie, care, fiind aproape de graniţă, se spune că va deschide focul. Ce să întîmplă în acest caz — care poate urma în săptămîna viitoare — cu fişele? Eu nu voi găsi timpul material să le trimet sau să le plasez aici în mod sigur, căci, dacă se va face, precum se spune, război şi cu Rusia, Bucovina va fi lăsată pradă — întăriturile austriace încep la Stanislau — aşa că aici nimeni nu-mi va putea garanta pentru ele, iar căile ferate nu vor primi poate sarcina.

Te rog răspunde-mi dacă nu ar fi mai precaut să le trimit imediat Academiei? [3] În cazul acesta aş adăuga la ele şi manuscrisele mele cu lucrări inedite — pentru toată eventualitatea.

Mă gîndeam un moment că, date fiind relaţiile de aliaţi ale României cu Austria, să interveniţi de acolo ca să pot plasa manuscrisele şi fişele la Consulatul român de aici. [4]

Există aici o dispoziţiune, în urma căreia persoane „unentbehrlich", [5] mai ales profesori universitari, dacă numele lor se anunţă la timp Ministerului de război, pot fi scutite de a se înfăţişa, în caz de mobilizare, la război. Universitatea noastră n-a făcut paşii necesari la timp, aşa încît eu, ca cel mai tînăr între colegi, şi încă unul vom fi nevoiţi să mergem. Acum e deci prea tîrziu pentru orice pas, prin care aş putea dovedi că cel puţin pentru terminarea Dicţionarului sunt „unentbehrlich". E oare posibilă o intervenţie din partea României? [6] În acest moment mă gîndesc la nevasta şi copiii mei.

Deoarece nu putem şti ce va aduce viitorul, voi pregăti o scrisoare către Academie pe care o voi da nevestii mele ca, la caz de trebuinţă, să ţi-o trimeată d-tale. Te rog să ţii seamă, pe cît se poate, de cele cuprinse în ea. [7]

Al d-tale devotat şi recunoscător prieten,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59200. S 1 (90)/D VII.

---

[1] Se referă la situaţia încordată ce a urmat anexării Bosniei şi Herţegovinei de către Austro-Ungaria, la 6 oct. 1908, fapt ce a declanşat o acută criză politică în Europa.

[2] Notaţie marginală: „nu cred încă"!

[3] Notaţie marginală: „da".

[4] Notaţie marginală: „nu".

[5] Indispensabil.

[6] Notaţie marginală: „Nu".

[7] Notaţie marginală: „da, negreşit".

97

Cernăuți, în 26 III 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

Pe cît se pare, temerile mele, care dealtfel erau generale aici, erau exagerate întru cît privește primejdia din est. De aceea voi căuta să plasez fișele aici la bibliotecă, la caz că va fi nevoie să plec din Cernăuți. Expedarea lor la București e foarte anevoioasă — sunt 4 lăzi grele — și costisitoare. Le voi trimite deci numai la caz că-mi dați ordin de acolo.

Ce va aduce ziua de mîne, nu știu, dar momentan se pare că e încă nădejde de a avea pace. Om trăi și om vedea. Pînă una alta îi dau mereu zor lui Rădulescu să-mi trimeată corecturi. A avut iarăși un caz de boală în familie și am rămas tare înapoi. Fii bun spune-i și d-ta că pînă la Sesiunea din mai trebuie absolut să dăm gata fasc. IV, care să se dea membrilor adunați în București, să se vadă că ne ținem de făgăduială: 2 fasc. pe an, cel puțin. Eu i-am trimis material care cuprinde cel puțin 5 coale de tipar și mai am aici, din B, vreo 2 coale.

Azi am primit de la dl. dr. T. Capidan o scrisoare, în care mă roagă să-l sprijinesc la d-ta ca să poată publica la Academie colecția sa de basme meglenite și să ocupe un post de traducător de documente slave la Academie, post despre care ți-a vorbit. O fac foarte bucuros, căci sunt convins că acest tînăr merită cel mai mare sprijin. A făcut studii serioase și are uriașul avantaj asupra noastră a tuturor că cunoaște, în mod practic, limbile vorbite în Balcani. Sunt sigur că textele meglenite vor fi foarte bune — și e nevoie să avem și altele, căci ce au cules d-nii Papahagi și Weigand e prea puțin — și vor face servicii minunate științii.

Dacă-ți aduci aminte, îți vorbisem de el acum un an, cînd l-am cunoscut la Leipzig și îl menționasem ca pe un viitor colaborator al Dicționarului. De gîndul acesta nu m-am lăsat și îndată ce se vor liniști aici lucrurile, am să-i propun să primească partea lui Găluşcă. Acesta, tot mai mult mă conving, nu-i capabil de lucru pe care i l-am încredințat. Mai bucuros l-aș avea pe Capidan aici, lîngă mine. Dacă sunteți învoiți d-voastră și dacă proba ce aș face-o cu el ar fi favorabilă, i-aș propune chiară să vie aici, făcîndu-l un fel de secretar al meu, dîndu-i deci eventual și lucrul vreunui colaborator de aici, ca să poată trăi pe urma lefii lui. În același timp i-aș face propunerea să se abiliteze aici la Universitate, ca să-i stea deschis și un viitor mai potrivit.

Deocamdată însă nu i-am scris nimic despre toate acestea, căci momentan nu-i timpul de a face pe cineva să vie aici.

Dacă funcția ce-o dorește la Academie, ca să poată lucra în București, i se poate da, nu pot decît să ți-l recomand călduros, cu atît mai mult că după informațiile ce le-am luat direct de la dl. Weigand, e și ca *om* un băiat de treabă.

De la A. Procopovici vei fi primit desigur pînă acuma n-rele cerute din *Apărarea națională.*

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59201. S 1 (91)/D VII.

98

Cernăuți, în 3/16 IV 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți mulțumesc pentru cuvintele trimise. Materialul se înmulțește în mod considerabil. Nu ți-am scris imediat, căci înot cu amîndouă mînile într-o problemă filologică dintre cele mai interesante. Cred că am aflat în mod definitiv soluția așa-numitei „teorii a lui Rösler“ etc. Vom scoate anume, la iarnă, elevii lui Meyer-Lübke, un volum jubiliar (împlinește 50 ani). Eu n-am ajuns pînă acuma (în vacanțele Paștelor) să scriu un șir. În schimb însă m-am gîndit mult, de ani de zile, la subiectul acesta, pe care de 2 săptămîni îl lucrez de dimineața pînă seara și chiar și noaptea în vis. Aș vrea să-l isprăvesc pînă luni, ca deodată cu cursurile să-mi reiau lucrul obicinuit. Sper că soluția ce o voi da va fi un fel de ou al lui Columb; la tot cazul, ea spulberă părerile greșite de pînă acum.

B merge mai iute decît *A*. Sunt cuvinte mai scurte, așa că munca grea a derivării sensurilor lipsește de cele mai multe ori. În schimb, e mai anevoioasă etimologia. Nemaiputîndu-mă lipsi de dicționarul bulgar — căci aș pierde prea multă vreme alergînd mereu la bibliotecă — l-am comandat prin Pardini și l-am dat la legat. Alătur deci socotelile și adeverința.

Iartă graba acestor șire. Sunt în secolul V d. Cr., în mijlocul poporului albanez, care pe atunci nu se neliniștea de revoluțiile din Constantinopol.

Al d-tale devotat și mulțumitor,
Sextil Pușcariu

Te rog să-l zorești pe Ionică să terminăm fasc. IV pînă în mai.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59202. S 1 (92)/D VII.

99

Cernăuți, în 10/23 IV 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

De va fi nevoie, voi veni, bine-nțeles la București. Decît ... nu prea știu ce ispravă aș putea face eu pe acolo. Nici eu nu văd cum am putea să urnim pe Ionică Rădulescu mai repede. În săptămînile din urmă a mers minunat. Coala 19 e corectată întreagă și 20 pe jumătate. Mi-a scris însă c-a dat în brînci.

Ți-am mai scris o dată, mai de mult, că singura cale spre o mai repede înaintare a lucrării e, după părerea mea, aceea de a începe paralel cu vol. I publicarea vol. II, fără Rădulescu. El însuși e învoit și cred că, dacă vine Capidan aici, nu există nici o piedecă de a aduce planul acesta la îndeplinire. Vom începe cu litera G. Capidan va lucra cuvintele vechi și neologismele, deopotrivă. Eu voi da redacția din urmă. Cheltuielile nu se vor urca, căci Capidan va primi leafa lui Găluşcă, și singurul plus de cheltuieli îl va da tipografia. Aceasta însă nu se poate evita îndată ce mergem mai repede, căci e indiferent dacă se tipărește din A și B 3—4 fascicole pe an sau din B și G. Dimpotrivă, cred că va fi o uşurare, prin faptul că nu se vor mai face atîtea schimbări în zațul aşezat o dată. În privința aceasta Rădulescu, cu vecinicele lui adaose şi schimbări de stilizare, măreşte socoteala de la Göbl în mod considerabil. Partea redactată fără Rădulescu nu va fi atît de bine pieptănată, poate vom avea și vreun neologism mai puțin decît ar trebui, dar în fond cred că va fi tot atît de bine făcută.

Numai la un lucru ar trebui să renunțăm atunci: la traducerea franceză. Dacă ar fi după mine, aş lăsa-o cu totul afară, începînd cu litera B. Ne răpeşte la toți foarte mult timp, o revede Lolliot [1] şi, cu toate acestea se strecoară o mulțime de greşeli mici, dar supărătoare. La început îmi închipuiam lucrul mai uşor, acum însă m-am convins că, atîta timp cît trebuie s-o dăm noi, românii, care nu știm franțuzește decît din cărți, nu vom fi în stare să facem un lucru ireproşabil. Eu aş putea să mă ascund după deget şi să spun: Academia a angajat pe Rădulescu pentru revizuirea acestei părți, responsabilitatea e deci a lui. Dar mi-e prea dragă lucrarea, decît să caut astfel de refugii pentru salvarea reputației mele personale.

Traducerea aceasta e, desigur, utilă pentru streinii care consultă Dicționarul. Dar nu e necesară și nici un alt popor, mai puțin condescendent față de străini decît noi, nu a simțit nevoia de a adăoga, în dicționarul limbei sale, traducerea în alt grai. N-o fac nici francezii, nici sîrbii, nici alții. Cred deci că am putea-o elimina şi noi. Cel puțin să nu ne simțim constrînşi a o face. Nimeni nu se va simți jignit, dacă la stabilirea sensului fundamental al unui cuvînt sau la cutare sens special se va da și traducerea franceză sau în altă limbă, dacă aş spune bunăoară: *arde* exprimă ideea francezului „brûler" s[au] a germ. „brunnen" [2], sau dacă aş scrie, precum am făcut de fapt, deosebirea între *şedeà* şi *aşezà* e aceeaşi ca între „sitzen" [3] şi „setzen" [4], lui *aret* în fraza *mi-e aret* îi corespunde întocmai germ. „heimbich" [4] etc. Un filolog, care a lucrat ani de zile cu dicționare, știe foarte bine cînd e nevoie a-i da cetitorului o astfel de traducere şi, în redactarea mea, aş căuta să nu fiu zgîrcit cu aceste traduceri acolo unde, fără multă bătaie de cap, s-ar putea găsi şi pune în text.

După experiența de pînă acuma mie îmi răpeşte traducerea franceză cam 1/6 din timpul redactării la cuvintele principale şi 1/2 la derivate. Sunt sigur că lui Rădulescu îi ia mai mult decît (media) 1/4 din timp.

Dacă crezi şi d-ta că ideea mea e bună şi ar putea străbate în Comisie, eventual în Academie, aş face un raport amănunțit în privința aceasta, arătînd cît de mari ar fi avantajele ce s-ar naşte dintr-o asemenea inovație. Faptul că pînă acuma am purces altfel, cred că nu e o piedecă serioasă: suntem atît de mult la început, încît o schimbare ca aceasta n-ar altera forma unitară a lucrării.

Dacă se primeşte, atunci ne stau deschise două căi pentru redactarea în viitor. Sau:

1. Lucrez cu Lacea vol. I și cu Capidan vol. II, dimpreună cu neologismele și trimitem *tot* lui Rădulescu spre revizie.

2. Lucrez cu Rădulescu și Lacea ca pînă acum vol. I și cu Capidan, fără Rădulescu, vol. II.

Amîndouă alternative au avantagiile și dezavantagiile lor. La tot cazul, s-ar putea face o probă și să se aleagă calea cea mai bună.

Cred însă că chiar clasa I ar fi aplecabilă dacă Rădulescu ar fi desărcinat de traducerea franceză și nu va mai avea — de la B încolo, pe Hasdeu, care grozav îl ține pe loc, simțindu-se obligat să introducă de acolo exemple de prisos și nuanțe de sens adesea dubioase.

La tot cazul însă, fără traducere franceză, aș păși fără grijă, cu Capidan numai, în redactarea vol. II. Poate ar ajunge ca Rădulescu să citească o singură corectură, căci Capidan e macedonean și eu sunt ardelean, așa că s-ar strecura la stilizare vreun cuvînt nepotrivit.

Aș vrea să cunosc părerea d-tale pentru ca eventual să-mi rămînă timp de a face un raport, poate chiar să și scriu d-lui Maiorescu o scrisoare. Dacă mă chemați la București, ar trebui de asemenea s-o știu din vreme, ca să-mi cer — și să capăt! — concediu.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

24 aprilie 1909 *

Păstrîndu-se și mai departe proporțiile actuale ale Dicționarului, ar mai fi de lucrat și de tipărit încă vreo *216 coale de tipar* (după o socoteală aproximativă). Întreaga lucrare mai cere dar, pînă la terminarea definitivă, încă:

12 ani, dacă se vor tipări cîte *18 coale* pe an (3 coale în două luni);

9 ani, dacă s-ar putea tipări cîte *24 de coale* pe an (4 coale în două luni);

7 ani și 2 luni, dacă s-ar putea *lucra* și tipări cîte *30 de coale* pe an (5 coale în două luni);

6 ani, dacă s-ar putea lucra și tipări cîte *36 de coale* pe an (6 coale în două luni);

5 ani și 6 luni, dacă s-ar putea lucra și tipări cîte *42 de coale* pe an (7 coale în două luni);

5 ani, dacă s-ar putea lucra și tipări cîte *48 de coale* pe an (8 coale în două luni).

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59203. S 1 (93)/D VII.

[1] Henry Leon Godefroy Lolliot (n. 1857 în insula Mauriciu — m. 1925), absolvent al Facultății de litere din Paris și al Universității din Cambridge, profesor la liceele Matei Basarab, Sf. Sava, Gh. Lazăr, conferențiar de corespondența și convorbirea comercială engleză la Academia de înalte studii comerciale și industriale din București.

[2] a arde.

[3] a ședea.

[4] a așeza.

[5] care amintește de casă, de patrie; comod; secret.

---

* Anexă, în creion, la scrisoarea din 10/23 IV 1909.

100

Cernăuţi, în 12 V 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am tot aşteptat scrisoarea d-tale. Îmi închipui însă că trebuie să fii foarte ocupat cu sesiunea Academiei şi de aceea îţi scriu iarăşi. Mi-am cerut concediu şi voi veni la Bucureşti pentru ca să aranjăm odată chestia Dicţionarului. Plec de aici marţi, în 19 mai, ducîndu-mi nevasta şi copiii la Braşov. Planul meu e să rămîn la Braşov, unde mai am unele afaceri, pînă duminecă în 24 cînd aş sosi, la amiaz, la Bucureşti, unde aş putea rămînea o săptămînă. Te rog înştiinţează-mă, dacă se poate, imediat, dacă timpul acesta: 24—30 mai e potrivit. Văd în „Programa lucrărilor“ că Raportul Comisiunii Dicţionarului figurează ca punctul 9 şi mă tem că s-a dezbătut pînă acuma. Dacă nu, putea-s-ar oare amîna pînă voi fi şi eu de faţă? Mă tem ca să nu se insceneze o opoziţie din partea ieşenilor şi ar fi poate nimerit să fiu şi eu prezent. Chiar şi înainte de a-şi prezenta Comisiunea raportul său n-ar strica să o informez eu exact şi verbal despre mersul lucrului. Dacă nu se poate altfel aş putea eventual să sosesc la Bucureşti chiar şi marţi în 19 mai (seara), scriind cumnatului meu să ia pe ai mei în primire la Ploieşti, iar eu aş pleca la Braşov în urmă. Combinaţia aceasta însă mi-e foarte neplăcută din multe puncte de vedere pe care nu le pot expune aici.

Te rog deci înştiinţează-mă cu două vorbe cum să fac.

Al d-tale devotat,
S. Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59204. S 1 (94)/D VII.

101

Cernăuţi, 11/24 X 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mulţumesc pentru trimiterea lucrării d-lui Giuglea, care-i foarte bună. Ar fi bine ca pe acest tînăr să-l avem în vedere pentru viitor.

După odihna de astă-vară m-am apucat iarăşi cu multă plăcere şi cu mare rîvnă de lucru. Capidan va sosi săptămîna viitoare aici şi imediat îl pun la muncă. Sper că pînă în ianuar să-şi termine ucenicia dintîiu şi cu începerea anului viitor să începem publicarea vol. II.

Scrisorii acesteia alătur două hîrtii: una către preşedintele Academiei, în care cer să mi se trimeată, spre a fi extrase, manuscrisele găsite la Hasdeu cu comunicări pentru Dicţionar. Cealaltă e chitanţa pentru cele 800 l. ce mi-a trimis Academia şi pe care te rog s-o aduci la cunoştinţa Academiei şi s-o pui la dosar, ca să fiu descărcat.

Noutăţi de pe aici n-am a-ţi comunica. Politicianii se ceartă şi se-mpacă, [. . .] românii dorm. Eu stau departe de politică şi-mi văd de rosturile mele.

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Puşcariu

P.S. Mai mulţi domni mi s-au jeluit că n-au primit fasc. IV, astfel, dl. Panţu, prof. Braşov, dl. Sandfeld-Jensen (Holte, Danemarca, Vila Vatra) ş.a.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59205. S 1 (95)/D VII

102

Cernăuţi în 22 X/4 XI 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur acestei scrisori chitanţa d-lui Capidan pentru zilele din octomvrie de cînd a sosit aici, pentru ca, începînd cu luna viitoare, să poată lua leafa la zintîi, ca ceilalţi colaboratori. Nu a sosit la 1 oct., pentru că a fost împiedecat. Dacă trimisesem totuşi o chitanţă de la 1 oct. e pentru că mie mi se pare că lucrarea Dicţionarului nu se aseamănă cu cea a unui funcţionar de poştă sau de telegraf, care trebuie să apară la 8 la birou spre a-l părăsi la 12, iar după masă să vină iară la 2 şi să stea pînă la 7 — ci dacă am fost împiedecat cîteva zile să-mi fac cele 4 ore de lucru le voi face în zilele următoare, cînd voi putea sta 6, 7, sau 8 ore la masă. Dl. Capidan nu face aici alta decît lucrează pentru Dicţionar toată ziua. Asta o spun numai spre a justifica punctul meu de vedere. D-voastră avînd altul, bine-nţeles, îl vom urma pe acela.

Pentru paralele din fundaţia Fătu etc. voi face un raport cum îmi ceri sau mai bine zis voi pune „Asociaţia învăţătorilor", căreia i-am încredinţat suma, să facă un astfel de raport ce-l voi trimite apoi d-voastră. Eu voi controla bine-nţeles ca suma să se cheltuiască numai spre scopul destinat. Însumi am prea puţine raporturi cu şcoalele populare ca să pot manipula acei bani şi cred că nici n-ar fi oportun să mă expun la părerea că aş aduce bani din România pentru scopuri româneşti în Bucovina. Calea pe care am ales-o îmi pare cea mai bună şi de aceea, cred că şi d-voastră veţi avea aceeaşi părere.

Aştept cu nerăbdare volumele de mss. ca să poată fi extrase. Ionică mi-a scris că a terminat o lucrare — despre Pestalozzi — şi de aceea nu mi-a putut trimite corecturi. Ce să ştiu eu face într-un astfel de caz? Dacă-i fac observare se supără şi mă lasă, dacă nu-i fac, îmi scrieţi d-voastră să-mi strîng colaboratorii. Cum văd eu, vol. II va apărea mai repede decît vol. I. Îndată ce-şi vor face ucenicia, sper să înaintez repede şi cu Capidan şi cu Evolceanu. Aş vrea ca la 1/ I 1910 să putem începe tipărirea coalei 1 din vol. II.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59206. S 1 (96)/D VII.

103

Cernăuţi, în 28 X/10 XI 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alaltăieri am primit broşurele şi ieri le-am trimis. Cheltuielele avute sunt de 11 cor. 40 b., adecă:

Poşta (cfr. cuponul alăturat) pentru pachete	1,25
bacşiş factorului	10
Mărci: 1 bucată 30 h. (10 ex.)	30
41 bucăţi 20 h. (3—5 ex.)	8,20
13 bucăţi 10 h. (2 ex.)	1,30
5 bucăţi 5 h. (1 ex.)	25
	11,40

Cele 45 broşuri rămase le voi împărţi.

Pe aici mult de lucru, încolo sănătate şi — pe cît se poate — voie bună. Cu Capidan sunt f. mulţumit.

Cele 6 volume le-am primit şi am început să le cetesc, subliniind cuvintele de extras. Materialul e foarte neegal ca valoare.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59207. S 1 (97)/D VII.

104

Cernăuţi, în 2 XII 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îţi mulţumesc pentru trimiterea copiei.

„Bucovina“ e o societate studenţească veche (de 30 de ani) şi merită a fi sprijinită. Poate nu e nevoie să i se trimită toate publicaţiile Academiei, ci o parte din ele.

Vol. II se va începe a se tipări în ianuar. Trebuie mai întîi să avem în manuscris material cam de o fascicolă, înainte de a-l da la tipar, ca să nu stea tipografia în loc după ce s-a apucat o dată de tipărit. Mai e încă ceva. Între intîiele cuvinte cu F e verbul *a face* care, cu derivatele lui, cuprinde cam 4000 de fişe. Pe acesta va trebui să-l lucrez însumi şi-mi va lua cam 3 săptămîni de muncă încordată, pe care n-o pot începe decît în vacanţele Crăciunului. Avem însă pînă acuma o parte măricică din F gata, lucrată de Capidan şi revăzută de mine. Pînă în mai, la sesiunea viitoare, scot sigur cu Rădulescu fasc. VI din vol. I şi cu Evolceanu-Capidan fasc. I din vol. II.

Încă ceva. Dl. Kaluzniacki mi-a arătat o scrisoare de la Gaster în care acesta scrie textual:

„In Bezug auf das *Evangheliar* des Brit. Mus. den ich abgedruckt habe, muss ich leider sagen, dass mit dem Falle des Ministers Take Ionescu vor 14—15 Jahren, die rum. Regierung tatsächlich die Veröffentlichung sistiert hat. Ich konnte die Einleitung nicht mehr drucken u. Vergleiche mit den anderen Recensionen u. Mas. mussten eingestellt werden. Der Text zusammen mit einem *Praxiu* aus einer meiner Ms. ist volletändig gedruckt. Ich habe nur zwei Exemplare davon gerettet. ob die anderen sich noch in der rum. Staatsdruckerei finden, weiss ich selbst nicht; aber wenn Sie eine Anfrage an den rum. Kulturminister (Haret) richten, so wird er Ihnen wohl richtigen Bescheid geben“. [1]

Ai d-ta vreo idee ce s-a făcut cu aceste tipărituri? E adevărat ce spune Gaster? S-ar putea căpăta exemplare ?

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
S. Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59209. S 1 (98)/D VII.

[Traducere]

[1] „Referitor la *Evangeliarul* din British Museum, pe care l-am tipărit, trebuie să spun cu regret că odată cu înlăturarea ministrului Take Ionescu, în urmă cu 14—15 ani, guvernul român a sistat efectiv apariţia. Eu nu am putut tipări introducerea, şi în paralel cu celelalte recenzii şi manuscrise au trebuit oprite. Textul împreună cu un *Praxiu*, dintr-unul din manuscrisele mele a fost complet tipărit. Am salvat din acesta numai două exemplare, dacă celelalte se mai află încă la tipografia de stat, nu ştiu nici eu; dar dacă vă veţi adresa ministrului român al culturii (Haret) el vă va da desigur o informaţie corectă.

105

Cernăuţi, în 8/21 dec. 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

Unul dintre colaboratorii mei de aici, Liţu, a primit bursă pentru Paris. Mi-am luat altul, fiind acum mult lucru cu extragerea chestionarului lui Hasdeu, şi în hîrtia alăturată, te rog, Comisia să-mi sancţioneze alegerea.

Lucrul merge bine. Cam greu să lucrezi în două părţi, dar merge, şi în luna viitoare vrem să începem tiparul vol. II. De n-ar fi numai articolele şi angajamentele faţă de reviste, care te istovesc cu cererile lor, pe care

106

Cernăuți, în 10/23 dec. 1909

Iubite d[omnu]le Bianu,

Între fișele mele, *gre(a)băn* e numai în sensul de șirea spinării la cal și om. Ca termen topografic nu-l am și nu-l cunosc. Va fi desigur „un șir de dealuri sau de dîlme". (Etimologicește „pieptene".) Deci nu-ți pot da momentan nici un răspuns potrivit.

Echipele lucrează. Cu Rădulescu am intrat în *B* (slavă Domnului!) și e tipărită gata coala 26, adecă întîia din fasc. VI. Lui Evolceanu i-am trimis 160 pag. din F. Cu tiparul nu putem începe însă pînă nu-l voi da gata pe *face* (vreo 4000 de fișe!) la care Capidan lucrează de 10 zile înainte și după masă cîte 4 ore și va mai lucra pe atîta. Acesta e un fel de examen pentru el. De mi-l va lucra bine, nu mai am îndoială despre hărnicia lui. Cînd va fi gata voi avea și eu vreo săptămînă de lucru cu el. Pînă în mai însă vreau cu orice preț să scoatem fasc. I din vol. II, ceea ce va fi mai mult de jumătate din F.

Sărbători fericite! Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

P.S. Între Crăciun și Anul nou voi pleca probabil acasă ca să-mi însor un frate.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59210. S 1 (100)/D VII.

107

Cernăuți, în 26 I 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit amîndouă scrisorile d-tale și urmarea lor e că alătur un raport-cerere către Comisiune. Aud că dl. Maiorescu va veni pe la începutul lui februarie la București. În acest caz te rog să așterni cererea mea Comisiei numai după sosirea d-sale. Cred că am expus lucrurile destul de limpede în ea. Totuși, aș vrea pe d-ta în special să te conving despre un lucru: cu Dicționarul nu se întîmplă lucruri care nu-s în regulă, care n-ar fi corecte. Singurul lucru care n-a fost corect e că n-am spus Academiei, de astă-vară, că Capidan nu poate sta la Cernăuţi. Dar credeam că trebuie să mă conving întîi de puterea lui de muncă şi mi-era frică — o spun sincer — că mi-l ştergeţi şi că astfel pierd pe cel mai bun ajutor. [1]

Încolo, eu am lucrat ca un hamal. Dacă n-am înaintat e de vină *face*, face-i-s-ar! că şi noaptea-l visez! Ce să faci? Parcă-i o făcătură, că faci tot posibilul şi nu-l isprăveşti înainte de soroc. Eu cred şi sunt convins că vom da îndoit aşa de mult de aci înainte. De n-or fi 20 vor fi 18 coale! Şi tot e un progres mare. Încă în luna asta scap de redacţia lui Găluşcă şi dau de a lui Lacea, care poate merge la tipar cu puţine modificări.

D-ta spui că Ionică cu mine am putea da 15 coale la an. Ionică desigur că nu! Orice am face, oricît l-am strînge: firea nu i-o putem schimba. Dimpotrivă, cred că cu Evolceanu vom da mai mult decît cu Rădulescu. Văd din corecturile ce-mi trimite. Articolele lui sunt mai scurte, într-ale mele abia dacă schimbă o vorbă. Cu Capidan şi cu Evolceanu voi face sigur 10 coale la an; cu Ionică nu garantez pentru mai mult de 8. Şi totuşi — putemu-ne dispensa de el?

Că Evolceanu cere pentru corectorul lui 100 l., îţi mărturisesc că nu mi-a plăcut deloc! Dacă ar fi cineva îndreptăţit să ceară mai mult, nu absolut, ci relativ, aş fi eu, Lacea şi Capidan! N-o facem însă, Doamne fereşte, şi eu sunt mulţumit deplin şi nu pizmuiesc pe R. şi E. deloc că capătă ca şi mine. Poate ar fi bine să-i daţi corectorului 100 l. de coală. Atunci va fi remunerat după muncă!

Te rog să nu crezi că din partea noastră să întîmplă lucruri care nu ar fi bine să se întîmple. Şi dacă ai sentimentul acesta, spune-l Comisiei: noi suntem datori să-i dăm în tot momentul seama de lucrul nostru. Eu n-am nici o grijă, căci fac ce pot, acum de cîtva timp aproape mai mult decît atîta. Noroc că am vacanţe 4 săptămîni să pot trimite material ambelor echipe, să vină în regulă.

Dar te rog mult şi prieteneşte, să nu ieşi din Comisie şi, mai mult chiar, să grijeşti ca în locul lui Tocilescu să fie ales cineva care pricepe lucrurile (Bogdan, Bîrsan, s[au] Onciul). Ce-ar fi de mine dacă ar intra vreun babalîc sau vreun Tachist? Unul ar găsi mereu de adăugat şi de schimbat, altul mi-ar impune colaboratori pe vreun Densusianu. Pentru liniştea mea, ceea ce vrea să zică, pentru ducerea la capăt a Dicţionarului, trebuie să rămîi d-ta nu numai în Comisie, ci şi în afară de ea, cel care stă în contact direct cu noi. Cînd eşti nemulţumit spunene-o, spune-o chiar şi în Comisie, dar nu te depărta de noi şi — iartă că-ţi pricinuim atîtea necazuri.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59210. S 1 (101)/D VII.

---

[1] În acest raport, pe care îl reproducem în continuare, Sextil Puşcariu informează asupra schimbărilor intervenite în organizarea activităţii, supunîndu-le aprobării Comisiei, şi expune cîteva detalii cu privire la greutăţile ce le-a întîmpinat în redactare, constituind un motiv de încetinire a ritmului de lucru. Nu mai puţin interesante sînt şi mărturisirile pe care le face cu privire la preţuirea ce o are pentru munca sa la Dicţionar.

„Onorată Comisiune,

În conformitate cu hotărîrea luată în primăvara anului trecut, s-a introdus, în lucrarea Dicționarului, începînd cu luna octomvrie 1909, o schimbare. Paralel cu publicarea volumului I în condițiile de pînă acuma (colaboratori d-nii I. Rădulescu-Pogoneanu și C. Lacea) s-a instituit o a doua echipă de colaboratori (d-nii D. Evolceanu și T. Capidan) cu ajutorul căreia se va publica volumul II.

Acești doi domni din urmă au început în octomvrie să lucreze. Cele trei luni de la început au fost ocupate cu introducerea lor în lucrarea Dicționarului. A trebuit multă vreme și multă muncă pînă au învățat prescurtările, întrebuințarea fișelor, împărțirea materialului, alegerea literelor tipografice, tehnica lucrării și principiile de care ne călăuzim, cu un cuvînt „meseria“ de lexicograf. Bineînțeles că școala aceasta pe care a făcut-o dl. Evolceanu la București sub conducerea d-lui Rădulescu, iar dl. Capidan sub conducerea mea la Cernăuți, ne-a răpit și nouă, vechilor colaboratori, mult timp, așa încît luna octomvrie a trecut fără să dăm, precum am fi dorit, o coală de tipar.

Greutățile începutului învinse, acuma lucrul merge bine și începînd cu 1 ianuarie 1910 s-a și început tipărirea vol. II și coala întîia e culeasă și în parte corectată și revizuită. De asemenea e culeasă și corectată coala 26 din vol. I, așa încît în curînd — cu o mică întîrziere care va fi explicată mai jos — vom așterne Comisiunei amîndouă coalele. În felul acesta cred că — cu excepția celor două luni de vară — vom fi în stare să dăm în fiecare lună două coale de tipar. Din partea mea nu e numai toată bunăvoința, ci, avînd în considerare greutățile începutului care există încă în parte, vă mărturisesc că e depusă și întreaga mea putere de muncă: lucrez literalmente de dimineața pînă seara *numai* la Dicționar și o fac pentru că am nădejde că cu cît mergem înainte, cu atîta voi fi desărcinat tot mai mult de o parte din muncă prin sprijinul crescînd ce-l am de la colaboratori. Dacă planul ce mi l-am impus se va realiza, atunci publicarea acestui Dicționar se face cu o repeziciune așa de mare cum nu-și găsește păreche nicăieri aiurea în condițiile date.

Prin crearea noii echipe, munca mea — și numai ea — s-a îndoit. Dacă tocmai eu sunt acela care prin șirele acestea vă roagă să menţineți starea aceasta, e pentru că sunt convins că lucrarea trebuie să meargă tot așa de bine, dar mai repede, și că *lucrul acesta e posibil.*

Dorința mea ar fi fost ca dl. Capidan să lucreze alături de mine la Cernăuți. Așa mă înțelesesem cu el și așa propusesem Comisiunii. S-a întîmplat însă altfel. După ce cerusem colaborarea lui, înainte însă de a primi învoirea Academiei, dl. Capidan mi-a scris că i se fac greutăți și că nu va putea veni să stea permanent la Cernăuți, că este însă aplecat a face un stagiu de trei luni aici, spre a mă putea convinge despre felul cum lucrează. Această convingere voiam s-o cîștig înainte de a raporta Comisiei despre schimbarea întîmplată. Dl. Capidan a stat în Cernăuți trei luni și jumătate, lucrînd toată ziua la mine acasă, subt imediata mea supraveghere și în timpul acesta am avut răgaz să-i cunosc pe deplin aptitudinea. Părerea mea este că d-sa e un muncitor excelent, că are pregătirea cea mai bună și — ceea ce nu poate fi destul de mult accentuat — că are și o fire care garantează că va duce lucrarea la bun sfîrșit. Sunt convins că nu puteam face pentru dicționar o achiziție mai bună decît pe dl. Capidan. De aceea rog ca dînsul să fie însărcinat mai departe cu colaborarea, deși nu la Cernăuți, ci la Salonic, unde este profesor la Școala comercială română. Depărtarea nu este o piedică reală; la tot cazul, oricine ar fi colaboratorul cel nou, în locul lui, nu ar fi la Cernăuți, prin urmare tot atît de departe de mine. Cred chiar că planul de a publica două volume paralel nu e realizabil în împrejurările actuale fără colaborarea d-lui Capidan, care mai are avantajul de a cunoaște acele limbi pe care eu nu le cunosc deajuns: turceasca, neogreceasca și albaneza. Chiară și faptul că la Dicționarul limbii române colaborează români de pretutindeni, munteni, moldoveni, ardeleni, bucovineni și macedoneni e prin sine frumos!

Aș dori să mai dau o explicare. În lucrare s-a născut tocmai acum o mică stagnare: la tipografie, în loc să fie ocupate în luna aceasta două echipe de culegători, abia a fost ocupată una. Întîmplarea a voit anume ca tocmai la începutul literei F să se găsească cuvîntul *face*, cel mai uzual cuvînt în toate limbile. El m-a ținut pe loc mai mult timp decît doream. Pentru a da o imagine mai clară despre ceea ce va să zică un astfel de cuvînt, îmi iau voie a arăta următoarele: materialul de fișe e așezat în cutii care cuprind cam 2000 de extrase, care în mod normal cer o lună de muncă intensivă și dau 2 coale de tipar. Cuvîntul *face* și derivatele lui umple *trei* cutii; pentru lucrarea lui ar fi deci necesare trei luni; dar cînd articolul e gata el nu poate fi mai lung de 1/2 de coală, pentru că trebuiesc eliminate o mulțime de citațiuni — bineînțeles după ce au fost însă toate văzute și clasificate. Un astfel de cuvînt mare poate pricinui o stare pe loc în mersul regulat al Dicționarului de mai multe săptămîni. Dar stagnarea e aparentă, căci apropierea de sfîrșitul Dicționarului nu o fac coalele de tipar publicate, ci cutiile de material absolvite: dacă am terminat trei cutii din cele o sută — bunăoară —în care se cuprinde tot materialul, am absolvit a 3/100 parte din întreg.

Lucrul acesta am ținut să-l relevez pentru ca să previn pe onor. Comisiune că și în viitor se pot întîmpla astfel de stagnări aparente: înaintea mea am o cutie plină cu verbul *a bate*, una ticsită cu verbul *a fi* și cîte o jumătate de cutie cu propoziția *fără* și cu adverbul *bine;* toate vor trebui lucrate în curînd și fiecare din ele au să-mi absoarbă mult timp și mai ales multă muncă. Astfel de cazuri trebuiesc considerate ca un fel de forță majoră, care împiedecă mersul normal: două coale la lună. Lucrul principal e însă că nu împiedecă progresul faptic, căci fiecare din aceste cuvinte, după ce-s terminate, însemnează cîte un pas mai mare spre sfîrșit decît o sută de cuvinte mici, redactate în cîte-o oră și tipărite pe multe pagini.

Sextil Pușcariu
Cernăuți, în 26 ianuarie 1910“

În febr. 1910, examinînd acest raport, Comisia aproba „ca dl. Capidan să continuie lucrarea la Salonic“. Decizia, consemnată pe raport, este semnată de N. Quintescu, Șt. Hepites, T. Maiorescu și I. Kalinderu; deci în locul lui Gr. G. Tocilescu fusese cooptat în Comisia dicționarului Șt. Hepites *(Cf. Arhiva Acad, R.S.R., Dosar P. 17 — 1906—1911, f. 270—271.)*

108

Cernăuți în [30 I/]12 II 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Dl. Capidan îmi scrie că d-ta nu ești învoit cu colaborarea sa la Salonic și că e nevoie să facă el, sau eu, o cerere către Comisiunea Dicționarului, ca să i se permită să colaboreze din Salonic. Cererea aceasta eu nu o voi face, pentru că nu aveam să mă expun să fiu refuzat. Dacă d-ta ești *contra*, atunci ea nu va fi primită.

Voi cerca însă, prieteneşte, să te conving pe d-ta în această scrisoare că e în interesul lucrării să rămînă Capidan colaborator şi nădăjduiesc că îmi vei da dreptate. La tot cazul, aş vrea să ne înţelegem.

Ştiu prea bine că d-ta ai o părere fixată asupra mea: sunt prea prevenitor şi prea îngăduitor faţă de colaboratorii mei şi nu mă doare de cheltuielile cele mari ale Academiei cu acest Dicţionar. Răspund: Eu am un singur lucru în vedere, să meargă lucrarea bine şi mai repede înainte. Lucrul acesta nu se poate fără colaboratori. Ştii însă bine că noi n-avem de unde alege prea mulţi. Trebuie să-i luăm de unde îi găsim şi să-i alegem pe aceia care, pe lîngă putere de muncă şi destoinicie, sunt oameni de înţelegere. E aşa de greu să-i găseşti între români şi trebuie să fii fericit dacă i-ai aflat.

Dl. Capidan mi-a plăcut de la început şi l-am propus. Înainte de a fi angajat însă definitiv, mi-a împărtăşit că nu mai poate veni aşa precum avea de gînd, că nu poate sta la Cernăuţi tot timpul. Scrisoarea lui de atuncea ţi-o alătur. Ea m-a adus în mare încurcătură şi nu prea ştiam ce trebuie să fac. După ce m-am gîndit mult, m-am hotărît să nu scriu deocamdată nimic la Bucureşti, ci să fac o încercare de trei luni cu el, să mă conving dacă e capabil să lucreze sau nu. Aceste trei luni am fost toată ziua împreună. Lucra imediat subt supravegherea mea şi ieşeam la plimbare împreună, discutînd filologie. Voiam să mă conving de aproape de ce ştie şi cum pricepe ştiinţa. Îl cunosc bine acuma. Poate şi faptul că avem amîndoi aceeaşi şcoală ne apropie în vederi. Pot spune însă cu inima liniştită că de la el voi avea cel mai bun ajutor şi, deşi eu regret mai mult ca oricine că nu rămîne în Cernăuţi, nu văd o piedică mare în faptul că lucrează la Salonic. Oricare alt colaborator ar veni în locul lui nu ar fi la Cernăuţi şi ar trebui alte 3 luni pînă ar putea fi introdus — dacă ar fi capabil de asta — în meseria Dicţionarului!

D-voastră hotărîţi cum credeţi că e bine. Eu îţi spun d-tale părerea mea, şi nu Comisiei, căci nu am de apărat o cauză, ci aş vrea să-l conving pe cel ce ştiu că are cea mai mare pricepere pentru lucru şi-mi stă mai aproape. Fără Capidan vom fi şi fără Evolceanu şi vom merge cum am mers pînă acuma. Cu aceşti doi însă vom merge îndoit de repede, îndată ce greutăţile neaşteptate ale începutului vor fi învinse. Crede-mă că cel ce duce toată greutatea acestor două echipe sunt eu: numai lucrul meu s-a îndoit. Dacă le-am propus şi aş vrea să răzbesc cu propunerea mea e pentru că vreau să înaintăm mai repede: foarte repede cînd vom da maximul ce se poate da, 4 fasc. la an.

În caz că nu veţi primi pe Capidan, voi face o cerere la Comisiune ca în cursul unui an să mi se tragă din leafa mea cîte 50 l. lunar, ca să se îndeplinească suma de 600 l, cheltuiţi cu Capidan, căci cheltuielile acestea le-a avut Academia din vina mea.

Te rog, în sfîrşit, să nu priveşti cazul Capidan ca identic cu cazul Găluşcă. Acesta din urmă era un om cu care nu te puteai înţelege. Scrisorile mele către el erau pline de indicaţii şi îndrumări. Totdeauna îmi promitea că le va urma şi eu adesea am scris d-lui Maiorescu şi d-tale că nu-s mulţumit cu el. În cazul cel mai rău se poate face cu Capidan încercarea de a-l angaja pe un an. Aşa cum se publică acum Dicţionarul veţi avea în fiecare lună controlul: dacă lucrarea merge înainte e semn că *poate* lucra și din Salonic. Dacă va sta pe loc e totdeauna timp să spuneți: nu mai vrem! Dacă însă-l angajați trebuie să i se dea și un rînd de cărți (ale lui Găluşcă), întrucît ele există ca dublete la Academie sau nu se găsesc în negoț, ca să și le poată însuși cumpăra; numai așa voi avea folos de colaborarea lui, căci fișele trebuie controlate de colaboratori; eu n-am vreme s-o fac.

În decretul d-lui Capidan nu este spus că trebuie să stea la Cernăuți. Așa fiind cred că nu e neapărat necesar să facă o cerere la Comisie, ci ar ajunge — dacă te învoiești d-ta — să aducă la cunoștința Comisiei mutarea lui și să ceară numai cărțile lui Găluşcă.

Al d-tale devotat, prieten,
Sextil Pușcariu

Tetraevanghelul l-am primit și-ți mulțumesc frumos!

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59212. S 1 (102)/D VII.

109

C[ernăuți], 1 IV [st. v.] 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți înapoiez scrisoarea trimisă cu întîrziere de trei zile. De duminecă pînă azi dimineață am fost bolnav în pat și am scăpat ca prin urechile acului de o pneumonie venită ca din senin. Acuma, slavă Domnului, sunt bine și m-am apucat iar de lucru. Vezi deci că era să încep și eu ca prietenul și colega cu: „Bolnav am fost . . . “ [1]

De perspectiva grozavă ce mi se deschide nu mă prea îngrozesc: va afla vreo două trei etimologii greșite din ungurește — pe cele bune și noi nu aștept să le releveze — va spune multe verzi și uscate și . . . atît. Nu mă mir că e înfuriat pe mine după ce l-am făcut de trei parale pentru scandaloasa lui *Geschichte der rum. Litteratur*, mai ales că i-am trimis și personal o scrisoare așa cum o merită un om de calitățile lui morale. Cu toate astea îmi trimite regulat publicațiile sale, pe care regulat i le înapoiez nedesfăcute. Părerea mea e că față de un astfel de om nu putem fi îndeajuns de severi și ar fi un păcat dacă s-ar încuiba, măcar cu o lucrare cît de mică, la Academie, precum a știut să se vîre pe subt pielea celor de la *Convorbiri literare*. El nu merită altă soartă decît a fi disprețuit și de unguri și de români. Pentru un blid de linte e în orice moment gata să ne vînză pe toți și numai cărțile bune pe care le-a oprit *el* de a intra în Ungaria și de a se preda în școlile de dincolo ne-au făcut mai mult rău decît ar putea-o îndrepta de aci înainte. Știința sa este egală cu 0 — afară de puținul ogor romăno-maghiar ce-l stăpînește de 20 de ani fără metod și fără mare ispravă. Ceea ce spune despre *alinc*, n-are nici măcar meritul de a fi o observație originală: a relevat-o Densusianu și Roques. E o greșeală regretabilă și care se explică numai prin faptul că eu n-am *Palia* ca să pot controla: fişa era scoasă astfel; m-am încrezut în ea. Ce spune despre *abă-habă* e o prostie mare.

La ruteni şi la poloni există forma aspirată.

Dar astea toate-s floare la ureche! Îmi pare bine că Dicţionarul merge acuma aşa cum dorim cu toţii. Încă în luna mart trebuie să primiţi la Comisie două coale noi: coala 27 (vol. 1) şi coala 3 (vol. II). E adevărat că în felul acesta nu mai ajung la nimic alta decît la lucrarea Dicţionarului (cam 8 ore la zi), dar merge, şi asta am vrut s-o arăt. Să vadă lumea că noi nu facem ca Hasdeu: la început 1 vol. pe an, apoi 6 ani la un volum, ci invers: la început 2 fasc. la an, apoi 4!

Tocmai acum se publică şi studiul meu despre străromâni în omagiul Meyer-Lübke, al cărui prim volum va apărea în lunile viitoare.[2] Îţi trimit alăturat întîiele două coale, cu corecturile lui Bartoli (toţi colaboratorii la omagiu vedem lucrările celorlalţi, în corectură), căci n-am alte. Vor mai urma două coale: pe 64 de pagini am concentrat tot ce m-a preocupat intensiv aceşti doi ani din urmă. Cred însă că dacă n-am dat o dezlegare chestiunii, totuşi am spulberat multe rătăciri şi am indicat cîteva căi noi de cercetare. Deoarece lucrul e încă secret — ca să nu-l afle M.-L. — te rog nu spune încă nimurui de lucrare.

De la Capidan şi de la Lacea primesc regulat lunar redacţiile lor, care se publică îndată cu corecturile mele. Sper să ajung în curînd să am tot mai puţin de corectat şi astfel să mă mai desărcinez de lucru. Sunt însă mulţumit de amîndoi.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59213. S 1 (103)/D VII.

---

[1] Astfel începe scrisoarea lui Gh. Alexici către I. Bianu, datată 25.III.1910 (v. *Scrisori către Ioan Bianu*, vol. I, p. 12).

[2] Se referă la studiul său *Zur Rekonstruktion des Urrumänischen*, publicat în volumul *Prinzipienfragen der romanischen Sprachweisenschaft* apărut la Halle în 1910, în omagiul lui Wilhelm Meyer-Lübke. Studiul este publicat în traducere românească în vol.: Sextil Puşcariu, *Cercetări şi studii*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1974, ediţie îngrijită de Ilie Dan, pag. 50, cu titlul *Asupra reconstrucţiei românei primitive.*

110

Cernăuţi, în 22 V 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Nu ţi-am mai scris de multă vreme, căci timpul din urmă am fost deosebit de ocupat. Examenele ce se ţin pe aici mi-au răpit zile întregi şi cei doi voinici din Bucureşti înghit atît manuscript încît de nu erau vacanţele bogate în acest semestru nu răzbeam cu ei. Am vrut să fac o probă însă, şi de dimineaţa pînă seara n-am lucrat alta decît Dicţionar.

E adevărat că aşa istovit ca acuma n-am fost niciodată şi de-abia aştept să vină Sf. Petru ca să închid cutiile cu fişe! De la toamnă încolo trebuie să fac altă împărţeală, căci am ajuns să visez şi nopţi de-a rîndul numai clasificări de sensuri şi d-alde astea. La vară vom fi la Bran, împreună cu Capidan şi Lacea, probabil şi cu Ionică şi Evolceanu, şi atunci ne-om sfătui cum să scurtăm lucrarea, căci iar se extinde prea mult. Vom stabili norma şi vom face redactările mai scurte, ca să mergem mai iute. Eu unul sunt hotărît, de la toamnă încolo, să lucrez numai înainte de masă la Dicţionar 4—5 ore la zi, fără excepţie de sărbători şi dumineci, e de ajuns. După prînzele trebuie să mi le rezerv pentru alte lucrări, ca să-i dau sîrmanului creier şi altă hrană, căci dacă nu, mă tîmpesc cu totul. Te rog, dacă se poate pune-ţi iară tema sufixelor la concurs pe termen de 2 ani. Aş vrea să dau gata odată lucrarea aceasta la care lucrez de 15 ani şi despre care am convingerea că va fi cea mai bună şi cea mai răspîndită din cîte am făcut pînă acuma.

Încă ceva. Am vorbit zilele trecute cu un înalt funcţionar de aici. Mi-a spus prieteneşte să nu mai primesc acele parale ce mi le trimiteţi în fiecare an pentru cumpărare de cărţi, căci în Austria un astfel de lucru trece de nepermis şi într-o bună zi mă pot pomeni că-mi aruncă cineva în faţă că împart pe aici bani româneşti şi, oricît aş documenta menirea lor curat culturală tot nu voi fi crezut, în ţara asta unde ruşii aduc bani din Rusia, rutenii din Prusia etc. Mi-a spus că cea mai bună soluţie e următoarea: Academia să trimeată paralele prin legaţiunea austriacă, exprimîndu-şi dorinţa ca aceşti bani să-mi fie predaţi mie, ca să-i dau conform literii testamentare. În cazul acesta lucrul e pe faţă şi desigur că legaţiunea va face acest lucru bucuros. Te rog chibzuieşte şi d-ta şi, dacă vă convine calea aceasta, urmaţi-o, căci e mai bine ca eu să-mi păstrez aici o poziţie absolut nebănuită.

În filologia romanică avem acum un timp foarte frămîntat. Prin şcoala lui Meyer-Lübke se plămădeşte o nouă direcţie, a neolingviştilor, care va fi şcoala viitorului. E foarte interesant să observi fermentaţia ideilor noi, care încă nu şi-au găsit expresia clară, dar se accentuează tot mai mult. Eu sunt fericit că am nemerit tocmai în generaţia acelora de la care pleacă principiile noi.

Sunt curios ce veţi face la Academie anul acesta. Pe Mangra să-l auriţi şi să-l puneţi în sala festivă! Probabil că nu va avea obraz să-şi ţină discursul de recepţie în sesiunea asta.

Pentru contribuţiile lexicale ce-mi trimiţi îţi sunt mulţumitor.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59214. S 1 (104)/D VII.

111

Cernăuţi, 27 V 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Azi mă pomenesc cu o scrisoare de la Meyer-Lübke, din care-ţi transcriu partea de la început exact:

„Lieber, Freund,

Dr. I(osif) Popovici schreibt mir, die rumänische Regienung habe ihm ein rumänisches Seminar in Wien bewilligt. Ich weiss natürlich nicht, ob die Schwierigkeiten, die seinerzeit mir gemacht worden sind * bestehen, oder ob Popovici mehr sagt als er verantworten kann; aber das ist für mich selbstverständlich, dass ein von P(opovici) geleitetes Institut der Universität *nicht* angegliedert werden kann, weil ich P(opovici) für unfähig halte.

Wissen Sie irgend etwas? Wenn in B(ukarest) die Geneigheit und Möglichkeit besteht, so bin ich natürlich sehr gerne bereit alles aufzusetzen um die Errichtung zu ermöglichen, aber der einzig mögliche Weg ist der, dass ich über die Candidaten gefragt werde. Ich denke dabei an Dr. Bacinschi ** oder Dr. Capidan und wenn die rumänische Regierung einen von diesen beiden mit einem Seminar in Wien betrauen will, so werde ich sie an mein Seminar angliedern, wie wir es seinerzeit machen wollten. Ich würde es dabei als selbstverständlich betrachten, dass der betreffende sich bei mir habilitirt.

Da Sie direkte Beziehungen nach Bukarest haben, können Sie wohl in Erfahrung bringen, wie die Sachen stehen.“ [1]

Cum vezi M.-L., care-l cunoaşte bine pe Popovici, nu vrea să ştie de el (acel *nicht* e subtras de el). Şi eu sunt absolut convins de acelaşi lucru. Te rog deci, iubite domnule Bianu, să-i arăţi d-lui Haret scrisoarea asta. Eu nu i-am scris direct, pentru că ar putea avea aerul că fac un act de duşmănie personală faţă de Popovici.

De ce nu i se dă omului ăluia ceva să facă, studii dialectale, şi să nu aibă ambiţii de alte lucruri sau chiar aere de martir?

Înfiinţarea Seminarului român la Viena cred însă că e necesară şi ar fi păcat să nu folosim timpul oportun, cînd îl avem pe M.-L., care, precum scrie, va face tot posibilul să realizeze planul. Chiar şi din punct de vedere politic, ne trebuie în Viena cît mai multe centre de gravitaţie. Dar tocmai pentru însemnătatea acestei funcţii va trebui un om la locul lui.

Acuma vin să-ţi comunic o idee, cerîndu-ţi în acelaşi timp un sfat.

Cum ar fi să merg eu la Viena? Fiind profesor ordinar, n-aş putea să devin alta decît profesor ordinar şi la Viena. Astfel, de persoana mea s-ar lega un ordinariat, o catedră ordinară de limba şi literatura română la Universitatea din Viena; pentru noi românii — un mare cîştig. Sunt sigur că M.-L. ar spulbera în Ministerul din Viena toate prejudiţiile contra unui astfel de lucru, şi cred că Ministerul s-ar învoi cînd nu l-ar costa nimic, avînd să fiu plătit din Bucureşti. Fireşte că lucrul ar trebui să fie sistemizat în ordine: eu să primesc din Bucureşti exact leafa ce o am ca profesor în Viena, cu toate gradațiile și dreptul de pensie. Astfel fiind și avînd și o dotație pentru biblioteca Seminarului, în aceeași sumă ca și celelalte seminarii din Viena, subvenția n-ar fi încă atît de mare ca cea pe care o capătă Weigand și Tiktin (10000 lei).

În locul meu ar veni la Cernăuți Bacinschi, care peste un an cel mult e docent habilitat.

Pentru mine personal această mutare la Viena, sub condiții sigure, știind că nu atîrn de grația cutărui guvern, ar fi o avansare și în același timp o fericire: aș scăpa de acest Cernăuți, unde nu mă simt bine, unde nu-s decît certuri și lupte zadarnice și aș ajunge la izvorul științei în nemijlocita apropiere a maestrului iubit. Dar — modestia la o parte — cred că nici România n-ar avea tocmai un reprezentant rău în Viena. Pînă acuma mă bucur de nume bun în știință și — în legătură cu cei mari din centru — voi avea un nume și mai bun și o trecere oarecare. Dar cred chiar că e posibil în timp nu prea depărtat să avem noi românii nevoie la Viena de un om nu numai cu nume bun și trecere, ci și cu oarecari garanții că are o minte destul de sănătoasă ca să poată reprezenta bine interesele românești. Cei patru ani petrecuți în Cernăuți m-au făcut să am legături cu bucovinenii și să știu bine în care te poți încrede și la cine te poți adresa, ca ardelean știu unde e partea gingașă a noastră, și prin conexiunile și prieteniile cu d-voastră, cei cu minți și cu inimă românească, am cele mai bune legături în România.

Astea toate ți le-am spus ca omul bătut de gînduri. Un sfat din partea d-tale îmi va arăta dacă e bine să urmăresc planul acesta sau să-l las. Te rog vorbește cu dl. Haret și arată-i că înainte de a se face ceva trebuie neapărat întrebat Meyer-Lübke, care ne e binevoitor, dar care nu poate primi oameni incapabili lîngă sine. Aștept cu mare nerăbdare răspunsul d-tale [2].

Devotat și recunoscător,
Sextil Pușcariu

P.S. Nu-mi pasă dacă Popovici va afla și va crede că eu i-am zădărnicit planul. Aș vrea însă mai bine ca să i se arăte răspunsul ce-l va avea dl. Haret de la M.-L., căci și așa Popovici mă crede un monstru, care i-am luat catedra la Cernăuți.

* La 1904, cînd guvernul unguresc a cerut să se pună capăt seminarului românesc condus de mine; atunci Meyer-Lübke s-a întrepus pînă cînd i s-a încuviințat să dăinuiască seminarul român mai departe ca o subdivizie a Seminarului romanic. (Nota Sextil Pușcariu.)

** Elev al meu, care e în stadiu de habilitare (limbile romanice) la Viena. A publicat în ultimul număr al *Convorbirilor literare* un articol. (Nota Sextil Pușcariu.)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59215. S 1 (105)/D VII.

[Traducere]

[1] Iubite prieten, dr. I(osif) Popovici îmi scrie că guvernul român i-a aprobat un Seminar român la Viena. Eu nu știu, firește, dacă greutățile care mi-au fost făcute mie la vremea respectivă mai există sau dacă Popovici spune mai mult decît își poate asuma

răspunderea, dar pentru mine este de la sine înţeles că un institut condus de Popovici nu *poate* fi alipit Universităţii, deoarece eu îl consider pe P(opovici) drept incapabil.

Ştiţi ceva? Dacă la Bucureşti există dorinţa şi posibilitatea, atunci fireşte sînt şi eu gata să fac totul pentru a înlesni înfiinţarea, dar singura cale posibilă este aceea ca eu să fiu întrebat asupra candidaţilor. Mă gîndesc la dr. Bacinski sau la dr. Capidan şi dacă guvernul român vrea să-l încredinţeze pe unul din aceştia cu un seminar la Viena, atunci îi voi alipi seminarului meu, după cum am vrut s-o facem la vremea respectivă. Aş considera ca de la sine înţeles ca respectivii să se stabilească la mine.

Deoarece dv. aveţi legături directe la Bucureşti, puteţi afla cum stau lucrurile.

[2] A se vedea în această chestiune şi scrisorile din 30 mai şi 26 decembrie 1910 ale lui Spiru Haret către Ioan Bianu (în *Scrisori către Ioan Bianu*, vol. II, p. 24—25).

112

Cernăuţi, în 22 VI 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îţi înapoiez scrisoarea lui Haret. Eu am renunţat, precum ai văzut din ultima scrisoare, cu totul, la planul de a merge la Viena. Aş ţine mult ca dl. Haret să nu creadă că am căutat să-l delătur pe Popovici, spre a ajunge eu. De nu-mi scria Meyer-Lübke că el nu vrea să-l aibă pe P. — şi fără recomandaţia acestuia facultatea din Viena nu va vrea pe nimeni chiară convins fiind de incapacitatea omului, eu nu i-aş fi pus beţe în roate. Aşa însă mi-am ţinut de datorie a preveni pe dl. ministru. Ar fi bine însă să nu se suprime locul în viitorul buget, ci să rămînă deocamdată neocupat. La Viena avem nevoie de un astfel de Seminar chiar şi din punct de vedere politic, căci nu ştiu ce va aduce viitorul şi e bine ca îndată ce va fi un tînăr calificat, să se ocupe, pînă ce lucrul se va putea face uşor.

Ceea ce îmi scrii de metamorfoza „din cal măgar" e adevărat. Răzgîndindu-mă bine am ajuns şi eu la convingerea asta. Cel mult „catîr" puteam ajunge: „Privatdozent mit dem Titel eines ordentlichen Professors." [1] Mi-ar părea bine să poţi scoate de la dl. Haret partea a doua a scrisorii mele, lăsîndu-i ceea ce-l poate interesa: copia după scrisoarea lui Meyer-Lübke.

Alegerea între Capidan şi Bacinschi e grea pentru mine. Cel din urmă are două avantagii: ştie perfect nemţeşte şi e aproape de habilitare. Dar despre asta mai e vreme.

E bine să trimiteţi paralele d-lui Ştefanelli [2]. Cu mitropolitul care e extra **K.K.** n-o nimereaţi deloc.

Primit „cocleţii" d-lui Istrati. Mulţumesc.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

P.S. Dacă aş şti că la vară eşti prin Buşteni, bucuros m-aş repezi odată pe acolo. Foarte m-aş bucura dacă ai veni prin august, cînd va fi Dicţionarul concentrat la Bran, cu doamna la Bran.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59217. S 1(106)/D VII.

[1] docent particular cu titlul unui profesor ordinar.

[2] Teodor Ştefanelli (n. 1849 în Bucovina — m. 1920), publicist şi magistrat, membru al Academiei Române.

113

Cernăuţi în 17/VII 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am tot aşteptat răspunsul d-tale ca să pot da lui Meyer-Lübke informaţiile cerute. Dacă n-ai vorbit încă cu ministrul, te rog nici nu-i mai pomeni de mine. Sunt prea multe piedici care se pun în calea planului ce ţi-l comunicam, aşa că am renunţat la el. Dar dacă dl. Haret vrea să întemeieze un Seminar român la Viena, ar fi bine să întrebe pe Meyer-Lübke asupra candidaţilor ce-i are în vedere. I.P. nu se potriveşte şi nu-l vrea nici Meyer-Lübke.

Ţi-aş fi foarte îndatorat dacă mi-ai răspunde cîteva cuvinte cît mai iute. Dacă crezi că nu poţi vorbi cu dl. Haret, te rog scrie-mi ca să-i pot da de ştire de-a dreptul, căci eu datoresc la Viena un răspuns.

Pe aici avem nişte călduri caniculare. Abia mai pot trage carul pînă la Sf. Petru.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

P.S. Te rog să-mi scrii şi cu privire la paralele pentru cărţi de şcoală, dacă se poate să treacă prin plenipotenţiarul Austriei.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59216. S 1 (107)/D VII.

114

Bran, 5 VIII 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

M-am bucurat mult că te-ai hotărît să vii la Bran. Ionică Rădulescu ţi-a comunicat itinerariul. Din precauţie îţi scriu şi eu: dacă înnoptezi vineri seara la Buşteni, pleci sîmbătă pe la amiaz — cu întîiul tren, mi se pare — spre Braşov, unde soseşti la 1 şi trei sferturi. În gara Braşovului iai bilet pînă la Tohanul Vechi (Ó — Tohán) şi te urci în trenul de Zîrneşti. La Tohan te voi aştepta eu cu o trăsură, cu care vom face trei sferturi de ceas pînă la Bran.

Ieri a început să plouă pe la Bran şi azi e încă înnourat. Nădăjduiesc însă că pînă poimîine se va îndrepta vremea; aş vrea să vezi Branul în soare, căci numai atunci e frumos, şi să putem face şi vreo plimbare.

Cu ocazia aceasta am să-ţi comunic una şi alta care nu se prea poate spune în scrisori.

Poate îl hotărăşti şi pe dl. Bogdan să te întovărăşească la această excursie. Dacă ar fi vreme frumoasă am putea eventual aranja împreună apoi un urcuş pe Buceciu, aşa ca să ne coborîm împreună la Buşteni sau Sinaia. Nu uita să-ţi iei paşaportul.

În mare grabă, să nu scap poşta.

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Puşcariu

Dacă cumva *nu* ai putea sosi cu trenul indicat — şi numai în acest caz — te rog să-mi depeşezi (Sextil Puşcariu, Törcsvar) sîmbătă dimineaţa că nu vii sau că vii altădată.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp., inv. 59218. S 1 (108)/D VII.

115

Bran, 1/14 aug. 1910

Este aici un bărbier care cumulează şi meseria de fotograf. După două zile, trei zile vine pe aici şi Ionică şi atunci toată redacţia Dicţionarului e în păr. De aceea te rugăm să vii şi d-ta cu Ionică şi să ne fotografăm.

Bun de imprimat!
Puşcariu
D. Evolceanu, Lacea, Th. Capidan

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp., inv. 59219.

116

[*20 august 1910*][1]

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am aşteptat pînă la orele 3 şi jumătate şi văzînd că nu vii, ne-am fotografiat singuri.

Sextil Puşcariu
D. Evolceanu bun de paginat
I. A. Rădulescu bun de broşat
Th. Capidan bun de însurat
Lacea bun de legat

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59220.

---

[1] Data preluată după ştampila poştei.

117

Cernăuţi, 14 X 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit alăturat un scurt memoriu pentru *Analele Academiei*, căruia îi vor urma altele, toate gata în manuscris de pe timpul cînd pregăteam lucrarea despre sufixe pentru premiul Academiei. [1] Te rog să citeşti d-ta sau dl. Quintescu manuscrisul şi să nu-l trimiteţi d-lui Philippide, care nu cred că l-ar afla bun de publicat.

Cu Dicţionarul merge bine. Evolceanu are material pentru vreo 3 coale, Ionică are o coală gata. De cînd am scurtat redacţia, merge cu mult mai repede. E mai greu, fireşte, de a da materialul pentru o coală de tipar, care conţine cu mult mai multe cuvinte ca înainte, dar ne apropiem îndoit atît de repede de sfîrşit. Asta se vede după material: pînă acum o cutie cu fişe dădea 2 coale de tipar; acum dintr-o cutie abia scot o coală. De-oi putea înghiţi 20 de cutii la an, apoi îl dăm repede gata [2]; numai stomahul să nu ni-l stricăm. Sunt nerăbdător a vedea lucrarea lui Pamfile despre *Industria casnică* şi a primi, pentru a fi tăiate, fascicolele din urmă din Tiktin.

Al d-tale devotat şi mulţumitor,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59221. S 1 (109)/D VII

---

[1] Se referă probabil la Studiul *Contribuţiuni la gramatica istorică a limbii române*, publicat în 1911.

[2] În 24 septembrie 1919, S. Puşcariu trimetea Comisiei Dicţionarului următorul raport, în care consemna schimbările hotărîte de cei cinci redactori pentru a scurta termenul de elaborare şi considerentele care i-au condus la luarea acestei decizii:

Onorată Comisiune,

Preocupaţi fără-ncetare de gîndul de a alcătui Dicţionarul limbii române cît se poate de *bine* şi de a-l termina cît mai repede, ne-am adunat cei cinci redactori în vara aceasta la Bran, întrebuinţînd timpul liber al vacanţelor spre a lucra împreună şi a păstra astfel unitatea indispensabilă a marei lucrări. Dar păstrarea acestei unităţi n-a fost singurul motiv care ne-a făcut să învingem depărtările ce ne despart şi, aducînd fiecare jertfe materiale, să ne scurtăm repaosul binemeritat după munca încordată a anului trecut. Scopul nostru a fost mai cu seamă să ne împărtăşim verbal unul altuia experienţele de pînă acuma şi discutînd ce ar fi de îndreptat şi ce s-ar putea scurta, să facem un pas înainte spre desăvîrşirea operei, în serviciul căreia punem toate forţele noastre intelectuale şi pentru care suntem hotărîţi să jertfim cei mai frumoşi ani ai tinereţii noastre.

Tocmai în timpul din urmă lexicografia apare pe întîiul plan al cercetărilor lingvistice, studiile publicate în străinătate de o vreme încoace au scos la iveală o mulţime de lipsuri în dicţionarele existente şi au indicat căi noi lexicografilor viitori. A ţinea seamă de ele nu este numai o datorie a noastră, ci noi credem că, aprofundînd materia, dăm chiar mai mult decît s-a cerut pînă acuma, prevăzînd care vor fi îndrumările viitoare în cercetările lexicografice. Dicţionarul Academiei Române — o spunem fără sfială — e cel mai modern dintre toate operile de acest soi.

Schimbul de vederi ce l-am avut a dat roade bune şi cu bucurie am constatat armonia frumoasă ce există între colaboratori, precum şi progresele ce le-a făcut fiecare în parte. Desigur că Comisiunea Dicţionarului va lua cu plăcere la cunoştinţă că toate punctele programului ce le-am stabilit tind spre scurtarea lucrării, în conformitate cu programul — introducere. Numărul citaţiunilor l-am redus aproape la jumătate, ţinînd să cităm cu deosebire din scriitorii buni şi din literatura populară; am hotărît să nu mai ţinem seamă de *exemplele improprii ale autorilor cu stil dibuitor* şi să eliminăm cu totul *formaţiunile personale*, neîncetăţenite în limbă, precum şi *cuvintele dialectale* cu colorit prea regional, cum sunt ungurismele din unele părţi ale Ardealului ş.a. Vom fi cu mult mai alegători cu privire la *neologisme*, primind numai pe acelea ce, fără să aibă un corespondent popular în limbă, au pătruns într-adevăr în limba cea de toate zilele a românilor culţi. În general, tendinţa noastră este să sintetizăm, să reducem pe cît se poate prea multele subîmpărţiri semantice şi gramaticale, iar cînd avem a face cu mai multe derivate cu acelaşi sens — precum sunt bunăoară diminutivele din poezia populară — le vom cumula sub forma cea mai uzuală, mulţumindu-ne cu o simplă retrimitere acolo unde pînă acuma făceam un articol întreg.

Toate aceste schimbări nu vor altera întru nimic forma adoptată pînă acuma a Dicţionarului şi credem că sunt îmbunătăţiri de fond, fiind în acelaşi timp economisiri considerabile de spaţiu. Inovaţiuni de formă ne-am sfiit să introducem. Astfel, am renunţat şi de astădată, deşi cu inimă grea, la ilustraţii, nevoind să mărim cheltuielile şi să augmentăm dificultăţile tehnice. Ţinem numai să accentuăm că astăzi lipsa ilustraţiilor într-un dicţionar mare se iartă cu greu, tocmai pentru că s-a recunoscut de cîţiva ani încoace că nu e cu putinţă a face lexicografie şi etimologie fără cunoştinţa obiectului despre care e vorba. *Wörter und Sachen* se numeşte o revistă care prin titlul său chiară indică calea pe care trebuie îndrumate cercetările lexicografice. Un clişeu de doi centimetri patraţi ne-ar scuti pe noi de descrieri şi definiţii, care, oricîtă bătaie de cap ne fac, nu pot da cetitorului imaginea adevărată a obiectului despre care e vorba. Pentru cazul că Comisiunea Dicţionarului ar fi dispusă să ia în deliberare chestia ilustraţiilor, voi face imediat un raport special, arătîndu-i cum îmi închipuiesc introducerea lor.

O singură inovaţiune formală e însă indispensabilă şi despre ea voi vorbi în locul dintîi între punctele pentru care rog consimţămîntul onor. Comisiuni:

1) Tiparul e prea des. Lipsa unui şir alb între rînduri are de urmare că litera tiparului se strică aproape de tot *. Acolo unde are să se tipărească un *f*, *l*, *b*, etc. subt un *p*, *g*, etc., literile n-au loc, se încalecă şi trebuie tăiate. Cînd avem două şire cu aldine, nu se poate pune în şirul de jos accent pe *á*, *í*, *ắ*, precum ar trebui mai ales în titlu. Stricarea literii, în urma îndesării ei prea mari în teascǎ, a făcut indispensabilă de o vreme încoace o nouă revizie după ce s-a dat „bun de imprimat", spre a înlocui litera deteriorată. Alătur acestui raport coala 27, în corectura finală, spre a se vedea cîtă literă trebuie înlocuită, după ce s-a înlocuit o mare parte la cele cinci corecturi anterioare. Scoaterea cu sula a acestor litere are adesea urmări rele, mişcînd de la locul lor literile învecinate şi producînd greşeli nouă de tipar. Dar chiar admiţînd că tipografia va lucra cu cea mai mare conştiinciozitate şi că coalele viitoare vor fi tipărite mai curat decît cele vreo 4 din urmă, e un alt motiv care ne face să cerem cu toată stăruinţa rărirea rîndurilor. Atît d-nii I. A. Rădulescu-Pogoneanu şi D. Evolceanu, cît şi eu, ne-am stricat ochii cu corecturile. După ce citeşti cîteva şpalturi unul după altul, simţi cum îţi sti-

---

* Însemnare marginală: „Da. 15 oct. 1918. I. B."

clesc ochii și se mișcă rîndurile. Deoarece vederea ne trebuie înainte de toate spre a duce lucrarea la capăt, rugăm pe onor. Comisiune să admită a se tipări lucrarea de-aci înainte după proba alăturată, care, avînd 62 de rînduri într-o coloană, în loc de 77, face ca tiparul să fie mai ceteț și mai curat și să se prezinte cu mult mai bine. Cum cu coalele 31 din vol. I și 6 din vol. II se încep fascicole noi, schimbarea aceasta tipografică nu va bate la ochi prea tare, iar cu scurtările ce le-am introdus, volumul lucrării nu va crește, căci prin acestea se economisesc mai mult de 15 rînduri de coloană.

2) Rog a mi se trimite — pe la mijlocul lui octomvrie — cele șase volume următoare (vol. VII—XII) din *Chestionarul* Hasdeu, spre a fi extrase. Totodată vă rog a reveni asupra hotărîrei luate și a-mi lăsa spre folosință, în biblioteca Dicționarului, volumele extrase, căci exemplele trebuie controlate necontenit. Cei ce au dat răspunsurile la *Chestionar* s-au servit de fel de fel de ortografii și au răspuns adesea foarte laconic și necomplet, așa că numai din context se poate pricepe sensul și forma adevărată a multor cuvinte.

3) D-nii C. Lacea și T. Capidan, făcînd întîia redacție, au însărcinarea a controla fiecare exemplu, căci s-a dovedit că extrasele colaboratorilor d-lui Philippide sunt, în cele mai multe cazuri, greșite. E deci de neapărată trebuință ca ei să aibă toate cărțile întrebuințate, ca să nu-mi rămînă mie și sarcina controlului. Cele mai multe cărți le au, primindu-le sau de la Academie, sau cumpărîndu-și-le singuri. Rămîne a li se completa bibliotecile după listele alăturate, ceea ce e cu atît mai ușor, cu cît în cele mai multe cazuri avem a face cu cărți ieftine, dintre care, multe trebuie să existe ca dublete în biblioteca Academiei.

4) Cînd am început lucrarea, am dat o listă cu adresele acelor romaniști străini, despre care știam că sunt competenți să judece lucrarea, dorind să am niște critici nepărtinitoare care să mă întețească la lucru și să-mi arăte greșelile. Onor. Comisiunea a admis atunci să se trimeată opera gratuit la o parte din ei. Ceilalți, cei șterși din listă, sunt însă tocmai savanți tineri, care mai lesne își iau asupră-și a ceti și a scrie dări de seamă despre un dicționar. Vă rog deci a trimite și acestora Dicționarul gratuit, fiind în interesul nostru al tuturor ca opera aceasta, cu care se cheltuiește atîția bani și atîta muncă, să pătrundă în străinătate și să fie apreciată după merit.

5) În sfîrșit, rog pe onor. Comisiune să mărească de la 1 octomvrie 1910 remunerarea lunară a d-lor C. Lacea și T. Capidan cu cîte 50 de lei pentru ca amîndoi împreună să aibă atîta cît fiecare dintre ceilalți trei colaboratori. Partea lor de muncă nu este mai ușoară decît a celorlalți, iar modul conștiincios cu care lucrează și folosul real ce l-am pe urma muncii lor mă îndeamnă a recomanda cu toată căldura această sporire a remunerării lor.

Sextil Pușcariu
Bran, 24/IX 1910

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P — 17 — 1904—1911, f. 285—286.

118

Cernăuți, 3 XI 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit tot ce mi-a trimis Academia. Alătur adeverințele pentru cele 12 volume din *Chestionar*, care-i la mine. Dl. Kirileanu să lucreze în tihnă la cele 6 rămase, căci înainte de 8 luni nu vor fi extrase la nici un caz cele ce-s la mine, deci nu au nevoie de celelalte. Mai alătur socoteala de la Pardini (cea trimisă mi s-a înapoiat fiindcă ştersesem din ea ceva ce luasem pe socoteala mea) şi lista cu adresele noi la care mă rog să se mai trimeată Dicţionarul gratuit.

Memoriul vă rog să-l tipăriţi. Tot aşa pe cele următoare. Mi-e teamă că dacă n-oi tipări o parte din lucrare nu voi ajunge s-o fac nici pînă la 1915. D-ta ştii ce va să zică să stai cu manuscrisul în lădiţa mesii. Nu-ţi dă pace şi dacă nu-l dai la tipar îl schimbi mereu, stricîndu-l adesea. Îţi mulţumesc din inimă pentru grija ce mi-o porţi.

Odihnit, cum sunt acuma, merge lucrul repede de tot. Lui Ionică i-am trimis alaltăieri 120 file de manuscris şi lucrez mereu înainte. Îmi pare bine că am un avans de vreo 3 coale înaintea tipăritului; astfel nu se vor mai face pauze şi cele două coale promise la lună vor veni cu siguranţă!

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

P.S. Alătur 16 cărţi de vizită, cu rugarea de a se băga în Dicţionar (la începutul fasc. I) celor cărora li se trimite acum mai întîi, voind să aflu — în scrisorile de mulţumită — părerile lor.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59222. S 1 (110)/D VII.

119

Cernăuţi, 6/19 XI 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

În scrisoarea primită ieri îmi comunici că un membru al Comisiei e nemulţumit că în coala 6, vol. II, nu se observă nimic din scurtările făgăduite. Ele nu vor apărea nici într-o mare parte a coalei 7 şi nici în coala 31 din vol. I, fiindcă acestea au fost redactate şi în parte tipărite înainte de a se lua deciziunile cu privire la scurtare. A reveni asupra acestei redacţiuni e o muncă ingrată şi o pierdere mare de timp.

Îmi scrii de asemenea că sunt cu totul inutile corespondentele franceze şi latine la citaţiile biblice. Admit. Cred că pînă acuma vi-am dat de repetite ori ocazia să vă convingeţi că sunt un om cu care puteţi sta de vorbă şi nu e nimeni mai mulţumit decît mine cînd Comisia îmi face *astfel* de observări. Iată, într-adevăr, un mijloc potrivit de a scurta lucrarea şi de a nu pierde vreme. Eu îmi bat destul capul să găsesc mijloacele de a scurta, fără ca valoarea Dicţionarului să se atingă, dar nu e uşor să ai acel grad de autocritică ca să-ţi poţi judeca inutilă sau nu tocmai folositoare cutare parte din lucrarea-ţi proprie. Mi se pare că e datoria Comisiei de a-mi sta în felul acesta într-ajutor. Nefiind ea compusă numai din filologi, îi stă la dispoziţie următorul mijloc: să se adreseze la învăţaţii străini cu competenţă în materie, rugîndu-i să ne arăte ce s-ar putea sacrifica din forma actuală a Dicţionarului spre a-l scurta. Desigur că răspunsurile acestora —

mă gîndesc la Schuchardt, Meyer-Lübke, Weigand (membri ai Academiei), Bartoli, Friedwagner, Sandfeld-Jensen, Roques, Zauner, Jud (care primesc gratuit Dicționarul) — ne-ar putea da multe indicații prețioase. Vă rog chiar cu toată insistența s-o faceți și întrebați-i, în același timp, dacă este posibil ca să apară *cu regularitatea unei mașini*, dat fiind tiparul mărunt și nespațiat, cu 77 șire pe coloană, și cele două corecturi ce trebuie să fac, dacă e posibil ca eu să răzbesc a da pe lună 2 coale tipărite, adecă mai mult de o pagină cu 154 șire pe zi!

Dacă ei vor răspunde că da, atunci aveți toată dreptatea să credeți că nu lucrez îndeajuns!

Dar îmi veți spune că am făgăduit și nu cereți decît să-mi țin promisiunea. Am făgăduit, da, luînd de bunăvoie asupră-mi sarcina dublă de muncă, crezînd că va merge. Și a mers cele dintîi luni din an. Dar rezultatul a fost că în iunie eram atît de istovit, încît am dat în brînci. Puterile fizice nu m-au ajutat, o lună. Și acum faceți socoteala și veți vedea că iese: pînă la 1 noiemvrie sunt 10 luni, din care două de vacanță trebuind scoase (d-ta știi ce fel de odihnă am avut eu în vacanțe), rămîn 8. În locul celor 16 coale s-au tipărit 11 și la tipografie găsiți material pentru alte 3, care *nu* din vina mea nu-s tipărite. Deci sunt în restanță cu 2 coale pe care nu le-am putut termina în iunie.

Astea toate însă nu le spun spre a mă dezvinovăți. Constat faptul: nu m-am putut ținea de promisiune și deși sunt sigur că în viitor va merge mai bine, vă rog să trageți consecințele, care nu pot fi decît de două feluri:

Sau nu mai puteți avea în mine încrederea necesară, fără de care nu se poate imagina o conlucrare — și mă desărcinați de lucrare. Prefer s-o faceți acum, cînd încă nu-s cu forțele sleite, și pot să mă apuc de alte lucrări ce-mi stau începute și neatinse de cinci ani.

Sau vă spuneți că ați cerut de la mine o prestațiune mai mare decît puterile mele. Căutați în cazul acesta să vă convingeți întrebînd pe cei care cunosc ce va să zică a scrie un dicționar, dacă lucrarea mea e bună și dacă progresează destul de bine și vă rog să nu faceți calcule aproximative la masa verde, nețiînînd seama de starea faptică, ci fiind conduși numai de dorința ce o avem toți de a isprăvi mai repede.

Gîndiți-vă că cele două corecturi singure pentru 2 coale îmi iau cel puțin 5 din cele 30 de zile ale lunii și că adese dau de cuvinte foarte uzuale care mă țin cu săptămînile pe loc sau de vorbe cu sens greu de precizat, asupra cărora trebuie cerute informații etc. Vi-o spun fără falsă modestie: mai bine și mai repede decît mine nu vă poate face *astăzi* nimeni lucrarea. Lăsați-mi însă liniștea sufletească s-o termin, nu mă faceți responsabil pe mine pentru încetineala lucrului altora, nu-mi dați mereu zor mie, care nu mă culc niciodată înainte de a-mi fi împlinit datoria zilnică și în loc să mă turburați zorindu-mă în teorie, ajutați-mă în practică cu sfaturile d-voastră și a învățaților străini cărora le-ați cerut avizul.

Singura măsurătoare pe care mi-o puteți aplica e *încrederea*. Îndată ce n-o mai aveți în mine, vă rog să mi-o spuneți, căci fără de ea nu mai pot lucra nici eu.

Înţeleg prea bine obiecţiunile ce sunteţi în drept să-mi faceţi şi răspunderea ce o luaţi asupra d-voastră, mai ales după păţeniile trecutului, punînd încrederea singură la temelia contractului între d-voastră şi mine. Mai ales că e vorba de cheltuieli mari, pe care nu le credeţi în raport cu munca prestată.

Pînă acum am fost eu acela care mi-am menajat mereu colaboratorii, cerînd pentru ei argumentări şi favoruri pe care aş fi fost în drept să le cer pentru mine. De-acum n-o mai fac şi mi să pare că singurul răspuns ce sunteţi absolut îndreptăţiţi să mi-l daţi, văzînd că făgăduielile noastre nu s-au realizat, e următorul:

V-am remunerat *anual* cît timp v-aţi obligat a da anual un anumit număr de coale de tipar. Nu v-aţi ţinut de obligaţiune — noi încetăm a vă mai plăti lunar, ci vă plătim cu coala, aşa că lunile sterile nu vor mai fi remunerate. Atunci va fi în interesul colaboratorilor mei să dea cît mai multe coale la an. Eu personal nu vreau să cîştig nimic din combinaţia aceasta, căci nu lucrez pentru cîştigul bănesc şi nu voi pierde nimic, căci voi lucra ca şi pînă acum. Cu privire la remuneraţia de coală nu vă fac nici o propunere, căci acest lucru l-am considerat totdeauna în afară de competenţa mea.

Scrisoarea aceasta ţi-o trimit înainte de a fi primit ştire despre rezultatul consfătuirii d-voastră în Comisie, pentru că voiesc să preîntîmpin orice vot de neîncredere. Imediat ce acesta mi-ar sosi din partea d-voastră, eu am încetat a mai lucra la Dicţionar.

Mă grăbesc de asemenea a-ţi trimite această scrisoare înainte de a se tipări coala 6. Părerea unor domni din Comisiune că noul fel de a tipări spaţiat e supărător, am primit-o şi eu la revizia coalei 6. Acum îmi scrie dl. Rădulescu că şi el şi alţii au aceeaşi impresie. În cazul acesta ar fi un act de falsă ambiţie din partea mea a lăsa lucrul să treacă şi a nu vă ruga să reveniţi asupra propunerii, înainte de a fi prea tîrziu. Ne-om pune ochelari la corectură şi vom menţinea unitatea formei! Vă rog deci de iertare pentru tevatura ce vi-am făcut-o.

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59223. S 1 (111)/D VII.

120

C[ernăuţi], 26 XI 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îmi pare rău că scrisoarea mea trecută te-a mîhnit. Toate cîte le spuneam acolo nu erau scrise la adresa d-tale, ci împărtăşindu-ţi-le credeam că le vei comunica acelor domni din Comisie, care sunt nemulţumiţi cu lucrul nostru (mersul Dicţionarului) şi a căror nume neştiindu-l, nu le puteam scrie personal ca să mă justific. Am fost şi foarte deprimat sufleteşte, căci mi se părea că citesc între şirele scrisorii d-tale o mustrare, pe care în definitiv o merit, căci fapt e că nu m-am putut ţinea de făgăduinţa de a da 2 coale la lună. Dar eu ce pot face, dacă am apucat să promit ceva ce anul trecut n-a fost realizabil? Aş vrea să se lămurească această situaţie falsă a mea şi să nu aveţi d-voastră credinţa că eu nu lucrez îndeajuns, că n-aş da tot ce e în putinţa mea Dicţionarului.

Din proba ce v-a prezenta-o dl. Evolceanu, vinerea viitoare vă veţi convinge că am primit *toate* propunerile de scurtare ce mi le-aţi făcut şi vă sunt mulţumitor pentru ele, căci sunt convins că aşa e bine. Voi căuta chiar mereu mijloace să scurtăm şi mai tare. Cum Lacea şi Capidan acum lucrează cu mult mai bine şi s-au introdus cu totul în meşteşug, redacţia lor cuprinde tot mai puţine îndreptări din partea mea, aşa că *de fapt* vom merge mai repede spre sfîrşitul lucrării.

Dar văd că iar încep să-ţi spun d-tale toate aceste lucruri de care trebuie să fii sătul. Voi lăsa deci să vină 1 ianuar 1911 şi atunci voi face o scrisoare oficioasă către Comisie, arătîndu-i cum merge lucrarea şi rugînd-o să nu stăruiască atît de hotărît asupra acelui număr de coale pe care toţi vrem să le dăm. Voi cerca cu ocazia aceea să lămuresc deplin situaţia mea, care momentan mi se pare cît se poate de neclară.

Mai iartă şi d-ta cînd îmi vărs cîteodată necazul în scrisorile ce-ţi scriu, şi fii încredinţat că îţi păstrez o adîncă recunoştinţă pentru ajutorul ce mi l-ai dat în toate momentele de grea cumpănă prin care a trecut Dicţionarul.

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Puşcariu

Bib. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59224. S 1 (112)/D VII.

121

C[ernăuţi] 12 XII 1910

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îţi răspund imediat înştiinţîndu-te că voi scrie chiar acum la Viena. Dl. Bacinschi e român din Bucovina şi anume român bun şi tînăr care promite f. mult [1]. El va răspunde la adresa d-tale după primirea scrisorii mele, arătînd cum are de gînd să-şi întocmească bugetul Seminarului şi va alătura şi un scurt *curriculum vitae.*

Ceea ce nu se poate face imediat e însă numirea lui, căci Universitatea din Viena nu-l va primi pînă nu va fi docent habilitat, iar habilitarea nu o poate ajunge decît prin iunie. În timpul acesta se vor face însă toate pregătirile necesare, în Facultate, la ministerul din Viena etc., aşa ca în 1911 Seminarul să poată fi activat.

Suma înscrisă în buget pt. 1910 ar fi bine să i se dea — în vederea Seminariului — ca ajutor pentru ca să se poată habilita cît mai degrabă. Avînd acest ajutor, el va putea să se descotorosească de lecţii particulare şi alte angajamente din care trăieşte acuma şi să călătorească în acele regiuni, asupra cărora tratează tema sa de habilitare, — va putea deci ajunge scopul cît mai degrabă. Te rog vorbește în acest sens d-lui ministru, căci ar fi păcat să nu se înființeze Seminarul, cînd va avea un tînăr bine pregătit și habilitat gata peste cîteva luni. [2]

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59225. S 1 (113)/D VII.

---

[1] Ilie Bacinschi (1882 —?), lingvist și profesor de italiană, a funcționat la Universitatea din Cernăuți și Viena, mai întîi ca bibliotecar, apoi ca asistent și profesor titular. Decan la Universitatea din Cernăuți între anii 1923—1934.

[2] Scrisoarea poartă următoarea mențiune: „Prea stimate domnule Haret, iacă răspunsul lui Pușcariu. Preste cîteva zile vei primi o cerere de la Bacinschi și cred că ar fi bine să se facă așa. Devotat I. Bianu“.

122

Cernăuți, [21 XII 1910/] 3 I 1911 [1]

Iubite d[omnu]le Bianu,

Văd că e absolut necesar să vin însumi la București să vă dau seama de mersul Dicționarului și să clarific situația mea deplin [2]. Te rog răspunde-mi — eventual telegrafic — dacă în cursul săptămînei viitoare este posibil să se adune Comisiunea Dicționarului. Eu pot să plec de aici luni dimineața (a treia zi de Crăciun) și pot sta pînă la Anul nou [3].

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59227. S 1 (115)/D VII.

---

[1] Pe scrisoare I. Bianu notează: „Pr[imită] 23.XII.1910/5.I.1911, datare întregită și de noi pentru a clarifica reperele de timp cuprinse în corespondență.

[2] Cu privire la aceste probleme, I. Bianu înainta Comisiei Dicționarului un succint referat, datat 23 decembrie 1910 și pe care îl reproducem în continuare:

Onor. Comisiunii Dicționarului,

Domnule președinte,

Ca secretar al Comisiunii Dicționarului, mă cred dator a-i atrage atențiunea asupra stării lucrărilor, ca să chibzuiască dacă n-ar fi necesar să ia oarecari deciziuni pentru activarea lucrării.

Coalele 30 din tomul I, și 5 din tomul II, au fost gata la 31 mai 1910 și poartă această dată, pusă de dl. Sextil Pușcariu la terminarea redactării și corectării lor, avînd după aceasta să li se mai facă numai ultimele revizii tipografice și tipărirea.

De atunci au trecut 7 luni și acum, la sfîrșitul lui decembrie, lucrarea se află înaintată:

la tomul I, cu coala 31 în corectură trecută prin Comisie, dar pînă acuma netipărită, și coala 32 în corectură completă, trimisă spre aprobare;

la tomul II, cu coala 6 tipărită și coala 7 în corectură completă, trimisă spre aprobare.

Din cele 7 luni trecute de la 31 mai sunt de înlăturat 2 luni de vacanță (iulie-august) și rămîn 5 luni, în cari lucrarea a înaintat cu o singură coală tipărită și cu 3 în corectură. Deci pentru 5 luni 4 coale — dacă se socotesc gata și cele aflate în corectură.

În aceste luni s-au dat diurne colaboratorilor precum urmează:

lunile: iunie, iulie, august, septemvrie a 2190 lei 8760
lunile: octomvrie, noiemvrie, decemvrie a 2290 „ 6870
15.630
Scăzînd lunile iulie-august 4.380
rămîn: l. 11.250

Ceea ce revine la *lei 2812,50 de fiecare coală*, ca remunerare de redacțiune și de corectură, pentru coalele lucrate de la 1 iunie pînă acum.

Aduc această situație la cunoștința onor. Comisii spre a decide măsurile de luat spre îndreptarea răului și a se vedea dacă nu s-ar putea remedia lucrul, schimbînd modul de remunerare din diurnă pe lună în diurnă pe coalele lucrate. S-ar putea calcula remunerarea proporțional cu diurna actuală a colaboratorilor, socotind să se facă o coală pe lună, adică 12 coale pe an de fiecare echipă, și anume:

Pentru colaboratorii cu 500 lei pe lună ar veni de coală lei 500. Pentru cei cu 250 lei pe lună ar veni 250 lei de coală;

Remunerarea astfel dată n-ar fi inferioară celei actuale, dar s-ar da numai după redactarea și corectarea fiecărei coale. În acest mod de remunerare, redactarea fiecărei coale ar costa lei 1145, iar nu 2812,50, cît costă cele patru coale, făcute de la 1 iunie pînă acum (înlăturînd din calcul diurnele pe lunile iulie-august).

Am atras atențiunea d-lui coleg Sextil Pușcariu asupra acestei stări a lucrurilor și d-sa exprimă dorința să se țină ședință de Comisiune în timpul vacanței sărbătorilor de Crăciun la care să vină și d-sa, spre a clarifica situația deplin.

Primiți, domnule președinte, asigurarea prea distinsei mele considerațiuni.

SECRETARUL COMISIUNII DICȚIONARULUI,
I. Bianu

(Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1904—1911, f. 306.)

[3] În 29 decembrie 1910, Comisia Dicționarului lua în discuție și următorul raport al lui Sextil Pușcariu, datat 25 decembrie 1910:

Onorată Comisiune,

În cursul anului 1910 am lucrat în conformitate cu deciziunile luate în mai 1909 și acuma, la încheierea acestui an de probă, mă simt dator a vă raporta despre mersul lucrării.

S-au tipărit din ianuarie pînă în decembrie 1910 șapte coale din vol. I și tot atîtea din vol. II, deci cu totul patrusprezece, în loc de douăzeci, cîte făgăduisem.

E adevărat că o mare întîrziere a fost cauzată prin revenirea asupra coalelor 31 și 32 din vol. I și 6 și 7 din vol. II, în mare parte tipărite după manuscrisul terminat înainte de septembrie, cînd am propus și d-voastră ați admis o scurtare a Dicționarului la jumătate din extensiunea de pînă atunci. Scurtarea acestei redacțiuni vechi a făcut să se piardă cel puțin două coale de tipar din manuscrisul terminat și ne-a ocupat, pe redactori, cam o lună de zile, rămînînd să dezlegăm unele probleme noi ce s-au ivit în redactare. Dar chiar admițînd că coalele ar fi rămas întregi și că în timpul pierdut cu refacerea lor am mai fi tipărit o coală, tot n-am fi putut atinge decît numărul de 17, în loc de 20 de coale.

Dacă priviţi datele coalelor celor două fascicole apărute în 1910, vedeţi că ele au început să se tipărească în ianuar şi că cele din urmă poartă data 31 mai. În cele cinci luni dîntîi ale anului am dat dară cîte două coale pe lună, precum făgăduisem, înteţindu-mi toate puterile şi lucrînd cîte zece ore, zi de zi. Urmarea a fost că în iunie eram atît de istovit încît n-am mai putut da nici o coală. Am voit totuşi să ajung timpul pierdut lucrînd şi în vacanţe, deşi d-voastră îmi acordaţi în fiecare an două luni de odihnă. Cu toate acestea nu am putut da numărul dorit de coale, în mare parte şi pentru aceea că scurtările introduse, deşi reduc extensiunea dicţionarului la jumătate, nu reduc şi munca redacţiei în aceeaşi măsură, căci materialul de extrase trebuie cetit întreg, ca şi mai înainte, trebuie clasificat şi numai pe urmă se poate face jertfirea citaţiunilor de prisos.

După experienţa acestui an, în care am conştiinţa a fi muncit mai mult decît e bine să o facă chiară un om vînjos şi tînăr, am ajuns la convingerea că nu sunt în stare să mă ţin de făgăduinţa dată într-un moment, cînd dorul de a termina cît mai repede lucrarea, căreia am ţinut să-mi dedic cei mai frumoşi ani ai vieţii, m-a făcut să cred că voi învinge greutăţi ce acum se dovedesc de neînvins şi să iau asupra mea, de bunăvoie, fără să cer pentru aceasta nici o recompensă materială, o sarcină îndoită.

Vă rog deci să mă dezlegaţi de această promisiune şi să ne lăsaţi lucrarea s-o terminăm, cerînd de la noi *minimul* de 12 coale la an. Noi vă promitem că vom da mai mult; după experienţa de pînă acum credem a da 15 coale; fireşte că dacă vom da mai multe, vom fi cei mai fericiţi de a vă putea dovedi că dorinţa noastră cea mai vie e a vedea cît mai repede lucrarea terminată.

Am stabilit însă graniţa de o coală la lună socotind cazul cel mai rău şi ţinînd cont de toate piedecile — afară doar de cazuri grave de boală îndelungată — ce se pot ivi. O scurtă socoteală vă va dovedi că chiar acest minimum cere o muncă încordată. Socotind luna cu 30 de zile, trebuie înainte de toate substrase 4 zile la lună, necesare pentru cele două corecturi de tipar. Rămîn 26 zile, adecă ceva mai mult decît o zi şi jumătate pentru o pagină de tipar, pe două coloane. Numai pentru *a scrie* cineva o astfel de pagină îi trebuie un ceas şi jumătate. E evident că pentru redactare se cere cel mai puţin de patru ori pe atîta, deci a da o coală pe lună însemnează a lucra pe zi patru ore la dicţionar, *fără a odihni nici o singură zi în tot cursul anului!* Dar colaboratorii îmi înlesnesc munca cam pe jumătate şi de aceea am zis că am ferma nădejde că voi putea da o coală şi jumătate pe lună, odihnindu-mă chiar două luni în an.

E însă necesar să se stabilească o graniţă minimală pentru ca poziţia mea faţă de Academie să fie stabilită în mod definitiv. Vă rog deci a-mi împlini această rugăminte, pe care îmi iau voie a o motiva în modul următor:

1. Lucrarea numai atuncea poate înainta în mod îmbucurător, cînd Academia este convinsă că redactorii dicţionarului lucrează bine şi-şi îndeplinesc misiunea în mod conştiincios. Îndată ce am stabilit un număr de coale mai mare, şi s-ar întîmpla ca piedeci neprevăzute — între acestea sunt adesea chiar cuvintele grele şi mari — să ne oprească pe loc, d-voastră aţi pierde această încredere faţă de noi. Eu personal vă mărturisesc că fără de ea nu sunt în stare să lucrez, şi dacă în cursul acestui an am pierdut cîteva zile în neactivitate a fost de cîte ori primeam cîte-o ştire că membrii Comisiunii sunt nemulţumiţi cu mersul lucrării. Mai mult decît la orice altă operă, redacţia Dicţionarului trebuie să aibă întocmirea unei maşini: orice stînjenire are urmări grave. Nimic nu împiedică însă mai mult mersul regulat, decît tocmai depresiunile sufleteşti.

2. Fiecare dintre noi avem, afară de lucrarea Dicționarului, și alte îndeletniciri și, poate, și rîvna de a lucra și în alte direcții. Ca profesor universitar am îndatoriri față de instituția pe care o servesc și de elevii pe care-i învăț. Acestea nu-s totdeauna egale. Un curs nou la Universitate, comisiunile și rapoartele pentru consiliile Facultății, eventuale sarcini de senator etc., de la care nu mă pot retrage fiindcă am și îndatoriri de român față de poporul din Bucovina, sunt momente care adesea mă opresc a da plusul dorit de muncă pentru Dicționar. Și mai e ceva. Nu numărul orelor de lucru obosesc pe om, ci uniformitatea lui îți epuizează puterile. Pentru mine a lucra zece ore la zi e o necesitate; de cîte ori am lucrat mai mult de șase ore la dicționar, mi-am zdruncinat sănătatea. De aceea n-aș vrea să mi se poată spune că neglijez dicționarul dacă, din cînd în cînd, întrebuințez celelalte ore ale zilei pentru alte lucrări și dacă, din cînd în cînd, țin să public cîte ceva.

3. Acuma sunt în acea epocă a vieții cînd, și fără dicționar, simt în mine puterea de a scrie și de a da lucrări ce nu vor fi lipsite de orice valoare și care îmi pot aduce și acel cîștig material de care nu mă pot lipsi. După o muncă istovitoare de cîțiva ani încă la dicționar, mă îndoiesc că voi mai putea avea agilitatea de a începe alte lucrări. De aceea aș vrea să fiu asigurat. Primind propunerea mea, d-voastră aveți dreptul în orice moment, dacă nu am împlinit condițiunea de a da 12 coale la an — în împrejurările de acum — să-mi luați lucrarea, împreună cu tot materialul de cărți și de extrase pe care mi l-ați pus la dispoziție. E deci just ca și eu să am asigurarea din partea d-voastră că, împlinind această condiție, nu îmi veți lua lucrarea înainte de a o fi terminat. În acest scop e necesar să se stabilească ca graniță nu numărul cel mai mare de coale pe care cred că îl pot termina, ci acel număr despre care știu că îl pot da.

4. Față de anii trecuți, Academia nu e în pierdere. Pînă acuma, înainte de angajarea echipei a doua, maximul la care puteam ajunge era 10 coale la an, iar cheltuielile 16.000 l; de aci înainte, cheltuielile fiind 24.000 l, maximul e 15 coale, într-un caz ca în altul 1600 l de coală.

5. Eu personal, avînd aceeași remunerație anuală, trebuie să dau cel puțin cu două coale mai mult la an, așa încît singurul meu cîștig rămîne conștiința de a fi ajutat la împlinirea dorinței tuturor, terminarea mai grabnică a lucrării.

Din aceste motive, vă rog să primiți propunerea mea.

Dacă credeți că ea nu e realizabilă, vă rog să mă desărcinați de misiunea ce mi-ați dat-o. În tot momentul sunt gata a vă înapoia materialul, oricît de greu mi-ar cădea aceasta mai ales acum, cînd lucrarea mi se pare îndrumată pe calea cea mai bună, cînd m-am muncit ca să-mi educ patru colaboratori nedeprinși cu lucrări lexicografice și cînd aceștia au ajuns să-mi înlesnească munca și să îmbunătățească lucrarea — și mai ales fiind convins că nimeni, în împrejurările actuale și nici într-un viitor apropiat, nu poate să facă mai bine și mai repede Dicționarul limbii române.

Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1904—1911, f. 308—309.

123

C[ernăuți], 4 IV 1911

Iubite d[omnu]le Bianu,

Vineri dimineața pleacă de aici Al. Procopovici la București, ca să lucreze 5 săptămîni în Biblioteca Academiei consultînd mss-ele și făcînd colaționările necesare pentru ediția lui Coresi. Giuglea neavînd timp disponibil, va face lucrarea aceasta Procopovici, cred chiar mai bine, după ce am făcut împreună aici exerciții.

I-am spus să se prezinte chiar sîmbătă d-tale, și te rog mult să-i stai într-ajutor cu sfatul d-tale. Eu n-am mai făcut o astfel de ediție, de aceea în multe privințe am nedumeriri, pe care d-ta ușor le vei putea dezlega. Pr[ocopovici] îți va arăta planul nostru și te rog să-i arăți care sunt părerile d-tale și să-i indici căi noi pe care noi nu le știm.

Transcrierea e gata pentru toate evangheliile și pentru 1/3 din *Tîlc*. Astfel, la vară vom putea începe tipărirea textului și vom face corecturile după exemplarul din Brașov, la Bran, unde va veni să stea și Procopovici, să-mi ajute.

De la Crăciun și pînă-n mai, avînd aproape 3 luni de vacanții (la Crăciun, semestru și Paști) am putut lucra și la Coresi mai cu spor. Precum vezi, cu toate acestea, Dicționarul a mers bine: în fiecare lună s-au tipărit 2 coale, în luna asta chiară vom trece încă prin Comisie coala 9 din vol. II și 34 din vol. I, iar în aprilie vom termina celelalte 2 coale, ca să putem fi gata, pînă în mai, cu fascicolele. Dacă o vom putea duce așa mai departe vom da pînă la vară 9 coale, așa că, reluînd la toamnă lucrul, vom întrece cifra obligată de 12 și vom ajunge poate cea de 15, precum dorim cu toții.

În redacția scurtată de acuma, se înghite material cu mult mai mult. Iată socoteala în cutii:

Vol. I, fasc. 6 *babă — bandoală*: cutii 3 1/2;
" I, " 7 *bandoală — bine* (aproximativ): cutii 6;
" II, " 1 f — *față*: cutii 3 3/4;
" II, " 2 *față — freca* (aprox.): cutii 6 1/2,

deci aproape dublu! În vol. I fasc. 6 nu am terminat decît jumătate din *ba*, iar în fasc. 7, restul din *ba*, tot *be* și 1/2 din *bi*; în vol. II, fasc. 1; 3/4 din *fa* în fasc. 2: 1/4 din *fa*, tot *fe*, tot *fi* (verbul a fi!), tot *fo* și 1/2 din *fr*!

De fapt dînd acum 15 coale, dăm cît 20 coale înainte, ca material.

Dar nu te mai rețin cu chestiile Dicționarului, deși aș dori mult să-i păstrezi interesul de pînă acum.

Al d-tale devotat și mulțumitor prieten,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59228. S 1 (116)/D VII.

124

Cernăuți, 15 VI 1911

Iubite d[omnu]le Bianu,

Ieri, întîlnindu-mă cu dl. Ștefanelli, mi-a spus că raportul Comisiei Dicționarului a fost primit fără nici o împotrivire. Îți mulțumesc în special d-tale că s-a întîmplat așa.

Azi tocmai am trimis cele din urmă corecturi din coala 36, așa că în iunie se vor tipări și coalele 36 din vol. I și 11 din vol. II. Astfel am făcut în cele 6 luni dintîi din anul acesta tocmai 10 coale. Nădăjduiesc să mai facem 5 coale pînă la sfîrşitul anului, spre a arăta Comisiei că angajîndu-ne la 12 coale anual n-am înţeles să dăm numai atîtea. Spre a vedea însă ce va să zică redacţia actuală faţă de cea veche, am comparat Dicţionarul nostru cu Dicţionarul lui Tiktin şi am găsit că celor două fascicole de anul trecut (B — BABĂ şi F — FAŢĂ) le corespund la Tiktin *27 de pagini*, iar celor 12 coale din anul ăsta (FAŢĂ — FRUMOS şi BANDOALĂ — BLAZ) *82 de pagini*! Diferenţa de ortografie (*â* subt *i* la Tiktin) nu schimbă prea mult raportul acesta, care la tot cazul e cam de 7 : 17 (socoteala după cutii), deci mai mult de *dublu* al materialului înghiţit.

Dl. Gh. T. Kirileanu mă întreabă dacă n-ar putea întrebuinţa volumele din chestionarele lui Hasdeu pe timpul verii. Adună material folcloristic şi i-ar trebui volumele I, III, VI şi XII. Acesta din urmă încă nu-i extras; celelalte i le-aş pute da, dacă îmi dai d-ta împuternicirea să le trimit Academiei (unde le va putea utiliza) pînă în octomvrie, cînd te-aş ruga să mi le retrimiţi cu celelalte care se vor extrage la anul.

Pentru ediţia lui Coresi aş fi vrut să văd exemplarul *Evangheliei cu învăţătură* descris în vechea *Bibliografie*, I, pag. 115 ş.u. Deşi n-are vreo valoare această copie, totuşi aş fi vrut s-o consult şi am scris unchiului meu la Sibiu să îl caute în biblioteca arhiepiscopală. Ieri mi-a răspuns că exemplarul pe care-l văzuse şi el înainte cu cîţiva ani *a dispărut de acolo* fără urme. Cărţile nu-s nici măcar catalogate! Ar fi bine ca să salvaţi pentru Academie ce mai poate fi salvat înainte de a dispărea şi restul!

Dacă aş şti că pot vedea exemplarul de la Blaj, m-aş repezi la vară, eu sau Procopovici pînă acolo, cu atît mai mult că tot acolo se găseşte şi exemplarul de *Tîlc al Evangheliilor* de la 1564. Crezi că s-ar putea să am acces la Biblioteca de acolo? Unde vei petrece vara asta?

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59229. S 1 (117)/D VII.

125

Cernăuţi, 25 VI 1911, Str. Dominic 6

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu poşta de mîne expediez la adresa Academiei Române volumele I, III şi VI din *Chestionarul* Hasdeu. În pachet vei găsi şi o parte a manuscrisului ediţiei lui Coresi, pe care te rog să i-o trimiţi d-lui Bogdan, ca s-o dea la tipar. L-am înştiinţat şi pe d-sa că am ales calea aceasta de expediere, fiind cea mai lesnicioasă. Ţi-aş fi recunoscător dacă, înainte de a se tipări, ai arunca şi d-ta o ochire în mss., mai ales la pag. 1, 11, 12 etc., unde se găsesc în subsol colaționările cu celelalte texte (*A Evangheliarul* Coresi, 1561; *B Tîlcul Evangh.*, Coresi, 1564; *C Tetraevangh.*, British Museum, 1574; *D* Textul evanghelic citat în *Tîlc*, deosebit de cel citat în fruntea evangheliilor și adesea indentic cu *B*).

Te rog înștiințează-mă despre primirea pachetului.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

P.S. La Blaj vom căuta să fim cu Procopovici pe timpul Asociațiunii ca să unim folositorul cu plăcutul.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59230. S 1 (118)/D VII.

126

Cernăuți, 20 X 1911

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu aceeași poștă am trimis d-lui Evolceanu corectura sfîrșitului literii F, care va forma coala 12 și ceva peste jumătate din coala 13 vol. II. Este partea lucrată în vacanță. Parcă mai răsuflu de cîte ori scap de cîte o literă!

Alătur acestei scrisori o cerere de înlocuire a d-lui V. Marcu prin A. Procopovici, cu care am făcut astă-vară, la Bran, cîteva probe de radactare de cuvinte pentru Dicționar și am bună nădejde că îmi va putea fi mai mult decît un ajutor la extragere de fișe, devenind chiar colaborator [1].

Te rog de asemenea să dispui să mi se trimeată cele din urmă șase volume din *Chestionarul* lui Hasdeu, ca să-l dau la extras. Dacă dl. Kirileanu dorește să mai lucreze I, III și IV, care sunt extrase, pot să mai rămînă la Academie pînă le va termina.

Ți-am văzut din tren casa de la Predeal și mi-a plăcut foarte mult. S-o locuiți sănătoși. Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59231. S 1 (119)/D VII.

---

[1] Schimbarea cerută de Sextil Pușcariu întrunea aprobarea Comisiei Dicționarului. Semnau: I. C. Negruzzi, D. Sturdza, St. Hepitesc, I. Kalinderu. *Arviva Acad. R.S.R.*, Dosar P. *17—1904—1911*, f. 332.

127

Suceava, 27 [XI][1] 1911

Iubite d[omnu]le Bianu,

Scrisoarea d-tale am primit-o aici în Suceava, unde m-am mutat pe cîtva timp cu familia întreagă. Copiii mi s-au îmbolnăvit amîndoi de tuse convulsivă, de la ei s-a molipsit soția-mea și mi-e teamă că am căpătat-o şi eu. Medicul ne-a prescris la toţi schimbare de aer; mi-am luat deci concediu de la Universitate şi nădăjduiesc că peste vreo trei săptămîni să ne putem întoarce sănătoşi acasă. Aici mi-am adus cărţile necesare ca să pot lucra neturburat.

La întrebările ce-mi pui răspunsul e următorul:

Totdeauna toamna a fost şi va fi şi de aci înainte o oarecare întîrziere în *tipărirea* Dicţionarului. Cauzele sunt două: întîi, toamna începîndu-se anul şcolar, toţi redactorii lui fiind profesori, avem mai mult de lucru cu universitatea şi cu şcoala (examene, curs de deschidere, comisiuni etc.) decît în celelalte luni de peste an; al doilea, la sfîrşitul anului şcolar se tipăreşte *tot* manuscrisul pentru Dicţionar, cînd se începe noul an şcolar trebuie mai întîi *redactat* materialul nou şi apoi dat la tipar. Întîrzierea *tipografică* nu însemnează *stagnarea* lucrării. Momentan colaboratorii mei din Bucureşti au la ei material de tipar cam de 3 coale; cu cele 11 coale tipărite în anul acesta face 14 coale care desigur vor fi gata pînă la 31 decemvrie, aprobate de Comisie şi imprimate. Precum vezi, la sfîrşitul anului vor fi tipărite cel puţin 14 coale în loc de 12, cît m-am angajat la ultima consfătuire să dau anual şi Comisia a acceptat. Aceste 14 coale cuprind atît material lexical cît ar cuprinde *cel puţin* 21 coale de tipar din redacţia veche, fără scurtările introduse de la 1911 încoace. Deci la sfîrşitul anului veţi avea mai mult decît în cei doi ani din urmă (1909 şi 1910) *împreună*, ca material lexical lucrat, deci ca spor în redactarea Dicţionarului şi prin urmare ca apropiere de sfîrşitul lucrării. La 31 decemvrie îmi voi lua voie să fac în privinţa aceasta Comisiunei Dicţionarului un raport amănunţit, cu date exacte şi cu comparaţiuni cu celelalte dicţionare existente. Nădăjduiesc că cu acest prilej Comisiunea, examinînd bine raportul, va avea ocazie să fie mulţumită cu progresele evidente în mersul Dicţionarului şi — ţi-o spun numai d-tale — sunt încredinţat că de această mulţumită voi putea să aud şi eu ceva. Căci, iarăşi ţi-o spun numai dumitale, după raportul destul de rece de acum un an către Academie, credeam că la sfîrşitul lui iunie, văzînd că în *şase luni* s-au publicat, în *redacţia aceasta scurtată, zece coale de Dicţionar*, cineva din Comisie, măcar într-o scrisoare particulară, să-mi fie scris: „aşa da, acum se vede că lucraţi progresînd". Măcar atîta.

Vin acuma la chestia lui Rădulescu. Precum vei fi aflat, la sfîrşitul verii i-a murit un cumnat, a cărui boală grea l-a deprimat şi pe el şi mai ales pe soţie-sa. Apoi i s-a îmbolnăvit un copil. Aceste necazuri l-au oprit să înainteze, precum nădăjduia, cu lucrarea pe care voia s-o termine în cele două luni de vacanţe spre a o înainta la concursul pentru catedra de filosofie la Universitatea din Bucureşti. Nu ştiu care sunt sorţii săi de izbîndă la această catedră, atîta ştiu însă că eu nu cred că am dreptul să îl împiedec în acest moment deciziv pentru cariera sa viitoare. De aceea ne-am învoit cu dl. Evolceanu să ne încărcăm amîndoi cu un plus de muncă pentru ca să-i lungim vacanţele colegului nostru cu o lună. Eu am lucrat deci vara, în vacanţe, cînd n-aveam obligamentul să lucrez, o coală din *f*, dl. Evolceanu a tipărit-o şi a luat asupra sa să facă şi *întîia corectură* la coala 37 din B.

Astfel să explică că în loc de a nu avea tipărită în octomvrie nici o coală de Dicţionar — căci în octomvrie abia se culege materialul pentru întîiele coale de după vacanţe — avem acum tipărită gata coala 12, pentru ca în noiemvrie să apară nu numai coala 37 din vol. I ci, precum veţi vedea, şi coala 13 din vol. II. În aceeaşi tipografie în care vi s-a arătat coala 37 pe şpalturi lungi vi s-ar fi putut arăta şi coala 13 din vol. II, în parte văzută chiar de mine o dată. Deci dl. Evolceanu nu e împiedecat în lucrul său, ci merge cu acest lucru în mod normal.

Alaltăieri, înainte de a pleca la Suceava, tocmai am primit o nouă porţie de manuscris de la dl. Capidan, pe care am luat-o cu mine şi la care am început să lucrez cu mare însufleţire azi dimineaţă. Mă gîndeam: în necazul ce-a dat pe capul meu, îmbolnăvindu-mi-se nevasta şi copiii, e şi o parte bună. Am fost nevoit să-mi iau concediu de la Universitate şi, dispunînd de timp liber îndoit, voi cerca să-l întrebuinţez întreg pentru Dicţionar, să dau chiar 15 coale tipărite în acest an. Îţi mărturisesc că la prînz, cetind scrisoarea dumitale, în care mi se cere socoteală înainte de sfîrşitul anului, mi-a cam scăzut acest entuziasm.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Adresa: Suceava, Bucovina, la d[oam]na Eberwein

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59233. S 1 (121)/D VII.

---

[1] În mss. data este XII, evident eronată după conţinutul scrisorii.

128

Cernăuţi 25 XII 1911[/7 I 1912].

Iubite d[omnu]le Bianu,

Viu de la bibliotecă, unde am aflat că autorii cărţii *Primitiae Czernovicienses* au dat 30 de ex., ca să se împartă la instituţiile de la care biblioteca noastră primeşte publicaţii gratuit. Acest lucru l-au făcut însă numai cu vol. II şi îl vor face probabil cu cele următoare. Vol. I nu se găseşte decît în librărie, şi întrebînd la Pardini aflu că costă 4 cor. Dacă doreşti, pot să-l comand pentru Biblioteca Academiei.

Am primit şi broşura şi scrisoarea d-lui V. Caraivan, pe care ţi-o voi înapoia îndată ce va extrage din ea dl. Procopovici ceea ce e de utilizat. Mulţumesc. Te rog să-mi trimiţi, spre a fi tăiat şi din Dicţionarul lui Tiktin, fascicolele din urmă, precum şi fasc. III din *Dicţionarul etimologic* de Candrea-Densusianu. Capidan se roagă să i se trimeată, pentru Dicţionar, publicaţia „Din viaţa poporului român", de la broşura IX încolo.

Întorcîndu-ne din Suceava, boala copiilor s-a vindecat aproape cu desăvîrşire. În schimb, soţia mea şi eu tuşim încă foarte ... „convulsiv". Nădăjduim că pînă la Crăciun să ne vindecăm şi noi.

Vacanţele acestea îmi prind foarte bine şi, avînd timp, lucrez din greu la Dicţionar, „şcolindu-l" (cum s-ar zice pe-aici) şi pe Procopovici, care a început să redacteze singur.

Dorindu-ţi sărbători fericite, sunt al d-tale devotat şi mulţumitor,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59232. S 1 (120)/D VII.

129

[După 25 XII 1911]

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit fasc. III (după ce au „cerut fîn" au făcut-o „lată" de astădată)[1] din *Dicționarul etim[ologic]* de Candrea-Densusianu în trei exemplare, ca și pînă acum, și-ți mulțumesc din inimă că nu ne-ai părăsit cu totul, și fiindcă omului dacă-i dai degetul, îți ia — sau cel puțin îți cere — brațul, nu te supăra dacă te rog să-mi trimiți *și fascicolele din urmă din Tiktin în cîte două exemplare, de tăiat, ca și pînă acuma (fasc. 14—17).* Foarte mare trebuință aș avea și de *Dicționarul sănătății* de V. Bianu, spre a-l tăia pe fișe. Ne va aduce foarte mari foloase, atît pentru definiția neologismelor, cît și pentru sinonimele lor populare și pentru ilustrațiuni.

Eu am aici mare necaz cu unii dintre colegii mei nemți, care vor să habiliteze cu tot prețul pe unul dr. Gherghel pentru istoria românilor, deși ne-a dat o lucrare f.f. slabă, voind să scape astfel de candidatul românilor dr. Nistor, care e foarte capabil. Mă războiesc cu ei și-i afurisesc, căci îmi dau de lucru. Nădăjduiesc însă că voi izbuti să fac să învingă cauza bună.

Al d-tale devotat și recunoscător prieten,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1904—1911, f. 267.

---

[1] Textul cuprins în paranteză a fost scris de S. Pușcariu în subsolul primei file a scrisorii. *Fîn* și *lat* sînt cuvintele cu care începe și se sfîrșește fascicola III-a *Dicționarul Etimologic* de Candrea-Densusianu.

130

Cernăuți, 13 I 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Te rog să prezinți Comisiunii alăturatul raport anual.[1] Îți mărturisesc că sunt mîndru de progresele realizate și aș fi fericit dacă cifrele care-l arată în mod neîndoios ar putea fi aduse și la cunoștința m.s. regelui. Dacă vom ajunge să învingem, precum nădăjduiesc, 30 de cutii anual, atunci e aproape de tot timpul cînd turnurile de cutii dinaintea mea se vor nărui.

Pe cît de bucuros am scris raportul, pe atît de greu mi-a căzut să scriu scrisoarea ce-l întovărășește și, te rog, pe aceasta s-o aduci la cunoștința domnilor din Comisie în mod neoficial deocamdată. Cu toate că am convingerea intimă că cererea mea e îndreptățită — altfel n-o făceam — și cu toate că scumpetea traiului zilnic mă îngrijorează, știind cît de mari sunt greutățile pentru d-voastră de a mi-o satisface, nu voi fi nici mîhnit, nici nu voi lucra mai cu puțină tragere de inimă ca pînă acuma dacă-mi veți răspunde lămurit: nu se poate. Acesta fiind răspunsul, te rog să-mi trimiți cererea înapoi, căci n-aș vrea să fie în acte o rugare refuzată [2].

Chiar azi voi merge la dl. Tofan să cercetez cazul pachetului cu cărți. La 15/I și așa avea să vie la mine cu materialul extras. Îți mulțumesc pentru celelalte cărți și pentru condoleanțe.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59234. S 1 (122)/D VII.

[1] Pe scrisoare se află următoarea mențiune: „Mă rog să cetești această scrisoare, precum și cele două rapoarte alăturate; voi trimite să le ia mîne spre a le comunica și celorlalți membri ai Comisiei. *I. Bianu*".

[2] S. Pușcariu face referire la următorul raport, care oferă o privire de ansamblu asupra muncii depuse în anul 1911:

Onorată Comisiune,

Împlinîndu-se în zilele acestea un an de cînd am avut onoare a mă prezenta înaintea d-voastră, spre a primi îndrumări cu privire la o redactare mai scurtată a Dicționarului, îmi iau voie a vă așterne următorul raport despre mersul lucrării în anul 1911.

S-au tipărit cu totul 13 coale, și adică din vol. I șase coale *(bărburătură-bodîrlan)*, iar din vol. II șapte coale *(fenomenal-găităni)*. Sînt fericit că am putut da cu o coală mai mult decît cele 12 coale făgăduite. Progresul acesta de o coală, la aparență nu este mare; el se prezintă însă subt altă lumină dacă nu considerăm numărul coalelor de tipar, ci mulțimea materialului cuprins în ele. Căci nu suma coalelor tipărite, ci materialul învins — acest termen se impune — ne apropie de sfîrșitul lucrării, pe care-l dorim cu toții atît de mult.

Spre a arăta progresul făcut în acest sens, îmi iau voie a vă prezenta următoarele date statistice, în comparație cu anul 1910, socotind materialul învins după cutiile cu fișe (o cutie cuprinde cam 2000 de fișe):

anul	*volumul:*	*cuvinte vechi și populare:*	*cuvinte care n-au fost primite în Dicț.*	*neologisme*	*cu totul*
1910	I cutii	4	1/2	1/2 =	5
1910	II cutii	4 1/4	1/2	1/2 =	5 1/4
				suma	10 1/4
1911	I cutii	8	1	1 13/4 =	10 3/4
1911	II cotii	9 1/4	1	4 =	14 1/4
					25

Raportul e deci 10 1/4 (=20500 fișe): 25 (=50000 fișe).

Surprins însumi de aceste cifre, am căutat să fac o probă comparînd materialul din Dicționarul Academiei cu cel corespunzător din Dicționarul român-francez de Damé și cel român-german de Tiktin. Spre ajungerea unui rezultat mai exact am socotit coloanele, iar nu paginele (cu două coloane) ale acestor opere. Datele statistice, care confirmă pe deplin socoteala după cutii, sunt următoarele:

anul	*Dicț. Acad.,* cuvintele:	*Damé, pag. coloane*	*Tiktin, pag. coloane*	*suma* coloanelor	*în anul*
1910	babă-bărburătură	110^a—120^a = 21	137^a—158^b = 44		
1910	f-fenomen	5^a—17^b = 26	601^b—616^a = 31		
		suma 47	suma 75	122	1910
1911	bărburătură-bodîrlan	120^b—144^b = 48	159^a—204^a = 90		
1911	fenomenal-găităni	18^a—49^b 64	616^b—659^b = 88		
		suma 112	suma 178	290	1911

Raportul e deci 122: 290

Cu alte cuvinte, în anul 1911 am învins cam de $2\,^1/_3 \left(\frac{500000}{20500} \text{ fișe sau } \frac{290}{122} \text{ coloane}\right)$ ori mai mult material ca în 1910. Dacă am fi continuat să lucrăm în 1911 subt aceleași condiții și în aceleași dimensiuni ca în 1910 ne-ar fi trebuit pentru materialul publicat 30 de coale de tipar, în loc de 13. Cînd, în anul 1909, s-au înființat cele două echipe, făgăduisem că vom da 20 de coale anual. De fapt, în anul trecut, am învins material încăpător în 30 de coale, pentru care, în condițiile în care a fost angajată echipa a doua, ne-ar fi trebuit $1\,^1/_2$ ani. Reducînd însă dimensiunile Dicționarului am cîștigat $^1/_2$ de an de lucru, iar Academia a cîștigat prin urmare 12000 l pentru remunerarea acestor 6 luni și de 17 ori cheltuielile de tipar pentru o coală.

Cifrele acestea arată pe deplin îndreptățirea cererii mele de acum un an de a nu ni se pretinde 20 de coale anual cînd ni se cere să scurtăm redactarea cuvintelor la mai mult de jumătate. Căci scurtarea aceasta la jumătate nu însemnează și o reducere la jumătate a muncii noastre, decît în partea pur mecanică a scrisului și a corecturilor de tipar. Încolo munca intelectuală care consistă în cetirea fiecărui exemplu extras, cu stabilirea înțelesului și aranjarea acestui înțeles la locul său, rămîne aceeași. Cînd apoi materialul a fost clasat întreg, în locul muncii mecanice a transcrisului, ni se cere chiar o nouă încordare intelectuală pentru a hotărî care dintre exemplele dinaintea noastră pot fi lăsate la o parte, ca mai puțin importante. Spre a ilustra acest lucru iarăși cu cifre, ajunge dacă arăt că în anul 1910 au fost cetite de dl. *Lacea* 9000 fișe, de dl, *Capidan* 10000 fișe, iar de *mine* 19000 fișe, iar în 1911, de dl. *Lacea* 18000 fișe, de dl. Capidan 20500 fișe, iar de mine 38500.

Reducerea aceasta a proporțiilor Dicționarului îngreunează, precum se vede din aceste cifre, în rîndul dintîi — de mine nu vorbesc — munca d-lor Lacea și Capidan. Într-adevăr, dacă ei redactează lunar o cutie de fișe, au dat maximul ce li se poate cere. Și de fapt, pentru ca să putem învinge cele 25 de cutii, anul trecut am redactat eu o cutie, fără să mai treacă prin mîna lor.

Din comunicările ce mi le face dl. Evolceanu în scrisori particulare, aflu că d-voastră doriți scurtări noi. Înainte de a vă comunica părerea mea asupra acestora, dați-mi voie a vă atrage atenția asupra greutăților tehnice care ar urma din ele și asupra noii sarcini ce ne-o impuneți. Scurtată redacția în felul indicat mai jos, extensiunea Dicționarului s-ar reduce astfel că cele 12 coale ce suntem obligați a da anual ar cuprinde material de vreo 30 cutii sau 36 de coale din redacția veche. Aceasta ar însemna desigur un progres spre sfîrșitul lucrării, dar în același timp o nouă încărcare a d-lor Lacea și Capidan, pe care n-ar putea-o birui, așa încît tot eu ar trebui să fac și redacția primă la o parte mare din material.

Deoarece însă nimeni nu dorește mai mult decît mine sfîrșitul lucrării, gîndindu-mă la modul cum s-ar putea învinge și această greutate, fără ca să scădem numărul celor 12 coale obligatorii la an și fără de a încărca bugetul dicționarului, am găsit următoarea soluțiune pe care o supun aprobării d-voastră:

Precum știți, în locul dl. V. Marcu, funcționează ca ajutor, de două luni, dl. A. Procopovici. Acesta, avînd cunoștințele filologice necesare, ar putea deveni colaborator, cu aceeași parte de lucru ca d-nii Lacea și Capidan. Experiența de pînă acuma îmi confirmă acest lucru. De la martie sau aprilie 1912 încolo, fiind extrase și volumele din urmă ale *Chestionarului* lui Hasdeu, mă voi putea dispensa de ajutorul d-lui Tofan, rămînînd cu dl. I. Brăteanu, pentru extragerea puținelor cărți indispensabile și aranjarea fișelor după alfabet. Trecînd remunerația d-lui Tofan asupra d-lui Procopovici, dînsul ar avea 105 l.-lunar, adecă 1260 l. anual. D-nii Lacea și Capidan primesc astăzi 3000 l., avînd obligația de a da 6 coale, deci li se remunerează coala cu 500 l. Această remunerație s-ar putea admite și pentru dl. Procopovici, care, în schimbul celor 1260 l., ar da $2^{1}/_{2}$ coale, ceea ce fac cam 5 cutii de fișe. Angajamentul d-lui Procopovici ar trebui să se facă însă astfel ca pentru fiecare coală de tipar mai mult de cele $2^{1}/_{2}$ să primească alte 500 l., astfel ca să putem tipări și mai mult de 12 coale anual. Cu aceste coale în plus s-ar mări, adevărat, bugetul dicționarului, considerînd însă că astăzi Academia plătește redactorilor 2000 l. de coală, cheltuiala aceasta e foarte avantajoasă. Pentru a evita însă orice neînțelegere, țin să vă aduc de pe acum la cunoștință, că dl. Procopovici are de gînd să ceară în anul 1913 concediu de la Școala la care e profesor, spre a studia cîtva timp în străinătate.

Singurul care, primindu-se dl. Procopovici ca nou colaborator, va avea greutăți noi de învins, voi fi eu; și nu numai pentru că se va mări materialul pe care voi avea să-l revizuiesc, ci mai ales fiindcă voi avea să trec peste un an greu, în cursul căruia va trebui să lucrez alături cu el, redactînd de cîte două sau trei ori același articol, pînă îl voi introduce în lexicografie.

Trecînd acum la dorințele Comisiunii cu privire la scurtarea nouă a redactării, ele sunt, pe cît mi s-a comunicat, de două feluri, privind 1) traducerea franceză, 2) împuținarea exemplelor citate.

1) Cu privire la traducerea franceză, partea redactată în 1911 arată față de cea din anii precedenți o reducere considerabilă, dînd în general cîte un singur corespondent pentru diferitele nuanțe de înțeles exprimate de cuvîntul românesc. Acuma Comisia cere, pe cît aflu, să nu se mai exprime nici aceste nuanțe de înțeles, ci să dăm numai cîte un termen franțuzesc pentru fiecare număr din textul românesc. Prin această inovațiune s-ar reduce fiecare pagină de tipar cu cîteva rînduri. Fiindcă noi nu avem să dăm un dicționar român-francez, ci numai un ajutor străinilor, inovațiunea aceasta nu ar atinge nici valoarea intrinsecă a lucrării. E în același timp o înlesnire pentru noi, redactorii. Deși nu tocmai mare. Voi aduce un exemplu din cele mai recente. La cuvîntul *gîndi* am dat, pentru următoarele înțelesuri românești, următoarele traduceri în franțuzește:

1 A cugetà 2 A concepe cu mintea 3 A fi cu gîndul la ceva	1—3 Penser
4 A judeca, a reflecta, a meditè 5 A se chibzui, a se răzgîndi, a lua o hotărîre, a se decide	4—5 Songer, réfléchir, méditer. Se décider

6 A-i fi cuiva gîndul, grija la ceva, a-i păsa, a-și aduce aminte de ceva	6 Se soucier de ..., se rappeler qqch.
7 A lua în considerare, a ține seama, a-și da seama	7 Considérer
8 A crede, a socoti, a i se părea cuiva, a da cu socoteala	8 Croire. Espérer
9 A-i da cuiva prin gînd, a-i trece prin minte, a presupune, a-și închipui că..., a se aștepta la	9 Venir à l'esprit, s'immaginer, supposer, se douter, s'attendre à qqch.
10 A-și propune, a avea de gînd, a avea intenția	10 Avoir l'intention (ou une intention)
11 A presupune ceva, a bănui pe cineva	11 Soupconner, suspecter
12 A se teme	12 Craindre, se méfier

E evident că pentru cel ce știe cît de cît franțuzește, spre a traduce aceste înțelesuri românești în franțuzește, 5—10 minute sunt de ajuns, mai ales cu ajutorul dicționarelor existente, extrase pe fișe și ele. La tot cazul dă mai puțină bătaie de cap decît dacă stai să te gîndești dacă franțuzescul *penser* se poate întrebuința și el în toate înțelesurile cuvîntului românesc, precum a făcut, după indicațiile Comisiei, dl. Evolceanu, care, la corectură, a șters traducerile date de mine, lăsînd numai 1—11 *Penser* 12 *Craindre.* Ceea ce e greu la traducerea franceză, aflarea termenului corespunzător pentru cutare parte a carului, a războiului de țesut sau a morii bunăoară, nu ni se ușurează nici prin acest nou fel de scurtare și ne va da și de aci înainte multă bătaie de cap.

Din punct de vedere al utilității — și acesta este pentru mine cel mai important — cred că traducerea franceză, așa cum se dă acuma, dă pe de o parte oricărui cetitor un extras, un fel de tablou sinoptic al dezvoltării semantice pentru fiecare cuvînt, pe de altă parte ajută mult străinului care nu știe de ajuns românește spre a putea înțelege definițiile românești. Eu știu din experiență cît de bine îmi prinde cînd, căutînd în cutare dicționar străin, cum ar fi bunăoară *Rječnik-ul* sîrbesc, dau de cîte o traducere în vreo limbă cunoscută. Ca unul pățit, care deschid zilnic de zeci de ori dicționarele, sunt în stare să apreciez mai bine părțile lor bune, și aș vrea ca ele să fie și în dicționarul nostru.

Am înșirat motivele pro și contra și rog onor. Comisie să ia o deciziune în această privință, ca să ne putem orienta pentru viitor.

2. Mult mai importantă e reducerea numărului exemplelor. Tendința mea a fost, precum am arătat și în programul adoptat de d-voastră, ca din exemplele date să nu reiasă numai toate nuanțele de înțeles și frazeologia, ci ca prin ele să se arate și:

a) Formele gramaticale (pluralul, flexiunea) și sintactice (construcția cu diferite prepoziții etc.).

b) răspîndirea în timp (exemple vechi și noi).

c) răspîndirea în spațiu (exemple din toate regiunile).

d) întrebuințarea stilistică (în proză, în vers, în înțelesuri figurate, de popor, de culți etc.).

Ținînd seama de toate aceste cerințe, credem că pot satisface pe orice cetitor, căci cel ce vrea să știe numai înțelesul unui cuvînt și nu caută lămuriri și asupra acestor puncte, nu va deschide din capul locului un dicționar mare ca al nostru, ci se mulțumește cu unul mai mic. Pe de altă parte, s-a depus atîta muncă în adunarea materialului foarte bogat, încît e păcat a nu utiliza din el decît o minimă parte.

Recunosc însă că un dicționar mai puțin perfect este momentan mai necesar decît unul care, căutînd să fie desăvîrșit, întîrzie prea mult. De aceea s-ar putea poate adopta o formă scurtată, cu împuținarea exemplelor, întrucît ele nu contribuie la stabilirea unor înțelesuri noi și a frazeologiei, dar în același timp să se țină seama și de cerințele enumerate mai sus, prin citarea numelui autorilor din diferite locuri și timpuri și cînd avem a face cu forme gramaticale interesante, cu citarea acestor forme în paranteze. Astfel cel ce deschide dicționarul pentru asemenea informații, deși nu va găsi exemplele pe care le caută, va afla totuși numele autorului și pagina operei, unde poate urmări mai departe chestiunile ce-l interesează. Dacă deci, bunăoară, am patru exemple pentru *boul boncănește* din Dosoftei, Creangă, Ispirescu și Jarnik-Bârseanu, care se deosebesc numai prin formele gramaticale, voi alege pe cel mai expresiv, d. ex. din Creangă și voi scrie; cfr. *(boncăluiește)* DOSOFTEI, V.S. 62; (boncăne) ISPIRESCU, L. 4. (boncănește) JARNIK-BÂRSEANU, D. 57. Astfel, pe lîngă formele deosebite, cetitorul află vechimea cuvîntului în limbă (Dosofteiu) și răspîndirea lui în Moldova (Creangă, Dosoftei), în Muntenia (Ispirescu) și în Ardeal. În schimb, voi căuta să dau cîteva exemple scurte din care să reiasă că și „cerbul boncănește" și care e deosebirea între „a boncăni", „a mugi" și „a rage".

Aceasta va scurta în mod considerabil redacția, mai ales dacă, renunțînd de a da o ilustrație completă a extensiunii geografice a cuvintelor, ne vom dispensa de a mai cita, la comunicările din Hasdeu, locul întrebuințării, și vom cita numai volumul și pagina, dînd la începutul fascicolei viitoare o listă completă a acestor localități, după volum și pagină, astfel ca cetitorul interesat să poată găsi la bibliografie date trebuitoare.

Țin însă să accentuez că aceste inovațiuni pot fi primite numai în principiu și că în unele cazuri, dintr-un motiv sau altul, pe care nu-l pot explica totdeauna Comisiei, va trebui să mă abat de la această regulă. Repet că înainte de toate țin să fiu util și deci chiar cu rizicul de a părea neconsecvent, atunci cînd am convingerea că un exemplu sau altul poate fi prețios pentru cetitor, îl voi cita, știind prea bine cît de mult îmi ajută mie cîte un astfel de exemplu, la aparență de prisos, cînd lucrez zilnic cu dicționare. Vă rog deci a-mi lăsa în privința aceasta oarecare latitudine.

Sextil Pușcariu
Cernăuți, 12/I 1912.

(Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 7—9.)

[2] Cererea, pe care o reproducem mai jos, cuprinde o serie de informații cu privire la volumul de muncă și modificările ce se impun în sistemul de retribuție, potrivit creșterii aportului fiecărui colaborator la Dicționar (se disting îndeosebi contribuția și multiplele sarcini ce revin lui S. Pușcariu):

Onorată Comisiune,

Din raportul alăturat rezultă că progresul realizat în anul 1911 este mare. Meritul este numai în parte al nostru, al celor ce au depus o muncă mai intensivă decît în anii trecuți, avînd să învingă greutăți mai mari, în cea mai mare parte este al d-voastră, care ne-ați îndrumat în direcția apucată.

Fiindcă în raport vi-am vorbit cu cifre, dați-mi voie să aduc și aici cîteva cifre, care vor ilustra altă lature a acestei lucrări.

Dl. *Lacea* primea la început 60 l. lunar. Această remunerare nefiind în nici un raport cu prestațiunile sale, ea a fostă mărită la 200 l., iar în urmă la 250 l. lunar, deci

3000 l. anual. Fiind dator să dea 6 coale anual, îi vin 500 l. de coală. Același raport la dl. *Capidan*.

Dl. *Rădulescu* a fost urcat de la 350 la 450 și în urmă la 500 l. lunar, deci 6000 l. anual. Obligațiunea sa era a da 10 coale anual, deci 600 l de coală. E adevărat că anul trecut a dat numai 6 coale, iar dl. *Evolceanu*, care primește aceeași remunerare, numai 7 coale, dar vina nu e a lor, nefiind noi ceștilalți în stare să le dăm mai mult material de tipărit. Dacă am ajunge un timp unde ar primi fiecare cîte 10 coale, cred că nici unul din ei n-ar avea pretenția de a lua în schimb o remunerație mai mare.

Eu am primit de la început remunerația de 500 l. lunar, pe care o avuseseră la 1884 și 1897 și înaintașii mei, avînd în schimb obligațiunea de a tipări 2 fascicole de cîte 5 coale anual, deci 600 l. de coală. Această remunerație n-am cerut să mi se urce cînd, lucrînd cu două echipe deodată, am ajuns să dau 12, și acum 13 coale. Partea mea la Dicționar nu e desigur mai ușoară decît a celorlalți, ceea ce rezultă și din împrejurarea că pe mine mă consideră Academia de conducătorul lui, făcîndu-mă și responsabil de bunul lui mers.

Într-adevăr, eu revăd tot ce lucrează d-nii Lacea și Capidan împreună, recitind tot materialul de extrase trecut prin mîna lor și redactînd din nou articolele grele, căutînd etimologiile și rezolvînd problemele rămase nedezlegate de ei. Afară de aceea revăd și neologismele redactate de d-nii Rădulescu și Evolceanu și fac două corecturi. Planul Dicționarului e făcut de mine și toate greutățile și grijile împreunate cu bunul lui mers am avut să le dezleg și să le port eu. Din patru inși care niciodată nu s-au ocupat cu lexicografia, am făcut lexicografi, făcînd cu ei școală grea și inițiindu-i într-o ramură științifică de care erau străini, astfel că astăzi, dacă vreo nenorocire m-ar ajunge, dicționarul s-ar putea termina și fără mine. Grija de a trimite și a primi la timp material de la colaboratori, de a căuta ca să se extragă de ajutoare publicațiile necesare și de a controla munca lor, de a răspunde la timp prin scrisori celor care-mi trimit din toate regiunile, de bună voie, colecții de cuvinte, este numai a mea.

Toate acestea le fac cu dragă inimă și deoarece însărcinarea dată mie de Academie o consider ca o misiune onorifică, iar nu ca un izvor de venituri, fiind mîndru că încrederea ei m-a ales tocmai pe mine, nu voi rîvni niciodată să am mai multă remunerație decît colaboratorii mei. Dacă scumpirea excesivă a traiului în timpul din urmă și lipsa oricăror auspicii de a ni se mări leafa profesorilor din Austria nu m-ar sili s-o fac, nu mi-aș lua niciodată voia a vă arăta că remunerarea mea actuală e mai mică decît cea de la început și că ea e mai mică decît a oricăruia dintre ceilalți colaboratori. Căci la început primeam 6000 l. pentru 10 coale, iară acuma primesc aceeași sumă pentru cele 13 coale (care, după materialul învins sînt identice cu 30 de coale de mai nainte); îmi vin deci cam 460 l. de coală, pe cînd dl. Lacea și dl. Capidan primesc 500 l, iar d-nii Rădulescu și Evolceanu mai mult.

Dacă d-voastră ați primit convingerea că lucrarea noastră progresează într-adevăr în mod îmbucurător, dacă credeți că din economiile ce Academia realizează prin noul fel de lucru al Dicționarului se poate face aceasta fără a se scurta colaboratorii mei, vă rog, nu să-mi augumentați remunerația lunară, ci, luînd ca normă suma de 500 l. de coală, să-mi plătiți plusul realizat în anii cînd în locul celor două fasicole anuale, ce mi le-ați cerut la început, voi izbuti să dau trei fascicole. Astfel s-ar indica și prin remunerație rolul de director al lucrării cu care m-ați onorat.

Aşternîndu-vă această rugare, ţin însă să vă asigur că dacă mijloacele Academiei nu permit o urcare în acest sens a bugetului Dicţionarului şi prin urmare nu veţi fi în situaţia a o împlini, voi lucra mai departe cu aceeaşi tragere de inimă şi dragoste ca pînă acuma. Vă rog însă, în acest caz, a considera cererea mea de neavenită şi în loc de a o aşterne actelor, a mi-o înapoia.

Sextil Puşcariu
Cernăuţi, 12/I. 1912 st. n

(Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 10.)

În şedinţa din 6 februarie 1912, Comisia Dicţionarului lua în discuţie raportul lui Sextil Puşcariu din 6 februarie 1912 şi cererea sa de mărire a retribuţiei personale. În procesul-verbal al şedinţei se consemna:

„Comisiunea a luat cunoştinţă de alăturata notă intocmită de Contabilitatea Academiei, care arată că situaţia financiară a lucrării Dicţionarului în anul bugetar curent 1911—12 este următoarea:

Venituri		lei 57.500
Cheltuieli făcute	lei 40.283,24	
Personal ianuarie-mai	lei 11.450	
Celtuieli mărunte	lei 557,50	
Datorie la tipografie	lei 27.365	lei 79.655,74
	Deficit	lei 22.155,74

în anul viitor 1912—13, ajutorul statului nu va fi de 30.000 lei (cum a fost în acest an şi cum s-a promis de dl. Ministru al Instrucţiei prin adresa seria C. nr. 65577/1911 de la 1 noiembrie), ci numai de lei 12.250 după cum înştiinţează d. I. Kalinderu prin scrisoarea d-sale de la 20 ianuarie 1912.

Veniturile anului viitor 1912—1913 vor fi deci următoarele:

De la m.s. regele şi domeniul coroanei	lei 22.000	
— „ — Stat	lei 12.250	
— „ — Academie	lei 5.000	lei 39.250

iar cheltuielile vor fi:

Datorie din 1911—12	lei 22.155,74	
remunerarea personalului (dupe starea actuală)	lei 27.480	
tiparul a trei fascicole	lei 11.767,50	
cheltuieli mărunte	lei 500	lei 61.903,20
Deci deficit de		„ 22.653,20

Avînd în vedere cele mai sus arătate şi considerînd că lucrarea Dicţionarului limbii române, aşa cum se execută de dl. Sextil Puşcariu cu ajutorul colaboratorilor săi — după nesiguranţele legate în mod firesc totdeauna de începutul unor asemenea mari lucrări, mai ales cînd sunt începute în condiţiile cu deosebire grele în cari s-a început aceasta, — a intrat acum pe o cale sigură şi înaintează fără încetare spre deplina mulţămire a Comisiunii însărcinate de Academie cu supravegherea ei şi astăzi vedem cu ochii îndeplinindu-se şi ridicîndu-se cel mai măreţ monument lexicografic al limbei noastre.

Considerînd greutăţile unei lucrări de această natură, a căror învingere cerea zilnică încordare din partea celor însărcinaţi cu executarea ei şi cu deosebire din partea d-lui

Sextil Puşcariu, care are sarcina să centralizeze şi să controleze munca celorlalţi colaboratori, sarcină pe care o îndeplineşte cu zel, pricepere şi devotament spre deplina mulţumire a tuturor.

Comisiunea decide:

1) să se satisfacă dorinţele exprimate de dl. Sextil Puşcariu şi anume:

a) diurna d-lui Sextil Puşcariu să se ridice cu 100 lei pe lună (în loc de 500 — va primi 600 lei lunar, adică lei 7200 — pe an), începînd cu luna fevruarie curent;

b) diurna d-lui A. Procopovici să se ridice cu 50 lei pe lună (în loc de 45 va primi 95 lei lunar adică lei 1140. lei pe an), începînd cu luna fevruarie curent, aceasta însă numai cît timp va conlucra sub conducerea d-lui Sextil Puşcariu la Cernăuţi; cînd dl. A. Procopovici va părăsi oraşul Cernăuţi pentru oricare motiv, dl. Puşcariu va recomanda din vreme o altă persoană, care să-l înlocuiască în lucrarea Dicţionarului.

2) Adausul de cheltuieli rezultînd astfel pentru lunile fevruarie — mai, în sumă de lei 600, ridică deficitul mai sus arătat al bugetului curent 1911—1912 la suma de lei 22.755,74; iar creşterea anuală de lei 1800, ce se face la bugetul anului viitor 1912—1913, ridică deficitul mai sus arătat al acelui an la suma de lei 25.053,24;

3) Delegaţiunea este rugată a găsi la timp mijloacele de acoperire a acestui deficit."; D. Sturdza, N. Quintescu, I. C. Negruzzi, I. Bogdan, I. Kalinderu, Şt. Hepites"

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 15—16.

131

Cernăuţi, 21 II 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit azi scrisoarea Comisiunei Dicţionarului. Te rog să comunici domnilor din Comisiune cele mai vii mulţumite ale mele pentru împlinirea rugării mele şi pentru cuvintele de încurajare ce mi-a adresat [1]. Din partea mea pot să vă asigur că toate stăruinţele vor fi îndreptate ca lucrarea să fie tot mai bună şi mersul ei să fie tot mai repede. Voi comunica şi colaboratorilor cuvintele de laudă ce le-am primit şi îi voi îndemna şi mai mult la lucru, arătîndu-le noile mijloace de scurtare. Mi-ar plăcea ca progresul realizat în anul din urmă nu numai să rămînă stabil, ci să fie întrecut în fiecare an următor. La 1911 fascicolele au apărut în mai, în anul acesta, una va fi gata în februarie şi alta în martie şi tot astfel vreau să continuez, ca la anul să apară în ianuarie etc.

Nevoind să întrebuinţez din vremea Dicţionarului nimic pentru ediţia lui Coresi, mi-am cerut concediul la Universitate pe semestrul viitor, aşa că de alaltăieri sunt liber şi voi fi pînă în octomvrie. Avînd acum şi după prînzele vreme, voi da tot ce voi putea în plus la dicţionar.

Asupra duor chestiuni am rămas în nedumerire. În raportul meu am cerut un sfat cu privire la traducerile franceze: să le simplificăm de tot, dînd numai traducerea înţelesurilor fundamentale, sau să urmăm ca în coalele din urmă? În privinţa aceasta ar fi bine să daţi lui Rădulescu şi Evolceanu indicaţii precise [2].

Al doilea punct e următorul: văd că Comisiunea a acceptat urcarea remunerării lui Procopovici de la 45 la 95 lei lunar, începînd chiar cu fevruarie.

Nu mi s-a spus însă dacă trebuie să-l desărcinez pe Tofan imediat de munca lui sau să aştept pînă va fi extras şi cele trei volume din *Chestionarul* lui Hasdeu, care mai sunt de scos pe fişe? Deoarece peste cîteva zile trebuie să trimit chitanţele, te rog să-mi spui ce am să fac. Să-l concediez pe Tofan de la 1 martie sau să-i mai dau de lucru încă vreo 3 luni, pînă va extrage pe Hasdeu întreg, ceea ce ar fi de dorit, fiindcă el a făcut şi extragerea celorlalte volume şi are practica necesară [3].

Alătur totodată şi adeverinţa iscălită pentru primirea celor două volume din urmă.

Al d-tale mulţumitor şi devotat prieten,
Sextil Puşcariu

P.S. Citesc în gazete despre donaţiunea Ministerului pentru noua clădire a Bibliotecii Academiei. N-ai idee ce bine îmi pare că se va realiza acest plan şi vei putea, după o muncă intensivă de decenii, să faci din Biblioteca Academiei ceea ce doreşti: un model în toate privinţele. Să-ţi dea Dumnezeu sănătate şi linişte să-ţi poţi împlini visul.

Colecţiile de gazete bucovinene pe care mi le-ai cerut nu există nicăiri. Totuşi, caut mereu şi poate voi izbuti să procur măcar cîteva din ele.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59235. S 1 (123)/D VII.

---

[1] Marginal acestui paragraf I. Bianu notează: „Să scrie oficial".

[2] Notaţie marginală: „Nu s-a hotărît formal, căci St[urdza] vrea puţine, cum zice Puşc[ariu], Kal[inderu] vrea multe, ca în Litré şi Larousse".

[3] Notaţie marginală: „Nesuprimat cît va fi necesar 2—3 luni".

132

Cernăuţi, 26 II 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur pe lîngă chitanţele pe fevruarie, scrisoarea de mulţumită, pe care te rog s-o predai d-lui preşedinte al Comisiunei [1].

De azi dimineaţă ne-a venit un soare cald de primăvară. Fie, că de mult îl aşteptam.

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59236. S 1 (124)/D VII.

[1] În 26 februarie 1912, Sextil Puşcariu trimitea preşedintelui Comisiei următoarea scrisoare de mulţumire:

Domnule preşedinte,

Vă rog să exprimaţi onor. Comisiuni a Dicţionarului cele mai vii mulţumite pentru împlinirea rugăminţilor mele şi pentru cuvintele de încurajare ce ne-au trimis. Comunicîndu-le colaboratorilor mei, sunt încredinţat că ele îi va îmbărbăta şi mai mult şi-i va îndemna, ca şi pe mine, de a lucra astfel ca să întrecem chiar aşteptările d-voastră. Totodată am stabilit, după indicaţiile Comisiunii pe corectura din urmă, şi după principiile expuse în raportul meu, cîteva noi mijloace de scurtare a redacţiei, spre a accelera mersul lucrării.

Mulţumindu-vă încă o dată pentru sprijinul mare ce ni-l daţi, vă rog, domnule preşedinte, să primiţi asigurarea celei mai profunde stime,

Sextil Puşcariu

D-sale d-lui D. Sturdza, preşedintele Comisiunii Dicţionarului Bucureşti

---

133

Cernăuţi, [*16*/]*29 II 1912*

Iubite d[omnu]le Bianu,

Săptămîna viitoare va trebui să mă reped la Bucureşti într-o afacere. Voi pleca probabil miercuri sau joi şi voi sta pînă luni, cînd trebuie să mă înapoiez pentru examene. Deoarece voi fi la Bucureşti, ar fi bine, dacă e posibil, ca vineri (24 II—8 III) să fie şi o şedinţă a Comisiunii Dicţionarului, fiind multe chestiuni nelămurite încă. Am scris şi lui Rădulescu şi lui Evolceanu să prepare pînă atuncea coalele lor de pe luna februarie (care sunt culese şi în parte revăzute de mine), pentru ca să se poată întruni Comisiunea cu atît mai uşor. Cu ocazia aceasta s-ar putea stabili o normă cu privire la traducerea franceză şi să se discute cîteva noi principii de scurtare pe care le-am proiectat [1].

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 23.

---

[1] În şedinţa din 24 februarie 1912, prezenţi fiind D. Sturdza, Şt. Hepites, I. C. Negruzzi, S. Puşcariu, I. Rădulescu-Pogoneanu şi D. Evolceanu s-au luat următoarele decizii:

„1. Conform dorinţei exprimate de mai multe ori în sînul Comisiunii, traducerea franceză să fie şi mai scurtă de cît pînă acuma, dîndu-se pe cît e posibil pentru fiecare înţeles al cuvîntului românesc numai un singur corespondent francez, fără a se mai traduce şi nuanţele de înţeles. De asemenea, să nu se dea nici o traducere franceză cînd nu există un corespondent în această limbă (cum sunt bunăoară multele turcisme istorice), care ar trebui înlocuit printr-o definiţie sau frază întreagă în franţuzeşte. La numiri de flori, păsări, insecte etc., se va da traducerea franceză numai cînd avem de a face cu cuvinte uzuale ca „violette“ etc., încolo se va da numai termenul ştiinţific.

2. Spre scurtarea redacţiei, să nu se mai dea la comunicările din *Chestionarul* lui Hasdeu numele localităţii, ci numai numărul volumului şi al paginei, rămînînd ca bibliografia să se completeze astfel încît cititorul care se interesează de geografia cuvintelor să găsească în bibliografie toate datele necesare.

3. Se reduce şi mai mult numărul neologismelor primite în Dicţionar.

4. Spre mai mare claritate se suprimă virgulele între cifrele romane care arată volumul şi cele arabe care indică pagina unui volum.

5. Semnul ~ nu se va mai întrebuința.

6. Volumul I (A — E) se va despărți în două tomuri: tomul I cuprinzînd pe A — B, tomul II pe C — E. Tot astfel se va proceda cu celelalte volume. La sfîrșitul fiecărui tom se va da bibliografia completă". *(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917; 1919—1926, f. 27.)*

134

Cernăuți, 1 IV 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Ieri am primit de la Rădulescu o telegramă prin care mă anunță că pleacă în concediu. Îmi spusese la București că de Paști ar vrea să se odihnească puțin după oboseala care a avut-o cu Dicționarul plus examenele pentru catedra de filozofie. Eu i-am spus însă că orice cerere de concediu are s-o îndrepteze Comisiunii. Același lucru i l-am scris și pe una din corecturile din urmă. Mă simt deci dator a-ți aduce la cunoștință faptul că Rădulescu a plecat din București. Cît privește lucrarea Dicționarului, coala 38 din B e de mult gata, atîta că articolul „boier", trebuind să fie schimbat la dorința Comisiunii, ne-am adresat d-lui Giurescu, care însă ne-a dat răspunsul abia înainte cu vreo 2 săptămîni și a trebuit din nou să apelăm la cunoștințele mele. Coala 39 de asemenea e culeasă întreagă și revăzută de mine, iar pentru coala 40, în parte culeasă și revăzută și ea, am dat materialul complet lui Rădulescu, astfel că și ea va fi gata îndată după Paști.

La Evolceanu este, precum vei fi auzit, un copil bolnav de scarlatină. Astfel, prin forță majoră, orice corespondență între el și mine a încetat de cînd m-am întors din București, fiind primejdie de contagiune. Din vol. II, coala 15 este revăzută întreagă de mine, rămînînd numai să dau bun de imprimat, ceea ce pînă se va face dezinfectarea locuinței lui Evolceanu nu voi putea face. Din coala 16 de asemenea trebuie să fie culeasă o parte mare, căci eu i-am trimis material d-lui Evolceanu și de cînd m-am întors și în zilele astea îi voi trimite tot cît îi mai trebuie ca să completeze coala 16.

Astfel, după Paști vor fi — încă în cursul lunii aprilie pre cît sper — gata tipărite fascicolele amîndouă și o coală din fasc. 4 a vol. II.

După Paști voi pleca și eu cu familia mea la Brașov, unde voi sta toată luna aprilie, pregătind pentru Rădulescu și Evolceanu material lexical pentru cîte-o coală, adecă pentru luna mai. Atunci voi fi terminat tot materialul lucrat de Lacea, Capidan și Procopovici și voi face o cerere la Comisiune să-mi admită ca una din cele două luni de vacanțe s-o fac în mai, avînd apoi la vară numai o lună de vacanțe. În luna mai m-aș repezi apoi la Paris și prin Germania, ca să vin puțin în atingere cu romaniștii din Apus, de care sunt despărțit acum de 6 ani, și să vin în curent cu direcțiile mai noi ale specialității mele. În absența mea se va aduna din nou material de la colaboratori, astfel că lucrarea nu va suferi o stagnare.

Voiam să plec chiar săptămîna asta la Brașov să văd „Junii“ și să petrec sărbătorile în familie, dar soția mea a fost operată la o unghie la picior și trebuie să apteptăm pînă se va vindeca, ceea ce cred că abia peste vreo 10 zile se va întîmpla.

Sărbători fericite! Al d-tale devotat prieten,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59238. S 1 (125)/D VII.

135

Brașov, 29 IV 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Voiam să scriu mai de mult, dar nu știam dacă te-ai întors de la Berlin. Mai nainte de toate îți cer iertare că nu te-am așteptat la gară în Cernăuți, dar tocmai a doua zi de Paști am fost dus în provincie la un preot care ne-a invitat la sine pe cîțiva profesori universitari și s-ar fi supărat foarte mult de nu mergeam. Nemaiavînd timp, n-am putut să te anunț. Dacă știam însă că vei rămînea o noapte întreagă și nu numai 10 minute în gară, desigur n-aș fi plecat.

De zece zile sunt la Brașov, unde lucrez de dimineața pînă seara la Dicționar, ca să-mi fac porția pentru mai. Lui Evolceanu i-am trimis 262 file, lui Ionică 110 și pînă la sfîrșitul săptămînii îi voi mai trimite vreo 250, așa că pot pleca cu inima liniștită, dacă Comisia îmi va da voie.

Aș vrea să trec prin Viena, Berlin, Leipzig, Jena, Frankfurt, la Paris, iar la întoarcere prin Zürich și München, avînd în fiecare din aceste orașe colegi cu care aș vrea să mă întîlnesc. Mă bucur ca un copil de această călătorie după atîția mari de ani de semiexil la Cernăuți.

Vol. III (Covurlui) din *Chestionarul* lui Hasdeu, care e extras de mult, te rog să-l ții pînă la toamnă, cînd mă voi înapoia. De asemenea, te rog să dispui să nu mi se trimeată nici publicațiile Academiei pînă nu mă voi fi înapoiat la Cernăuți.

Alătur acestei scrisori un mic raport către Comisie.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu
Cacova de sus 9

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59239. S 1 (126)/D VII.

136

Braşov, 9 V 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Ieri am primit de la Meyer-Lübke o scrisoare în care mă vesteşte că în 15 V [st.]n. pleacă din Viena. Avînd cu el de lucru şi dorind să-l întîlnesc, m-am hotărît să nu mai amîn plecarea pînă la sosirea răspunsului de la Bucureşti, ci să plec chiar mîne, vineri. Cred că nu mi se va lua aceasta în nume de rău. La Viena voi sta cîteva zile aşteptînd şi coala 40, ca să dau „bun de imprimat“, să fie gata fascicolele la deschiderea Sesiunii. Colaboratorii mei din Bucureşti au material lucrat pentru 3 coale, aşa că în absenţa mea nu se va opri lucrarea. Voiam să fac încă aici corectura coalei 16, dar Evolceanu mi-a scris că culesul merge încet şi să n-o mai aştept.

De la Capidan am primit azi o scrisoare, prin care-mi comunică că are un băiat şi că va sosi la Bran în 5 VII st.v.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Adresa mea în Viena: Arhitekt Caesar Poppovits, VII Lederergasse 18 A pe cea din Paris ţi-o voi comunica îndată după sosire.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59240. S 1 (127)/D VII.

137

Paris, 22 V 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

În acest moment primesc de acasă scrisoarea Comisiei. Mă grăbesc să răspund că în absenţa mea — mai — se va culege materialul de 3 coale trimis lui Rădulescu şi Evolceanu. La începutul lui iunie st. v. voi fi iarăşi la Braşov, unde voi găsi nou material de la Lacea şi Capidan, pe care-l voi redacta definitiv şi-l voi trimite treptat la Bucureşti, aşa încît vor putea apărea la timp şi coalele pentru iunie. În iulie vom lucra la Bran cu Lacea şi cu Capidan şi abia în august îmi voi lua o lună de vacanţe. Cerîndu-mi-se aceste deslușiri confidenţial, nu am crezut necesar să mai fac un raport pentru Comisie, ci ţi le scriu d-tale, cu rugarea de a le comunica Comisiunii.

Sunt nespus de fericit că m-am hotărît să fac călătoria aceasta la Paris. Cutreier toată ziua străzile şi muzeele, iar seara teatrele şi simt cum mi se înviorează sufletul de multele lucruri frumoase pe care le văd.

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Puşcariu
4 Rue de L'Ecole de Médecine

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 52.

138

Paris, 5 VI 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mîne se împlinesc 4 săptămîni de cînd am plecat de-acasă şi tot mîne voi pleca prin Viena — unde voi sta o zi — la Braşov, la datorie. Luni voi fi deci la Braşov (10 VI st.n.) şi mă voi apuca de lucru cu puteri noi.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad R S.R., Coresp. inv. 59241. S 1 (128)/D VII.

139

Bran, 22 IX 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Toamna a început cu ploaie, urmînd după primăvara şi vara ploioasă ce-am avut-o. N-am ajuns nici măcar să mă urc o singură dată pe Bucegi. Singurul folos ce l-am avut din multele ploi din vara asta este un teanc mare de manuscris pentru Dicţionar. O parte i-am trimis-o lui Evolceanu, alta i-o voi aduce lui Rădulescu, cu totul material cam de vreo 6 coale de tipar. Astfel nădăjduiesc că pînă la Anul nou îl vom fi dat gata şi pe B şi pe G.

Cu Lacea, cu care am lucrat împreună trei luni, şi cu Capidan, care a stat o lună la Bran, am discutat multe chestiuni de detaliu, împărtăşindu-ne unul altuia experienţele făcute. Acum aş vrea să pot să lucrez cîteva zile şi cu cei doi colaboratori din Bucureşti, care n-au dat anul ăsta pe aici. Te rog scrie-mi dacă Comisiunea Dicţionarului admite ca să stau vreo 5—6 zile la Bucureşti, în drumul meu spre Cernăuţi, pe la începutul lunii octomvrie st.n.

D-ta eşti pe timpul acesta la Bucureşti? Aş dori mult să te întîlnesc şi te-aş ruga să-mi acorzi vreo două ore libere pentru nişte îndrumări ce aş vrea să iau în biblioteca Academiei.

La Bran voi sta pînă joia ce vine, apoi vreo cîteva zile la Braşov. Scrie-mi, te rog, direct la Braşov, Cacova de sus 9.

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59244. S 1 (129)/D VII.

140

Cernăuţi, 4 X 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

După ce m-a ţinut cîteva zile cu vorba, astăzi îmi comunică Pardini că lucrarea lui Fischer *Numismatica Moldovei* e epuizată. În schimb se găsesc încă exemplare din anuarul în care a fost tipărită mai întîi, *Jahrbuch des Bukov. Landermuseums*, care mai conţine o lucrare a lui Polek despre mănăsstirea armenească de la Zamca (Suceava) şi două studii de Romstorfer, despre cetatea lui Ştefan cel Mare de la Suceava şi despre reconstrucţiunea bisericilor gr-ort. Preţul unui ex[emplar] c.4. cor. Scrie-mi te rog, dacă vrei să-ţi trimită acest anuar întreg în 4 ex. sau mai puţine [1]. Pînă atunci am oprit şi *Primitiae*, ca să nu se facă prea multă cheltuială cu expediţia. Cărţile le voi plătit eu şi-ţi voi trimite socoteala.

Acestei scrisori alătur 3 socoteli. Una pentru tăiatul şi lipitul ultimelor fişe (Bianu, *Dicţ. Sănătăţii*), alta pentru fişe pentru mine şi colaboratori şi a treia pentru un ex. din Vîrcol, *Graiul din Vîlcea* pentru biblioteca Dicţionarului. Acesta avînd un glosar, ar fi bine să mi se trimeată încă 2 exemplare de tăiat şi lipit pe fişe [2]. Totodată te rog să-mi trimiţi şi cîte un exemplar din *Studiile şi documentele* lui Iorga, pe care pînă acuma le primeam de la Academie. Le am complet — afară de vol. XV — pînă la vol. XVIII. Îmi spunea astă toamnă Iorga că va apărea în curînd un volum cu un glosar interesant. Şi acesta ar fi bine să mi se trimeată pentru tăiat în 2 ex. Din Tiktin am primit pînă acuma 52 coale, care-s tăiate şi aşezate. De atunci au mai apărut 20 de coale (de la *inierbări — patrician*), pe care de asemenea te rog să mi le trimiţi [3]. Fascicola III din *Dicţ. etimologic* de Candrea-Densusianu, am primit-o încă de anul trecut de la d-ta, însă numai într-un exemplar pentru biblioteca Dicţionarului (cuprinde cuvintele *fîn — lat*). Mă mir de Socec că ţi-a răspuns că n-a apărut [4]. Se vede că atîtea reclamări a primit de la abonaţi, încît s-a obişnuit să răspundă: „n-a apărut". Fiindcă sunt la rugate, iată încă două rugări, cu care însă termin seria. Mai întîi te rog să dispui să mi se trimeată publicaţiile Academiei. De astă-vară n-am mai primit nimic. De asemenea îmi scrie Sandfeld-Jensen că n-a primit nimic de cînd a fost ales membru corespondent (adresa *Holte*, Danemarca, vila Holte) [5]. Apoi te rog să spui să mi se trimeată şi din *Chestionarul* lui Hasdeu, care-i la Bucureşti. Cele vechi îmi trebuie pentru control, cele noi spre a fi extrase.

Un abonat al Dicţionarului a rămas mirat cînd i-am spus că au apărut şi din F două fascicole. Zicea că n-a primit nimic şi nu ştia dacă trebuie să plătească rata 2 spre a primi şi vol. II. S-a luat vreo astfel de dispoziţie? Dacă da, ar fi bine să se pună o hîrtiuţă roşie în fascicola viitoare din B, în care abonaţii să se înştiinţeze că apare şi vol. II şi că pot să-l primească plătind rata de 10 l. [6]

Zilele astea am primit oferta de a cumpăra *Divanul* lui Cantemir. Lipsesc vreo 5 file de la început, încolo e întreg. [7] Voiam să-l cumpăr pentru Seminar şi am oferit mai întîi 40, apoi 50 cor [8]. Dar nu l-a dat „pe aşa un preţ mic". Eu mai mult nu pot da, îţi scriu însă d-tale, dacă cumva ai nevoie de el să-mi spui ca să intru iarăşi cu vînzătorul (un student) în legătură, scriindu-mi pînă la ce sumă pot oferi.

Închei acest pomelnic de cărţi şi volume dorindu-ţi d-tale şi familiei d-tale „Sărbători fericite" şi „An nou" cu bucurie şi sănătate.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu,

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59237. S 1 (130)/D VII.

[1] Notaţie marginală: „Da, patru".

[2] Notaţie marginală: „da".

[3] Notație marginală: „Se cer".
[4] Notație marginală: „Da a apărut, s-au cerut".
[5] Notație marginală: „S-au trimis toate".
[6] Notație marginală: „S-a pus la fasc. 5 din Dicționar I".
[7] Notație marginală: „Nu ne trebuie".
[8] Notație marginală: „Scump".

141

C[ernăuți], 12 X 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit alăturat cererea și chitanța. Din București m-am înapoiat să-mi iau familia și am plecat spre Cernăuți, unde stau, răcit, în casă. Ca să nu pierd prea multă vreme la București, mi-am însemnat numai numerele portretelor după care eventual voi face clișee. De asemenea mi-am însemnat și numerele clișeelor.

Pe aici am găsit, după o absență de șase luni, certurile de mai nainte și o scumpire a traiului de necrezut, în urma ploilor și inundărilor avute. Am ajuns să plătim suta de cartofi cu 1 fl.! Bieții țărani, mai ales cei din districtul Sucevii, au avut niște pagube colosale.

Te rog dispune să mi se trimeată și vol. III din *Chestionarul lui Hasdeu* (Covurlui), precum și publicațiile care nu mi s-au trimis, nefiind eu la Cernăuți [1].

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59243. S 1 (131)/D VII.

[1] Notație marginală: „Trimis astăzi 1/14 oct. 1912, I. B."

142

[20 oct., v. 1912] [1]

Iubite d[omnu]le Bianu,

Azi îmi scrie Evolceanu că Comisia nu are de gînd să împartă vol. I în două tomuri și că n-ar fi fost vorba niciodată de o astfel de împărțire. Dacă Comisia crede că nu e nevoie de a împărți volumele în cîte două tomuri, foarte bine, vom merge așa mai departe. Dar în ședința de la începutul lui martie a.c., la care am luat și eu parte, s-a discutat chestiunea. Eu am arătat domnilor din Comisie că dacă volumele sunt mai groase de 50 coale, vor fi necomode la întrebuințat, fiind prea grele și mai ales suferind de următorul inconvenient: spațiul alb lăsat la stînga lui, recte și la dreapta lui, verso al paginei, e relativ mic la Dicționarul nostru, astfel că devenind volumele prea groase, nu se vor putea ceti bine începuturile, res[pectiv] sfîrşiturile rîndurilor. Îmi aduc aminte că cu ocazia aceasta s-au luat din bibliotecă volume de aproximativ 50 coale, şi domnii au constatat că într-adevăr grosimea aceasta e tocmai cea mai potrivită. Cu ocazia aceasta eu am spus că după calculele mele, cu fasc. IX din vol. I are să se termine cu litera B, aşa că s-ar putea face din A—B tomul I din vol. I, care, împreună cu Introducerea şi Bibliografia ar da tocmai 50 de coale. Cu ocazia aceasta, dl. Sturdza şi-a exprimat dorinţa ca la sfîrşitul fiecărui tom să se dea bibliografia completă, pentru ca cetitorul să nu fie nevoit, căutînd o scurtare, să ia alt volum în ajutor. De asemenea s-a spus că la sfîrşitul acestui volum se va da un „cuvînt către cetitori“, în care să i se arăte scurtările introduse în timpul din urmă în redacţia Dicţionarului. Toate aceste lucruri s-au admis în principiu de către domnii care erau de faţă la urmă (dacă nu mă înşel, d-nii Sturdza, Quintescu, Bianu, şi Hepites), dar o deciziune nu s-a luat, nefiind încă lucrul actual, rămînînd să se ia hotărîrea cînd vom fi gata cu litera B.

Acum am ajuns în stadiul acesta. Din B mai sunt vreo 10 articole de redactat, pe care le face acuma Procopovici şi care peste vreo zece zile vor ajunge revizuite la tipar. Înainte de a aduce chestiunea din nou la discuţie în Comisie, eu am lucrat şi un „Cuvînt către cetitori“, pe care voiam să-l aştern Comisiei spre aprobare. Precum ştii, astfel de „introduceri“ sunt foarte greu de lucrat, căci în ea voiam să dau şi cîteva indicaţii practice lexicografilor, aşa că am muncit la ea mai bine de o săptămînă.

Dacă d-voastră credeţi, precum îmi scrie Evolceanu, că nu trebuie făcută împărţirea volumelor în două, e bine şi aşa. În cazul acesta fiecare proprietar al Dicţionarului îl va da la legat cînd va crede el de bine şi noi, în fasc. IX din vol. I vom da şi cîteva pagini (cît va încăpea) din începutul lui C. În cazul acesta ţin „Cuvîntul către cetitori“ la mine şi-l vom da la sfîrşitul vol. I. Dacă doriţi să-l vedeţi în Comisie, vi-l pot trimite şi acum.

Ceea ce s-a primit însă cu siguranţă de Comisie a fost propunerea mea (cuprinsă în raportul ce l-am cetit), de a nu mai scrie la comunicările din Hasdeu, în paranteze, numele localităţii şi a judeţului, ci, spre a putea realiza o nouă economie de loc, a da numai H. cu numărul volumului şi pagina. În schimb (spuneam eu şi Comisia a primit), se va da la Bibliografie lista completă a comunelor din care avem comunicări, împreună cu numele comunicătorului şi data scrisorii. De aceea eu am pus încă în martie pe un elev al meu, pe care l-am plătit de la mine, să facă această listă, la care a lucrat şase zile, şi am trimis-o să se culeagă. Crezînd însă că şi aşa va apărea bibliografia completă la sfîrşitul tomului I din vol. I, n-am mai dat-o ca apendice la fascicolele apărute în mai, ci am aşteptat s-o dau în decemvrie. Acum, apropiindu-se termenul, l-am pus din nou pe Procopovici să facă colaţionarea, ceea ce i-a luat vreo 7 zile.

Deoarece în filologie şi mai ales în lexicografie studiile „geografiei lexicale“ devin din zi în zi tot mai înfloritoare, am crezut că această Bibliografie a lui H. trebuie să cuprindă, pe lîngă numele comunei şi data scrisorii (de la 1884 au trecut 30 de ani şi în multe comune se va fi schimbat dialectul, şi numele celui ce a făcut-o, cu starea sa, pentru ca să se ştie de avem a face cu un om cult, spre a-i putea da cetitorului posibilitatea de a cere de la aceste persoane eventual informaţii mai exacte şi pentru că mi se pare și echitabil ca dacă cutare preot sau învățător și-a dat osteneala să contribuie și el cu ceva la alcătuirea Dicționarului, să i se citeze undeva numele. Că „plasele“ nu mai sunt azi cele de acum 30 de ani nu știam, deci n-am nimica împotrivă dacă ele se vor șterge din Bibliografie.

Dacă însă nu se încheie vol. I cu tom. I cu fascicola 9, atunci se poate amîna această bibliografie lungă pînă se va termina litera E și îmi pare rău că, fără să vreau, am făcut Academiei cheltuieli zadarnice de tipărire.

De la Capidan am primit săptămîna trecută o nouă scrisoare, în care îmi spune că ei n-au teamă în Salonic și că afară de pîne, de care nu mai găsesc, au de toate. I-am scris imediat ca în caz de primejdie să depună cele 4 cutii de fișe pe care le are la Consulatul român. Ar fi bine ca și Academia să avizeze Consulatul în privința aceasta.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

P.S. Văd din observațiile făcute de dl. Kalinderu la coala 17, că dorește să îndreptăm în mai multe locuri, în traducerea franceză, tiparul cu drepte în tipar cursiv. Și despre acest lucru a fost vorba în ședința din martie la care d-sa a fost absent, și s-a hotărît că, spre a scurta traducerea franceză, acolo unde nu avem un corespondent potrivit și ar trebui să dăm o definiție franțuzească, punem numai în mod sumar un cuvînt care să dea o idee despre ce-i vorba. Astfel la *ghiociu* s-a dat „camion“, fără să se mai spună ce fel de „camion“ anume e ghiociul. Acesta e însă tipărit cu drepte, ca să nu crează cetitorul că ghiociu = camion, ci numai „sorte de camion“, cum se tipărea mai nainte și cum, la propunerea d-lui Hepites, nu mai punem acum.

Coala 41 din vol. I n-am primit-o nici pînă acuma. Dacă s-a dat recomandată ar trebui reclamată. Dacă nu, te rog să mi-o mai trimiți odată, căci am nevoie de ea.

Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59245. S 1 (132)/D VII.

---

[1] Data preluată după consemnarea lui I. Bianu: „Primită cam la 20 oct. 1912 v[echi] *Răspuns îndată.*“

143

Cernăuți, 21 XI 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur acestei scrisori un Raport către Comisiunea Dicționarului (cu anexele: *Cuvînt către cetitori* și un formular pentru tilul lucrării) și te rog să-l predai celor în drept de a lua o hotărîre despre despărțirea volumelor în tomuri sau continuarea tipăririi ca pînă acuma. [1]

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59246. S 1 (133)/D VII.

[1] Sextil Pușcariu înainta Comisiei Dicționarului următorul raport, datat 8/21 noiembrie 1912:

Onorată Comisiune,

Ieri am trimis d-lui Rădulescu-Pogoneanu cele din urmă file de manuscris din litera B, care vor fi în curînd tipărite. Astfel devine acuma actuală chestiunea despărțirii volumelor în cîte două tomuri, despre care am raportat Comisiunii verbal în ședința din urmă la care am fost de față, dacă nu mă înșel, la începutul lunii martie 1912. Atuncea am arătat că, pentru întrebuințarea Dicționarului, ar fi mai practic ca fiecare din cele trei volume stabilite la început să se despartă în cîte două tomuri. Fiecare din aceste tomuri va cuprinde cam 50 de coale de tipar, va avea deci o grosime considerabilă, fără însă de a fi prea groase și prea grele. Dimpotrivă, avînd volume de cîte 100 de coale, acestea ar fi prea necomode de întrebuințat și ar avea în cazul nostru special un mare dezavantaj: marginea albă de la stînga paginelor fără soț și cea de la dreapta celor cu soț e în dicționarul nostru foarte îngustă (17 mm, pe cînd la *Analele Academiei* ea e de 31 mm); astfel, cu cît volumele legate vor fi mai groase, cu atît literile de la margine se vor ceti mai greu. Afară de aceea, știm cu toții că în orice bibliotecă particulară și mai ales în bibliotecile publice operele ce apar în fascicole produc greutăți și se întrebuințează puțin. Am putea, e adevărat, să lăsăm în seama fiecăruia grija de a-și lega fascicolele de cîte ori crede de cuviință, dar e cu mult mai bine dacă tomurile au pretutindeni aceeași extensiune. E de asemenea de nădăjduit că sfîrșindu-se acuma un tom, îl va remarca și critica și vom putea trage folos de pe urma observațiilor ce ni se vor face în dările de seamă prin revistele de specialitate.

La despărțirea operelor lexicografice în volume și tomuri se poate ținea seama de două principii: de cel al simetriei, stabilindu-se de la început numărul coalelor care vor forma un volum (acest principiu e urmat bunăoară de *Rječnik*), sau volumele se împart după litere, stabilindu-se de la început (sau în cursul publicației) după socoteli aproximative, care litere vor forma un volum. Pentru noi e indicat principiul din urmă, prin faptul că volumul II s-a început cu *litera F*, iar nu cu coala 101. Împărțirea din urmă o țin și de mai practică, căci e aproape indiferent dacă un tom e mai gros cu cîteva coale decît altul, dar e cu mult mai ușor de ținut minte că în biblioteca mea voi găsi toată litera B sau C în cutare tom.

În cazul nostru special este indicat de a despărți vol. I în două tomuri, cel dintîi cuprinzînd literele A și B, iar al doilea C, D, E. E adevărat că partea a doua cuprinde mai mult material lexical decît cea dintîi, C fiind cea mai mare literă din alfabetul românesc, dar redacția fiind acum scurtată, numărul coalelor nu va fi cu mult mai mare decît 50. Tot cam atîtea sînt și în tomul I, dacă pe lîngă cele 45 de coale de dicționar adăugăm 4 coale de titlu, introducere, bibliografie și adaose.

După cele expuse fac deci propunerea ca vol. I să se despartă în două tomuri, tomul I cuprinzînd literele A—B, iar tomul II literele C—E și rog pe onor. Comisiune să ia o deciziune în privința aceasta.

Pentru cazul că propunerea mea ar fi primită, îmi iau voie de a face în legătură cu ea următoarele propuneri nouă:

1) La sfîrșitul tomului I din vol. I să se dea un *Cuvînt către cetitori*, în care să se explice scurtările în redacție acceptate în timpul din urmă și să se arate pe scurt mersul lucrării. Spre acest scop mi-am luat voie a alătura conceptul unui astfel de *Cuvînt către cetitori*, rugîndu-vă a-l primi cu eventualele modificări ce le veți crede necesare.

2) După *Cuvîntul către cetitori* să se dea adaosele la Bibliografie (în special cele privitoare la *Chestionarul* lui Hasdeu, așa cum le-am făcut și precum s-au și tipărit). Fusese vorba ca să dăm o bibliografie completă la fiecare tom, spre a înlesni cetitorului căutarea scurtărilor și a nu-l sili să caute totdeauna la volumul I lista lor. Lucrul acesta s-ar putea face la tomurile viitoare, acum însă cred că e de prisos, deoarece la începutul tomului și așa se găsește partea cea mai mare a bibliografiei. Pentru toată eventualitatea eu am făcut bibliografia completă și am trimis-o spre revizie d-lui Evolceanu. Vă rog, spre ușurarea redactorilor, ca bibliografia (scurtată sau întreagă) de la sfîrșitul tomului să se tragă în șase exemplare mai mult, pentru fiecare din redactori unul.

3) La începutul tomului să se dea un titlu nou după modelul celui alăturat. Ceea ce nu puteam ști de la început, adecă cine va lucra acest dicționar pînă la sfîrșit, știm acuma cu privire la partea redactată, așa încît cred că se pot da în titlul cărții numele redactorilor.

4. Fiecare din redactori (Pușcariu, Rădulescu-Pogoneanu, Lacea, Evolceanu, Capidan, Procopovici) să primească cîte un exemplar din tomul I al vol. I.

Totodată ar trebui să se ia de pe acuma o hotărîre dacă la tomul II din vol. I. paginația va continua, sau se va începe cu 1 (sunt pentru modalitatea din urmă) și dacă în josul coalelor se va tipări I, II, 1 (sau $I_{2,1}$) sau I_{46}.

Cu ocazia aceasta îmi iau voie să vă fac de pe acuma, fără a mai aștepta sfîrșitul anului, raportul sumar despre mersul lucrării în cursul acestui an.

Din vol. I s-au tipărit pînă acuma și au trecut prin Comisiune șapte coale (38—43); de asemenea e tipărită întreagă coala 44. Restul din B, împreună cu *Cuvîntul către cetitori* și cu Adaosele la Bibliografie vor forma coala 45. Manuscrisul fiind gata, tipărirea ei se va putea face încă în cursul acestei luni sau cel mult în decemvrie. Astfel vom avea din vol. I *opt coale.*

Din vol.II s-au tipărit și au trecut prin Comisiune cinci coale (14—18); coala 19 este aproape completă, lipsesc însă cîteva șpalturi, neavînd manuscrisul pentru octomvrie de la dl. Capidan. După izbucnirea războiului balcanic, am primit de la dl. Capidan două scrisori, în care mă asigura că tulburările războiului nu-l împiedică de a lucra și că îmi va trimite manuscrisul ca pînă acuma în porțiuni lunare. Cel de pe luna septemvrie l-am și primit, cu întîrziere de vreo 10 zile, pricinuită de transportul pe mare a poștei din Salonic. Porțiunea pentru octomvrie n-am primit-o încă. Avînd azi 8 ale lunei și socotind cu întîrzierea transportului, poate să mai sosească încă în zilele viitoare. În cazul acesta va fi terminată și coala 19 încă în anul acesta. Dl. Capidan are la dînsul încă două cutii de fișe cu sfîrșitul literii G și două cu începutul literii H. I-am scris la timp, ca la caz de turburări în Salonic să le depună la Consulatul român, ca să nu se piardă. Spre a nu suferi prea multă întîrziere lucrarea Dicționarului, am dat d-lui Procopovici să lucreze partea de la HAR — încolo, iar eu am început a redacta litera C. Dacă deci forța majoră ne va împiedeca cîteva luni de a înainta cu publicarea vol. II, ne vom concentra asupra vol. I din care am dat în luna din urmă și vom da în cele viitoare mai mult decît de obicei.

Chiar în cazul cel mai rău, cînd în anul acesta nu vom putea da nici o coală mai mult din vol. II, vom tipări, pînă la sfîrșitul lui 1912, cel puțin *treisprezece coale* și pentru întîia oară vor apărea în anul acesta trei fascicole în loc de două.

La sfîrșit încă o rugare. Coala 41 din vol. I n-am primit-o (de asemenea n-a primit-o nici dl. Lacea). Împrejurarea aceasta mă stînjinește foarte mult căci la redactarea cuvintelor trebuie mereu să cercetez coalele precedente. Vă rog deci a hotărî să mi se trimeată încă o dată, iar dacă prin aceasta se strică un exemplar întreg a Dicționarului, vă rog a mi se trimite de aci înainte Dicționarul numai în două exemplare în loc de trei.

Sextil Pușcariu
Cernăuți, 8/21 noiemvrie 1912

(Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917; 1919—1926, f. 56—67)

144

Cernăuți, 23 XI 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur chitanțele pentru noiemvrie. Vă rog, dacă e posibil, să-mi trimiteți banii în aur, sau dacă aceasta nu se poate, în bani austrieci, deoarece aici nu se pot schimba lei decît cu foarte mari pierderi. [1]

În general, de ieri avem pe aici o foarte alarmantă stare. Lumea e pregătită pentru tot momentul să izbucnească războiul. Eu probabil voi fi de asemenea concentrat. Pentru tot cazul, materialul lexical îl voi împacheta în lăzi, pe care, dacă trebuie să plec de aici, îl voi depune în biblioteca Facultății teologice din reședința Mitropolitană. Cred că e cel mai sigur loc, dacă siguranță poate exista! [2] Dacă credeți însă că e mai bine să îl trimit Academiei, vă rog să-mi depeșați imediat, ca s-o fac. Atîta că în cazul acesta eu nu pot lucra și se poate prea ușor ca războiul să nu izbucnească și eu să fiu nevoit a sta cu mîinile în sîn pînă mi le veți retrimite.

Ieri a primit Brăteanu ordin să plece în curs de 24 de ore la Przemysl. Cît timp va fi sùbt arme bineînțeles nu poate colabora. El mi-a înaintat și dimisia începînd cu 1 dec. Cred însă că e bine să așteptăm întîi ce vor aduce zilele viitoare și să nu angajez pe altul în locul lui. Dacă se va întoarce în curînd, își va relua lucrul; dacă nu, vom vedea ce e de făcut.

De la Capidan nu mi-a venit nimic.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59247. S 1 (134/)D VII.

[1] Însemnare marginală: „Se trimit în coroane austriece".

[2] Însemnare marginală: „Da, așa să facă!"

145

Cernăuți, 29 XI 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trecînd azi pe la Bibliotecă am găsit în n-rul din urmă din *Literaturblatt für germanische u. romanische Philologie* (din noiemvrie) recenziunea lui A. Zauner (profesor la Universitatea din Graz) despre Dicționarul Academiei.

Cît de mult m-am bucurat cetind-o vei putea socoti văzînd această recenzie și-ți mărturisesc nu atît pentru laudele ce mi se aduc mie personal, ci pentru aprecierea justă, din partea unui om care știe ce va să zică o astfel de lucrare, a greutăților care trebuie învinse. Cu deosebire m-a bucurat ceea ce spune la sfîrșitul alineatului prim, unde numește „bewunderungswerte Leistung“ [1] a da 10 coale tipărite la an (în cei trei ani din urmă am dat 12 și 13 coale) și ceea ce spune la sfîrșitul coloanei 377 și începutul col[oanei] 378 despre greutățile ce trebuie învinse la redactarea unor cuvințele ca: *amù*, *ba* etc. Tocmai acum sunt în situația de a gusta din nou greutățile în redactarea lor: de o săptămînă îmi bat capul ca să clasific pe adverbul *ca* și după ce l-oi isprăvi va veni imediat conjuncția *ca (să)*, apoi *că*, apoi *căci*. Aceste 4 cuvinte fac 11 1/2 cutii de fișe, iar cînd vor fi redactate în forma scurtată de acum, vor da cel mult 8 pagini de tipar.

Te rog să arăți recenziunea aceasta d-lor din Comisie și cu deosebire d-lui Sturdza, ca, după grija multă ce a avut-o cu acest Dicționar să aibă și mulțumirea văzînd că străinătatea îl numește cel mai bun dintre toate dicționarele vreunei Academii romanice.

Societății Dacia i-am lăsat vorbă să trimeată cărticelele ce le-a publicat și le va mai publica.

Alătur socoteala pentru cutii și dulap. Tîmplarul a introdus din greșeală și un dulap de-al meu în socoteala Academiei, ceea ce am îndreptat.

Pe aici „die Situation andauernd ernst“ [2], cu care am început să ne deprindem însă. Ministerul de Externe din București are mijlocul de a comunica cu reprezentantul său în Salonic? Dacă da, nu s-ar putea face o întrebare despre Capidan și materialul său?

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59242. S 1 (135)/D VII.

---

[1] realizare admirabilă.

[2] situație continuu serioasă.

146

Cernăuți, 23 XII 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți mulțumesc pentru trimiterea numărului din *Literaturblatt* și a traducerei românești. Coalele 41 și 18 le-am primit de asemenea. Nu ți-am scris imediat după primire, fiindcă voiam să alătur și un raport scurt pentru Comisiune, în care, fără a insista prea mult, arăt motivele pentru care cred că ar fi totuși bine să se publice în fruntea volumelor o nouă foaie de titlu cu numele autorilor Dicționarului. Săptămîna trecută fiind aici serbările Hurmuzaki, pe care le-am prezidat eu, abia am ajuns să trimit la timp corecturile de Dicționar și să-mi isprăvesc cutia de fișe, așa că nu mi-a mai rămas vreme și pentru raport.

Alaltăieri s-a întors și Brăteanu de la Przemysl, unde fusese concentrat și și-a reluat activitatea. Acum fiind tocmai vacanțele de Crăciun, va putea da și porția de lucru pentru luna trecută, de aceea alătur chitanța lui ca totdeauna. Același lucru îl fac cu Capidan (care mi-a dat astă-vară chitanțe pentru anul întreg. D-voastră veți hotărî dacă trebuie să i se trimeată paralele. De la el n-am nici o știre și presupun că nu e în Salonic, ci a căutat să se ducă undeva unde se simte mai sigur, poate la Nevesca, unde are rude. În cazul acesta e aproape exclus ca să fi lucrat ceva la Dicționar în lunile din urmă. Dacă aș avea măcar fișele, aș face eu partea lui. Așa însă trebuie să așteptăm, doar se va limpezi în curînd situația. Pînă una alta eu voi redacta mereu din litera C, din care am patru cutii redactate de Lacea. În timpul acesta Procopovici lucrează la H, de unde se sfîrșesc fișele care-s la Capidan, așa că chiar terminînd materialul lucrat de Lacea, voi putea lucra din H o parte, care poate sta culeasă vreo 2 luni, pînă voi fi ajuns la ea.

Dacă însă în Londra nu se va încheia pacea — ceea ce nu e probabil — și vor începe iarăși luptele în Balcani, atunci m-am gîndit să-l însărcinez pe Evolceanu (care acum n-are de lucru) să-mi strîngă după toate glosarele cărților vechi și noi materialul lexical de la GRE—HAP (care e la Capidan) și cu ajutorul lui Tiktin voi redacta partea aceasta fără să am toate fișele. Va fi ceva mai scurtă și mai puțin completă, dînd probabil 1 coală în loc de două, dar lucrul acesta abia se va cunoaște.

Cît timp însă am material de lucrat de la Lacea și Procopovici aștept încă, căci vremea nu se pierde — numai Evolceanu stă fără lucru — și e indiferent dacă se publică mai mult din vol. I decît din II.

Pe aici într-adevăr toată lumea crede că situația s-a limpezit și că primejdia războiului nu mai e iminentă. Că a fost lucru al dracului de serios se vede însă și din faptul că la 20 XI st. n., la Przemysl venise o telegramă din Viena să se dea alarma și să aștepte în orice moment ordinul de a încărca tunurile.

Am la mine trei teme ale unor elevi de ai mei care la vară vor trece examenul. După cîțiva ani sterpi a venit iar o generație de elevi foarte buni. Toate trei sunt lucrate bine și cred că, cu mici îndreptări, se vor putea publica în *Analele Academiei.* Dar acest lucru mai are vreme.

Îți doresc d-tale și familiei d-tale sărbători fericite și mulțumire deplină în anul ce vine!

Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 84—85.

147

Cernăuți, 30 XII 1912

Iubite d[omnu]le Bianu,

Azi am primit de la Capidan material lucrat pe două luni (cu două cutii de fișe). Astfel vom putea merge acuma înainte cu vol. II și sper că pînă la sfîrșitul lui ianuarie să dau ceea ce mai lipsește (19 pagini), ca să apărem şi cu fascicola 4 din vol. II. De aceea e bine să se aştepte cu expedarea fasc. 9 din vol. I, ca să se poată expedia deodată amîndouă, ca pînă acuma.

Mă bucur nespus că aromânul meu e teafăr şi că a scăpat bine din stările îngrozitoare de pe acolo. Că a lucrat şi-n vremile acestea e dovada cea mai frumoasă despre dragostea ce-o poartă Dicţionarului. El se roagă să i se trimeată banii tot prin Banque de Commerce et de Depôts, nu prin Credit Lyonnais, cum i s-a trimis pe octomvrie. În scrisoare (datată 3/16 dec.) îmi spune că pe noiemvrie n-a primit încă nimic.

Crestomaţia lui Gaster e tăiată (glosarul) pe fişe şi o utilizăm adesea. Ţi-aş fi foarte mulţumitor dacă mi-ai comanda la Socec *trei* exemplare complete (vol. I—II), unul pentru Procopovici şi două pentru Seminar. Pentru cele din urmă trebuie însă să am şi o chitanţă timbrată din partea librăriei, ca să pot justifica cumpărătoarea pe numele „Seminarului de limba română din Cernăuţi". Mai simplu ar fi ca Socec să trimeată exemplarele la Patdini, care mi le-ar trece în contul Seminarului, sau dacă ai d-ta bunătatea să dai de la d-ta 10 l., în schimbul chitanţei, cu ordinul să-mi trimeată cărţile. Îţi voi trimite îndată paralele direct. Lui Procopovici poate să-i trimeată exemplarul sau prin Pardini, sau direct, fără chitanţă (str. Mikulicz 13).

Sărbători fericite! Al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

P.S. Alătur o chitanţă de la d-şoara Florian pentru lipitul de fişe (*Pravila Mold.*, ed. Longinescu, Tiktin, glosare mărunte).

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 87—88.

148

Cernăuţi, 26 I 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Acum un an mi-ai dat în grijă să cumpăr pe seama Bibliotecii Academiei cîţiva ani vechi din gazetele ce apar aici. Am întrebat în toate părţile şi ţi-am scris ce-am putut afla. Acum am primit oferta pe care ţi-o alătur şi te rog să-mi scrii ce răspuns trebuie să dau.

De la Capidan am primit materialul pe decemvrie şi îmi scrie să-i trimit material nou. Deoarece chestia orientală în loc să se limpezească se complică tot mai mult, mi-e teamă să-i trimit fişele pentru ca nu cumva să se piardă pe drum, la el, sau la întoarcere. N-aş mai vrea să trec iarăşi prin grija ce am avut-o lunile trecute. Deoarece însă a nu-i trimite material însemnează a sta pe loc cu Dicţionarul, am crezut că din dilema aceasta putem ieşi mai bine în modul pe care-l arăt în raportul alăturat, pe care te rog să-l prezinţi Comisiei cît mai degrabă, pentru ca să evităm orice întîrziere în mersul normal al lucrării. [1] Cu privire la raportul meu din urmă s-a luat vreo hotărîre?

Coala 44 am primit-o; pentru 45 am dat „bun de imprimat". Acum lucrez pentru Evolceanu, ca să apară şi fascicola din vol. II cît mai curînd. Fiind însă sfîrşitul semestrului şi examene, merge ceva mai încet decît aş dori. Peste trei săptămîni însă, vin vacanţele semestriale şi cele de Paşti, aşa că atunci vom înainta repede.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59248. S 1 (136)/D VII.

---

[1] S. Puşcariu face referire la următorul raport pe care I. Bianu menţiona: „Pr., 15 ian. 1913. Lucrarea fiind de grabnică trebuinţă — după părerea d-lui Puşcariu — s-a făcut fără să mai aştepte autorizarea Comisiei şi s-a plătit la 4/17. II. 1913, pentru ea, *40 coroane*".

Onorată Comisiune,

Dl. Capidan, trimiţîndu-mi materialul lucrat pe luna decemvrie, îmi cere material nou, nemaiavînd decît două cutii de fişe. Deşi mă asigură că atît expediarea prin poştă, cît şi împrejurările locale din Salonic nu trebuie să ne îngrijoreze, avînd în vedere nesiguranţa stărilor din Balcani, nu mă încumăt a-i trimite materialul lexical, de teamă ca să nu se piardă pe drum sau la el, putînd să se ivească în orice moment noi complicaţii în războiul Balcanic.

Pentru ca mersul lucrării să nu sufere însă întîrziere, rog onor. Comisiune de a mă împuternici a da unui student să facă o copie a materialului lexical înainte de a fi trimis la Salonic. N-ar trebui transcrise toate extractele, ci numai locurile unde se pot găsi citaţiunile pentru fiecare cuvînt. Dacă materialul trimis s-ar pierde, am avea putinţa de a strînge cu uşurinţă din nou materialul. Deoarece ora de lucru se plăteşte aici cu 1 cor., cu cheltuială foarte mică aş putea evita pierderea ireparabilă ce s-ar putea isca din prăpădirea materialului, iar dl. Capidan primind la timp materialul său, va putea şi în vremurile acestea să lucreze şi prin urmare Dicţionarul să apară la timp.

Sextil Puşcariu
Cernăuţi, 26/I 1913

(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 86.)

149

Cernăuţi, 2 II 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit scrisoarea Comisiei şi scrisoarea d-tale şi-ţi mulţumesc pentru cuvintele de încurajare. Într-adevăr Dicţionarul a ajuns acum pe ogaşa bună şi merge cum nu se poate mai bine şi mai repede. Cînd am făcut raportul din urmă m-am gîndit: mai bine îmi fac mie o nedreptate decît altora. Aceasta e la mine un fel de principiu al vieţii cu care nu ajunge omul departe, dară care izvorăşte şi din firea mea şi care pînă acum nu mi-a adus decît mulţumiri.

Colecțiile pentru Biblioteca Academiei ți se vor trimite îndată ce mă voi întîlni cu dl. Tofan, care le-a găsit la un particular.

Pe mîne am comandat un[ui] student ca să-mi facă copia fișelor ce le voi trimite lui Capidan. Deoarece se va copia numai locul (scurtat) unde se pot regăsi, cred că va merge iute și nu va costa decît puțin. La tot cazul, deocamdată nu pun să se copieze decît două cutii pe care i le vom trimite lui Capidan și care îi vor ajunge două luni. Pînă atuncea sper că situația va fi atît de limpezită încît nu va trebui să mai luăm astfel de măsuri de siguranță.

Al d-tale devotat și mulțumitor,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59249. S 1 (137)/D VII.

150

C[ernăuți], 15 II 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Alătur chitanța studentului N. Goraș pentru 40 cor. pentru transcrierea a două cutii de fișe care le-am trimis la Capidan. Îmi pare rău de cheltuiala asta ce o fac Academiei, dar paza bună păzește primejdia rea. Mai ieftin nu se putea face, cred însă că nu e mult. Să sperăm că peste două luni, cînd va trebui să trimit material nou la Salonic, nu vor mai exista primejdiile de azi.

Colecțiile de reviste se vor trimite azi la Academie.

Într-o recenziune a lui Friedwagner despre Dicționarul lui Tiktin (*Archiv für das Studium der neueren Sprachen und literaturen*, Ed. 129, Heft 3/4, p. 498), între altele: „*Während das unter* S. Pușcarius Händen rasch wachsenden akademische Wörterbuch . . ."[1] La coala 1 din C s-a întîmplat întîia oară cazul că au intrat trei cutii de fișe într-o coală de tipar.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

P.S. Văd citat fasc. 4 din *Dicționarul etimologic* al lui Densusianu—Candrea. A apărut? Dacă da, te rog să-mi trimiți cele 3 exemplare ca pînă acuma (2 de tăiat).

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59250. S 1 (138)/D VII.

---

[1] în timp ce sub mîinile lui S. Pușcariu dicționarul academic *crește repede.*

151

Cernăuți, 15 III 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit *Grănicerii* lui Chirițescu. Are foarte multe cuvinte importante pentru Dicționar. Păcat numai că le îndeasă fără multă selecție în scrierile sale. O parte din novelele sale le-am extras din *Convorbiri literare*, unde fusese publicate întîi, restul îl voi da la extras din volum. Glosarul va trebui însă tăiat și scos pe fișe, de aceea te rog să-mi trimiți încă două exemplare. Cu ocazia aceasta te rog să-mi trimiți și fascicolele din urmă din Tiktin în două ex., ca să le dau la tăiat și lipit.

În timpul din urmă s-au înmulțit iară glosarele, așa că va trebui în curînd să comand din nou cutii pentru fișe. Cînd văd cum se înmulțește numărul fișelor mă apucă uneori groaza de ele. Primesc mereu și comunicări și liste de cuvinte de la particulari. Astfel materialul meu e foarte bogat și, comparat cu Tiktin, Dicționarul nostru dă cam 10% cuvinte neînregistrate de alții. Dar tocmai acest lucru, brăzdatul în țelină, îngreunează mult lucrarea.

Sănătate să fie, că pe nesimțite ne-om pomeni cu lucrarea gata!

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59251. S 1 (139)/D VII.

152

Cernăuți, 20 IV 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

După o influență care m-a ținut în pat o săptămînă, m-am apucat azi iară de lucru și mă bucur că vacanțele Paștilor stau înaintea mea, ca să pot pune la loc ceea ce am neglijat în cursul boalei.

Cînd am fost astă-toamnă în București, îți vorbisem de gîndul ce-l am să-mi public cursurile populare de Istorie a literaturii române într-o ediție ilustrată pentru publicul mare și te rugasem să-mi dai voie să fac cîteva clișee după colecțiile Academiei. D-ta ai fost atît de bun să-mi pui la dispoziție spre întrebuințare și clișeele Academiei. Manuscrisul pentru istoria literaturii vechi e gata, căci astă-iarnă am trebuit să țin despre această parte „volkstümliche Universitäts Kurse". Asociațiunea din Sibiu mi-a făcut acum propunerea să le publice în *Transilvania*, de unde apoi să se scoată în broșură separată. Înainte de a da răspunsul definitiv la Sibiu, te rog să-mi scrii dacă pot să le pun în vedere aceste clișee peste cîteva săptămîni.[1] Pînă acuma mi-am notat 19 clișee din *Vechea bibliografie* și două clișee din alte publicațiuni ale Academiei (Iorga și V. A. Urechia) și [aș] dori să mai fac patru clișee după portrete și manuscripte din colecția Academiei.

I-am scris și lui Alexandru Lapedatu, care mi-a făgăduit că va îngriji el lucrarea acestor clișee. Tot lui îi voi trimite lista (cu numărul inventarului) pentru clișeele cele gata. Mi-a făgăduit și el vreo două de la *Buletinul monumentelor istorice*. În modul acesta cred că Asociația din Sibiu va avea cheltuieli foarte mici cu publicarea lucrării, care va fi însă precum nădăjduiesc folositoare.

Pînă în iunie voi mai avea nevoie încă o dată să pregătesc cîteva ilustrații pentru sec. XVIII-lea, asupra cărora nu sunt încă deplin hotărît. Acestea însă nu vor fi mai multe decît vreo 8—10.

Ți-aș fi foarte îndatorat dacă îmi vei da voie să-l trimit pe Lapedatu cît de curînd la Academie cu lista clișeelor, pentru ca lucrarea care va apărea în cîteva numere consecutive ale *Transilvaniei* să se poată pune sub tipar înainte ce sesiunea Academiei te va afla învăluit cu lucru. Dorindu-ți toate cele bune de sfintele sărbători, sînt al d-tale devotat și mulțumitor,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Corep. inv. 59252. S 1 (140)/D VII.

---

[1] Însemnare marginală: „8/21.IV.1913, Răsp[uns] **da**. Bianu".

153

Cernăuți, 4 V 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Întors de la „Junii" din Brașov, unde ai auzit „sfînta surlă", te întîmpin cu scrisoarea aceasta, căreia alătur o cerere pentru Comisiunea Dicționarului. Sunt niște cărți pe ale căror glosare aș vrea să le trec la fișe. „Materialurile folcloristice" se găsesc în multe exemplare la Ministerul de Culte și Instrucție, celelalte nu-s scumpe. Totodată rog să se trimeată la *Zeitschrift für romanische Philologie* un exemplar din dicționar spre recenzie. Scriindu-i lui Höpffner că îl rog să dea Dicționarul cuiva ca să facă o recenzie pentru *Zeitschrift*, mi-a răspuns (alătur postala) că exemplarul trimis l-a reținut Gröber, iar după moartea lui s-a vîndut împreună cu biblioteca. Ar trebui deci să nu se mai trimeată nimic la adresa lui Gröber și rog Comisiunea să trimeată un nou exemplar revistei.

În vacanțele Paștilor am sporit mult la Dicționar. Dacă tunurile ce vor bubui la Scutari nu vor răsuna pînă aici, vreau să plec la Brașov cu 7—8 coale tipărite în anul acesta. Mulțumesc pentru clișee.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Leafa pe luna aprilie încă nu mi-a sosit. Desigur va sosi zilele viitoare. Deoarece se poate însă ca scrisoarea cu chitanțele să se fi pierdut — deși am trimis-o recomandat — te rog, în acest caz, să mă înștiințezi, ca să pot trimite altele și să reclamez.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59253. S 1 (141)/D VII.

154

Cernăuți, 26 VI 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mulțumesc pentru trimiterea cărților prin biblioteca de aici. Peste cîteva zile le voi înapoia, tot prin bibliotecă, iar de aci înainte, cînd voi mai avea trebuință, voi cere de-a dreptul. *Viața nouă* am găsit-o aici și deci nu o voi mai cere.

Acum mă pregătesc de plecare şi abia aştept să apuc să mă odihnesc puţin. De mîne în două voi pleca şi mă voi opri două zile la Bucureşti, voind să îmi fac singur rost de fotografiile şi clişeele de care îţi scrisesem. Nădăjduiesc să te întîlnesc încă la Bucureşti (în 11 şi 12 iulie st. n.) şi poate pe ziua de vineri (11/VII) se va putea convoca şi o şedinţă a Comisiei Dicţionarului. Pînă atunci adecă se vor putea prezenta Evolceanu şi Rădulescu, fiecare cu cîte o nouă coală de tipar, ale căror corecturi le-am făcut zilele astea.

Dl. Kirileanu m-a rugat să-i pun la dispoziţie cîteva volume din *Chestionarul* lui Hasdeu. Deoarece în cursul anului am mereu nevoie de ele, abia acum o pot face, şi înainte de a pleca le voi trimite Academiei, în a cărei bibliotecă el le va putea utiliza pînă la toamnă, cînd voi avea iarăşi trebuinţă de ele.

Săptămîna trecută facultatea m-a ales unanim decan.

Am refuzat însă primirea, deoarece anul de decanat îţi dă atît de mult de lucru, încît cu greu mai ajungi să faci altceva. Am trebuit însă să făgăduiesc că voi primi la anul. Voi vedea ce va mai fi pînă atunci.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59254. S 1 (142)/D VII.

155

Cernăuţi, 6 VII 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Vineri în 4/VII am trimis prin librăria Pardini cele şapte volume din *Chestionarul* lui Hasdeu, despre care-ţi vorbeam în scrisoarea trecută, spre a putea fi utilizate de dl. Kirileanu la Academie. Deoarece de atunci s-a declarat în România mobilizarea, sunt îngrijat ca nu cumva să fi fost oprite în drum. Te rog, de aceea anunţă-mi în două vorbe primirea lor. De asemenea te rog să-mi scrii cît mai stai d-ta la Bucureşti. [1] Planul meu de a sosi vinerea viitoare la Bucureşti a trebuit să-l părăsesc, căci comunicaţia e întreruptă. Probabil voi mai sta aici pînă se va limpezi situaţia în vreun fel şi apoi voi pleca de-a dreptul la Braşov, rămînînd să viu mai tîrziu, la vară o dată ca să lucrez la Academia Română. E probabil că şi cele două coale de Dicţionar nu vor mai putea trece prin Comisie înainte de vacanţe.

Dar toate acestea sunt lucruri fără nici o importanţă faţă de gravele evenimente care se pregătesc. Toţi românii privim cu însufleţire nedescrisă la armata bravă care va spune apăsat tuturor că România n-are decît să vrea şi poate ajunge ţintele sale. Aşa să ne ajute Dumnezeu!

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59255. S 1 (143)/D VII.

---

[1] Însemnare marginală: „Răsp[uns] cartă poştală 11.VII n. 1913".

156

Braşov, 21 VII 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

După un drum de zece zile am ajuns în sfîrşit la Braşov. Plecarea din Bucovina prin Iacobeni—Rodna, cu trăsura — deoarece prin Galiţia comunicaţia era întreruptă —, şi fără să ştiu am dat într-o regiune de inundaţie generală. M-am retras la băile de la Sîngiorzul-român, unde am stat o săptămînă izolat de restul lumii ca Robinson. În sfîrşit, alaltăieri am putut pleca cu trăsura 60 km. şi apoi de la Beclean cu trenul spre Braşov, unde am aflat poştala d-tale adresată la Cernăuţi. Aici m-am oprit, deoarece la Bran e scarlatină şi probabil voi rămînea toată vara.

Volumele din Hasdeu de care-mi scrii sunt la Cernăuţi bine grijite. Îmi pare bine că celelalte au ajuns la Bucureşti. Eu însumi nu voi putea veni deocamdată la Bucureşti, căci, pe cît aud, nu ne dă drumul peste graniţă.

Alătur chitanţele, cu rugarea să mi se trimeată paralele la Albina.

Noi urmărim de aici cu răsuflarea oprită de entuziasm înaintarea bravilor dorobanţi şi rugăm pe D-zeu fierbinte ca să ne ajute aşa cum dorim noi.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu
Cacova de sus 9

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59256. S 1 (144)/D VII.

157

B[raşov], 5 VIII 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit scrisoare cu cele cîteva comunicări de cuvinte şi cele două coale trimise recomandat. Coala I, II² mi-a venit în două exemplare, dintre care unul poartă nota cu creionul „Lacea". Dimpotrivă coala II 21 *(grozăvatec-hac)*, sosită ieri, era într-un singur exemplar. N-a fost uitat cumva exemplarul lui Lacea la Bucureşti ? Să-l fi scos cineva la poştă?

Deşi plouă şi pe aici zilnic, tot am făcut excursii aproape în fiecare zi. După prînz plec la „Piatra Corbului". Abia aşteptăm seara apariţia *Gazetei* cu ştirile de la Bucureşti.

Al d-tale devotat,
Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59257. S 1 (145)/D VII.

158

Braşov, 25 IX 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Ca în toţi anii aş vrea şi în anul ăsta să mă opresc pe 2—3 zile la Bucureşti, ca să mă întîlnesc cu cei doi colaboratori de acolo şi să lucrez cu ei. Ar fi bine dacă s-ar putea întruni şi Comisia Dicţionarului — aşa redusă cum e — ca să mi se comunice verbal îndrumările şi observaţiile ce eventual sunt de făcut. Spre scopul acesta amîn plecarea mea de aici pe cît se poate şi voi căuta să fiu la Bucureşti într-o vineri, adecă în 10/X st. n. Te rog scrie-mi dacă se poate să vin pe timpul acela şi dacă d-ta eşti atunci în Bucureşti?

În locuinţa mea din Cernăuţi au intrat hoţii şi mi-au călcat-o. Noroc că fişele şi manuscriptele Dicţionarului le dusesem toate la Biblioteca Facultăţii Teologice, ca în toţi anii înainte de plecare. Ar fi ajuns să-mi răstoarne cutiile cu fişe, amestecîndu-le, pentru ca paguba să fie enormă. Ce-au făcut din dulapurile mele, care sunt toate sparte, voi putea constata numai la întoarcere. Lucruri preţioase (covoare etc.) însă n-au dus, iar argintăria etc., n-am lăsat-o eu acasă. Cum sunt asigurat contra spargerii, nădăjduiesc ca paguba să nu fie prea mare.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu
Cacova de sus 9

Lacea a primit de la Capidan coala II 21. Restul de 3 coale trimise în lunile de vară de la mine.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59258. S 1 (146)/D VII.

159

Cernăuţi, 15 XI 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Chiar azi am trimis şi lui Rădulescu şi lui Evolceanu ultimele şpalturi corectate din I 4 şi II 23, împreună cu manuscris, deşi de la începutul lunii am mereu examene, pe care numai ieri le-am terminat. Astfel sunt tipărite pînă acuma 9 coale în anul acesta şi vom da cu siguranţă încă trei cel puţin.

Dl. Zanne se vede că a uitat că în 1913 a primit „deja“ două fascicole — acest lucru e uşor controlabil după data tipărită în josul coalelor — dar, ca să nu se supere, voi griji ca să mai primească o fascicolă. *Spre a putea preţui munca altora*, îi recomand următoarea socoteală: dacă am fi tipărit noi dicţionarul cu litera şi cu luxul de spaţiu alb al *Proverbelor românilor*, fiecare fascicolă din Dicţionar ar fi dat cu siguranţă un volum şi mai gros şi mai impozant ca *Proverbele*. Deci în cei 7 ani neîmpliniţi de cînd se publică

Dicționarul am fi scos nu nouă volume de *Proverbe* (1895—1901), ci treisprezece! La tot cazul, dacă vom trăi, mai degrabă vom vedea Dicționarul Academiei isprăvit, decît glosarele făgăduite, dar nepublicate, la ultimele volume ale *Proverbelor românilor*. Cum vezi, am luat notă și am înapoiat vocea din public.

Tare mi-ar trebui volumele din *Chestionarul* lui Hasdeu la care a lucrat dl. Kirileanu astă-vară. Se poate să mi le trimiteți?

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu
str. Dominic 6

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59259. S 1 (147)/D VII.

160

Cernăuți, 6 XII 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mulțumesc din inimă pentru grija ce ne-o porți, trimițîndu-mi *Buletinul societ. geogr.* și *Revista pădurilor*. (În cea din urmă, la pag. 341 văd menționat un studiu de d. S. Drîmbă, cu 251 cuvinte privitoare la silvicultură. S-ar putea afla?) Am să le dau la tăiat, împreună cu glosarul de la *Îngerul românului*. Se adună mereu material. De nu m-aș troieni în el!

Lui Giurescu i-am scris și eu, rugîndu-l să primească colaborarea. A fost idee foarte fericită! [1]

Acum dau zor ca în decembrie să se tipărească și coala 25 din H, ca să ajungem cu cele două fascicole deodată gata.

Procopovici se roagă ca să i se trimeată și lui un exemplar din Dicționar, căci al lui (abonat) s-a uzat de tot.

Mulțumindu-ți încă o dată, sunt al d-tale devotat,

S. Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59260. S 1 (148)/D VII.

---

[1] În 23.XI.1913, înaintînd președintelui Comisiei un raport, S. Pușcariu făcea cunoscut următoarele: „în cursul redactării Dicționarului am dat adesea de o mare dificultate: sunt termenii relativi la vechile noastre instituțiuni (d. ex. *armaș*, *boier*, *camănă*, *căminar*, *goștină* etc.). Nici unul dintre colaboratorii mei, nici eu, nu avem pregătirea istorică necesară spre a putea redacta în mod satisfăcător aceste articole, căci pînă astăzi lipsesc cu desăvîrșire lucrările pregătitoare. Biblioteca din Cernăuți e neîndestulătoare spre a putea face în ea studii speciale și chiar dacă s-ar afla aici toate revistele și colecțiile de documente pe baza cărora s-ar putea urmări acești termeni în trecut, astfel de studii, ieșind din sfera preocupărilor mele, sunt împreunate cu o pierdere de vreme foarte mare.

Pînă acuma ne-am ajutat cum am putut, căutînd să stabilim din exemple înțelesul precis, iar cînd acesta nu era clar, ne-am adresat d-lui C. Giurescu cerîndu-i informațiuni. Dl. Giurescu, într-adevăr, ocupîndu-se de ani de zile cu vechile noastre instituțiuni, este acela între tinerii noștri învățați care e mai bine informat în această privință și are cele mai bogate cunoștințe. D-sa, cu o deosebită bunăvoință, ne-a sărit într-ajutor și unele comunicări ale d-sale sunt mici studii inedite despre antichitățile românești. A cere însă și de aci încolo acest serviciu prietenesc pe cale particulară ar însemna a stînjeni pe dl. Giurescu în ocupațiunile sale și a abuza de bunăvoința sa. Rog deci ca onor Comisiune să se adreseze în mod oficios către dl. Giurescu, cu rugămintea de a colabora la Dicționarul Academiei pentru cuvintele ce privesc vechile noastre instituții. Prin vreun semn convențional sau prin alt mijloc (de ex. în Introducerea lucrării) se va putea arăta care este partea d-sale de colaborare, pentru ca osteneala sa să nu rămînă anonimă. În acest fel Dicționarul nostru ar fi în același timp și cea mai bine informată enciclopedie a vechilor noastre instituțiuni". *(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 100).*

Comisia avizează favorabil cererea și decide ca „deleg. să roage pe dl. Giurescu a da redactorilor dicționarului ajutorul cerut. D-sa va putea subscrie articoli ce va redacta în proporțiile cerute de întocmirea întregii lucrări. Delegațiunea să-i dea remunerarea ce se va cuveni". Pe verso-ul raportului se află ciorna (după scris aparține lui I. Bianu) unei adrese către C. Giurescu, prin care i se solicită colaborarea la Dicționar.

161

Cernăuți, 7 XII 1913

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți scriu iarăși, căci uitasem în scrisoarea trecută să-ți recomand pe dr. Marmeliuc, care a trimis o lucrare spre publicare *în Anale.* [1] Lucrarea eu n-am cetit-o, dar îl cunosc pe autor, care e unul dintre tinerii noștri care promit foarte mult. Serios, muncitor, cinstit și, băiat de treabă.

Îți alătur, mai mult ca o curiozitate, poștala ce am primit-o de la August Scriban din Iași. De mult mi se tot îmbie ca colaborator; pînă acuma l-am tot ținut departe. Acum vrea numai 20.000 l de la Academie. Eu îi voi scrie azi să nu-și facă iluzii și că eu n-am la Academie ce vorbi.

Nu cumva aveți la Academie un exemplar de prisos din *Cartea verde?* Ar fi bine să existe un exemplar și în Bucovina și ți-aș fi foarte mulțumitor dacă mi-ai putea-o trimite.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59261. S 1 (149)/D VII.

---

[1] D. Marmeliuc publică în *Analele Academiei, Mem. Secț. Lit.*, tom. XXXVII, lucrarea *Figuri istorice românești în cîntecul popular al românilor.*

162

Cernăuţi, 14 II 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mă iartă că nu ţi-am scris atîta timp. În aste două luni din urmă nu m-am simţit deloc bine. În vacanţele Crăciunului am lucrat prea mult şi m-am surmenat. Din asta mi s-a tras o boală de stomac, de care abia acum, după patru săptămîni de cură strictă de Karlsbad (făcută acasă) am scăpat. Am mai avut neplăceri şi cu fraţii noştri bucovineni, pe care, în naivitatea mea, credeam că îi pot convinge că umblă pe căi greşite. Acum însă mi-am dat demisia din prezidiul „Societăţii pentru cultură" şi-mi văd liniştit de lucrul meu.

Dorinţa mea era ca să dau materialul de Dicţionar la timp, astfel ca să poată fi data decembrie 1913 sub coalele care se tipăresc acum. De aceea am zorit aşa lucrul la sfîrşitul anului, făcînd cîte 8—10 ore pe zi. Manuscrisul meu a şi sosit întreg în jumătatea primă a lui decemvrie la Bucureşti, dar ne-am împiedecat de cîteva cuvinte „istorice" (*cămară*, *camănă* etc.), care ne-au oprit pe loc. Nu face însă nimic! De la mai 1913 pînă acuma sunt culese 11 coale şi pînă în mai vor mai urma cu siguranţă două coale, aşa că voi întrece numărul de 12 coale. Lucru principal e că am scăpat de afurisitul de *H* şi pînă la sesiunea viitoare vom fi intrat în *I*.

Capidan îmi scrie că s-a înîlnit cu d-ta în Bucureşti. El îmi scrisese că va fi trimis cu o misiune aromânească în ţară şi că nu va putea lucra cîtva timp, făgăduindu-mi că la întoarcere va pune la loc ceea ce a pierdut din timp. Cum de la el am material lucrat pentru 1 1/2 coale, am crezut că nu e nici o piedecă. El s-a purtat foarte bine anul trecut, trimiţindu-mi regulat material, chiar şi-n cele mai critici vremuri.

Mulţumesc şi pentru cele cîteva comunicări de cuvinte primite de la d-ta.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59262. S 1 (150)/D VII.

163

[*martie, 1914*]

Iubite d[omnu]le Bianu,

Evolceanu şi Rădulescu îmi scriu că de cîteva săptămîni nu pot tipări la Dicţionar din cauza grevii. Lucrul acesta mi-e neplăcut, căci eu le-am trimis material de mai multe coale şi aş vrea ca în raportul înaintat la Sesiunea din acest an să se poată spune că am dat numărul coalelor obligate. Socoteala momentan e următoarea:

Din mai anul trecut s-au publicat din vol. I coalele 2—5. Coala 6 aşteaptă „bun de imprimat", şi coala 7 e culeasă pînă la *grevă*.

Din vol. II s-a publicat coalele 21—26, iar pentru coala 27, cu începutul literii I i-am trimis lui Evolceanu tot materialul necesar.

Prin urmare, pînă azi am dat bun de imprimat la 10 coale şi mai am trei coale de corectat. Socoteala asta am făcut-o pentru că săptămîna viitoare voiesc să plec într-o călătorie prin Italia—Grecia—Constantinopole, din care abia la Sf. Gheorghe mă voi întoarce. Mi-e absolut necesară o lună de odihnă, căci de la începutul acestui an sunt atît de obosit, încît trebuie să mă odihnesc o dată cumsecade. La întoarcere voi da imediat bun de imprimat celor trei coale care-s culese, aşa că în raport se va putea spune că am dat 13 coale.

Excursia o fac cu liceul din Braşov şi va fi foarte ieftină (280 cor. drum, casă şi masă) şi voi avea şi societate plăcută.

Chitanţele pentru aprilie le voi trimite numai după întoarcerea mea (6 mai st. n.).

Toate cele bune şi sănătate, că-i mai bună decît toate!

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59397. S 1 (283)/D VII.

164

Cernăuţi, [15/]28 V 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mă grăbesc a-ţi trimite declaraţia cerută şi-ţi mulţumesc din inimă pentru prietenia ce mi-o arăţi.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59263. S 1 (151)/D VII.

165

Cernăuţi, [16/]29 V 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mă grăbesc să-ţi răspund la scrisoarea primită azi. Dacă luni voi primi o telegramă că-s ales [1] voi pleca marţi dimineaţă la 7,40 cu expresul şi voi sosi marţi seara la Bucureşti. Te voi căuta încă marţi seara pe acasă, rugîndu-te să-mi dai îndrumările necesare. Îţi mulţumesc pentru sprijinul ce-mi dai. Declaraţia cerută în scrisoarea trecută a plecat recomandat.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59264. S 1 (152)/D VII.

---

[1] Este vorba de alegerea sa ca membru titular al Academiei, în locul lui N. Quintescu, alegere ce a avut loc la 19 mai 1914.

166

Cernăuți, 27 VI 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

De la Dragoslav [1] am primit zilele trecute o scrisoare în care-mi comunică că ar vrea să mă cerceteze și să-mi vorbească „în privința folclorului de la Academie". I-am scris că eu plec sîmbăta viitoare, că lucrul nu are grabă, căci în vacanțe nu se va face nimic și deci e mai bine să vie la toamnă. Atunci voi vedea. Deocamdată am vorbit cu dr. Marmeliuc, de care-ți spuneam. El la toamnă mai are un examen (are ambiția să promoveze sub auspiciis la Viena), de aceea deocamdată nu se apucă de lucru. La toamnă însă va începe să alcătuiască un plan de lucrare pe care vrea să-l termine pînă la Crăciun, împreună cu un model (își va alege una dintre baladele noastre populare și o va da împreună cu variantele ei). Acest plan îl voi vedea apoi eu, adăugînd ce cred că e necesar și ți-l voi trimite d-tale. Numai după ce îl vei fi văzut și d-ta și după ce ne vei spune ce crezi că e bun în el, îl vom aduce înaintea Academiei în forma pe care vom crede-o mai bună. Cred că nu trebuie pripit lucrul și trebui să ne răzgîndim bine înainte de a începe.

Volumele din *Chestionarul* lui Hasdeu, cerute de dl. Kirileanu, i le voi trimite săptămîna viitoare, îndată ce voi înceta cu lucrarea Dicționarului.

Îmi pare bine că am 4 coale culese și corectate de tipografie, o mică zestre pentru la toamnă, cînd vreo lună voi fi ocupat aproape tot timpul cu lucrările decanatului.

De aici plec sîmbătă spre Tekirghiol, unde voi sta o lună, apoi la Bran. Dacă, prin august, vei urca Bucegiul, nu uita să-mi dai de știre, ca să vă putem vedea sus, sau jos, în Bran și în Predeal.

Al d-tale devotat,
S. Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59265. S 1 (153)/D VII.

---

[1] Ioan Dragoslav (n. la 14 iunie 1875 în Fălticeni — m. 1928), scriitor, colaborator la revistele *Sămănătorul, Făt-Frumos, Junimea literară, Luceafărul, Convorbiri critice* ș.a.

167

30 VI/13 VII 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

De o săptămînă mă frig la soarele dobrogean și mă răcoresc în marea românească. Numai aromânii (țînțarii) ne cam supără, încolo e o frumusețe aici. Și-n această dulce pace... mă gîndesc la manuscrisul de literatură populară pe care am să-l cenzurez. În cursul celor trei săptămîni cît mai stau aici cred că-l voi da gata.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu
Techirghiol, Hotel Movilă, jud. Constanța

Azi am primit de la Procopovici ştirea că la 4 zile după plecarea mea au intrat hoţii în locuinţa mea din Cernăuţi. S-au păcălit însă ca şi anul trecut. Fişele sunt în siguranţă la Biblioteca Universităţii.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59266. S 1 (154)/D VII.

168

5/18 iulie 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

D-lui Max Wagner i se trimite Dicţionarul. Mutîndu-se de la Hamburg la München anunţă noua lui adresă.

Zilele astea am început să cetesc manuscrisul lui A. Filimon. În forma prezentată e imposibil de publicat, că F. pare a fi un om absolut incult. Păcat de cîteva bucăţi frumoase de poezie populară. Voi mai ceti şi voi face apoi un raport la Academie. Fiind acum Academia în vacanţe cred că lucrul n-are zor. Împreună cu manuscrisul lui Filimon voi trimite şi pe al lui Popovici, care-i ridicol ca totdeauna şi în scrisoarea lui din urmă.

Îţi doresc d-tale şi familiei d-tale o călătorie frumoasă prin Elveţia.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu
Techirghiol, Hotel Movilă

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59267. S 1 (155)/D VII.

169

Braşov, 16 VIII 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit amîndouă poştalele d-tale şi-ţi mulţumesc din inimă pentru noua dovadă de prietenie. Eu voi rămîne deocamdată ca instructor aici. Cu paralele nu e zor aşa mare. Cred că mai bine e să i se predea d-lui I. Bogdan, care, precum aud, are de gînd să vină săptămîna viitoare la Braşov. Dealtfel, poate de la Buşteni să se dea mai uşor o ocazie ca să le aducă cineva încoace. Aud că şi sora d-lui Bogdan, d-na Popescu, e la Buşteni şi se va întoarce curînd la Braşov. Dacă nu, va călători o dată nevastă-mea pînă la Buşteni; eu nu mă pot depărta de aici. Sper dealtfel că încă două luni vom primi şi lefile noastre, aşa că ăi mici nu vor rămîne lipsiţi.

De lucrat, bineînţeles momentan nu poate fi nici vorbă, fiind ocupat la cazarmă de dimineaţa pînă seara. Cel puţin călăritul şi aerul curat simt că îmi fac bine; adun puteri pentru viitor. Să dea numai D-zeu să iasă toate bine, aşa cum le dorim.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu
Cacova de sus 9.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59268. S 1 (156)/D VII.

170

Brașov, 20 VIII 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit scrisoarea d-tale ieri tocmai pe cînd eram împreună cu dl. I. Bogdan. Cred că dl. Bogdan, care mîne va fi la București, îți va fi dat informațiunile pe care ți le scriu acum. Te rog anume să schimbi banii în bani austrieci, căci aici leii au curs foarte scăzut. Dacă se poate și pentru Lacea și Procopovici, cărora le pot eu preda paralele sau trimite prin poștă. Dl. Bogdan le va lua cu sine la Bușteni și, sau le va aduce singur la Brașov, sau mi le va aduce frate-meu sau nevastă-mea plecînd anume după ele.

Pe noi deocamdată ne mai ține pe aici ca instructori ai soldaților bătrîni și ai celor recrutați acum.

Mulțumindu-ți pentru bunăvoința d-tale, devotat, prieten,

Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59269. S 1 (157/D VII.

171

Brașov, 27 VIII 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

Prin soacra fratelui meu, am primit banii și-ți mulțumesc pentru trimiterea lor. Noi suntem încă tot aici așteptînd telegramele, care în orice moment ne pot chema unde e nevoie de noi. Tragica și eroica mea moarte[1] a avut darul să ne facă cîteva clipe de veselie. Mă tot mir de unde vor fi scos gazetarii fotografia mea veche din Lipsca.

Voi îngriji ca să primească și colaboratorii mei paralele. Dacă îl vezi pe Capidan, te rog spune-i să-mi trimeată adresa sa.

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Pușcariu
Cacova de Sus 9

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59270. S 1 (158)/D VII.

---

[1] Pe o filă atașată scrisorii se află lipită o tăietură cu următoarea știre publicată de ziarul *Dimineața* la 8 august 1914, sub titlul *Moartea în război a d-lui Sextil Pușcariu?:*

„*Sinaia, 6 august.* Din Sinaia ni se telefonează că un cunoscut profesor ploieștean, fost senator, a avut azi acolo știrea cum că scrisori primite din Ungaria vestesc că cunoscutul filolog Sextil Pușcariu, care se știe că lucrează la *Magnum Etimologicum* ca succesor al lui Hasdeu, după ce a fost mobilizat ca aparținînd armatei austriece, ar fi căzut într-o luptă a trupelor ungare cu cele sîrbești.

Desigur că știrea trebuie dată sub cea mai mare rezervă, tot felul de zvonuri circulînd în aceste împrejurări.

Este însă de datoria Ministerului nostru de Externe să stabilească dacă această știre este sau nu adevărată.“

172

TELEGRAMĂ *[10/23 sept. 1914]* [1]

Sunt încă în Braşov, Puşcariu.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59271, S 1 (159)/D VII.

[1] Data este preluată după însemnarea lui I. Bianu: „Pr[imită] 10/23 sept. 1914.

173

Braşov, 11 X 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

Ştirea atît de dureroasă pentru orice inimă de român despre moartea înţeleptului şi marelui rege Carol ne-a sosit aici ieri pe la 10 a.m. Îţi închipui cu ce sentimente am primit-o toţi. Dea Dumnezeu ca înţelepciunea lui să sălăşluiască mai departe în palatul pe care l-a părăsit prea degrabă.

Hotărîrea de a aduce întreg materialul Dicţionarului la Bucureşti e foarte bună. Pe o filă alăturată dau toate indicaţiile necesare pentru cei ce-l vor lua din Cernăuţi [1]. Grămadă va fi de mare ajutor, cunoscîndu-se bine şi în locuinţa mea. Cheile de la locuinţă sunt — aşa cred — la doctorul I. Bodea din Cernăuţi. Tot el cred că are şi cheia de la biroul meu, unde sunt toate celelalte chei.

O rugare mare. Oare dacă se aduce în cîteva lăzi tot materialul şi biblioteca Dicţionarului nu se pot face două sau trei lăzi mai mult ca să se aducă şi manuscriptele şi cărţile mele, care ar putea trece tot ca Biblioteca Dicţionarului? Mă doare inima gîndindu-mă că ar putea să rămînă pradă evenimentelor turburi. Poate s-ar putea aduce şi alte lucruri mai preţioase (precum covoare, tablouri, argintărie şi eventual ceva pentru iernat) din locuinţa noastră. Spre scopul acesta alătur şi o scrisoare pentru doctorul Bodea, care va face acolo pachete. Dacă crezi că nu se poate, atunci dl. Grămadă să comunice d-lui Bodea acest lucru.

Alătur aici şi două chitanţe pentru noiembrie şi decemvrie.

Dacă e posibil, te rog trimite-mi paralele acestea. Desigur că acum se pot trimite prin vreo bancă la Albina pe socoteala mea. Dacă nu, te rog a le trimite fratelui meu Anton Puşcariu, inginer, Băicoi. Cu leafa mea de profesor nu-mi mai merge — nici nu ştiu unde e regimul bucovinean — sunt cam îngrijat de soarta alor mei. După război cred că se va găsi o modalitate ca ceea ce nu s-a putut lucra acum la Dicţionar să se facă mai tîrziu.

Dealtfel eu sunt sănătos, nici n-am murit şi am şi braţul stîng. În curînd cred că va trebui să plec şi eu „în sus".

Să auzim de bine! Al d-tale mulţumitor prieten,

S. Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 117.

[1] Scrisoarea este însoţită de următoarea notă cu relaţii privitoare la fişele, cărţile şi manuscrisele Dicţionarului:

Materialul Dicționarului

La Facultatea teologică din Cernăuți, în bibliotecă, sunt patru lăzi, trei în formă de cutii și una ca un cufăr, în care sunt împachetate fișele Dicționarului (afară de literele lucrate A, B, F, G, H), precum și manuscrise, parte privitoare la Dicționar, parte ale mele. Cutiile cele mari fiind cam slabe, ar trebui întărite cu șine de fier, ca să nu se strice pe drum, să se răstoarne fișele.

În locuința mea, în camera unde lucrez eu, au rămas cutiile de fișe lucrate, precum și cutii cu fișe venite mai tîrziu în dulapurile de sticlă (sistem american).

Dintre dulapurile de cărți, cel de la stînga ferestrii spre grădină cuprinde partea cea mai mare a „Bibliotecii Dicționarului"; sunt însă unele cărți din această bibliotecă și în celelalte trei dulapuri de cărți (ale mele). În tot cazul, trebuie duse însă cărțile din dulapul rulant de lîngă biroul meu de scris (dicționare și cărți absolut necesare, în parte cu notițe de ale mele).

În biroul meu (masa de scris), în diferitele lădițe, sunt manuscrisele mele, dintre care unele indispensabile pentru Dicționar. Rog să se pacheteze și să se ducă toate hîrtiile din birou.

În dosul biroului e o mică bibliotecă cu cărți vechi și cu *volumele din Chestionarul Hasdeu,* care trebuiesc salvate.

Cheile de la locuința mea, la doctorul I. Bodea din Cernăuți. Dacă va fi nevoie să se spargă vreo ușă sau vreun lacăt, rog să se facă la loc prin lăcătuș.

Pușcariu
12 X 1914

(Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 118).

174

Brașov, 7 XI 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

Cu bucurie am aflat de aducerea materialului de Dicționar. Cînd veți desface lăzile, veți găsi cutiile așezate după alfabet, astfel că se vor putea da colaboratorilor cutiile cu fișe spre a fi lucrate mai departe. Cît pentru celelalte lucruri, va veni sau nevastă-mea sau frate-meu la București ca să le ia în primire. Numai cărțile vă rog să le păstrați d-voastră deocamdată, așa împachetate cum sunt.

Eu voi pleca poimîine la Cisnădie, în aceeași calitate de instructor. Pe cît timp, nu știu. Înainte cu două săptămîni era să fiu trimis ceva mai departe într-o călătorie aproape de Universitatea mea. După ce-mi luasem rămas bun de la ai mei, a venit contramandarea ordinului.

Mulțumindu-ți pentru toate ostenelile avute, sunt al d-tale devotat coleg,

S. Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59272. S 1 (160)/D VII.

175

15 XII 1914

Iubite d[omnu]le Bianu,

Un semn de viață din Cisnădie, de unde așteptăm dezvoltarea evenimentelor. Salutări lui Iancu, Nistor și colaboratorilor.

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Pușcariu
Nagydisznód, Ersatzbatterie No. 34

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59273. S 1 (161)/D VII.

176

27 III 1915

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am intrat în luna a treia de cînd sunt pe aici, unde avem primăvară. Cerul senin, și dinspre miazăzi nu se arată nici un nor. Se pare că această acalmie va mai dăinui prin regiunile astea.

Plecînd de-acasă mă mîngîiam cu nădejdea că pînă la Sesiunea Academiei să pot fi și eu în rîndul oamenilor tihniți. Acum mi-am cam luat și nădejdea să mă urc la Omul în vara asta. Complimente cunoscuților. Al d-tale devotat,

Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59274. S 1 (162)/D VII.

Feldpostkarte Absender: obltn. Sextil Pușcariu

177

7 VIII 1915

Iubite d[omnu]le Bianu,

Un semn de viață de pe cîmpul de război sud-vestic, unde trupele noastre se poartă ca niște lei, înfrîngînd orice atac al dușmanului. De 10 săptămîni de cînd sunt aici, n-au înaintat nici cu un pas. Într-un tranșeu tăiat în stîncă, pe coama unui munte, mă vezi observînd mersul luptei care e în toiul ei [1]. Cum ar fi de pe vîrful Tîmpei, avînd la poale orașul, în care cad granatele de calibru mare, distrugînd case și străzi. Cortul meu în care locuiesc acum de 2 luni, e în apropiere într-un ștejăriș mîndru, unde din cînd în cînd ne caută, făr să ne nimerească, ghiulelele duşmane. După 4—5 zile de foc neîntrerupt, urmează tot cam atîtea zile de linişte. În timpul ăsta eu fac filologie. Peste o lună două sunt gata cu gramatica şi glosarul la *Studiile* mele *Istroromâne*. Am lucrat şi un raport pentru Academie cu privire la publicarea materialului folcloristic. Cînd ne-om revedea — şi sper că n-o mai trece prea mult pînă atunci — ţi-l voi arăta. De Dicţionar mi-e tare dor. De n-ar fi dorul de casă şi de cărţi, ar trece vremea mai uşor. Spune, te rog, prietenilor şi cunoscuţilor salutări din parte-mi. Ţi-aş fi foarte recunoscător dacă, pe o carte poştală, mi-ai trimite două trei vorbe.

Să dea Dumnezeu bine!

Al d-tale devotat,
Puşcariu

Foarte înţelept Ionel. De-ar rămîne aşa cuminte şi de-aici înainte!

Ar fi bine dacă Evolceanu ar lucra după Panţu şi după fişe numirile de plante, iar Rădulescu, după terminologia lui Damé şi după fişe, termenii tehnici relativi la car, plug etc. Cel puţin am avea ceva material lucrat cînd vom reîncepe [2].

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59275. S 1 (163)/D VII.

---

[1] Pe frontispiciul scrisorii se află fotografia lui Sextil Puşcariu în uniformă militară alături de un alt ofiţer.

[2] De fapt activitatea s-a întrerupt. Pe baza raportului întocmit de I. Bianu în 22 oct. 1915, Delegaţiunea lua hotărîrea să sisteze plata diurnelor pentru Dicţionar cu începere de la 1 noiembrie acelaşi an. Decizia se motiva prin faptul că „lucrarea însăşi fusese suspendată prin mobilizarea d-lui S. Puşcariu". *(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 143).*

178

6 I 1916

Iubite d[omnu]le Bianu,

Sărbători fericite şi toate cele bune în 1916! Te rog comunică urările mele domnilor colegi de la Academie [1].

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59276. S 1 (164)/D VII.

---

[1] Carte poştală cu fotografia lui Sextil Puşcariu.

UNIVERSITATEA DIN CLUJ
Biroul Comisarului General
(Imprimat)

20 sept. 1919

Iubite coleg,

Trecînd prin București am căutat să te văd, dar mi s-a spus că numai peste cîteva zile te înapoiezi. Îți las dar aste cîteva rînduri, prin care te rog să-mi trimiți la Cluj materialul de fișe, manuscripte și cărți pentru Dicționar. La 1 octomvrie aș vrea să încep cu lucrul. Voi angaja ca colaboratori în Cluj, afară de Capidan și Lacea, pe Bogrea, Giuglea și Drăgan, numiți toți trei la Universitate [1]. Alexandru Lapedatu îmi spunea că are și el de transportat la Cluj niște cărți pentru biblioteca d-sale. Afară de aceea, îmi spunea că văduva lui Ion Bogdan vrea să vîndă dulapurile de bibliotecă ale răposatului coleg. Cum la Cluj eu voi instala o odaie anume pentru colaboratorii Dicționarului, mă gîndeam că ar fi foarte frumos ca biblioteca Dicționarului s-o așez în aceste dulapuri încăpătoare și frumoase. Dacă crezi de potrivit, te rog cumpără pentru Dicționar aceste dulapuri care s-ar putea transporta împreună cu lăzile de cărți la Cluj.

Pe la sfîrșitul lunii acestia va pleca din București la Cluj un tren special cu profesorii noi numiți și bagajele lor. Cu ocazia aceasta s-ar putea mai ușor primi și vagonul pentru materialul Dicționarului. Deoarece data încă nu-i fixată, te rog să întrebi la telefon pe dl. Nedelcu, secretarul d-lui ministru Goldiș, cînd pleacă trenul și să-i ceri un vagon dacă crezi că e bine. Eu însumi trebuind să fiu pe vremea aceea în Cluj, nu voi putea veni încoace să mă ocup de această chestiune, dar desigur că Alexandru Lapedatu, care însuși pleacă la Cluj, va avea amabilitatea să se îngrijească și de transportul acesta.

Rugîndu-te să comunici d-nei Bianu respectuoase sărutări de mîni, rămîn al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

(*Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 171.*)

---

[1] Marginal se află următoarea mențiune: „Cererea trebuiește adresată oficial cu amănuntele financiare de angajarea personalului, spre a fi supusă aprobării. I. Bianu". Pe scrisoare se află în bruion și răspunsul lui I. Bianu:

„Scumpe coleg,

Am prezentat ieri (19 sept.) Delegațiunii scrisoarea d-tale către mine de la 13 XI curent, și asupra celor cuprinse în ea s-a hotărît ca întreg planul d-tale pentru reorganizarea lucrării Dicționarului să-l expui într-un raport oficial, care să fie supus întîi Comisiei Dicționarului apoi pentru executare Delegațiunii; să arăți atît personalul cu care dorești să faci reorganizarea lucrării, cît și remunerarea ce propui să se dea fiecăruia, adecă să prezinți întreg bugetul lucrării pentru viitorul apropiat, adecă pe cît timp lucrarea se va mărgini la redactare. După ce se va hotărî trimiterea materialului acolo, se va face cererea pentru un vagon în care să se expedieze. În ce privește dulapurile bibliotecei Bogdan, se va face întrebare și se va supune răspunsul și cererea d-tale la hotărîrea cuvenită.

Al d-tale devotat coleg, *I. Bianu*"

(*Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17, 1912—1917, 1919—1926, f. 171 verso.*)

180

Cluj, 4 oct. 1919

Iubite d[omnu]le coleg,

În sfîrşit am ajuns să fac raportul cerut şi să mă grăbesc să ţi-l trimit cu primul curier spre Bucureşti [1]. Sunt convins că cei trei colaboratori noi pe care-i propun — băieţi excelenţi cîteşi trei — vor face ispravă bună şi lucrînd toţi împreună aici în Cluj vom urni carul repede din loc şi vom înainta frumos.

Bugetul pe care vi-l propun va părea mare, dar fără cheltuială nu se poate face o operă atît de însemnată. Azi, cînd pentru o lecţie particulară se plătesc 20 l., o muncă de 3—4 ore pe zi, plătită cu mai puţin, nu e de fapt, retribuită prea scump. În nici un caz urcarea diurnelor faţă de cele dinainte de război nu corespunde nici pe departe urcării preţurilor.

La 1 noiemvrie am vrea să ne apucăm de lucru. Toţi ardem de dorul de a ne vedea aici îngropaţi între fişele noastre. Ceea ce întemeiem acum aici la Cluj e bun întemeiat şi nu e putere pe lume să ne scoată din casa noastră.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 174.

---

[1] Raportul datat 4 octombrie 1919 supune Comisiei spre examinare cîteva probleme cu privire la reorganizarea activităţii de redactare a Dicţionarului şi auspiciile noi sub care se reîncepe. Înainte de acesta, la 30 mai 1919, S. Puşcariu mai înaintase comisiei un raport în care sînt enunţate aceleaşi probleme ca în raportul de mai jos:

Onorată Comisiune a Dicţionarului,

Referindu-mă la scrisoarea d-lui coleg I. Bianu din 20 septembrie, cu nr. 1930 şi la cele raportate Academiei într-una din şedinţele sesiunii generale din acest an, cu onoare supun aprobării d-voastre următorul

RAPORT

despre reorganizarea lucrărilor pentru Dicţionarul limbii române

1) E necesar ca lucrarea Dicţionarului să fie reluată în timpul cel mai scurt;

Limba, cel mai puternic cheag al unităţii noastre naţionale, va lua acum, cînd întregirea neamului e un fapt împlinit, o dezvoltare neaşteptată prin contribuţia importantă ce o vor aduce la cultura noastră energiile eliberate în provinciile scoase de subt influenţele străine. Dar pentru ca dezvoltarea aceasta să poată urma în mod armonic, e necesar, înainte de toate, ca bogăţiile ascunse ale limbii noastre să fie puse la îndemîna tuturor, să avem cît mai curînd marea operă lexicografică care a procupat Academia noastră de la înfiinţarea ei. În Dicţionarul Academiei va fi strînsă comoara limbii noastre şi el va fi un povăţuitor cuminte pentru cei ce caută o orientare românească în haosul de termeni străini, intraţi fără selecţiune, din diferite surse, în diferitele provincii româneşti.

Deşi, în împrejurările actuale, tipărirea Dicţionarului nu este posibilă, redactarea lui se poate începe imediat, pentru ca îndată ce vom putea avea cu preţuri convenabile, tipar şi hîrtie, o parte mare de manuscript să fie gata de imprimat.

2) Forma redacțiunii va rămînea cea de pînă acuma:

După multe încercări neizbutite, după ce s-a pierdut vreme multă și după discuții îndelungate, am ajuns în sfîrșit la o formă a redacțiunii care ține seamă de toate trebuințele științifice și practice și face ca Dicționarul nostru să fie, cu toată economia mare de spațiu, în același timp bogat și clar. De la forma aceasta, pe care trebuie s-o considerăm definitivă, nu ne vom mai abate. Orice modificare esențială ar strica unitatea lucrării, din care avem vreo 80 de coale tipărite.

3) Trebuie perfecționat aparatul de lucru:

Menținerea formei și a principiilor după care se redactează Dicționarul nu exclud perfecționarea aparatului de lucru, care era foarte primitiv.

Într-adevăr, graba ce o avem cu toții de a vedea odată pusă la cale lucrarea aceasta, ne-a silit s-o începem cu un material necomplet, înainte de a avea lucrări pregătitoare și cu colaboratori improvizați și răspîndiți prin București, Brașov, Cernăuți și chiar în Salonic. Dacă cu toate aceste neajunsuri am dat totuși o lucrare de valoare,despre care critica străină a găsit cuvinte de cea mai mare laudă, aceasta se datorește muncii istovitoare și însuflețite depuse. Paralel cu redactarea Dicționarului materialul de fișe a fost completat la mai mult decît dublu, colaboratorii nedeprinși cu lucrări lexicografice au fost introduși în acest fel de lucrări, directorul, care în același timp purta toată corespondența, făcea o parte din corecturi, însemna cărțile de extras pe fișe, refăcea aproape toate articolele publicate în Dicționar, redactînd din nou pe cele mai însemnate.

De aci înainte, în patria mărită, munca științifică va trebui organizată și ea ca în celelalte țări culte și create pentru operele mari de sinteză, toate posibilitățile ca să fie făcute în împrejurări cît mai priincioase, cu răgaz și cu mijloacele trebuincioase.

Pentru lucrările pregătitoare de lexicografie am izbutit să întemeiez la Universitatea din Cluj un Muzeu al limbei române, în care viitorii cercetători științifici vor aduna în mod rațional și sistematic tezaurul nostru lexical și vor da acele lucrări speciale pe care trebuie să se razime Dicționarul limbii.

Pe lîngă vechii colaboratori ai Dicționarului, vor trebui angajați alții, căci numai în felul acesta se poate accelera mersul lucrării. De asemenea, e necesar ca acești colaboratori să nu mai fie răspîndiți prin cele patru unghiuri ale țării și deci fără contact unul cu altul, ci să lucreze împreună. Atunci directorul lucrării nu mai e nevoit să schimbe redactarea primă și să piardă vremea cu indicații date în scris, ci poate da direct îndrumările necesare colaboratorilor săi, discutînd cu ei chestiunile neclare și îndreptîndu-le imediat greșelile.

Din fericire, între profesorii numiți la Universitatea din Cluj sunt trei puteri tinere, care dau toată garanția că vor deveni colaboratori de seamă ai Dicționarului; iar dintre vechii colaboratori, doi se strămută de asemenea la Cluj. În Muzeul limbei române voi întocmi o odaie a Dicționarului, în care să poată lucra toți colaboratorii clujeni; în ea va fi biblioteca specială a Dicționarului și întreaga colecțiune de fișe.

Dicționarul va fi redactat mai departe cu două echipe, fiecare cu cîte trei colaboratori pentru cuvintele vechi și unul pentru neologisme.

Propun deci pe următorii colaboratori, toți profesori universitari sau secundari:
La echipa I: dl. Ion Rădulescu-Pogoneanu, București, pentru neologisme;

dl. Constantin Lacea, Cluj dl. Vasile Bogrea, Cluj dl. Nicolae Drăgan, Cluj	pentru cuvintele vechi ale limbei

La echipa II: dl. Dimitrie Evolceanu, București, pentru neologisme
dl. Teodor Capidan, Cluj
dl. Alecu Procopovici, Cernăuți
dl. G. Giuglea, Cluj
} pentru cuvintele vechi ale limbei

Ca ajutoare rog să mi se acorde:

Un secretar (admis de Academie în sesiunea generală din 1919);
un revizuitor al traducerii franceze;
un corector;
doi extractori de fișe și aranjatori ai fișelor după alfabet.

Numele acestor ajutoare le voi comunica Academiei îndată ce voi face alegerea lor.

4) Retribuirea colaboratorilor și a ajutoarelor:

În sesiunea din anul acesta îmi exprimasem dorința ca să nu trebuie să mă pronunț asupra retribuirei redactorilor și ajutoarelor, dorind să fiu numai directorul științific al lucrării și să nu am nici un amestec cu partea lui financiară. Cerîndu-mi-se totuși acum din nou să fac o propunere și în această privință, cred că înainte de toate ar fi bine să se stabilească, în mod principial, că retribuția colaboratorilor, care au îndatoriri egale, să fie aceeași, spre a se evita de a se face distincții între ei prin retribuții mai mari sau mai mici. De asemenea, trebuie să ținem seama și de scumpirea excesivă a traiului de astăzi.

Propun deci ca retribuția de 500 l. lunar, pe care înainte de război o aveau d-nii Rădulescu și Evolceanu, pentru îndatoriri mai mari decît cele ce le vor avea de aci înainte, menținîndu-se pentru ei, să fie admisă pentru toți colaboratorii.

Pentru director, care conducea toată publicația, lucrînd în același timp cu ambele echipe, dublul acestei sume.

Pentru ajutoare, cîte 350 l. lunar.

La sumele acestea trebuie adăugate chiria ce va trebui plătită Muzeului limbii române pentru cedarea unei odăi încălzită, luminată și grijită. Muzeul avînd să investeze o sumă mai mare cu aranjamentul acestei săli, cred că chiria s-ar putea fixa la 600 l. lunar, care sumă se va întrebuința pentru publicarea lucrărilor pregătitoare pentru Dicționar.

În sfîrșit mai e necesară o sumă pentru procurarea hîrtiei de scris și pentru fișe, a materialului de scris, a timbrelor poștale, a cărților necesare etc. pe care n-o pot stabili acuma, date fiind prețurile fantastice de azi ale acestui material.

Făcînd dar abstracție de la această sumă din urmă, care îndată după revenirea vremilor normale nu va trage în cumpănă, bugetul lunar al Dicționarului, afară de tipar, se urcă la următoarele cifre:

	lunar	*anual*
Directorul	1000 l	12.000
8 colaboratori a 500 L.	4000 l	48.000
5 ajutoare a 350 L.	1750 l	21.000
chiria	600 l	7.200
în total:	7350 l	88.200

5) Materialul Dicționarului:

Spre a putea începe redactarea Dicționarului cu ziua de 1 noiemvrie este necesar ca întreg materialul de fișe — și cele utilizate — și biblioteca Dicționarului să fie aduse la Cluj (cu ocaziunea aceasta rog să mi se trimită și manuscrisele și cărțile mele salvate dimpreună cu fișele din Cernăuți, precum și publicațiile Academiei de la 1914 încoace, care din pricina războiului nu mi-au fost trimise).

Vagonul în care se vor transporta și în care poate să mai fie aduse și cărți pentru biblioteca din Cluj (dublete) sau de ale membrilor Academiei, profesori în Cluj, dacă rămîne loc, va trebui trimis subt pază, ca să ajungă sigur aici. Mai bine ar fi să călătorească chiar în vagon doi soldați, aleși bine, pe care desigur comandamentul militar i-ar pune la dispoziția Academiei. Dacă trenul special al profesorilor pleacă, precum aud, din București spre Cluj la 25 octomvrie, vagonul acesta s-ar putea atașa lui.

Dintre bibliotecile colaboratorilor depuse la Academie, cele ale d-lor Rădulescu și Evolceanu nu trebuie aduse la Cluj, amîndoi să lucreze și mai departe în București, iar a d-lui Capidan va trebui trimisă d-lui Procopovici la Cernăuți îndată ce transportul se va putea face prin Ministerul Bucovinei. Ar fi de dorit însă ca exemplarul meu depus la Academie să fie completat cu cărțile pe care nu le primisem (precum bunăoară *Viețile sfinților* de Dosoftei) și ca să mi se trimeată la Cluj exemplarele însemnate (în care sunt subliniate cuvintele extrase pe fișe) din bibliotecile d-lor Rădulescu, Evolceanu și Capidan în locul exemplarelor neînsemnate din biblioteca mea. Lucrul acesta l-ar putea face d-nii Rădulescu și Evolceanu, care cunosc cărțile.

Cît despre dulapele d-nei văduve Bogdan, în caz că Academia le cumpără, acestea de asemenea ar încăpea în vagon și ele ar fi plasate, împreună cu dulapele de fișe, care de asemenea sunt proprietatea Academiei, în odaia Dicționarului din Muzeul limbei române.

Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 172—173.

În ședința Comisiei Dicționarului de la 7 oct. 1919 se hotărau următoarele:

„1. Propunerile d-lui Pușcariu cu privire la continuarea Dicționarului (punctele 1 și 2) se aprobă.

2. Se decide a se trimite d-lui Pușcariu la Cluj, cu trenul profesorilor ce va pleca la 25 c., materialul Dicționarului, adus de la Cernăuți în timpul războiului (punct. 5).

3. Ce privește sporurile cerute de dl. Pușcariu (punctele 3 și 4) atît la personal cît și la retribuțiuni, suma disponibilă pentru Dicționar (l. 23.191,75 pe an, plus economiile din anii 1915—19 L. 72.913,80) nu permite a se acorda aceste sporuri. Totuși, luîndu-se în considerare scumpetea actuală, se decide a se acorda, din suma rămasă neîntrebuințată în anii 1915—1919 un spor de scumpete de 25% d-lui Pușcariu și colaboratorilor săi, afară de d-nii Evolceanu și Rădulescu-Pogoneanu cari vor primi retribuțiunea ce au avut și în trecut (cîte 500 l. pe lună). Numărul colaboratorilor se sporește cu unul, dl. A. Procopovici la Cernăuți, care va primi aceeași retribuțiune ca ceilalți doi colaboratori (fiecare cîte l. 312,20, adică 250 + 62.50 spor de scumpete). Se mai prevede suma de 200 l. pe lună pentru un secretar (în locul d-lui I. N. Pavelescu, care a fost retribuit cu 140 l) și cîte 150 l pe lună pentru doi extractori și aranjatori de fișe (retribuiți în trecut unul cu 95 l, altul cu 45 l.).

4. Sumele acestea se prevăd cu începere de la 1 noiemvrie a.c., dar numai pentru personalul care va începe atunci lucrările; alminterea, retribuțiunile se vor plăti dela data cînd persoanele respective vor începe lucrul.

5. Dl. Pușcariu va recomanda persoanele ce au să fie numite în locurile prevăzute ca colaboratori, secretar, extractori și aranjatori de fișe, fiind autorizat a le angaja imediat și va arăta ce lucrări au să facă colaboratorii din București și din Cernăuți.

6. Ce privește camera de închiriat, pentru care dl. Pușcariu propune suma de 600 l. pe lună, nu se poate acorda decît cel mult 300 l.

7. Sumele pentru tipar și corector vor fi prevăzute atunci cînd se va putea începe tipărirea. Cît pentru cheltuielile de material, rămîne ca dl. Pușcariu să facă, la timpul său, propunerile cuvenite.

Recapitulare

dl. Pușcariu 600 + 150 =		750	lei
dl. Evolceanu		500	lei
dl. Rădulescu-Pogoneanu		500	lei
Trei colaboratori cîte 250 + 62,50 = 312,50		937,50	lei
Un secretar		200	lei
Doi extractori și aranjatori de fișe cîte 150		300	lei
Camera (chirie etc.)	lei	300	
	lei	3487,50	
pe an:	lei	41.850	

I. C. Negruzzi D. Onciul

St. Hepites

I. Bianu

(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17, 1912—1917, 1919—1926, f. 176—177.)

181

UNIVERSITATEA DIN CLUJ
Biroul Comisarului general
(Imprimat)

Cluj, 28 X 1919

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit lăzile și am fost fericit cînd m-am văzut iar în mijlocul fișelor de care-mi sunt legate atîtea amintiri. Primește, te rog, încă o dată mulțumirile mele cele mai vii pentru toate cîte le-ai făcut pentru salvarea acestui prețios material.

Alătur un nou raport în care fac propuneri, în cadrul bugetului ce l-ați stabilit. Cînd propusesem eu onorariile, mă țineam de cele ce mi le spuseși odată d-ta, că Dicționarul are de acum fonduri mari și deci credeam că pot cere pentru cei ce-l lucrează o retribuție care în definitiv era destul de modestă față de scumpetea de azi. Dar chestia bănească nefiind la nici unul din colaboratori cea mai importantă, vom lucra cu dragoste și devotament la opera de care suntem atît de legați sufletește.

Evolceanu desigur nu ține să fie mai departe colaborator. Mi-a spus că se simte cam obosit. Mai greu va fi cu Ionică, deși eu l-am prevenit. Sunt convins că pentru munca ce va avea s-o facă nu putem să-i dăm mai mult decît celorlalți, cu o parte mai grea de redactare. Dacă nu se învoiește, vom căuta și vom găsi un înlocuitor.

Te rog mult să-mi dai de știre, dacă se poate telegrafic, dacă ați admis soluția ce vă propun, ca să putem urni carul din loc.

Al d-tale devotat și mulțumitor,
Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 181.

Cluj, 9 XII 1919

Iubite d[omnu]le Bianu,

Iartă întîrzierea acestei scrisori. Ea se explică prin tratativele diplomatice ce a trebuit să le fac. D-tale îți pot comunica unele amănunte, pe care în raportul meu oficial nu voi să le spun.

Cînd m-am adresat întîia oară băieților, rugîndu-i să primească colaborarea la Dicționar, apucasem să le spun că voi propune Academiei diurna de 500 l. pe lună. Aceasta n-a fost admisă. Atunci am propus 300 l. Academiei. Lapedatu mi-a adus vestea că cu această soluție Comisiunea e învoită. Atunci i-am adunat la mine, le-am expus planul lucrării și la urmă le-am spus că diurna de 500 l. întîmpină greutăți bugetare și deci a fost redusă la 300.

La toți li s-a părut prea mică și unii din ei mi-au spus că în scumpetea din Cluj, trebuind să caute pe lîngă leafă și alte mijloace de cîștig, nu vor să se angajeze la Dicționar, unde eu le ceream ore fixe, în biroul anume întocmit. La dreptul vorbind, băieții au dreptate, căci dacă scrii un articol pe săptămînă la gazetă poți să cîștigi atîta cît le ofeream eu pentru o muncă încordată, care le răpea tot timpul liber. Atunci colaboratorii noi mi-au propus să-mi lucreze gratis. Cu asta nu mă puteam învoi eu, căci eu, trebuind să mă bizuiesc pe colaborarea lor, nu puteam să le cer această colaborare atunci cînd îmi trebuia mie, iar nu cînd voiau ei.

Astfel era cît pe aci ca întregul meu plan de reorganizare a Dicționarului să se năruie. Au trebuit „pourparler“-uri, argumentări și dibăcii diplomatice, ca să putem începe cu toate acestea lucrarea, dar am fost nevoit să renunț de a-i strînge la mine la ore fixe și a rămas ca fiecare să lucreze porția lui, cînd va avea vreme.

Se vede că așa a fost să fie ca Dicționarul să nu meargă strună, ci să trebuie să înving mereu greutăți neprevăzute. Dar cu atît mai mare mi-e satisfacția cînd, învingîndu-le, lucrul se face.

Convingerea mea intimă este că diurna de 300 lei, care înainte de război putea fi corespunzătoare, astăzi, cînd un profesor de liceu capătă 50 l. pentru o oră suplimentară pe săptămînă, deci 300 lei echivalează cu 24 ore pe lună de curs, nu corespunde nici împrejurărilor obișnuite, nici nu echivalează munca grea ce se cere colaboratorilor, care trebuie să lucreze în șir 3—4 ore, dacă vreau să termine un articol nu tocmai mare. Dacă deci ați putea găsi între fondurile Academiei vreunul care ar putea fi dat Dicționarului, atunci reveniți la propunerea mea dintîi, pe care am făcut-o dîndu-mi seama bine că cer minimul ce se cuvine (asta nu se referă la remunerația mea, căci eu sînt mulțumit cu ce mi-ați votat). Economia ce o facem acum va avea de urmare că lucrarea va ținea mai mulți ani, deci suma cheltuită anual va face la urmă mai mult decît sumele mai mari repartizate pe ani mai puțini.

Acum cînd unirea noastră va trebui făcută de fapt, vor trebui cheltuite milioane cu tunele ce vor tăia munții pentru ca drumul de fier să lege provinciile una cu alta. Cred că Dicționarul limbii române va contribui mai mult decît 10 tunele la stabilirea legăturilor între toți românii prin limba lor comună și deci nu trebuie să ne speriem dacă va costa cît cel mai mic dintre tunele sau cît un pod peste un rîu.

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Pușcariu

Cu Universitatea avem mare bucurie. 1800 de studenți vin la cursuri și între profesori avem o armonie deplină și o rîvnă frumoasă de lucru.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 188.

183

Cluj, 21 XII 1919

Iubite d[omnu]le Bianu,

Îți mulțumesc pentru scrisorile trimise cu indicarea cărților și bucăților de extras pe fișe. Interesul cel mare ce-l porți Dicționarului e pentru mine un vecinic stimulent ca să nu las să lîncezească lucrarea nici un moment. În odaia de alături lucrează băieții harnic la el, iar materialul lucrat mi-l aduc apoi mie. Cred că scrisoarea care ți-am trimis-o recomandat prin poștă ai primit-o pînă acuma.

De trei lucrări mai mari am nevoie, în trei exemplare, pentru ca glosarele să se poată tipări pe fișe: de lucrarea din Antippa *despre pescuit*, de *Psaltirea Scheiană* a lui Candrea și de *Codicele Marțian* al lui Drăgan. Te rog să mi le trimiți ocazional.

Alătur răspunsul la adresa primită ieri, pe care te rog să-l dai d-lui secretar general. Nu știu dacă voi putea face discursul pentru care am multe note strînse, căci vacanțele astea nu prea vor fi vacanțe pentru mine, cu treburile rectoratului și cu pregătirile pentru serbările de la 1 fevruarie. Voi căuta însă să-mi fac discursul de recepție pînă în mai, ca să nu rămîn ca Bârsanu și Philippide fără el. Nu știu de unde aș putea afla cîteva date despre Quintescu, al cărui loc îl ocup la Academie și ale cărui elogii aș vrea să le fac în mod introductiv. Pe cît știu, avea un fiu, căruia m-aș adresa bucuros cerîndu-i date, dacă i-aș ști adresa.

Pârvan se pregătește de întoarcere — pe la Crăciun — după ce aici a ținut cursuri foarte frumoase. Păcat că materialul nostru de elevi încă nu e destul de pregătit ca să-l aprecieze îndeajuns. Lapedatu pleacă mîne spre Paris și-l voi ruga să-ți ducă aste rînduri.

Cu cele mai bune urări pentru sărbători și Anul nou.

Al d-tale devotat,
Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 195.

184

Cluj, 1 ianuarie 1920

Iubite d[omnu]le Bianu,

Anul nou cu sănătate şi cu bucurie!

Ieri am primit adresa Academiei prin care mi se comunică că Ionică Rădulescu rămîne angajat la Dicţionar în condiţiile de pînă acuma, iar ceilalţi colaboratori vor primi, pe lîngă diurna de 300 l. un spor de scumpete de 50%. Îţi mulţumesc că ai intervenit să se dea această soluţie norocoasă, care va face ca băieţii să lucreze cu mai multă inimă şi cu spor.

Profit de plecarea d-lui Călugăreanu la Bucureşti ca să-ţi trimit aceste rînduri, rugîndu-te să-i încredinţezi lui suma de 30.000 l., pentru care alătur chitanţă, pentru ca din ea să pot face faţă cheltuielilor împreunate cu Dicţionarul aici la Cluj. După o socoteală aproximativă, suma aceasta îmi va ajunge pînă în mai, cînd voi veni la Bucureşti şi voi prezenta toate chitanţele. Socoteala exactă n-am putut-o face dinainte, căci unii din colaboratori au început lucrul mai devreme, alţii încă nu l-au început. Voi plăti, bineînţeles numai pentru lunile în care au lucrat. Cred că cu mijloacele de comunicaţie de acuma e imposibil să se trimeată, ca înainte, chitanţele lunar şi banii pe poştă. De asemenea te rog să trimiţi o sumă mai mare ca să ajungă pe cîteva luni [1].

Sărbători fericite! Al d-tale devotat,
S. Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 202.

---

[1] Sub menţiunea: „Răspuns — 7.I.1920", Ioan Bianu nota: Metoda propusă nu este bună nici pentru noi, nici pentru dînsul. Să trimeată după sfîrşitul fiecărei luni chitanţele colaboratorilor vizate de dînsul şi banii se vor trimite îndată. Dacă are trebuinţă pentru oarecari cheltuieli afară de diurnele personalului, să ceară o sumă mică, pe care o va justifica prin trimitere de chitanţe şi facturi pentru sumele cheltuite. I. Bianu." *(Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17, 1912—1917, 1919—1926, f. 202.)*

185

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

Cluj, 2 I 1920

Iubite colega,

Chestia celor 300 l. stă aşa: am expus Academiei într-un raport special necesitatea de a avea pentru Dicţionar o încăpere în care să lucreze colaboratorii pe care am izbutit să-i strîng la Cluj. Avantajele se văd zilnic: tot materialul de fişe şi de cărţi stîndu-le la dispoziţie, ei economisesc o mulţime de alergături; nedumeririle unuia sau altuia le putem, printr-o înţelegere de la om la om, desluşi imediat etc. În locuinţa mea particulară nu sunt în stare să le pun la dispoziţie o astfel de cameră. Atunci am prefăcut una din odăile Muzeului în sală a Dicţionarului, ceea ce mai are avantajul că lucrătorii Dicţionarului pot utiliza imediat şi Biblioteca Muzeului. Dar Muzeul are un buget anual limitat, din care trebuie să acoperim toate cheltuielile de întreţinere, dar şi luminatul, încălzitul etc., care în împrejurările actuale costă enorm. Afară de aceea, sala Dicționarului trebuia mobilată. Cele 4 birouri de scris, dulapurile de cărți și sertarele, scaunele etc. au costat vreo 15.000 cor., pe care le-am acoperit tot din fondul Muzeului, extrăgînd acești bani altor meniri. Am făcut-o însă fără scrupule, deoarece Muzeul cîștigă foarte mult punîndu-se la dispoziția cercetătorilor materialul de fișe al Dicționarului. Această contopire a Muzeului cu Dicționarul — păstrîndu-se totuși gospodărie separată — e pentru amîndouă instituții de cel mai mare folos. Sarcinile nu se pot lăsa însă numai în socoteala Muzeului. Cele 300 l. abia ajung pentru luminat, încălzit, material de scris, hîrtie etc. (Vei fi observat că de un an și jumătate n-am trimis Academiei nici o socoteală de acest fel ca înainte.) Banii aceștia se introduc în socoteala Muzeului, ca bani intrați de la Academia Română. Mai adaog că am și la Muzeu două ajutoare (studenți), dintre care unul nu face altceva decît să scoată fișe pentru Dicționar, deși e plătit de Muzeu.

Crede-mă, iubite coleg, că eu știu prețui marele bine ce-l faci Academiei păzind ca să nu se cheltuiască nici o centimă mai mult decît strictul necesar. În cazul de față însă, după ce suma cerută de mine a fost redusă la jumătate, dacă mi-ați tăia-o și pe aceasta, ar însemna să siliți Muzeul de a renunța la o parte a lucrărilor lui, pentru ca să subvenționeze Dicționarul, căruia i s-a dat în mod gratuit locuință și i-a pus la dispoziție și mobile.

Cu Dicționarul mergem înainte. Ar fi însă timpul suprem ca să înceapă și Ionică Rădulescu cu redactarea neologismelor din C și I., căci dacă nu ne va ține pe loc cînd vom începe tipărirea. Te rog citează-l și spune-i că e vremea să se apuce de lucru. Tot el ar trebui în sfîrșit să caute la tipografie și să ne trimeată șpalturile din C., care s-au cules în 1914 fără să se tipărească. Ne lipsesc mult și coalele tipărite din *C* (de la *căni* înainte) și din *H* (de la *holeră* înainte), care n-au fost încă broșate. Acestea trebuie să fie în magazia Academiei.

Dar continuarea de la dicționarul lui Tiktin (de la *obuz* înainte) și a lui Candrea-Densusianu (de la *lat* înainte) nu se putea procura? Ne-ar trebui cele 3 exemplare, ca să le putem scoate pe fișe.

Cu închinăciuni doamnei Bianu și cu cele mai calde urări pentru Anul nou, al d-tale devodat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59284. S 1 (172)/D VII.

186

Cluj, 9 I 1920

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit cărțile și scrisorile trimise și mulțumesc mult de indicațiile și sfaturile date.

I-am scris lui Procopovici ce are să lucreze și că va primi prin Nistor biblioteca lui Evolceanu. Cutiile cu fișe i le voi trimite prin vreun student, încît el abia în fevruar va începe colaborarea. Aici lucrează deocamdată regulat Lacea, Capidan și Drăgan și două ajutoare. Giuglea încă nu s-a introdus definitiv, iar Bogrea fiind bolnav a plecat la București să se opereze.

Prin dl. prof. Călugăreanu ți-am trimis o scrisoare și te-am rugat să dispui ca — pînă ce asemnarea paralelor se va putea face prin bănci în lei — să mi se dea o sumă ca să pot face aici față cheltuielilor.

Spre a fi lipite pe fișe, aș mai avea nevoie de următoarele cărți în cîte 3 exemplare:

Densusianu, *Țara Hațegului*
Pușchilă, *Molitfelnicul lui Dosofteiu (Anal. Acad. Rom.)*
Pascu, *Sufixele române*, cu indice bogat (ed. Acad. Rom.)
G. Popp, Dicționar român — german (Langenscheidt).
Schroff Dicționar român — german Craiova?
Tiktin Dicționar român — german de la litera *P* încolo (fasc. 18)
Densusianu-Candrea, *Dicționarul etimologic* de la fasc. IV încolo.

Cu discursul meu de recepțiune mi-e teamă că nu voi fi gata. Am material mult și vreau să fac un lucru bun, iar timp n-am deloc, căci Universitatea abia îmi lasă atîta vreme ca să-mi prepar cursurile și să lucrez la Dicționar. Acum pregătirile pentru serbările inaugurale de la 1 fevruarie îmi strică toate vacanțele în care speram că voi putea lucra ceva pentru mine.

Dacă totuși voi putea să-l termin pînă pe la 1 martie, îți voi trimite manuscrisul și te-aș ruga mult ca dumneata, care mi-ai arătat atîta bunăvoință, să fii acela care să mă și primești în rîndul colegilor. Iartă-mi această rugare pe care de mult doream să ți-o fac, fără să cutez pînă acum [1].

Desigur că pînă acuma ați primit la Academie invitarea Universității noastre pentru serbările de inaugurare. Cred că ar fi potrivit să-l delegați pe Pârvan, care a avut un rol atît de covîrșitor la înjghebarea Universității din Cluj, ca reprezentant al Academiei.

Dorindu-ți sănătate și împlinirea dorințelor pentru Anul nou, sînt al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59277. S 1 (165)/D VII.

---

[1] Sextil Pușcariu își va rosti discursul de recepție, *Locul limbii române între limbile romanice*, la 11 iunie 1920, cu răspuns de Ioan Bianu.

187

Cluj, 18 I 1920

Iubite d[omnu]le Bianu,

Înainte de toate îți mulțumesc din inimă pentru cuvintele calde ce mi le-ai trimis ca urări de Anul nou. Să-ți dea D-zeu și d-tale sănătate și inima tinerească pe care o ai pînă la adînci bătrînețe, ca să te poți bucura de cîte ori vezi că în jurul d-tale se face o faptă bună românească și să poți vedea Dicționarul și Suplimentul tipărit!

La cele ce-mi comunici în scrisoarea primită ieri îți pot da deocamdată următoarele deslușiri:

1) Chestia Bibliotecii Universității încă nu este hotărîtă *tocmai* pentru că Senatul universitar s-a împotrivit cu toată energia *ingerențelor* din altă

parte, care voiau să-i impună unele persoane. Decît să facem un pas pripit, mai bine aşteptăm încă pînă ce vom afla soluţia cea mai bună. De dl. Pop mi-a vorbit şi Lapedatu. Vom vedea care va fi soluţia cea mai bună, după o chibzuire a tuturor împrejurărilor speciale de aici. Te rog însă să-mi dai voie ca atunci cînd chestiunea va deveni actuală să mă folosesc de scrisoarea ce mi-ai trimis-o, căci părerea d-tale desigur va fi de mare folos Senatului nostru. Deocamdată a rămas Gyolai Farkaş, şi în mod provizoriu s-a dat conducerea lui Duică, pentru ca la serbări să fie un român cel ce va face onorurile la Bibliotecă înalţilor vizitatori.

2) Mă voi informa despre hîrtie. Cred însă de pe acum că e exclus de a găsi pe aici, nu un vagon, ci un balot de hîrtie. Noi la Universitate nu găsim atîta hîrtie ca să ne tipărim programele de studii.

3) Şcoala agronomică nu stă în legătură cu Universitatea. Voi căuta să informez pe cei în drept despre persoana de care-mi scrii.

4) Pe colegii desemnaţi la Academie la serbări îi aşteptăm cu drag. Suntem în toiul pregătirilor, care nu-s uşoare, dat fiind că Clujul e ticsit de lume şi va fi foarte anevoios să cartiruim mia de români care ar dori să vie să vadă Universitatea şi pe M. M. Lh. Vom face însă tot posibilul să nu plece de aici nemulţumiţi.

În sfîrşit, îţi trimit chitanţele cerute. Cei care n-au început să lucreze n-au făcut chitanţă. În numele studentului Liviu Girea, care e dus de sărbători acasă, am făcut eu o chitanţă provizorie în locul căreia voi trimite chitanţele lui — în fevruarie — cînd se va întoarce. Te rog însă să nu trimiţi banii nici prin poştă nici prin bancă, căci poşta încă nu circulă bine, iar băncile de aici fac nişte specule neruşinate cu leul. Predă, te rog, banii cumnatumeu, inginerului Dima, care mi-i va trimite cu vreunul dintre clujanii care sunt de prezent în Bucureşti. Pînă cînd circulaţia va fi mai bună, ridică banii lunar cîte un împuternicit care pleacă de aici la Bucureşti.

Toate cele bune! Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Aud că prin 1910—1912 a apărut o carte despre Harta României de căpitan Pîrjolescu, care are la urmă un glosar de termeni geografici. Dacă o cunoşti şi crezi că e utilizabilă pentru terminilogia geografică la Dicţionar, te rog trimite-mi-o.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59278. S 1 (166)/D VII.

188

[*Februarie 1920*]

Iubite d[omnu]le Bianu.

Profit de plecarea colegului Duică la Bucureşti, ca să-ţi scriu în grabă cîteva rînduri.

Am primit scrisorile şi cărţile trimise şi-ţi mulţumesc. După o odihnă binemeritată de o spătămînă, suntem iar în plină activitate. Eu lucrez din răsputeri ca să termin discursul de recepție pe care sper să ți-l pot trimite în mart. Precum se întîmplă de atîtea ori, am început un lucru și va ieși altul. Cred că titlul definitiv va fi *Locul limbii române între limbile romanice*, căci ceea ce voiam să fac la început e o materie prea vastă pentru un discurs academic.

Îți mulțumesc că d-ta, care de la început m-ai sprijinit și căruia am să mulțumesc intrarea mea în Academie, ai primit să faci răspunsul acestui discurs.

Și mie mi-e dor să stăm odată în liniște de povești, căci atîtea sunt lucrurile pe care le vezi în jur și despre care ai vrea să vorbești cuiva de la care te poți aștepta la un sfat cuminte! Pînă în mai nu cred însă că mă va duce drumul la București.

Alătur chitanța pe fevruarie în forma cerută, plus chitanța lui Giuglea, care a început luna asta, și o chitanță de la librar pentru 40 coroane.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 5927.

189

Bran, în ziua de Sf. Ilie, 1920

Iubite d[omnu]le Bianu,

Retrimit corecturile din urmă. Te rog să mi le mai trimiți și în revizie. Mai ales fila dintîi are atîtea corecturi, încît mi-e teamă că se vor strecura greșeli și dacă nu o voi revedea însumi. Se vede că tipografia nu are semnele ε (epsilon), *ń* (n muiat) și *l* (*l* polonez) în cursiv, întrebuințate la transcrierea vorbelor albaneze. Ar trebui turnate, căci într-o publicație academică nu face să ne abatem, din cauze tipografice, de la transcrierea obicinuită.

Aș vrea să trimit discursul și la filologii străini, cu care aș dori să reiau legăturile întrerupte de la 1914 încoace. Spre acest scop mi-ar trebui mai multe exemplare. S-ar putea să capăt vreo 80? [1]

La Bran e frumos. Liniște, depărtare de orice preocupări ale omului, odihnă. Voi sta și luna august, ca să mă întorc pe la începutul lui septemvrie cu puteri noi la Cluj.

Toate cele bune! Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Corespondență neclasată.

---

[1] Notație marginală: „3 mai 1920. S-au mai trimis 100 (una sută) exemplare. I. Bianu".

190

Cluj, 15 sept. 1920

Iubite d[omnu]le Bianu,

De trei zile sunt iar la Cluj, după două luni petrecute în odihnă şi vreme frumoasă la Bran. În ziua plecării din Bran am primit corectura ultimelor două coale de tipar din discursul de recepţie, pe care l-am revăzut la Braşov, de unde le-am şi expediat recomandat. Pînă acum desigur au sosit la destinaţie.

Alătur chitanţele pe lunile de vară pentru Dicţionar, la care, începînd de astăzi, ne-am pus din nou pe lucru.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59279. S 1 (167)/D VII.

191

14 oct. 1920

Iubite coleg,

După poştala d-tale din 17 sept. am aşteptat mereu corectura acelor pagine din Discursul de recepţie de care îmi scriai probabil că va trebui refăcută. Nevenind pînă azi, se pare că nu mai e nevoie să o fac şi aştept cu dor exemplarele tipărite din discurs.

Pe aici ne luptăm cu aceleaşi greutăţi — doar că, din cauza culegătorilor străini şi a scumpetei şi mai mari ele sunt îndoite — tipografice, încît nu ştiu zău dacă într-un viitor apropiat nu va trebui să renunţăm cu totul să mai publicăm vreo lucrare ştiinţifică.

De Dicţionar cred că deocamdată nici vorbă nu poate fi să începem cu tipăritul. Aceasta nu ne împiedecă ca să lucrăm înainte la redactarea lui şi să pregătim materialul pe cînd vremile vor fi mai bune.

Aici lucrează bine şi conştiincios Lacea, Capidan şi Drăgan. Giuglea ne-a părăsit anul ăsta, plecînd alaltăieri în Italia, la Bartoli, ca să prepare lucrarea de habilitare. La anul va reveni cu puteri noi şi pregătit şi mai bine. Nici Procopovici, care abia acum a scăpat de examenul de habilitare, nu s-a apucat încă de lucru. La 24 oct. voi fi la Cernăuţi la serbările inaugurale şi atunci îl voi convinge să înceapă şi el lucrul. Ionică Rădulescu nu dă nici un semn de viaţă. Cum activitatea lui are importanţă mai mare cînd lucrarea se tipăreşte, putem să ne dispensăm deocamdată de colaborarea lui, făcînd economii în bugetul Dicţionarului. Bietul Bogrea e încă tot bolnav în spital, ivindu-se complicaţii (o tromboză) după operaţia ce i s-a făcut, care-l vor ţinea în spital poate luni de zile.

Astfel Dicţionarul merge deocamdată fără aportul mărit pe care aş fi dorit să îl dau — precum dovedeşte şi chitanţa alăturată.

Îi scrisesem prin Lacea lui Ionică Rădulescu să scoată de la tipografie toate șpalturile culese, dar netipărite încă în coală, care rămăseseră în 1914 acolo. N-am nici un răspuns. Te rog fă d-ta o scrisoare către Rădulescu din partea Academiei, ca să nu se piardă acest prețios material, al cărui manuscris nu mai e complet.

Pe aici am avut, după odihna din Bran, ceva mai mult de lucru cu predarea rectorului urmașului meu și cu facerea raportului despre activitatea din anul trecut. Acum mai am să merg la Cernăuți, unde voi prezida adunarea extraordinară a Asociației profesorilor universitari. La începutul lunii viitoare sper să fiu scăpat de toate aceste îndatoriri răpitoare de timp și să mă dedic cu totul Dicționarului și lucrărilor mele.

Dacă ai putea să mă dispensezi și anul ăsta de raport pentru Academie ți-aș fi foarte recunoscător. Voiesc și așa să fac propunerea ca să premiez pe Blaga și poate și pe Nichifor Crainic și va trebui să fac pînă în decemvrie rapoartele despre volumele lor.

Dorindu-ți toate cele bune, sunt al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59280. S 1 (168)/D VII.

192

Cluj, 14 XI 1920

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am primit cele 100 de exemplare din discurs, pe care le vom expedia azi — duminică — prin poștă, sperînd să reiau prin ele legăturile cu mulții prieteni din străinătate. Am primit și manuscriptul. Îți mulțumesc pentru trimiterea lor și pentru frumoasul și caldul d-tale răspuns, pe care, cetindu-l acuma singur, am simțit din el și nota de caldă prietenie, ce-mi face atît de bine.

Nici pe la noi nu merg toate lucrurile bine, deși ar putea merge mai bine. Cu toate acestea, eu îmi păstrez optimismul care în anii din urmă mi-a ajutat să trec prin atîtea ceasuri grele și caut să deslușesc, dintre relele pe care le vedem, partea bună, mai ascunsă, dar existentă, pe care generațiile viitoare vor vedea-o mai deslușit în prefacerile la care asistăm. Aceasta o pot face cu atîta mai ușor că pot rezista la toate tentațiile sirenelor care cearcă să mă atragă în valurile politicei de fiecare zi. Mi-am dorit prea mult ca să ajung iară printre fișele și cărțile mele, în odaia de lucru statornic, încît să schimb mulțumirea de a munci cu plăcerea îndoielnică de a însemna ceva în politică.

Și iată că încetul cu încetul se înjghebează iară cîte ceva și se leagă iară nodul, unde fusese rupt brusc la 1914. Capidan, Lacea — statornicii, harnicii și modeștii colaboratori — vin regulat și-și fac porția de „Dicționar", și ca al treilea vine Drăganu, foarte conștiincios și din ce în ce mai pasionat pentru lucru. Am știut eu de ce țineam să am pe colaboratori la mine! Trebuie din cînd în cînd, cînd alte lucrări mai variate, și uneori mai bănoase, i-ar tenta, să-i întăresc în suflet și să nu-i las să șovăie. Cu colaboratorii externi am mai puțin noroc. Ionică e pe jumătate pierdut pentru Dicționar, dacă n-om începe să tipărim în curînd, iar Procopovici prea ocupat cu cursurile pe care trebuie să și le prepare din nou, încît îi va trebui o sforțare ca să reia lucrul.

Alt lucru bun ce se face fără zgomot sunt lucrările Muzeului limbei române. În fiecare luni ținem ședințe cu comunicări și discuții foarte interesante. Rezultatul lor se va vedea în curînd într-o publicație, care va aduce multe lucruri noi și folositoare și din care 5 coale sunt tipărite. Dacă cumva dai, prin Biblioteca Academiei, de dublete de cărți privitoare la limba, folclorul și istoria literaturei noastre, precum și tipărituri vechi, ai face o faptă bună să mi le trimiți la Muzeu, a cărui bibliotecă se înjghează greu, dar care are totuși o mulțime de lucruri frumoase și pînă acum. Nu știu dacă la Academie aveți și dublete de reviste sau numeri izolați. Eu am cîțiva ani din unele reviste în care îmi lipsesc numeri și mi le-aș completa bucuros.

Dorindu-ți toate cele bune, cu sărutări de mîni d-nei Bianu, sunt al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59281. S 1 (169)/D VII.

193

Cluj, 3 XII 1920

Iubite d[omnu]le Bianu,

Am început să primesc scrisori de la vechii prieteni și colegi din Apus cărora le-am trimis discursul meu de recepție. Meyer-Lübke îmi scrie din Bonn că a înființat acolo un institut mare de romanistică „romanischer Arslomderinstitut". Cu Italia a luat legăturile, cu Anglia ele încep să se lege, Franța nu vrea să audă nimic de ele. În semestrul acesta face un curs de limba română pentru începători, la care are 7 auditori. Ar vrea să ceară publicațiile Academiei pentru acest institut. Citez textual — pentru d-ta — din scrisoarea lui:

„Wie steht es mit der Stimmung in der rumänischen Akademie? Da ich längst nichts mehr bekomen habe, vermute ich, dass ich aus der Liste der Mitglieder gestrichen bin. Doch handelt es sich dabei nicht um mich sondern um ein Institut. Würde eine Bitte um Zusendung der Akademieschriften Aussicht auf Erfolg haben, oder setzt man sich einer Ablehnung aus ... Sie Können das Wohl beurteilen und werden Ihren einstigen Lehrer nicht einer kränkung aussetzen" [1].

I-am răspuns că Academia noastră e fericită a-l număra între membrii ei și nici nu s-a gîndit să-l șteargă. I-am explicat de ce nu s-a trimis în timpul din urmă publicații și i-am spus că probabil că momentan nu va fi posibil să se expedieze cărți mai mult. Cît despre cererea publicațiilor, l-am rugat să aștepte ca să întreb mai întîi dacă i se pot trimite.

O fac acum și te rog să-mi scrii să facă cererea sau nu. Eu cred că publicațiile secției noastre și a celei istorice e bine să i se trimeată.

Bătrînul Schuchardt îmi scrie că rectorul din Graz a șters titlurile profesorilor (în funcție și pensionați), întrucît ele au fost date de vreo țară fostă inamică, deci și titlul de membru al A.R. Schuchardt a protestat și acum i se cere dovada: „Es gebe nur Zwei Wege einzuschlagen Indemnitat oder *Restitutio in integru* ohne weiteres. Man könnte sich höchstens darauf berufen, dass man in der Mitglie-dernverzeichnissen der Akademie fortgeführt wurde; darüber könne man sich aber eben, äusseren Umständen halber nicht vergewisser? [2]

Mă roagă apoi pe mine (die erste Schwalbe aus Rumänien hofftentlich bleibt sie nicht die einzige) [3] să-l informez.

Scrie-mi te rog dacă se poate oficial — și despre Meyer-Lübke și despre Schuchardt că sunt mai departe membri și n-au încetat să fie sau trimite-mi listele membrilor, tipărite în rapoartele anuale, ca să li le trimit.

Ieri a venit din Italia noul nostru lector. Povestește de stările tulburi de acolo, care par că se cam aseamănă cu ale noastre. Războiul a secerat între filologii lor pe cei mai de seamă. Zilele trecute a murit și Salviani. Mi-a adus de la Bartoli un material prețios despre istroromâni. Pe acesta l-aș prelucra și l-aș îngloba la studiul meu, lucrat în timpul războiului. Pe acesta voiam să-l public în Biblioteca Muzeului limbei române, dar referințele tipografice de aici sunt atît de mizerabile și de scumpe, încît abia de acum într-un an aș putea să încep·publicația acestui studiu care va cuprinde vreo 20 coale de tipar. Astfel nu-mi vine să mă apuc de el și să lucrez la forma lui definitivă, care mi-ar cere vreo 2—3 luni de muncă. Sunt șanse să se publice mai devreme la Academie? În cazul acesta l-aș da gata la primăvară.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59282.

[Traducere]

[1] Care este atmosfera la Academia română? Deoarece de mult nu am mai primit nimic, presupun că sînt șters de pe lista membrilor săi. Totuși, acum nu este vorba despre mine, ci despre un institut. Rugămintea pentru trimiterea publicațiilor Academiei ar avea șanse de succes sau mă expun unei respingeri ... Dumneavoastră puteți mai bine aprecia aceasta și nu veți expune pe singurul dumneavoastră profesor unei ofense.

[2] Există doar două căi pe care se poate merge: *Indemnitate* sau *Restitutio in integru fără larmă.* S-ar putea cel mult referi că s-a înpotmolit în tabelele membrilor Academiei, despre aceasta însă nu te poți desigur convinge, datorită factorilor externi.

[3] (prima rîndunică în România, să sperăm că nu va fi singura).

194

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

23 XII 1920

Iubite colega,

Friedwagner [1] îmi scrie că Voevidca [2] din Bucovina n-are nici un drept să ofere spre vînzare colecția de cîntece populare din Bucovina, pe care a făcut-o cu banii lui Friedwagner. A fost bine că astă-vară n-a cumpărat-o

Academia. Cred că Friedwagner tot Academiei o va oferi, că altundeva n-are unde s-o publice.

Am fost două săptămîni bolnav în pat cu o bronşită, după care va trebui să mă mai păzesc cîtva timp.

Procopovici îmi scrie că de la 1 ianuarie se va apuca de Dicţionar.

Sărbători fericite! Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Pînă cînd am vreme să trimit recomandarea *Poeziilor* lui Blaga şi la care premiu?

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59283. S 1 (171)/D. VII.

---

[1] Matthias Friedwagner, filolog şi romanist german, de la 1900 profesor de filologie romanică la Universitatea din Cernăuţi, iar din 1911, profesor la Academia de ştiinţe sociale şi de comerţ din Frankfurt pe Main. Din mai 1911, membru corespondent al Academiei Române.

[2] Alexandru Voevidca (n. la 1862 în Bucovina — m. 1931), muzician şi învăţător, director al Societăţii filarmonice din Cernăuţi. În 1907 prof. Friedwagner îi solicită colaborarea pentru notarea cîntecelor populare româneşti. Activitatea sa de culegător se desfăşoară cu deosebire între 1907—1924, timp în care a notat peste 300 de cîntece.

195

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

29 III 1921

Iubite d[omnu]le Bianu,

Acu cîteva zile am trimis pe adresa d-tale patru exemplare din *Istoria literaturii* mele, unul pentru d-ta, unul pentru Academie şi cîte unul pentru Nistor şi Pârvan. Te rog să le dai destinaţiei.

Am o rugare. Aud că pe la Bucureşti se fac nişte încercări ca să mi-l ducă pe Capidan în Macedonia înapoi, ca să ajungă altul aici. Pentru Dicţionarul nostru aceasta ar fi o lovitură straşnică, căci acu el a rămas în spatele lui şi a lui Lacea, Drăgan fiind bolnăvicios, Procopovici prea ocupat cu cursurile lui, iar Ionică fiind — Ionică. Te rog foarte mult să pui o vorbă la minister — am scris azi şi eu lui Popa Liseanu în chestia aceasta, ca să-i dea lui Capidan bună pace şi să-l lase aici, unde are un mediu ştiinţific potrivit şi unde *face ispravă bună*!

Mă gîndesc adesea la premiul pentru care am să fac dările de seamă. La cel mare mi se pare că nu merită să-l capete nici unul. La cel mic prea mulţi: Sandu-Aldea, Blaga, Rebreanu şi chiar Morariu şi Beza. Ce vom face? Nu crezi că l-am putea trece pe Sandu-Aldea la cel mare, încoronîndu-i întreaga operă literară? În cazul acesta i-aş face raportul în sensul acesta. Cu ceilalţi va fi însă tot greu dacă nu mai putem trece pe vreunul din ei la alt premiu.

Anul acesta voi veni la Academie abia la sfîrşitul lui mai, căci am de lucru cu cursurile mici. Cum în semestrul trecut am avut concediu, în semestrul acesta am anunţat dublul de ore şi între ele şi un curs de lingvistică generală pe care nu-l pot termina decît stînd toată luna mai aici.

Toate cele bune! Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59285. S 1 (173)/D VII.

196

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

3 IV 1921

Iubite domnule Bianu,

Îţi mulţumesc pentru scrisoarea entuziastului Bénevot pe care ţi-o înapoiez. Cînd voi primi exemplarele de *Istoria literaturii*, pe care mi le-a făgăduit editorul, îi voi trimite şi lui unul.

Îţi mulţumesc de asemenea că m-ai făcut atent asupra greşelii boacăne cu Cetatea Iliii, care m-a mîhnit mult, şi pe care voi cerca s-o îndrept în exemplarele nepuse încă în circulaţie. Legendele de la clişeele din urmă s-au pierdut în 1914 şi s-au făcut la repezeală, iar eu la corectură n-am observat greşeala.

De cîtva timp sunt într-o continuă fierbere ... lingvistică. Orele multe de singurătate din cursul războiului m-au făcut să mă gîndesc mai temeinic la meseria noastră de filologi şi asupra părţii filozofice a limbei. Acum, făcînd un curs de lingvistică generală la Universitate, mi se lămuresc aceste idei şi cred că voi putea în curînd să arăt greşelile şcoalei neogramaticale şi să explic altfel decît s-a făcut pînă acuma multe chestiuni. Vremea, care în anii de război îmi trecea prea încet, acum zboară prea repede...

Cu cele mai bune urări pentru sărbătorile sfintelor Paşti care se apropie, d-tale, doamnei şi lui Alexandru.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59286. S 1 (174)/D VII.

197

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

7 IV 1921

Iubite domnule Bianu,

Am primit ultimile d-tale scrisori, împreună cu adresele oficiale. Voi reprezenta Academia la Congresul societăţii Ocrotirea orfanilor de război din 15 şi 16 mai şi voi căuta să fac şi răspunsul la discursul de recepţiune al lui Bogdan-Duică. Mi-este însă absolut cu neputinţă să pregătesc cuvîntarea comemorativă pentru întîii membri ai Academiei. Îmi pare nespus de rău că nu mă pot achita de această frumoasă datorie şi că astfel te împovărez pe d-ta cu un lucru mai mult, dar mă mîngîi cu gîndul că o vei face cu mult mai bine decît mine, căci pe d-ta te leagă amintiri personale de aproape toţi acei bărbaţi care pentru mine răsar abia în cadrul palid al istoriei literaturii. Afară de aceasta, d-ta ai darul nepreţuit să găseşti repede caracterizarea cea mai potrivită, pe cînd eu devin din zi în zi tot mai greoi la scris din cauza migălelii prea mari [1].

Rapoartele pentru premii încă nu le-am făcut şi am grijă mare ca să fiu gata la timp cu răspunsul lui Bogdan. Sper că pînă-ntr-o săptămînă rapoartele de premii le voi trimite, răspunsul însă îl voi aduce cu mine abia cînd voi veni, la începutul lui iunie. Zăbava asta nu e din vina mea, căci dacă îl căpătam mai din vreme îl şi terminam mai repede.

Săptămîna ce vine e pierdută cu o mulţime de lucrări pe care încă nu ştiu cum le voi birui: 8 ore de curs, 3 şedinţe la Universitate, înlocuirea rectorului absent, sinodul episcopesc cu şedinţe înainte de masă şi după masă şi 24 de ore numai într-o zi.

Cursurile mă leagă de Cluj pînă la sfîrşitul lunii. Cum semestrul trecut am avut concediu, semestrul acesta trebuie să-l sfîrşesc omeneşte făcînd şi lecţiile nefăcute în semestrul trecut.

Cartea lui Caragiani am dat-o lui Capidan să o studieze. Este specialitatea lui, şi părerea lui va fi competentă. D-na Caragiani va trebui deci să mai aştepte pînă i se va putea da răspunsul. Eu niciodată nu i-am spus că aş vrea să cumpăr manuscrisul, ci am întrebat-o dacă Biblioteca — în care presupuneam că se găsesc şi manuscrise vechi — rămasă după colegul nostru, este de vînzare.

Adrese oficiale nu mai fac, ci te rog să faci de scrisoarea asta întrebuinţarea cuvenită!

Hristos a înviat!

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59287. S 1 (175)/D VII.

---

[1] Cuvîntul comemorativ rostit de Ioan Bianu a fost publicat în *Analele Acad. Rom. Mem. Secţ. Lit.*, tom. XLI, sub titlul *Începătorii Academiei Române la 1866—1867.*

198

15 mai 1921

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit rapoartele pentru premiare, ca să le citeşti în comisii dacă acordarea premiilor se va face înainte de a sosi eu la Bucureşti.

O clasare primo, secundo, terţio loco etc. e greu de făcut. Cred că mai degrabă merită premiul dintre cei trei despre care am să raportez eu, Sandu-Aldea, apoi Morariu şi apoi Beza.

Dacă ar fi după mine, eu aş propune Academiei următoarele: marele premiu Năsturel să se acorde ca şi pînă acum din trei în trei ani. Dar să se acorde *întreg* numai atunci cînd se va prezenta la el unul din scriitorii noştri consacraţi spre a fi premiat, cu ocazia prezentării ultimului volum, pentru întreaga sa activitate anterioară. Dacă aceasta nu e cazul, să poată fi şi el împărţit între concurenţii de la toate premiile anului respectiv. Atunci, s-ar putea în anul acesta da premiul mic lui Sandu-Aldea, iar premiul mare să să împartă între Blaga, Rebreanu, Morariu, Beza şi M. Codreanu.

Dacă acest lucru se poate şi îl găseşti bun, te rog împărtăşeşte-l colegilor.

Ţi-am scris imediat după primirea scrisorii trecute că nu pot să pregătesc conferinţa despre întîii membri numiţi ai Academiei. Regret că timpul şi oboseala anului trecut mă opresc s-o fac.

De mîne mă pun pe lucru ca să pregătesc răspunsul la discursul lui Duică, în care aş vrea să prind, dar mi-e teamă că n-oi izbuti, în cîteva linii personalitatea lui Titu Maiorescu.

La Academie cred că voi sosi în 30 sau 31 mai.

La revedere!
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59288. S 1 (176)/D VII.

199

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

23 X 1921

Iubite d[omnu]le Bianu,

Ultima d-tale scrisoare m-a umplut de bucurie. Mai întîi pentru veştile bune ce mi le dai despre isprăvile pe care le-a făcut tînărul Cheresteşiu pentru Biblioteca noastră şi apoi pentru voia bună cu care a fost scrisă: aşa e domnul Bianu al nostru! Întîi se codeşte puţin, apoi dă cu amîndouă mînile şi la urmă e plin de bucurie că a putut face o faptă bună. Să mi-l trăiască Dumnezeu! Asta e ce ţineam să-ţi spun personal, în afară de adresa oficială pe care o va trimite Biblioteca.

Lui Pârvan i-am scris şi eu, dar se vede că nu s-a întors încă, căci n-am răspunsul lui. I-am pus la inimă chestia Dicţionarului în dubla lui calitate, de membru în delegaţiune şi de director al Institutului de editură. Pînă la dezlegarea chestiunii noi pregătim materialul mai departe. Acum ne pierdem vremea să reconstruim din fragmentele de tipărituri aflate la Razidescu şi din fişe cele două coale de tipar pierdute. Oare acolo unde se păstrează, la Academie, manuscrisul tipărit al Dicţionarului nu se găseşte şi bucata care cuprinde cuvintele de la CAPĂT (ultimul cuvînt din coala I_{II} 6) înainte pînă la CARPIN? Grozav ne-ar uşura lucrul şi am economisi cîteva luni de muncă.

Încă ceva. La 4 fevruarie 1922 împlineşte Schuchardt 80 de ani. Eu m-am adresat prietenilor mei cu întrebarea dacă nu i se pregăteşte cumva vreo scriere jubilară la care aş fi dat bucuros şi eu o contribuţie. Se pare însă că în Germania greutăţile de tipar sunt foarte mari şi numai în Elveţia se va face ceva. Aştept încă răspunsul de la Meyer-Lübke, care însă nu prea e în termeni prieteneşti cu Schuchardt. Pentru toată eventualitatea, eu am pregătit un studiu, pe care îl termin în zilele astea şi care cred că aduce cîteva lucruri noi, aşa cum are să-i placă moşului de la Graz. Mă gîndesc acuma dacă n-ar fi bine, în loc să-l public în străinătate, să-l tipărim la Academie, arătînd astfel că şi noi ne asociem la omagiul general către octogenarul care e de mult membru nostru onorar. De aceea te rog să-mi scrii dacă s-ar putea tipări acest studiu pe 2—3 coale de tipar, format *Anale* cu precădere, ca să fie gata pînă pe la mijlocul lui ianuarie, să poată sosi la 4 fevruarie la Graz? În cazul acesta l-aş scrie româneşte şi ţi l-aş putea trimite cît de curînd. [1]

Ţi-a spus ceva Andrei Bârseanu de descoperirea ce-a făcut-o? [2] Dacă nu, eu nu vreau să trădez secretul, decît că a găsit cea dintîi carte tipărită în româneşte. Am văzut-o şi eu şi nu încape nici o îndoială. Îmi spunea că vrea să facă o comunicare la Academie. Cum însă în acelaşi volum sunt legate şi cîteva manuscrise vechi şi importante (în parte cu rotacisme), mi-e teamă ca să nu îi trebuie vreme prea multă pînă ce-l va studia, şi eventual comunicarea să vie . . . după discursul de recepţie. (Această mică răutate să rămînă între noi.) Cînd îl vei vedea dă-i zor şi caută să cîştigi pentru Academie volumul! [3]

Eu m-am întors numai ieri de la Congresul bisericesc din Sibiu. Mîne încep cursurile la Universitate, unde avem bucuria de a vedea crescînd numărul studenţilor şi la Facultatea de litere. La Română s-au înscris peste o sută; între ei întîii soli ai vremurilor ce vor să vie: cîţiva unguri.

Toate cele bune! Al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59289. S 1 (177)/D VII.

---

[1] Marginal acestui paragraf: „da — da — da".

[2] Notaţie marginală: „Nu".

[3] Notaţie marginală: „negreşit".

200

Cluj, 7 XII 1921

Iubite d[omnu]le Bianu,

Trimit alăturat scrisoarea pentru Schuchardt, pe care vă rog s-o modificaţi dacă credeţi de cuviinţă.

În ea am pomenit despre *Necrologul Basarabiei*, publicat în *Neue Freie Presse* din 23 iulie 1878. Aici în Cluj n-am avut posibilitatea să controlez articolul; dacă aveţi N.F.P. la Academie te rog s-o faci d-ta; presupun dealtfel că articolul lui Schuchardt va fi apărut şi în vreuna din periodicele noastre. Date fiind raporturile între Schuchardt şi Hasdeu, nu mă îndoiesc că acest necrolog era scris cu simpatii pentru noi. Totuşi ar fi bine să-l citească cineva înainte de a se pomeni de el în scrisoarea omagială.

Tipărirea lucrării a început şi cred că pînă la Crăciun să fie gata.

Alătur şi scrisoarea de mulţumită pentru cărţile trimise Seminarului de limba română, precum şi poştala prin care Asociaţiunea mă înştiinţează despre trimiterea clişeelor.

Să nu te superi pe mine dacă mai alătur şi o poştală a lui E. Gamillscheg, prof. la Univ. din Innsbruck, care cere un exemplar din *Sufixele* lui Pascu. Te rog dispune să i se trimeată, căci G[amillscheg] e unul dintre cei mai de seamă romanişti şi un foarte bun cunoscător al limbei române, despre care a scris cîteva lucrări frumoase.

Peste cîteva zile sper să-ţi pot trimite *Dacoromania*, care îţi va arăta că la Clujul nostru se lucrează cu hărnicie şi cu pricepere.

Toate cele bune! Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59290. S 1 (178)/D VII.

201

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

24 XII 1921

Iubite domnule Bianu,

Te rog trimite-mi foaia de titlu pentru *Din perspectiva Dicţionarului*, care se tipăreşte ca omagiu lui Schuchardt, ca să fie în consonanţă cu restul publicaţiilor Academiei.

Pe aici, departe de valurile politicei, ne vedem de carte şi aşteptăm Crăciunul şi Anul nou, ca să ne apucăm cu forţe noi de lucru. În chestia Dicţionarului s-a făcut vreo intervenţie? N-ar fi potrivit ca să se ceară în privinţa aceasta din partea preşedintelui nostru chiar o audienţă la cel ce e înaltul protector al lucrării?

Sărbători fericite!
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59291. S 1 (179)/D VII.

202

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

1 I 1922

Iubite domnule Bianu,

Întîia scrisoare cu data noului an, dumitale, cu cele mai bune urări.

Cum scrisorile noastre s-au încrucişat pe drum, reiau firul de la scrisoarea d-tale penultimă.

Desigur că prezentarea adresei și a broșurei omagiale prin Zauner este calea cea mai bună. Voi trimite deci imediat după tipărire — cel mai tîrziu pînă la 15 ian. — cîteva exemplare (urmînd ca restul să vină pe poștă) la adresa d-tale și te rog să trimiți prin Zauner (Graz, Rosenberggüstal 25) adresa, exemplarul lui Schuchardt și pe al lui Zauner.

Pentru învălitoarea broșurei mi-am bătut mult capul cum s-o fac (și te-am întrebat pe d-ta, ca unul cu mai multă experiență). Ca să punem pe copertă „omagiu lui Schuchardt" e prea pretențios pentru biata fascicolă subțirică conținînd numai o singură contribuție a unui membru al Academiei. De aceea pe copertă și pag. 1 va fi:

Academia Română

DIN PERSPECTIVA DICȚIONARULUI
de
Sextil Pușcariu
Membru al Academiei Române

Cluj
Tipografia „Ardealul", Institut de arte grafice
1922

iar pag. 3 va cuprinde următoarea dedicație:

Lui Hugo Schuchardt
Octogenarul maestru al lingvisticei moderne

Cred că așa e mai simplu, nepretențios, și va face moșului Schuchardt o bucurie mare.

Dacă crezi că pe învelitoare trebuie să se indice, la exemplarele ce se vor pune în vînzare, ca toate publicațiile Academiei, și prețul, te rog scrie-mi. Vor fi trei coale de tipar.

Îmi pare bine că *Dacoromania* noastră ți-a plăcut. Mă întrebi: cine se va găsi s-o cumpere cu 150 lei? Pe aici, prin Ardeal, s-au și găsit cîțiva entuziaști, care au moștenit de la părinți (înainte de a veni noi filologii cei noi cu scoaterea filologiei din cadrul interesului obștesc și îngroparea ei în cercetări de specialitate) cultul limbei și s-au grăbit s-o cumpere. Unul din acești ardeleni ești chiar d-ta, care, dăruind exemplarul unui foarte bun băiat, ne ceri altul, care ți se va trimite prin editor. D-ta încalte nu ne vei înjura nici cînd facem cercetări meticuloase filologice, ci te bucuri de nemaiauzita colaborare frățească a atîția filologi, fără să se certe între sine. Volumul II e gata de tipar. Tot atît de bogat și tot atît de scump. Pentru acest copil al meu voi cerși pe la bogătași și sunt sigur că voi găsi pe unii mai darnici decît Academia (care dac-ar fi avut de unde, ne-ar fi sprijinit desigur bucuros). [1]

Mai rău stăm cu Dicționarul. Iartă-mă că ating iar chestiunea asta, care ți-a dat atîta bătaie de cap pînă acuma: cum însă de treizeci de ani și mai bine îți dai osteneală cu el, oricît de plictisit te-ai arăta față de vecinicile dificultăți ce le întîmpină lucrarea, știu că nu te rabdă inima să dezinteresezi de ea.

Mai întîi nu m-ai înțeles bine. Eu nu mă gîndeam ca președintele Academiei să ceară audiență la un fost ministru; cu atît mai puțin cu cît acesta nici n-a crezut de bine să răspundă însuși la o scrisoare, la care un mai mult simţ de respect pentru ştiinţa românească parcă ar fi pretins două rînduri de răspuns. Mă gîndeam la persoana celui ce patronează lucrarea, m. s. regele, care nu ştie în ce situaţie critică am ajuns şi care, dacă ar şti, desigur ar găsi ocazia să arate miniştrilor săi necesitatea de a nu lăsa să înceteze o lucrare ca aceasta tocmai în epoca de glorie a istoriei noastre. Sunt sigur că ungurii, statul învins şi stors, vor continua să publice Dicţionarul lor . . .

Dacă n-aş fi fost totdeauna optimist în viaţă, n-aş fi făcut nici puţina ispravă ce am putut săvîrşi. Optimismul mi-l păstrez şi acuma, fiind sigur că numai el va salva Dicţionarul. Dacă Academia crede că nu e nevoie sau nu e bine să se facă intervenţia aceasta, o voi face-o eu la prima ocazie favorabilă. Pînă atuncea vom face o pauză în lucrarea Dicţionarului, sau, mai bine zis, noi cei trei de-aici, vom continua, ca să nu pierdem exerciţiul, să lucrăm la el pe apucate, bineînţeles fără să cerem nici o remuneraţie. Vom trimite chitanţa pe noiembrie şi decemvrie (căci în aşteptarea răspunsului noi am lucrat mai departe), iar de la ianuarie încolo voi trimite numai chitanţa unuia dintre ajutoare (un student sărac care trăieşte din cei 150 l. şi care aşează fişele după alfabet) şi pentru cele 300 l., din care acopăr cheltuielile de serviciu, iluminat şi încălzit. Cîteva luni de odihnă ne prind şi nouă bine, căci mai avem şi alte lucrări începute. După aceea vom vedea dacă Dicţionarul poate fi continuat aşa cum se cade unei lucrări de importanţa lui sau dacă închidem dugheana definitiv.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59292. S 1 (180)/D VII.

---

[1] *Dacoromania*, revistă de filologie, lingvistică şi istorie literară, editată sub direcţia lui Sextil Puşcariu, s-a publicat ca buletin al Muzeului limbii române. De-a lungul anilor (pînă în 1948), întrunind colaborarea filologilor români şi străini, au apărut 13 volume, fiecare cuprinzînd aproape 1000 pagini. În 1926 a primit premiul Societăţii de lingvistică din Paris, ca cea mai bogată publicaţie de limbă romanică. Sextil Puşcariu a susţinut în această revistă două rubrici permanente: „Din perspectiva dicţionarului" şi „Pe marginea cărţilor".

203

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

8 I 1922

Stimate domnule coleg,

Adresa tipografiei în care s-a tipărit broşura *Din perspectiva Dicţionarului* este „Ardealul", Cluj, Strada Memorandului 22. Pentru reclamaţiile ce aveţi de făcut vă rog a vă adresa de-a dreptul acelei tipografii, eu neavînd din partea Academiei decît însărcinarea de a căuta pentru tipărirea broşurei numite o tipografie în Cluj, care să-şi ia angajamentul a o executa în termenul fixat. De preţ n-am vorbit cu tipografia, fiind sigur că ea va socoti preţurile obişnuite în Cluj, cerînd numai ca, între cele 1000 exemplare, una sută să fie tipărită pe hîrtie „cromo“, precum îmi exprimasem dorinţa în cererea făcută Academiei.

Îmi permit totuşi observaţia că scriind tipografiei să nu mai pomeniţi de această lucrare ca de un extras din *Dacoromania*, căci la tipografie se ştie că cele două lucrări nu au comun decît titlul şi s-ar putea crede că la Academie lucrările unui coleg nu sunt văzute de ceilalţi colegi sau chiar că un coleg ar putea fi bănuit de altul că îşi republică lucrările pe cheltuiala Academiei.

Dacă totuşi socotiţi că însărcinarea ce am avut-o din partea Academiei am îndeplinit-o în dauna instituţiei, vă rog să cetiţi înaintea Delegaţiunei această scrisoare a mea, împreună cu declaraţiunea că sunt gata a plăti din punga mea orice pagubă ce am făcut Academiei, precum şi cele 100 exemplare pe care le-am oprit eu (35 pe „cromo“ 75 pe „velină“) şi le-am trimis de aici revistelor de specialitate şi prietenilor din străinătate.

Cu deosebită stimă,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59293. S 1 (181)/D VII.

204

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

14 I 1922

Iubite domnule Bianu,

Scrisoarea d-tale din urmă a sosit prea tîrziu ca să se mai poată modifica titlul cărţii, tipărită deja. Numai pe exemplarul legat, care i se va trimite lui Schuchardt s-a pus „Academia Română, lui Hugo Schuchardt 4 fevruarie 1922“. Acest exemplar va fi gata mîne, legat de legătorul Bibliotecii Universităţii — cred că va fi frumos — şi ţi-l trimit prin Giuglea, împreună cu 20 ex. din cartea tipărită. Restul va veni pe poştă. 100 ex. s-au tipărit pe hîrtie cromo. Pentru mine opresc 25 ex. din acestea şi 35 din cele pe hîrtie velină.

De la filologii din străinătate primesc zilnic scrisori de felicitare pentru *Dacoromania* care le-am trimis-o. Mai bine mi-a plăcut observarea prof. E. Richter din Viena: „Wie fleissig arbeiten Sie und welch gutes wissenschaftliches Leben entfalten Sie in Klausenburg, *das sich vorhen geriss nie so was hat traumen lassen*“ [1]. Aceasta am voit mai ales s-o arăt străinătăţii: venind noi la Cluj, în locul ungurilor, n-am coborît — precum pretind ungurii prin propaganda lor —, ci am ridicat nivelul ştiinţific al Universităţii. Dealtfel acest lucru îl recunosc şi ei. Însuşi Apathy aud că a scris zilele acestea un articol, într-o gazetă ungurească, în care arătînd ceea ce ministerul din Budapesta *nu* face pentru Universitatea din Seghedin, aduce ca exemplu Universitatea din Cluj, care în doi ani și jumătate s-a ridicat cu mult peste ceea ce a fost sub unguri.

Astfel de lucruri îți prind bine, căci vezi că munca și sforțările continue nu rămîn nerecunoscute.

Al dumitale devotat,
Sextil Pușcariu

P.S. Dacă se poate nu mă încărcați prea tare cu raporturi pentru cărți de premiat la Academie, ca să ajung să-mi termen pînă în mai o mare lucrare despre istroromâni, la care lucrez de mulți ani și care cred că va ieși un lucru bun. Nu s-ar putea trimite mai multe cărți pentru raport membrilor corespondenți, precum Bănescu, Procopovici etc.?

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59294. S 1 (182)/D VII.

[Traducere]

[1] Cît de sîrguincios lucrați și ce viață științifică desfășurați la Cluj, aceasta mai de mult cu siguranță nu s-a putut nici măcar visa.

205

Cluj, 17 I 1922

Iubite domnule Bianu,

Îți înapoiez adresa Ministerului Instrucțiunii cu „văzut". Planul pe care l-am făcut pentru reorganizarea Dicționarului (și l-am expus în scrisoarea adresată lui Titulescu) [1] cuprinde elementele necesare pentru o dezvoltare mai mare și o grăbire a lucrării. Economii se pot face dacă reducem numărul colaboratorilor prevăzuți, și scădem remunerațiile traducătorului francez, a controlorului citațiunilor și a corectorului, care aveau rostul să-l desărcineze pe Ionică Rădulescu de munca lui, dacă va avea să lucreze cu ambele echipe, ceea ce ar reduce cheltuielile cu vreo 40.000 l. anual.

Aștept rezolvarea crizei. Dacă rămîne dl. Mironescu la Instrucție, îi voi scrie și personal.

Prin Giuglea ți-am trimis exemplarul Schuchardt și 20 ex. din lucrare. Tipografia va trimite restul pe poștă.

Al d-tale devotat,
Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59295. S 1 (183)/D VII.

[1] Se referă la următoarea scrisoare adresată în 2 noiembrie 1921 lui N. Titulescu, ministru de finanțe în cabinetul Averescu:

Domnule Ministru,

Am prea mare respect de timpul d[omniei]voastre, încît să vă scriu o scrisoare lungă.

E vorba de Dicționarul limbii române, cu a cărui redactare sînt însărcinat de Academia Română. Bugetul acestei instituțiuni — bogată înainte de război, săracă astăzi — nu mai suportă cheltuielile lui. De aceea acum, după ce a patra parte este gata tipărită (peste 1000 de pagini, format mare), după ce cu mari greutăți am învins toate piedicile începutului, am strîns întreg materialul și am izbutit să formez două echipe de colaboratori, lucrarea patronată de m.s. regele va trebui să înceteze. Tocmai în momentul cînd țara veche, dar mai ales provinciile noi, au mai mare nevoie de opera care să le arate bogăția limbii noastre. Un pod peste o apă, un tunel prin munți, care vor costa multe milioane, nu vor fi în stare să lege mai trainic ținuturile românești unul cu altul decît limba, care ne-a legat și în trecut.

Trei din colaboratori m-au părăsit, iar ceilalți trei rămași credincioși, mi-au dat ieri un ultimatum: sau mărirea remunerației sau încetarea lucrului. Pînă acum i-am ținut cu vorba însuflețitoare; de acum nu le mai pot cere acestor oameni săraci, care trăiesc din leafa lor de profesori, să renunțe la orice posibilitate de cîștig spre a lucra trei ore pe zi la Dicționar pentru suma de 450 lei lunar, cît le dă Academia. Culegătorul tipograf cîștigă întreit culegînd manuscrisul lor; editorii le oferă zeci de mii de lei ca să scrie cărți didactice; pentru o oră pe săptămînă la o școală medie, statul le dă 100 l, iar gazetele plătesc cîte 150—200 l. un articol de jurnal.

Fără să aștept intervenția oficială a Academiei, m-am gîndit să mă adresez direct d-voastră, fiind sigur că dacă statul poate da un ajutor, o veți face d-voastră, fără să am nevoie să pledez mult pentru o cauză care vorbește singură.

Dicționarul limbii române nu se poate termina decît prin munca unită a cîtorva colaboratori care își pierd toată vremea și toată energia în serviciul lui. O muncă întreruptă — o oră azi, alta poimîine — nu duce la nici un rezultat; aparatul trebuie să funcționeze fără piedici, zi cu zi, bine organizat. Spre a cere această muncă continuă și istovitoare de la colaboratori, am nevoie să-i plătesc astfel încît să-i pun la adăpostul grijei de mîine (pe care azi orice funcționar, fără venite laterale, o are). Dicționarul englez de la Oxford plătește — nu celor trei directori, ci „asistenților", colaboratorilor, cu mult mai numeroși, cîte 250 £. Traduși în moneda noastră acești bani dau sume fabuloase.

Fără a face comparație cu alte țări și avînd cel mai scrupulos sentiment pentru economisirea banului public, cred că suma minimă pusă la dispoziția Academiei, pentru redactarea Dicționarului, din partea statului, ar trebui să fie 180.000 l. anual, repartizați astfel:

1 director (lucrînd simultan cu ambele echipe de colaboratori)	gratificație	lunară	2500
6 colaboratori a 1500	„	„	9000
1 colaționator (pentru citații)	„	„	750
1 corector al tipăriturilor	„	„	750
1 revizuitor al traducerii franceze	„	„	500
2 ajutoare (pentru extragerea fișelor și aranjarea lor după alfabet) a 500 l	„	„	1000
Material (de scris) și Bibliotecă specială	lunar		500
	Total lunar		15.000 l

Vă rog să credeți, domnule ministru, că cel ce iscălește aceste rînduri încă nu s-a adresat niciodată în viața lui Ministerului de Finanțe cu cerere; dacă se vede nevoit s-o facă de astă-dată e pentru că ar fi păcat ca în România nouă să nu se poată isprăvi opera începută cu atît entuziasm în România veche și primită cu laude unanime de întreaga străinătate; — și pentru că adresîndu-mă d-voastră personal, am conștiința că voi fi înțeles.

S. Pușcariu

(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17, 1912—1916, 1919—1926, f. 223—224).

206

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

29 I 1922

Iubite domnule Bianu,

Mulțumesc pentru frumoasa și atît de utila culegere de *Pagini de veche scriere românească* și te rog să exprimi această mulțumită a mea și distinsului d-tale elev și colaborator, dl. Cartojan. Unde se găsește de cumpărat și cu ce preț (pe la Cluj n-a sosit încă) cartea, căci aș vrea să comand imediat 10 ex. pentru Seminar și unul pentru Muzeu. În anul viitor voi face după ea exerciții de seminar.

În privința Dicționarului vom vorbi cînd voi veni la București, căci văd că din scrisori nu m-ai înțeles bine. Voiam să vin chiar zilele viitoare, dar mi-e teamă de frig și de gripă, care pe aici bîntuie cu furie și care a culcat la pat pe toți ai mei.

Din perspectiva Dicționarului e un titlu colectiv pentru o serie de studii pe care am de gînd să le scriu și din care primul a apărut în *Dacoromania*, al doilea — altul — a fost dedicat lui Schuchardt, iar al treilea se tipărește acum pentru *Dacoromania*, II.

Cu cele mai bune salutări colegiale,

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59296. S 1 (184)/D VII.

207

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

26 II 1922

Stimate domnule Bianu,

De la Graz n-am primit nici eu pînă acum nimic. Îmi închipui însă că moșul Schuchardt va fi avînd să răspundă în multe părți și nu se mulțumește să facă un răspuns banal; cît despre Zauner, el totdeauna a fost cam războinic cu răspunsurile. În schimb, am primit din Bonn și Innsbruck scrisori în termeni elogioși pentru lucrare.

Întrebînd la Tipografia Ardealul, mi s-a răspuns că tipăriturile au fost expediate la București în 12 fevruarie. Cauza întîrzierii a fost că la Cluj nu se găsesc momentan hîrtiile care însoțesc astfel de trimiteri.

La administrația Universității dădusem ordin încă la începutul lunii să se trimită în contul „Seminarului" 150 lei pentru cele 10 exemplare din *Pagini de veche scriere românească.* Funcționarul, uituc, n-a trimis însă paralele decît ieri, după ce am reclamat din nou.

Săptămînile din urmă au fost cu mari griji, fiul meu a fost operat de apendicită. Operația a ieșit bine, dar felul fulgerător al boalei, transportul bolnavului la clinică în miezul nopții, cu temerea de a nu ajunge prea tărziu — dacă operația ar fi întîrziat un ceas, se isca o perforare a apendicelui — și toate cele ce se țin de o astfel de boală, m-au cam sleit din puteri.

După ce valurile zbuciumate ale politicei se vor mai liniști, cred că am să-mi fac și eu pe o zi, două un drum la București.

Al d-tale devotat coleg,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 235.

208

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

[Înainte de 26 aprilie][1] *1922*

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mulțumesc pentru cărțile trimise, care de astă-dată au sosit și pe care le voi împărți mîne, la ședința Muzeului, celor în drept să le primească.

Sîmbăta viitoare, în ziua de Sf. Gheorghe, vom avea aici la Cluj o mare serbare în cinstea lui Gheorghe Dima, care împlinește 40 de ani de activitate ca profesor de muzică. Cum Dima e membru onorar al Academiei Române, m-am gîndit să caut prilejul potrivit ca să-i aduc omagiile acestei instituțiuni, asociindu-mi și pe Lupaș și Racoviță, dacă se poate, sau dînd chiar unuia din ei prilejul să vorbească (Al. Lăpedatu e la Genova, Vîlsan la Paris). Cred că Academia e învoită, și numai în caz că ideea aceasta nu trebuie înfăptuită te rog să-mi telegrafiezi.[2]

Pe aici au început căldurile, și verdeața copacilor și a cîmpurilor te face uneori s-o iai razna uitînd filologia.

La ședințele Academiei anul acesta voi veni numai la sfîrșitul lui mai, căci mi-e peste putință să întrerup lucrările timp de 4 săptămîni. Cum la 1 iunie terminăm și cursurile Universitare, voi putea pleca fără să piardă elevii nimic.

D. I. Negruzzi îmi făgăduise că îmi va lăsa la Academie un exemplar din *Amintiri*. Dacă a făcut-o te rog dă ordin să mi se trimeată cu poșta, împreună cu vol. X din *Acte și documente* de Sturdza-Skupiewski, care-mi lipsește.[3]

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59298. S 1 (186)/D VII.

---

[1] Deși S. Pușcariu a notat data de 30 V 1922, conținutul scrisorii o infirmă. Am preferat deci s-o aproximăm mai aproape de datele textului.

[2] Notație marginală: „Da foarte bine!"

[3] Pe scrisoare I. Bianu notează: Răsp[uns], 2.V.1922".

209

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

10 V 1922

Iubite d[omnu]le Bianu,

Mulțumesc de noul termen *(atîrnamentul)* pentru Suplimentul Dicționarului. El e într-adevăr interesant ca exemplu de formațiuni spontane, ce îmbogățesc limba necontenit, și îl voi utiliza într-o lucrare în care mă ocup cu aceste lucruri.

Pachetul cu cărțile a sosit, dar din el lipsea *Amintirile* d-lui Negruzzi. Se vede că într-adevăr a fost scos din pachet, deși pe dinafară nu se cunoștea să fi fost desfăcut. Regret acest lucru pentru dedicația autorului la care aș fi ținut mult.

Alătur un scurt raport despre serbările Dima și discursul ce am ținut în numele Academiei.

Am fost propus de Universitate să fac parte din Comisiunea ce va studia reforma învățămîntului superior și care se va întruni la București după 15 mai. E deci posibil ca să vin la ședințele Academiei înainte de 1 iunie.

La revedere, în curînd. Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59297. S 1 (185)/D VII.

210

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Strada Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

28 VI 1922

Iubite domnule Bianu,

Înainte de a pleca la Bran îți trimit chitanțele pentru Dicționar, cea — redusă — pe mai, și cele în conformitate cu noile hotărîri, pe iunie și iulie. Cred că pînă acum Delegațiunea va fi aprobat bugetul ce ți l-am lăsat prin Nistor în ziua plecării mele precipitate. Toată luna iunie am lucrat — cam obosiți toți — dar în fiecare zi. În iulie și august vor continua să lucreze cei ce rămîn aici; eu îmi iau vacanțe, căci odihna îmi e absolut necesară. Pentru ca să putem face față cheltuielilor împreunate cu plecarea la țară, am trimis, ca în anii trecuți, și chitanța pe iulie, rămînînd ca pe cea pe august s-o trimitem împreună cu cea de septemvrie.

Paralele te rog să-i spui d-lui Grecescu să le trimeată pe adresa: C. Lacea, Cluj, str. Iuliu Maniu 6, care le va trimite sau da la toți.

Probabil că scrisoarea mea te va găsi în preajma plecării la Predeal. De aceea o încarc cu cele mai bune urări pentru vară, dorindu-ți cît mai puțină ploaie și cît mai multă bucurie.

Al d-tale devotat,
Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 242.

211

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

20 oct. 1922

Iubite domnule Bianu,

Îți înapoiez scrisoarea d-lui Palmieri, căruia îi voi scrie chiar azi că i-am trimis în schimbul revistei *L'Europe orientale* un exemplar din *Dacoromania* în 19 mai 1922. Se vede că s-a pierdut pe drum.

Karl Jaberg, profesor de limbile romanice în Berna (Schänzlistrasse 57), pe care l-am vizitat de curînd și care urmărește cu multă pricepere lucrările despre limba și folclorul român, ar dori să aibă lucrările lui T. Pamfile, apărute în „Din viața poporului român“ și — dacă s-ar putea — „terminologia“ lui Damé. Alătur o cerere către Academie, pe care te rog s-o sprijinești.

Trimit și chitanța pe octomvrie pentru lucrarea Dicționarului, care a pornit cu puteri proaspete.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Corep. inv. 59299. S 1 (187)/D VII.

212

Cluj, 3 XI 1922

Iubite domnule Bianu,

Am primit un pachet cu o colecție din *Șezătoarea*, pentru care-ți mulțumesc din inimă. Dar știi cum e românul, dacă-i dai degetul, cere brațul. Nu s-ar putea cumva să ne completăm colecția cu anii între XIV (inclusiv) și XXX (exclusiv), adecă de la 1914—1921 ce a apărut?

Noi muncim din greu. Dicționarul, înainte de toate, înaintează acum sigur. În fiecare zi muncim cîteși patru, ajutați de băieții care ne așează fișele și controlează citațiile, ca în vremurile dinainte de război. Vacanța a durat în august și septemvrie. Pentru octomvrie ți-am trimis o chitanță, la care însă pînă acum n-a sosit nici un răspuns, așteptat totuși cu dor de băieți.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59300. S 1 (188)/D VII.

213

Cluj, 12 XI 1922

Iubite domnule Bianu,

Banii pentru Dicționar au sosit. Pentru *Șezătoarea* voi scrie d-lui Gorovei. Cererea ce am făcut-o Academiei ca să se trimeată d-lui K. Jaberg la Berna volumele lui Pamfile din „Viața poporului român“ te rog mult s-o sprijinești. Dacă s-ar putea să i se trimeată și terminologia lui Damé ar fi și mai bine. Iartă, te rog, că te necăjesc cu astfel de rugări, dar e bine să ne menajăm toți prietenii noștri din străinătate.

Am scris lui Nistor să vorbească cu Ministrul Finanțelor pentru ajutorul Dicționarului. Rămăsese astă-vară vorba ca să ne adresăm din nou cu o rugare toamna, cînd se numără bobocii și excedentele bugetare. N-ar fi bine să facă și Academia o intervenție oficială acum cînd se pregătește bugetul? Noi lucrăm pe capete la Dicționar.

Al d-tale devotat,
Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59301. S 1 (189)/D VII.

214

Cluj, 13 XI 1922

Iubite domnule Bianu,

Tocmai primesc de la Jaberg o scrisoare în care-mi anunță primirea cărților lui T. Pamfile și mulțumește pentru darul prețios, făgăduind că va ținea în curînd un curs de limba română la Universitatea din Berna.

Îți mulțumesc și eu din inimă pentru trimiterea acestor cărți.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59302. S 1 (190)/D VII.

215

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

19 nov. 1922

Iubite domnule Bianu,

Îți trimit alăturat adresa către minister. Am bătut-o de-a dreptul la mașină. Dacă crezi că nu mai trebuie modificată, te rog să i-o dai d-lui președinte s-o iscălească. Cred că mai bine ar fi să i-o dea direct Nistor — pe care l-am prevenit într-o scrisoare — d-lui Vintilă Brătianu. [1]

Jaberg a primit cărțile trimise și e foarte fericit de darul ce i l-a făcut Academia.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—1912—1917, 1919—1926, f. 246.

---

[1] Sextil Pușcariu redactase spre a-i fi înmînată lui Vintilă Brătianu, ministru de finanțe în acest timp, următoarea cerere, datată 25 noiembrie 1922 și semnată de D. Onciul, președinte și I. C. Negruzzi, secretar general:

„Domnule ministru,

Publicarea Dicţionarului limbei române a fost, chiar de la întemeierea Academiei Române, cea mai de căpetenie ţintă pe care şi-a pus-o. Întîiul rege al României, în memorabila cuvîntare rostită la 23 martie 1884, s-a identificat cu preocuparea cea mai arzătoare a Academiei noastre, oferindu-i un sprijin material şi dîndu-i acele luminoase îndrumări, care aveau să pună pe temelii solide opera lexicografică pornită pe o cale greşită de adepţii şcoalei latiniste, regretaţii Laurian şi Massimu.

De la 1884 pînă la 1905, doi dintre colegii noştri cei mai bine pregătiţi pe acele vremuri au muncit la această operă, fără să izbutească însă să ne-o dea în proporţiile şi forma corespunzătoare. În anul 1906 a fost însărcinat cu redactarea dicţionarului colegul nostru, dl. Sextil Puşcariu, care, făcînd educaţia lexicografică cîtorva tineri învăţaţi, — a izbutit să publice în şapte ani cam a patra parte din întreaga lucrare. Graţie bunei organizaţii, priceperii şi muncii devotate şi neobosite a celor ce lucrează dicţionarul, am izbutit să avem o lucrare la înălţimea cerinţelor moderne, pe care profesorul de limbi romanice de la Graz, A. Zauner, o numeşte, în recenzia publicată într-o revistă de specialitate germană „cel mai bun dicţionar academic“.

În cursul războiului mondial, dl. Puşcariu fiind mobilizat din prima zi, lucrarea a fost întreruptă. Ea este ameninţată a nu mai putea fi continuată acum, cînd necesitatea ei este mai mare decît oricînd. Într-adevăr, niciodată mai mult decît astăzi, cînd atîtea provincii româneşti cearcă să scuture influenţele unei culturi străine, nevoia de a cunoaşte limba română în toată bogăţia şi frumuseţea ei n-a fost mai mare. Opinia publică cere cu tot mai multă insistenţă continuarea şi chiar accelerarea publicării, iar Academia nu e în stare, din cauza lipsei de mijloace, să ducă la îndeplinire opera începută supt atît de frumoase auspicii. Pe cînd ţări învinse şi micşorate în urma războiului, ca Ungaria, continuă lucrarea dicţionarului academic cu doisprezece colaboratori stabili, noi am fost nevoiţi să desărcinăm de munca lor pe trei din vechii colaboratori şi să continuăm lucrarea în proporţii reduse, cu patru colaboratori. Fondurile Academiei pentru dicţionar sunt însă atît de mici faţă de scumpetea actuală, încît, fără de ajutor din afară, nu vom mai putea continua lucrarea nici în aceste proporţii reduse.

Dicţionarul limbei române nu este o lucrare care priveşte numai Academia noastră, ci întreg poporul. Însuşi m.s. regele, urmînd tradiţia augustului său înaintaş, este înaltul protector al lucrării. Considerăm dar că statul însuşi e dator să ne ajute la îndeplinirea acestei opere naţionale, pe care Academia numai poate s-o ducă singură la bun sfîrşit: un tunel prin munţi, menit să înlesnească între două provincii contactul zilnic, ar costa de mii de ori mai mult decît această operă monumentală, care va uni totuşi mai strîns decît orice pe fraţii legaţi de veacuri prin limbă, în ciuda tuturor hotarelor despărţitoare.

Cunoscînd adînca înţelegere ce o aveţi pentru cultura românească şi ferma hotărîre de a o sprijini, colegul nostru, dl. S. Puşcariu, v-a vorbit astă-primăvară de Dicţionar. I-aţi spus atunci că abia la toamnă veţi putea examina chestiunea, sperînd să realizaţi economii bugetare. Acuma, în preajma alcătuirii bugetului, ne adresăm cu cele mai mari speranţe domniei-voastre, cu rugarea de a înscrie în bugetul statului o sumă anuală pentru ajutorarea Academiei la continuarea Dicţionarului.

Dacă această continuare se va face în proporţiile reduse de pînă acuma, pregătind numai material pentru vremuri mai bune, cînd se va putea reîncepe tipărirea, cheltuielile noastre se urcă la 8000 lei lunar, adecă 96.000 lei anual.

Dacă voim să continuăm însă, precum credem necesar, în proporţiile de dinainte de război şi să publicăm două fascicole (zece coale) anual, mai avem, pe lîngă suma amintită, nevoie de 6000 lei lunar pentru trei colaboratori — a 1500 lei — un corector de tipar — a 1500 lei —, şi un revizuitor al traducerii franceze — a 1000 lei. Tiparul va costa, pentru zece coale în 5000 exemplare, cam 100.000 lei. Face deci 268.000 lei. Cum însă din vînzarea Dicţionarului Academia va realiza un beneficiu — adevărat nu prea mare, date fiind multele exemplare gratuite şi preţul sub cost ce va trebui stabilit, pentru ca Dicţionarul să poată pătrunde în cercuri cît mai largi — suma aceasta poate fi scăzută la 250.000 lei." *(Cf. Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17, 1912—1917, 1919—1926, f. 242—249).*

216

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

26 XI 1922

Iubite domnule Bianu,

Îţi trimit datele cerute şi chitanţa pe noiemvrie. Pentru „murună" mulţumesc. Cunoaştem cuvîntul numai subt forma „munună". Densusianu îl derivă din „molonen"; e desigur element latin.

În *Dacoromania* care va apărea în decemvrie am mai dezmormîntat, la Muzeu, cîteva elemente latine.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59303. S 1 (191)/D VII.

217

„REVISTA CULTURA"
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

22 ianuarie 1923

Iubite domnule Bianu,

Ieri ţi-am expediat manuscrisul Condachi şi ţi-am scris şi o scrisoare mai lungă. Azi primesc manuscrisul *Torna, torna* asupra căruia voi face raportul cerut cum voi ajunge să răsuflu puţin. Tot azi mi-a venit scrisoarea d-tale. Voi publica cu bucurie în *Cultura* articolul promis. Din cele 6 exemplare ce-ţi trimit — primele ieşite de sub teasc — vezi cam cum mi-am gîndit revista. Orice sfaturi din partea d-tale sunt bine primite. Despre cartea din 1812 se poate face sau un articolaş cu consideraţii generale (însă aşa ca să nu-i supărăm pe colaboratorii unguri), sau o cronică, în care se reproduc datele mai importante. Dacă stampa din fruntea cărţii are valoare artistică sau documentară (port), te rog însărcinează un fotograf să ia o fotografie după ea — pe cheltuiala mea — şi trimite-mi-o cît mai iute ca să am vreme să-i fac clişeul. Din cele 6 ex. te rog opreşte unul d-tale, iar restul împarte-le la cine crezi.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59304. S 1 (192)/D VII.

218

Cluj, 12 II 1923

Dragă domnule Bianu,

Muzeul Limbei române îți trimite de la botezul *Dacoromaniei* II salutul lui respectuos și plin de prietenie.

Pușcariu
G. Giuglea, N. Georgescu-Tistu, Th. Capidan, Victor Stanciu, G. Oprescu, R. Vuia, N. Drăganu, V. Bogrea, P. Grimm, Y. Auger, G. Vîlsan, Lacea

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59305.

219

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

1 IV 1923

Iubite domnule Bianu,

Îți înapoiez scrisoarea maiorului Orleanu. În vacanțele acestea de Paști aș vrea să-mi pun în rînduială notițele despre ortografie și să vin cu ele la sesiune gata. În comisiunea care s-a hotărît să discute ortografia — va fi bine să facă parte din ea și Ionică Rădulescu, care s-a ocupat mult cu această chestiune — voi ceti raportul, în care ating chestiunile de ordin principial și apoi voi pune în discuție punctele îndoioase și neclare. După ce se va lua o hotărîre cu privire la acestea, voi întocmi broșura. Am însă o dorință pe care Academia cred că mi-o va împlini. Broșura va fi publicată de „Ardealul“ cu care am făcut contract, încît sunt legat s-o public în ediția lui. Cred dealtfel că e și just lucrul acesta.

De sesiunea din anul acesta mi-e puțin cam teamă. Prin moartea bietului Onciul s-au înmulțit greutățile.

Noi pe aici muncim înainte. Dicționarul a făcut mari progrese. Am lucrat cîteșipatru cu tot devotamentul și dragostea. Anul acesta însă trebuie să se hotărască definitiv dacă putem să-l ducem mai departe sau nu. Nu știu ce s-a hotărît, dă Ministerul ajutorul cerut sau nu-l dă? Dacă nu, atunci înseamnează că în țara noastră nevoia dicționarului nu se simte și vom închide prăvălia, rămînînd ca alții, mai tîrziu, să facă ce n-a fost în stare generația noastră, începînd totul de la început.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59306. S 1 (193)/D VII.

220

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

21 X 1923

Iubite domnule Bianu,

M-am întors din Geneva unde anul acesta am avut o sesiune agitată și interesantă — și m-am înhămat imediat la lucru. Dicționarul progresează încet, dar sigur. Materialul gata de tipar pentru amîndouă volumele — afară de neologisme — crește zilnic și-l pot pune Academiei oricînd la dispoziție. Dacă deci cei ce diriguiesc visteria cred că tiparul poate începe, te rog să-mi scrii ca să-ți trimit un coșcogea pachet de manuscris. În cazul acesta trebuie înștiințat și Ionică Rădulescu, care va începe redactarea neologismelor și va face revizuirea manuscrisului. Lui va trebui să i se dea și un ajutor pentru corectarea tipăriturilor. Și tipografia va trebui înștiințată din vreme spre a-și procura hîrtie, poate și litera necesară. E nădejde ca din lăsămîntul lui Elias să pice și pentru Dicționar atîta cît ne trebuie ca să putem lucra cu spor?

Alătur acestei scrisori raportul pe care l-am făcut Facultății noastre cînd am recomandat lucrarea lui Capidan la examenul de docență. Crezi că mai e nevoie și de alt raport — după ce și Philippide făcuse unul favorabil — spre a se putea tipări? Dacă tipărirea poate începe, te rog scrie-mi ca manuscrisul să poată fi trimis la București.

Îți vorbisem anul trecut de o revistă la care să lucreze alături de învățații români, și cei minoritari. Cred că cu începutul lui 1924 va apare. Te rog caută prin hîrtiile d-tale din sertar că sunt sigur că vei găsi vreun articolaș sau mic studiu pe care să mi-l poți da pentru unul din întîiele numere.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59307. S 1 (194)/D VII.

221

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
23 Str. Elisabeta, Cluj
(Imprimat)

18 XI 1923

Iubite domnule Bianu,

Alătur scrisoarea lui Tagliavini. Te rog citește-o, arat-o colegilor din secție și retrimite-mi-o imediat (împreună cu anexa). Cred că secția noastră ar trebui să publice Dicționarul lui Marsigli în *Studii;* dacă se va face economia necesară la tipar nu cred să dea o carte prea mare. Am putea chiar să-l rugăm să copieze și corespondența cu Stolnicul Cantacuzino.

Mai alătur și prospectul pentru revista *Cultura*, care va apărea negreșit la 1 ianuarie și te rog nu ne uita.

Luna trecută a fost dl. Ionel I. C. Brătianu la Cluj. Întîlnindu-mă, m-a întrebat cum merge Dicționarul. Am profitat firește de această ocazie și i-am făcut un raport amănunțit *în scris*, arătîndu-i că fără sprijinul statului lucrarea nu va putea continua. I-am numit în această scrisoare sumele pe care le cred necesare pentru ca redactarea să se facă cu forțe sporite. Acum aștept răspunsul. Poate ar fi însă bine ca și din partea Academiei să se facă o intervenție paralelă și oficială. Aceasta cu atît mai mult cu cît primul ministru este acum membrul nostru onorar.

Spre a fi informați exact de ceea ce am cerut eu, îți trimit copia scrisorii mele, cu rugarea să mi-o înapoiezi. [1]

Al d-tale devotat prieten,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59308. S 1 (195)/D VII.

---

[1] Sextil Pușcariu se referă la următoarea scrisoare, ce se păstrează în fondul de corespondență Bianu:

Cluj, 5 noiemvrie 1923

Domnule președinte al Consiliului de Miniștri,

Dați-mi voie să încep această scrisoare cu o amintire.

Sînt de atunci 15 ani. Regretatul Dimitrie Sturdza mă chemase să-i expun planul Dicționarului Academiei, pentru a cărui continuare se interesa atît de mult, și däduse ordin să nu fie lăsat nimeni să intre. Pe cînd făceam expunerea felului în care credeam că trebuie făcută lucrarea, ați venit d-voastră și ați ascultat. La urmă mi-ați arătat cum înțelegeți problema neologismelor în limba noastră. Țin minte ca acuma exemplul ce l-ați dat: cînd s-a introdus întîia locomotivă la noi, a trebuit să se primească, împreună cu obiectul, și numele lui străin. Dar locomotiva are roate, întocmai ca carul nostru iar roatele obadă și spițe și butuc, pentru care, avînd termeni românești, nu trebuie să împrumutăm cuvinte străine.

Am istorisit prietenilor mei, seara, despre sfaturile înțelepte ale bătrînului Sturdza și despre observările juste și adevărate, făcute de „un domn al cărui nume nu-l știam, dar care trebuie să fie inginer și o persoană însemnată, judecînd după felul cum a fost întîmpinat de primul-ministru." Au fost de ajuns cîteva indicații din parte-mi, pentru ca să aflu de la prietenii mei cu cine avusesem cinstea să vorbesc. Mi-am zis atunci că dacă odată s-ar întîmpla ca Dicționarul Academiei să treacă prin vreo criză, voi găsi în d-voasră un sprijin.

Criza aceasta durează de cînd am reînceput, după război, lucrarea și devine pe zi ce trece tot mai grea. Cu toate acestea — și cu toate că în acest timp m-am bucurat de repețite ori de binevoitoarea d-voastră atenție — nu am cutezat să vă scriu despre greutățile prin care trecem, nevoind să vă răpesc timpul și — de ce să n-o mărturisesc? — rezervîndu-mi această intervenție ca ultim refugiu, cînd toate celelalte încercări vor fi făcute.

Dar deunăzi d-voastră m-ați întrebat cum stă Dicționarul, iar eu am înțeles din această întrebare că opera aceasta vă este tot atît de dragă ca acum cinsprezece ani. A vă lăsa deci cu răspunsul dat înainte de urcarea în trenul gata de plecare ar fi din partea mea o lipsă de la datorie.

Înainte de război, Academia era o instituție bogată, care-și putea lua răspunderea să publice marele Dicționar, pentru care regele Carol făcuse o fundațiune ce acoperea cam jumătate din cheltuieli. Acum Academia a sărăcit, ca orice rentier. Cele vreo 40000 lei anual împreună cu economiile realizate prin intreruperea Dicționarului în timpul războiului au ajuns pînă acuma ca să continuăm lucrarea, în proporții reduse și cu pauze mari. De tipărit nici vorbă nu putea fi. Acum s-au epuizat și economiile și la mai va trebui să încetăm lucrul. Nădejdea ne era la toți că din moștenirea Elias va rămînea o sumă și pentru Dicționar. Se pare însă, după ultimele mele informațiuni, că nici această nădejde nu se va realiza, cel puțin cîțiva ani. Dacă însă redactarea Dicționarului se va întrerupe chiar numai un an, aceasta însemnează încetarea lui tocmai cînd toate greutățile formale erau învinse și se pornise lucrarea pe o cale atît de fericită, încît critica străină numise Dicționarul nostru cea mai bună lucrare lexicografică a vreunei Academii.

Marele Dicționar al limbei noastre nu este însă o operă care interesează numai Academia, ci neamul întreg. Necesitatea lui n-a fost niciodată mai imperioasă decît acum, cînd noile provincii cer a intra cu totul în sfera culturii naționale și a scăpa de influențele străine, care le-a atins chiar graiul strămoșesc. Sunt convins că un tunel ce va străpunge munții nu va uni pe frații de pe cele două coaste ale Carpaților ca opera care le va arăta bogăția întreagă și nebănuită a limbei și, prin ea, a sufletului românesc. Și mai e un lucru. După cum vom putea sau nu să ducem la bun capăt o lucrare începută în țara mică vom dovedi urmașilor și străinătății puterea noastră de a învinge greutățile toate chiar de la început în țara mare. Pe cînd vecini de-ai noștri, ca serbo-croații, continuă Dicționarul lor academic în proporțiile dinainte de război, iar popoare învinse, ca ungurii, chiar cu echipe de redactori mărite, noi nu putem lăsa ca o operă patronată de m.s. regele să se oprească. Statul va trebui deci să ajute Academia, deoarece aceasta nu mai e în stare să suporte singură cheltuielile.

În luna aceasta se votează bugetul anului viitor. Nu pot să știu care sunt posibilitățile de ajutor pe care statul l-ar putea da Academiei. Ceea ce i-ar trebui însă ar fi o subvenție anuală — sau un fond care să-i asigure acest venit — de 400000 lei pentru redactarea, și cam tot pe atîta pentru tipărirea lucrării.

E evident că cu trei colaboratori, cum lucrez astăzi, nu ne ajunge viața ca să terminăm o lucrare care se aseamănă cu Dicționarul lui Grimm, la care germanii, ca să ajungă la litera S, au lucrat 70 de ani. E iarăși de sine înțeles că pentru remunerația de 1380 de lei lunar nu pot cere acestor colaboratori să lucreze 3—4 ore pe zi — căci fără această muncă continuă care să-mi dea, ca la o gazetă, atîtea șpalturi pe zi, apariția regulată a fascicolelor nu e cu putință — ci trebuie să-i las să lucreze fragmentar, atît cît le rămîne din vremea rămasă liberă după ce au scris manuale sau au dat lecții particulare ca să-și agonisească adaosul la leafă de care azi are nevoie un muncitor intelectual. De asemenea, pentru 250 lei lunar, cît dă Academia, nu mai pot găsi nici ajutoarele (studenți) care să facă lucrul mecanic al copierii, extragerii pe fișe și așezarea acestora după alfabet.

În suma care am numit-o mai sus am ținut seamă de toate condițiile care asigură, reducînd totuși la minimum posibil remunerațiile, bunul mers al lucrării: mărirea numărului de colaboratori, desărcinarea lor de toată munca mecanică, retribuirea lor astfel încît să-și poată dedica toată energia și vremea Dicționarului și pregătirea unei sucrescențe de lexicografie. Mai ales e necesară această sucrescență, căci cei care am început lucrarea la vîrstă de 30 de ani ne apropiem astăzi de 50 și simțim toată oboseala anilor de război. Fiecare am fi bucuroși să lăsăm de aici înainte unor puteri tinere grija să continue lucrarea începută de noi și să putem isprăvi alte lucrări pe care am vrea să le mai vedem terminate în viață. Un simț elementar de prevedere trebuie să ne facă să ne gîndim la cei ce pot să împlinească golurile, cu toată priceperea și scutiți de rătăcirile prin care orice filolog trece cînd se apucă de o lucrare lexicografică dacă n-ar trecut prin școala celor cu experiență.

Aceasta e, domnule prim-ministru, situația în care se găsește Dicționarul Academiei. Vă cer iertare că am fost nevoit să fiu atît de lung în expunerea mea. Nu fac apel sentimental la bunăvointa d-voastră, căci cunosc îndeajuns părerea ce o aveți despre importanța lucrării. Vă rog numai să chibzuiți dacă acest Dicționar, care nouă, care i-am dedicat cei mai frumoși și mai productivi ani ai vieții în mod aproape exclusiv, ni se pare în mod firesc piatra de temelie a filologiei române și cartea prin excelență a oricărui român — are într-adevăr, în asemănare cu alte nevoi mari și urgente ale țării, o însemnătate atît de mare încît să merite să fie înscris între cheltuielile statului cu sume atît de mari.

Cu expresia celei mai înalte stime și cu sincer devotament. *(Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59308.* S 1 (195)/D VII.*)*

222

Cluj, 28 XI 1923

Iubite domnule Bianu,

Trimit împreună cu chitanța pe noiemvrie o poștală a lui Stok (cu rugarea de a mi-o remite ca să-i pot răspunde) pentru partea subliniată cu roșu. S-ar putea să-i trimitem lui G. Bertoni, profesor la Universitatea din Torino (Via Principia Medcio 34), din partea Academiei, un exemplar din Dicționar? Și pentru noi aici la Dicționar am mai avea mare nevoie de un exemplar, căci cel care-l avem trece mereu din mînă-n mînă și colaboratorii trebuie să se aștepte unul pe altul cînd vor să-l consulte.

Acum două sau trei săptămîni am primit de la Academie o colecție complectă a *contemporanului.* Presupunem că este pentru Muzeu. Pot s-o trec în Biblioteca lui, împreună cu toată mulțumita pentru prețiosul dar ce ne-ai făcut?

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59309. S 1 (196)/D VII.

223

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

27 XII 1923

Iubite domnule Bianu,

Scrisorile d-tale le-am găsit aici ieri la întoarcerea mea din Timișoara, unde am îngropat pe tata. S-a stins lin, la vîrsta de 88 de ani . . .

Văd că a sosit bine manuscriptul lui Candrea. Prin raportul meu n-am înțeles ca publicarea să se amîne pînă ce va fi înaintat și manuscrisul;

am voit numai să accentuez că părerea mea nu poate fi definitivă, întrucît îmi lipsesc cîteva elemente de judecată.

Între noi fie zis, mă tem că lucrarea lui Candrea va fi tot atît de bună și tot atît de rea ca și ediția Psaltirilor: cu cît lucrezi mai mult cu ea, vezi mereu ce lucru pripit s-a făcut, cîte emendări greșite și cîte lipsuri are, păstrînd totuși aerul de a fi o lucrare meticuloasă și la înălțimea cerințelor științifice. [. . .]

Nu știu nimic ce se pregătește pentru Dicționar și ți-aș fi foarte mulțumitor dacă mi-ai da cîteva amănunte. Putem conta cu un ajutor de la stat? E vorba numai de posibilitatea de tipărire sau și de îmbunătățirea onorariilor și de creșterea numărului colaboratorilor? În așteptarea întorsăturii bune, după atîta timp de criză, noi continuăm lucrul.

Cu cele mai bune urări de sărbători.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

P.S. Tocmai primesc srisoarea d-tale din 13.XII. Extrase din lucrarea lui Oprescu nu s-au făcut decît 50 — împărțite toate — căci greutățile cu care avem de luptat ca să tipărim *Dacoromania* ne fac să constrîngem pe cetitori de a cumpăra volumul întreg de dragul unei lucrări publicate în el. Dacă s-ar vinde fiecare lucrare separat n-am mai avea cumpărători pentru întreg. (Totuși am oprit eu vreo 5 exemplare din extrase pe care le țin gratuit la dispoziția cîtorva studenți buni și săraci.)

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59310. S 1 (197)/D VII.

224

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

[*7/*]*20 I 1924*

Iubite coleg,

Înainte de toate, cele mai bune urări în această zi a Sfîntului Ioan!

Să iau acum pe rînd toate lucrurile la care am de răspuns:

1. Despre necazurile colegului Duică am aflat și eu chiar de la el. O duce cît se poate de greu cu familia lui numeroasă. Cu cei 9000 lei leafă și cu puținul ce cîștigă și nevastă-sa e imposibil de trăit în Cluj, cînd mai ai și copii, chiar dacă ai fi mai bun gospodar decît se pare a fi visătorul nostru coleg. Cîștigurile laterale nu sunt posibile pentru un scriitor științific. E cît se poate de trist ca un om ca Duică, după o muncă necontenită de aproape patruzeci de ani, să nu-și poată cumpăra un rînd de haine! Eu i-am procurat posibilitatea de a-și agonisi ceva la Cultura Națională, dar e prea puțin. Din nenorocire nu văd ce s-ar mai putea face pentru el, dacă nu se va găsi vreun om influent ca să-i procure un loc în vreun consiliu de administrație (ceea ce e greu din cauza politicei ce o face și de care nu-i chip a-l dezbăra).

2. Lui Tagliavini îi scriu chiar azi, comunicîndu-i hotărîrile luate de Academie. Cred că publicarea Dicționarului — dacă se va face în mod cît mai economicos — nu va costa mult și va fi foarte interesantă, pentru noi filologii mai ales. [1]

E bine că te-ai îngrijit să fie decorat; îl putem propune și ca membru corespondent străin la Academie, căci e uimitor ce bine a pătruns firea limbei noastre și știe foarte multă carte. Astfel de oameni trebuie să-i menajăm. S-ar putea să-i trimitem și un exemplar din Dicționarul Academiei pe care mi l-a cerut?

3. Manuscrisul Condachi l-a studiat Capidan temeinic și a făcut raportul alăturat. Propunerea lui mi se pare foarte bună. Ministerul, care are fonduri bugetare pentru Macedonia, să-l publice ca lucrare de propagandă. Capidan îmi spune că o astfel de carte ar fi foarte cetită în Macedonia și ar deștepta sentimentul național în mulți aromâni pe jumătate grecizați. Filologii ar putea alege apoi ce-i bun din cartea aceasta. Mai ales importantă e harta și capitolul despre toponimie.

4. Alătur și conceptul scrisorii-răspuns la adresa redacției de la *Erdélyi irodalmi szemle.* Directorul ei, Borbély István fusese candidat la catedra de ungurește la Universitate, unde a reușit însă Kristof. Foarte bun băiat este însă Bitay Árpád; cred că și acestuia trebuie să i se procure o distincție oarecare.

5. Sandfeld-Jensen (Holte, Villa Vaton, Danemarca), care continuă să facă cursuri de limba română la Kopenhaga, mă roagă să intervin ca să i se trimeată în continuare publicațiile Academiei, pe care de la război încoace nu le-a mai primit ca membru corespondent.

6. Alătur și o rugare a mea pentru cîteva exemplare din *Din perspectiva Dicționarului.*

7. Sfaturile ce-mi dai pentru *Dacoromania* sunt bune. Cred că de la anul încolo bugetul acestei publicații (care deocamdată trăiește mai mult din ajutoare) să fie echilibrat astfel ca să putem schimba felul de apariție. Volumul III e sub tipar, dar mai avem de furcă cu tipărirea din vreo două luni, căci va ieși tot atît de mare ca și cel de anul trecut.

8. În săptămîna viitoare îți voi trimite no. 1 din *Cultura* în mai multe exemplare, rugîndu-te să faci puțină propagandă pentru el, dacă crezi că merită.

9. La Dicționar așteptăm știrea cea bună și — lucrăm înainte?

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59311. S 1 (197)/D VII. bis.

---

[1] Asupra vocabularului Marsigli, C. Tagliavini va publica în *Analele Academiei* studiile: *Despre „Lexicon Marsilianum"* și *Despre „Lexicon compendiariun latinovalachicum"*, iar în *Études et recherces, II „Lexicon Marsilianum". Dizionario latino-rumeno-ungherese del sec. XVII. Studio filologico e testo.*

225

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

Cluj, 20 ian. 1924

Iubite domnule Bianu,

Am primit de la A. Meillet scrisoarea alăturată (pe care te rog să mi-o retrimiţi). Am descifrat-o cu mare greutate. În ea îmi mulţumeşte pentru raportul ce l-am făcut cînd l-am propus membru onorar şi mă însărcinează să transmit mulţumirile sale şi celorlalţi colegi care l-au iscălit.

Ţi-aş fi foarte mulţumitor dacă ne-ai trimite în două exemplare coalele de dicţionar tipărite, da' nebroşate încă din *C* (de la *căprior*) înainte şi din *H* şi *I* (de la *holeră* înainte), ca să le putem utiliza la redactare. Noi lucrăm toţi înainte; numai Iordan, primind un ajutor, va sta o jumătate de an la Paris şi va reîncepe lucrul abia la toamnă.

Aud că ar fi apărut două fascicole noi din Dicţionarul lui Tiktin, care a început să se retipărească. Le-am putea avea în 3 exemplare? (unul pentru consultări şi două pentru tăiat)?

Pe la sfîrşitul lui ianuarie poate să mă reped la Bucureşti.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1912—1917, 1919—1926, f. 264.

226

Cluj, 22 II 1924

Iubite coleg,

Iată ce-mi scrie Oprescu (într-o scrisoare confidenţială cu multe lucruri interesante pe care am s-o ţi-o arăt cînd voi veni la Bucureşti).

„Cultura a făcut aici o *excelentă* impresie. Era în adevăr momentul de a împărţi numerele. Am avut numai două: am dat unul lui Colban (şeful departamentului minorităţilor), altul l-am trimis la *Revue de Geneve* lui de Fazy, cu care vorbeam despre revistă. Haletiky (de la cooperaţia intelectuală) a rămas praf! cînd l-a văzut. În sfîrşit, toţi au găsit lucru admirabil, cu mine în cap".

Asta ca un îndemn ca să nu mă uiţi pentru n-rul 3! M-am bucurat mult că acolo unde mai ales voiam să fac cu el impresie n-am dat greş.

Cînd mă chemaţi la Bucureşti pentru Dicţionar?

Al d-tale devotat,
S. Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59313. S 1 (199)/D VII.

227

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

3 III 1924

Iubite coleg,

Îţi înapoiez poştala lui Weigand, care-l caracterizează deplin. Omul acesta, fără îndoială cu mari merite pentru studiul limbei române şi un bun profesor, de la care au profitat mult toţi cei ce am trecut prin şcoala lui, are toate defectele neamului său, între care prezumţia şi inconştienţa sînt cele mai mari. Vorbe grave, dar adevărate. Ca toţi germanii crescuţi în atmosfera victoriei de la 1870, ei privesc de sus la tot ce nu e german, mai ales la noi, balcanicii, şi crezîndu-se preoţi la altarul zeiţei „Wissenschaft“ nu-şi dau seama că „ştiinţa“ e ceva relativ şi totdeauna în funcţie de latura umană a celor ce o fac. „Ich glaube daß ich mehr für die Erforschung bei Rum. geten habe als irgend ein Rumäne“ [1] poate s-o spună numai un neamţ care nu are simţul autocritic şi măsura cuvintelor. Dar toţi bieţii noştri filologi, cu Cipariu şi Hasdeu, cu Lambrior şi Tiktin şi cu cei mai noi, care începem şi noi să fim vechi; ca Densusianu ş. c. să nu fim nimic?

Înainte de război aveam o stimă atît de mare pentru poporul german, încît îi iertam toate defectele. De cînd i-am văzut însă, în război, sălbateci, neomenoşi, îngîmfaţi şi hapsîni, mi-a scăzut această stimă atît de mult, încît le văd şi păcatele pe care înainte nu le observam. Aşa şi cu Weigand.

De cînd, în 1917, ne mergea atît de rău, am auzit că el face conferinţe despre bulgari. Atunci i-am scris de la frontul austroitalian o scrisoare în care îi aduceam aminte de legăturile lui cu România şi îmi exprimam nădejdea că va contribui în Germania în scris şi prin conferinţe, să îndrepte opinia greşită despre români. N-am primit nici un răspuns de la el în privinţa aceasta. Acum ştiu de ce: pentru că el a iubit totdeauna pe bulgari, niciodată pe români. A iubit pe bulgari fiindcă i-a văzut harnici, strîngători şi ascultînd de conducătorii lor, deci cu aceleaşi însuşiri cu germanii lui. Pe noi nu ne-a iubit, căci nu ne înţelege, lipsindu-i orice putinţă de a admira inteligenţa, omenia şi simţul artistic al poporului nostru, pe lîngă care a trecut fără să-l cunoască, uitîndu-se numai în gura lui cum rosteşte pe *ă* şi pe *â* şi bătîndu-i la ochi numai părţile lui rele, după concepţia germană.

Mi s-a plîns şi mie în repeţite rînduri că statul nu-l ajută şi că institutul lui e ameninţat să piară. N-am avut inima să-i spun toate cîte ţi le scriu dumitale şi nici cruzimea să-i scriu că lingvistica a progresat mult şi chiar filologia română e mult mai înaintată decît *Jahresberichtes* [ale] lui, care nu mai au ce să aducă nou. Dar i-am scris că statul român are atîtea cheltuieli cu noile şcoli româneşti în ţara nouă, care au misiunea să îndrepteze greşelile trecutului, încît cu greu ar putea găsi bani pentru luxul unui seminar român la Lipsca. Cît despre saşii ardeleni — mi-e teamă că ei acolo învaţă mai degrabă să ne despreţuiască decît să ne iubească.

Cred că Academia nu-i poate rămînea datoare cu răspunsul potrivit care să-i spună cam următoarele: noi la Academie apreciem munca lui, apreciind mai mult decît el şi [pe a] filologilor noştri. Precum însă pentru aceştia nu avem subvenții — și s-ar putea cita *Dacoromania* și *Grai și suflet* — nu avem bani nici pentru *Jahresberichtes*.

Dacă totuși în seminarul lui se fac lucrări despre limba românească, Academia e gata să publice *pe cele de valoare*, chiar nemțește, în *Analele* ei, după posibilitățile de tipărire și cînd le va veni rîndul.

Pentru cartea lui Bucuța mulțumesc. Am primit și eu de la autor un exemplar și l-am și dat la extras pentru Dicționar.

Pentru cărțile bulgărești ne vom adresa lui Langa-Rășcanu. Capidanul nostru s-a apucat să scotocească urmele de limbă românească în Balcani și are nevoie de publicațiile bulgarilor.

Ai primit *Cultura*? Văd că gazetele din București nu prea știu ce să creadă de ea. E greu să li se explice, dar am nădejdea că ea va prinde încetul cu încetul și va aduce bune servicii. Te rog scrie-mi imediat dacă ne trimiți articolul promis pentru no. 2, care a și început să se tipărească. Aș avea tocmai nevoie de el, căci colegii de la Academie cărora m-am adresat rugîndu-i să colaboreze, sau n-au răspuns deloc, sau au făgăduit numai. Eu îmi făceam iluzii că voi avea, în partea românească, colaborarea celor mai de seamă bărbați de știință ai noștri, încît să apară și din compararea articolelor românești cu cele ungurești și nemțești superioritatea noastră. Te rog vorbește d-ta cu ei, cu deosebire cu Marinescu, Babeș, Simionescu, Antipa (pe care l-aș ruga să-mi dea o dare de seamă despre muzeul lui, cu cîteva clișee caracteristice și un articol-studiu despre Delta Dunării, iarăși cu clișee), Rădulescu-Motru, Pârvan. La articolul d-tale dai și reproducerea ilustrației despre care ți-am scris?

Oprescu îmi scrie din Geneva — unde este secretarul Cooperației intelectuale — că din România vin cele mai puține contribuții. La ancheta lui Bergson (Academia dăduse adresele savanților români) nu răspunsese pînă acum vreo lună decît Iorga și cu mine. Ar trebui să răspundă toți, academicienii îndeosebi, un colectiv cum au făcut ungurii, cehoslovacii și alții. De asemenea nu există decît 2—3 fișe pentru Indicele bibliografic. Eu i-am trimis fișe despre *Creșterea colecțiunilor*, *Bibliografia românească*, *Catalogul manuscriselor*, *Publicațiunile periodice* dintre celea scoase de Academie, apoi *Buletinul cărții*, *Gazeta cărților*, *Dacoromania*, *Anuarul institutului de istorie națională*, *Contribuțiunile* lui Adamescu, *Buletinul societății geografice*. Ar mai fi cele indicate pe fila alăturată și alte pe care nu le știu. Îți trimet hîrtia Ligii Națiunilor și cîteva fișe, cu rugarea să completezi d-ta — sau dl. Sadi-Ionescu — și să le trimiți direct lui Oprescu, Geneva, 9 rue Bellot.

Fiindu-mi teamă că ai să-ți strici ochii cu scrisul meu din ce în ce mai indescifrabil, închei această lungă scrisoare.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar A—7—1924, f. 44—45.

[Traducere]

[1] Eu cred că am făcut mai mult decît oricare alt român pentru cercetarea românească.

228

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

12 III 1924

Iubite domnule Bianu,

Manuscrisul lui Viciu n-a sosit aici. De aici înainte va fi mai bine să trimitem manuscrisele prin deputații noștri academicieni (Bănescu d. ex.), căci gîndul că se pot pierde pe poștă e grozav. În curînd voi trimite lucrarea despre elementul slav în aromânește, împreună cu raportul favorabil, prin cineva [1].

Cum văd înainte de sesiunea din iunie nu va trebui să vin la București pentru *Dicționar*, lucru care-mi convine foarte mult, căci orice deplasare acum, în afară de pierderea de vreme și de parale, este foarte anevoioasă.

Nu uita articolul pentru *Cultura*!

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59314. S 1 (200)/D VII.

---

[1] Este vorba de lucrarea *Elementele slave în dialectul aromân* de Th. Capidan, pe care S. Pușcariu o propune Academiei spre premiere și publicare în *Anale*. Un al doilea raport asupra lucrării era semnat de Ovid Densusianu. Decizia de premiere se lua în ședința Academiei din 13 iunie 1924 sub președenția lui I. C. Negruzzi, cînd Ioan Bianu prezenta cele două rapoarte. *(Cf. Arhiva Academiei R.S.R., Dosar A—11—1924, f. 146—147 și 185—186.)*

229

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta no. 23 Cluj,
(Imprimat)

Cluj, 13 III 1924

Iubite domnule Bianu,

Mi-a părut rău că, fiind ca toată lumea gripat, n-am putut lua parte la sesiunea extraordinară a Academiei, la care, pînă în ultimul moment, speram să pot pleca. Mă bucur însă că în această sesiune ați luat hotărîri bune, pentru care aș fi votat și eu.

Am o mare rugare. La seminarul de limbă română fac exerciții după ediția d-tale a manuscrisului de la Ieud. Văd cu această ocazie ce servicii admirabile aduc aceste ediții. Am comandat pentru seminar 10 exemplare și studenții ar cumpăra și ei exemplare, dar „Cultura Națională“ a răspuns „Ardealului“ că cartea n-a apărut în editura ei. Te rog dă ordin să se trimeată de la Academie 10 exemplare, fie pe adresa mea sau a „Ardealului“, rămînînd să trimit imediat după primire costul, căci studenții n-au posibilitatea să se prepare.

Cu poșta de azi ți-am trimis „Pe marginea cărților“, la sfîrșitul căreia vei găsi răspunsul ce l-am dat lui Weigand, cu reproducerea celor două scrisori.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59315. S 1 (201)/D VII.

230

Cluj, 24 III 1924

Iubite domnule Bianu,

Profit de plecarea colegului Racoviță la București ca să-ți trimit prin el manuscrisul *Torna, Torna*, pe care-l recomand spre premiare.

E o plăcere să citești lucrări atît de bine făcute.

Manuscrisul Viciu încă tot n-a sosit.

Alătur și scrisoarea prietenului nostru Bevenot, care e de admirat pentru interesul, dragostea și admirația ce o are pentru poporul nostru. I-am trimis și lui *Cultura* și îi trimit regulat *Dacoromaniile*. În scrisoarea lui vorbește de „regretatul“ Craigie. A murit acest om cumsecade și de valoare?

La sfîrșitul săptămînei plec la Arad și Timișoara ca să fac niște conferințe.

Al d-tale devotat amic,
S. Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59316. S 1 (202)/D VII.

231

Cluj, 2 IV/1924

Iubite domnule Bianu,

Am năpăstuit amîndoi poșta românească fără dreptate. N-am primit manuscriptul lui Viciu, pentru că d-ta nu mi l-ai trimis; nu mi l-ai trimis, fiindcă Viciu nu ți-l trimisese d-tale (ci numai scrisoare prin care cerea tipărirea); nu ți l-a trimis Viciu, ci mi l-a adus azi (aflînd că sunt alarmat de pierderea lui). Astfel îl voi vedea în curînd și voi face raportul dorit, pe care ți-l voi trimite prin cineva.

În mare grabă. Devotat,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—4—1920—2926, f. 266.

232

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

30 IV 1924

Iubite domnule Bianu,

Îți mulțumesc pentru articolul trimis. L-am cetit cu plăcerea cu care cetesc tot ce scrii d-ta și îmi pare rău că nu-i pot da drumul în *Cultura*, căci prea îi iau pe unguri cu „teremtette“. Dacă vrei să-l publici aiurea ți-l înapoiez, iar dacă mă lași să scot din el o scurtă notiță pentru n-rul viitor și să reproduc și ilustrația mi-ar plăcea și mai bine [1].

La 15 mai vine la Cluj Eric Colban, directorul despărţămîntului minorităţilor la Liga Naţiunilor. L-am invitat să ne facă nişte conferinţe aici. Ne e foarte binevoitor şi trebuie să-l ţinem cald. Cum probabil va face şi un drum la Bucureşti, am să-l îndrept şi la d-ta şi te rog să-i dai toată atenţia cuvenită.

La sesiunea Academiei vreau să vin de la început sau cel mai tîrziu la 1 iunie. Atunci îţi voi spune verbal cîteva lucruri care se scriu mai greu, căci ar cere prea multă vreme.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59317. S 1 (203)/D VII.

---

[1] Notaţie marginală: „Să înapoieze, notiţă nu. I. B.".

233

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

10 V 1924

Iubite domnule Bianu,

Îţi trimit fotografia pe care din nebăgare de seamă am uitat s-o alătur manuscrisului trimis. Venind la sesiunea Academiei voi căuta ca să durez un pod peste Oltul ce desparte pe ardeleni de bîrsani.

Al d-tale cu toată dragostea,
Sextil Puşcariu

P.S. Acum lucrez la un proiect pentru menirea ce trebuie să-i dăm fundaţiei Elias. Dacă-l isprăvesc înainte de a veni la Bucureşti, ţi-l trimit mai întîi d-tale.

Bibil. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59318. S 1 (204)/D VII.

234

Cluj, 27 iunie 1924

Iubite domnule Bianu,

Îţi scriu din preajma plecării mele la Bran, mai întîi pentru ca să-ţi mulţumesc pentru trimiterea extraselor din *Convorbiri*, pe care le-am împărţit la muzeişti, apoi pentru ca să-ţi arăt indignarea ce a produs aici discursul lui Dissescu la Senat, care se pare că [a] ajuns să nu-şi mai dea seama de tot răul ce poate face, încercînd să terfelească pînă şi instituţiuni ca Academia noastră, care pînă acuma a scăpat chiar şi de bănuielile celor mai sceptici.

Sunt sigur că i se va da răspunsul cuvenit.

[*Nesemnată*] [1]

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59319. S 1 (205)/D VII.

---

[1] Fila scrisorii este tăiată. Marginal I. Bianu notează: „*Sextil Puşcariu*. Partea tăiată din jos cuprinde instrucţii către casier. I. B."

235

Geneva, 14 IX 1924 Hotel Richmond

Iubite coleg,

Din Geneva tuturor aspirațiilor nobile de pace universală îți trimit acest semn de respectuoasă și devotată prietenie.

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59320. S 1 (206)/D VII.

236

Cluj, 28 X 1924

Iubite domnule Bianu,

Îți trimit chitanța lui Procopovici cu o notă pentru material de scris pentru Dicționar. Iordan încă n-a împlinit luna de cînd a început să lucreze. El întreabă dacă nu s-ar putea ca Academia să ceară de la minister pentru el un bilet de drum de fier, cînd, în vacanțele Crăciunului, va veni la Cluj, ca să lucreze alături de noi și să învețe tehnica Dicționarului.

Pe aici au început cursurile și suntem iar în toiul muncii.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59321. S 1 (207)/D VII.

237

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

24 II 1925

Iubite domnule Bianu,

Momentan Oprescu este la Paris, unde Comisiunea Cooperării Intelectuale ține ședințe. Adresa sa la Paris este 35 Rue Vernet, Bureau de la Société des Nations. Pe la începutul lui martie cred însă că se întoarce la Geneva, unde scrisorile îl găsesc la adresa Secretariat de la S. d. N.

Cu Viciu faceți cum credeți mai bine.

Părerea mea e că materialul adunat de el nu cuprinde nimic deosebit, dar poate totuși fi util. Dacă Academia trebuie să facă economii, să nu se publice; dacă însă cele 3—4 coale de tipar n-au s-o sărăcească, s-o tipărească recuperînd astfel munca unui harnic strîngător ca Viciu. Răspunsul meu nu e „diplomatic“, ci așa cum mi se pare că trebuie să-l dau, căci cazul e unul dintre acelea cînd hotărîrea se poate lua așa sau așa. De ce nu-l întrebați și pe Densusianu? [1]

Dacă-l vezi pe Densusianu spune-i şi d-ta că data Congresului filologic ce vrea să convoace la Bucureşti ar trebui amînată cu cîteva zile pînă după Paşti, ca să fie pe vremea cînd suntem la Sesiunea Academiei.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59322. S 1 (208)/D VII.

---

[1] Alexiu Viciu înaintase Academiei spre publicare un *Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal.* Lucrarea se publica în 1925 în *Analele Acad., Mem. Secţ. Lit., S. III, t.* 3.

238

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

13 III 1925

Iubite domnule Bianu,

Am primit invitarea pentru sesiunea extraordinară a Academiei şi dacă nu se va ivi nici o piedecă, vineri în 20 l.c., dimineaţa, voi sosi la Bucureşti.

Alătur două chitanţe pentru Dicţionar. Cea pe fevruarie în locul celei pierdute, ca să înlocuiască chitanţa provizorie dată de Drăganu, cea pentru martie, ca s-o încasez eventual la Bucureşti, spre a scuti Academia de cheltuieli cu poşta.

La revedere, în curînd. Al. d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59323. S 1 (209)/D VII.

239

Cluj, 21 V 1925

Iubite domnule Bianu,

Am primit invitarea pentru sesiunea actuală a Academiei. Anul acesta nu voi putea sta decît cîteva zile la Bucureşti, căci sunt reţinut aici de sfîrşitul de an şcolar şi de Asociaţia profesorilor universitari care se ţine la Cluj. Voi aranja lucrurile astfel ca să fiu la Academie de vineri 29 pînă marţi în 2 iunie, să pot prezenta raportul pentru Dicţionar şi să lucrăm în secţia literară. Alătur chitanţa pentru mai şi te rog să dispui ca să se trimeată paralele prin poştă, ca să sosească înainte de plecarea mea de aici.

Trimit şi „prefaţa“ lui Vasiliu cu notiţa lui Bogrea (pe pagina din urmă).

La revedere, cu bine! Al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59324. S 1 (210)/D VII.

240

Geneva, 13 IX 1925

Salutări cordiale de la Liga Naţiunilor, unde tocmai în acest moment dl. Duca a ţinut un discurs foarte frumos şi foarte bine primit.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59325. S 1 (211)/D VII.

241

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 25, Cluj
(Imprimat)

25 X 1925

Iubite coleg,

Ieri m-am întors din străinătate unde, anul ăsta, am stat ceva mai mult, fiind cu soţia şi copiii, destul de mari acum ca să se poată bucura de frumuseţile Parisului şi ale Veneţiei.

Sosit la Cluj, întîiul gînd mi-e la Dicţionar. Am scris lui Ionică Rădulescu să treacă pe la d-ta şi să vorbească cu Pârvan şi să-mi scrie dacă tipărirea va putea reîncepe în curînd, precum hotărîserăm astă-primăvară. Foarte bucuros aş veni însumi la Bucureşti, dar examenele şi începutul anului şcolar mă ţin pe loc. D-ta, care eşti naşul Dicţionarului, nu părăsi nici de astă-dată pe finul d-tale cam năbădăios şi ajută-ne să-l putem scoate în curînd iară în lume! [1]

Pe biroul meu am găsit la sosire întreg manuscrisul *Istroromânilor* cules. Toate orele libere îmi vor fi dedicate corecturii lui. O corectură voi trimite şi lui Bartoli la Torino, care colaborează la această lucrare.

Alături de chitanţa pe octomvrie mai adaog acestei scrisori şi patru buletine pentru nişte cărţi din Biblioteca Academiei de care aş avea nevoie.

Cu mulţumite anticipate, al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59326. S 1 (212)/D VII.

---

[1] Pe Scrisoare se află următoarea însemnare:

Prevăzut în bugetul 1925—6:		l. 460.532,30
Dat pentru personal şi chirie iulie — oct.	l. 61.200	
de dat nov. — iunie	l. 122.400	183.600
	Rest disponibil	276.932,30

242

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

16 XI 1925

Iubite domnule Bianu,

Trimit prin colegul Lapedatu — mai sigur decît prin poştă — cărţile împrumutate din Biblioteca Academiei, precum şi două cutii de fişe de Dicţionar, pe care te rog să i le predai d-lui Iorgu Iordan de la Iaşi, care va veni în 23 noiemvrie la d-ta, ca să le ia şi să le lucreze pentru Dicţionar.

Şi Procopovici îmi scrie că s-a apucat de lucru, încît de-acum vom merge cu puteri unite înainte.

Pentru tipar, vom profita de întîia mea venire la Bucureşti ca să vedem ce se poate face.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Buletinele te rog să mi le trimiţi sub plic la prima ocazie.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59327. S 1 (213)/D VII.

243

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

19 XI 1925

Iubite domnule Bianu,

La 23 noiemvrie vine la Bucureşti dl. Iordan. Te rog să-i dai scrisoarea alăturată, în care e şi chitanţa sa pe lunile sept.-nov. 1925. El cere să i se plătească onorariul şi pe lunile ianuarie-august 1925, petrecute în concediu în străinătate, obligîndu-se să facă şi porţia de redacţie pentru lunile acelea, împreună cu redacţia pe 1925. Mi-e teamă însă că acest lucru nu-l va putea face *bine* şi de aceea n-am iscălit chitanţa sa, ci am corectat-o. A plăti 10.000 lei în plus ar însemna a lua suma aceasta de la tipar şi a introduce în obiceiurile de pînă acum o metodă nouă pe care Academia nu cred că o va accepta.

Mai alătur acestei scrisori, afară de chitanţe obicinuite pe noiemvrie, patru buletine de împrumut, rugîndu-te ca să dispui trimiterea cărţilor. Pe cele avute săptămînile trecute cred că le-ai primit prin colegul Lapedatu, împreună cu 2 cutii de fişe pentru Iordan. Cutiile de fişe pe care le va aduce Iordan, împreună cu manuscrisul său, ar fi mai bine să le încredinţezi unui clujan, să mi le aducă personal.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59328. S 1 (214)/D VII

244

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

21 XII 192

Iubite domnule Bianu,

Te rog să predai colegului E. Panaitescu cutiile cu fişe şi manuscrisul d-lui Iordan. Alătur şi chitanţa pentru decemvrie.

Cu cele mai bune urări de sfintele sărbători şi de Anul nou.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59329. S 1 (215)/D VII.

245

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

Cluj, 4 I 1926

Iubite domnule Bianu,

Am primit prin colegul Lapedatu pachetul cu manuscrisul şi fişele de la Iordan. Alătur două buletine de cărţi (pentru Capidan), care din greşeală au ajuns neiscălite la d-ta data trecută. Pe la sfîrşitul lui ianuarie voi fi la Bucureşti pe cîteva zile cu ocazia Congresului bisericesc. Atunci voi avea ocazia, sper, să discutăm la Academie chestia Dicţionarului.

Cu cele mai bune urări de Anul nou şi felicitări sincere de Sf. Ion. Al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59330 S 1 (216)/D VII.

246

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

23 I 1926

Iubite domnule Bianu,

Fiind la Bucureşti în întîiile zile ale lui fevruarie aş vrea să profit de ocazia aceasta spre a face la Academie o comunicare despre *Patria primitivă a românilor*. S-ar putea să-mi rezervaţi pentru ea ziua de vineri în 5 fevruarie, anunţînd din vreme o şedinţă publică? Cred că vă pot spune cîteva lucruri noi şi interesante despre locurile de baştină ale neamului românesc. După şedinţa publică ar fi bine să facem şi o şedinţă a Comisiunii Dicţionarului.

Într-una din scrisorile trecute am trimis două buletine de împrumut pentru nişte cărţi din Biblioteca Academiei. Pînă astăzi n-au sosit aceste cărţi şi acum încep să fiu îngrijorat să nu se fi pierdut pe drum.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59331. S 1 (217)/D VII.

247

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

8 III 1926

Iubite domnule Bianu,

Îți mulțumesc pentru trimiterea fascicolei din urmă din Tiktin, care va trece la tăiat și lipit pe fișe; bătrînul și merituosul filolog trebuie să fie fericit că-și vede în sfîrșit frumoasa-i operă isprăvită. Alții vor fi cu greu atît de părtiniți de soartă ca el. Ceea ce nu-i va împiedica să-și dea toată silința de a termina opera începută.

Bine ar fi dacă fundația principele Carol ar putea desface exemplarele disponibile și să asigure abonament la cele viitoare. Am vorbit și eu în privința aceasta cu dl. Bucuța, care și-a luat angajamentul să pregătească lucrul. I-am spus că o fascicolă se va vinde cam cu 100 de lei, ceea ce ar face pentru cele apărute pînă acuma o sumă destul de considerabilă ca să asigure tipărirea cîtorva fascicole noi. Prin Ardeal mulți mă întreabă cum și-ar putea procura Dicționarul. Dacă din cele vreo 960 de școale secundare l-ar abona numai jumătate, am avea aproape tot pe atîta cît e partea Dicționarului din subvenția dată de minister.

Te rog foarte mult să-mi trimiți ca să putem tăia și lipi, pe fișe, cîte 2 ex. din glosarul cel nou al lui Viciu și din *Graiul și folclorul Maramureșului* de Papahagi T. Te rog dispune să mi se trimeată și două exemplare din *Studiile istoromâne* tipărite în 1906, căci mi se cer în străinătate.

Congresul filologilor l-am fixat pentru 23—25 aprilie. Sper că va reuși și la Cluj cum a reușit și la București și d-ta vei avea iară bucuria să-i vezi pe filologi înțelegîndu-se fără să se certe.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59332. S 1 (218)/D VII

248

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

27 IV 1926

Iubite domnule Bianu,

Congresul filologilor s-a ținut în aceeași atmosferă senină ca anul trecut. Am regretat cu toții că nu te-am avut între noi; ai fi avut desigur o bucurie văzînd munca bună și înțelegerea ce a stăpînit. Reforma ortografiei — cea mai importantă din problemele discutate — o vom prezenta chiar în sesiunea din mai a Academiei, pentru ca să poată primi cît mai curînd consfințirea oficială.

Îmi pare rău că nu pot veni la București ca să iau parte la ședința festivă a Academiei: am pierdut însă prea multă vreme cu Congresul, încît n-aș putea absenta acum din Cluj.

Alătur — spre a fi dată lui Bucuța — hîrtia prin care Episcopia Argeșului abonează două exemplare din Dicționar [1]. Intervenisem adecă la Lapedatu, pe cînd era ministru, ca să îndrume pe toți episcopii să aboneze Dicționarul.

Pînă joi îl vom avea aici pe Maillot, care pleacă vineri dimineață la Academie. Congresul i-a făcut o foarte bună impresie.

Cursurile ce le face la Universitatea noastră sunt o adevărată sărbătoare pentru noi.

Cu asigurarea celor mai respectuoase salutări colegiale, al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R, *Coresp. inv. 59333.* S 1 (219)/D VII.

---

[1] Pentru a sprijini din punct de vedere financiar Dicționarul, Emanoil Bucuța organizase Societatea „Prietenii Dicționarului", propunîndu-și ca prin muncă voluntară, utilizînd propaganda în presă și pe alte căi, să organizeze și să intensifice vînzarea fascicolelor tipărite înainte de război și păstrate în depozitele Academiei, pe de o parte, iar pe de alta, să înscrie abonați pentru fascicolele ce urmau a se edita. Pe scrisoarea lui Sextil Pușcariu, Ioan Bianu consemna, în vederea formulării unui răspuns, următoarele:

„*Sext. Pușcariu — Dicționarul*

Acțiunea Bucuță dă roade bogate pentru finanțele Dicționarului. Sunt pînă acum adunați la Bancă lei ... și sunt fascicole date spre incasare de lei ...

deci în total lei ...

Abonații se oferă tot mai deși, cumpărînd fascicole apărute și cerînd continuarea.

Deci: redacția înainte cu energie, ca să poată și tiparul înainta. Aduceți-vă aminte de Littré și de Tiktin!

Pregătește pentru sesiune două lucrări:

— dare de seamă elogioasă despre Tiktin;

— dare de seamă despre Dicționarul d-tale, ca să vadă cei doritori de a ști — în ce constă această mare lucrare. *I. Bianu*".

249

3 V 1926

Stimate domnule coleg,

Trimit alăturat chitanțele d-lui Iordan pentru 4 luni de lucrare la Dicționar, cu rugarea ca să i se trimeată banii la Iași, Lăpușneanu 32.

Pais vine și pe la Cluj? Dacă da, ar fi bine să fim înștiințați din vreme ca să-l primim după cum se cuvine. Maillot e desigur des pe la Academie; aici s-a simțit foarte bine.

Pe cînd se va convoca sesiunea anul acesta? Înainte de 1 iunie cu greu vom veni cei din provincie, mai ales că la 30 mai vom avea alegerile de senat al Universității. Poate ar fi bine ca, din cauza alegerilor, să se amîne sesiunea pentru 1 iunie.

Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., *Coresp. inv. 59334.* S 1 (220)/D VII.

250

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

11 V 1926

Iubite domnule Bianu,

Ideea de a ţinea o şedinţă publică la Academie, în care să fac o largă expunere despre Dicţionar mi se pare foarte bună şi oportună. Vom căuta ca la această şedinţă să fie, pe lîngă cei doi membri activi, Goga şi Lupaş, şi cei doi membri onorari, gen. Averescu şi Goldiş, ca să le dăm ocazia să facă un gest frumos. Numai sănătatea de m-ar ajuta să pot veni la Academie. Ieri am avut o criză cu dureri cumplite de colici renale, diagnoza e sigură: pietre la rinichi. Cu atît mai mult trebuie să ne gîndim deci la cei ce vor putea lua asupra lor greaua sarcină a Dicţionarului, cînd eu n-oi mai putea-o purta.

O condiţie esenţială mai e şi revizuirea ortografiei, pentru ca odată cu reînceperea tipărirei să punem în aplicare — pe cît va fi cu putinţă — şi noua ortografie. Ne-am înţeles cu Densusianu că prezentăm chiar în sesiunea aceasta reforma ortografiei. Comisia pe care o va însărcina Academia cu raportul ar putea fi tot cea care a funcţionat la Congresul filologilor: Bianu, Densusianu şi Puşcariu, iar dintre corespondenţi Adamescu şi Procopovici. Te rog gîndeşte-te de pe acuma, cum ar fi mai bine să aranjăm lucrurile, ca reforma propusă să treacă fără greutăţi prea mari prin secţie şi în plen, adică fără proteste prea înverşunate din partea lui Crăiniceanu şi celorlalţi. Reuşita reformei e o chestiune de tactică.

Deseară soseşte la Cluj dl. Webster, un englez, profesor de drept internaţional la University of Wales, ca invitat al Universităţii noastre, ca să ne ţină două conferinţe. E unul din englezii ce nu lipsesc de la nici o conferinţă internaţională şi au legături mari cu presa şi cercurile politice din Anglia. L-am chemat la îndemnul d-lui Duca, după ce la Geneva i-am risipit părerile rele ce le avea despre ţara noastră după informaţiuni din partea maghiară. Va sta în Cluj pînă vineri. Sîmbătă îl voi trimite la Blaj la marea adunare, iar duminică va fi în Bucureşti. Te rog să-l primeşti la Academie cînd va veni şi să-i arăţi toate lucrurile bune ce s-au făcut la Academie şi lipsurile de care suferim.

Voi căuta să fiu la Bucureşti la 1 iunie şi să stau macar o săptămînă.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59335. S 1 (221)/D VII.

251

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Călimăneşti, jud. Vîlcea, Vila Cosma, 5 VII 1926

Iubite domnule Bianu,

Am primit aici la Călimăneşti, unde de două săptămîni beau apa tămăduirii, scrisoarea alăturată a lui Tiktin. Nu prea ştiu ce să-i răspund şi de aceea îţi cer un sfat. Pînă la toamnă, cînd parlamentul va avea vreme să voteze legea prin care guvernul ne va asigura sprijinul făgăduit, nu-i de făcut nimic. Am să-i scriu deci să ne păsuiască cu răspunsul definitiv pînă atunci. Cred că îndată ce legea va trece prin Parlament putem găsi mijloacele de a plăti dintr-odată toată biblioteca prin ianuarie, dacă ne-o dă cu reducerea cuvenită, echivalînd cel puțin cu procentele după suma celor 4 rate anuale. Nu-i răspund însă pînă nu aflu și părerea d-tale. Dacă cumva Racoviță e la București, te rog arată-i și lui scrisoarea lui Tiktin. Dacă îl mai întîlnesc la Cluj, — unde vom sosi în 15 iunie —, îi voi arăta eu copia a doua după scrisoare (căci Tiktin mi-a scris și la București și la Cluj). Cînd poate Academia să-i trimeată premiul de 100.000 lei?

Cu cele mai bune urări pentru vacanțe, al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59336. S 1 (222)/D VII.

252

Quinto, 18 IX 1926

Iubite domnule Bianu,

De la țărmul mării albastre, unde doi buni prieteni s-au întîlnit după un sfert de secol, îți trimit salutări cordiale.

Sextil Pușcariu

E distenti osequi e Malteo Bartoli.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59337. S 1 (223)/D VII.

253

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 4 oct. 1926

Iubite domnule Bianu,

Înainte de a pleca la Geneva, i-am scris lui Ionică, aducîndu-i aminte de făgăduiala ce mi-a făcut-o în iunie de a da manuscrisul Dicționarului la tipar. Nici un răspuns. Azi i-am mai scris o scrisoare (aud însă că e pe la Roma, într-o călătorie), iar la 14 oct., cînd voi veni la București la Congresul național bisericesc, va trebui să vorbesc cu el lămurit de tot: sau se ține de angajament, sau, cu tot regretul de a pierde un colaborator atît de util și iscusit, va trebui să mergem înainte fără el.

Cînd voi veni la București, ne vom sfătui și asupra formei de ales pentru ca subvenția făgăduită de ministru președinte să devină realitate cu începutul anului viitor. În vederea reorganizării Dicționarului am intrat în vorbă cu cîțiva băieți tineri de aici, pe care aș vrea să mi-i fac colaboratori, dîndu-le școala lexicografică necesară. Dacă vom avea noroc cu ei, vom merge repede înainte.

Din vacanțe m-am întors recreat și cu dor de muncă. Tot așa vechii colaboratori, încît la Muzeu nu vezi acum decît cutii de fișe și dicționare.

La bună vedere, în curînd, al d-tale devodat,

Sextil Pușcariu

Cu mare întristare am aflat vestea morții lui Al. Sadi-Ionescu. Biblioteca Academiei a pierdut în el un devotat și priceput muncitor, pe care cu greu îl va putea înlocui.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59338. S 1 (224)/D VII.

254

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 31 X 1926

Iubite domnule Bianu,

Mulțumesc pentru fascicolele din dicționarul lui Tiktin, care ne prind bine aici, unde mereu avem să lucrăm cu el.

Mîne, la 1 noiemvrie, va începe tipărirea Dicționarului. Așa ne-a rămas vorba cu Ionică și cred că de astă-dată vorba e vorbă. Te rog totuși să întrebi la Cultura Națională dacă Ionică s-a ținut de promisiune și, dacă ar fi întîrziat iară, să-i dai un telefon și să-l scuturi puțin din letargie. Eu i-am scris zilele trecute [1].

Pe aici lucrăm la Dicționar cu toată rîvna ce izvorăște din puterile ce le-am strîns în vacanții — afară de Drăganu care s-a întors foarte șubred, dar care sper că se va reface în curînd. În vederea celor ce vor fi cu putință de la 1 ianuarie 1927 înainte, am început să lucrez cu patru colaboratori noi, pe care deocamdată în luna asta și în decemvrie vreau să-i introduc în tainele lexicografiei și să mă conving dacă îi voi putea utiliza.

De-acum, numai sănătate să dea Dumnezeu, căci am toate nădejdile că vom merge bine și repede înainte.

Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59339. S 1 (225)/D VII.

[1] Însemnare marginală: „2 nov. 1926. N-a dat nimic".

255

Cluj, 11 XI 1926

Iubite domnule Bianu,

Ionică a început să se miște, precum dovedește telegrama alăturată [1]. N-am să-l mai las să se împiedice.

Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59340. S 1 (226)/D VII.

[1] Se referă la următoarea telegramă: „dat manuscris la 5 noiemvrie și azi. I. Pogoneanu".

256

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 7 I 1927

Iubite domnule Bianu,

Ziua de astăzi la mulți ani cu bucurie și cu sănătate!

Acestor urări adaug raportul despre Dicționar, despre care îți vorbisem, și o rugare. Aud că la Academia noastră se fac înscrierile pentru Congresul bizantinologilor care va avea loc la Belgrad. Deși nu sînt bizantinolog, totuși aș lua bucuros parte la acest Congres care mi-ar da putința să cunosc oameni și regiuni cu care filologia română are multe puncte de atingere.

Mai alătur în sfîrșit un manuscris care mi s-a trimis, în 23 sept. 1926, cu no. 1742, spre cercetare, împreună cu raportul care conchide la nepublicare.

Al d-tale devotat și recunoscător,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59341. S 1 (227)/D VII.

257

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 2 II 1927

Iubite domnule Bianu,

Ți-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ai trimite o copie după poștalele lui Weigand și după răspunsul potrivit ce i l-ai dat acum un an (poate să fie și doi ani de atunci), cînd a scris Academiei în tonul acela necuviincios. Am nevoie de ele pentru că în ultimul volum din *Balkanarchiv* a scris o serie de necuviințe nu numai la adresa filologilor români de la Cluj, ci și la adresa neamului nostru, la care aș vrea să răspund imediat [1].

În cursul săptămînii viitoare e posibil să mă reped pe o zi, două la București.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59342. S 1 (228)/D VII.

[1] Însemnare marginală: „S-au trimis îndată în copie — după originalele din dosar I. Bianu".

258

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 5 II 1927

Iubite domnule Bianu,

Am făgăduit doamnei Sabina Cantacuzino că voi face la Universitatea liberă din București, în luna martie, o conferință despre răsunetul războiului Independenței în Ardeal. Dorind să dau o imagine cît mai completă despre acest răsunet m-am adresat la cîțiva fruntași ardeleni mai bătrîni (D.Comșa, I. Fechete, Negruțiu, Gr. Pletosu, F. Musta, E. Ungureanu, E. Mitru), rugîndu-i să-mi comunice amintiri personale. Cu aceeași rugare mă îndrept și către d-ta, care pe vremea aceea trebuie să fi fost tocmai de puțin timp trecut în „țară“ și mi-ai putea da indicații prețioase despre ținuta ardelenilor din Țară. Mai ales aș vrea să știu dacă dintre aceștia s-au înrolat ca voluntari în armată, dacă ei s-au manifestat prin conferințe, publicații, articole de presă, dacă trimeteau știri acasă etc.

Nu ți-ar cădea greu să așterni vreo două amintiri pe hîrtie și să pui pe cineva de la Biblioteca Academiei să caute în calendarele ardelene din 1877—1879 ce s-a scris despre război? Sau alte publicații în afară de gazete și reviste — de care-ți aduci aminte. Cînd voi veni săptămîna viitoare — cred — la București voi împrumuta calendarele care conțin material pentru conferința mea.

La premiul cel mare din anul acesta și-a pus și T. Papahagi *Graiul din Maramureș*. Mi se pare însă că operele publicate de Academie sunt excluse de la premiu, după regulamentul nostru. Dacă ar fi așa sau dacă faptul că cartea e tipărită în *1925* ar fi o piedecă, nici nu m-aș apuca să fac darea de seamă cu care am fost însărcinat.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59343. S 1 (229)/D VII.

259

Cluj, 21 IV 1927

Iubite domnule Bianu,

Sunt numai de trei zile întors la Cluj, Am intrat în legătură cu Lapedatu, care va pleca la Sușcu și va ținea discursul comemorativ. De ieri a sosit și Racoviță la Cluj, pe care îl voi vedea mîne.

Dacoromania s-a trimis Academiei din partea tipografiei; un exemplar l-am predat eu personal într-o ședință la care am asistat. De asemenea, s-au trimis extrasele apărute. Din unele studii (de ex. *Românii nomazi* ai lui Capidan) am scos extrase mai multe, pe care le-am pus în comerț. Experiența făcută e foarte tristă: nu se vînd. Din cauza aceasta și din cauza indicelui — care trebuie făcut la volumul întreg — am renunțat la ideea de a publica memorii separate, ca Academia. Nu este deci un [?] din partea mea că n-am urmat sfaturile ce mi-ai dat, ci de vină sunt greutățile tehnice. Dealtfel mă bucur că cetitorii în Biblioteca Academiei se bat după *Dacoromania.*

În cursul lunei mai le voi da un nou prilej să-și rupă mînecile, căci va apărea 2 din volumul IV, cu articolele mărunte, recenziile și bibliografia.

Cu cele mai bune urări pentru sfintele sărbători. Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59344. S 1 (230)/D VII.

260

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 17 V 1927

Iubite domnule Bianu,

Trimit chitanța pe mai. Joi plec la Cernăuți la Congresul filologilor. Mă voi întoarce la Cluj unde voi sta pînă la sfîrşitul lunii, avînd să termin cursurile.

La Academie voi veni la începutul lui iunie. Te rog dă ordin ca banii pentru Dicționar să se trimeată la Cluj.

Ionică mi-a trimis corecturi pentru Dicționar. Redacția fiind veche (din 1914), a trebuit s-o completăm cu materialul strîns de atuncea. Revizia franceză o face colegul Auger. Din cauza aceasta cele dintîi coale merg mai greu. Totuşi sper ca în versiunea aceasta să prezint Academiei coalele tipărite pentru o fascicolă.

Cu cele mai bune urări, al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59345. S 1 (231)/D VII.

261

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 27 VI 1927

Iubite domnule Bianu,

Iartă că numai astăzi răspund la scrisoare secretariatului cancelariei din 18 iunie: abia ieri am ieşit din clinică, unde am trecut peste o operație neprimejdioasă, dar neplăcută. Voi mai avea să stau în casă vreo 10 zile, după care plec la Bran să mă odihnesc.

Fotografiile pentru carnetul de C.F.R. nu le trimit, căci eu am permis permanent în calitate de director al Muzeului limbei române. De la 1 ianuarie voi căuta însă să beneficiez de favoarea acordată membrilor activi ai Academiei.

Nu ştiu dacă în urma evenimentelor precipitate guvernul Ştirbey ajunsese să ordonanțeze Academiei suma făgăduită. Dacă nu, probabil că vom avea din nou să aşteptăm. Noi deocamdată tipărim înainte, după cum s-a hotărît, în zilele astea nădăjduiesc să dau „bun de tipar" la prima fascicolă.

Am dat colegului Grimm să revadă traducerea engleză a conferinței mele despre Dicționarul Academiei. Părerea lui este că cuprinde prea multe greşeli de englezeşte, încît nu se poate îndrepta. Îmi pare rău c-a ieşit aşa. Să-ți înapoiez manuscrisul?

Cînd ai de gînd să te retragi la Predeal, la odihna binecuvîntată? La vară voi căuta să trec o dată Bucegiul despărțitor, ca să-ți strîng mîna.

Cu tot devotamentul pe care ți-l păstrează,
Sextil Pușcariu

P.S. Îți trimit conferința despre *Răsunetul războiului pentru Idependență în Ardeal*, în care, precum vei vedea, am tratat și cîteva lucruri auzite de la d-ta.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59346. S 1 (232)/D VII.

262

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta no 23
(Imprimat)

Cluj, 5 iulie 1927

Iubite domnule Bianu,

Mă grăbesc înainte de a pleca — poimîne — la Bran, să-ți mulțumesc de vestea de două ori bună pe care mi-o aduce scrisoarea d-tale de azi: fișele lui Tiktin și asigurarea Dicționarului.

Îți prinde bine cînd din cînd în cînd mai vin și vești bune, care să te facă să mai prinzi inimă după lovituri cumplite ca cea pricinuită de moartea bunului și înțeleptului nostru Pârvan. Să știi că noi cei ce te considerăm ca un fel de părinte al nostru îți vom da tot ajutorul ca Academia să rămînă cea pe care a făcut-o Sturdza și ai continuat d-ta s-o faci.

Îți trimit o copie după rîndurile trimise azi lui Ionică Rădulescu să le pună în fruntea fascicolei ce nădăjduiesc să apară chiar luna asta.

La revedere, la poalele Bucegilor. Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59347. S 1 (233)/D VII.

263

Bran, jud. Brasov, 10 VIII 1927

Iubite domnule Bianu,

Alaltăieri am plecat — pe la Omul — la Predeal. O ploaie sănătoasă m-a făcut însă să mă întorc la Bran. Aștept să se răzbune vremea și sper ca în curînd să vin pe alt drum să-ți mulțumesc pentru buna scrisoare ce mi-ai scris-o.

Cu cele mai frumoase urări de sănătate, al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59348. S 1 (234)/D VII.

264

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 2 X 1927

Iubite domnule Bianu,

De ieri sunt iarăşi la Cluj, unde m-am apucat de lucru. Şi ceilalţi colaboratori — afară de Capidan, care prezidează o comisie de bacalaureat la Craiova — lucrează cu puteri proaspete.

Ionică Rădulescu a terminat fascicola I-a şi aşteaptă întoarcerea d-tale din Italia ca să prezinte coalele şi mica prefaţă Comisiei Dicţionarului pentru „imprimatur“. Mai e nevoie în viitor de această formalitate, introdusă de fie-iertatul Kalinderu? Crezi că pe foaia din titlu să continuăm a tipări: „întocmit şi publicat după îndelmnul *şi cu cheltuiala* maiestăţii sale regelui Carol I“, sau să lăsăm afară cuvintele subliniate de mine, care nu se mai potrivesc? Te rog mai citeşte încă o dată prefaţa la fascicola ce se va publica, căci am introdus în ea cîteva rînduri noi despre ajutorul dat de guvern şi despre cei doi morţi mari, regii, care au ocrotit această operă naţională.

Cu ce impresii te întorci din Roma? Colegul meu Panaitescu mă roagă să-l recomand Academiei ca urmaş al lui Pârvan la Şcoala din Roma. L-aş recomanda cu mai multă insistenţă dacă l-aş şti mai muncitor şi mai însufleţit. Avantajiile pe care le are asupra altora sunt însă legăturile lui personale — şi prin socrul său — cu cercurile din Roma, unde a petrecut aproape doi ani şi felul lui simpatic de a se prezenta. Şi din punct de vedere ştiinţific sînt sigur că nu ne va face de ruşine, dar nici că va putea continua moştenirea lui Pârvan.

Alătur o chitanţă pentru diferenţa pe lunile ianuarie-august vechilor colaboratori, după cum s-a hotărît în sesiunea de astă-vară. Chitanţa pe septemvrie o voi trimite deodată cu cea pe octomvire.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59349. S 1(235)/D VII.

265

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 4 I 1928

Iubite domnule Bianu,

Ziua de Sf. Ion la mulţi ani, cu sănătate şi inima tinerească pe care ai ştiut să ţi-o păstrezi atît de bine! Aş fi vrut atît de bucuros să vin la Bucureşti, să fiu şi eu între ceia ce îţi vor preda, în ziua de Sf. Ion, volumul omagial. Dar sănătatea mi-e cam şubredă şi nu cutez să fac drumul lung în miez de iarnă. De aceea te rog să primeşti pe această cale, în numele meu şi al celor grupaţi în jurul Muzeului limbei române, cele mai călduroase urări de bine.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59350. S 1 (236)/D VII.

266

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 6 II 1928

Iubite colege,

Conversația noastră avută aseară se poate rezuma în următoarele 4 puncte:

1. Numărul coalelor: 73, din care 3 sunt tipărite.
2. Coale „vechi“ și „noi“: nu există decît „coale noi“.
3. Remunerarea: 35.333 l. de coală. Din cele 73 coale se vor remunera deci numai 49, cu cîte 53.000 lei, iar 24 — în care sunt cuprinse și coalele 8—10 din vol. I., tom. II — vor rămînea neretribuite. Suma de 1.272.000 l. (= 24 × 53.000) corespunde cu o neînsemnată diferență (209.000 l., cam cît s-a cheltuit cu chiria, ajutoarele și încercările cu colaboratorii vremelnici), cu ceea ce a debursat Academia cu Dicționarul de la 1920 încoace (1.481.000 l.).
4. *Se vor tipări* în medie 14 coale pe an.

Dacă a mai rămas ceva neclarificat, te rog dă-mi un telefon înainte de plecarea d-tale la București.

Cu salutări colegiale, al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R, Dosar P—17—1927—1935, f. 75.

267

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 11 V 1928

Iubite domnule Bianu,

Adevărat c-a înviat!

Abia acum pot să-ți răspund cu aceste frumoase cuvinte creștinești și bătrînești la frumoasa d-tale scrisoare — cea mai bună în maldărul de scrisori care mă aștepta aici în Cluj. Dă-mi voie să-ți întorc urarea, și din toată inima să-ți doresc mulți ani cu sănătate deplină, cu păstrarea acelei însuflețiri pentru tot ce e bun și frumos, care te face, pe d-ta înțeleptul, să fii cel mai tînăr între noi.

Numai marți seara m-am întors dintr-o călătorie mai lungă. Am fost mai întîi la Haga, unde s-a ținut, de la 10—15 aprilie, întîiul Congres de lingvistică. Foarte instructiv. Mai întîi pentru că din comunicări, discuții și conversații, am văzut că de fapt știința noastră lingvistică trece printr-o prefacere mare. Unanimă e numai nemulțumirea cu felul de cercetare de pînă acuma, căile noi se arată multe și neprecise; fiecare țară aduce puncte noi de vedere în cercetări, fără să fie urmată în alte țări: Franța cu Gilliéron, Elveția cu De Saussure, Germania cu Vossler, Italia cu Troubetti, fără ca „regionalismul“ lingvistic să treacă mult granițele. În al doilea rînd, am cunoscut personal o mulțime de învățați pe care îi știam numai din nume și scrieri sau cu care eram de mult în schimb de scrisori și cărți. Thurncysen, Jesperson, Pedersen, Vendesy, Grammont, Xernout etc. pînă la ungurii Gombrez și Melich și bulgarul Madinov ...

Cum la începutul lui mai credeam că fac o conferință despre literatura română la Bonn și alta la Marburg, timpul de două săptămîni, pînă la începerea semestrului de vară în Germania, l-am petrecut la Paris, unde m-am simțit, ca totdeauna, foarte bine. M-aş fi simțit poate și mai bine, dacă crizele cauzate de pietrele de la rinichi n-ar fi fost atît de dese. Am profitat de faptul că sunt la Paris și am consultat un specialist de acolo, d-rul Marion, care mi-a spus dealtfel ceea ce mi-au spus și colegii de aici: operația. Aștept numai ca să sfîrșesc cursurile și săptămîna viitoare voi intra în clinică.

Din cauza operației, care mă va țintui cel puțin 3 săptămîni în pat, de data asta nu voi putea veni la ședințele Academiei. Regret mult că astfel nu voi avea ocazia să fiu împreună cu colegii și să iau parte la lucrări.

Trimit alăturat un scurt raport despre Dicționar și propunerea pentru alegerea lui Capidan ca membru în secția literară în locul rămas vacant anul trecut prin nereușita lui Rebreanu.

Într-una din ședințele secției din anul trecut s-a discutat această alegere și toți colegii au fost de părere că pentru primul loc vacant vom alege un filolog, iar dintre aceștia Capidan e cel mai indicat. Cînd mă gîndesc ce secetă e în străinătate de filologi și lingviști tineri — Italia are trei, Germania patru catedre libere de filologie romanică, pe care nu le pot împlini decît cu oameni de mîna a doua — mă bucur și mai mult că noi avem o întreagă pleiadă de învățați. Lucru pe care îl știe și străinătatea.

Un amănunt interesant. Ungurii, văzînd prietenia lui Tagliavini pentru români, i-au oferit catedra de filologie romanică și mai ales cea de filologie română la Budapesta. Tagliavini, care a primit, m-a asigurat că va rămîne tot atît de prieten al nostru. Cum însă el e foarte accesibil la laude și onoruri, mi-e teamă că ungurii vor profita de aceste slăbiciuni ale lui, spre a-l atrage cu totul în apele lor.

Cu cele mai bune urări de bine și cu neclintite sentimente de recunoștință.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Îți mulțumesc pentru articolul din *Rampa*. El e atît de interesant și din punct de vedere lingvistic, încît mai bucuros l-aș păstra la Muzeu, dacă d-ta ai avea posibilitatea să-l mai găsești le București. Aici, în Cluj, nu se găsește.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59351. S 1 (237)/D VII.

268

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 13 V 1928

Iubite domnule Bianu,

În raportul meu, prin care propun alegerea lui Capidan, am scris din greșeală „membru *activ*“ în loc de „membru *corespondent*“. Te rog fă îndreptarea necesară și te mai rog sprijinește alegerea aceasta. E necesar ca secția noastră literară să-şi asigure colaborarea filologilor noştri de seamă, căci studiul limbei trebuie să rămînă una din ţintele de căpetenie ale Academiei noastre.

La Haga, la Congresul de lingvistică, m-au întrebat mulţi de Dicţionar şi s-au bucurat cînd au auzit că tipărirea lui s-a reluat. Cei ce-l primeau pînă acuma ar dori să li se trimeată şi de aci înainte. Romanistul din Cambridge (Bramholtz) zicea că Academia ar trebui să trimeată o fascicolă de probă Bibliotecii Universităţii, care desigur îl va abona, pentru ca opera să fie cunoscută şi în Anglia. Adresa: The Librarian, University Library. Cambridge, Anglia. Poate ar fi bine să se facă acelaşi lucru şi cu alte biblioteci mari din străinătate, cu care Academia are legături.

Dorindu-vă spor la lucru în sesiunea generală, la care regret că nu pot lua parte, te rog să mă crezi al d-tale devotat şi recunoscător,

Sextil Puşcariu

Dulapul cu fişele lui Tiktin au sosit la Muzeu şi acum aranjăm după alfabet pe cele ce s-au răvăşit cu ocazia transportului.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59353. S 1 (238)/D VII.

269

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 4 VI 1928

Iubite domnule Bianu,

Am regretat foarte mult că n-am putut veni anul acesta pentru sesiunea Academiei la Bucureşti. Profesorul Iacobovici m-a tot ţinut cu vorba şi a tot amînat operaţia ce avea să mi-o facă, încît abia săptămîna aceasta voi intra în clinică.

Îmi pare nespus de bine că a fost ales Capidan membru corespondent în secţia noastră. Şi din alegerea lui Dragomir cred că Academia va cîştiga, deşi locul lui Pârvan cel cuminte şi devotat cu greu va putea fi împlinit vreodată.

În Olanda am făcut cunoştinţă cu un tînăr olandez, student şi elev al lui Tagliavini, care s-a pasionat pentru studiul limbei române. Am stat cu el mult de vorbă şi l-am îndemnat să vină şi prin ţara noastră. Îţi trimit — cu rugarea să mi-o înapoiezi — scrisoarea lui din urmă, ca să vezi ce bine scrie româneşte. Am subliniat cu roşu părţile care te interesează şi pe d-ta. Te rog dispune să se trimeată d-lui Salvardo de Grave un prospect sau o fascicolă de probă, prin dl. Varkhoff. Nu i s-ar putea trimite acestuia gratuit *Textele de limbă din sec. XVI*, eventual şi colecţia „Din viaţa poporului român“? Sunt sigur că el va ceti cu multă bucurie şi folos aceste scrieri. Din *Pagini de veche scriere românească* mai ai vreun exemplar pentru el? Lista de cărţi pe care mi-o cere o voi face numai după ce voi şti ce i se poate trimite gratuit din partea Academiei.

Şi fiindcă e vorba de cerut, nu te supăra dacă te rog să dispui să mi se trimeată în două exemplare — spre a fi tăiate şi lipite pentru Dicţionar — Suplementul de Glosar al lui Viciu, *Folclorul din Buzău* de N. Georgescu Tistu, Glosarul lui Şt. Paşca (dacă a apărut) şi culegerea din urmă a părintelui Ciauşeanu, toate din Colecţia „Din viaţa poporului român".

Aştept înapoierea d-lui Racoviţă ca să aflu amănunte de la sesiunea actuală a Academiei.

Cu cele mai bune urări de odihnă şi sănătate în „bucuretivo" de la Predeal, al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59353. S 1 (2139)/D VII.

270

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 11 XI 1928

Iubite domnule Bianu,

Mulţumesc de cuvintele de mîngîiere pentru pierderea vărului meu. Bietul Emil a venit astă-vară foarte slăbit la Bran, de o pleurezie şi, deşi să părea că Branul i-a redat puterile, inima lui slăbită n-a mai rezistat.

Pentru mine vara minunată petrecută în odihnă la Bran a fost foarte binefăcătoare şi m-am întremat bine din operaţia de astă-primăvară. Acum m-am apucat iar de muncă şi-mi pare bine că pînă la sfîrşitul anului voi putea da cele 13 coale făgăduite din Dicţionar.

Dorindu-ţi sănătate deplină şi zile multe ca să vezi cum ţara mărită se consolidează pe căi bune, sunt al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

P.S. Alătur confirmarea despre primirea lăzii cu fişe Tiktin.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59354. S 1 (240)/D VII.

271

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23,
(Imprimat)

Cluj, 17 XI 1928

Iubite domnule Bianu,

Trimit alăturat nişte corecturi pentru Ionică Rădulescu şi un raport către Academie despre mersul lucrării, din care rezultă că ne-am ţinut de angajamentul luat. Dacă publicarea întîrzie puţin e fiindcă în luna trecută tipografia, angajată cu lucrările pentru scrierea jubilară asupra Dobrogei, n-a lucrat deloc la Dicţionar.

Rata 4 vă rog s-o trimiteţi sau prin grop la adresa mea sau prin Banca Naţională.

Cu salutări colegiale, al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 85.

272

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 1 I 1929

Iubite domnule Bianu,

Rog pe bunul Dumnezeu să-ți dea în anul care începe azi sănătate deplină trupească și sufletească ca să te poți bucura văzînd tineretul pășind pe căile deschise larg și sigur de generația d-tale.

Alătur acestor urări cele mai bune felicitări de ziua onomastică și te rog să comunici d-nei Bianu omagiile mele respectuoase.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59355. S 1 (241)/D VII.

273

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No. 23
(Imprimat)

Cluj, 21 II 1929

Iubite domnule Bianu,

Am plecat din București fără să mai ajung să trec pe la Academie, precum doream. De cîte ori vin în capitală am să mă întîlnesc cu atîți cunoscuți, încît rămîn o mulțime de lucruri nefăcute.

Scrisoarea d-tale de azi m-a bucurat mult și mă grăbesc să-ți trimit expunerea ce am făcut-o vineri despre Atlasul lingvistic. E vorba de Fundația Regele Ferdinand?

Trimit și raportul cerut despre Dicționar. După înțelegerea de anul trecut nu e însă nevoie de un astfel de raport decît la sfîrșitul anului, căci numai încasarea ratei IV e condiționată de numărul coalelor tipărite: celelalte se plătesc în mod mecanic. Academia are posibilitatea controlului prin înseși coalele ce-i vin de la tipografie. Mie mi-au venit 11 din cele 13 datate de anul trecut. Celelalte două trebuie să fie și ele trase pînă acuma; și aceste două sunt datate din decemvrie 1928. Nu știu de ce tipografia n-a broșat fascicola 6 din vol. II, gata de mult.

Cartea lui Philippide (vol. II) am cetit-o aproape toată. Păcat de munca multă ce-a depus-o. În afară de cîteva amănunte interesante, totul este clădit pe nisip.

În martie sunt chemat la Paris la un Congres al revistelor de filologie romană. Suntem chemați 12 directori de reviste, între care, din România, *Dacoromania*. E vorba de o bibliografie unitară.

Cu cele mai bune dorințe de sănătate. Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59356. S 1 (242)/D VII.

274

Cluj, 2 IV 1929

Iubite domnule Bianu,

Întors din Paris, unde am fost la o reuniune de experți pentru coordinarea bibliografiei romanice, am găsit scrisorile d-tale, pentru care-ți mulțumesc. Ai toată dreptatea cu litera mizerabilă chirilică a „Ardealului", care mi-a tot făgăduit că-și va comanda slove noi, și n-a făcut-o pînă acum. Scrisoarea d-tale mi-e binevenită ca să le-o arăt și să-i silesc s-o facă de aci înainte. În cuvintele de încurajare pe care le ai pentru Mușlea și Pop îl recunosc pe Ion Bianu cel care ne-a încurajat pe toți tinerii: totdeauna cu privirile scrutătoare și pline de dragoste îndreptate către generația care se ridică, spre a duce neamul la progres!

Pretențiile tipografiei le găsesc cu totul exagerate. Îți scriu în privința aceasta și o scrisoare oficială, spre a le-o arăta la Cultura Națională, care este ținută să respecte angajamentele predecesorilor, chiar cînd ele au fost numai verbale. În vol. II dealtfel corecturile sunt cu mult mai puține decît în vol. I, căci Naum nu este ca Ionică Rădulescu, care revine mereu asupra textului, căutînd forma cea mai desăvîrșită, ceea ce însă e una din calitățile Dicționarului nostru.

Cred că ar fi mai bine să nu se mai taie la mașină fascicolele, cum s-a făcut cu cel din urmă. La legat, mai tăindu-se odată, rămîn marginele prea mici.

La cele trimise cu privire la reorganizarea Academiei voi răspunde în curînd.

Hristos a înviat! Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59357. S 1 (243)/D VII.

275

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 8 IV 1929

Iubite colega Bianu,

Am vorbit cu Racoviță — care mîne pleacă la București — și ne-am înțeles. Voi face o scurtă cuvîntare, din partea Ardealului, în ședința solemnă din 11 mai. Dacă crezi că e potrivit, aș putea spune cîteva lucruri prea puțin cunoscute și vrednice de știut despre felul cum s-a făcut Unirea Bucovinei, în ședința publică din 10 mai. Această cuvîntare însă va fi mai lungă (3/4 oră). [1]

Am terminat de cetit romanul *Întunecare* de Cezar Petrescu. Mi se pare că e, alături de cartea lui Chirițescu, tot ce s-a scris mai bun despre războiul nostru. Deși stilul este pe alocuri cam gazetăresc, totuși lucrarea este atît de însemnată și autorul ei atît de talentat, încît cred că ar trebui să-i dăm premiul cel mare (de 50.000 sau cel de 10.000) dacă e scadent în anul acesta. Am putea-o face din inițiativă academică — cum a făcut cu *Ion* al lui Rebreanu, la propunerea lui Brătescu-Voinești acum cîțiva ani — dacă n-a prezentat-o însuși la premiu. Dacă crezi, propunerea aș face-o chiar eu. Voiam însă mai nainte de a o da în scris să te consult și să știu dacă avem de dat anul acesta vreun premiu mare. [2]

La poștala lui Ion Corbu, care cere să i se dea mai departe gratuit fascicolele din Dicționar, răspund că într-adevăr dl. Corbu continuă să ne dea contribuții foarte prețioase, încît făgăduința ce i s-a făcut înainte de război trebuie ținută. Te rog deci să dispui ca să fie înscris între cei ce primesc regulat Dicționarul gratuit. [3]

Nu știu ce să mă fac cu amicul Ionică Rădulescu. Deși suntem în luna a patra și deși am vorbit cu el în martie și mi-a dat făgăduința că-mi va trimete în curînd corecturi, deși i-am scris înainte de a pleca la Paris, reclamîndu-i-le energic, n-am pînă azi nimic de la el. Știu că e foarte ocupat cu lecțiile practice la Seminarul pedagogic, văd că a primit să facă parte și din Comisia de capacitate, dar Dicționarul trebuie să apară la timp și dacă nu se poate altfel va apare și fără el. [4]

Avem noroc că am găsit în Naum un element excelent, care la rigoare îl poate înlocui pe Ionică Rădulescu. Naum pleacă deseară la București. L-am rugat să se ducă pe la Rădulescu și, dacă deocamdată acesta nu poate să-mi dea partea de colaborare ce i-o cer, să-i ceară manuscrisul și să facă el, Naum, și revizia pentru vol. I.

Congresul filologilor fiind în 19—21 mai, voi putea fi la sesiunea Academiei abia în 23.

Cu cele mai bune urări de sănătate. Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59358. S 1 (244)/D VII.

---

[1] Însemnare marginală: Cred că *nu*. Bucovina — Nistor.

[2] Marginal I. Bianu notează: „Romanul *Ion* de Liviu Rebreanu a fost (de Brătescu-Voinești) — prezentat la termenul legal: 31 dec. 1920, fiind apărut în 1920 și premiat în 1921 — deci înscris în lista concurenților. Art. 4. Reg. premii.

[3] Notație marginală: „S-a dispus să se trimită. 11.IV.1929".

[4] Notație marginală: „Divorț de urgență".

276

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No. 23
(Imprimat)

Cluj, 18 IV 1929

Iubite domnule Bianu,

Îți trimit poștala lui Corbu și interesanta dare de seamă despre Dicționarul rusesc. Mi se pare că stăm cu mult mai bine decît ei cu Dicționarul. Numai cu Ionică Rădulescu dacă am putea-o duce mai bine. De cînd l-am pisat în toate formele a început iar să-mi trimeată corecturi.

Înțeleg că după ce a lucrat două decenii nu-i vine ușor să se despartă de lucrare. Voi încerca să-l utilizez atît cît se poate și în schimb să facă Naum și partea pe care Ionică n-o face. Sper că pînă la sesiune să avem 6 coale tipărite din anul acesta. Te rog dispune să mi se trimeată rata II (15 aprilie) prin poștă.

Dacă voi găsi vremea necesară vreau să trimit și un raport despre ortografie, ca să putem isprăvi și această chestiune grea. Mi se pare că am găsit calea cea bună.

Acum vin cu o mare rugare.

A fost la Cluj Kirileanu. Spunîndu-i de planurile noastre cu Atlasul lingvistic, mi-a dat sfatul să mă adresez Fundației regele Ferdinand, cerîndu-i: un ajutor bănesc ca — cu ocazia serbărilor de 10 ani de la Unire — să începem explorarea Ardealului din punct de vedere lingvistic, etnografic și folcloristic. Muzeul limbei române s-ar alia astfel cu Muzeul etnografic din Cluj și Pop al nostru, pregătit anume pentru anchete lingvistice, ar pleca întovărășit de Vuia (etnograf) și Mușlea (folclorist), cutreierînd în 3 ani tot Ardealul. După ce vom fi terminat Ardealul (cu Banatul, Crișana și Maramureșul) ne vom întinde și asupra celorlalte părți românești.

Voi face în privința aceasta o cerere la Fundație și te rog foarte mult s-o sprijinești. Kirileanu îmi spunea că dacă avem sprijinul d-tale, putem fi siguri de reușită. Și cine ar putea înțelege mai bine ca d-ta necesitatea unor studii pe teren și marele folos ce l-ar putea aduce pentru cunoașterea atîtor bogății pe care abia le bănuim?

Cu cele mai bune urări de sănătate, al d-tale devotat și recunoscător,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59359. S 1 (245)/D VII.

277

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 19 IV 1929

Iubite domnule Bianu,

Ți-am scris ieri o scrisoare în care-ți comunicam cum stăm cu Dicționarul. Iată datele mai exacte: cules și corectat, în parte și revizuit:

vol. I pînă la CETATE;
vol. II pînă la ÎNDR,
adecă vol. I, coalele 18, 19 și jumătate din 20;
vol. II, coalele 33, 34 și 35.

Pînă la sfîrșitul lui mai vom avea deci gata fascicola VII din tomul II și înainte de vacanță fascicola IV din tomul I, vol. 2.

Naum va face și porția pe care Ionică Rădulescu nu răzbește s-o facă.

Îți înapoiez *scrisoarea tipografiei din 13 aprilie.* Învoiala fiind că corecturile din șpalturi nu se plătesc, găsesc exagerată pretenția de a se plăti 20.000 lei pentru „corecturile grele“. *Academia s-ar putea învoi cu jumătate* *sumă*. De asemenea nu găsesc îndreptățită cererea de a se urca prețul tiparului pentru Dicționar cu 33%. Și așa cum e socotit azi tiparul este scump, motivul indicat de tipografie nu e nici el, pe cît sunt informat, îndreptățit, căci tipărirea Dicționarului s-a început abia în vara anului 1926, cînd tiparul era mai scump decît pe vremea cînd s-au făcut cu tipografia angajamentele pentru celelalte tipărituri (ridicate cu 33%).

Al d-tale devotat și recunoscător,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 128.

278

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 26 IV [*1929*]

Iubite domnule Bianu,

Îți trimit o copie după cererea adresată președintelui Fundațiunei Regele Ferdinand I și-ți mulțumesc pentru cuvintele de încurajare și pentru sprijinul făgăduit.

Dacă fundațiunea n-ar putea suporta toate cheltuielile — mari, dar socotite exact și cu economie — aș fi bucuros dacă le-ar acoperi pe cele împreunate cu Atlasul lingvistic, rămînînd ca pentru celelalte cercetări să se găsească ajutoare de la Ministerul Instrucțiunii și al Artelor. Și Academia ar putea eventual contribui cu o sumă cît de mică, ca să se poată spune că opera s-a făcut și cu ajutorul ei.

Aș vrea să lămuresc față de d-ta de la început o chestiune. Colecțiile etnografice, folcloristice, onomastice, și toponomastice pot fi făcute, cu schimbul, de mai mulți inși și continuate, după ce Ardealul va fi explorat, în celelalte provincii și de alți cercetători. Anchetele lingvistice trebuie terminate însă, pentru întreg teritoriul unei limbi, de anchetorul care a început ancheta. Acest lucru l-a făcut Edmond din însărcinarea lui Gilliéron pentru Franța, îl face Ugo Pellis pentru Italia și, la Congresul filologilor ținut la Cluj, ni l-a recomandat cu deosebită insistență Maillot. Cei ce nu fac așa, fac rău. De aceea, după explorarea Ardealului, tot Pop (însoțit eventual de alți etnografi și folcloriști) va trebui să continue anchetele în țara veche și în celelalte provincii. Acest lucru nu l-am scris în cerere, crezînd că nu e oportun a-l spune de pe acuma. Dumitale însă țin să ți-l comunic, ca să-mi cunoști gîndul întreg.

Alătur niște corecturi de Dicționar, cu rugarea de a le trimite tipografiei. Ți-aș fi foarte obligat, dacă ai da ordin să mi se trimeată și rata II din remunerarea pentru Dicționar, scadentă la 15 aprilie.

Multă sănătate și respectuoase salutări colegiale de la al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59360. S 1 (246)/D VII.

279

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta Nr. 23
(Imprimat)

Cluj, 27 IV 1929

Iubite domnule Bianu,

Îţi scriu azi iar, pentru ca să-ţi trimit părerea mea cu privire la Reorganizarea Academiei, ca răspuns la adresa nr. 669 din 22 martie 1929, prin care sunt înştiinţat că am fost ales în Comisiunea însărcinată să pregătească reorganizarea.

La revedere, în curînd, cu bine. Al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59361. S 1 (247)/D VII.

280

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 6 V 1929

Iubite domnule Bianu,

Iată, mă achit de o veche datorie faţă de Academie. Îţi trimit lucrarea despre ortografie [1]. Cred că ar fi bine ca să se tipărească şi să fie trimisă tuturor membrilor activi şi corespondenţi din secţia literară — înaintea tuturor lui Ionică Rădulescu, însărcinat să studieze şi el chestiunea ortografiei — cu rugarea să trimeată dacă mai e timp pînă în 20 mai secţiei literare obiecţiunile lor sau eventuale completări. Cred că formularea regulelor principale e atît de clară şi acceptabilă încît secţia literară le va primi fără multă discuţie şi tot astfel plenul. Numai în cele două puncte: *â* şi *î*; *s* şi *z* se va naşte iar discuţia. Dar am căutat s-o evit tocmai scoţîndu-le din discuţie (amînîndu-le pe altă dată) şi rămînînd la regula veche (care mie mi se pare cea mai cuminte).

Îţi trimit şi nişte corecturi de Dicţionar, cu rugare să le trimiţi lui Ionică Rădulescu.

La 10 şi 11 mai voi fi la Bucureşti. La revedere, cu bine! Al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59362. S 1 (248)/D VII.

---

[1] Este vorba de *Proiectul de reformă a ortografiei române* (vezi volumul Sextil Puşcariu, *Cercetări şi studii*, Editura Minerva Bucureşti, Ediţie îngrijită de Ilie Dan, p. 307—321).

281

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No. 23
(Imprimat)

Cluj, 7 VI 1929

Iubite domnule Bianu,

Abia azi apuc să răsuflu puţin după ce am scăpat de la lucrările Congresului profesorilor universitari, care m-a ţinut încătuşat de dimineaţa pînă seara şi din cauza căruia am şi plecat de la Bucureşti vineri seara.

Întîiul lucru pe care aş vrea să-l fac e să te felicit pentru Preşedenţia Academiei. Deşi ştiu că ai primit à contre-cœur, e foarte bine aşa şi se cuvenea ca să-i dai Academiei şi ca preşedinte ceea ce i-ai dat în curs de cincizeci de ani: munca devotată de fiecare zi.

Ortografia, care nu s-a putut vota în sesiunea actuală, mi-e teamă că nu va fi votată nici în cea viitoare. Îţi trimit alăturat un exemplar corectat din nou, căci în graba de a se împărţi membrilor Academiei proiectul tipărit, au scăpat cîteva erori de tipar, care trebuie îndreptate cînd zaţul se va reproduce în *Anale.*

În 15 iunie plec la Călimăneşti, să-mi văd de sănătate. Te rog dă ordin la casierie ca rata III (scadentă la 1 iunie) a Dicţionarului, dacă nu s-a trimis pînă acuma, să se trimeată pe adresa lui Th. Capidan, str. Romei 24, căci eu fiind absent n-aş putea-o încasa. Capidan va împărţi paralele celor ce li se cuvin. [1]

Cu cele mai bune urări pentru vacanţele de vară. Al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Te rog trimite-mi trei exemplare din broşura Ortografiei pe care ţi-o alătur cu corecturi ca să o am şi pînă va apărea *Analele.* [2]

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59363. S 1 (249)/D VII.

---

[1] Pe scrisoare se află următoarele notaţii: „D-lui casier Grecescu; d-lui secret. Sachel[arie], apoi mi se înapoiază spre a răspunde. Bianu". „La casierie spre a se conforma I. B.". „Rata a III-a ptru. Dicţionarul limbei române în număr de lei 140.625 s-a trimis d-lui Puşcariu la 7 iunie 1929. 10.VI.929 Z. Greceanu".

[2] Marginal aceastui paragraf se află următoarele notaţii: „Dl. Sachelarie va trimite, Bianu" şi „10 iunie 1929. Am trimis cele trei exemplare cerute. Sachelari".

282

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No. 23
(Imprimat)

Bran, 15 IX 1929

Iubite domnule Bianu,

Dl. dr. Heinrich Kuen, asistent pe lîngă catedra de limbi romanice în Lipsca, a stat o lună la Bran să înveţe româneşte. El este luat în vedere ca urmaş al lui Weigand, pensionat. Înainte de a continua studiile la Cluj, va face o călătorie de vreo patru săptămîni în țară, oprindu-se mai întîi în București. I-am dat o scrisoare pentru Georgescu-Tistu, ca să-l călăuzească puțin. La Academie va vedea lucruri frumoase. Voind să facă în seminar exerciții cu edițiile facsimilate ale Academiei, pe care i le-am recomandat, te rog să-i dai un exemplar din cele apărute. [1]

Pe la sfîrșitul lunii plec la Cluj. Cu multă sănătate.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59364. S 1 (250)/D VII.

---

[1] Notație marginală: „A venit 21 sept. 1929, i s-au dat gratis, la a lui cerere: *Dicționarul limbei române, Catalogul m-sselor. românești,* I—II, *Texte de limbă sec. XVI faximilate, 1—2—3.* I. Bianu".

283

Bran, 24 IX 1929

Iubite domnule Bianu,

Anul ăsta n-am fost cuminte. În loc să mă odihnesc la Bran, m-am apucat să revăd *Istoria literaturii vechi* pentru o ediție nouă. Ca s-o pun la punct mi-au trebuit aproape trei luni de muncă întețită. Rezultatul: în loc să încep anul școlar odihnit, sunt obosit, stomacul funcționează prost etc. Profit deci de puținul timp ce-mi mai rămîne din vacanță pentru o odihnă *absolută.* De aceea te rog să mă ierți dacă nu vin la București vinerea viitoare. Mi-am trimis în scris votul pentru Panaitescu.

Cu Dicționarul nu trebuie să aveți nici o grijă. Cele 17 coale pe anul acesta sunt culese toate. Îndată după întoarcerea mea la Cluj (și a lui Auger pentru partea franceză), voi face corecturile. O fascicolă din C trebuie să fi apărut zilele astea; din altă fascicolă din I, lipsește numai „bun de imprimat" la ultima coală paginată.

Și cu *Istroromânii* voi căuta să fac regulă îndată după sosirea mea la Cluj. Partea cea mai mare trebuie să fie tipărită, căci am dat bun de imprimat. Restul de cîteva coale ar fi gata și el, dacă tipografia nu mi-ar fi stricat zațul unei coale, din negrija unui elev de tipografie, încît trebuie să fac corectura acelei coale din nou.

Cu cele mai bune urări pentru noul an de muncă.

Al d-tale devotat,
S. Pușcariu

Mulțumesc pentru ajutorul dat lui dr. Kuen [. . .].

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59365. S 1 (251)/D VII.

284

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 17 X 1929

Iubite domnule Bianu,

Îţi înapoiez adresa ministerului [1] pentru desemnarea unui reprezentant al Academiei la Teatrul Naţional [2], fără propunere, deoarece foarte bucuros aş vrea să fiu numit eu însumi în Comitetul de lectură.

De la întoarcerea din Bran nu fac decît examene şi corecturi pentru Cultura Naţională.

În 9 noiemvrie îmi mărit fata şi apoi vin la Bucureşti pentru ca să văd ce se poate face pentru Atlasul Lingvistic. Alătur cîteva exemplare din broşura de propagandă. Te rog, cînd vei avea un moment liber, să o răsfoieşti, să vezi cum priveşte străinătatea iniţiativa noastră. Alătur şi o adresă oficială în privinţa aceasta adresată Academiei.

Al d-tale devotat şi recunoscător,
Sextil Puşcariu

Am primit manuscrisul, corecturile şi fişele coalelor vechi de Dicţionar. În pachete erau însă şi corecturile şi manuscrisul de la *Mardarie Cozianu* de I. Creţu. Ce să fac cu acestea? Să le retrimit Academiei? [3]

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59366. S 1 (252)/D VII.

---

[1] Intervenţie marginală: „Nu s-a găsit în plic. I. B."

[2] Notaţie marginală: „Din Cluj".

[3] Notaţie marginală: „Nu. Să nu le trimeată aici. I. Bianu".

285

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 27 X 1929

Iubite colega Bianu,

Îţi mulţumesc din inimă pentru urările trimise pentru nunta fiicei mele şi pentru naşterea celuilalt copil: *Atlasul lingvistic.* Dacă ne-o ajuta Dumnezeu, îl începem chiar în anul ăsta. Dumnezeu — şi Fundaţia regele Ferdinand. De la Academia Română nu se poate aştepta un sprijin material efectiv. [1] Aş vrea totuşi ca ea să figureze cu o sumă cît de mică — un 20.000 lei bunăoară — între cei ce sprijinesc astă lucrare, de care nu poate rămînea străină. Cu atît mai mare poate fi sprijinul ei moral. Mă gîndesc la ajutorul dat prin reprezentantul ei în Comitetul Fundaţiei regele Ferdinand şi poate şi la un cuvînt de recomandare către guvern. La începutul lui noiemvrie voi veni odat la Bucureşti şi voi cere o audienţă d-lui Maniu, ca să-l interesez pentru această operă de interes naţional.

Am uitat în scrisoarea trecută să-ți comunic că am cumpărat de la anticariatul Kesszey din Cluj manuscrisul de Evangheliar slavon, despre care îmi scriseseși și despre care știam și eu, cu prețul de 1400 lei (în loc de 2000). E un evangheliar — după faceale — complet, scris frumos, dar fără podoabe. Probabil că e scris la noi. La sfîrșitul Evangheliei lui Matei se află în slavonește o notiță, după care cartea a fost cumpărată de Istin din Călata cu 8 ducați, în zilele lui Criștoh Batăr și a domnului moldovean Petru, ceea ce nu prea se potrivește cu data **ЗСБ** sau **ЗДБ** (greu de cetit) de la urmă. Se mai spune că a scris „Rus diiac ot Kolomiia, gramatic diiac Ion". La sfîrșitul Evangheliei lui Marcu, o notiță românească din care pot descifra următoarele: „Dat-am această carte, anume Tretoevanghelie... dereptu 5 ducat i 25 ... la popa Ștefan în ..." .

Dacă manuscrisul prezintă un interes deosebit pentru colecția Academiei, care trebuie să aibă multe de felul acesta, te rog trimite-mi suma de 1400 lei și-l voi aduce cînd voi veni. [2] Dacă însă se poate, l-aș opri aici la Cluj, unde nu avem — pentru comparație cu Evangheliarele noastre — nici un evangheliar slavon.

Adresa Ministerului cu privire la numirea unui membru în comisia Teatrului Național din Cluj, dacă nu am alăturat-o scrisorii trecute, trebuie să se fi rătăcit, căci n-o găsesc aici.

Al d-tale devotat și recunoscător,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59367. S 1 (253)/D VII.

---

[1] Marginal I. Bianu notează: Da, cît se va putea mai mult".

[2] Marginal Ioan Bianu notează: „Să o aducă Academiei. Lei 1400 îi vor fi restituiți aici".

286

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 10 XI 1929

Iubite domnule Bianu,

Imediat după primirea telegramei de la 21 oct. am luat legătura cu colegii Lapedatu și Lupaș. Cel dintîi a primit să reprezinte Academia la ceremonia exhumării osemintelor defunctului coleg Andrei Bârseanu, făgăduindu-mi că va telegrafia și i.p.s. mitropolitului Nicolae la Sibiu și Academiei la București. Se pare că a uitat s-o facă. Desigur însă că în curînd va da Academiei relațiune cu privire la împlinirea misiunei primite.

La 18 noiemvrie voi fi în București, la Congresul bisericesc și voi avea plăcerea să vin la Academie după o absență de atîtea luni. [1]

Cu cele mai bune sentimente colegiale. Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59368. S 1 (254)/D VII.

---

[1] Pe scrisoare se află următoarea notație: „Evanghelia mss. slavonesc? A fost adusă și plătită 1400 lei. I. Bianu".

287

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 21 XI 1929

Iubite domnule Bianu,

Întors de la Viena, unde am făcut o mică excursie de odihnă în vacanţele Crăciunului — am găsit scrisoarea d-tale din 8 ianuarie, în care îmi scrii de gripa care te-a necăjit în cursul sărbătorilor. Sper că pînă acuma ai scăpat de ea şi ţi-ai reluat activitatea atît de rodnică. Învoiala noastră cu „imprimatur“ la coala din urmă a Suplementului la Dicţionar rămîne în vigoare!

Din cauza Dicţionarului care mi-a luat tot timpul, dar şi din cauza lui Bartoli, care revede corectura la *Studii istroromâne*, III, n-am putut trimite de astă-toamnă nici o revizie a acestei lucrări la tipografie. O voi face însă în cel mai scurt timp îndată ce voi fi dat „bun de imprimat“ coalelor de dicţionar care circulă acum între Ionică Rădulescu şi Cluj.

La Viena am văzut pe Norbert Jokl, albanologul care se ocupă foarte mult şi cu limba noastră.

Fiind el bibliograful cîtorva reviste pentru tot ce apare cu privire la albanezi, traci, daci şi geţi, ar dori să aibă *Getica* lui Pârvan, ca să scrie despre ea. I-am făgăduit că o voi cere pentru el de la Academie. Dacă i se poate da, te rog mult să dispui să i se trimeată de-a dreptul pe adresa:

Universitätsprofesor Norbert Jokl
Wien
VII/3 Neustiftgasse 67.

Îmi pare rău că trebuie să-ţi comunic şi o veste puţin îmbucurătoare. La examenul în scris pe care l-a făcut alaltăieri la mine tînărul N. Comşa, mi-a dat o lucrare pe care n-am putut-o admite. El a făcut greşeala că după 3 ani de studiu a primit o suplinire la Blaj şi în loc să urmeze şi anul al patrulea şi să se pregătească bine de examen, a venit nepregătit îndeajuns. Îmi pare rău mai ales fiindcă sunt sigur că e băiat muncitor şi capabil, încît speram ca la examen să-i pot da notă bună. Nenorocirea nu-i însă mare, întrucît pînă la vară mai poate cîştiga cunoştinţele care-i lipsesc.

Cu cele mai bune dorinţe de sănătate şi bucurie.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59369. S 1 (255)/D VII.

288

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 15 XII 1929

Iubite domnule Bianu,

Ca să nu scap terminul reglementar, trimit azi alăturata hîrtie, prin care prezint romanul lui C. Petrescu spre premiare în sesiunea viitoare, potrivit cu apelul trimis în 19.IX şi în 10.XII. Exemplarele le aduce miercurea viitoare colegul Giuglea sau Drăganu (care din doi va pleca mai iute la București). Raportul în scris mai are vreme. Vreau să termin în luna asta corecturile pentru Dicționar, ca să pot da „bun de imprimat“ la cele 13 coale făgăduite, și prin urmare las pe mai tîrziu orice altă lucrare.

Am primit scrisoarea d-tale din 9 decemvrie și m-am bucurat mai ales pentru Cartojan, că în sfîrșit scapă de salahoria de pînă acum și că va avea, ca profesor, toată vremea să-și continue frumoasele lucrări. Caracostea a fost la Cluj și ne-am înțeles să plece Drăganu la București. Facultatea l-a și propus. Desigur că și la Cernăuți a aranjat Cartojan personal lucrurile cum e mai bine. Cît despre Iași — acolo cum o da Dumnezeu.

Mi-a scris Gaster și roagă Academia, prin mine, să-i trimeată „toate publicațiunile privitoare la istoria, filologia și literatura populară“. Oare nu li se poate cere membrilor străini să plătească porto? Sau acest lucru nefiind tocmai elegant — n-ar fi cazul să ceară Academiei Ministerului de Externe ca să-i pună la dispoziție sumele pentru trimiterea publicațiilor în străinătate! Cred că Mironescu ar face-o bucuros.

Gaster ne mai atrage atenția asupra primejdiei de a ține dubletele la o singură bibliotecă. „Bine ar fi, de pildă, dacă Academia ar împărți duplicatele pe care le posedă, fără îndoială, Universităților din Iași, Cluj etc. Ar fi bine ca d-ta să ridici această chestie, căci atinge foarte de-aproape mersul cultural și posibilitatea de propășire în ce privește limba și literatura românească“. Am citat pasajul din scrisoarea lui, deși Academia a dat Clujului o colecție neprețuită de dublete și prin urmare sfatul lui Gaster nu este actual. Ar fi cel mult de văzut dacă nu s-ar putea da Muzeului Limbei Române al treilea exemplar din tipăriturile vechi, precum s-a și hotărît o dată în Secție. În cazul acesta, venind odată la București, aș putea face tirajul.

A. Filimon din Tîrgul Mureș îmi scrie că în biblioteca liceului reformat de acolo se găsește *Catehismul Calvinesc* din 1648. Cum acesta e singurul exemplar, n-ar fi cazul să-l publicăm în fototipie în colecția „Texte de limbă“, neavînd decît 48 pp.?

Cu cele mai bune urări de sfintele sărbători, al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59370. S 1 (256)/D VII.

289

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 21 XII 1929

Iubite domnule Bianu,

Am scris azi lui Cezar Petrescu, cerîndu-i declarația că admite să fie prezentată cartea sa la premiu. Sper că nu va sosi prea tîrziu. Dacă îmi veți da mie să fac raportul pentru ea, îl voi face foarte bucuros. Cred că am vreme pînă la mai, la sesiune.

Alătur o scrisoare, pe care te rog să mi-o retrimiți, de la profesorul Gino Lupi din Milano — de care acum aud întîia oară — care cere (voind desigur să-l cumpere și să se înscrie abonat) Dicționarul Academiei. Nuștiu cît e de pregătit pentru ca să poată lucra un dicționar român-italian, dar e îmbucurător că se mai găsesc și între „fratelli" noștri cîțiva care să se intereseze de noi. Ungurii fac o propagandă atît de mare în Italia, încît ori de cîte ori putem să găsim vreun prieten, e bine să-l menajăm. Amicul nostru Tagliavini începe să-și cam deie în petec. A scris în numărul din urmă din *Europa Orientală* un articol despre unguri. Nu-i nimic de zis că fiind profesor în Budapesta și rupîndu-se și cu limba maghiară scrie un studiu informativ despre ei. Nu m-ar supăra nici marea simpatie ce le-o arată. Dar e cu totul inadmisibil — și am să i-o spun ritos la întîia ocazie — ca să strecoare în notă infamii și minciuni la adresa noastră, ca recomandarea unor opere de propagandă contra tratatului de [la] Trianon [. . .].

Sper că pînă la sfîrșitul lui ianuarie să mai apară o fascicolă din I.

Cele mai calde urări de bine pentru sfintele sărbători și Anul nou, la mulți ani!

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59371. S 1 (257)/D VII.

290

Cluj, 4 I 1930

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
ATLASUL LINGVISTIC AL ROMÂNIEI
Strada Elisabeta No. 23
(Imprimat)

Iubite domnule Bianu,

Îți mulțumesc pentru scrisoarea plină de căldură prietenească din 29 decemvrie. Părerea mea este că nu trebuie să reacționăm față de atacurile aduse în Parlament împotriva Dicționarului. Dl. Pisani zicea bunăoară că *odol* nu-i un neologism, căci e o „marcă de fabrică". Ca și cînd ai zice boul nu este mamifer căci e rumegător. Dar neologism este un cuvînt „nou" — oricare ar fi originea lui — intrat pe cale cărturărească, în limbă, deci și *odol* ca și *aspirină* sau alte asemenea mărci de fabrică. Mai nostim este însă că în „Introducerea " la Dicționar (pag. XX) spuneam tocmai că vorbe ca *odol* n-au ce căuta în Dicționar. Cu adversari care aduc atît de puțină pregătire în discuție nu-mi place să polemizez și cred că și Academia ar face mai bine să evite o polemică, dat fiind că totdeauna, cînd ai a face cu un gazetar, ești în inferioritate. El are la dispoziție jurnalul în care poate să strecoare, sub orice formă dorește, oricîte notițe „spirituale" vrea și are solidarizarea confraților săi.

Cred însă că va trebui — nu acuma, ci ceva mai tîrziu — să începem iar o acțiune de deșteptare a interesului obștesc pentru Dicționar.

Va trebui să aflăm și noi modalități de desfacere, căci fascicolele apărute s-au înmulțit atît de mult, încît cu greu se vor găsi amatori care să plătească dintr-odată 2500—3000 lei pentru partea apărută pînă acum.

Un coleg, profesor la Universitatea din Cluj, mă întreba deunăzi dacă Academia nu face înlesniri de plată pentru partea publicată?

Iată o modalitate care ar putea fi studiată. [1]

Cu cele două fascicole ce vor apărea în cursul acestei luni, căci în 1930 am dat toate coalele, 13 la număr, dintre care 12 au bun de imprimat şi a 13-a e paginată! — vom avea 23 fascicole din 70, cîte va cuprinde toată lucrarea. [2] Preţul acestora este: 15 fasc. a 100 lei = 1500 lei + 8 fasc. a 150 lei = 1200 lei, împreună 2700 lei.

Propun ca celor ce vor să aboneze de aci înainte Dicţionarul, să le dăm *gratuit* fascicolele apărute, majorînd în schimb preţul fascicolei noi la 350 lei. Cu greu te hotărăşti astăzi să scoţi din buzunar 2700 lei dintr-odată, dar nu-ţi cade greu să dai anual 700 lei.

Sistemul acesta „în rate“ e practicat azi de toţi negustorii care-şi înţeleg meseria.

Pentru Academie „socoteala“ s-ar prezinta astfel: în loc de a încasa 2700 lei pentru fascicolele apărute + 4550 lei pentru fascicolele viitoare (37 × 150), deci 7250 lei la un loc, ar încasa 12.950 lei pentru 37 fascicole a 350 lei.

Din diferenţe (în plus) de 5700 lei, s-ar putea acorda librarilor un rabat de 30% (= 3885 lei), rămînînd totuşi un cîştig de 1815 lei. Cred adecă că este absolut necesar ca să începem să desfacem Dicţionarul prin librării şi să dăm librarilor — care au un risc mare la o publicaţie plătită în rate — un rabat convenabil, ca să aibă tot interesul să desfacă opera în cît mai multe exemplare. [3]

Dacă, într-o intervenţie pe la diferitele ministere, am putea desface şi direct, am avea un cîştig cu atît mai mare, căci n-am pierde cele 30% rabat. [4]

Oficiile şi şcolile care ar primi gratuit fascicolele apărute (pe la sfîrşitul lui 1931 va apărea întreg volumul II, încît vor fi 2 1/2 volume complete) s-ar hotărî [5] mai uşor să aboneze Dicţionarul. Academia n-ar pierde nimic scoţînd din magazine fascicolele apărute şi punîndu-le în circulaţie, căci capitalul reprezentat prin ele este astăzi capital mort.

Am avea prin urmare două feluri de abonaţi: abonaţi vechi, cu 150 lei de fascicol, de la care încasăm anual, dacă nu mă înşel, vreo 180.000 lei, şi abonaţi noi, cu 350 lei, de la care am încasa — la 300 de abonaţi prin librării şi 200 de abonaţi direcţi — vreo 287.000 lei. Peste vreo 5 ani, numărul fascicolelor apărute fiind şi mai mare, vor trebui stabilite, pentru noii abonaţi, alte condiţii de abonament.

Dorindu-ţi să petreci ziua de Sfîntul Ion la mulţi ani fericiţi, sunt al d-tale devotat coleg şi elev,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59372. S 1 (258)/D VII.

---

[1] Aici I. Bianu a inserat în text: „Da, dar cu măsuri de siguranţă (Bianu)“.

[2] Notaţie marginală: „Pînă astăzi (22 ian. 1931) la Acad. nu s-a văzut nici o coală din toate acestea!! Bianu“.

[3] Notaţie marginală: „Se face aşa! De-acum prin Cartea românească cu rabat 45%“.

[4] Notaţie marginală: „Acest meşteşug îl au alţii, pentru altele — nu noi pentru Dicţionar“.

[5] Intervenţie marginală: „Să ceară gratuit şi restul“.

291

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 5 I 1930

Iubite domnule Bianu,

Ieri am sosit de la Bran, unde am stat cîteva zile în minunata atmosferă de munte şi unde am serbat logodna fiului meu.

Credeam că la întoarcere voi găsi scrisoarea lui C. Petrescu, căruia îi scrisesem înainte de sărbători. Aflu acuma că e la moşia sa în Moldova, unde i-am telegrafiat azi.

Profit de această ocazie spre a-ţi ura, de ziua onomastică, viaţă lungă şi sănătate deplină ca să poţi continua cu plăcere activitatea rodnică de pînă acuma.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59373. S 1 (259)/D VII.

292

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 10 I 1930

Iubite domnule Bianu,

Aş vrea să găsesc cuvîntul potrivit, ca să-ţi exprim toată strîngerea de inimă ce am simţit-o cetind scrisoarea d-tale de azi, cu vestea pe cît de tristă, pe atît de neaşteptată.

Mă deprinsesem să te ştiu în atmosfera caldă de adevărată iubire creată de o convieţuire ideală de decenii, şi acum a venit ceea ce e mai greu de suportat în gîndul morţii — oricît ne-am obicinui să ne împăcăm cu el — despărţirea de veci.

Dumnezeu să-ţi dea tăria ca în seninătatea amurgului vieţii să poţi trece peste clipele grele de azi . . .

Alătur şi declaraţia lui Cezar Petrescu, sosită cu întîrziere, fiindcă scrisoarea mea adresată la redacţia *Curentului* i-a sosit abia acum la ungherul depărtat din Moldova, unde s-a retras ca să termine un nou roman.

La 24 ianuarie cred că voi fi în Bucureşti şi voi putea lua parte la şedinţa Academiei.

Al d-tale devotat şi sincer,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59374. S 1 (260)/D VII.

293

Cluj, 28 ianuarie 1930

Domnule preşedinte,

În anul 1929 s-au redactat 5 (cinci) coale noi de Dicţionar şi s-au ţipărit din materialul vechi 11 (unsprezece) coale — în loc de 13 — şi adică:

din vol. I coalele 20—22 = 3 coale
din vol. II coalele 32—39 = 8 coale — coala 40 netipărită.
11 coale tipărite

Vă rog să binevoiţi să aprobaţi ca, în conformitate cu hotărîrea nr. 679, din 16 martie 1928, să se achite rata a IV-a în suma de 93.125 (nouăzeci şi trei de mii o sută douăzeci şi cinci) lei (= 140.625 — 47.500 lei).

Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 186

294

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

12 februarie 1930

Domnule preşedinte,

În raportul meu din 28 ianuarie 1930 vă arătam că în cursul anului 1919 s-au tipărit 11 coale din Dicţionar (şi adecă coalele 20—22 şi 33—40). De fapt numărul coalelor tipărite este 12, căci omisesem să socotesc coala 32 *(împărea-împodobi)*, care deşi e datată din 15 XII 1928, n-a fost trasă decît în anul 1929 şi n-a fost nici socotită în raportul meu din 17 noiemvrie 1928. Vă rog să binevoiţi a dispune ca să mi se trimeată suma de 23.750 lei pentru o coală în plus.

Primiţi, vă rog, domnule preşedinte, asigurarea celei mai înalte consideraţiuni,

Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 187.

295

Cluj, 23 III 1930

Iubite domnule Bianu,

Trimit nişte rapoarte şi un memoriu al d-lui Muşlea. Mai alătur şi o cerere a librăriei R. Cioflec din Cluj, care ar fi bine să fie satisfăcută, căci, decît să stea nevîndute, mai bine ca publicaţiile Academiei să poată fi desfăcute — măcar în centre universitare — cu rabatul cuvenit librăriilor.[1]

Am regretat mult că ai amînat venirea la Cluj. Mi-ar fi plăcut mult să-ți arăt Muzeul și să fi rămas să asiști la o ședință a noastră.[2]

Dumineca viitoare plec pe 5 săptămîni în străinătate, încît te rog să primești de pe acuma cele mai bune urări pentru sfintele Paști.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59375. S 1 (261)/D VII.

---

[1] Pe scrisoare, sub mențiunea: „Delegațiunea aprobă. 17 febr. 1930"; semnează G. Țițeica și I. Bianu.

[2] Marginal acestui paragraf I. Bianu notează: „Am fost oprit din cauza imprăștiere colegilor politiciani în afacerile partidelor".

296

Cluj, 24 VI 1930

Domnule președinte,

D[om]nii Teodor Naum și Yves Auger, profesori la Universitatea din Cluj, colaborează de aproape trei ani la Dicționarul Academiei. Pentru prețioasa lor colaborare, în același timp pentru ca să se poată referi la cele publicate pînă acuma, vă rog să admiteți ca să li se dea gratuit Dicționarul Academiei (d-lui Auger de la toamnă încolo) cît a apărut pînă acuma și cît va mai apărea în tot timpul colaborării d-lor.[1]

Cu expresia celei mai profunde stime,

Sextil Pușcariu

D-sale, d-lui Ion Bianu, președintele Academiei Române. București.

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 189.

---

[1] Mențiune pe scrisoare: „*25 iunie 1930.* Se aprobă — Dicționar. I. Bianu".

297

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta No 23
(Imprimat)

Cluj, 3 IX 1930

Iubite domnule Bianu,

Îmi scrie Meyer-Lübke ca să fac și eu o revizie a discursului său ținut la Academie, ca să nu se strecoare greșeli. Te rog să dispui ca să mi se trimeată și mie o perietură, pe șpalturi sau în pagini.

De ieri m-am întors din Bran, cu regrete că a trebuit să părăsesc frumusețea și liniștea acelor locuri, dar cu mare dor de a reîncepe munca.

Cu salutări cordiale, al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59376. S 1 (262)/D VII.

298

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
ATLASUL LINGVISTIC AL ROMÂNIEI
Str. Elisabeta 23, Cluj
(Imprimat)

Cluj, 24 X 1930

Iubite domnule Bianu,

Îţi trimit alăturat lucrarea lui Meyer-Lübke cu bun de imprimat.Mi-a trimis mie revizia, ca să nu se strecoare greşeli de româneşte. Îmi pare rău că nu te-ai putut hotărî să mai stai după serbări la Cluj. Ţi-aş fi arătat bucuros Muzeul Limbei Române şi cum lucrăm pe aici. Dar Clujul nu este aşa departe, ca să nu-l poţi vizita în curînd iarăşi, cînd vei fi mai odihnit şi-l vei putea vedea cu mai mult răgaz.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59377. S 1 (263)/D VII.

299

Cluj, 8 XI 1930

Iubite domnule Bianu,

Aş vrea să trimit societăţii ştiinţifice „Reale Deputazione di Storia Patria per la Venezie", care m-a ales membru corespondent, studiile mele *istroromâne*, dar îmi lipseşte volumul I („Textele" apărute în 1906, *Anal*[*ele*] *Acad.*, *Secţ. lit.*, seria II, tom XXVIII, Mem[orii] 3). Ţi-aş fi foarte mulţumitor dacă ai dispune să mi se trimeată vreo 5 exemplare. [1] Dacă te hotărăşti să vii la Cluj, ne-am bucura mult să iei parte la o şedinţă a Muzeului Limbei Române (în fiecare marţi de la 5—7).

Cu cele mai bune urări de sănătate, al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59378. S 1 (264)/D VII.

---

[1] Pe scrisoare se află următoarele note: „Sînt complet sfîrşite, se află numai în tom, iar tomul costă 128 lei. I. Lostarul" şi „Am răspuns astăzi 11 nov. 1930, I. Bianu",

---

300

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
ATLASUL LINGVISTIC AL ROMÂNIEI
Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 16 XI 1930

Iubite domnule Bianu,

Regret mult că nu te-ai putut hotărî să vii la Cluj, dar cred că faci bine că te cruţi şi nu pleci la drum în acest capricios început de iarnă. Tot subt teroarea doctorului a trebuit să renunţ şi eu de a participa la

ședința extraordinară din 21 noiemvrie și la plăcerea de a-mi revedea colegii.
Cu cele mai bune urări de sănătate, al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Alătur o comandă făcută din Amsterdam — la recomandarea tînărului nostru amic Marius Volkhoff — pentru Biblioteca Universității la Dicționarul Academiei. Te rog dispune să se trimeată fascicolele apărute, împreună cu factura, în care se va socoti și porto, și să continue trimiterea îndată după apariție, împreună cu facturele pentru fiecare fascicolă. [1] E îmbucurător că bibliotecile din străinătate încep să aboneze lucrarea.

S. Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59379 S 1 (265)/D VII.

---

[1] Pe scrisoare se menționează: „S-a dat comanda la Cartea românească spre executare. 20.XI.1930. *I. Bianu*".

301

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
ATLASUL LINGVISTIC AL ROMÂNIEI
Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 21 XII 1920

Iubite domnule Bianu,

Îți aduci aminte de articolul lui Papadopulo, care-și bătea joc, în *Curierul* lui Eliade, de *Lexiconul* de Buda? N-am cinstea să-l cunosc pe dl. Pisani, dar, după mine judecînd, se pare că e tot atît de indicat ca Papadopulo să se pronunțe despre Dicționarul Academiei. Atunci, în 1843, Ion Maiorescu a luat în *Foaia pentru minte* apărarea celor ce lucraseră *Lexiconul* cu atîta muncă cinstită și devotată. A reacționa azi la niște atacuri făcute cu atîta ușurință în Parlament, mi se pare nepotrivit. Acest lucru l-am arătat în scrisoarea alăturată.

Sunt informat că la premiul de 50.000 lei pentru lucrarea cu subiect dat (*Dialectul aromân)*, de decernat în 1931, s-a prezentat o lucrare de un „Anonim Moscopolean". Dacă crezi potrivit, eu aș putea să fac raportul, iar dacă e nevoie și de al doilea raportor, dat fiind subiectul acesta, ar putea fi colegul Murnu.

Cu cele mai bune urări de sfintele sărbători, de Anul nou și de sfîntul Ion.

Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 190.

302

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 21 XII 1930

Domnule preşedinte,

La adresa d-voastră nr. 260, din 16 decemvrie 1930, am onoare a răspunde că nu mi se cuvine mie să apreciez munca ce se depune la întocmirea Dicţionarului limbii române. Academia Română a primit de curînd de la dl. Wartburg, profesor la Universitatea din Lipsca, o scrisoare, în care Dicţionarul nostru este considerat ca cel mai bun între cele editate de Academiile popoarelor romanice. Aceeaşi apreciere o făcuse A. Zauner, profesor la Universitatea din Graz, într-o recenzie mai veche, şi cu aceleaşi cuvinte („la Roumanie possède les premiers volumes d'un dictionnaire dont aucun peuple roman n'a l'égal") îl caracterizează L. Spitzer, profesor la Universitatea din Colonia (Revista *Internacional de los Estudios Vascos*, an. 22, tom XIX, 1928, nr. 2).

Definiţia aeroplanului ca „balon cu aparate pentru cîrmă" este o greşeală regretabilă. Cel ce nu ia însă în mînă Dicţionarul Academiei ca să-i găsească greşeli, va vedea că pagina 55, unde se dă această definiţie, face parte din coala tipărită în 18 martie 1907. Pe atunci aeroplanul nu era, ca astăzi, un mijloc de comunicaţie cunoscut de toată lumea, ci o invenţie nouă de tot, încît definiţia greşită este cel puţin explicabilă, dacă nu şi scuzabilă. Ea a fost şi îndreptată în viitorul fascicol, la Errata, încît un critic nepărtinitor ar avea cel puţin datoria să amintească acest lucru. Avem deci a face cu unul din cele mai banale cazuri — căci ele se repetă la orice Dicţionar cu caracter enciclopedic — că un lucru nou e definit astfel, încît în curînd se simte nevoia de o rectificare sau de un adaos suplimentar.

Dealtminteri, dl. deputat Pisani — a cărui comunicare în parlament o cunosc numai din rezumatul dat în jurnale — n-are nici măcar meritul originalităţii: este a treia oară că se critică în public Dicţionarul Academiei şi de cîteşi trele ori s-a citat cazul definiţiei greşite a *aeroplanului*. Ceea ce ar fi o probă că alte greşeli nu se găsesc; dar ceea ce mai degrabă e o dovadă că consultatorii Dicţionarului n-au trecut dincolo de începutul lui A.

Las dar la aprecierea Academiei dacă crede că e necesar ca să dea o rectificare în presă, spre a nu rămînea în „lumină neconvenabilă" şi în „situaţia neplăcută" în care a fost adusă prin critica d-lui Pisani. Cît mă priveşte, mărturisesc că nu simt nici cea mai mică nevoie să reacţionez în public în această chestiune.

Dimpotrivă, aş fi foarte mulţumit dacă revizuirea definiţiilor unor termeni tehnici din partea Secţiunilor s-ar putea realiza. Atunci cînd întîia oară a fost observată greşeala cu „aeroplanul", s-a şi luat hotărîrea — şi s-a şi practicat cîtva timp obiceiul — ca, înainte de a se da „imprimatur" coalele să fie cetite de Comisia Dicţionarului, din care făceau parte membri din toate secţiile. În special regretatului coleg Hepites datoresc punerea la punct a cîtorva definiţii privitoare la termeni tehnici, pe care în mod fatal colaboratorii mei şi cu mine le luam din dicţionare străine, fără să avem pregătirea de specialitate ca să putem aprecia întru cît aceste definiţii corespundeau progreselor ştiinţifice. Cred că ar fi greu să se reintroducă revizuirea din partea Comisiei întregi. Dacă însă cîte un membru din Secţia ştiinţifică şi istorică şi-ar lua angajamentul să citească în şpalturi cuvintele pe care noi le-am sublinia cu roşu şi să mi le retrimeată la timp cu modificările şi completările pe care le cred necesare, s-ar evita desigur greşeli şi lipsuri supărătoare. Noi, redactorii, care în mod firesc ne concentrăm toată atenţia la partea lingvistică, am fi cei mai mulţumitori. Cu condiţia, fireşte, ca redacţia definitivă — care trebuie să ţină seamă şi de proporţiile întregii lucrări — să fie tot a celui ce conduce lucrarea întreagă.

Primiţi, vă rog, domnule preşedinte, asigurarea celei mai înalte stime.

Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 191—192.

303

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
ATLASUL LINGVISTIC AL ROMÂNIEI
(Imprimat)

Cluj, 19 I 1931

Iubite domnule Bianu,

Îţi trimit, iscălite, adeverinţele de împrumut şi mulţumesc anticipat pentru trimiterea lor. Dacă lucrarea despre dialectul aromân mi se va trimite, precum îmi scrii, spre cetire, te rog să mi-o trimiţi cît mai iute, căci mai tîrziu voi pleca în Franţa, ca să fac cursuri la universităţile franceze, ca profesor de schimb, şi aş vrea să depun raportul din vreme pentru sesiunea din mai.

Cu cele mai bune şi devotate salutări, al d-tale,

Sextil Puşcariu

P.S. În acest moment primii poştala d-tale în care mă anunţi că-mi vei trimite manuscrisul lucrării despre aromâni, şi pachetul cu fascicolele din Tiktin.

Mulţumesc pentru amîndouă.
S. P.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59380. S 1 (266)/D VII.

304

29 I 1931

Iubite domnule Bianu,

Mulţumesc de scrisoarea trimeasă, atît de călduroasă şi străbătută de atît de nobile şi româneşti sentimente.

Ştiu cît de mult îţi datoreşte Dicţionarul d-tale şi tocmai de aceea ţin să te asigur că nu trebuie să fii îngrijorat de progresul lui. Cele 13 coale la care m-am legat sunt gata, adică 12 cu imprimatur și una paginată, rămînînd s-o mai revăd o dată la ultima corectură. Dacă am întîrziat cu o lună cu apariția lor, cauza e recensămîntul care a ocupat tipografia mai mult de o lună, încît n-a tipărit nimic pentru Dicționar.

Dacă voi fi sănătos, sper să dau și la anul cîte o coală pe lună. În orice caz, Dicționarul e cea dintîi grijă a mea, știind că nici o altă lucrare ce aș putea-o face nu poate fi de folos atît de mare ca el. Călătoria în Franța va dura 6 săptămîni și cura la Vichy sau Karlsbad, pe care sunt nevoit s-o fac în fiecare an, 3 săptămîni, încît îmi rămîne destulă vreme pentru Dicționar. O singură grijă am: nu găsesc colaboratori tineri, care să poată umplea rîndurile ce se vor goli.

Generația de azi n-are destul devotament să se angajeze la o lucrare care va dura ani de zile și să lucreze în fiecare zi cîteva ceasuri la ea. Alte lucruri o ispitesc mai mult.

Trimit coperta de la fascicola IX, tom II, ca să adăugați, dacă crezi potrivit, pe pagina din urmă, că înscrierile de abonament și procurarea fascicolelor se pot face și la Cartea românească. Te rog trimite apoi coperta la Cultura națională.

Același text se va publica și la fascicola din C care trebuie să apară zilele astea.

Mușlea lucrează cam încet, dar bine. Și-a întins, prin chestionare, tentaculele în toate părțile și Arhiva de folclor crește. Anuarul lui va fi desigur bun, dar trebuie să-i dăm răgaz, mai ales la început, să arăte ce poate.

Mîne (30 ianuarie) împlinește Meyer-Lübke (Bonn, Coburgerstr[asse] 4) 70 de ani. Oare n-ar fi bine ca Academia să-i trimeată o telegramă de felicitare, chiar dacă ar sosi cu o zi sau două mai tîrziu?

Al d-tale devotat și mulțumitor,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59381. S 1 (267)/D VII.

305

Cluj, 23 II 1931

Domnule președinte,

Am onoare a prezenta următorul

RAPORT

despre *Glosarul de cuvinte din județul Vîlcea*, prezentat spre publicare de d. *Gh. F. Ciaușanu.*

Glosarul întocmit de d. Ciaușanu este binevenit și aduce o completare a glosarului anterior a aceluiași autor, publicat de Secția literară a Academiei Române. El cuprinde multe cuvinte regionale interesante și e bogat mai ales în expresiuni idiomatice, unele foarte plastice. Recomand deci publicarea lui în *Anale.*

Autorul va trebui însă să-și revadă manuscrisul înainte de publicare. Sunt unele cuvinte cunoscute și în alte părți și chiar în limba literară, care ar fi bine să lipsească; de asemenea, unele explicări şi etimologii greşite. N-are ce căuta între vorbele populare un neologism ca *fofila*. În schimb, pentru explicarea unor cuvinte, se dau, ca sinonime, altele, tot atît de necunoscute sau de interesante. Acestea ar trebui date în titlu, fireşte, numai întrucît sunt şi ele întrebuinţate în Vîlcea. În general, autorul îşi dă silinţa să explice sensul cuvintelor şi locuţiunilor glosate prin cît mai multe sinonime. Cum însă sinonimele nu sunt de cele mai multe ori complete, lucrarea ar cîştiga mult dacă un cunoscător atît de bun al graiului local ca d. Ciauşanu ar încerca să arate şi nuanţele de sens care deosebesc sinonimele citate.

Manuscrisul ar trebui revăzut şi cu privire la ordinea alfabetică (*pană* trebuie trecut înainte de *pecete*; greşite pag. 107—109 etc.). Toţi cei ce strîng material lexical ar trebui să întrebuinţeze sistemul de fişe întrebuinţînd pentru fiecare cuvînt adunat o fişă. Aşezarea acestora după alfabet, la sfîrşit, se face uşor şi fără pierdere de vreme [1].

Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—4—1931—1934, f. 22.

[1] Pe raportul lui Sextil Puşcariu se află următoarea rezoluţie: „27 febr. 1931. *Secţia literară* aprobă propunerea raportului, al cărui text va fi trimis în copie autorului împreună cu mss-ul glosarului, spre a fi revizuit după arătările d-lui Puşcariu". Semnează I. Bianu, I. C. Negruzzi, I. Simionescu şi C. R. Motru.

306

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta 23
(Imprimat)

[Înainte de 6 III 1931]

Domnule preşedinte,

La 29 ianuarie 1931 am dat bun de imprimat coalelor 44 şi 45 din vol. II al Dicţionarului (care nu ştiu de ce n-au fost tipărite pînă acuma). Cu aceste două coale s-au împlinit cele 13 coale pe 1930, pe care m-am obligat să le dau, şi adecă:

din vol. I_{II} coalele 23—30 ... = 8 coale
din vol. II coalele 41—45 ... = 5 coale
total 13 coale

Vă rog să binevoiţi a dispune ca să mi se achite din partea casieriei — căreia i-am scris de vreo cîteva săptămîni — rata din urmă din 1930, împreună cu rata primă din 1931, scadentă la 15 februarie, potrivit punctului 3 al Deciziunii din 16 martie 1928 (nr. 679) [1].

Primiţi, vă rog, domnule preşedinte, încredinţarea celei mai înalte stime,

Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 224.

[1] Pe raport se află următoarele menţiuni:

— „*Notă:* coalele sus-arătate (13) tipărite pentru anul 1930 au sosit în 2 broşuri la Academie la 1 martie 1931 — mandatul s-a făcut la 3 martie. La 3 martie s-a expediat în grop suma de lei 182.250 şi s-a plătit d-lui Rădulescu Pogoneanu lei 99.000, conform scrisorii înregistrată la nr. 553/931, deci în total lei 281.250, care reprezintă rata a IV din 1930 şi I-a rată din 1931, fiecare a lei 140.625. N. Vladimirescu". — „7.III.1931. Delegaţiunea aprobă trimiterea sumelor cuvenite. I. Bianu. G. Ţiţeica".

307

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 6 III 1931

Iubite domnule Bianu,

A doua zi după ce am trimis raportul, am primit banii de la Academie. Mulţumesc. Cum leafa n-am primit-o pe două luni, au sosit tocmai pe ţanc. Voiam să viu la Bucureşti la şedinţa pentru primirea delegatului Berthelot, dar din pricina sănătăţii evit toate drumurile care nu sunt absolut necesare.

În zilele viitoare trimit, cu raport, manuscrisul despre dialectul aromân ca să poată fi dat lui Murnu şi Densusianu.

Cu cele mai bune salutări, al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59382. S 1 (268)/D VII.

308

Cluj, 24 III 1931

Iubite domnule Bianu,

Profit de plecarea ginerelui meu la Bucureşti, ca să trimit prin el 11 cărţi împrumutate din Biblioteca Academiei şi un pachet cu manuscris şi corecturi pentru tipografie (Dicţionar).

Alătur şi o întîmpinare pe care te rog s-o aduci la cunoştinţa colegilor şi s-o alături la procesul verbal al şedinţei din 6 martie. Colegul Densusianu, după ce nu s-a ţinut de nişte angajamente pe care le-a luat la Congresul Filologilor din Cluj — de a apăra adecă la Academie reforma ortografică *aşa cum a fost fixată* de Congres —, mai caută acum să prezinte lucrurile astfel ca şi cînd eu aş fi cel ce s-a schimbat. Asta nu se poate! Am susţinut la Cluj ce am susţinut şi la Academie: ori scriem lînă şi cauză, adecă *un singur semn pentru un singur sunet*, ori rămînem la ortografia veche din 1904: lână şi cau*s*ă, şi cercăm numai să-i aducem cîteva modificări de amănunt şi completări care s-au dovedit necesare în cursul celor 25 de ani ce au trecut de atunci.

Sunt însă oameni care cred că numai aşa e bine cum fac ei şi nu vor, odată cu capul, să se primească nimic de la alţii. Mă tem că cu ei n-are să reformeze Academia ortografia.

Cu cele mai bune urări de sănătate.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59383. S 1 (269)/D VII.

309

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Strada Elisabeta no 23
(Imprimat)

Cluj, 19 IV 1931

Iubite domnule Bianu,

Hristos a înviat!

Te rog fii bun şi dă ordin la casierie să ni se trimită a doua rată a Dicţionarului, scadentă la 15 aprilie [1].

Nu ştiu încă cum voi face ca în mai să vin şi la şedinţele Academiei şi să-mi fac şi cura la Karlsbad, la care mă trimit doctorii. Va trebui să mă adaptez însă generaţiei noi, care din ce în ce izbuteşte tot mai mult să ocupe cel puţin două locuri — şi foarte multe funcţii — în acelaşi timp [2].

Cele mai bune urări de sănătate. Al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 231.

---

[1] Pe scrisoare se află următoarele notaţii: „Contabilitatea va referi dacă Dicţionarul e în regulă, dacă i se poate trimite nota. G. Ţiţeica"; şi: „Casieria trimite suma cuvenită. I. Bianu".

[2] I. Bianu notează marginal: „Mai practică, generaţia nouă!".

310

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 26 IV 1931

Iubite domnule Bianu,

Îţi scriu imediat, ca să-ţi spun cît de mult îţi doresc o întremare grabnică şi durabilă după boală. D-ta n-ai încă dreptul să vorbeşti de bătrîneţă, cînd ai încă atîtea lucruri bune de făcut şi atîta dor de muncă în inima d-tale tinerească.

Voi face tot posibilul să amîn plecarea la Karlsbad pînă după sesiunea Academiei, ca să pot face — în faţa regelui — o mică cuvîntare despre Carol I şi Dicţionarul. Ca totdeauna, gîndul d-tale este minunat şi sfatul d-tale plin de înţelepciune.

Venind la Bucureşti aş vrea să te găsesc iarăşi plin de optimism şi de acea dorinţă de activă contribuţie la viitorul României noastre, pe care am admirat-o totdeauna la d-ta şi de la care am căutat să iau pildă.

Muşlea îţi trimite azi o introducere scurtă şi sobră pe care ar vrea s-o pună în fruntea *Buletinului* I al *Arhivei de Folclor.*

Dacă crezi că a uitat să spună ceva despre folclorul la Academia noastră, te rog fă-l atent.

Cu cele mai calde dorinţe de bună sănătate,

al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59384. S 1 (270)/D VII.

311

ZIARUL „DRUMUL NOU"
Redacţia
Str. Memorandului 22
(Imprimat)

Cluj, 13 XII 1931

Iubite domnule Bianu,

Te-i fi bucurînd d-ta că *Drumul nou* [1] s-a înfundat, dar n-ai idee cît de bine mă simt eu, de cînd mă văd iar în camera mea de studiu, preocupat numai de lucrările mele. A fost o încercare de a pune umărul la o operă care mi se părea salvatoare pentru ţara noastră. Dumneata, care toată viaţa ai fost neliniştit de dorul de a da tot ce era mai bun în sufletul dumitale pentru ca neamul acesta exploatat de atîţi oameni uşurei şi chiar netrebnici să poată ajunge zile mai bune, vei înţelege dorul irezistibil care îl face cîteodată chiar pe cel mai cumpănit om să intre în vîrtejul luptelor politice. Dar învăţătura ce am tras-o a fost, cred, definitivă şi acum stau iară de dimineaţă pînă seara la Dicţionar, din care în curînd veţi primi coală după coală.

Am regretat că n-am putut pleca la Bucureşti ca să iau parte la şedinţa în care aţi sărbătorit pe colegii Sutzu şi Negruzzi, sedinţă care a fost, pe cum îmi spune Dragomir, foarte frumoasă. Nădăjduiesc că telegrama mea a sosit la timp.

Scriu azi unui alt văr al meu, Valer Puşcariu, inginer (str. Blanduziei 1), să ia el lădiţa cu manuscrisele rămase de la unchiul meu. I. Patriki (cu k!) mi-a scris că s-a adresat singurului descendent bărbătesc direct, Victor, fiul lui Joe Puşcariu, să o ia, dar că acesta e preocupat acum de alte griji. Aceasta e generaţia vremilor noi.

În *Analele* pe 1930—1931 citesc la pag. 180 premiile pentru lucrările cu subiect dat. Nu ştiu, mă înşel sau am dreptate, dar mi se pare că în secţia literară propusesem eu un premiu (de 1000 sau 2000 lei) pentru o Bibliografie a traducerilor româneşti din Goethe, ca un fel de manifestare a Academiei noastre în anul jubilar. Numai în legătură cu această propunere, care parcă se şi primise, a propus, dacă nu mă înşel, din aceleaşi consideraţii, colegul Motru, premiul pentru *Influenţa lui Hegel.*

Eram aşa de sigur despre primirea propunerii mele, încît venit acasă, l-am şi sfătuit pe dl. I. Gherghel ca să nu dea în lucrarea ce o publică acum la Academie şi bibliografia acestor traduceri din Goethe, pentru ca s-o poată prezenta la premiu.

Ţi-aş [fi] foarte mulţumitor dacă ai controla procesele-verbale, iar dacă nu există nimic în aceste procese verbale, cred că s-ar putea publica această bibliografie (3—4 coale de tipar) în *Anale.*

Cu cele mai bune urări pentru sfintele sărbători.

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Mulţumesc pt. extrasul din *Figaro.* Cu poşta de azi ţi-am trimis şi un extras din volumul omagial Iorga, cu un mic studiu despre neologisme, pe care te rog să-l răsfoieşti.

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59385. S 1 (271)/D VII.

---

[1] *Drum nou,* al cărui director era Sextil Puşcariu, a apărut între 11 mai — 7 decembrie 1931.

312

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 7 I 1932

Iubite domnule Bianu,

Ziua de astăzi la mulţi ani cu sănătate şi bucurie, ca să te putem sărbători şi pe d-ta ca pe Sutzu şi Negruzzi.

Alătur scrisoarea d-lui Simensky, pe a cărei pagină 2 am însemnat părerea mea.

Îţi trimit şi o tăietură din *Prager Presse* (numărul 6 din ianuarie), cu o notiţă din care nu ştiu ce e de crezut[1]. E adevărată? Lacea zice: dacă aş fi Academia, aş publica scrierile şi aş cumpăra toate volumele. De care Ghica e vorba?

S-ar putea să am o copie după ultimul *Adaos* la reforma Academiei, care mi s-a trimis spre iscălire? Am o mulţime de note cu privire la şovăiri ortografice, pe care aş vrea să le strîng să le trimit comisiei, dacă crezi că e bine să-i mai dau de lucru.

Te rog dă ordin să mi se trimeată 2 exemplare din *Glosarul* lui Ciauşanu (1. III, t. V, mem. 6), ca să-l dau să-l taie şi lipească pe fişe.

În vacanţa aceasta am făcut mult spor la Dicţionar încît cred că nu voi rămînea nici anul acesta fără cel puţin 11 coale. Numai Ionică dacă n-ar întîrzia aşa de mult cu trimisul corecturilor.

Oare bilete de liberă circulaţie pe C.F.R. se dau academicienilor în 1932?

Încă o dată, cele mai bune urări pentru 1932!

Al d-tale devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59386. S 1 (272)/D VII.

---

[1] La scrisoare se află ataşată următoarea notaţie:

Das Testament eines Sonderlings. Ko. Bukarest, 5 januar.

Aus Iassy wird gemeldet: Hier starb der reiche Privatmann Konstantin Ghika, der 150 Millionen Lei der rumänischen Akademie der Wissenschaften unter der Bedingung vermacht hat, Das die Akademie seinen gesamten literarischen Nachlass herausgeben muss. Sollte die Akademie diesen Wunsch nicht erfüllen, so verfallen die 150 Millionen zu Gunsten des jüngeren Bruders des Verstorbenen. Die hinterlassenen Manuskripte des Verstorbenen wurden von der Akademie geprüft, wobei sich herausstellte, dass es sich um Romane mit höchst pornographischem Inhalt handelt. Die Akademie steht jetzt vor einem schweren Dilemma, da der jüngere Bruder des Testators sie aufgefordert hat, sich ehebaldigst azu der Angelegenheit zu äussern.

[Traducere:]

Testamentul unui om straniu Co. Bucureşti, 5 ianuarie

Din Iaşi se comunică: Aici a murit o persoană f. bogată, Constantin Ghica, care a lăsat o moştenire de 150 milioane lei Academiei române de ştiinţe, cu condiţia ca Academia să publice întreaga sa moştenire literară. Dacă Academia nu i-ar îndeplini această dorință, atunci cele 150 milioane revin în favoarea fratelui mai mic al decedatului. Manuscrisele rămase de la decedat au fost examinate de Academie rezultînd că era vorba despre romane cu un pronunțat conținut pornografic.

Academia se află acum în fața unei grele dileme, deoarece fratele mai mic al testatorului a somat-o să se pronunțe cît de curînd asupra chestiunii.

313

[Înainte de 5—6 II 1932]

Iubite domnule Bianu,

Trimit manuscris de dicționar pentru tipografie, cu rugarea de a se da la tipar. Cu acest manuscris am împlinit — cred — toată porția pe 1931, cu care întîrziasem puțin din multe și variate cauze.

Te rog trimite vorbă la tipografie să trimeată în 3 exemplare (Lacea, Capidan, Pușcariu), după cum s-a dispus de mult, coalele ce se tipăresc, imediat după ce au fost trase, căci sunt o mulțime de retrimiteri și la redactare avem nevoie de tot materialul publicat. Nu ni s-au trimis din vol. II coalele 44—46, deși sunt trase de mult [1].

Am primit cele două Apeluri — al d-tale [2] mai convingător și mai îndemnător decît al colegului Simionescu — și doresc din inimă să aibă răsunet. Am încredințarea că Dicționarul se va vinde mai bine cînd se vor pune în vînzare — pe la sfîrșitul anului acestuia — trei volume broșate sau chiar legate. Cu sfîrșitul lui I, de care ne apropiem acum cu pași din ce în ce mai repezi se termină adică vol. II, tom. I. Cum în curînd se va decreta noua ortografie, pe care va trebui s-o adoptăm și la Dicționar, vom încheia și vol. I, tom. II, cu coala 40, cuprinzînd partea cea mai mare din C, tot pe la sfîrșitul anului acestuia, rămînînd ca restul din C, D, și E — tot vreo 40—50 de coale — să formeze al treilea tom din vol. I.

Lumea cumpără mai bucuros volume decît fascicole și dacă facem pentru cele trei volume un preț unitar, de ex, 3.000 lei, cred că se vor vinde mai ușor.

Îndată ce voi găsi puțin timp voi pune pe hîrtie cîteva puncte care cred că ar trebui să intre încă în reforma ortografică și pe care le voi trimite săptămîna viitoare, ca să aibă vreme Comisia ortografică să se ocupe cu ele înainte de începerea sesiunii extraordinare, care, precum îmi spune Dragomir, va fi, probabil, în 5 și 6 februarie. Dacă ați avea nevoie de mine în Comisia ortografică, aș putea veni cu o zi mai devreme.

La revedere, cu bine, al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59387. S 1 (273)/D VII.

---

[1] Pe scrisoare se află următoarele notații: „Mss. foile 4903—5173. S-a scris oficial. I. Bianu"; și:

„Scriem tipografiei:

— Toate lucrările Academiei merg mult prea încet (probă Capidan, Drăganu, Dicționarul). Dacă nu pot merge aceste lucrări mai iute, Academia va fi silită să caute altă sau alte tipografii pentru lucrările ei.

— Din toate coalele Dicționarului — *un* exemplar să se trimită îndată la Academie și *trei* la Cluj. Văd și subscriem. I. Bianu".

[2] Este vorba de foi volante ce cuprind o scurtă prezentare a Dicționarului limbii române și îndemnuri de a-l cumpăra și abona; aceste „Apeluri" se răspîndeau prin editura Cartea românească, în a cărei gestiune trecuse depozitul general al Dicționarului

---

314

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta Nr. 23
(Imprimat)

Cluj, 12 II 1932

Iubite domnule Bianu,

Îți trimit cererea pentru rata I din 1932. Credeam că pînă la 15 februarie vor fi imprimate toate coalele pe 1931, dar tipografia lucrează cu întîrzieri mari de tot.

Te rog, cînd se va culege textul definitiv al Reformei ortografice, să-mi trimiți și mie *în două exemplare* ultima corectură, ca să o văd și eu înainte de a se da bun de imprimat.

Din București m-am întors răcit și am dat aici de frig mare și ninsoare necurmată.

Cu colegiale salutări, al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59388. S 1 (274)/D VII.

315

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta Nr. 23
(Imprimat)

Cluj, 15 IV 1932

Iubite domnule Bianu,

Voi face cu mare plăcere recomandarea la premiu a excelentului *Mic tratat de lingvistică generală* a lui Procopovici.

Te rog numai să-mi scrii la care premiu a fost prezentat.

Ceea ce-mi vestești despre Dicționar e foarte trist și-mi dau seama ce bine ar fi fost dacă din subvenția primită de la guvern acum cîțiva ani se făcea, precum propusesem, un fond din care să putem face acum față cheltuielilor. Ne vom sfătui în mai ce e de făcut. Dar mi-ar părea bine dacă și pînă atunci aș ști cum stăm cu Dicționarul, la care am lucrat cu multă dragoste și cu spor în deosebire în timpul din urmă. De cînd a apărut Dicționarul lui Candrea văd și mai bine cît de necesar e al nostru și cît de mult cîștigă el prin comparație cu alte dicționare.

În tot cazul, îți trimit alăturat raportul despre cele realizate în 1931 și cererea de a mi se achita ratele. Așa este în regulă. Cum de la Universitate n-am luat leafă pe trei luni, contam toți cu suma ce aveam s-o primim încă pentru 1931.

Sărbători fericite! Al d-tale devotat,
Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59389. S 1 (275)/D VII.

316

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta 23
(Imprimat)

Cluj, 15 IV 1932

Domnule președinte,

Am onoare a vă face despre progresele Dicționarului limbii române în anul 1931 următorul

RAPORT

S-au tipărit din vol. I, tom. II, cinci coale și anume coalele 31—35, cuprinzînd cuvintele CIȘCĂ—CLIUC, iar din vol II șase coale și anume coalele 46—51, cuprinzînd cuvintele ÎNNECA—ÎNȚOȚONA.

Vă rog să dispuneți, în conformitate cu hotărîrea nr. 679 din 16 martie 1928 să ni se achite rata a patra pe 1931 în sumă de 93.125 lei, adecă cu 47.500 — echivalentul a două coale — mai puțin decît lei 140.625. În același timp, vă rog să dispuneți să ni se trimeată și rata II de 140.625 lei din 1932, scadentă la 15 aprilie [1].

Primiți, vă rog, domnule președinte, încredințarea celei mai înalte stime.

Cu salutări colegiale,
Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 272.

---

[1] Pe scrisoare I. Bianu notează: „Delegațiunea a răspuns prin adresa nr. 997 de la 18 aprilie 1932, arătînd situația lipsei de fonduri“.

317

Cluj, 23 IV 1932

Domnule președinte,

Am primit adresa d-voastră cu nr. 997 din 18 april 1932, împreună cu copia procesului-verbal al Delegațiunii din 15 april c[urent].

Hotărîrea acestei delegațiuni „de a suspenda lucrările de redacție și tipărire a *Dicționarului limbei române*“ este unilaterală, întrucît nu ține seamă de înțelegerea încheiată între Academia Română și subsemnatul, înțelegere în baza căreia am stabilit angajamente cu colaboratorii mei pînă la sfîrșitul anului 1932.

Din suma disponibilă de 636.011 lei și 70 bani, rămîn să se plătească pentru redactarea Dicționarului în 1932, suma de 515.000, reprezentînd trei rate a 140.625, plus restul din anul trecut, de 93.125 lei. Astfel rămîne disponibil Academiei Române suma de 121.011,70, din care s-ar putea plăti mai mult de jumătate din datoria către tipografie pe anul 1931.

Întrucît experiența ne arată că socoteala definitivă pentru rata a patra a redactării se poate face abia prin luna aprilie a anului următor, această rată se va putea plăti redactorilor după prezentarea conturilor definitive din partea librăriei concesionare „Cartea românească“, în primăvara anului 1933.

Rămîne deci de soluționat problema tiparului în 1932. În privința aceasta, îmi iau voie a vă face următoarele propuneri:

1. Tiparul să treacă de la Imprimeria statului la Cartea românească, care a făcut, pe cît sunt informat, o ofertă mai ieftină cu aproape 15.000 lei de coală, ceea ce la 13 coale dă un beneficiu de 195.000 lei anual. Dacă cumva contractele existente nu ar permite trecerea imediată de la o tipografie la alta, desigur s-ar putea obține rezilierea lor printr-o intervenție la Ministerul de Finanțe, de care depinde tipografia, și care ar avea în primul rînd datoria să ajute Academia ca să poată continua lucrarea Dicționarului.

2. Tirajul Dicționarului să fie redus la 2.500 exemplare, ceea ce ar da o nouă economie, de aproape 5.000 lei de coală, adecă 65.000 lei anual. Într-adevăr, în situația financiară deosebit de grea în care ne găsim, nu are nici un sens să îngrămădim în magazii multe mii de fascicole, care nu se vor desface în timpuri apropiate. Chiar cu riscul de a rămînea cu 2.500 exemplare necomplete, va trebui să reducem ediția la strictul necesar. Socotind 1700 de abonați și 300 de exemplare trimise gratuit, tot ne vor rămîne 500 de exemplare disponibile pentru cumpărătorii viitori.

Reducîndu-se deci cheltuiala unei coale de tipar la vreo 12.000 de lei, vom putea acoperi această cheltuială de la 400 de abonați, dat fiind că fascicola de 5 coale se vinde cu 150 de lei, adecă coala de tipar cu 30 de lei.

Cum numărul abonaților noștri este însă mult mai mare, este de așteptat ca în cursul acestui an, din vînzarea celor 3 fascicole ce vor apărea să realizăm și sumele necesare pentru a acoperi restul de datorie pe anul 1931 către Imprimeria Națională, împreună cu cheltuielile de lichidare cu această tipografie. Iar dacă aceasta n-ar fi posibil în întregime, Academia va găsi totuși mijloacele necesare ca să nu lase, din cauza unei sume neînsemnate, să înceteze lucrarea care a format preocuparea de căpetenie a întemeietorilor ei și a alcătuit un gînd scump al casei noastre domnitoare. Aceasta mai ales acuma cînd, printr-o organizare bună, prin bogatele contribuții pe care Dicționarul le primește în mod gratuit de la Muzeul limbei române, și mai ales, prin munca pricepută și devotată a colaboratorilor actuali, am izbutit să dăm cu mijloace incomparabil mai reduse decît în alte țări o lucrare lexicografică, care se poate asemăna cu cele mai mari și mai însemnate dicționare naționale, întrecîndu-le chiar pe cele mai multe, fie prin bogăția materialului, fie prin concepția modernă a planului. Și cu privire la regularitatea apariției ajunseserăm în anii din urmă la un ritm care ne făcea să întrezărim terminarea nu prea îndepărtată a lucrării întregi.

Deşi în şedinţa din 17 decemvrie 1927 veneratul nostru preşedinte actual a stabilit ca principiu că de aici înainte „colegul Puşcariu să ia asupră-şi numai redactarea şi corectură“, rămînînd ca pentru asigurarea cheltuielilor împreunate cu redacţia şi tipărirea toată grija să o poarte Academia, îmi iau totuşi voie să alătur conceptul unei scrisori care ar trebui trimisă celor ce stau în fruntea instituţiilor ţării, spre a-i îndemna să aboneze Dicţionarul. Este singura cale ca să asigurăm apariţia lui în viitor şi să punem capăt anomaliei fără pereche la alte neamuri, ca o operă atît de însemnată, atît de necesară şi izvorîtă din atît de nobile eforturi să fie aproape necunoscută şi să lipsească nu numai în bibliotecile particulare, ci şi de pe birourile celor ce conduc instituţiile de căpetenie ale statului.

În cursul acestui an va fi terminată litera I, cu care se încheie vol. II, încît cumpărătorii Dicţionarului vor avea două volume terminate şi al treilea aproape de sfîrşit, ceea ce va înlesni pătrunderea lucrării în cercuri mai largi.

Dacă Delegaţiunea aprobă propunerile făcute, ar fi bine să fie anunţat dl. Rădulescu-Pogoneanu, ca să nu trimeată manuscrisul (pentru două coale) la Imprimeria Naţională, pînă nu va primi altă înştiinţare din partea Academiei.

În aşteptarea răspunsului dv. care, nu mă îndoiesc, va ţinea seamă de înţelegerea stabilită în 1928, continuăm cu redactarea Dicţionarului pînă la încheierea anului în curs.

Primiţi, vă rog, domnule preşedinte colegiale salutări şi cele mai bune urări de sfintele sărbători.

Sextil Puşcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 273, 274, 275.

318

Cluj, 25 aprilie 1932

Iubite domnule Bianu,

Am trecut, cu Dicţionarul, prin multe momente de criză şi le-am învins pe toate, avînd totdeauna sprijinul d-tale. Te rog să mi-l dai şi acuma. Prea mult suflet ai pus de la început ca această operă să se facă, încît să laşi ca tocmai subt preşedinţia d-tale să înceteze redactarea ei. Căci o întrerupere a lucrului însemnează de astădată îngroparea definitivă a Dicţionarului. Suntem prea bătrîni toţi cei ce muncim de aproape treizeci de ani la el ca să mai reluăm lucrul o dată întrerupt şi e sigur că Academia nu va găsi pe alţii ca să continue lucrarea. Tineretul de azi vrea să ajungă în stratosferă şi nu are răbdare să muncească zi de zi, ceasuri multe, la o operă al cărei progres abia se cunoaşte, despre care nu scrie nimeni la gazetă şi pe care abia o preţuiesc cîţiva cunoscători.

Şi totuşi am convingerea absolută că aşa cum se face Dicţionarul acuma e din ce în ce mai bun şi una din puţinele lucrări mari care se mai produc azi la noi, o lucrare care şi peste o sută de ani va fi un izvor nesecat de documentare.

E deci o chestiune de conştiinţă să încercăm toate mijloacele pentru a asigura continuarea ei şi după 1932. Oricît de grea ar fi criza actuală, tot va trebui să pornim o nouă ofensivă de propagandă pentru dicţionar. Dar nu o propagandă rece, impersonală, ci o intervenţie insistentă şi directă.

Am făcut un text de scrisoare, care ar trebui trimisă tuturor foştilor miniştri, episcopilor, decanilor, directorilor sucursalelor Băncii Naţionale, preşedinţilor camerelor de comerţ şi tribunalelor, inspectorilor şi directorilor de şcoli, comandanţilor de regiment, prefecţilor, primarilor şi cîtorva personalităţi marcante. Această scrisoare ar trebui să fie însă personală. Cel ce o primeşte să n-o ia drept una din multele anunţuri şi reclame ce le primeşte zilnic şi le aruncă la coş, ci să aibă impresia că preşedintele Academiei i se adresează direct şi personal, solicitîndu-i sprijinul în momentele de criză prin care trece cea mai înaltă instituţie culturală. Prospectul tipărit, care dă deslușiri complementare, se va trimite simultan la aceeaşi adresă, însă nu ca o anexă la scrisoare, ci separat sub bandă, în mai multe exemplare.

Astăzi există un fel de tipar care imită perfect scrisoarea bătută la maşină pe litere (asemănătoare celei de la maşina de scris) se pune hîrtia indigo şi se trage astfel. Cu acest procedeu, cel ce primeşte scrisoarea cu antetul Academiei, iscălită de preşedintele Academiei şi purtînd pe plic numele său (N. Popescu, nu Prefectul judeţului X), va avea impresia că i s-a trimis personal şi se va simţi onorat de consideraţia ce i se dă.

Deoarece, în definitiv, toţi cei cărora li se cere abonament şi propagandă pentru Dicţionar se pot împărţi în vreo 12 categorii, partea dintîi a scrisorii va fi aceeaşi pentru toţi şi numai titlul şi aliniatul final se va schimba, pentru fiecare categorie, după cum arată modelele alăturate. Astfel, cu o mică modificare de zaţ, se pot tipări toate scrisorile.

Dumneata vei avea neplăcuta sarcină să iscăleşti cîteva sute de scrisori, iar un funcţionar de încredere al Academiei va trebui să facă lista celor cărora li se va trimite, căutînd în anuare şi cerînd de la ministerele respective numele tuturor episcopilor, decanilor etc. cărora scrisorile li se vor adresa nominal. Pentru această muncă va trebui să primească o retribuţie. Aceasta, precum şi cheltuielile de imprimat şi expediţie vor ieşi din două sau trei abonamente noi.

Am ferma convingere că măcar zece la sută din cei solicitaţi vor răspunde la noul apel, mai ales dacă li se vor face înlesnirile şi reducerile de plată, pe care le propun în Prospect (al cărui text îl alătur). Se poate însă ca în urma propagandei făcută de cei cărora ne adresăm, numărul abonaţilor să crească atît de mult, încît nu numai că se va asigura continuarea Dicţionarului, ci îl vom putea termina mai repede prin angajarea de colaboratori noi.

Aceste înlesniri şi reduceri sunt absolut necesare şi le fac acum toţi editorii.

Socoteala mea e următoarea:

1. Dacă vom reduce tirajul — precum propun în răspunsul ce-ltri mit Academiei — la jumătate, vor rămînea 2.500 exemplare necomplete. Acestea

dacă, în loc să stea în beciurile Academiei, pot fi vîndute, chiar cu un preț scăzut cu 40%, tot realizăm cu ele un cîștig însemnat.

Obiceiul țării este — din nenorocire — că din 10, care într-un elan momentan abonează o lucrare ce apare în fascicole și durează decenii, ca Dicționarul nostru, abia jumătate rămîn abonați credincioși pînă la sfîrșit. Întemeiați pe această realitate, putem reduce fără nici o grijă tirajul, căci și din abonații cei noi mai mult de jumătate, de la o vreme, nu vor mai continua să plătească, precum azi nu mai plătesc mulți din abonații d-lui Bucuța.

2. Am nădejdea că mulți profesori și ofițeri vor vrea să aibă Dicționarul, plătind în rate. Gîndul că pot intra în posesia lui de pe acuma, fără să plătească decît o primă cotă de 350 lei, îi va ademeni pe mulți să se angajeze la plată în rate. Un aranjament cu Casa Oastei și cu Casa Corpului didactic cred că nu va fi greu de făcut.

Chiar admițînd că jumătate din ei de la o vreme nu vor mai plăti, rămînem totuși cu sumele încasate, care momentan ne scot dintr-o mare încurcătură, și nu pierdem decît un număr de exemplare devenite inutilizabile prin reducerea tirajului.

3. După cît cunosc oamenii de la noi, cred că perspectiva de a primi după cinci abonați noi un exemplar gratuit, va face pe mulți să dezvolte o vie propagandă între cunoscuți și subalterni. Pierderea noastră echivalează cu rabatul de 20% acordat librarilor. Atît că și acest rabat nu-l plătim în bani, ci în exemplare descompletate în urma scăderii tirajului.

Numărul la care se va reduce tirajul se va fixa, bineînțeles, abia cînd vom cunoaște rezultatul apelului ce-l facem. El va fi, după cît este de prevăzut, cam de 2.500. Dacă abonații noi vor fi atît de numeroși, încît să fie nevoie să tipărim 3.000 sau 3.500 exemplare, cu atît mai bine.

Oricît de slabe ar fi rezultatele acestui apel, totuși e sigur că o sumă oarecare va intra după exemplarele vechi și va crește numărul abonaților, mărind venitul anual procurat de dl. Bucuța de la prietenii Dicționarului.

Cu Dicționarul are 200.000 lei anual din procentele (10%) după cota de 2.000.000 din subvenția acordată de dl. general Averescu și lichidată de guvernul Știrbei (cf. procesul-verbal din 17 dec. 1927 și în special declarația d-lui coleg Antipa), la care se adaugă o sumă, deși mică, din fondul Carol I, și mai are dreptul la o subvenție însemnată din milionul pe care Fundația regele Ferdinand I îl acordă Academiei anual *mai ales pentru Dicționar*, cred că nimic nu ne îndreptățește să întrerupem lucrările, ci, dimpotrivă, sper că Academia va reînnoi în sesiunea generală din 1932 contractul ce expiră la 31 dec. a.c.

Dacă se va mai realiza, prin reducerea tirajului și a prețului de tipar, o economie de aproape 250.000 lei, s-ar putea chiar prin angajări de colaboratori noi, ridica numărul coalelor de tipar de la 13 pe an la 15 sau 18 și deci grăbi terminarea lucrării.

Contractul existent cu Imprimeria Națională nu cred că ne poate obliga să continuăm tipărirea în condiții devenite oneroase. Sunt convins că dacă se va vorbi cu dl. inginer Bunescu, dînsul ne va rezilia contractul, sau se va învoi la o scădere a prețului, ca în oferta Cărții românești. S-ar putea obține chiar ca acest preț să aibă putere retroactivă, scăzîndu-se astfel o parte însemnată din datoria pe 1931. În nici un caz nu e admisibil ca o instituție de stat ca Imprimeria Națională să exploateze Academia și să fie cauza paralizării activității ei culturale.

Dar fiindcă e vorba de economii, aș propune ca să introducem în sesiunea generală din acest an ședințele publice în oarele de seară. Publicul ar veni mai bucuros la ele cînd nu va fi așa cald. Chiar și pentru discutarea ortografiei, pe care o prevăd agitată, s-ar putea lua în program 3—4 ședințe de seară. În felul acesta s-ar putea rezerva discuțiilor toate după prînzele și s-ar scurta sesiunea cu vreo 5 zile, realizîndu-se economii, din care s-ar putea acoperi o parte din deficitul Dicționarului.

Te rog ai răbdarea să citești anexele acestei scrisori și să-mi răspunzi. Dacă va fi necesar, chemați-mă și voi veni pentru o zi două la București, ca să punem la punct chestiunea Dicționarului înainte de Sesiunea generală.

În altă ordine de idei, te rog să-mi comunici dacă secția noastră literară mai dispune în anul ăsta de fondurile necesare pentru tipărirea unei lucrări de vreo 8—12 coale. Asistentul meu Șt. Pașca, care a mai publicat un glosar în Memoriile Secției noastre, are o lucrare interesantă despre onomastică, cu care vrea să-și treacă docența încă în anul ăsta și a cărei publicare o recomand cu multă căldură. Băiatul e sărac și la Muzeu anul ăsta nu mai avem fonduri pentru publicații.

Dorindu-ți sărbători fericite, sunt al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Arhiva Acad. R.S.R., Dosar P—17—1927—1934, f. 283—287.

319

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta Nr. 23
(Imprimat)

Cluj, 26 VI 1932

Domnule președinte,

Regret că nu pot lua parte la sesiunea extraordinară convocată pe vineri, 1 iulie, căci în primele zile ale lunei viitoare voi pleca la Karlsbad, unde trebuie să urmez o cură de o lună. Vă rog, dacă aveți a-mi trimite ceva, s-o faceți, dacă se poate, înainte de 2 iulie.

Alătur o filă cu textul mai precis redactat pentru regulile ortografice art. 19—22, pe care vă rog s-o trimiteți tipografiei în locul celei ce v-am trimis acum cîteva zile. Vă rog neapărat să-mi trimiteți la Cluj (dacă se poate pînă la 2 iulie) corectura pentru *Ortografia nouă.*

Cu salutare colegială, al d-voastră devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59390. S 1 (276)/D VII.

320

Avignon, 8 III 1933

Iubite colege,

La sfîrşitul călătoriei prin Germania şi Franţa, m-am oprit o zi la Avignnon-ul cu soare şi primăvară. Mîne plec direct la Karlsbad, ca să-mi fac cura anuală şi abia în aprilie voi fi acasă.

Cu salutări colegiale, devotat,
Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59391. S 1 (277)/D VII.

321

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta Nr. 23
(Imprimat)

Cluj, 2 XII 1933

Iubite domnule Bianu,

Nu ţi-am mai scris de o vecinicie. Astă-vară, în Bran, am neglijat cu totul corespondenţa, iar de la întoarcere încoace am fost tot bolnav. O gripă, care a atacat locul cel mai puţin rezistent în organismul meu, rinichii, m-a silit să stau prin clinică şi apoi acasă în pat. Deşi am început să umblu pe afară, trebuie să mă cruţ încă foarte mult.

N-am să pot veni în curînd nici la Bucureşti, căci doctorul nu-mi dă voie să călătoresc iarna. Astfel vă rog să aranjaţi fără mine chestia tipăririi Dicţionarului. Precum i-am scris colegului Ţiţeica, sînt de părere ca Academia să primească oferta d-lui Stelian Popescu [1] (dacă tipografia *Universului* va avea aceeaşi literă), căci de la guvernele ţării, oricare ar fi ele, nu putem aştepta mare lucru în aceste vremuri de criză şi de lipsă de interes pentru asemenea lucrări. Dacă totuşi s-ar putea obţine ceva de la guvern, aceasta ar trebui să fie sau ajutoare băneşti, sau abonamente la Dicţionar.

Trimit şi o cerere (adresată preşedintelui) cu rugarea să ni se trimită (mai bine prin Banca Naţională) remuneraţia pentru cele 6 coale redactate. Am vrea să avem banii înainte de Crăciun. Cum hotărîrea din urmă a Academiei a fost să ni se plătească coalele la predarea manuscrisului, cred că nu e nici o dificultate, căci avem acum manuscrisul cules şi corectat.

Mai trimit o cerere să mi se dea *Getica* lui Pârvan. Exemplarul meu l-am împrumutat unuia din învăţaţii străini care au fost în anii din urmă la Cluj, şi acum, cînd îmi trebuie, nu-l mai am.

Drăganu îmi comunică că n-a primit fascicola din urmă din Dicţionar II/XI (pe care n-am primit-o nici noi, colaboratorii şi nici *Aromânii* lui Capidan).

Dorindu-ţi să petreci sfintele sărbători în sănătate şi deplină fericire sunt al d-tale devotat,

Sextil Puşcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59392. S 1 (278)/D VII.

[1] Cu prilejul aniversării a 50 de ani de existență a ziarului *Universul*, Stelian Popescu, directorul cotidianului, comunica Academiei că se oferă să „ușureze“ publicarea Dicționarului „luînd asupra tipografiei ziarului *Universul* sarcina tiparului pînă la sfîrșitul lucrării“.

322

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta Nr. 23
(Imprimat)

Cluj, 14 dec. 1933

Iubite colege Bianu,

Scrisoarea d-tale din urmă nu m-a bucurat. Aș fi dorit să aflu vești mai bune de sănătatea d-tale. Cu organismul d-tale robust sunt însă sigur că ai să învingi indispoziția momentană și ai să ne dai ocazia să te sărbătorim în 1946 și pe d-ta, cum l-am sărbătorit pe Sutzu și Negruzzi! Vezi că nu sunt prea modest, căci vreau să ating și eu cei 70!

Am primit *Getica* în două exemplare și-ți mulțumesc.

Pentru regularea chestiei cu tiparitul Dicționarului văd că va trebui să viu la București. O voi face după sărbători, cînd vor fi și mai potolite spiritele agitate de alegeri.

Alătur și scrisoarea lui Lupi, care mi-a scris și mie, dar căruia am trebuit să-i răspund că în criza actuală cu greu să se găsească bani.

Dorindu-ți restabilire repede și deplină îți urez toate cele bune de sărbători și de Anul nou. Al d-tale devotat,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp. inv. 59393. S 1 (279)/D VII.

323

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
Cluj, Str. Elisabeta, 23
(Imprimat)

Cluj, 14 XI 1934

Iubite domnule Bianu,

Trec săptămînile și trec lunile, fără să ne dăm seama că n-am mai stat de vorbă cu cei ce ni sunt atît de apropiați sufletește.

Din nevoia de a te întreba de sănătate vine scrisoarea asta.

După o vară odihnitoare și după o admirabilă toamnă petrecută la Bran, am intrat de cîteva săptămîni iar la ham. Trebuind să-l suplinesc pe regretatul Duică la catedră, munca se îndoiește, căci au trecut douăzeci de ani de cînd n-am mai făcut cursuri de literatură și cele ce le spuneam elevilor la Cernăuți trebuie puse la punct cu multele contribuții apărute de atunci încoace. Momentan lucrez la o conferință prin care Universitatea clujeană îl va comemora pe fostul ei profesor.

Pentru Dicționar lucrăm înainte. Dl. Necșești, cu care m-am întîlnit nu de mult, îmi spunea că „linotypul“ așteaptă la vamă în București spre a fi dus la „Universul“ și instalat, dar că din cauza regimului contingentării are greutăți mari cu eliberarea mașinelor. Cînd va fi instalat va putea începe tipărirea a 8 coale, gata în manuscris.

Am citit cu mare bucurie de gestul frumos al actualului ministru de finanțe, atît de înțelegător pentru cultura neamului. Totuși, mi se pare că în sărăcia noastră actuală nu avem nevoie atît de urgentă de un palat somptuos, în care să ne batem mai departe capul cu echilibrarea unui buget strîmtorat. Nu i s-ar putea sugera d-lui Slăvescu ideea să lase Academiei grija de a întrebuința suta de milioane așa cum o cer trebuințele ei urgente? Mă gîndesc că cu jumătate din acești bani vom putea face din bibliotecă cu adevărat Biblioteca noastră națională, asigurîndu-i existența și despovărînd bugetul anual de sumele ce vor putea fi întrebuințate pentru lucrări științifice. Cred că ridicîndu-se la dublu subvenția anuală a Dicționarului, am putea să vedem și lucrarea aceasta terminată în curînd, acuma cînd tipărirea ei nu mai costă nimic.

Reangajînd pe Drăganu și Procopovici colaboratori și utilizînd cîteva forțe tinere de aici de la Cluj, am putea da cîte 4 fascicole pe an.

Trimit și un buletin de împrumut cu rugarea ca să mi se trimită cartea însemnată în el, de care am mare trebuință.

Mulțumindu-ți, îți urez multă sănătate și sunt al d-tale devotat coleg,

Sextil Pușcariu

Bibl. Acad. R.S.R., Coresp inv. 59394. S 1 (280)/D VII.

SECȚIA
LITERATURA

1877, martie 12, Bucureşti, de la A. I. Odobescu 62

1879, octombrie 26, noiembrie 7, Bucureşti, de la A. I. Odobescu .... 62—63
1879, noiembrie 10/22, Geneva, de la A. I. Odobescu 63
1879, noiembrie 30, decembrie 12, Geneva, de la A. I. Odobescu 64

1880, ianuarie 3/15, Paris, de la A. I. Odobescu .... 65—66
1880, ianuarie 7/19, Paris, de la A. I. Odobescu .... 66—67
1880, ianuarie 14/26, Paris, de la A. I. Odobescu .... 67—69
1880, ianuarie 30, februarie 11, Paris, de la A. I. Odobescu.... 69—70
1880, februarie 2/14, Paris, de la A. I. Odobescu .... 70—71
1880, ianuarie 27, februarie 15, Paris, de la A. I. Odobescu .. 71—72
1880, martie 1, Paris, de la A. I. Odobescu 72
1880, februarie 24, martie 7, Paris, de la A. I. Odobescu .... 72—73
1880, martie 7/19, Paris, de la A. I. Odobescu .... 73—74
1880, martie 9/21, Paris, de la A. I. Odobescu .... 74—75
1880, martie 22, Paris, de la A. I. Odobescu .... 75—76
1880, aprilie 17/29, Paris, de la A. I. Odobescu .... 76—79
1880, mai 3/15, Paris, de la A. I. Odobescu .... 79—81
1880, mai 14/26, Paris, de la A. I. Odobescu 82
1880, mai 14/26, Paris, de la A. I. Odobescu .... 82—83
1880, septembrie 4/16, Paris, de la A. I. Odobescu .... 84—85
1880, septembrie 16/28, Paris, de la A. I. Odobescu .... 85—86
1880, septembrie 23, octombrie 6, Paris, de la A. I. Odobescu 86—87
1880, septembrie 25, octombrie 7, Paris, de la A. I. Odobescu 88
1880, septembrie 29, octombrie 11, Paris, de la A. I. Odobescu 88—89
1880, octombrie 2/14, Paris, de la A. I. Odobescu .... 89—90
1880, octombrie 8/20, Paris, de la A. I. Odobescu .... 90—91
1880, octombrie 15/27, Paris, de la A. I. Odobescu .... 91—92
1880, octombrie 20, noiembrie 1, Paris, de la A. I. Odobescu.. 93
1880, octombrie 27, noiembrie 8, Paris, de la A. I. Odobescu.. 93—94
1880, octombrie 28, noiembrie 9, Paris, de la A. I. Odobescu.. 95

1881, ianuarie 14/26, Paris, de la A. I. Odobescu .... 95—96
1881, ianuarie 23, februarie 4, Paris, de la A. I. Odobescu 96—98
1881, februarie 1/13, Paris, de la A. I. Odobescu .... 99—100
1881, februarie 5/16, Paris, de la A. I. Odobescu .... 100—102
1881, februarie 18, martie 2, Paris, de la A. I. Odobescu 102—104
1881, aprilie 19, mai 1, Paris, de la A. I. Odobescu 104
1881, iunie 10/22, Paris, de la A. I. Odobescu 105
1881, iulie 1/13, Paris, de la A. I. Odobescu .... 105—106
1881, august 30, septembrie 11, Paris, de la A. I. Odobescu .. 106—107
1881, septembrie 12/24, Paris, de la A. I. Odobescu 107
1881, septembrie 29, octombrie 11, Paris, de la A. I. Odobescu 108

1882, mai 1/13, Paris, de la A. I. Odobescu .... 108—109
1882, noiembrie 5, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad.. 47—49
1882, noiembrie 8/20, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad 49
1882, decembrie 4/16, Paris, de la A. I. Odobescu 109
1882, decembrie 22, Roma, de la Mihai Obedenaru-Gheorghiad. 49—50

1883, februarie 6, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad.. 50—51
1883, aprilie 15, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad .. 51—52
1883, mai 24, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad...... 52—53
1883, iulie 12, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad .... 53—54
1883, septembrie 26, octombrie 8, Paris, de la A. I. Odobescu 109—110
1883, octombrie 5/17, Paris, de la A. I. Odobescu .... 110—111
1883, noiembrie 5, Paris, de la A. I. Odobescu 111
1883, noiembrie 12, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad 55

1884, ianuarie 5, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad... 55—56
1884, ianuarie 4/16, Paris, de la A. I. Odobescu 112
1884, ianuarie 21, februarie 2, Paris, de la A. I. Odobescu .... 112—113
1884, martie 29, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad .. 56—57
1884, aprilie 11/23, Paris, de la A. I. Odobescu .... 113—114
1884, aprilie 25, mai 7, Paris, de la A. I. Odobescu .... 114—116
1884, mai 9/21, Paris, de la A. I. Odobescu.................. 116—117
1884, mai 13/25, Paris, de la A. I. Odobescu .... „
1884, mai 19/31, Paris, de la A. I. Odobescu .... „
1884, iunie 5, Paris, de la A. I. Odobescu .... 118—119
1884, august 5/17, Paris, de la A. I. Odobescu .... 119—120
1884, august 23, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 29
1884, august 27, septembrie 8, Paris, de la A. I. Odobescu 120
1884, septembrie 5/17, Paris, de la A. I. Odobescu 121
1884, septembrie 29, octombrie 11, Paris, de la A. I. Odobescu 121
1884, noiembrie 16/28, Paris, de la A. I. Odobescu 122
1884, decembrie 14, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad 57
1884, decembrie 28, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad 58
1884, decembrie 29, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad 58—59

1885, ianuarie 18, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad 59
1885, martie 1, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad 59

1885, martie 4/16, Paris, de la A. I. Odobescu 122
1885, aprilie 4, Roma, de la Mihail Obedenaru-Gheorghiad .... 60—61

1886, martie 22 (Copenhaga), de la Kristoffer Nyrop 30
1886, mai 14 (Copenhaga), de la Kristoffer Nyrop .... 30—31
1886, octombrie 15, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 133—135
1886, noiembrie 2, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul............ 135—136
1886, noiembrie 9, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul ...... 136—137
1886, noiembrie 16/28, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 137—138
1886, decembrie 6, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 138—140
1886, decembrie 12, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul............ 140
1886, decembrie 27, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 31

1887, decembrie 27, ianuarie 8, Paris, de la A. I. Odobescu .. 123
1887, ianuarie 10, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 140—141
1887, ianuarie 10/22, Paris, de la A. I. Odobescu 124
1887, martie 7, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 141—147
1887, martie 11, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 147—148
1887, aprilie 9, Tecuci, de la Alexandru Papadopul-Calimach.. 215
1887, mai 7, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 148—149
1887, mai 16/28, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul 149
1887, iunie 10, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 32
1887, noiembrie 3, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul 150

1888, februarie 1/13, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 150—151
1888, martie 18/30, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 151—152
1888, mai 15, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop .... 32—33
1888, mai 19/31, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul 152
1888, septembrie 6/18, Paris, de la A. I. Odobescu 124
1888, septembrie 12/24, Paris, de la A. I. Odobescu 125
1888, septembrie 24, Paris, de la A. I. Odobescu 125
1888, decembrie 7, Radna Veche, de la Ioan Pop-Reteganul .. 385—386

1889, ianuarie 24, Tecuci, de la Alexandru Papadopul-Calimach 215
1889, februarie 18, martie 2, Viena, de la Dimitre Onciul .... 153—154
1889, mai 1/13, Berlin, de la Dimitre Onciul 154
1889, noiembrie 23, Paris, de la A. I. Odobescu 125

1890, martie 18/30, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul 155
1890, iulie 6, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul .... 155—156
1890, decembrie 23, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul 156

1891, aprilie 12, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 33
1891, august 13, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 34
1891, septembrie 24, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 34
1891, noiembrie, de la Ioan Pop-Reteganul 386

1892, ianuarie 19, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop .... 34—35
1892, august 29, septembrie 10, Cernăuţi, de la Dimitre Onciul 157

1892, noiembrie 7, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 35
1892, noiembrie 20, decembrie 2, Cernăuți, de la Dimitre Onciul 157—158

1893, martie 12, de la Dimitrie C. Ollănescu-Ascanio.......... 129—130
1893, iulie 8/20, Cernăuți, de la Dimitre Onciul 158
1893, octombrie 24, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop ...... 35—36
1893, noiembrie 2, Cernăuți, de la Dimitre Onciul .... 159—160
1893, noiembrie 27, Sibiu, de la Ioan Pop-Reteganul.......... 386—387
1893, decembrie 12, de la Dimitrie C. Ollănescu-Ascanio ...... 130—131
1893, decembrie 28, Cernăuți, de la Dimitre Onciul 160

1894, iulie 4, Cernăuți, de la Dimitre Onciul .... 160—161
1894, septembrie 9/21, Cernăuți, de la Dimitre Onciul .... 161—162
1894, octombrie 6/18, Cernăuți, de la Dimitre Onciul .... 162—163

1895, ianuarie 10, Cernăuți, de la Dimitre Onciul 164
1895, ianuarie 12/24, Cernăuți, de la Dimitre Onciul 165
1895, octombrie 28, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 36

1896, ianuarie 17/29, de la Petru Poni 366
1896, februarie 1, de la Kristoffer Nyrop .... 36—37
1896, iulie 21, de la Kristoffer Nyrop 37
1896, septembrie 8/20, de la Matilda Poni 354
1896, de la Petru Poni 366
1896, de la Petru Poni 367
1896, de la Petru Poni 367
1896, de la Petru Poni 367

1897, ianuarie 18, de la Kristoffer Nyrop .... 37—38
1897, ianuarie 29, Iași, de la Anton Naum 5
1897, martie 10, de la Kristoffer Nyrop 38
1897, iunie 13, Iași, de la Alexandru Philippide .... 259—263
1897, iunie 19, de la Kristoffer Nyrop .... 38—39
1897, august 24, Mînăstirea Neamț, de la Alexandru Philippide 263—270
1897, octombrie 28, Iași, de la Alexandru Philippide .... 270—273
1897, octombrie 29, de la Kristoffer Nyrop 39
1897, noiembrie 2, Iași, de la Alexandru Philippide 273
1897, noiembrie 12, Iași, de la Alexandru Philippide .... 273—274
1897, noiembrie 24, Iași, de la Alexandru Philippide 274
1897, noiembrie 29, de la Kristoffer Nyrop 40
1897, noiembrie 29, de la Kristoffer Nyrop 40
1897, decembrie 6, Iași, de la Alexandru Philippide .... 274—276
1897, decembrie 20, Iași, de la Alexandru Philippide.......... 276

1898, ianuarie 12, Iași, de la Alexandru Philippide 276
1898, ianuarie 29, București, de la Sașa Al. Odobescu .... 126—127
1898, februarie 26, Iași, de la Alexandru Philippide 277
1898, aprilie 13, Iași, de la Alexandru Philippide .... 277—278
1898, aprilie 30, Iași, de la Alexandru Philippide .... 278—279

1898, iunie 1, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 279—280
1898, iunie 8, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 280—281
1898, iunie 16, Iaşi, de la Alexandru Philippide 281
1898, iulie 11, Iaşi, de la Alexandru Philippide 281
1898, iulie 26, de la Kristoffer Nyrop 41
1898, octombrie 18, Iaşi, de la Alexandru Philippide 282
1898, noiembrie 2, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 282—283
1898, noiembrie 3, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 283—285
1898, noiembrie 16, de la Kristoffer Nyrop 41
1898, noiembrie 27, de la Matilda Poni .... 354—355

1899, ianuarie 4, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 285—286
1899, martie 14, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 287—289
1899, mai 4, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 289—290
1899, mai 7, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop .... 41—42
1899, mai 31, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 290—291
1899, iulie 6, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 291—293
1899, septembrie 4, Iaşi, de la Alexandru Philippide 294
1899, septembrie 6, Iaşi, de la Alexandru Philippide 295
1899, octombrie 16, Iaşi, de la Alexandru Philippide 295
1899, octombrie 26, Iaşi, de la Alexandru Philippide 296
1899, octombrie 26, Iaşi, de la Alexandru Philippide.......... 296
1899, noiembrie 27, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 296—297
1899, noiembrie 27, Iaşi, de la Alexandru Philippide 297
1899, decembrie 4, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 297—298
1899, decembrie 8, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 298—303
1899, decembrie 21, Iaşi, de la Alexandru Philippide.......... 304

1900, ianuarie 3/4, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 305—306
1900, ianuarie 12, Iaşi, de la Alexandru Philippide 306
1900, ianuarie 19, Iaşi, de la Alexandru Philippide ...... 306—307
1900, ianuarie 20, Iaşi, de la Alexandru Philippide 307
1900, ianuarie 28, Iaşi, de la Alexandru Philippide 307
1900, martie 5, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 307—313
1900, mai 14, Paris, de la Dimitrie C. Ollănescu-Ascanio ...... 131—132
1900, iulie 6, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 313—314
1900, noiembrie 25, Iaşi, de la Alexandru Philippide 314
1900, decembrie 29, Iaşi, de la Alexandru Philippide.......... 315—316

1901, februarie 11, Iaşi, de la Alexandru Philippide 317
1901, martie 3, de la Petru Poni.............................. 368
1901, martie 11, de la Petru Poni .... 368—369
1901, martie 10, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 317—322
1901, martie 13, Iaşi, de la Alexandru Philippide 323
1901, aprilie 10, de la Petru Poni 369
1901, aprilie 16, Iaşi, de la Petru Poni 369
1901, aprilie 23, Iaşi, de la Alexandru Philippide 323
1901, iunie 10, Iaşi, de la Alexandru Philippide 323

1901, septembrie 26, de la Petru Poni .... 369—370
1901, decembrie 12, Iaşi, de la Alexandru Philippide.......... 323
1901, decembrie 14, Iaşi, de la Alexandru Philippide.......... 324—325

1902, mai 18, Arad, de la N. Oncu 166
1902, august 6, Gentofte, de la Kristoffer Nyrop 42
1902, septembrie 5, Iaşi, de la Anton Naum .... 5—6
1902, octombrie 20, Iaşi, de la Alexandru Philippide 328
1902, noiembrie 14, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 328—329
1902, decembrie 22, Iaşi, de la Alexandru Philippide.......... 329—335
1902, februarie 1, Iaşi, de la Alexandru Philippide............ 325—326
1902, februarie 6, Iaşi, de la Alexandru Philippide............ 326—327

1903, mai 13, Iaşi, de la Vasile Palladi .... 179—180
1903, iulie 19, Gentofte, de la Kristoffer Nyrop .... 42—43
1903, septembrie 28, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 335—337

1904, ianuarie 5, Arad, de la N. Oncu 167
1904, ianuarie 31, Iaşi, de la Alexandru Philippide 338
1904, februarie 27, Iaşi, de la Alexandru Philippide............ 338—339
1904, februarie 28, Giurgiu, de la Pericle Papahagi 216
1904, martie 8, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 339—340
1904, aprilie 7, Arad, de la N. Oncu 167
1904, mai 24, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 340—347
1904, iunie 17, Iaşi, de la Alexandru Philippide 347
1904, septembrie 26, Iaşi, de la Petru Poni .... 369—370
1904, octombrie 3, Viena, de la Sextil Puşcariu .... 404—405
1904, octombrie 19, Arad, de la N. Oncu .... 167—168
1904, noiembrie 27, Iaşi, de la Alexandru Philippide .... 347—348
1904, decembrie 10, Iaşi, de la Alexandru Philippide.......... 348—350

1905, ianuarie 2, Viena, de la Vasile Pârvan 234
1905, februarie 5, Iaşi, de la Anton Naum .... 6—7
1905, februarie 10, Iaşi, de la Anton Naum .... 7—8
1905, februarie 10, Giurgiu, de la Pericle Papahagi 217
1905, februarie 12, Viena, de la Sextil Puşcariu .... 405—406
1905, februarie 21, Viena, de la Vasile Pârvan 335
1905, februarie 28, Viena, de la Sextil Puşcariu .... 406—407
1905, aprilie 4, Berlin, de la Vasile Pârvan 236
1905, aprilie 23, Pisino, de la Iosif Popovici .... 388—389
1905, aprilie 29, Viena, de la Sextil Puşcariu .... 407—408
1905, mai 9, Susgnevizza, de la Iosif Popovici .... 389—390
1905, iulie 5, Braşov, de la Sextil Puşcariu 409
1905, octombrie 2, Iaşi, de la Petru Poni 370
1905, octombrie 19, Viena, de la Sextil Puşcariu 409
1905, octombrie 30, Viena, de la Sextil Puşcariu .... 409—410
1905, noiembrie 22, Viena, de la Sextil Puşcariu .... 411—412
1905, decembrie 3, Viena, de la Sextil Puşcariu 412—413

1905, decembrie 25, Viena, de la Sextil Pușcariu 413
1905, decembrie 12/25, Leipzig, de la Pericle Papahagi 217
1905, decembrie 29, București, de la Adina Gr. Olănescu...... 128
1905, decembrie 29, Cliciova, de la Iosif Popovici 390
1905, decembrie 31, București, de la Adina Gr. Olănescu...... 128

1906, ianuarie 1, Viena, de la Sextil Pușcariu 414
1906, ianuarie 11, Cliciova, de la Iosif Popovici .... 390—391
1906, ianuarie 18, Viena, de la Sextil Pușcariu .... 414—415
1906, ianuarie 18, Cliciova, de la Iosif Popovici .... 391—392
1906, ianuarie 19, Iași, de la Petru Poni 371
1906, ianuarie 20, Viena, de la Sextil Pușcariu .... 415—417
1906, ianuarie 22, Viena, de la Sextil Pușcariu 417
1906, ianuarie 30, Viena, de la Sextil Pușcariu .... 417—418
1906, ianuarie 31, Budapesta, de la Iosif Popovici 392
1906, februarie 14, Budapesta, de la Iosif Popovici .... 392—394
1906, februarie 22, Viena, de la Sextil Pușcariu .... 418—419
1906, martie 9, Leipzig, de la Pericle Papahagi 218
1906, martie 3, Viena, de la Sextil Pușcariu 419
1906, martie 6, Viena, de la Sextil Pușcariu 420
1906, martie 23, Viena, de la Sextil Pușcariu 420
1906, martie 27, Budapesta, de la Iosif Popovici 394
1906, martie 31, Viena, de la Sextil Pușcariu 421
1906, martie 31, aprilie 13, Viena, de la Sextil Pușcariu ...... 421—422
1906, aprilie 20, Viena, de la Sextil Pușcariu 422
1906, aprilie 11/24, Viena, de la Sextil Pușcariu 423
1906, aprilie 14/27, Viena, de la Sextil Pușcariu 423
1906, aprilie 28, de la N. Oncu 168
1906, mai 8, de la Petru Poni 371
1906, mai 12, Viena, de la Sextil Pușcariu 424
1906, mai 2/15, Viena, de la Sextil Pușcariu 424
1906, mai 22, Viena, de la Sextil Pușcariu .... 425—427
1906, mai 27, Iași, de la Petru Poni 371
1906, mai 15/28, Leipzig, de la Pericle Papahagi 219
1906, iunie 1, Iași, de la Petru Poni 372
1906, iunie 1, Viena, de la Sextil Pușcariu .... 427—428
1906, iunie 28, Viena, de la Sextil Pușcariu .... 428—429
1906, iunie 29, Brașov, de la Sextil Pușcariu 430
1906, iunie 30, Leipzig, de la Pericle Papahagi .... 219—220
1906, iulie 3, Viena, de la Sextil Pușcariu .... 431—432
1906, iulie 19, Brașov, de la Sextil Pușcariu .... 432—433
1906, august 1, Brașov, de la Sextil Pușcariu .... 433—434
1906, august 4, Brașov, de la Sextil Pușcariu 434
1906, septembrie 27, octombrie 10, București, de la Ermil A. Pangratti .... 209—210
1906, septembrie 28, octombrie 11, București, de la Ermil A. Pangratti 210
1906, octombrie 6, Brașov, de la Sextil Pușcariu .... 433—435

1906, octombrie 8, Iaşi, de la Petru Poni 372
1906, octombrie 12, Braşov, de la Sextil Puşcariu 435
1906, octombrie 24, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 435—456
1906, octombrie 30, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 43
1906, octombrie 31, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 436
1906, noiembrie 7, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 436—437
1906, noiembrie 15, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 437—438
1906, noiembrie 17, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 438
1906, noiembrie 27, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 439
1906, decembrie 7, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 439—440
1906, decembrie 14, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 440
1906, decembrie 28, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 440—441
1906, decembrie 18/31, Bucureşti, de la Ermil A. Pangratti.... 211
1906, decembrie 20, 1907, ianuarie 1, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 441

1907, ianuarie 20/2, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 441—442
1907, ianuarie 6, Leipzig, de la Pericle Papahagi .... 220—221
1907, ianuarie 15, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 442
1907, ianuarie 22, de la Matilda Poni 355
1907, ianuarie 23, de la Matilda Poni 355
1907, ianuarie 24, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 442—445
1907, ianuarie 30, Iaşi, de la Petru Poni .... 372—373
1907, februarie 5, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 445—446
1907, februarie 3/16, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 447—448
1907, februarie 11/24, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 448—450
1907, februarie 11/24, de la Sextil Puşcariu 450
1907, februarie 21/martie 6, de la Sextil Puşcariu 451
1907, februarie 21/martie 6, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .. 451
1907, februarie 22/martie 7, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .. 452
1907, martie 2/15 Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 452—453
1907, martie 23, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 454
1907, martie 20, aprilie 2, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 454
1907, aprilie 12, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 455—456
1907, aprilie 5/18, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 456
1907, aprilie 10/23, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 457—458
1907, aprilie 20, mai 3, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 459
1907, mai 7, Iaşi, de la Petru Poni 373
1907, aprilie 20/mai 3, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 459
1907, mai 13, Iaşi (Copenhaga), de la Kristoffer Nyrop ...... 44—45
1907, mai 5/18, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 460
1907, mai 13/20, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu.............. 460—461
1907, mai 20, Berlin, de la Vasile Pârvan .... 236—237
1907, mai 23, iunie 5, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 461
1907, iunie 25, de la Matilda Poni 356
1907, iunie 15/28, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 461—462
1907, iunie 26, iulie 9, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu ...... 462—463
1907, iulie 23, de la Sextil Puşcariu 464

1907, octombrie 2, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 464—465
1907, octombrie 10, Iaşi, de la Petru Poni 373
1907, octombrie 15, de la Matilda Poni 356
1907, octombrie 15, de la Matilda Poni .... 356—357
1907, octombrie 5/18, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 465—466
1907, octombrie 19, noiembrie, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 466—467
1907, octombrie 26, noiembrie 8, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 467—468
1907, decembrie 4/17, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 468

1908, ianuarie 4, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu.............. 469—470
1908, ianuarie 21, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 470—471
1908, ianuarie 28, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 472—473
1908, ianuarie 31, Roma, de la Vasile Pârvan .... 237—238
1908, februarie 11, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 474—475
1908, februarie 17, Roma, de la Vasile Pârvan 338
1908, februarie 26, martie 10, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu.. 476
1908, martie 10, Roma, de la Vasile Pârvan 239
1908, martie 2/15, Constantinopole, de la Ion N. Papiniu .... 227—228
1908, martie 15, Capri, de la Vasile Pârvan 239
1908, martie 4/17, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 476—477
1908, martie 19, aprilie 1, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 477
1908, aprilie 2, de la Tudor Pamfile 181
1908, martie 28, aprilie 10, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .. 478
1908, martie 31, aprilie 13, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .. 478
1908, iunie 7, Ploieşti, de la Pompiliu Pîrvescu 351
1908, iunie 8, Buzău, de la Pompiliu Pîrvescu 352
1908, iunie 16/29, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 479
1908, iulie 15, Bucureşti, de la Pompiliu Pîrvescu .... 352—353
1908, august 2, Bran, de la Sextil Puşcariu 179
1908, august 9, Bucureşti, de la Pompiliu Pîrvescu 353
1908, august 14, Bran, de la Sextil Puşcariu 480
1908, septembrie 14, Buzău, de la Pompiliu Pîrvescu 353
1908, septembrie 28, Bîrlad, de la Tudor Pamfile .... 181—182
1908, septembrie 28, de la Tudor Pamfile.................... 182—183
1908, octombrie, 7, Braşov, de la Sextil Puşcariu 481
1908, octombrie 11, de la Emil Panaitescu .... 200—201
1908, octombrie 10/23, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 481—482
1908, noiembrie 7, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 483—484
1908, noiembrie 2/15, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 484
1908, noiembrie 19, decembrie 2, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 485
1908, decembrie 7, Berlin, de la Vasile Pârvan 240
1908, noiembrie 26, decembrie 8, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 485—486
1908, decembrie 2/14, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 486
1908, decembrie 16, Berlin, de la Vasile Pârvan .... 240—241
1908, decembrie 23, de la Gheorghe Panu.................... 213

1908, decembrie 27, Iași, de la Petru Poni 374

1909, ianuarie 17, de la Gheorghe Panu 213—214
1909, ianuarie 12/25, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 486—487
1909, februarie 27, de la Gheorghe Panu 214
1909, februarie, de la N. Oncu 169
1909, martie 1, București, de la Pericle Papahagi 221
1909, martie 16, de la Tudor Pamfile 183
1909, martie 19, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 488
1909, martie 26, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 489
1909, aprilie 6, Bîrlad, de la Tudor Pamfile 184
1909, aprilie 3/16, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 490
1909, aprilie 20, Bîrlad, de la Tudor Pamfile 185
1909, aprilie 10/23, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 490—492
1909, mai 7, București, de la Tudor Pamfile 185—186
1909, mai 12, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 493
1909, mai 21, Cliciova, de la Iosif Popovici 395
1909, iunie 4, Bîrlad, de la Tudor Pamfile 186—187
1909, iunie 14, Iași, de la Anton Naum 8
1909, iunie 28, Vădurelele, de la Anton Naum 9—10
1909, august 13, Vădurelele, de la Anton Naum 10—11
1909, septembrie 28, Vădurelele, de la Anton Naum 11—12
1909, octombrie 23, Iași, de la Anton Naum 12—13
1909, octombrie 22/noiembrie 4, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 494—495
1909, noiembrie 5, București, de la Vasile Pârvan 241
1909, octombrie 28/noiembrie 10, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 495
1909, octombrie 30, noiembrie 12, Constantinopole, de la Ion. N. Papiniu 228
1909, noiembrie 13, Cliciova, de la Iosif Popovici 395—396
1909, noiembrie 18, Cliciova, de la Iosif Popovici 396
1909, noiembrie 20, Cliciova, de la Iosif Popovici 396—397
1909, noiembrie 11/24, Cernăuți de la Sextil Pușcariu 493—494
1909, decembrie 2, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 495—496
1909, decembrie 8/21, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 496—497
1909, decembrie 10/23, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 497

1910, ianuarie 26, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 497—500
1910, ianuarie 30, februarie 12, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 500—502
1910, aprilie 1 (st.v), Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 502—503
1910, aprilie 10/23, Cliciova, de la Iosif Popovici 397
1910, mai 22, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 503—504
1910, mai 23, iunie 5, Constantinopole, de la Ion N. Papiniu 229
1910, mai 27, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 505—507
1910, iunie 22, Cernăuți, de la Sextil Pușcariu 507
1910, iunie 23, Hermeziu, de la Iacob C. Negruzzi 16

1910, iulie 17, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 508
1910, august 5, Bran, de la Sextil Puşcariu .... 508—509
1910, august 1/14, Bran, de la Sextil Puşcariu 509
1910, august 20, de la Sextil Puşcariu 509
1910, august 30, septembrie 12, Ems, de la Iacob C. Negruzzi 17
1910, septembrie 26, octombrie 9, Wiesbaden, de la Iacob C. Negruzzi .... 18—19
1910, octombrie 14, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 510—512
1910, noiembrie 3, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 512—513
1910, noiembrie 6/19, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 513—515
1910, noiembrie 20, Bitolia, de la Pericle Papahagi .... 221—222
1910, noiembrie 26, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 515—516
1910, decembrie 12, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 516—517
1910, decembrie 21, 3 ianuarie, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 517—520

1911, ianuarie 18, Cliciova, de la Iosif Popovici 398
1911, martie 11, Iaşi, de la Ion Petrovici .... 257—258
1911, martie 12, Arad, de la N. Oncu .... 169—170
1911, martie 16, de la Tudor Pamfile 188
1911, martie 23, Arad, de la N. Oncu .... 170—171
1911, aprilie 4, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 520—521
1911, aprilie 1/14, Cliciova, de la Iosif Popovici .... 398—399
1911, mai 4, Bitolia, de la Pericle Papahagi .... 222—223
1911, mai 20, iunie 2, Cliciova, de la Iosif Popovici .... 399—400
1911, iunie 12, Iaşi, de la Anton Naum 13
1911, iunie 15, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 521—522
1911, iunie 25, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 522—523
1911, iunie 30, de la Petru Poni 374
1911, septembrie 3, Cliciova, de la Iosif Popovici 400
1911, octombrie 20, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 523
1911, noiembrie 27, Suceava, de la Sextil Puşcariu ....
1911, decembrie 8, Iaşi, de la Ion Petrovici ....
1911, decembrie 27, de la Sextil Puşcariu ....

1912, decembrie 25, ianuarie 7, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu ....
1912, ianuarie 13, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 526—534
1912, februarie 21, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 534—535
1912, februarie 26, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 535—536
1912, februarie 16/29, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 536—537
1912, aprilie 1, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 537—538
1912, aprilie 29, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 538
1912, mai 9, Braşov, de la Sextil Puşcariu 539
1912, mai 22, Paris, de la Sextil Puşcariu 539
1912, iunie 5, Paris, de la Sextil Puşcariu 540
1912, iunie 22, Bran, de la Sextil Puşcariu 540
1912, iunie 25, Călimăneşti, de la N. Oncu 171

1912, iulie 4, Călimăneşti, de la N. Oncu .... 171—172
1912, septembrie 11, Bucureşti, de la Perpessicius (Dumitru S. Panaitescu 253
1912, septembrie 22, Bran, de la Sextil Puşcariu 540
1912, octombrie 4, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 540—542
1912, octombrie 12, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 542
1912, octombrie 20, de la Sextil Puşcariu .... 542—544
1912, noiembrie 21, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 544—547
1912, noiembrie 23, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 547
1912, noiembrie 29, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 547—548
1912, decembrie 23, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 548—549
1912, decembrie 24, Bîrlad de la Tudor Pamfile .... 188—189
1912, decembrie 30, Cernăuţi, de Sextil Puşcariu .... 549—550
1912, decembrie 31, Bîrlad, de la Tudor Pamfile .... 189—190

1913, ianuarie 26, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 550—551
1913, februarie 2, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 551—552
1913, februarie 3, Bucureşti, de la D. Nădejde .... 14—15
1913, februarie 15, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 552
1913, martie 3, Bîrlad, de la Tudor Pamfile 190
1913, martie 15, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 552—553
1913, martie 28, aprilie 10, Monte-Carlo, de la Iacob C. Negruzzi .... 19—20
1913, aprilie 20, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 553—554
1913, mai 4, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 554
1913, iunie 26, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 554—555
1913, iulie 6, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 555
1913, iulie 21, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 556
1913, iulie, de la Tudor Pamfile 191
1913, august 5, Braşov, de la Sextil Puşcariu 556
1913, septembrie 25, Braşov, de la Sextil Puşcariu 557
1913, noiembrie 15, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 557—558
1913, decembrie 6, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu .... 558—559
1913, decembrie 7, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 559

1914, februarie 14, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 560
1914, martie, de la Sextil Puşcariu .... 560—561
1914, mai 3/16, Cliciova, de la Iosif Popovici 401
1914, mai 16, Silistra, de la Pericle Papahagi 223
1914, mai 21, Lugoj, de la Iosif Popovici .... 401—402
1914, mai 15/28, de la Sextil Puşcariu 561
1914, mai 16/29, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 561
1914, iunie 13, Bîrlad, de la Tudor Pamfile 191
1914, iunie 18, Cliciova, de la Iosif Popovici 402
1914, iunie 27, Cernăuţi, de la Sextil Puşcariu 562
1914, iunie 30, iulie 13, de la Sextil Puşcariu .... 562—563
1914, iulie 5/18, de la Sextil Puşcariu 563
1914, august 16, Braşov, de la Sextil Puşcariu 563

1914, august 20, Braşov, de la Sextil Puşcariu 564
1914, august 27, Braşov, de la Sextil Puşcariu 564
1914, august 28, Bîrlad, de la Tudor Pamfile .... 192—193
1914, septembrie 10/23, de la Sextil Puşcariu 565
1914, octombrie 11, Braşov, de la Sextil Puşcariu .... 565—566
1914, noiembrie 7, Braşov, de la Sextil Puşcariu 566
1914, noiembrie 30, Bîrlad, de la Tudor Pamfile 194
1914, decembrie 15, de la Sextil Puşcariu 567

1915, ianuarie 12/25, de la Matilda Poni 357
1915, februarie 5, Bîrlad, de la Tudor Pamfile 194
1915, martie 6, Bîrlad, de la Tudor Pamfile 195
1915, martie 27, de la Sextil Puşcariu 567
1915, aprilie 23, de la Vasile Pârvan .... 241—242
1915, mai 21, de la Petru Poni 374
1915, iunie 25, Călimăneşti, de la Iacob C. Negruzzi .... 20—21
1915, iulie 7, Bîrlad, de la Tudor Pamfile .... 195—196
1915, august 7, de la Sextil Puşcariu .... 567—568
1915, august 22, Hermeziu, de la Iacob C. Negruzzi 21
1915, septembrie 29, Constanţa, de la Iacob C. Negruzzi 21

1916, ianuarie 6, de la Sextil Puşcariu 568
1916, iunie 15, Călimăneşti, de la Iacob C. Negruzzi 22
1916, august 17, Bîrlad, de la Tudor Pamfile .... 196—198
1916, august 29, Iaşi, de la Iacob C. Negruzzi .... 22—23
1916, septembrie 23, Iaşi, de la Petru Poni 375
1916, octombrie 5, Hermeziu, de la Iacob C. Negruzzi .... 24—25
1916, octombrie 1, Iaşi, de la Petru Poni 375
1916, noiembrie 26, de la Petru Poni 376

1918, februarie 25, de la Petru Poni 376
1918, iunie 19, Iaşi, de la Petru Poni .... 376—378
1918, decembrie 16, de la Tudor Pamfile .... 198—199

1919, aprilie 28, de la Vasile Pârvan 242
1919, aprilie 16/29, Iaşi, de la Petru Poni 378
1919, mai 26, de la Petru Poni .... 378—379
1919, septembrie 20, de la Sextil Puşcariu 569
1919, octombrie 4, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 570—574
1919, octombrie 28, Cluj, de la Sextil Puşcariu 574
1919, decembrie 9, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 575—576
1919, decembrie 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu 576
1919, decembrie 23, Arad, de la Perpessicius (Dumitru S. Panaitescu) .... 253—254

1920, ianuarie 1, Cluj, de la Sextil Puşcariu 577
1920, ianuarie 2, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 577—578
1920, ianuarie 9, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 578—579
1920, ianuarie 18, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 579—580

1920, februarie, de la Sextil Pușcariu .... 580—581
1920, mai 26, Iași, de la Petru Poni 379
1920, iulie 21, Bran, de la Sextil Pușcariu 581
1920, septembrie 14, Cluj, de la Sextil Pușcariu .... 583—584
1920, septembrie 15, Cluj, de la Sextil Pușcariu 582
1920, octombrie 14, de la Sextil Pușcariu .... 582—583
1920, decembrie 3, Cluj, de la Sextil Pușcariu............... 584—585
1920, decembrie 23, de la Sextil Pușcariu.................... 585—586

1921, ianuarie 6, de la Vasile Pârvan........................ 242—243
1921, martie 10, Cluj, de la Iosif Popovici .... 402—403
1921, martie 29, de la Sextil Pușcariu .... 586—587
1921, aprilie 1, de la Matilda Poni.......................... 357
1921, aprilie 3, Cluj, de la Sextil Pușcariu 587
1921, aprilie 7, Cluj, de la Sextil Pușcariu .... 587—588
1921, aprilie 13, de la Matilda Poni 358
1921, aprilie 21, Iași, de la Petru Poni..................... 380
1921, aprilie 29, de la Matilda Poni .... 358—359
1921, aprilie 29, Iași, de la Petru Poni..................... 380
1921, mai 15, de la Sextil Pușcariu .... 588—589
1921, octombrie 23, Cluj, de la Sextil Pușcariu .... 589—590
1921, decembrie 7, Cluj, de la Sextil Pușcariu............... 590—591

1922, decembrie 24, Cluj, de la Sextil Pușcariu 591
1922, ianuarie 1, Cluj, de la Sextil Pușcariu .... 591—593
1922, ianuarie 8, Cluj, de la Sextil Pușcariu .... 593—594
1922, ianuarie 11, de la Tache Papahagi .... 225—226
1922, ianuarie 14, Cluj, de la Sextil Pușcariu............... 594—595
1922, ianuarie 17, Cluj, de la Sextil Pușcariu............... 595—596
1922, ianuarie 29, Cluj, de la Sextil Pușcariu............... 597
1922, februarie 26, Cluj, de la Sextil Pușcariu.............. 597—598
1922, aprilie 22, de la Matilda Poni 259
1922, mai 10, Cluj, de la Sextil Pușcariu.................... 599
1922, mai 30, Cluj, de la Sextil Pușcariu.................... 598
1922, iunie 28, Cluj, de la Sextil Pușcariu 599
1922, iulie 5, de la Matilda Poni 360
1922, septembrie 18, de la Matilda Poni .... 360—361
1922, septembrie 18, Iași, de la Petru Poni.................. 381
1922, octombrie 20, Cluj, de la Sextil Pușcariu 600
1922, octombrie 29, de la Perpessicius (Dumitru S. Panaitescu) .... 254—255
1922, noiembrie 3, Cluj, de la Sextil Pușcariu 600
1922, noiembrie 12, Cluj, de la Sextil Pușcariu .... 600—601
1922, noiembrie 13, Cluj, de la Sextil Pușcariu 601
1922, noiembrie 19, Cluj, de la Sextil Pușcariu .... 601—603
1922, noiembrie 26, Cluj, de la Sextil Pușcariu 603
1922, decembrie 12, de la Matilda Poni....................... 361

1923, ianuarie 22, Cluj, de la Sextil Pușcariu............... 603

1923, februarie 12, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 604
1923, februarie 14, Huşi, de la N. Păsculescu ... 232
1923, februarie 27, Pleniţa, de la C. Nicolăescu-Plopşor ... 27
1923, martie 14, Pleniţa, de la C. Nicolăescu-Plopşor ... 28
1923, martie 16, Huşi, de la N. Păsculescu ... 232—233
1923, aprilie 1, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 604
1923, mai 2, Iaşi, de la Petru Poni ... 381
1923, mai 7, Roma, de la Vasile Pârvan ... 243—244
1923, mai 29, de la Matilda Poni ... 362
1923, mai, de la Matilda Poni ... 361
1923, iunie 19, Paris, de la George Oprescu ... 173
1923, iunie 19, de la Matilda Poni ... 362
1923, iunie 19, Iaşi, de la Petru Poni ... 382
1923, august 1, Iaşi, de la Petru Poni ... 382
1923, octombrie 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 605
1923, noiembrie 18, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 605—608
1923, noiembrie 28, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 608
1923, decembrie 18, Roma, de la Vasile Pârvan ... 244
1923, decembrie 27, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 608—609

1924, ianuarie 18, Roma, de la Vasile Pârvan ... 245
1924, ianuarie 7/20, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 609—610
1924, ianuarie 20, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 611
1924, ianuarie 21, Roma, de la Vasile Pârvan ... 246
1924, ianuarie 27, Roma, de la Vasile Pârvan ... 246—247
1924, februarie 18, Roma, de la Vasile Pârvan ... 247
1924, februarie 25, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 611
1924, februarie 25, Roma, de la Vasile Pârvan ... 247
1924, martie 3, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 612—613
1924, martie 12, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 614
1924, martie 13, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 614
1924, martie 24, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 615
1924, aprilie 2, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 615
1924, aprilie 30, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 615—616
1924, mai 4, Iaşi, de la Petru Poni ... 383
1924, mai 10, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 616
1924, mai 25, de la Matilda Poni ... 363
1924, iunie 19, Iaşi, de la Petru Poni ... 383
1924, iunie 27, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 616
1924, iulie 3, Hermeziu, de la Iacob C. Negruzzi ... 25—26
1924, septembrie 14, Geneva, de la Sextil Puşcariu ... 617
1924, octombrie 28, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 617

1925, februarie 10, Roma, de la Vasile Pârvan ... 248
1925, februarie 24, Cluj, de la Sextil Puşcariu ... 617—618
1925, februarie 27, de la Vasile Pârvan ... 248—249
1925, martie 2, Roma, de la Vasile Pârvan ... 249—250
1925, martie 6, de la Vasile Pârvan ... 250

1925, martie 13, Cluj, de la Sextil Puşcariu 618
1925, martie 25, Iaşi, de la Petru Poni 384
1925, mai 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu 618
1925, septembrie 13, Geneva, de la Sextil Puşcariu 619
1925, octombrie 25, Cluj, de la Sextil Puşcariu 619
1925, noiembrie 16, Cluj, de la Sextil Puşcariu 620
1925, noiembrie 19, Cluj, de la Sextil Puşcariu 620
1925, decembrie 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu 621
1925, august 18, de la Matilda Poni 363
1925, august 24, de la Matilda Poni .... 364—365

1926, ianuarie 4, Cluj, de la Sextil Puşcariu 621
1926, ianuarie 23, Cluj, de la Sextil Puşcariu 621
1926, martie 8, Cluj, de la Sextil Puşcariu 622
1926, martie 29, Roma, de la Vasile Pârvan .... 250—251
1926, aprilie 6, Roma, de la Vasile Pârvan 251
1926, aprilie 14, Roma, de la Vasile Pârvan .... 251—252
1926, aprilie 27, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 622—623
1926, mai 3, de la Sextil Puşcariu 623
1926, mai 11, Cluj, de la Sextil Puşcariu 624
1926, iulie 5, Călimăneşti, de la Sextil Puşcariu .... 624—625
1926, septembrie 8, Quinto, de la Sextil Puşcariu 625
1926, octombrie 4, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 625—626
1926, octombrie 31, Cluj, de la Sextil Puşcariu 626
1926, noiembrie 11, Cluj, de la Sextil Puşcariu 626
1926, august 2, de la Vasile Pârvan 252
1926, septembrie 21, de la Vasile Pârvan 252

1927, ianuarie 7, Cluj, de la Sextil Puşcariu 627
1927, februarie 2, Cluj, de la Sextil Puşcariu 627
1927, februarie 5, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 627—628
1927, aprilie 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu 628
1927, mai 17, Cluj, de la Sextil Puşcariu 629
1927, mai 26, de la Tache Papahagi 226
1927, iunie 27, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 629—630
1927, iulie 5, Cluj, de la Sextil Puşcariu 630
1927, august 10, Bran, de la Sextil Puşcariu 630
1927, octombrie 2, Cluj, de la Sextil Puşcariu 631
1927, noiembrie 7, Cluj, de la Emil Panaitescu .... 201—202
1927, noiembrie 13, Cluj, de la Emil Panaitescu 202
1927, decembrie 28, Geneva, de la George Oprescu 174

1928, ianuarie 4, Cluj, de la Sextil Puşcariu 631
1928, ianuarie 7, Bucureşti, de la Ermil Pangratti .... 211—212
1928, ianuarie 7, de la Perpessicius (Dumitru S. Panaitescu) .. 255
1928, februarie 6, Cluj, de la Sextil Puşcariu 632
1928, februarie 24, Silistra, de la Pericle Papahagi............ 223—224
1928, mai 11, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 632—633

1928, mai 13, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 633—634
1928, iunie 4, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 634—635
1928, iunie 18, Geneva, de la George Oprescu .... 174—175
1928, iunie 20, Geneva, de la George Oprescu 175
1928, iunie 30, Geneva, de la George Oprescu 176
1928, iulie 9, Geneva, de la George Oprescu .... 176—177
1928, august 2, Geneva, de la George Oprescu .... 177—178
1928, septembrie 25, Geneva, de la George Oprescu 178
1928, octombrie 12, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 45
1928, octombrie 29, Copenhaga, de la Kristoffer Nyrop 46
1928, noiembrie 11, Cluj, de la Sextil Puşcariu 635
1928, noiembrie 17, Cluj, de la Sextil Puşcariu 635

1929, ianuarie 1, Cluj, de la Sextil Puşcariu 636
1929, februarie 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu 636
1929, aprilie 2, Cluj, de la Sextil Puşcariu 637
1929, aprilie 8, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 637—638
1929, aprilie 18, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 638—639
1929, aprilie 19, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 639—640
1929, aprilie 26, Cluj, de la Sextil Puşcariu 640
1929, aprilie 27, Cluj, de la Sextil Puşcariu 641
1929, mai 6, Cluj, de la Sextil Puşcariu 641
1929, iunie 7, Cluj, de la Sextil Puşcariu 642
1929, septembrie 15, Bran, de la Sextil Puşcariu .... 642—643
1929, septembrie 24, Bran, de la Sextil Puşcariu 643
1929, octombrie 17, Cluj, de la Sextil Puşcariu 644
1929, octombrie 27, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 644—645
1929, noiembrie 10, Cluj, de la Sextil Puşcariu 645
1929, noiembrie 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu 646
1929, decembrie 15, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 646—647
1929, decembrie 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 647—648

1930, ianuarie 4, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 648—649
1930, ianuarie 5, Cluj, de la Sextil Puşcariu 650
1930, ianuarie 10, Cluj, de la Sextil Puşcariu 650
1930, ianuarie 28, Cluj, de la Sextil Puşcariu 651
1930, februarie 12, Cluj, de la Sextil Puşcariu 651
1930, martie 23, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 651—652
1930, iunie 6, Bucureşti, de la Cezar Petrescu 256
1930, iunie 24, Cluj, de la Sextil Puşcariu 652
1930, septembrie 3, Cluj, de la Sextil Puşcariu 652
1930, octombrie 24, Cluj, de la Sextil Puşcariu 653
1930, noiembrie 8, Cluj, de la Sextil Puşcariu 653
1930, noiembrie 16, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 653—654
1930, decembrie 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu 654
1930, decembrie 21, Cluj, de la Sextil Puşcariu .... 655—656

1931, ianuarie 8, Cluj, de la Emil Panaitescu 203
1931, ianuarie 19, Cluj, de la Sextil Puşcariu 456

1931, ianuarie 29, de la Sextil Puşcariu 656–657
1931, februarie 23, Cluj, de la Sextil Puşcariu 657–658
1931, martie 6, Cluj, de la Sextil Puşcariu 658–659
1931, martie 6, Cluj, de la Sextil Puşcariu 659
1931, martie 24, Cluj, de la Sextil Puşcariu 659
1931, aprilie 19, Cluj, de la Sextil Puşcariu 660
1931, aprilie 26, Cluj, de la Sextil Puşcariu 660
1931, iunie 2, Cluj, de la Emil Panaitescu 203–204
1931, decembrie 13, Cluj, de la Sextil Puşcariu 661

1932, ianuarie 7, Cluj, de la Sextil Puşcariu 662–663
1932, ianuarie 30, Cluj, de la Emil Panaitescu 204–205
1932, februarie 5–6 de la Sextil Puşcariu 663–664
1932, februarie 8, Cluj, de la Emil Panaitescu 205
1932, februarie 12, Cluj, de la Sextil Puşcariu 664
1932, aprilie 15, Cluj, de la Sextil Puşcariu 664–665
1932, aprilie 15, Cluj, de la Sextil Puşcariu 665
1932, aprilie 23, Cluj, de la Sextil Puşcariu 665–667
1932, aprilie 25, Cluj, de la Sextil Puşcariu 667–670
1932, mai 25, Cluj, de la Emil Panaitescu 205–206
1932, iunie 26, Cluj, de la Sextil Puşcariu 670
1932, decembrie 4, Roma, de la Emil Panaitescu 206
1932, decembrie 31, Braşov, de la Cincinat Pavelescu 230–231

1933, februarie 21, Cluj, de la Emil Panaitescu 207
1933, martie 8, Avignon, de la Sextil Puşcariu 671
1933, mai 19, Cluj, de la Emil Panaitescu 207–208
1933, decembrie 2, Cluj, de la Sextil Puşcariu 671
1933, decembrie 14, Cluj, de la Sextil Puşcariu 672

1934, noiembrie 14, Cluj, de la Sextil Puşcariu 672–673

F.a. iulie 10, de la Kristoffer Nyrop 46
Scrisoare nedatată, de la Saşa Al. Odobescu 126
Scrisoare nedatată, de la Saşa Al. Odobescu 126
Scrisoare nedatată, de la N. Oncu 172
Scrisoare nedatată, de la N. Oncu 172
Scrisoare nedatată, de la Tudor Pamfile 199

INDICE DE NUME

A

Aaron, Vasile: 288
Abdul-Hamid: 175
Adamachi, Vasile: 354, 377
Adamescu, Gheorghe: 62, 360, 613, 624
Adamovici, Gherasim: 222
Adrian, George: 71, 81
Albini, Septimiu: 425
Alecsandri, Vasile: 21, 40, 279, 280, 283, 287, 305, 322, 324, 341, 399
Alexandrescu, Grigore: 316, 322, 399
Alexici, Gheorghe: 300, 304, 306, 320, 349, 395, 399, 400, 406, 431, 438, 503
Alexandru cel Bun: 284
Alexandru Machedon: 331
Ameluny: 202
Anastasie Crimca: 135
Anastasiu, M.: 176, 177
Angelescu, Constantin: 355
Antim Ivireanul: 298, 305, 316, 320
Antipa, Grigore: 198, 244, 248, 249, 251, 424, 613, 669
Apostol, Nicolae: 195, 196
Arion, Virgil: 258
Aricescu, D. Constantin: 74, 76, 85, 101, 103
Aristotel: 268
Asachi, Gheorghe: 97, 280, 288, 301
Ascoli, Graziadio Isaia: 47, 108, 291
Atanasiu: 14, 175
Athanasiu, Ion: 209, 210
Auger, Yves: 604, 629, 643, 652
Aurelian, Petre S.: 65, 79, 88, 101, 113
Averescu, Alexandru: 248, 624, 669

B

Babeş, Victor: 613
Babeş, Vincenţiu: 66
Bacaloglu, Emil: 80, 81, 83
Bachr: 99
Bacinschi, Ilie: 505, 506, 507, 516, 517,
Balc (fiul lui Sas Voevod): 155
Ballagy: 337
Balş: 29, 109, 249
Baluzius, Stephanus: 55, 56, 57
Banduri, Anselmi: 94
Barac, Ioan: 282, 298, 316, 320
Barbu, G.: 105
Bariţiu, George: 57, 79
Baronzi, Gheorghe: 300, 304, 305, 316, 320
Bartok, Béla: 178
Bartoli, Matteo: 412, 417, 443, 445, 455, 503, 514, 582, 585, 619, 625, 646
Basarabescu, I.: 222
Bayot, A.: 455
Bădărău, Alexandru: 368, 369, 373
Băicoianu, C. I.: 368, 373
Bălcescu, Nicolae: 399
Bănescu, Nicolae: 595, 614
Bărbulescu, Ilie: 223, 438
Bărceanu, Sava Popovici: 307, 309, 324, 337, 427, 430, 433
Beldiman, A.: 298, 316, 322

Belin, Eugene: 50
Bellini, B.: 292
Belulovici, Alois: 405, 406, 412, 418, 419, 423, 429
Bénevot: 587
Bengescu, Zoe: 17
Bergen: 32
Bergson: 178, 613
Bernolak: 292
Bertoni, A. Giulio: 608
Berthelot, Daniel: 659
Berubordy: 99
Bev, Djavid: 229
Bevenot: 615
Beza, Marcu: 586, 588, 589
Bianu, Alexandrina: 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 19, 20, 21 22, 23, 25, 26, 27, 38, 39, 41, 43, 188, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 374, 375, 379, 380, 381, 382, 383, 386, 423, 424, 425, 428, 429, 433, 446, 457, 459, 465, 468, 578, 587, 636
Bianu, Alexandru: 8, 10, 13, 16, 17, 22, 23, 24, 188, 374, 428, 462
Bianu, Ioan: 16, 18, 19, 20, 22, 26, 27, 28, 37, 43, 63, 79, 91, 104, 105, 123, 125, 126, 154, 158, 160, 175, 177, 181, 187, 188, 190, 191, 194, 201, 202, 205, 210, 213, 214, 217, 218, 223, 226, 238, 242, 251, 253, 259, 260, 263, 271, 316, 318, 326, 327, 328, 329, 337, 338, 343, 346, 347, 351, 353, 354, 355, 357, 358, 359, 361, 363, 365, 366, 389, 398, 402, 405, 406, 407, 409, 419, 421, 423, 429, 442, 450, 452, 453, 457, 459, 467, 476, 503, 505, 507, 511, 517, 527, 535, 542, 543, 544, 554, 559, 565, 568, 569, 570, 574, 577, 579, 581, 584, 588, 589, 598, 614, 616, 623, 624, 627, 637, 638, 642, 644, 645, 649, 652, 653, 654, 658, 659, 660, 663, 664, 665
Bianu, Vasile: 524, 541
Bibescu, Marta: 243
Bibicescu, I. G.: 77, 118, 277, 279, 300
Bielz, A.: 292, 294
Bismarck, Otto: 331
Bitay, Árpád: 610
Byhan, Arthur: 412, 417, 439, 455
Blaga, Lucian: 583, 589
Blanc, E.: 292
Bocu, Sever: 167, 169, 170, 171
Bodea, I.: 565, 566
Bodmani: 446, 447
Boerescu, Constantin: 268
Bogdan, I.: 134, 155
Bogdan, Filow: 545, 546
Bogdan, Ioan: 14, 157, 158, 213, 214, 224, 234, 238, 461, 498, 508, 534, 563, 564, 565, 569
Bogdan-Duică, Gheorghe: 580, 587, 588, 589, 609, 672
Bogaoff, I. A.: 292, 294
Bogrea, Vasile: 569, 571, 578, 582, 604, 618
Boileau-Despréaux, Nicolas: 23
Boissevain: 244
Bolliac, Cezar: 88, 97, 115
Bologa, Lucia: 416, 418, 419, 586
Borbély, Istvan: 610
Borghesi, Bartolomeo: 82, 83, 84
Boteni (funcționar al Academiei): 246
Botez, Constantin: 261, 271, 272, 284, 301, 302, 314, 315, 334, 343, 346, 446
Botez, Ioan: 284, 301, 302, 334, 343, 346, 480
Bramholtz: 638
Braniște, Valeriu: 230
Brăteanu, I.: 460, 477, 529, 547, 549
Brătescu-Voinești, Al.: 358, 638
Brătianu, I.: 25, 109, 460
Brătianu, Ionel C. I.: 606
Brătianu, Vintilă: 601
Breal, Michel: 76
Brezoianu, Ion: 101
Brîndză, D.: 77, 79, 84, 85, 164, 282, 286,288, 300, 316, 322
Bucevschi, Epaminonda: 133, 134
Bucuța, Emanoil: 613, 622, 623, 669
Budai-Deleanu, Ioan: 485
Bugnariu: 452
Bunescu (inginer): 669
Burada, T.: 351
Butculescu, N.: 115, 119

C

Caccia: 294
Caloianu, Mihai B.: 29
Candrea, I. A.: 45, 46, 338, 429, 462, 463, 524, 541, 552, 576, 578, 579, 608, 609, 664
Canianu, Mihai: 290
Cantacuzino, Ecaterina: 128
Cantacuzino, Sabina: 294
Cantacuzino (Stolnicul): 605
Cantemir, Constantin: 67, 69
Cantemir, Dimitrie: 40, 228, 282, 283, 288, 298, 316, 322, 427, 541
Capidan, Th.: 471, 486, 487, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 507, 509, 512, 516, 524, 526, 528, 529, 532, 537, 539, 540, 544, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 557, 560, 564, 569, 572, 573, 578, 582, 583, 586, 588, 604, 605, 610, 613, 614, 621, 628, 631, 633, 634, 641, 663, 664, 671
Caracaş, Remus M.: 235
Caragea, Vodă: 286, 287, 298, 316, 433
Caragiale, Ion Luca: 18, 283, 288, 299, 320, 321, 433
Caragiani, Ion: 224, 368, 378, 588
Caraivan, Virgil: 524
Carcopino, Jérôme: 202, 244
Cardaş, Gheorghe: 188, 322
Carol, I de Hohenzollern-Sigmaringen: 168, 328, 379, 565, 607, 631, 660, 669
Carp: 301
Carp, P.: 24
Cartojan, N.: 597, 647
Cavalioti: 221
Căliman (medic): 230
Călugăreanu, Dimitrie: 403, 577, 579
Cătană, G.: 297, 300, 305, 316, 322
Cerkz, Constantin: 24
Cernoi: 14
Chendi, Ilarie: 166, 184, 392, 407
Chepopci: 197
Cheresteşiu: 589
Chinezu, G.: 279
Chipiez: 94
Chiriţescu, Mihail I.: 552, 637
Ciauşanu, Gh. F.: 635, 657, 658, 662
Cihac, Alexandru: 220, 309, 310, 324, 442, 443, 457
Cihorius, Conrad: 240
Ciocan, Ioan: 392, 393, 394
Ciocîrlă, V.: 479
Cioflec, Remus: 651
Cioflec, Virgil: 418, 419, 445, 452, 453, 455, 460
Ciorogariu, R.: 167
Cipariu, Timotei: 76, 152, 416, 612
Ciurcu, Alexandru: 290, 406
Cîmpineanu, Ioan: 81
Cîndea, Virgil: 63
Cleranthès, Nicolaides: 219
Climescu, Constantin: 291, 295, 301, 321
Codreanu, M.: 265, 589
Codrescu, T.: 101, 209, 262, 294, 316, 317, 350, 451
Colban, Eric: 611, 616
Colescu-Vartic, Cezar: 198
Columb, Cristofor: 490
Comşa, D.: 628
Comşa, N.: 646
Condache, Costache: 272, 273, 283, 298, 305, 320
Coner (tipograf): 74
Constantin Căpitanul: 269
Constantin cel Mare: 464
Corbu, Ioan: 638
Corcea, Avram: 297, 300, 305, 316, 321
Cordoneanu, C. M.: 35
Coresi, Diaconul: 96, 99, 104, 267, 283, 288, 298, 321, 401, 412, 520, 522, 523
Costăchescu, Niculai: 26
Costescu-Comăneanu: 26
Costin, Miron: 151, 152, 181, 191, 195, 196, 198, 199
Costinescu, Ion: 62, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 94, 309, 324, 327, 431
Coşbuc, George: 283, 288, 299, 305, 321, 343, 346, 421
Cotea: 9
Cozzeva: 125
Craigie: 615
Crainic, Nichifor: 583
Crăiniceanu, Grigorie C.: 624

Creangă, Ion: 181, 182, 183, 190, 191, 195, 196, 197, 198, 199, 264, 265, 267, 268, 272, 273, 277, 283, 287, 299, 341, 342, 531
Creţeanu, George: 150
Creţu, Grigore: 157, 158, 261, 263, 270, 315, 322, 324, 412, 427, 428
Creţu, I.: 644
Cugler, Carol: 354
Culianu, Nicolae: 291, 295, 301, 321
Curtius, L.: 204
Cuza, Alexandru Ioan: 110, 156

D

Damé, Frédéric: 63, 69, 71, 72, 81, 293, 294, 309, 320, 324, 327, 329, 330, 331, 349, 372, 427, 428, 527, 528, 568, 600, 601
Dan, Ilie: 405, 503, 641
Daniil: 221
Darmestetter: 343, 418, 446, 473, 475
Davilla, Carol: 54
Delavrancea, Barbu: 285, 299, 375
Densusianu, Ovid: 259, 286, 314, 343, 346, 403, 407, 413, 416, 417, 449, 461, 462, 463, 474, 498, 502, 524, 541, 552, 578, 579, 603, 612, 614, 617, 618, 624, 659
Densuşianu, Nicolae: 78, 80, 84, 103, 105, 108, 139, 140, 226
Diculescu, C.: 464
Diefenbach, Lorentz: 292, 296
Dietrich, Fr.: 70, 73
Diez, Friedrich Cristian: 457
Dima, Gheorghe: 598
Dima, P.: 438, 439, 580
Dimitrescu, Dragomir: 368
Dimonie, Miti: 221, 222
Dissescu, C.: 25, 26, 373, 616
Djuvara, Trandafir: 227
Dobrescu: 63, 81, 86, 102
Doca, Victor: 354, 355, 356, 372
Dogiel, Mahias: 151
Donici, Andronache: 280, 283, 285, 288, 299, 316, 322
Dosoftei (mitropolit): 152, 267, 272, 273, 276, 283, 286, 288, 298, 306, 316, 321, 349, 412, 416, 531, 579
Dragomir, Silviu: 634, 661, 663
Dragomirescu, M.: 14
Dragoslav, Ioan: 562
Drăganu, Nicolae: 569, 571, 576, 578, 582, 583, 586, 604, 618, 626, 647, 664, 671, 673
Drăghici, Vasile: 283, 298, 316, 322
Drîmbă, S.: 558
Drouhet, Charles: 437
Duca, Ion G.: 619, 624
Ducea, Al.: 13, 54, 350, 433
Dumitrache: 315, 319
Dumitrescu, Anghel: 99
Dumitrescu, Vladimir: 248
Dumitrescu-Iaşi: 14
Dupierreux: 177

E

Eberwein: 526
Eclesiarhul, Dionisie: 288, 298, 321
Effendi, Gabriel: 227
Einstein, Albert: 178
Elias, M. Jacques: 25, 249, 382, 605, 607, 616
Eminescu, Mihai: 272, 273, 277, 283, 287, 288, 299, 305, 321
Enăceanu, Ghenadie: 159
Engelman: 125
Epure, I.: 300, 305, 316, 322
Erbiceanu, Constantin: 19, 368
Esarcu, Constantin: 119
Ettmayer, K.: 465
Evolceanu, Dimitrie: 234, 495, 496, 497, 498, 499, 501, 504, 509, 510, 511, 516, 523, 526, 528, 532, 534, 536, 537, 538, 539, 540, 542, 543, 546, 549, 551, 555, 557, 560, 568, 572, 573, 574, 578

F

Farkaş, Gyolai: 580
Farlati, Daniel: 51, 52
Fechete, I.: 628
Fejer, Gheorghe: 155
Felix: 344, 346
Ferdinand I de Hohenzollern-Sigmaringen: 636, 639, 640, 644, 669
Ferrari: 294

Filimon, A.: 563, 647
Filimon, N.: 399
Filip: 400
Filipescu, Nicu: 22
Filipescu-Dubău: 101
Fischer, Marcu: 370, 540
Florescu, Emil: 366
Florescu, N.: 230
Florescu, Procopie: 328
Florescu, Smaranda: 230
Florian, Jeni: 452, 550
Fontanin: 77, 103
Fraenckel: 76, 80, 98
Fränkel: 306
Frémiet, Emmanuel: 105
Friedwagner, Mattias: 406, 455, 514, 552, 585, 586
Frîncu, Amos: 338, 429
Fundescu, I. C.: 277, 300, 301, 316, 317, 321
Furnică, Z. Dumitru: 485
Fuss, M.: 292, 294

G

Gailhaband, Jules: 94
Galsworthy, John: 178
Gáldi, Ládislau: 400
Gamillscheg, E.: 291
Gane, Nicolae: 24
Gane, Petre: 24
Gaster, Moses: 35, 39, 51, 52, 286, 324, 427, 487, 496, 550, 647
Gavril: 298, 316
Găina, Vasile: 465
Găluşcă, G.: 328, 329, 336, 337, 338, 412, 413, 414, 416, 418, 420, 423, 425, 429, 430, 432, 433, 434, 436, 448, 449, 450, 454, 464, 469, 471, 474, 479, 482, 489, 491, 498, 501, 502
Găvănescu, Ion: 209, 210, 257
Georges, Karl Ernest: 291, 294, 471, 485
Georgescu-Tistu, N.: 604, 635, 643
Gheorghiu: 439
Ghenadie Petrescu: 198
Gherghel, I.: 524, 661
Ghibănescu, Gh. 439
Ghica, Constantin: 662
Ghica, Grigore: 155, 324
Ghica, Ion: 26, 63, 65, 69, 71, 72, 73, 77, 79, 80, 81, 83, 90, 92, 95, 105, 108, 113, 115, 253, 315, 316, 319, 322, 324, 662
Giacomo, S. Viale: 456
Giannini: 245
Gigolea, Savastiţa: 355
Gilliéron, J.: 632, 640
Girea, Liviu: 580
Giuglea, G.: 493, 520, 569, 572, 578, 581, 582, 594, 595, 604
Giurescu, C. C.: 537, 558, 559
Glodariu, Vasile: 270, 273
Göbl, Carol: 217, 220, 347, 352, 470, 475, 491
Goga, Octavian: 624
Goidanich, P. E.: 455
Goldiş, Vasile: 569, 624
Gombrez: 633
Gorjan, Gherasim: 281, 282, 298, 301, 316, 322
Goroş, N.: 552
Gorun: 333
Gorovei, Artur: 181, 194, 195, 196, 281, 300, 315, 316, 322, 600
Graevius: 94
Graff, E. G.: 292, 296
Grammont: 633
Grandea, Haralambie: 70
Grădişteanu, Petre: 158
Grămadă, Ioan: 460, 477, 565
Greceanu, Ştefan: 126
Greceanu, Z.: 642
Grecescu, Dimitrie: 282, 286, 300, 316
Greciuc, V.: 418, 419, 420
Grigoriţă: 371
Grigoriu-Rigo, Gr.: 478
Grimm, P.: 233, 604, 607, 629
Gröber, Gustav: 554
Guarnerio, E. P.: 406, 451, 455
Gubernatis, Angelo de: 55, 69, 70
Gusti, Dimitrie: 242, 243, 244, 248, 257, 373

H

Hahn, Johann Georg von: 52
Haletiky: 611
Halfon, S.: 117, 119

Hamangiu, C.: 323
Hammer, J. de: 98
Hampel: 261
Harassowitz, Otto: 338, 448, 451
Haret, Spiru: 6, 14, 17, 18, 183, 185, 209, 210, 236, 237, 238, 326, 370, 406, 407, 467, 480, 496, 505, 506, 507, 508, 517
Hartleben: 307
Hatzfeld, H.: 347, 418, 446, 447, 452, 473, 475
Hasdeu, Bogdan Petriceicu: 30, 32, 35, 36, 58, 63, 64, 65, 70, 73, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 88, 96, 101, 108, 119, 121, 149, 152, 210, 213, 220, 224, 250, 259, 273, 279, 282, 288, 299, 308, 309, 310, 311, 312, 314, 324, 327, 329, 330, 335, 344, 349, 368, 402, 403, 436, 451, 474, 482, 484, 485, 496, 503, 512, 522, 523, 529, 531, 535, 538, 541, 542, 546, 555, 556, 558, 562, 564, 566, 590, 612
Hecht, August: 98, 104, 480
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich: 661
Hehn, Victor: 292, 294
Heliade Rădulescu, Ion: 64, 77, 79
Heltai, Gaspar: 398, 399
Hepites, Șt.: 19, 361, 381, 500, 523, 534, 536, 543, 544, 574, 655
Hermann: 125
Herrn, P.: 443
Herzog, Eugen: 333
Hey: 406
Hințescu, I. C.: 39
Hodoș, Enea: 277, 297, 300, 304, 305, 306, 316, 321, 322, 451
Hodoș, Nerva: 16, 259, 425
Hopffner: 554
Horațiu (Quintus Horatius Flaccus): 99, 129, 456
Hostiuc, Grigore: 157
Hosu: 388
Hotinceanu: 460
Humboldt: 77
Hunfalvy, Pál: 139, 140
Hurmuzaki, Docsuță: 147, 148
Hurmuzaki, Eudoxie: 40, 72, 96, 110, 125, 141, 147, 152, 153, 156, 164, 198, 412, 418, 465, 548
Hurmuzescu, Dragomir: 209, 210

I

Iacobovici: 634
Iancu, Avram: 319, 324
Ianculeț, Ion: 378
Ianovici: 134, 136
Iarcu, D.: 300, 304, 305, 321
Ibrăileanu, Garabet: 271, 272, 284, 287, 301, 303, 316, 334, 343, 346, 480
Ibsen, Henrik: 406
Ieremia Movilă: 134
Inocențiu III: 50, 51
Ioanițiu: 50
Ionesco, Eugen: 110
Ionescu: 63
Ionescu, Al. (Sadi): 613, 626
Ionescu, G. (tipograf): 217, 470
Ionescu, I.: 101, 103, 285, 287, 299, 316, 321, 322
Ionescu, N.: 6, 8
Ionescu, Take: 130, 369, 496
Ionescu-Gion, George: 110, 111, 119, 120, 123
Iordan, Iorgu: 617, 620, 621, 623
Iorga, Nicolae: 8, 128, 198, 201, 202, 244, 248, 250, 259, 375, 424, 465, 480, 613, 661
Iosif, I.: 153
Isambert: 101
Ispirescu, P.: 29, 31, 63, 65, 67, 71, 85, 107, 233, 272, 273, 274, 277, 283, 286, 299, 300, 304, 305, 306, 307, 316, 321, 322, 420, 531
Istrati, Constantin: 14, 210, 507
Iszer: 309, 324
Iuga, C.: 63, 64, 65, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 78, 81, 82, 84, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 117, 479
Iulian Apostatul: 99
Ivanovici: 460, 461

J

Jaberg, Karl: 600, 601
Jarnik-Urban, Jan: 189, 261, 263, 268, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 283, 286, 288, 289, 290, 296, 297, 300, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 315, 317, 318, 396, 406, 427, 531

Jarrov: 440
Jensen, Sanfeld: 37, 444, 452, 454, 455, 494, 514, 541, 610
Jesperson, O.: 633
Jiga: 105
Jokl, Norbert: 646
Jud, J.: 514
Jungmann: 296, 320
Juvenalis: 99
Juvenel, Henry de: 244

K

Kalinderu, Ion: 6, 7, 9, 260, 270, 274, 275, 276, 284, 337, 340, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 394, 410, 424, 433, 434, 483, 500, 523, 533, 534, 535, 544, 631
Kalužniacki, Emil: 138, 150, 151, 152, 154, 155, 157, 158, 439, 496
Karağik, St. Vuk: 292, 294
Kemeny, Ianos: 103
Kesszey: 645
Kieserichy: 124
Kiepert: 75, 84
Kirileanu, G. T.: 270, 512, 522, 523, 555, 558, 562, 638
Kisselef, Pavel: 215
Kogălniceanu, Mihail: 88, 269, 285, 288, 298, 299, 316, 320, 322, 324
Kogălniceanu: 55
König: 136
Koperenchi: 115
Körting, Gustav: 443, 444, 462
Kovoas, Ehrhardt: 395, 396
Kozak, Eugeniu: 483
Krafft: 430
Kranach, Lukas: 472
Kremnitz, Mite: 111
Kretzulescu, Nicolae: 66, 102, 104, 323, 324, 366
Kristof: 610
Krzanowski (fotograf): 461
Kuen, Heinrich: 642, 643
Kuijper, A.: 228
Kuppermann: 280, 286, 287, 288

L

Lacea, Constantin: 415, 416, 429, 430, 432, 448, 449, 450, 452, 454, 462, 464, 474, 479, 480, 482, 487, 492, 498, 499, 503, 509, 512, 516, 528, 529, 531, 532, 537, 539, 540, 546, 549, 556, 557, 564, 569, 571, 578, 582, 583, 586, 599, 604, 662, 663
Lahovari, Alexandru Em.: 201, 202
Lahailleimi, A.: 227
Lahtte: 99
Lamandre: 112
Lambrior, Alexandru: 110, 286, 612
Langeron: 123, 124
Lapedatu, Alexandru: 364, 418, 424, 553, 554, 569, 575, 576, 580, 598, 620, 621, 623, 628, 645
Launitz, E.: 68, 75
Laurian, August Triboniu: 63, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 77, 84, 103, 118, 262, 264, 302, 309, 324, 333, 427
Lazăr, Gheorghe: 64, 77, 79, 81, 492
Lebeau, Charles: 100
Leca, Iunius: 8, 9
Lecomte du Nouy, Emil-André: 82
Lenormand, François: 71
Levasfevr, E.: 77, 80, 82
Linde: 292, 296, 320
Littré, Emile: 320, 341, 467, 468, 535, 623
Lițu, Vasile: 460, 477, 496
Löbel: 431
Loescher, Ermanno: 291
Lohmann, J.: 202
Lolliot, Henry Leon Godefroy: 491, 492
Lorentz: 178
Lucilius: 99
Ludovic I cel Mare: 155
Lugli, Giuseppe: 204
Lupaș, Ioan: 598, 624, 645
Lupașcu: 191
Lupescu, M.: 181, 183, 188, 195, 196
Lupi, Gino: 648, 672

M

Macrea, Dimitrie: 259, 405
Macri: 329
Maior, Petru: 298, 321
Maiorescu, Ioan: 391, 654
Maiorescu, Titu: 13, 14, 33, 35, 62, 77, 119, 209, 210, 260, 280, 285, 286, 287, 299, 345, 349, 410, 425, 428, 440, 446, 453,

456, 457, 468, 469, 470, 492, 497, 500, 501, 589
Maillot: 623, 640
Mâle, Emile: 244
Mandinov: 633
Mangra, Vasile: 504
Maniu, Iuliu: 169, 170, 171, 248, 599, 644
Maniu, Vasile: 78
Manliu, Ioan: 103, 104
Mannagetta, G.: 448
Marcovici, Simion: 280, 286, 299, 316, 322
Marcu, Gr.: 119
Marcu, V.: 529
Mardarie Cozianul: 158, 315, 644
Maria Tereza: 153
Maria Voichița: 133, 134
Marian, Nerset: 136
Marian, Simion Fl.: 182, 273, 274, 286, 287, 289, 295, 296, 298, 300, 301, 319, 321, 322, 324, 330, 412, 487
Marinescu, Constantin: 245, 290, 291
Marinescu, Gheorghe: 209, 210, 245, 283, 613
Marmeliuc, D.: 559, 562
Marsigli, Luigi Ferdinando de: 559, 562, 610
Masarik, I.: 292, 294
Massim, Ioan C.: 427
Mateescu, G. G.: 201
Matei Basarab: 71, 81, 492
Mateiu, G.: 232
Matthieu, A.: 80, 98
Mavrocordat, Alexandru: 111
Maximovici, Th.: 295
Măcărescu, Eufrosina: 180
Măcărescu, Vasile: 179
Mehedinți, Simion: 248, 441, 453
Melchisedec Ștefănescu: 101, 108, 133, 149, 213
Melik, Ioan M.: 291, 295, 301, 321, 633
Mellet, A.: 611
Mera, I. T.: 456
Metaxa, Harilaux: 248
Meyer, Paul: 35
Meyer-Lübke, Wilhelm: 406, 408, 412, 418, 443, 445, 450, 451, 454, 457, 460, 471, 473, 475, 490, 497, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 513, 539, 584, 585, 590, 652, 653, 657
Miculescu, Constantin: 209, 210
Mihai Viteazul: 139, 274, 277, 280, 304, 305, 306, 307, 316, 321
Mihali, Florent: 225
Mihăileanu: 258
Mihăilescu, Ștefan: 115
Mihnea-Vodă: 111, 112, 113
Miklosich, Franz: 47, 48, 49, 50, 52, 53, 151, 275, 279, 286, 292, 294, 304, 333, 446, 451, 465
Mirea (Demetrescu), George: 121
Mironescu, George G.: 595, 647
Mitilineu, Mihail: 60
Mitrofanowicz, Michael: 304, 305
Mitru, E.: 628
Mîndrescu, Simeon: 226, 277, 300, 431
Mîrzescu, George: 26, 368, 369, 370
Mocioni, Alexandru: 80, 81
Moise Nicoară (liceu): 254
Moisil, Constantin: 250
Molnar — Piuariu, Ioan: 286, 299
Monaci, Ernesto: 57, 58
Morariu, 586, 588, 589
Morea, 321
Moxa, Mihail: 298
Mrazek, Ludovic: 251, 344, 346
Mrejeriu, L.: 183
Müller: 320
Munteanu-Murgoci, G.: 344, 346, 441, 453
Muntoiu: 39
Murko: 292, 294
Murnu, George: 237, 258, 431, 654, 659
Musceleanu, Gr.: 97, 98, 101
Mussafia, Albert: 445
Mussolini, Benito: 250, 252
Musta, Filaret: 628
Mustazza, Nicolae: 134, 135, 136, 137, 138, 141, 148, 150, 161
Mustea, Niculai: 269
Mușlea, Ioan: 386, 637, 638, 651
Myller, Alexandru: 211

N

Nacu, C.: 4
Naoum, Pakha: 9
Napoleon I Bonaparte: 331

Naum, Alexandru: 8, 10, 11, 12, 13
Naum, Anton: 5, 7, 333, 346, 368
Naum, Teodor: 8, 13, 637 638, 639, 652
Năsturel-Herescu: 64, 77, 79, 81, 589
Neagoe Basarab: 111
Necşeşti (tipograf): 673
Neculcea, Adela Mutu: 180
Nedeanu: 119
Nedelcu: 569
Negri, Costache: 101
Negruţiu: 628
Negruzzi, Costache: 283, 286, 299
Negruzzi, Gheorghe: 21
Negruzi, Iacob: 17, 46, 164, 244, 280, 285, 286, 287, 299, 317, 321, 368, 379, 468, 523, 534, 536, 574, 598, 599, 601, 614, 658, 661, 662, 672
Nejhof, Martonus: 228
Netkof: 222
Neuschatz (premiul): 187
Nicolăescu-Plopşor, S.: 27
Niemeyer, Max: 391
Nifon: 298
Nistor, Ion: 524, 578, 586, 599, 601
Norcéga, P.: 292
Numa Pompiliu: 316
Nyrop, Hanka: 33
Nyrop, Kristoffer: 29, 33, 34

O

Oanovici (diacon): 133
Obedenaru: 48
Obedenaru-Gheorghiad, Mihail: 42, 54, 70, 115, 118, 120, 411
Odobescu, Alexandru: 62, 63, 69, 81, 91, 98, 120, 122, 126, 154, 399, 425
Odobescu, S.: 126
Olănescu-Ascanio, Dimitrie: 130, 456, 468
Onciul, Dimitre: 67, 68, 150, 154, 164, 238, 244, 498, 601, 604
Oncu, Nicolae: 166, 167, 170, 171
Oprescu, George: 174, 604, 609, 611, 613, 617
Orleanu: 604
Osadia, M.: 292, 293
Otteteleşanu, Ioan: 22, 479

P

Pais, Etore: 207, 250, 251, 252, 623
Pallad , Vasile: 369, 370
Palmieri (preot): 245, 600
Pamfile, Tudor: 181, 187, 191, 196, 452, 463, 510, 600, 601
Panaitescu, Emil: 201, 621, 631, 643
Pangratti, Ermil: 25, 209, 210
Pann, Anton: 288, 299, 301, 316, 321, 322, 324
Pantazescu: 120, 124
Panţu, I. C.: 220, 224, 431, 494, 568
Panu, George: 125, 214, 285
Papa: 51, 54
Papadopul-Calimach, Alexandru: 110, 215, 285, 298, 301, 316, 322
Papadopulo: 654
Papahagi, Pericle: 216, 221, 450
Papahagi, Tache: 225, 226, 411, 489, 622, 628
Papazoglu, Dimitrie: 115
Papiniu, Ioan: 228
Papiu-Ilarian, Alexandru: 74
Parcic: 292, 294
Pardini: 473, 478, 483, 485, 513, 524, 555
Paribeni, Roberto: 202
Paris, Gaston: 36, 406
Parodi, E.: 476, 540, 550
Pascu, G.: 336, 579
Paşca, Şt.: 635, 670
Patriki, I.: 661
Patui: 99
Paul, Ioan: 270, 273, 282, 286
Pavel: 57
Pavelescu, Cincinat: 231
Pavelescu, I. N.: 469, 573
Pawlowsi: 293, 296, 305
Păcuraru-Bianu (premiul): 245
Păsculescu, N.: 232
Pârvan, Vasile: 192, 235, 237, 241, 242, 243, 244, 246, 465, 470, 472, 579, 586, 589, 613, 631, 634, 646, 671
Pedersen: 633
Pencovici, A.: 63, 64
Perpessicius (Dumitru S. Panaitescu): 253, 254
Perrot, G.: 94

Persius: 99
Perticari: 60
Pestalozzi, Johann-Heinrich: 16, 494
Petrescu, Cezar: 256, 637, 646, 647, 650
Petrescu, D.: 77
Petrovici, Ioan: 258
Petru Rareş: 108
Petru Vodă: 134, 180
Pfeiffer: 252
Philippide, Alexandru: 223, 259, 260, 261, 264, 270, 277, 283, 308, 320, 327, 328, 330, 333, 337, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 348, 349, 350, 404, 408, 412, 413, 414, 433, 436, 446, 449, 460, 461, 471, 473, 483, 487, 510, 512, 576, 605, 636
Pič, Iosif Ladislau: 140
Picot, Emile: 47, 49, 71, 96, 105, 108
Piezi, Silvia: 456
Pisani: 648, 654, 655
Piscupescu, Ştefan Vasile: 286, 288, 299, 322
Piticariu, I.: 419, 420, 429
Pîrjolescu (ofiţer): 580
Pîrvescu, Pompiliu: 351
Pletosu, Gr.: 628
Polec: 540
Poliński: 292
Polizu, G. A.: 293, 294, 309, 324, 427
Polyerates: 326
Pompiliu, Miron: 300, 304, 305, 306, 316, 320, 321
Poni, Matilda: 354, 359
Poni, Petru: 6, 9, 210, 291, 295, 300, 321, 354, 366, 378, 379
Pontbriant: 309, 324, 431
Pop: 637, 638, 640
Pop-Reteganul, Ioan: 277, 280, 300, 316, 322, 385, 386, 420
Popa, Liseanu: 586
Popea, Elena: 415
Popescu, N.: 370, 668
Popescu, N. D.: 111
Popescu, Stelian: 7, 671, 672
Popescu, Virgiliu: 60
Poplinski: 294
Popovici, Aurel: 164
Popovici, Eusebie: 138, 139, 140
Popovici, Ioan: 271, 272, 284, 301
Popovici, Iosif: 301, 303, 304, 305, 331, 334, 343, 346, 389, 391, 395, 396, 398, 412, 413, 505, 506, 507, 568
Popovici, I. N.: 346, 409, 410
Popp, G.: 579, 580
Poppovitz, Caesar: 539
Popu: 38
Praja: 291
Pretorian, Alexandru: 301, 321
Proca: 344, 346
Prochaska, Caroli: 152
Procopovici, A.: 474, 478, 479, 489, 520, 521, 522, 523, 524, 529, 534, 537, 543, 546, 549, 550, 558, 563, 564, 572, 573, 578, 582, 584, 586, 595, 617, 624, 664, 673
Pumnul, Aron: 478
Puşcariu, Anton: 565
Puşcariu, Ioan: 187
Puşcariu, J.: 661
Puşcariu, Radu: 466
Puşcariu, Sextil: 173, 220, 248, 256, 343, 346, 389, 404, 405, 407, 413, 416, 419, 425, 429, 435, 438, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 452, 457, 461, 462, 468, 480, 498 503, 506, 509, 510, 517, 518, 523, 531, 533, 534, 535, 536, 545, 546, 551, 552, 558, 564, 568, 570, 573, 574, 579, 592, 593, 598, 601, 602, 606, 614, 616, 623, 624, 641, 642, 658, 661, 667
Puşcariu, Valer: 661
Puşchilă, Dumitru: 579
Pyrrhus: 252

Q

Quintescu, N.: 260, 348, 349, 420, 461, 468, 500, 534, 542, 561, 676

R

Racoviţă, Emil: 598, 615, 625, 628, 635, 637
Radu cel Frumos: 111
Radu, Iacob (?): 388
Rappard, W.: 174, 175
Razidescu, Carol: 589
Rădulescu, Andrei: 248, 249
Rădulescu-Codin, C.: 324, 427, 455

Rădulescu, Eliade Ion: 173, 249, 256, 322, 440, 432, 435, 457, 654
Rădulescu-Motru, Constantin: 14, 256, 613, 658
Rădulescu-Pogoneanu, Ioan: 16, 425, 427, 428, 429, 432, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 446, 448, 450, 452, 454, 455, 456, 462, 466, 467, 468, 469, 470, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 481, 482, 483, 485, 490, 491, 492, 494, 496, 497, 498, 499, 504, 508, 509, 511, 513, 515, 525, 532, 534, 536, 537, 539, 540, 545, 546, 555, 557, 560, 568, 571, 572, 573, 574, 577, 578, 582, 583, 384, 586, 595, 604, 619, 625, 626, 630, 631, 635, 637, 638, 639, 641, 646, 659, 667
Răşcanu, Langa I.: 613
Rebreanu, Liviu: 586, 589, 633, 638
Reinach, Joseph: 202
Richter, E.: 594
Rigatini-Bulle, 448
Roman, Alexandru: 393, 394
Roman, Scoarteş: 195
Roman I: 151
Romanski, Şt.: 443
Roques, M.: 456, 502, 514
Rosetti, C. A.: 63, 64, 65, 81
Rosetti, Radu: 214
Rösler, Robert: 293, 294, 490
Rudow, Wilhelm: 39, 316, 321, 324
Ruset, Antonie: 195
Russo, D.: 460, 486
Russu, L: 400

S

Sachelarie (funcţionar al Academiei): 642
Sadoveanu, Mihail: 372
Saegiu, Nicolae: 78
Saligny, Anghel: 368
Sallengre, Alberto Henrico de: 94
Saussure, Fr. de: 632
Salva: 294
Salvedra de Grave: 244, 634
Salvioni, Carlo: 455, 585
Sanctis, Gaetano de: 204, 205, 286, 588, 589
Sandu, Aldea C.: 456
Sbiera, Ioan G.: 187, 277, 300, 316, 322, 458, 460, 478
Schöfer, Iacob: 438
Schiller (pictor): 135, 137, 138, 140, 141, 148, 149
Schrader, Otto: 234
Schroff: 579
Schuchardt, Hugo: 44, 471, 473, 475, 514, 585, 589, 590, 591, 592, 594, 595, 597
Schulze, E.: 292, 296
Schüttger: 150
Scobai: 261
Scriban, August: 190, 559
Seulescu, Mihail: 158
Seure, George: 246
Sevastos, Elena: 33, 277, 300, 304, 305, 487
Silva: 294
Sima, Grigore: 324, 338
Simensky, Th.: 662
Simion, Movilă: 134
Simionescu, I.: 375, 658
Simionescu-Rîmniceanu, Marin: 242, 248, 251, 475
Sion, George: 62, 65, 77, 79, 97, 102, 110
Sket: 292, 294
Skupiewski: 598
Slavici, Ioan: 319, 322, 323, 324, 343, 346
Slăvescu, Victor I.: 673
Slobozeanu (tipograf): 191, 199
Smigelschi, Oct.: 388
Snead, Th.: 175
Socec, Emil: 32, 68, 72, 73, 77, 84, 85, 100, 101, 103, 110, 112, 113, 550
Spitzer, Leo: 655
Stamati, Teodor: 393, 394
Stanciu, Victor: 604
Stăncescu, Dumitru: 233, 277, 300, 304, 305, 306, 307, 324
Stănoiu, Damian: 256
Stere, Constantin: 371
Stern (gravor): 75, 76, 77, 78, 83, 96
Stircea, Victor: 148, 150
Stok: 608
Stripozky (custode): 399, 402

Sturdza, D. A.: 18, 26, 48, 49, 50, 54, 59, 60, 84, 97, 100, 102, 109, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 121, 122, 140, 148, 155, 160, 161, 163, 164, 179, 180, 198, 214, 227, 228, 234, 261, 327, 328, 329, 330, 356, 366, 371, 372, 374, 392, 414, 456, 467, 523, 534, 535, 536, 543, 548, 598, 606
Sturdza, Iorgu: 9
Sturdza, Mihail: 116, 180
Subak, Giulia: 442, 455
Sulzer, Franz Ioseph: 101
Sutzu, Mihail: 19, 115, 119, 245, 661, 662, 672
Suțu, N.: 101, 102

Ş

Şapcaliu: 469
Şaraga, Samoil: 280, 281, 282, 287, 288, 291, 317, 321, 350
Şăghinescu, V.: 324, 456
Şăineanu, Lazăr: 32, 125, 149, 152, 331, 332, 333, 334, 338, 342, 421, 427, 433, 439, 468
Şincai, Gheorghe: 155, 298, 321, 338
Ştefan cel Mare: 84, 105, 108, 133, 134, 136, 137, 151, 185, 541
Ştefan, Ioan: 258
Ştefan Tomşa: 134, 135
Ştefanelli, Teodor: 507, 521
Ştefănescu, A.: 70
Ştefănescu, M. (avocat): 86, 91, 93, 94, 95
Ştefănescu, Grigore: 7, 65, 78, 85, 88, 119, 187
Ştefănescu, Th.: 323, 324
Ştefănescu, Sabba: 344, 346, 456
Ştirbei, Barbu: 25, 629, 669
Şova, I.: 244, 246

T

Tafrali, Orest: 429
Tagliavini, Carlo: 605, 610, 633, 634, 648
Tanoviceanu, I.: 180
Taşcu: 54
Teclu, Nicolae: 64, 66, 76
Teodorescu: 261, 272
Teodorescu G. Dem.: 99, 125, 279, 280, 300
Tedoru, D.: 369, 464
Teuffel: 99, 103
Theiner, Augustin: 56, 57, 58, 59, 60
Thiel (tipograf): 321
Thomas, Ant.: 343, 418, 446, 447, 456
Thurneysen, R.: 633
Tiktin, H.: 279, 286, 308, 309, 312, 324, 333, 340, 427, 428, 430, 433, 438, 439, 466, 470, 471, 472, 473, 482, 506, 522, 524, 527, 528, 549, 550, 552, 553, 578, 579, 611, 612, 622, 623, 624, 625, 626, 630, 634, 656
Titulescu, Nicolae: 595
Tobler, Adolf: 470, 471, 472
Tocilescu, Grigore: 12, 51, 81, 90, 96, 100, 103, 107, 108, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 139, 149, 215, 241, 260, 285, 286, 298, 316, 321, 324, 348, 498, 500
Tofan, Gheorghe: 453, 479, 480, 527, 529, 535, 552
Tommaseo, N.: 292, 296, 312, 320
Traian (Marcus Ulpius Traianus): 463
Troubetti: 632
Tudor, D.: 120
Tuducescu, Iuliu: 402

Ţ

Ţichindeal, Dimitrie: 298, 316, 322
Ţiplea, A.: 449
Ţiţeica, G., 242, 249, 652, 659, 660

U

Ucuta, Constantin: 221
Ugo, Pellis: 640
Ulianiţki, Vladimir Antonovici: 150, 151
Ungureanu, E.: 628
Ureche: 427
Urechia, Vasile Alexandru: 71, 75, 78, 84, 88, 90, 97, 112, 119, 152, 164, 553
Urseanu, V.: 14

V

Valéry, Paul: 178
Vaillant, J. A.: 101
Valaori, Iuliu: 401
Varkhoff: 634

Varro, Eunius: 99
Varlaam (mitropolit): 267, 298, 306, 316, 321, 341, 349
Vasconcellos, Leite de: 455
Vasile Lupu: 276, 283, 286, 312, 316, 321
Vasiliu, Alexandru: 618
Văcărescu, Iancu: 298
Văcărescu, Ianache: 298, 321
Văcărescu, H.: 35, 288
Vătoianu, Arthur: 242
Vernescu, George D.: 25, 26
Verussi (zidar): 120
Vergu (funcționar la Academie): 246, 377
Vianu, Tudor: 63
Viciu, Al.: 192, 309, 324, 438, 439, 614, 615, 617, 618, 622, 635
Victorin, J.: 292, 294
Vizanti, Andrei: 107
Vilsan, George: 598, 604
Vlachos: 292, 294
Vladimirescu, N. 659
Vlădescu, Mihail: 406
Vladimirescu, Tudor: 101
Vlahuță, Al. 285, 287, 299, 321, 421
Voinov, Dimitrie: 209, 210
Vollmöller: 497
Voltaire, Francois-Marie Arouet: 90
Volkoff, Marius: 654
Voevidca, Alexandru: 585, 586
Vossler, Karl: 632
Vuia, R.: 604

W

Waldner: 76
Wagner, Max: 155, 563
Wartburg, Walther von: 655
Webster, Gh.: 624
Weickum, F.: 90
Weigand, Gustav: 218, 302, 309, 324, 338, 391, 406, 407, 431, 443, 469, 471, 472, 477, 489, 506, 513, 612, 614, 627, 642
Welcker, Friedrich Gottlieb: 94
Weiss, (tipograf): 321
Wickenhausser, Franz Adolf: 159, 160, 161
Wiser (medic): 19

Z

Zabberoni, Bonaventura: 74
Zamfirescu, Duiliu: 456
Zauner, A.: 455, 514, 547, 592, 597, 602, 655
Zerlendi, Cristof: 72, 73
Zelchowski, Klein: 292
Zanne, Iuliu A.: 295, 307, 319, 322, 324, 429, 537,
Zenker, I.: 292, 294
Zilot, Românul: 298, 310, 316, 321
Zub, Alexandru: 235, 242

X

Xenopol, A. 91, 97, 139, 270, 306, 368, 459
Xernout: 633

Anton Naum 256—257
Anton Naum către Ioan Bianu 256—257
Autograf Anton Naum. Ultima filă a scrisorii din 23 oct. 1909 256—257
I. C. Negruzzi 256—257
I. C. Negruzzi către Ioan Bianu 256—257
Autograf I. C. Negruzzi. Ultima filă a scrisorii din 15 iunie 1916 256—257
Filă din scrisoarea adresată de I. C. Negruzzi la 3 iulie 1924 lui I. Bianu 256—257
Kr. Nyrop către I. Bianu. Scrisoarea din 7 martie 1899 256—257
Autograf Kr. Nyrop. Finalul scrisorii din 19/6 1897 256—257
A. I. Odobescu 256—257
A. I. Odobescu către I. Bianu 256—257
Filă din scrisoarea pe care Odobescu o trimetea la 1/13 iulie 1881 lui I. Bianu 256—257
A. I. Odobescu către I. Bianu 256—257
Autograf Odobescu. Ultima filă a scrisorii din 6/18 sept. 1888 256—257
Dimitrie Onciul către Ioan Bianu 256—257
D. Onciul către I. Bianu 256—257
Autograf Dimitrie Onciul. Ultima filă a scrisorii din 2 noiembrie 1886 256—257
Tudor Pamfile către Ioan Bianu. Scrisoare din 7 mai 1909. 256—257
Autograf T. Pamfile 256—257
George Oprescu 256—257
Vasile Pârvan (stînga) G. Oprescu (dreapta) și P. Grimm. (Cabinetul de stampe al Bibl. Acad. R.S.R.) 256—257
Vasile Pârvan 256—257
Vasile Pârvan către Ioan Bianu 256—257
Prima filă a scrisorii lui Vasile Pârvan către I. Bianu, datată 20 mai s.v. 1907 256—257

Perpessicius 480—481
Alexandru Philippide 480—481
A. Philippide către Ioan Bianu 480—481
Filă a scrisorii lui A. Philippide din 14 noiembrie 1902 către Ioan Bianu 480—481
Ultima filă a scrisorii lui A. Philippide din 14 noiembrie 1902 480—481
Matilda Poni 480—481
Petru Poni 480—481
Petru Poni către Ioan Bianu 480—481

Ultima filă a scrisorii pe care P. Poni i-o adresa la 19 iunie 1918 lui Bianu 480–481
Iosif Popovici către I. Bianu. Scrisoarea din 20 mai/ iunie 1911 480–481
Sextil Puşcariu. Fotografie cu însemnare autografă: „Moşicului, nepoţelul. VI. 1902". (Cabinetul de stampe al Bibl. Acad. R.S.R.) 480–481
Sextil Puşcariu 480–481
Sextil Puşcariu către Ioan Bianu 480–481
Prima filă a scrisorii lui Sextil Puşcariu către I. Bianu, datată 3.VII. 1906 480–481
Filă din scrisoarea pe care S. Puşcariu o adresa la 5 februarie 1907 lui I. Bianu 480–481
Filă din scrisoarea lui S. Puşcariu către Ioan Bianu, datată 6.XI.1910 480–481

CUPRINS

A. Naum 5
D. Nădejde 14
Iacob Negruzzi 16
S. Nicolăescu-Plopşor 27
Kristoffer Nyrop 29
Mihail Obedenaru-Gheorghiad 47
A. I. Odobescu 62
Al. Saşa Odobescu 126
Adina Gr. Olănescu 128
Dimitrie C. Ollănescu-Ascanio 129
Dimitrie Onciul 133
Nicolae Oncu 166
George Oprescu 173
Vasile Palladi 179
Tudor Pamfile 181
Emil Panaitescu 200
Ermil A. Pangrati 209
Gheorghe Panu 213
Alexandru Papadopul-Calimach 215
Pericle Papahagi 216
Tache Papahagi 225
Ioan N. Papiniu 227
Cincinat Pavelescu 230
N. Păsculescu 232
Vasile Pârvan 234
Perpessicius (Dumitru S. Panaitescu) 253
Cezar Petrescu 256
Ion Petrovici 257

Alexandru Philippide 259
Pompiliu Pìrvescu 351
Matilda Poni 354
Petru Poni 366
Ioan Pop-Reteganul 385
Iosif Popovici 388
Sextil Pușcariu 404

Indice cronologic al scrisorilor 675
Indice de nume 693
Tabla ilustrațiilor 707

Lector: RODICA ROTARU
Tehnoredactor: POMPILIU STATNAI

Bun de tipar 12.I.1977. Tiraj 860 ex. broşate. Coli ed.
54,48. Coli tipar 44,5. Planşe tipo 14

Tiparul executat sub comanda
nr. 578 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti,
Republica Socialistă România